අභිධම්මාත්ථ ප්‍රදීපිකා

(සතරවන කාණ්ඩය)

අමරදාස රත්නපාල

Free Distribution www.aathaapi.org

සතරවැනි කාණ්ඩයට විශෙෂ

පෙරවදන

වජිරාරාමවාසී පියදස්සි මාහිම්පාණන් විසිනි

අභිධම්මී සඞ්ග්‍රහ නම් වූ ප්‍රකරණයෙහි පරමාර්ථ ධර්මයන් පරිච්ඡේද නවයකට බෙදා සඞ්ග්‍රහකොට ඇත. එහි එන **කම්මට්ඨාන සඞ්ග්‍රහ විභාග නම්** වූ නව වැනි පරිච්ඡේදය ඇසුරුකොට ලියන ලද විස්තර විවරණයන් මේ සතරවැනි කාණ්ඩයෙහි දැක්ක හැකි ය.

අභිධම්මත්ථසඞ්ගහ නම් වූ අගනා ග්‍රන්ථය පාළි භාෂායෙන් ලියූ අනුරුද්ධාචාර්‍ය පාදයන් පොත අවසන් කරනුයේ මෙසේය:

"භාවෙතබ්බං පනෙවෙවං භාවනාද්වයමුත්තමං
පවිපත්තී රසස්සාදං පත්ථයන්තෙන සාසනෙ"

බුද්ධශාසනයෙහි ප්‍රතිපත්තීන්ගේ රසාස්වාදය පතන්නහු විසින් කියන ලද ක්‍රමයෙන් සමථ-විපස්සනා නම් වූ උතුම් භාවනා දෙක වැඩිය යුත්තේ ය.

භාවනාවෙහි යෙදෙන්නවුන් විසින් දතයුතු කරුණු නවවැනි පරිච්ඡේදයෙහි සැකෙවින් සඳහන් වෙයි. ඒ සැකෙවින් කී කරුණු මේ සතරවැනි කාණ්ඩයෙහි සවිස්තාරව ලියැවී ඇත. භාවනා පිළිබඳව දතයුතු දෑ උගෙන භාවනා කරන්නට කැමැති භවතුනට මේ කාණ්ඩයෙන් ලබාගතහැකි උපදෙශයෝ බොහෝ ය. එහෙයින් මෙය භාවනා පිළිබඳවම ලියැවුණු පොතක් හැටියට සලකනු මනාය. ධර්මය හදාරයුත්තේ කුමක් සඳහා ද? ධර්මඥානය යොමුකළ යුත්තේ කුමට ද? යන්න යට සඳහන් ගාථායෙන් මනාව හෙළිවේ.

ධර්මය-අභිධර්මය හැදෑරිය යුත්තේ නයා වලිගයෙන් අත්ලා ගත්තකු සේ **(අලඟද්ද පරියත්ති)** නොව නිස්සරණය,

Free Distribution www.aathaapi.org

නිජීරනය, සඳහා ය. **(නිස්සරණ පරියත්ති).** නයා වරදවා ගත්තවුන් විපතට පත්වන්නා සේ ධර්මය වරදවා ගත්තහුට ඒ දහම දිගු කලක් අහිත පිණිස, දුක් පිණිස පවතිනුවා ඇත.

එහෙයින් බණ උගත යුත්තේ: 'සිල් ආතන්හි සිල් පුරම්, සමාධි ආතන්හි සමාධි ගබ්ගන්වම්, විදර්ශනා ආතන්හි විදර්ශනා වඩම්, මාර්ගඵල ආතන්හි මාර්ග භාවනා කෙරෙම්, ඵල සාක්ෂාත් කෙරෙම්.' (ධර්මප්‍රදීපිකා) යන මේ ආකාරයෙනි. එයම නිස්සරණ පරියත්ති නම්.

ධර්මය යනු කුමක් ද? ධර්ම ශබ්දය සඳහා ධර්මරාජන් වූ සම්මා සම්බුද්ධ තථාගතයන් වහන්සේ නොයෙක් තැනදී නොයෙක් වචන යෙදූහ. **ධම්ම, ධම්මවක්ක, ධම්මවිනය, සාසන, බ්‍රහ්මචරිය, පාවචන** යනු ඉන් කිහිපයෙකි. පරියාය (සමාන) ශබ්ද සේ පෙනෙන මේ වචන පිළිබඳව විවරණයක් කිරීමට මේ නොතැනි.

ධර්මය (සාසනය) **පරියත්ති, පටිපත්ති, පටිවෙධ** හෙවත් පර්‍යාප්ති, ප්‍රතිපත්ති, ප්‍රතිවෙධ වශයෙන් ත්‍රිභේද ය. **සුත්ත, ගෙය, වෙය්‍යාකරණ** ආදී නවාඞ්ගයෙකින් යුත් පර්‍යාප්තිධර්මය, ධර්මවිනය වශයෙන් දෙවැදෑරුම් ය. ඒ ධර්මයද **සම්මුති-පරමත්ථ** (සංවෘති-පරමාර්ථ) වශයෙන් සත්‍ය දෙකකට බෙදේ. එහෙයින් කිහ අටුවා ඇදුරහු:

> **"දුවෙ සච්චානි අක්ඛාසි සම්බුද්ධා වදතං වරෝ**
> **සම්මුතිං පරමත්ථං ච තතියං නූපලබ්භති**
>
> **සංකෙත වචනං සච්චං ලෝක සම්මුති කාරණා**
> **පරමත්ථ වචනං සච්චං ධම්මානං භූතලක්ඛණා"**

'වාදීවර වූ සම්බුදු රජහු සම්මුති-පරමත්ථ වශයෙන් සත්‍යද්වයක් දෙසූ සේක. එයින් අන්‍ය වූ තුන්වන සත්‍යයක් නම් නො ලැබේ.

'සත්ත්ව පුද්ගල ව්‍යවහාරය නොයික්මවා කැරෙන ස්ත්‍රී පුරුෂ වෘක්ෂලතා ආදී සංකෙත වචන ලෝකසම්මුති

Free Distribution www.aathaapi.org

හෙයින් ඇත්තෙකි. සඞ්ඛ, ධාතු, ආයතන, ආර්‍යසත්‍ය, ප්‍රතීත්‍යසමුත්පාද වශයෙන් දෙසූ ධර්මයන් පරමාර්ථ සත්‍යයෙහි වැටෙන හෙයින් ඇත්තෙකි.'

මෙමෑ කීහ නාගාර්ජුනපාදයෝ: (**මාධ්‍යමිකවෘත්ති**, 492 පිටුව)

"දෙවසත්‍ය සමුපාශ්‍රිත්‍ය බුද්ධානං ධර්මදේශනා
ලෝක සංවෘති සත්‍යංච සත්‍යංච පරමාර්ථතඃ"

'ලෝක සංවෘති සත්‍යයද, පරමාර්ථ සත්‍යයද යන මේ සත්‍යද්වය ඇසුරු කොට බුදුවරයන්ගේ ධර්ම දෙශනාව වේ.'

ව්‍යවහාර (වොහාර) වචනය ඇසුරු නොකොට පරමාර්ථ ධර්මය දෙශනා කළ නො හැකිය. පරමාර්ථ ධර්මයන්ගේ අවබෝධයක් නො මැතිව නිර්වාණාධිගමයක් නො කළ හැකිය.

ධර්මවිනය කී තැන **විනය** යන්නෙන් මිනිසාගේ කාය වාග් සංවරණයට අවශ්‍යවන, නිවන් මඟට යොමු කොට දෙශනා කළ ශික්ෂා සමූහය ගැනෙන්. එය ශීල ශික්ෂාවයි. **ධර්ම** යන්නෙන් සමාධි සහ පඤ්ඤ යන දෙවැදෑරුම් ශික්ෂාවෝ ගැනෙන්. මෙසේ මේ ධර්මවිනය නමින් අදුන්වන පර්‍යාපන්න ධර්මය පුරුදු කිරීම ප්‍රතිපත්තිය යි. ඒ ප්‍රතිපත්ති පූරණයෙහි යෙදෙන්නවුන් විසින් **අනුපුබ්බසික්ඛා, අනුපුබ්බකිරියා, අනුපුබ්බපටිපදා** වශයෙන් වදහළ පරිදි කෙමෙන් පිළිවෙළින් පිරිවෙත් පිරිය යුතුය. බුදුරජහු අනුක්‍රමයෙන් විනෙය ජනයන් භික්මවීම සඳහා **"දානකථං, සීලකථං, සග්ගකථං, කාමානං ආදීනවං, ඔකාරං, සංකිලෙසං, නෙක්ඛම්මෙ ආනිසංසං..... සාමුක්කංසිකා ධම්මදෙසනා පකාසෙසි"** යන්නෙන් අදුන්වන දෙශනා නය යොදා ගත්හ. මේ නයින් විමුක්තිය කරා යන මඟ හෙළි කළහ. මෙසේ ප්‍රතිපත්ති ධර්ම පුරන්නහු එහි මූඛ්‍ය ප්‍රතිඵලය වශයෙන් ප්‍රතිවෙධය ලබත්. **සොතාපත්ති, සකදාගාමි,**

Free Distribution www.aathaapi.org

අනාගාමී, අරහත්ත යන සතර මඟ සතර ඵල සහ නිවණ ය යන මේ නවලොවුතුරා දහම් ප්‍රතිවෙධ ධර්මයෙහිලා ගැනෙත්.

මේ **පයත්ති, ප්‍රතිපත්ති, ප්‍රතිවෙධ,** යන ත්‍රිවිධ ශාසනයක් (ධර්මයක්) අවශ්‍යවන්නේ මන්ද? බුදුරජාණන් වහන්සේ ධර්ම විනයයක් ගැන දෙසනා කළේ මන්ද? දුකෙන් මිදීම සඳහාය. **"පුබ්බේචාහං භික්ඛවේ එතරහි ච දුක්ඛං චේව පඤ්ඤපෙමි, දුක්ඛස්සච නිරෝධං"** "මහණෙනි, පෙරත් දැනුත් (අදත් එදත්) මම දුකත්, දුක්ඛයාගේ නිරෝධය හෙවත් නිවීමත් පණවමි." මේ සිවුසස් සැකෙවින් කී පරිදිය. මෙයම ධර්මයේ පරම සාරයයි. අනෙක් හැම ධර්මයෝ මේ සත්‍ය සතරට ඇතුළුවෙති. **"සව්වවිනිම්මුත්තෙනා හි භගවතෝ දෙසනා නත්ථි"** සත්‍ය සතරෙන් තොරවූ භාග්‍යවතුන් වහන්සේගේ ධර්මදෙශනා වෙක් නැත. යන නෙත්ති අටුවා වචනයෙනුත්, **"චතුසච්ච විනිම්මුත්තෙනා ධම්මා නාම නත්ථි"** චතුරාර්ය සත්‍යයෙන් තොර දහමෙක් නම් නැත. යන පෙටකොපදෙස වචන යෙනුත් ඒ බව හෙළි වේ.

අභිධම්ම යන්නෙහි **"අභි"** ශබ්දයට අටුවා ටීකා ආචාර්යවරු අර්ථාන්තරයෙක් දක්වති "අභි" ශබ්දයෙහි (ධම්) අතිරේක, (ධම්) විශේෂ යනආදි අර්ථයන් දැක්ක හැකිය. නිවන් දැකීමට ඉවහල්වන බැවින් **ධර්මාතිරේකය,** ලොක සම්මුති යෙන් පිටත් හෙයින් **ධර්මවිශේෂය.**

කාමාවචරාදී වශයෙන් ක්‍රමයෙන් වැඩිවෙන නිසා අභි ශබ්දයෙහි **වෘද්ධි අර්ථයෙක් ද වේ.** එසස වෙදනා ආදි සලක්ඛණ (සලක්ඛණ) ධර්ම ඇති හෙයින් අභිධර්මය **සලක්ඛණ ධර්ම** ද වේ. කුසලාකුසල, ක්‍රියා විපාක වශයෙන් පිරිසිඳ පෙන්වන හෙයින් **පරිච්ඡින්න ධර්මත්** වේ. ලොකොත්තර ධර්මයන් ඇතුළත් හෙයින් **"පූජිත ධර්මද"** වේ. තවද අභිධර්මය ශාසන වශයෙන් **යථාධම්ම සාසන** නම්. කථා වශයෙන් **නාමරූප පරිච්ඡේද කථා** නම්. දෙශාන වශයෙන් **පරමාර්ථදෙශනා** නම්.

Free Distribution www.aathaapi.org

ශාබ්දිකයන් විසින් මෙසේ විවරණය කරන ලද මේ ''අභිධම්''යෙහි එන්නේ පරමාර්ථ ධර්ම සතරෙකි. සත්ත්ව සන්තානයෙහි පහළවන තාක් සිත්, **චිත්ත පරමාර්ථ** වශයෙනුත්, හැම සිත්හි ලැබිය හැකිතාක් හොඳ නොහොඳ ගුණ විශෙෂයන් **චෛතසික පරමාර්ථ** වශයෙනුත්, මේ චිත්ත චෛතසික නම් වූ නාම ධර්මයනට ආධාර වූ ශරීරයෙහි ලැබිය හැකිතාක් ද්‍රව්‍ය සමූහය **රූප පරමාර්ථ** වශයෙනුත්, මේ නාමරූප හෙවත් පඤ්චස්කන්ධ සඞ්ඛ්‍යාත සත්ත්වයා පිළිබඳ වුවත් චිත්ත චෛතසිකයන් හා සම්ප්‍රයොග **ලක්ෂණ**යෙන්-වත්, රූපයන් හා **කලාප** බන්ධන වශයෙන්වත්, කිසිකලෙක නො බැඳෙන බැවින් ඒකාන්ත කෙවල (**තනි**) ධර්මයක් වූ ද, සෝවාන් ආදී සතර මඟින් දක්නා තෙක් ප්‍රත්‍යක්ෂයෙන් නොපෙනෙතත් **නිත්‍ය**ව නොවෙනස්ව පවත්නාවූ ද, නිර්‍වාණ ධර්මය **නිර්‍වාණ පරමාර්ථ** වශයෙනුත් අභිධර්මයෙහි අදුන්වා දී ඇත. අභිධර්ම පිටකයට අයත් සප්තප්‍රකරණයෙහිම දැක්ක හැක්කේ මේ සතර පරමාර්ථ පිළිබඳ විස්තර විවරණ ය.

මිනිසා කවරෙක්ද? ඔහුගේ බලාපොරොත්තුව කුමක්ද? යන්න මේ සතර පරමාර්ථ ධර්මයන්ගෙන් හෙළිවෙයි. **චිත්ත, චෛතසික, රූප** යන ධර්මත්‍රයයෙන් මිනිසා හැඳින්වෙයි. ඔහුගේ නාමකය හා රූපකය ගැනෙයි. වෙනත් වචන වලින් කියතොත් මිනිසාගේ සිතත්, කයත් ගැනෙයි. මෙයම තවදුරටත් විභජනය කරනවිට **රූප, වෙදනා, සඤ්ඤා, සංඛාර, විඤ්ඤාණ** යන පස්කඳ ගැනෙයි. මේ පංචස්කන්ධසංඛ්‍යාත මිනිසාගේ (බෞද්ධයාගේ), පරමාර්ථය, උසස්ම බලාපොරොත්තුව, නිර්‍වාණාවබෝධයයි. එහෙයින්, අභිධර්ම දෙශනාවෙන් ඉගැන්වෙන්නේ පංචස්කන්ධ විභාගය සහ නිර්‍වාණ පරමාර්ථය බව පැහැදිළි ය.

ඒ **නිර්‍වාණ** පරමාර්ථය කැමැත්තවුන් විසින් තමා සෙවිය යුතුය (**අත්තානං ගවෙසෙය්‍යාථ**). එසේ තමන් සොයන්නවුන් විසින් බැලියයුත්තේ රූපාදි පංච **උපාදානස්කන්ධ**යන් දෙස ය. එසේ බැලීමට යට සඳහන් **සමථ-විපස්සනා** භාවනාද්වය අවශ්‍ය ය.

Free Distribution www.aathaapi.org

සමථයෙන් කැරෙන්නේ වික්ෂිපතාව, අන්‍යවිහිතව, පොලඹවනින මිනිස් සිත ඉන් මුදා අරමුණෙහි රැඳවීම ය. **සමාධි, එකඟතා, එකොඩිභාව** යන ආදි නාමයෙන් හැඳින්වෙන්නේ ඒ සමථය යි. අරමුණෙහි රාගවශයෙන් නොඇලී, පටිඝ වශයෙන් නොහැපී – **අනුරෝධ, විරෝධ** භාවයෙන් තොරව – බලනවිට සිතෙහි ඇතිවන එකඟකම, සන්හුන්කම **සමථ භාවනාවයි.** මෙය **ආලම්බනොප – නිධ්‍යානය යි.**

සමාහිතො යථාභූතං පජානාති – සමාහිතවූ, සන්සුන් සිත ඇති දේ ඇති හැටියට දකියි. මෙසේ ඇති සැටියෙන් දැකීම **විපස්සනාවයි** (විදර්ශනාවයි), විශෙෂාකාරයෙන් දැක්මයි. විශෙෂාකාරයෙන් දැක්ම නම් පස්කඳ ඝණ සංඥයෙන් ගොඬුවක්, මිටියක් සේ නොගෙන වෙන් වෙන් කොට බැලීම යි, ඝණවිනිර්භොගය යි.

සඤ්ඤා විපල්ලාස, චිත්ත විපල්ලාස, දිට්ඨි විපල්ලාස (විපිරියාස) වශයෙන් දැක්වෙන පරිදි අරමුණ විපරීතා කාරයෙන් නොගෙන ඇතිතතු දැකීම යි. එනම්: රූපාදී පංචුපාදානස්කන්ධයන් එකක්, එකක් පාසා ත්‍රිලක්ෂණයට ආරොපනය කැරැ බැලීම යි. **අනිච්ච, දුක්ඛ, අනත්ත** යනු ත්‍රිලක්ෂණ යි. අකුරු අටෙකින් හා පද තුනෙකින් **(අට්ඨකක්ඛරා තිනිපදා)** යුත් මේ තිලකුණු විදර්ශනා භාවනාවේ අඬය යි.

බුද්ධ වචනය අනුව රූපාදි පස්කඳ හෙතුප්‍රත්‍යයයෙන් හටගත් නිසා අනිත්‍ය ය, මොහොතක් එක සේ නොපැවැත වෙනස් වෙයි. යමක් අනිත්‍ය ද එය දුක් ය. යමක් දුක් ද එය අනාත්ම ය, ස්ථිරවූ නිත්‍යවූ ශාස්වතවූ ආත්ම-යෙන් තොර ය. යමක් අනාත්ම ද එය මාගේ නොවේය. **(නෙ තං මම).** එය මම නොවෙමි **(නෙ සො හමස්මි).** ඒ මාගේ ආත්මය නො වෙයි **(න මෙසො අත්තා).** පස්කඳ පිළිබඳව මෙසේ ඇතිතතු සම්‍යක් ප්‍රඥයෙන් **(සම්මප්පඤ්ඤාය)** බැලීම **ලක්ඛණොපනිධ්‍යානය යි.** මෙසේ

Free Distribution www.aathaapi.org

බලන්නවුන්ගේ සිත නොඇලීමෙන්, උපාදන නොකිරීමෙන් ආශ්‍රවයන්ගෙන්, කෙලෙසුන්ගෙන් මිදෙයි. (**සංයුත්ත නිකාය,** 351).

කාණ්ඩ සතරෙකින් යුත් **අභිධම්මාත්ථප්‍රදීපිකාවයන්** මූල සිට අගතෙක් හෙළිකරන්නේ මේ විමුකති මාර්ගය යි, නිවන් මඟයි. එහෙයින්, මෙය කියවන භවතුන් විසින් නිර්වාණ පරමාර්ථය සඳහා උත්සාහ දැරීම මැනැවි.

ආභිධර්මිකයන්ගේ ගෞරවාදරයට බඳුන් වූ අභිධම්මාත්ථ සංග්‍රහය නම් වූ ග්‍රන්ථරත්නයට පොරණදුරුත් විසින් ලියන ලද ටීකා අතර දැනට ඇත්තේ **දීඝුලාඟල** මහා **කස්සප** මාහිම්පාණන් විසින් රචිත පුරාණ ටීකාව ද, උත්වහන්සේගේ ශිෂ්‍ය **සාගරමති සාරිපුත්ත** මාහිම්පාණන් විසින් ඉතා ව්‍යක්ත ලෙස සැපැයුණු අභිධම්මාත්ථ සඞ්ග්‍රහ සන්නය ද, උත්වහන්සේගේ ශිෂ්‍ය **සුමඞ්ගල මාහිම්පාණන්** ලියූ **අභිධම්මත්ථ විභාවිනී ටීකාව** ද යන මේ ග්‍රන්ථයන් ය. මෑතකාලයේදී ලියැවුණු පොත් ද කිහිපයෙකි.

උගතුන්ගේ සිතැදගත් මේ අභිධම්මාත්ථ සංග්‍රහයම අනුව යමින් **අමරදූස රත්නපාල දෙස්තර මහත්මා** විසින් මහත් වෑයමකින් සපයා ඇති මේ **අභිධම්මාත්ථ ප්‍රදීපිකා** නම් වූ ග්‍රන්ථයෙහි අභිධම්පාළියත් ඇතුළුකොට අභිධම් කාරණා ඉතා විසිතුරුවත් විසඳවත් ලියා ඇති බව කිය යුතුය.

කාණ්ඩ සතරෙකින් සහ පිටු 2309 යුතුව මෙතරම් විස්තර විභාග සහිතව ලියැවුණු මේ සා විශාල අනෙක් අභිධම්ග්‍රන්ථයක් මේ රටෙහි ලියැවී නැති සේ ය.

පාළි භාෂාව නොදත් සාමාන්‍ය ජනයාට වුවද අභිධම් දෙශනාවන් පිළිබඳව සෑහෙන දැනීමක් ලබා ගැනීමට මේ පොත බෙහෙවින් උපකාරවනුවා ඇත. අභිධම්ය පිළිබඳව විස්තර සහිතව හෙළබසින් ලියැවුණු පොතක් නැතැයි මැසිවිලි කියන්නට දැන් ඉඩෙක් ඇත. ඒ පාඩුව

Free Distribution www.aathaapi.org

මේ කාණ්ඩ සතරෙන් පිරිමැසේ. දහම් පාසල්හි ශිෂ්‍ය ශික්ෂක දෙපසට ද මේ අභිධම්මත්ථ ප්‍රදීපිකාව හසතසාර වසතුවක් වනු නිසැක ය.

මෙසේ නවීනයනට පමණක් නොව ප්‍රවීනයනට ද බෙහෙවින් උපකාර වන මේ ග්‍රන්ථය ජනකානත වනුවා ඇත. වෛද්‍ය වෘත්තියෙහි යෙදෙන ගමනේ මෙබඳු වටනා අභිධම්මග්‍රන්ථයක් ලියා බෞද්ධ ධර්ම සාහිත්‍යය පොෂණය කිරීම ගැන සත්පුරුෂ කවුරුනුත් රත්නපාල මහත්මාට කෘතඥවිය යුතු බව කියනු කැමැත්තෙමි.

"බුදුගුණ මුත් තෙපුල් – මෙත් බහාවුන් මුත් සිත්
නොවෙවා කෙනෙක්හිදු – පරවැඩ මුත් පියෝමා"

Free Distribution www.aathaapi.org

හැඳින්වීම

අභිධම්මාවතාර ප්‍රදීපිකා නම් වූ මේ පොත අභිධම්මාවතාර සංග්‍රහය අනුව යමින් සම්පාදනය කරන ලද්දකි. අභිධම්ම පිටකයට අයත් සප්තප්‍රකරණයන්හි ඇතුළු වූ ධම්මාවතාරයන් පිඬුකොට ත්‍රිපිටකධර අනුරුද්ධ සඞ්ඝරාජයන් වහන්සේ විසින් සම්පාදිත **අභිධම්මාවතාර සංග්‍රහ** නම් ග්‍රන්ථය බොහෝ කලෙක සිට අභිධම්මය උගන්නවුනට මහෝපකාරී විය. බුදුරජාණන් වහන්සේ විසින් දෙසිත ත්‍රිපිටක ධම්මයෙහි සඳහන්වන ධම්මාවතාරයන් මනාව වටහාගැනීමට පරමාවතාර ධම්ම පිළිබඳ සාමාන්‍ය දැනීමක්වත් තිබිය යුතුය. මෝහයෙන් මඩනාලද පුහුදුන් සිත් සතන් මිථ්‍යාමතවලින් මුදවා පිරිසුදු සම්‍යග් දෘෂ්ටියෙහි යොදවා ගැනීම ධම්ඥානයෙන්ම කළ යුත්තෙකි. කුසලාකුසල ධම්මයන් හැඳින එහි ඉෂ්ටා'නිෂ්ට විපාකයන් දැනගැනීමටත් චතුරාර්‍යසත්‍ය ධම්මාවබෝධය පිණිස වැඩිය යුතු සමථ විදර්ශනා භාවනානු යොගයටත් ඉවහල්වන ධම්ම සමූහය අභිධම්මාවතාර සංග්‍රහයෙහි ඇතුළත් වේ. එබැවින් ධම්මය ඉගෙනීමෙහි කැමැත්ත ඇති, ශ්‍රද්ධාදී ඉන්ද්‍රියයන් තියුණු කර ගැනීමට උත්සාහ දරන සත්පුරුෂයන්හට අභිධම්මාවතාර සංග්‍රහය වැනි අන් ග්‍රන්ථයක් නැතැයි කිව යුතුය.

පෙර ධම්ම විනයධර උතුමන් විසින් ඉතා ගෞරවයෙන් ආචාර්‍ය පරම්පරානුගත විධි නොයික්මවා තම සිසුන් පිරිසුදු ශීලයෙහි පිහිටුවා ධම්ඥානය ලබාදීමෙන් පර්‍යාප්ති ප්‍රතිපත්ති ශාසනය රැකගත් බව ශාසන ඉතිහාසයෙන් හෙළිවේ. පසු කලෙක විදේශයෙන් පැමිණි අන්‍ය ලබ්ධිකයන්ගේ නපුරු බලපෑම් නිසාත් වෙනත් නොයෙක් අවහිරකම් නිසාත් පිරිහෙන්නට ගිය මේ සසුන, කලින් කල පහළවූ ගිහි පැවිදි උතුමන්ගේ උත්සාහයෙන්, අතුරුදහන් වන්නට ඉඩ නොදී රැකගත් හෙයින් අදත් සැදහැතියන්හට දහම් ඉගෙනීමටත් පිළිවෙත් පිරීමටත් ඉඩ ඇත්තේමය. නුවණත්, ශ්‍රද්ධාවත්, උත්සාහයත් ඇතොත් භික්ෂූන් වහන්සේට දහම් ඉගෙන පිළිවෙත් පිරීමට එතරම් අවහිරයක් නම් නැත. එහෙත් එවැනි

Free Distribution www.aathaapi.org

භාග්‍යයක් නැතිව නොයෙක් දුෂ්කරතා මධ්‍යයෙහි රැකිරක්ෂා ගේ දෙර වැඩ කටයුතු ආදියෙහි යෙදී සිටින සැදැහැවත් ගිහි පින්වතුන්හට වරින්වර නොයෙක් මාතෘකාවෙන් කැරෙන ධර්ම දේශනා හැර පිළිවෙලින් ධර්මය ඉගෙනීමට ක්‍රමයක් නැති හෙයින් පින්පව් හැඳින ගැනීමට පවා නොහැකිව ඔවුන් ශ්‍රද්ධාදි ගුණයන්ගෙන් පිරිහෙමින් ලෝකයේ නන් දෙසින් ගලා එන මිථ්‍යා මතවලට ඇබ්බැහි වෙමින් ධර්මයට පිටුපායන්නා සේ පෙනෙන්නට ඇත.

භාග්‍යයකට මෙන් මෑතෙක සිට ධර්මධර සභාමින් වහන්සේලා සහ උගත් ගිහි උතුමන් විසින්ද ධර්මය උගන්නවුන්ගේ ප්‍රයෝජනය පිණිස හෙළ බසින් දහම් පත් පොත් මුද්‍රණය කරවා පළකර හැරීමත් ධර්ම පඬිකාති පැවැත්වීමත් නිසා ගිහි පින්වතුන්හට ධර්මය උගෙනීමට මගක් සැලසී ඇතිබව සඳහන් කළයුතුය.

මෙයට දසවසකට පමණ පෙර කොළඹ තරුණ බෞද්ධ සමිතියේ එවකට ප්‍රධාන ලේකම් ධුරය දැරූ සී. ටී. පෙරේරා මහත්මාටද ධර්ම පඬිකාතියක් ඇරඹීමේ අවශ්‍යතාවය වැටහී අපට ආරාධනා කෙළෙන් වර්ෂ 1954 ක් වූ මැයි මස 3 වන දින කොළඹ තරුණ බෞද්ධ සමිති ශාලාවේදී **"පරමාර්ථ ධර්ම පඬිත්තිය"** නමින් ධර්ම පඬිකාතියක් අරඹා එතැන් සිට අද වන තෙක් නොකඩවා සති පතා එම ධර්ම පඬිකාති පවත්වාගෙන යමි. අභිධර්මාර්ථ සංග්‍රහය අනුව යමින් එහි ඇතුළු ධර්මයන් හැකිතාක් ලිහිල් බසින් විස්තර කරදීමේ ප්‍රතිඵලයක් වශයෙන් ඒ ඒ ධර්ම කොටස් එම ආකාරයෙන්ම මුද්‍රණය කොට පළකළහොත් ලක්දිව නොයෙක් පළාත්වල සිටින පින්වතුනටද ඉන් මහත්සේ ඵල ලැබිය හැකි බව බොහෝ දෙනාගේ අදහස වූයෙන් එම පාඩම් මුද්‍රණය කොට ධර්මදානයක් වශයෙන් නොමිලයේ බෙදා හැරීමට සී. ටී. පෙරේරා මහත්මාම ඉදිරිපත් විය. කටයුතු අධික දුෂ්කර කාලයක් වූයේ වී නමුත් බොහෝ දෙනාට වන ධර්ම ලාභය සලකා ධර්ම පත්‍රිකා ලියා දීමට භාර ගෙන අවකාශ ඇති පරිදී එය කර දුනිමි. සුළු

Free Distribution www.aathaapi.org

වශයෙන් කිරීමට අදහස් කළ කටයුත්ත විස්තර ඇතිව ධර්මය උගෙනීමට කැමති පින්වතුන් ඇතිබව දැනගන්නට ලැබුන හෙයින් අපට ඇති අනවකාශයත් ප්‍රකාශක භවතුන් හට දරන්නට සිදුවන වියදමත් නොසලකා ධර්ම ලාභයම සළකා පිටු දෙදහසකට අධිකවූ ප්‍රමාණයක් ලියා මුද්‍රණය කරවා නොමිලයේ බෙදා හරින්නට හැකි විය මේ පත්‍රිකා පිළිවෙළින් මුද්‍රණය කරවා බෙදා හරින්නට සී. ටී. පෙරේරා මහත්මා දැරූ උත්සාහයත් වියදම් කළ ප්‍රමාණයත් බොහෝය. මේ ධර්ම දානමය පුණ්‍යකර්මයෙහි ඇති වැදගත්කම වටහාගත් වෙනත් සැදැහැවතුන් විසින්ද නොයෙක් වර මුදල් පරිත්‍යාග කිරීම ආදියෙන් ඒ මහත්මාට අනුබල දුන් බවද සතුටින් සඳහන් කළ යුතුය. පිටු 500 කින් පමණ යුත් අවසාන පරිවේඡදය කොළඹ තරුණ බෞද්ධ සමිතියේ පාළක මණ්ඩලය භාර ගෙන ඒ සමිතියේ වියදමින් මුද්‍රණය කරවා දීම මේ සත්කෘත්‍යයට විශෙෂ රුකුලක් විය:

වර්ෂ 1959 දි ආරම්භ කළ **"පරමාර්ථ ධර්ම පත්‍රිකා"** සියල්ල මුද්‍රණය කිරීමත් බෙදා හැරීමත් පුරා අවුරුදු සතරක් මුළුල්ලේම සිදු විය. එක් වරකට මුද්‍රණය කළ හැකි වූයේ පත්‍රිකා සීමා සහිත ප්‍රමාණයක් බැවින් පසුව මේ ධර්මය උගන්නට අදහස් කළ පින්වතුන්හට මුල් පරිවේඡද ලබා ගැනීමට නොහැකිවූයෙන් නැවතත් එය මුද්‍රණය කරවා දෙන ලෙස නොයෙක් පලාත්වලින් ආරාධනා ලදිම්. එහෙයිනි මේ පොත මෙසේ මුද්‍රණය කරවන්නට සිදුවූයේ.

අභිධර්මාර්ථ සංග්‍රහය අනුව යමින් එහි එන ධර්මයන් පිළිබඳ විස්තර විවරණයක් මෙහි ඇතුළත් කළ හෙයින් මේ පොතට **"අභිධර්මාර්ථ ප්‍රදීපිකා"** යන නම් යෙදුවෙමු. අභිධර්මාර්ථ සංග්‍රහ පාලියත්, එහි භාවයත් ඒ ඒ පරිවේඡද වලට මුලින් යොදා ඇත. කාණ්ඩ සතරක් හැටියට පළ වන මේ ග්‍රන්ථයෙහි පළමු කාණ්ඩයෙහි **චිත්ත සංග්‍රහ විභාග** නම් වූ ප්‍රථම පරිවේඡදයද, **චෛතසික සංග්‍රහ විභාග** නම් වූ විතිය පරිවේඡදයද, **ප්‍රකීර්ණක සංග්‍රහ විභාග** නම් වූ තෘතිය පරිවේඡදයද, **විථි සංග්‍රහ විභාග** නම් වූ

Free Distribution www.aathaapi.org

චතුර්ථ පරිච්ඡේදයද, **විප්පයුක්ත සංග්‍රහ විභාග** නම් වූ පඤ්චම පරිච්ඡේදයද ඇතුළත් වේ. දෙවන කාණ්ඩයෙහි **රූප සංග්‍රහ විභාග** නම් වූ ෂට්ඨම පරිච්ඡේදය සහ **සමුච්චය සංග්‍රහ විභාග** නම් වූ සප්තම පරිච්ඡේදයද, තුන්වන කාණ්ඩයෙහි **ප්‍රත්‍යය සංග්‍රහ විභාග** නම් වූ අෂ්ටම පරිච්ඡේදයද, සතරවන කාණ්ඩයෙහි **කර්මස්ථාන විභාග** නම් වූ නවවන පරිච්ඡේදයද ඇතුළත් වේ.

මේ පොත ලිවීමේදී **විශුද්ධි මාර්ග**ය, **අත්ථසාලිනී** නම් වූ **ධම්ම සඟණි අට්ඨකථා**ව, **විභඞ්ග අට්ඨකථා**ව ආදී අභිධර්ම ග්‍රන්ථ උපයෝගී කරගත් බව සඳහන් කරනු කැමැත්තෙමි.

විශේෂයෙන් පාලි භාෂාවෙහි වැඩි දැනීමක් නැති පින්වතුන්ගේ ප්‍රයෝජනය සලකා මේ ධර්ම විවරණය හැකිතාක් ලිහිල් බසින් ලියා ඇති බවත් පෙළ අට්ඨකථාවන්හි එන පාලිපාඨ මෙහි නොයෙදූ බවත් සලකනු මැනවි.

මේ පොත හදුරන භවතුනට අභිධර්මය පිළිබඳ යම් කිසි දැනීමක් ඇති කර ගත හැකි වූයේ නම් එයම අපගේ වෑයමේ ප්‍රතිඵලයක් හැටියට සලකමි.

මෙබඳු ග්‍රන්ථයක් ලියන්නට තරම් අවශ්‍ය මූලික ශාස්ත්‍ර ඥානයත්, ධර්ම ඥානයත් ජීවිතයේ මුල් අවධියේම මට ලබා දුන් මා ගුරුදෙව් **දන්ගෙදර සිරි සරණපාල මහානායක සඞ්ඝරාජයන් වහන්සේ** සහ ධර්ම සාකච්ඡාදියෙන් මට පිහිට වූ **පැලෑණේ සිරි වජිරඤාණ මහානායක සඞ්ඝරාජයන් වහන්සේත්** නමස්කාරපූර්ව කෘතඥතායෙන් සිහිකොට පින් දෙමි. එසේම නැසීගිය මා දෙමාපිය ගුරුවරාදීන්ටද මෙහි පින් අනුමෝදන් කරවමි.

මේ කාණ්ඩයට විශෙෂ පෙර වදනක් ලියා දෙමින් මට අනුග්‍රහ කළ වජිරාරාම වාසී **පියදස්සී** හිමිපාණන්ට ද, සෝදුපත් බලා දුන් පින්වතුන්ට හා ප්‍රකාශක භවතුන්ට ද කෘතඥ වෙමි.

සියලු සත්වයෝ සුවපත් වෙත්වා !

අමරදස්ස රත්නපාල

1964 මාර්තු 23 වැනිදා කොළඹදීය

Free Distribution www.aathaapi.org

පටුන

කර්මස්ථාන විභාග නම් වූ
නවම පරිච්ඡේදය

	පිටුව
පෙළ	1
භාවය	11
සමථ විපස්සනා භාවනා	21
සමථ භාවනාව	22
සමාධිය වැඩිය යුතු පිළිවෙල	31
සතළිස් කර්මස්ථාන	44
කුසුදුසු විහාර	51
සුදුසු විහාර	54
කුඩා පිළිබෝධ	54
පඨවි කසිණ භාවනාව	55
ප්‍රතිභාග නිමිත්ත රැක ගැනීම	57
දසවිධ අප්පණා කෞශල්‍යයෝ	59
ප්‍රථම ධ්‍යානය	65
ප්‍රතිභාග නිමිත්ත වඩන පිළිවෙල	72
පඤ්ච විධ වශීය	73
දුතීය ධ්‍යානය	74
තෘතීය ධ්‍යානය	75
දශවිධ උපෙක්ෂා	77
චතුර්ථ ධ්‍යානය	79
ආපෝ කසිණ භාවනාව	80
තෙජෝ කසිණ භාවනාව	81
වායෝ කසිණ භාවනාව	82
නීල කසිණ භාවනාව	82

Free Distribution www.aathaapi.org

පීත කසිණ භාවනාව 83
ලොහිත කසිණ භාවනාව 83
ඕදාත කසිණ භාවනාව 83
ආලෝක කසිණ භාවනාව 83
ආකාස කසිණය 84
කසිණ මල 84
දස අසුභ කම්මට්ඨාන භාවනා 86
දස අනුස්සති කම්මට්ඨාන භාවනා 92

1. බුද්ධානුස්සතිය 92

අරහ නම්වූ ගුණය 94
සම්මා සම්බුද්ධ නම්වූ ගුණය 95
විජ්ජාචරණසම්පන්න නම්වූ ගුණය 96
සුගත නම්වූ ගුණය 98
ලොකවිදූ නම්වූ ගුණය 99
අනුත්තර පුරිසදම්මසාරථි නම්වූ ගුණය 102
සත්ථාදෙවමනුස්සානං නම්වූ ගුණය 103
බුද්ධ නම්වූ ගුණය 104
භගවා නම්වූ ගුණය 105
බුද්ධානුස්සතියෙහි අනුසස් 110

2. ධම්මානුස්සතිය 111

සවාකඛාත නම්වූ ගුණය 111
සන්දිට්ඨික නම්වූ ගුණය 115
අකාලික නම්වූ ගුණය 116
එහිපස්සික නම්වූ ගුණය 116
ඔපනයික නම්වූ ගුණය 117
පච්චත්තංවෙදිතබ්බොවිඤ්ඤූහි නම්වූ ගුණය 117
ධම්මානුස්සතියෙහි අනුසස් 118

Free Distribution www.aathaapi.org

3. සංඝානුස්සතිය 118
සුපටිපන්න නම්වූ ගුණය 119
උජුපටිපන්න නම්වූ ගුණය 120
ඤායපටිපන්න නම්වූ ගුණය 121
සාමීචිපටිපන්න නම්වූ ගුණය 121
ආහුනෙය්‍ය නම්වූ ගුණය 122
පාහුනෙය්‍ය නම්වූ ගුණය 122
දක්ඛිණෙය්‍ය නම්වූ ගුණය 122
අඤ්ජලිකරණීය නම්වූ ගුණය 123
අනුත්තර පින්කෙත නම්වූ ගුණය 123
සංඝානුස්සතියෙහි අනුසස් 123
4. සීලානුස්සතිය 124
සීලානුස්සතියෙහි අනුසස් 126
5. චාගානුස්සතිය 126
6. දෙවතානුස්සතිය 128
7. මරණානුස්සතිය 130
8. කායගතාසතිය 145
9. ආනාපාන සතිය 180
ආනාපාන සතිය වඩන පිළිවෙළ 183
ප්‍රථම චතුෂ්කය 187
දවිතීය චතුෂ්කය 206
තෘතීය චතුෂ්කය 211
චතුර්ථ චතුෂ්කය 215
ආනාපාන සති භාවනායෙහි අනුසස් 219
10. උපසමානුස්සතිය 221
සතර බ්‍රහ්ම විහාර භාවනා 226
මෛත්‍රී භාවනාව 230
මෛත්‍රී භාවනායෙහි අනුසස් 258

Free Distribution www.aathaapi.org

කරුණා භාවනාව 262
මුදිතා භාවනාව 264
උපෙක්ෂා භාවනාව 265
දස ඤාණ බල 270
චතුර්වෛශාරද්‍ය ඤාණය 271
ෂඩ් අසාධාරණ ඤාණ 271

සතර අරූප ධ්‍යාන 273
ආකාසානඤ්චායතන ධ්‍යානය 273
විඤ්ඤාණඤ්චායතන ධ්‍යානය 280
ආකිඤ්චඤ්ඤායතන ධ්‍යානය 281
නෙවසඤ්ඤානාසඤ්ඤායතන ධ්‍යානය 283
ආහාරෙ පටිකූල සඤ්ඤා භාවනාව 290
චතුධාතුවවත්ථාන භාවනාව 301
චතුධාතු සමුට්ඨානය 317
රූපකලාප හා රූපවිභාගය 319

පඤ්චාභිඤ්ඤා 336
ඍද්ධි විධඤාණය 336
අධිට්ඨාන ඍද්ධිය 353
විකුබ්බණ ඍද්ධිය 380
මනොමය ඍද්ධිය 381
දිබ්බසොත ඤාණය 381
පරචිත්ත විජානන ඤාණය 384
පුබ්බෙනිවාසානුස්සති ඤාණය 389
චුතූපපාත ඤාණය 395
සප්ත අභිඤ්ඤා 403

විපස්සනා භාවනා 413
ප්‍රඥාවෙහි ප්‍රභෙද 414
ප්‍රඥා භාවනා වැඩීම 423

Free Distribution www.aathaapi.org

1. ශීල විශුද්ධිය 426
සීලයෙහි ප්‍රභෙද 428
ප්‍රාතිමොක්ෂ සංවර සීලය 436
ඉන්ද්‍රිය සංවර සීලය 443
ආජීව පාරිශුද්ධි සීලය 447
සවැදෑරුම් ශික්ෂාපද 447
කුහනා 448
ලපනා 451
නෙමිත්තකතා 453
නිප්පෙසිකතා 455
ලාභෙන ලාභං නිජිගිංසනතා 456
ප්‍රත්‍යයසන්නිශ්‍රිත ශීලය 458
චීවර පරිභොගය 458
පිණ්ඩපාත පරිභොගය 459
සෙනාසන පරිභොගය 461
ගිලන්පස බෙහෙත් පිරිකර පරිභොගය 462
සතර සංවර සීලය සැපයිය යුතු පිළිවෙල 463
ප්‍රහාණය කළයුතු ධර්ම හා ප්‍රහාණ මාර්ග 476
සීලය කිළිටිවීම හා පිරිසුදුවීම 479
සීලයාගේ පිරිසුදු බව 482
සීලසමපත්තියෙහි ආනිසංස 486
2. චිත්ත විසුද්ධිය 487
3. දිට්ඨි විසුද්ධිය 488
චතුධාතු වශයෙන් පරිග්‍රහ කිරීම 489
අටළොස් ධාතු වශයෙන් පරිග්‍රහ කිරීම 392
ද්වාදසායතනයන්ගේ වශයෙන් පරිග්‍රහ කිරීම 494
සකඬ වශයෙන් පරිග්‍රහ කිරීම 494
සංක්ෂේප වශයෙන් නාමරූප පරිග්‍රහ කිරීම 495

Free Distribution www.aathaapi.org

4. කඞ්ඛාවිතරණ විසුද්ධිය 503

5. මග්ගාමග්ග ඤාණදස්සන විසුද්ධිය 513

ත්‍රිවිධ පරිඤ්ඤා 514

කලාප සම්මර්ශනය 515

සතළිස් ආකාරයෙන් සම්මර්ශනය කිරීම 520

අරූප සම්මර්ශනය 531

රූප සප්තකය 533

අරූප සප්තකය 541

දස විදර්ශනොපක්ලේශ 552

6. ප්‍රතිපදාඤාණ දස්සන විසුද්ධිය 558

1. උදයව්‍යානු දර්ශන ඤාණය 559

2. භඞ්ගානු දර්ශන ඤාණය 560

3. භයතුපට්ඨාන ඤාණය 564

4. ආදීනවානුදර්ශනා ඤාණය 565

5. නිබ්බිදානු දර්ශනා ඤාණය 569

6. මුඤ්චිතුකම්‍යතා ඤාණය 569

7. පටිසඞ්ඛානු දර්ශනා ඤාණය 570

8. සඞ්ඛාරොපෙක්ඛා ඤාණය 572

ත්‍රිවිධ විමොක්ෂමුඛ 577

සප්තාර්‍ය පුද්ගලයෝ 578

9. සත්‍යානුලොම ඤාණය 587

7. ඤාණ දර්ශන විසුද්ධිය 588

ඤාණදස්සන විසුද්ධියේ ආනුභාවය 601

පරිපූර්ණ බෝධි පාක්ෂික භාවය 601

වුට්ඨාන බලසම්‍යොගය 606

ක්ලේශ ප්‍රහාණය 607

ප්‍රඥා භාවනායෙහි අනුසස් 619

Free Distribution www.aathaapi.org

අභිධම්මත්ථ සඞ්ගහො

නවමො පරිච්ඡෙදො

නමොතස්ස භගවතො අරහතො
සම්මාසම්බුද්ධස්ස

කම්මට්ඨාන සඞ්ගහ විභාගො

1. සමථ විපස්සනානං – භාවනාන මිතොපරං
කම්මට්ඨානං පවක්ඛාමි – දුවිධම්පි යථාක්කමං.

2. තත්ථ සමථ සඞ්ගහෙ තාව දසකසිණානි, දස අසුභා, දස අනුස්සතියො, චතස්සො අප්පමඤ්ඤායො, එකාසඤ්ඤා, එකං ව්වත්ථානං, චත්තාරො ආරුප්පා චෙති සත්තවිධෙන සමථ කම්මට්ඨාන සඞ්ගහො.

3. රාග චරිතා, දොස චරිතා, මොහ චරිතා, සද්ධා චරිතා, බුද්ධි චරිතා, විතක්ක චරිතා, චෙති ඡබ්බිධෙන චරිත සඞ්ගහො.

4. පරිකම්ම භාවනා, උපචාර භාවනා, අප්පණා භාවනා චෙති තිස්සො භාවනා.

5. පරිකම්ම නිමිත්තං, උග්ගහ නිමිත්තං, පටිභාග නිමිත්තං චෙති තීණි නිමිත්තානි වෙදිතබ්බානි, කථං.

Free Distribution www.aathaapi.org

6. පථවී කසිණං, ආපෝ කසිණං, තෙජෝ කසිණං, වායෝ කසිණං, නීල කසිණං, පීත කසිණං, ලොහිත කසිණං ඕදාත කසිණං, ආකාස කසිණං, ආලොක කසිණං වෙති ඉමානි දස කසිණානි නාම.

7. උද්ධුමාතකං, විනීලකං, විපුබ්බකං, විච්ඡිද්දකං, වික්ඛායිතකං, වික්ඛිත්තකං, හතවික්ඛිත්තකං, ලොහිතකං, පුළවකං, අට්ඨිකං වෙති ඉමෙ දස අසුභානාම.

8. බුද්ධානුස්සති, ධම්මානුස්සති, සඞ්ඝානුස්සති, සීලානුස්සති, චාගානුස්සති, දෙවතානුස්සති, උපසමානුස්සති, මරණානුස්සති, කායගතාසති, ආනාපානසති, වෙති ඉමා දස අනුස්සතියෝ නාම.

9. මෙත්තා, කරුණා, මුදිතා, උපෙක්ඛා වෙති ඉමා චතස්සෝ අප්පමඤ්ඤායෝ නාම. බ්‍රහ්ම විහාරොති ච පවුච්චති.

10. ආහාරෙ පටික්කූල සඤ්ඤා එකසඤ්ඤා.

11. චතුධාතු ව්වත්ථානං එකං ව්වත්ථානං.

12. ආකාසානඤ්චායතනාදයෝ චත්තාරෝ ආරුප්පනාමානි සබ්බථාපි සමථ නිදෙසෙ චත්තාලිස කම්මට්ඨානානි භවන්ති.

13. චරිතාසු පන දස අසුභා කායගතා සති සඞ්ඛාතා කොට්ඨාස භාවනාව රාගචරිතස්ස සප්පායා.

14. චතස්සෝ අප්පමඤ්ඤායෝ නීලාදිනිව චත්තාරි කසිණානි දෙසචරිතස්ස.

15. ආනාපානං මොහචරිතස්ස විතක්ක චරිතස්සව.

16. බුද්ධානුස්සති ආදයෝ ඡ සද්ධාචරිතස්ස.

Free Distribution www.aathaapi.org

17. මරණ උපසමසඤ්ඤ වවත්ථානානි බුද්ධිවරිතස්ස.

18. සෙසානි පන සබ්බානිපි කම්මට්ඨානානි සබෙබ-සම්පි සප්පායානි, තත්ථාපි කසිණෙසු පුථුලං මොහචරිතස්ස, බුද්ධකං විතක්ක චරිතසෙසවානි.

අයමෙත්ථ සප්පාය භෙදෙ

---

19. භාවනාසු පන සබ්බත්ථාපි පරිකම්ම භාවනා ලබ්භතෙව.

20. බුද්ධානුස්සති ආදීසු අට්ඨසු සඤ්ඤ වවත්ථානෙසු චානි දසසු කම්මට්ඨානෙසු උපචාර භාවනාව සම්පජ්ජති. නත්ථි අප්පණා.

21. සෙසෙසු පන සම්තිංස කම්මට්ඨානෙසු අප්පණා භාවනාපි සම්පජ්ජති.

22. තත්ථාපි දසකසිණානි ආනාපානංච පඤ්චකජ්ඣානිකානි.

23. දස අසුභා කායගතා සති ච පඨමජ්ඣානිකා.

24. මෙත්තාදයෝ තයෝ චතුක්කජ්ඣානිකා.

25. උපෙක්ඛා පඤ්චමජ්ඣානිකානි ඡබ්බිසති රූපාවච-රජ්ඣානිකානි කම්මට්ඨානානි.

26. චත්තාරෝ පන ආරුප්පා ආරුප්පජ්ඣානිකානි.

අයමෙත්ථ භාවනා භෙදෙ

---

27. නිම්මිත්තස්ස පන පරිකම්මනිම්මිත්තං. උග්ගහනිම්මිත්තං ච සබ්බත්ථාපි යථාරහං පරියායෙන ලබ්භතෙව.

28. පටිභාග නිම්මිත්තං පන කසිණාසුභකොට්ඨාසානා පානෙසෙව ලබ්භති. තත්ථ පටිභාගනිම්මිත්තමාරබ්භ උපචාර සමාධි අප්පණා සමාධිව පවත්තතති.

Free Distribution www.aathaapi.org

29. කථං. ආදිකම්මිකස්සාහි පථවී මණ්ඩලාදිසු නිමිත්තං උග්ගණ්හන්තස්ස තම්මාරම්මණං පරිකම්ම නිමිත්තන්ති පවුච්චති, සාව භාවනා පරිකම්ම භාවනා නාම.

30. යදා පන තං නිමිත්තං චිත්තෙන සම්පටිච්ඡිතං හොති, චක්ඛුනා පස්සන්තාසෙව මනොද්වාරස්ස ආපාථමාගතං, තදා තමේවාරම්මණං උග්ගහ නිමිත්තං නාම සා ච භාවනා සම්පාදියති.

31. තථා සමාහිතස්ස පනෙතස්ස තතොපරං තස්මිං උග්ගහනිමිත්තෙ පරිකම්ම සමාධිනා භාවනාමනුයුඤ්ජන්තස්ස යදා තප්පටිභාගං චක්ඛුධම්ම විමුච්චිතං පඤ්ඤත්ති සඞ්ඛාතං භාවනාමයමාරම්මණං චිත්තෙ සන්නිසින්නං සම්පජ්ජතං හොති තදා තං පටිභාග නිමිත්තං සමුප්පජ්ජතීති පවුච්චති

32. තතොපට්ඨාය පරිපන්ථ විප්පහීනා කාමාවචර සමාධි සඞ්ඛාතා උපචාර භාවනා නිප්ඵන්නා නාම හොති.

33. තතොපරං තමේව පටිභාග නිමිත්තං උපචාර සමාධිනා සම්මා සෙවන්තස්ස රූපාවචර පඨමජ්ඣානාමුප්පජ්ජති.

34. තතොපරං තමේව පඨමජ්ඣානං ආවජ්ජනං සමාපජ්ජනං අධිට්ඨානං වුට්ඨානං පච්චවෙක්ඛණාවෙති ඉමාහි පඤ්චහි වසිතාහි වසිභූතං කත්වා විතක්කාදිකමොළාරිකඞ්ගප්පහානාය විචාරාදි සුඛුම්ඞ්ගුපපත්තියා පදහතො යථාක්කමං දුතියජ්ඣානාදයො යථාරහමුප්පජ්ජන්ති.

35. ඉච්චෙවං පඨවි කසිණාදිසු ද්වාවීසති කම්මට්ඨානෙසු පටිභාග නිමිත්ත මුප්පාදෙති.

36. අවසෙසෙසු පන අප්පමඤ්ඤා සත්තපඤ්ඤත්තියං පවත්තන්ති.

37. ආකාසවජ්ජිත කසිණෙසු පන යංකිඤ්චි කසිණං උග්ඝාටෙත්වා ලද්ධාකාසං අනන්තවසෙන පරිකම්මං කරොන්තස්ස පඨමාරුප්පමුප්පජ්ජති.

Free Distribution www.aathaapi.org

38. තමෙව පඨමාරුප්පවිඤ්ඤාණං අනන්ත වසෙන පරිකම්මං කරොන්තස්ස දුතියාරුප්පම්පෙපති.

39. තමෙව පඨමාරුප්පවිඤ්ඤාණාභාවං පන නත්ථි කිඤ්චිති පරිකම්මං කරොන්තස්ස තතියාරුප්පම්පෙපති.

40. තතියාරුප්පං සන්තමෙතං පණීතමෙතංති පරිකම්මං කරොන්තස්ස චතුත්ථාරුප්පම්පෙපති.

41. අවසෙසෙසුච දසසු කම්මට්ඨානෙසු බුද්ධගුණාදිකමාරම්මණාමාරබ්භ පරිකම්මං කත්වා තස්මිං නිම්තෙත සාධු කම්මඤ්ඤතෙ තත්තෙව පරිකම්මඤ්ච සම්පාදියති උපචාරොව සම්පජ්ජති.

42. අභිඤ්ඤාවසෙන පවත්තමානං පන රූපාවචර පඤ්චමජ්ඣානං අභිඤ්ඤා පාදක පඤ්චමජ්ඣානා වුට්ඨහිත්වා අධිට්ඨෙය්‍යාදිකමාවජ්ජිත්වා පරිකම්මං කරොන්තස්ස රූපාදිසු ආරම්මණෙසු යථාරහම්පෙපති.

43. අභිඤ්ඤාච නාම:-

ඉද්ධිවිධං දිබ්බසොතං - පරචිත්ත විජානනා
පුබ්බෙනිවාසානුස්සති - දිබ්බචක්ඛුති පඤ්චධා.

අයමෙත්ථ ගොචර භෙදෙ

නිට්ඨිතොව සමථ කම්මට්ඨාන නයො

---

44. විපස්සනා කම්මට්ඨානෙ පන සීලවිසුද්ධි, චිත්තවිසුද්ධි, දිට්ඨිවිසුද්ධි, කඞ්ඛාවිතරණ විසුද්ධි, මග්ගාමග්ගඤාණ දස්සන විසුද්ධි, පටිපදඤාණ දස්සන විසුද්ධි, ඤාණදස්සන විසුද්ධි වෙති සත්තවිධෙන විසුද්ධි සඞ්ගහො.

45. අනිච්චලක්ඛණං, දුක්ඛලක්ඛණං, අනත්තලක්ඛණං වෙති තීණි ලක්ඛණානි.

46. අනිච්චානුපස්සනා, දුක්ඛානුපස්සනා, අනත්තානුපස්සනා වෙති තිස්සො අනුපස්සනා.

Free Distribution www.aathaapi.org

47. සම්මසනඤාණං, උදයව්‍යයඤාණං, භඞ්ගඤාණං, භයඤාණං, ආදීනවඤාණං, නිබ්බිදඤාණං, මුඤ්චිතුකම්‍යතා ඤාණං, පටිසඞ්ඛාඤාණං, සඞ්ඛාරුපෙක්ඛාඤාණං, අනුලෝම ඤාණං චෙති දසවිපස්සනාඤාණානි.

48 සුඤ්ඤතෝ විමොක්ඛෝ, අනිමිත්තෝ විමොක්ඛෝ, අප්පණිහිතෝ විමොක්ඛෝ චෙති තයෝ විමොක්ඛා.

49 සුඤ්ඤතානුපස්සනා, අනිමිත්තානුපස්සනා අප්පණිහිතානුපස්සනා චෙති තීණි විමොක්ඛ මුඛානි ච වෙදිතබ්බානි.

50. කථං. පාතිමොක්ඛසංවරසීලං, ඉන්ද්‍රියසංවරසීලං, ආජීවපාරිසුද්ධිසීලං, පච්චයසන්නිස්සිත සීලං චෙති චතුපාරිසුද්ධි සීලං සීලවිසුද්ධි නාම.

51. උපචාරසමාධි අප්පණාසමාධි චෙති දුවිධොපි සමාධි චිත්තවිසුද්ධි නාම.

52. ලක්ඛණ රස පච්චුපට්ඨාන පදට්ඨානවසෙන නාම-රූප පරිග්ගහෝ දිට්ඨි විසුද්ධි නාම.

53 තෙසමෙවච නාම රූපානං පච්චය පරිග්ගහෝ කඞ්ඛාවිතරණ විසුද්ධි නාම.

54. තතොපරං පන තථා පරිග්ගහිතෙසු සප්පච්චයෙසු තෙභූමක සඞ්ඛාරෙසු අතීතාදි භෙදභින්නෙසු ඛන්ධාදිනය-මාරබ්භ කලාපවසෙන සම්මසිත්වා "අනිච්චං ඛයට්ඨෙන, දුක්ඛං භයට්ඨෙන, අනත්තා අසාරකට්ඨෙනා" ති අද්ධාන වසෙන, සන්තති වසෙන, ඛණවසෙනවා සම්මසන-ඤාණෙන ලක්ඛණත්තයං සම්මසන්තස්ස තෙසෙව පච්චය වසෙන, ඛණවසෙනව උදයබ්බයඤාණෙන උදයබ්බයං සමනුපස්සන්තස්සව:

ඔභාසෝ පීති පස්සද්ධි – අධිමොක්ඛාච්ච පග්ගහෝ
සුඛඤාණමුපට්ඨාන – මුපෙක්ඛාච නිකන්ති චෙති,

ඔභාසාදි විපස්සනුපක්කිලෙස පරිපන්ථ පරිග්ගහ වසෙන මග්ගාමග්ග ලක්ඛණ ව්වත්ථානං මග්ගාමග්ගඤාණ දස්සන විසුද්ධි නාම.

Free Distribution www.aathaapi.org

55. තථා පරිපන්නස්ස විඤ්ඤාණස්ස පන උදයබ්බයඤාණතෝ පට්ඨාය යාවානුලෝමා තිලක්ඛණං විපස්සනා පරමපරාය පටිපජ්ජනස්ස නව විපස්සනාඤාණානි පටිපදඤාණදස්සන විසුද්ධි නාම.

56 තස්සෙවං පටිපජ්ජනස්ස පන විපස්සනා පරිපාකමාගම්ම ඉදානි අපජ්ජා උප්පජ්ජිස්සතීති භවඞ්ගං වොච්ඡින්දිත්වා උප්පන්න මනොද්වාරාවජ්ජනානන්තරං වෙ තීණි විපස්සනා චිත්තානි යංකිඤ්චි අනිච්චාදි ලක්ඛණමාරබ්භ පරිකම්මොපචාරානුලෝම නාමෙනප්පවත්තන්ති. යා සිඛාප්පත්තා සා සානුලෝමා, සඞ්ඛාරුපෙක්ඛා වුට්ඨානගාමිනී විපස්සනාති පවුච්චති.

57. තතොපරං ගොත්‍රභුචිත්තං නිබ්බානමාලම්බිත්වා පුථුජ්ජනගොත්තමභිභවන්තා අරියගොත්තමභිසම්භොන්තංව පවත්තති.

58. තස්සානන්තරමෙව මග්ගෝ දුක්ඛසච්චං පරිජානන්තෝ සමුදය සච්චං පජහන්තෝ නිරොධ සච්චං සච්ඡිකරොන්තෝ මග්ග සච්චං භාවනාවසෙන අප්පණා විථිමොතරති. තතොපරං වෙ තීණි ඵලචිත්තානි පවත්තිත්වා භවඞ්ගපාතොව හොති.

59 පුන භවඞ්ගං වොච්ඡින්දිත්වා පච්චවෙක්ඛණ ඤාණානි පවත්තන්ති.

මග්ගං ඵලං ච නිබ්බානං – පච්චවෙක්ඛති පණ්ඩිතෝ
හීනෙ කිලෙසෙ සෙසෙව – පච්චවෙක්ඛති වා නවා.

60. ඡබ්බිසුද්ධික්කමෙනෙවං – භාවෙත්වබ්බා චතුබ්බිධෝ
ඤාණ දස්සන විසුද්ධි – නාම මග්ගෝ පවුච්චති.

අය මෙත්ථ විසුද්ධි හෙදෝ

Free Distribution www.aathaapi.org

61. තත්ථ අනත්තානුපස්සනා අත්තාභිනිවෙසංමුඤ්චනති. සුඤ්ඤතානුපස්සනානාම විමොක්ඛමුඛං හොති.

62. අනිච්චානුපස්සනා විපල්ලාසනිමිත්තං මුඤ්චනති. අනිමිත්තානුපස්සනානාම විමොක්ඛමුඛං හොති.

63. දුක්ඛානුපස්සනා තණ්හා පණිධිං මුඤ්චනති. අපපණිහිතානුපස්සනානාම විමොක්ඛ මුඛං හොති.

64. තස්මා යදි වුට්ඨානගාමිනි විපස්සනා අනත්තතෝ විපස්සති. සුඤ්ඤතෝ විමොක්ඛා නාම හොති මග්ගෝ.

65. යදි අනිච්චතෝ විපස්සති අනිමිත්තෝ විමොක්ඛා නාම.

66. යදි දුක්ඛතෝ විපස්සති අපපණිහිතෝ විමොක්ඛා නාමාතිච මග්ගෝ විපස්සනා ගමන වසෙන තීණි නාමානි ලභති. තථා ඵලංච මග්ගාගමන වසෙන මග්ගඵලියං.

67. ඵලසමාපත්ති ඵලියං පන යථාවුත්තනයෙන විපස්සනාඤාණං යථාසකං ඵලමුප්පජ්ජමානම්පි විපස්සනා ගමන වසෙනෙව සුඤ්ඤතාදි විමොක්ඛාතිච පවුච්චති.

68. ආරම්මණ වසෙන පන සරසවසෙන ච නාමත්තයං සබ්බත්ථ සබ්බසම්පි සම්මෙවාති

අය මෙත්ථ විමොක්ඛ භෙදෝ

---

69. එත්ථපන සොතාපත්ති මග්ගං භාවෙත්වාදිට්ඨිවිචිකිච්ඡාපහාණෙන පහීණාපායගමනෝ සත්තක්ඛත්තුපරමෝ සොතාපන්නොනාම හොති.

70. සකදාගාමි මග්ගං භාවෙත්වා රාගදෙස මොහානං තනුකරත්තා සකදාගාමි නාම හොති. සකිදෙව ඉමං ලොකං ආගන්ත්වා.

Free Distribution www.aathaapi.org

71. අනාගාමී මග්ගං භාවෙත්වා කාමරාග ව්‍යාපාදානං අනවසෙසප්පහාණෙන අනාගාමී නාම හොති අනාගන්තා ඉත්ථත්තං.

72. අරහත්ත මග්ගං භාවෙත්වා අනවසෙස කිලෙසප්පහාණෙන අරහානාම හොති. ඛීණාසවෝ ලොකෙ අග්ගදක්ඛිණෙය්‍යොති.

අයමෙත්ථ පුග්ගල භෙදෝ

73. සමාපත්ති ච්ඡියෝ පනෙත්ථ සබ්බසම්පි යථා සක එලවසෙන සාධාරණාව.

74. නිරොධ සමාපත්ති සමාපජ්ජනං පන අනාගාමිනංවෙව අරහන්තානං ච ලබ්භති. තත්ථ යථාක්කමං පඨමජ්ඣානාදි මහග්ගත සමාපත්තිං සමාපජ්ජිත්වා වුට්ඨාය තත්ථ ගතෙ සඞ්ඛාරධම්මෙ තත්ථ තත්ථෙව විපස්සනෙත්වා යාව ආකිඤ්චඤ්ඤායතනං ගන්ත්වා තතෝ පරං අධිට්ඨෙය්‍යාදිකං පුබ්බ කිච්චං කත්වා නෙවසඤ්ඤානාසඤ්ඤායතනං සමාපජ්ජති. තස්ස චිත්තං අපපණ්ණජවනානං පරතෝ වොච්ඡිජ්ජති චිත්ත සන්තති, තතෝ නිරොධ සමාපන්නෝ නාම හොති

75. වුඩ්ඨාකාලෙපන අනාගාමිනෝ අනාගාමිඵල චිත්තං අරහතෝ අරහත්තඵල චිත්තං එකවාරමෙව පවත්තිත්වා භවඞ්ග පාතෝ හොති. තතොපරං පච්චවෙක්ඛණ ඤාණං පවත්තති

අයමෙත්ථ සමාපත්ති භෙදෝ
නිට්ඨිතොව විපස්සනා කම්මට්ඨාන නයෝ

76. භාවෙතබ්බං පතිවෙචවං – භාවනාඛය මුත්තමං
පටිපත්ති රසස්සාදං – පත්තයනෙනන සාසනෙ

ඉති අභිධම්මත්ථ සඞ්ගහෙ කම්මට්ඨාන සඞ්ගහ විභාගෝ නාම නවමෝ පරිච්ඡේදෝ

Free Distribution www.aathaapi.org

77. චාරිත්ත සොභිත විසාල කුලොදයෙන
සද්ධාභිවුඩ්ඪපරිසුද්ධ ගුණොදයෙන
නම්බත්තයෙන පණිධාය පරානුකම්පං
යංපත්ථිත-පකරණං පරිනිට්ඨිතං තං

78. පුඤ්ඤේන තෙන විපුලෙන තු මූලසෝමං
ධම්මේදිවාස මුදිතොදිතමායුගන්තං
පඤ්ඤාවදාතගුණ සොභිතලජ්ජිභික්ඛු
මේඤ්ඤනාතු පුඤ්ඤේ විභවොදය මඞ්ගලාය.

ඉති අනුරුද්ධාචරියෙන රචිතං අභිධම්මත්ථ සඞ්ගහනාමං පකරණං නිට්ඨිතං

Free Distribution www.aathaapi.org

අභිධම්මත්ථ සඞ්ගහය

නවම පරිච්ඡේදය

කම්මට්ඨාන සංග්‍රහ විභාගය

(භාවණ)

1 මින් මත්තෙහි සමථ විදර්ශනා භාවනාවන්ගේ දෙවැදෑරුම් කර්මස්ථානයන් පිළිවෙලින් කියන්නෙමි.

2. එහි සමථ සංග්‍රහයෙහි පළමු කොට දසකසිණයෝය, දස අසුභයෝය, දස අනුස්සතියෝය, සතර අප්‍රමාණයෝය, එක්සඤ්ඤාවක්ය, එක්ව්‍යවස්ථානයක්ය, සතර ආරුප්පයෝයයි සැපත ප්‍රකාරයකින් සමථ කම්මට්ඨාන සංග්‍රහය දතයුතු.

3 රාග චරිතය, දෙස චරිතය, මෝහ චරිතය, සද්ධා චරිතය, බුද්ධි චරිතය, විතක්ක චරිතය, යයි සයාකාරයකින් චරිත සංග්‍රහය දතයුතු

4. පරිකර්ම භාවනාය, උපචාර භාවනාය, අර්පණා භාවනා යයි භාවනාවෝ තිදෙනෙක.

5. පරිකර්ම නිමිත්තය, උග්ගහ නිමිත්තය, ප්‍රතිභාග නිමිත්තයයයි තුන් නිමිත්තයන් දතයුත්තාහුය. කෙසේද?

6. පඨවි කසිණය, ආපෝ කසිණය, තෙජෝ කසිණය, වායෝ කසිණය, නීල කසිණය, පීත කසිණය, ලෝහිත කසිණය, ඕදාත කසිණය, ආකාස කසිණය, ආලෝක කසිණය යන මොවුහු දස කසිණයෝ නම් වෙත්.

Free Distribution www.aathaapi.org

7. උද්ධුමාතකය, විනීලකය, විපුබ්බකය, විච්ඡිද්දකය, වික්ඛායිතකය, වික්ඛිත්තකය, හතවික්ඛිත්තකය, ලොහිතකය, පුළවකය, අට්ඨිකය යන මොවුහු දස අසුභයෝ නම් වෙත්.

8 බුද්ධානුස්සතිය, ධම්මානුස්සතිය, සඞ්ඝානුස්සතිය, සීලානුස්සතිය, චාගානුස්සතිය, දෙවතානුස්සතිය, උපසමානුස්සතිය, මරණානුස්සතිය, කායගතාසතිය, ආනාපාන සතිය යන මොවුහු දස අනුස්සතිහු නම් වෙත්.

9. මෛත්‍රිය, කරුණාය, මුදිතාය, උපෙක්ඛාය යන මොවුහු සතරදෙන අප්‍රමාණ්‍යයෝ නම් වෙත්. බ්‍රහ්ම විහාරයෝ යයි ද කියනු ලැබෙත්.

10. ආහාරයෙහි පිළිකුල් යයි පවත්නා සංඥාව එකම සංඥා නම් වේ.

11. සතර ධාතු ව්‍යවස්ථානය එකම ව්‍යවස්ථාන නම් වේ.

12. ආකාසානඤ්චායතනාදී සතර ධ්‍යානයෝ ආරූප්‍යයෝ නම් වෙත්. මෙසේ සම්ප්‍රකාරයෙන් සමථ කම්මට්ඨාන නිර්දෙශයෙහි සතළිස් කම්මට්ඨානයෝ වෙත්.

13. චරිතයන් අතුරෙන් දස අසුභයෝ ද කායගතාසති නම් වූ කොට්ඨාස භාවනාවද රාගචරිතයාහට සුදුසු වෙත්.

14. සතර අප්‍රමාණ්‍යයන්ද, නීලාදී සතර කසිණයන්ද මෙම චරිතයාහටද,

15. ආනාපානසතිය මොහ චරිතයාහටද, විතර්ක චරිතයාහටද,

16. බුද්ධානුස්සති ආදී සය ශ්‍රද්ධා චරිතයාහටද,

17. මරණානුස්සතිය, උපසමානුස්සතිය, ආහාරෙ පටික්කූලසඤ්ඤාය, චතුධාතු ව්වත්ථානය යන මොවුහු බුද්ධි චරිතයාහටද,

Free Distribution www.aathaapi.org

18. සෙසු සියළු කම්‌සථානයෝ සියල්ලන්ටමද සුදුසු වෙත්. එහිදූ කසිණයන් අතුරෙන් මහත් වූ කසිණ මෝහ චරිතයාහටද, කුඩා වූ කසිණ විතකී චරිතයාහටද සුදුසු වෙත්.

මෙය මෙහි සප්පාය භෙදයයි

---

19. භාවනාවන් අතුරෙන් සියළු කම්‌සථානයන්හි පරිකම්‌ භාවනාව ලැබේ.

20. බුද්ධානුස්‌සති ආදී අටෙහිද, එක සංඥා, එක ව්‍යවසථානයන්හිද යන දස කම්‌සථානයන්හි උපචාර භාවනාම සිද්ධවන්නීය. අර්‌පණ භාවනාවක් නැත.

21. සෙසු සමතිස්‌ කම්‌සථානයෙහි අර්‌පණා භාවනාවද සිදුවන්නීය.

22. එහිද, දස කසිණයෝද, ආනාපානසතියද ධ්‍යාන පඤ්චකය උපදවත්.

23. දස අසුභයෝද කායගතාසතියද ප්‍රථම ධ්‍යානය උපදවත්.

24. මෛත්‍රී ආදි බ්‍රහ්මවිහාර තුන ධ්‍යාන චතුෂ්කය උපදවත්.

25. උපෙක්‍ෂා බ්‍රහ්මවිහරණය පඤ්චම ධ්‍යානය උපදවයි. මෙසේ රූපාවචර ධ්‍යාන උපදවන කම්‌සථාන සවිස්‌සෙක් වෙත්.

26. සතර අරූප කමටහන් අරූපධ්‍යාන උපදවත්.

මෙය මෙහි භාවනා භෙදයයි.

---

27. නිමිත්තයන් අතුරෙන් පරිකම්‌ නිමිත්තද උග්ගහ නිමිත්තද සියලු කමටහන්හිම සුදුසු පරිදි පරියාය වශයෙන් ලැබේ.

Free Distribution www.aathaapi.org

28. පටිභාග නිමිත්ත වනාහි දස කසිණය, දස අසුභය, කේසාදී කොට්ඨාසය, ආනාපාන සතිය යන මෙහිම ලැබේ. එහි ප්‍රතිභාග නිමිත්ත අරමුණු කොට උපචාර සමාධිය හා අප්පණා සමාධියද පවතින්.

29. කෙසේද පඨවි කසිණාදීන්හි අරමුණු ගන්නාවූ ආදිකම්මිකයාහට, ඒ අරමුණ පරිකම්ම නිමිත්ත යයි කියනු ලැබේ. එය අරමුණු කොට ඇති භාවනා චිත්තයද පරිකම්ම භාවනා නම් වේ.

30. යම් කලෙක එම අරමුණ සිතින් මනා කොට ගන්නා ලද්දේ වෙයිද, ඇසින් බලන්නෙකුට මෙන් මනෝ ද්වාරයට වැටහෙයිද, එකල්හි එම අරමුණ උග්ගහනිමිත්ත නම් වේ. ඒ භාවනාවද සිත එකඟ කරයි.

31. එසේ එකඟ වූ සිත් ඇති ඔහුට ඒ උග්ගහ නිමිත්තයෙහි පරිකම්ම සමාධියෙන් භාවනායෙහි යෙදෙන කල්හි යම් විටෙක ඒ හා සමාන වූ වසනු ධර්මයෙන් තොරවූ ප්‍රඥප්ති සඞ්ඛ්‍යාත අරමුණක් සිතෙහි පිහිටියේ වෙයිද, එවිට ඒ ප්‍රතිභාග නිමිත්ත උපන්නේයයි කියනු ලැබේ.

32 එතැන් පටන් නීවරණයන්ගෙන් තොරවූ කාමාවචර සමාධි සඞ්ඛ්‍යාත උපචාර භාවනාව නිපන්නී නම් වෙයි.

33. ඉන්පසු ඒ ප්‍රතිභාග නිමිත්ත උපචාර සමාධියෙන් මනාව සේවනය කරන කල්හි රූපාවචර ප්‍රථම ධ්‍යානය උපදී.

34 ඉන්පසු එම ප්‍රථම ධ්‍යානය ආවජ්ජන, සමාපජ්ජන, අධිට්ඨාන, වුට්ඨාන. පච්චවෙක්ඛණ යන මේ පඤ්චවශිතාවයෙන් වශීභූතකොට චිත්තකීදී ඖදාරික අඞ්ගයන්ගේ ප්‍රහාණය පිණිස, විචාරාදී සුඛුම අඞ්ගයන්ගේ උත්පාදය පිණිස ව්‍යායාම කරන කල්හි පිළිවෙලින් විතිය ධ්‍යානාදීහු සුදුසු පරිදි උපදිත්

Free Distribution www.aathaapi.org

35. මෙසේ පඨවි කසිණාදී වූ දෙවිසි කම්සථානයන්හි ප්‍රතිභාග නිමිත්ත ලැබෙන්නේය

36. අවශෙෂ කම්සථානයන් අතුරෙන් අප්‍රමාණයෝ සත්ත්ව ප්‍රඥප්තියෙහි පවතින්.

37. ආකාස කසිණය හැර ඉතිරි කසිණයන් අතුරෙන් යම්කිසි කසිණයක් උගුළුවා ලැබූ ආකාස ප්‍රඥප්තිය අරමුණු කොට අනන්ත වශයෙන් පරිකම් කරන්නාහට ප්‍රථම අරූපධ්‍යානය ලැබේ.

38. ඒ ප්‍රථම අරූප විඤ්ඤාණය අරමුණුකොට අනන්ත වශයෙන් පරිකම් කරන්නහුට දෙවෙනි අරූප ධ්‍යානය ලැබේ.

39. ඒ ප්‍රථමාරූපප විඤ්ඤාණයාගේ අභාවයම වූ නාසති භාව ප්‍රඥප්තිය කිසිවක් නැතැයි පරිකම් කරන්නහුට තුන්වැනි අරූප ධ්‍යානය ලැබේ.

40. තුන්වන අරූප විඤ්ඤාණය ශාන්තය ප්‍රණීතය යයි පරිකම් කරන්නහුට සතරවැනි අරූප ධ්‍යානය උපදී.

41. සෙසු දස කමටහන් අතුරෙන් බුදුගුණ ආදී අරමුණු ගෙන පරිකම් කොට, ඒ අරමුණු මනාසේ ගත් කල්හි එහිම පරිකම් භාවනාවද පිහිටයි. උපචාර භාවනාවද සමපාදනය වෙයි.

42. අභිඥා වශයෙන් පවත්නා රූපාවචර පඤ්චම ධ්‍යානය වනාහි අභිඥාපාදක පඤ්චමධ්‍යානයෙන් නැගිට අධිෂ්ඨාන කළයුතු අරමුණු ආදිය මෙනෙහි කොට පරිකම් කරන්නහුට රූපාදී ආරම්මණයන්හි සුදුසු පරිදි පිහිටන්නේය.

43. අභිඥාවෝ නම්:- ඉද්ධිවිධය, දිබ්බසොතය, පරචිත්ත විජානනය, පුබ්බෙනිවාසානුස්සතිය, දිබ්බචක්ඛු යයි පඤ්ච විධ වේ.

මෙය මෙහි ගොචර භෙදයයි.

Free Distribution www.aathaapi.org

44. විදර්ශනා කර්මස්ථානයෙහි වනාහි සීලවිසුද්ධිය, චිත්ත විසුද්ධිය, දිට්ඨි විසුද්ධිය, කඞ්ඛාවිතරණ විසුද්ධිය, මග්ගාමග්ග ඤාණදස්සන විසුද්ධිය, පටිපදාඤාණදස්සන විසුද්ධිය, ඤාණදස්සන විසුද්ධිය යයි සප්තප්‍රකාරයකින් විසුද්ධි සඞ්ග්‍රහය වේ.

45. අනිත්‍ය ලක්ෂණය, දුක්ඛ ලක්ෂණය, අනාත්ම ලක්ෂණය යයි ලක්ෂණයෝ තිදෙනෙකි.

46. අනිච්චානුපස්සනාය, දුක්ඛානුපස්සනාය, අනත්තානුපස්සනායයි අනුපස්සනාවෝ තිදෙනෙකි.

47. සම්මසන ඤාණය, උදයව්‍යය ඤාණය, භඞ්ග ඤාණය, භය ඤාණය, ආදීනව ඤාණය, නිබ්බිදා ඤාණය, මුඤ්චිතුකම්‍යතා ඤාණය, පටිසඞ්ඛා ඤාණය, සඞ්ඛාරුපෙක්ඛා ඤාණය, අනුලෝම ඤාණය යයි විපස්සනා ඤාණයෝ දස දෙනෙකි.

48. සුඤ්ඤත විමොක්ඛය, අනිමිත්ත විමොක්ඛය, අප්පණිහිත විමොක්ඛය යයි විමොක්ඛයෝ තිදෙනෙකි.

49. සුඤ්ඤතානුපස්සනාය, අනිමිත්තානුපස්සනාය, අප්පණිහිතානුපස්සනායයි විමොක්ඛ මුඛයෝ තිදෙනෙක්ද දතයුත්තාහ.

50. කෙසේ ද? පාතිමොක්ඛ සංවර සීලය, ඉන්ද්‍රිය සංවර සීලය ආජීවපාරිසුද්ධි සීලය, ප්‍රත්‍යයසන්නිශ්‍රිත සීලය යන චතුපාරිසුද්ධි සීලය සීලවිසුද්ධි නම් වේ.

51. උපචාර සමාධිය, අප්පණා සමාධිය යන දුවිධ සමාධිය චිත්තවිසුද්ධිය නම් වේ.

52. ලක්ෂණ, රස, පච්චුපට්ඨාන, පදට්ඨාන වශයෙන් නාමරූප පරිග්‍රහය දිට්ඨිවිසුද්ධි නම් වේ.

53. ඒ නාමරූපයන්ගේම ප්‍රත්‍යයන් පිරිසිඳ දැනගන්නා ඤාණය කඞ්ඛාවිතරණ විසුද්ධිය නම් වේ.

Free Distribution www.aathaapi.org

54. ඉන්පසු එසේ පිරිසිඳ දැනගත්, ප්‍රත්‍යය සහිත වූ අතීතාදී වශයෙන් භෙද භින්න වූ තේ‍රභූමික සංඝකාර-යන්හි සඝඤ්ඣාදී නය අරභයා කලාප වශයෙන් පිඹු කොට ක්ෂය වන හෙයින් අනිත්‍යය. භයට කාරණා හෙයින් දුකඛය, අසාර හෙයින් අනාත්මය යයි කාල වශයෙන් හෝ සන්තති වශයෙන් හෝ ක්ෂණ වශයෙන් හෝ සම්මශීන ඤාණයෙන් ලක්ෂණත්‍රය සම්මශීනය කරණ කල්හි එහිම ප්‍රත්‍යය වශයෙන්ද ක්ෂණ වශයෙන්ද උදයව්‍යය ඤාණයෙන් ඇතිවීම නැතිවීම අනුව බලන්නාහට ඕභාසය, ප්‍රීතිය, පස්සඳ්ධිය, අධිමොකඛය, වීර්‍යය, සුඛය, ඤාණය, සිහිය, උපෙක්ෂාව, නිකන්තිය යන මේ විදර්‍ශීනොපක්ලෙශ නම් වූ සතුරන් පිරිසිඳ දැන ගැනීම් වශයෙන් මාගී අමාගී ලක්ෂණ බෙදා දත හැකි ඤාණය මග්ගාමග්ග ඤාණදස්සන විසුඬි නම් වේ.

55. එසේ සතුරු උවදුරින් මිදුනා වූ ඔහුට උදයව්‍යය ඤාණයෙහි පටන් අනුලොම ඤාණය දක්වා ත්‍රිලක්ෂණයෙහි විදර්‍ශීනා ඤාණ පරම්පරායෙන් පිළිපදින කල්හි උපදින නවවිදර්‍ශීනා ඤාණයෝ පටිපදාඤාණ දස්සන විසුඬි නම් වේ.

56. මෙසේ පිළිපදින්නහුගේ විදර්‍ශීනා ඤාණය මැනි කිරීමට පැමිණ, දැන්ම අජීණාව උපදින්නේ යයි කිවයුතු අවස්ථාවට පැමිණි කල්හි භවඞ්ගය බිඳී උපන් මනොද්වාරාවජ්ජනයට අනතුරුව දෙතුන් විදර්‍ශීනා චිත්තයෝ යම්කිසි අනිත්‍යාදි ලක්ෂණයක් අරමුණු කොට පරිකම්, උපචාර, අනුලොම, නාමයෙන් පවතින්. මසනකයට පැමිණියාවූ අනුලොම ඤාණය සහිතවූ ඒ සඞ්ඛාරුපෙක්ඛා ඤාණය වුට්ඨාන ගාමිනී විපස්සනා යයි කියනු ලැබේ.

57. ඉන්පසු ගොත්‍රභූ චිත්තය නිවන අරමුණු කොට පෘථග්ජන ගොත්‍රය මඬිමින් ආර්‍යගොත්‍රයට පමුණුවමින් උපදී.

Free Distribution www.aathaapi.org

58. එයට අනතුරුව මාගීය, දුක්ඛසත්‍යය පිරිසිඳ දැන ගනිමින්, සමුදය සත්‍යය පහකරමින්, නිරෝධ සත්‍යය ප්‍රත්‍යක්ෂ කරමින්, මාගීය සත්‍යය වැඩීමෙන් අර්හත්ත්ව පීඨයට බැසගනී. ඉන්පසු ඵලයින් දෙකක් තුනක් ඉපද භවඞ්ග පාතයවෙයි.

59. නැවත භවඞ්ගය සිදීගොස් ප්‍රත්‍යවෙක්ෂා ඤාණයෝ උපදින්. ආර්‍යඵලයට පැමිණි පණ්ඩිත තෙම මාගීයද, ඵලයද, නිර්වාණයද ප්‍රත්‍යවෙක්ෂා කරයි ප්‍රහීණ ක්ලේශයන් හා අප්‍රහීණ ක්ලේශයන් ප්‍රත්‍යවෙක්ෂා කරන්නේ හෝ නොකරන්නේ හෝ වෙයි

60. මේසේ ෂඩ් විසුද්ධින්ගේ අනුක්‍රමයෙන් වැඩිය යුතුවූ සෝතාපත්ති ආදී සිව්වැදෑරුම් මාගීය ඤාණ දස්සන විසුද්ධි නම් වන්නේයයි කියන ලදි.

මෙය මෙහි විසුද්ධි භෙදයයි

---

61. එහි අනත්තානුපස්සනාව ආත්මයක් ඇතැයි දැඩිව ගැනීම මුදුහරින බැවින් සුඤ්ඤතානුපස්සනා නම් විමොක්ෂ මුඛය වෙයි

62. අනිච්චානුපස්සනාව විපර්‍යාස නිමිත්ත මුදුහරින බැවින් අනිමිත්තානුපස්සනා නම් විමොක්ෂ මුඛය වෙයි

63. දුක්ඛානුපස්සනාව තෘෂ්ණා ප්‍රණිධිය මුදුහරින බැවින් අප්පණිහිතානුපස්සනා නම් විමොක්ෂ මුඛය වෙයි.

64 එහෙයින් ඉදින් වුට්ඨාන ගාමිනී විපස්සනාව අනාත්ම වශයෙන් විදර්ශනා කරයිද එකල්හි මාගීය සුඤ්ඤත විමොක්ෂ නම් වෙයි

65. ඉදින් අනිත්‍යය වශයෙන් විදර්ශනා කරයිද, එකල්හි මාගීය අනිමිත්ත විමොක්ෂ නම් වෙයි

66. ඉදින් දුක් වශයෙන් විදර්ශනා කරයිද, එකල්හි මාගීය අප්පණිහිත විමොක්ෂ නම් වෙයි. මෙසේ මාගීය විපස්සනා ගමන වශයෙන් නම් තුණක් ලබයි. එසේම ඵලයද මාගීවීථියෙහිදී මාර්ගගමන වශයෙන් නම් ලබයි.

Free Distribution www.aathaapi.org

67. එල සමාපත්ති ව්‍රිතියෙහි වනාහි යථොක්ත නයින් විදර්‍ශනා වඩන්නාහට තමන් අයත් එලය උපදින්නේ නම්‌ුදු විපස්සනා ගමන වශයෙන් සුඤ්ඤතාදි විමොක්ෂය යයිද කියනු ලැබේ.

68. අරමුණු කිරීම් වශයෙන්ද, සවභාව වශයෙන්ද, නම් තුණ සියලු තන්හි සියලු පුද්ගලයන්ටම සමවන්නේ යයි දතුයුතු.

මෙය මෙහි විමොක්ෂ භෙදයයි

---

69. එහි වනාහි සොතාපත්ති මාර්‍ගය වඩා දිට්ඨිවිචිකිච්ඡාවන් පහකිරීමෙන් ප්‍රහීණවූ අපායගමන් ඇති ආර්‍ය්‍ය පුද්ගලතෙම සත්තකඛත්තුපරමවූ සොතාපන්න නම් වෙයි.

70. සකෘදාගාමි මාර්‍ගය වඩා රාග ද්වේෂ මොහයන් තුනී කිරීමෙන් එක්වරක්ම මේ කාම ලොකයට එන හෙයින් සකෘදාගාමි නම් වෙයි.

71. අනාගාමි මාර්‍ගය වඩා කාමරාග ව්‍යාපාදයන් නිරවශෙෂව පහකිරීමෙන් මේ කාමභූමියට නැවත නොඑන හෙයින් අනාගාමි නම් වෙයි.

72. අර්හත් මාර්‍ගය වඩා ඉතිරි නොකොට කෙලෙස් පහකිරීමෙන් ක්ෂීණවූ ආශ්‍රවයන් ඇති ලොකයෙහි අග්‍ර-දක්ෂිණාර්හවූ අර්හත් නම් වෙයි.

මෙය මෙහි පුද්ගල භෙදයයි

---

73. මෙහි සමාපත්ති ව්‍රිති සියලුම ආර්‍ය්‍යයන්හට තම තමන්ට අයත් එල වශයෙන් සාධාරණම වෙත්.

74 නිරොධ සමාපත්තියට සමවැදීම වනාහි අනාගාමීන්ටද රහතන්ටද ලැබේ. එහිදී පිළිවෙලින් ප්‍රථම ධ්‍යානාදි මහද්ගත සමාපත්තීන්ට සමවැද එයින් නැගිට එහි ඇතුළත් සංසකාරධර්‍මයන් ඒ ඒ සමාපත්තියෙන් නැගී සිටි කෙණෙහිම

Free Distribution www.aathaapi.org

විදර්ශනා වශයෙන් බලමින් ආකිඤ්චඤ්ඤායතනය දක්වා ගොස්, ඉන්පසු අධිඤ්ඤානාදී පුථුකෘත්‍යය කොට නෙවසඤ්ඤා නා සඤ්ඤායතන සමාපත්තියට සමවදී එහි අප්‍රිණාජවන දෙකකින් පසුව චිත්තසන්තතිය සිදෙයි. එහෙයින් නිරෝධයට සමවැදුනේ නම් වෙයි.

75. ඒ සමවතින් නැගිටින කල්හි අනාගාමිහට අනාගාමි ඵල සිතද, රහත්හට රහත් ඵල සිතද එක්වරක්ම ඉපිද භවඞ්ගපාතය වෙයි. ඉන්පසු ප්‍රත්‍යවෙක්ෂා ඤාණය පවත්නේය.

මෙය මෙහි සමාපත්ති භෙදයයි

විදර්ශනා කර්මස්ථාන නය නිමි.

---

76. ශාසනයෙහි ප්‍රතිපත්ති රසාස්වාදය ප්‍රාර්ථනා කරන්නහු විසින් මෙසේ කියනලද නයින් උතුම්වූ භාවනාවයය වැඩිය යුතු.

මෙසේ අභිධම්මාවතාර සංග්‍රහයෙහි කර්මස්ථාන සංග්‍රහ විභාග නම් වූ නවම පරිච්ඡේදය නිමි.

---

77. චාරිත්‍රයෙන් හෙබියාවූ, උසස් කුලයක උපන් ශ්‍රද්ධාවෙන් වැඩුනු පිරිසුදු සීලාදි ගුණධර්මයන්ට උත්පත්ති ස්ථානයක්වූ නම්බ නමැති උපාසක තැන විසින් පරානුග්‍රහය සළකා යම් ප්‍රකරණයක් කළමැනවැයි ආරාධිතද එය නිමවන ලදි.

78. ඒ විපුල වූ පුණ්‍යසඤ්චය කරණකොට ගෙන භිතැතියන්හට නිවාසස්ථාන වූ ප්‍රසිද්ධ වූ මූලසෝම විහාරය ප්‍රඥයෙන් පිරිසුදු වූ, ගුණධර්මයෙන් සොභන වූ, ලජ්ජී භික්ෂූහු පුණ්‍ය සම්පත්තියගේ අභිවෘද්ධිය පිණිස සතිසම්පජඤ්ඤයෙන් යුක්තව සිතත්වා.

අනුරුද්ධාචාර්යයන් විසින් රචිත අභිධම්මාවතාර සංග්‍රහ නම් වූ ප්‍රකරණය මෙතෙකින් සම්පූර්ණයි.

Free Distribution www.aathaapi.org

අභිධම්මත්ථ ප්‍රදීපිකා

නවම පරිච්ඡේදය

කම්මට්ඨාන සංග්‍රහ විභාගය

නමෝ තස්ස භගවතෝ අරහතෝ
සම්මාසම්බුද්ධස්ස

සමථ විපස්සනා භාවනා

ශීලයෙන් මනා කොට කාය වාග් සංවරය ලබාගත් තැනැත්තේ ධ්‍යාන, මාර්ග ඵල ආදිය ලබා නිවණ අවබෝධ කරගැනීම පිණිස උත්සාහවත් වන්නේය. හෙතෙමේ පළමු කොට චිත්ත දමනය පිණිස භාවනායෙහි යෙදෙන්නේය. **භාවනාව** නම් සිත තැන්පත් කරගැනීම පිණිස සුදුසු අරමුණෙක සිත වැඩීම නොහොත් අරමුණ නැවත නැවත සිහි කිරීමය.

මේ **භාවනාව, චිත්ත භාවනා** හෙවත් **සමථ භාවනාය පඤ්ඤාභාවනා** හෙවත් **විදර්ශනා භාවනා** යයි දෙවැදෑරුවේ.

සමථ භාවනා නම් ධ්‍යාන අභිඥා ආදිය ලබනු පිණිස කාමච්ඡන්දී නීවරණ ධර්ම හෙවත් ප්‍රතිපක්ෂ ධර්මයන් හා විතර්කාදී ඖදාරික ධ්‍යානාඞ්ගයන් සංසිඳවාගෙන **සමාධි** නම් වූ චිත්තෛකග්ගතාව පිණිස චිත්තයාගේ වැඩීමයි.

Free Distribution www.aathaapi.org

විදර්ශනා භාවනා නම් සත්ත්ව, පුද්ගල, සත්ත්ව, පුරුෂාදී වශයෙන් හෝ නිත්‍ය, සුභ, සුඛ, ආත්ම වශයෙන් හෝ නොබලා මේ පඤ්චස්කන්ධාදිය හෙවත් නාමරූප ධර්මයන් අනිත්‍යය, දුක්ඛය, අනාත්මයයි නුවණින් මනා කොට බැලීම පිණිස චිත්තයාගේ වැඩීමයි. මෙයින් නිවණ අරමුණු කිරීමෙන් මාර්ග ඵලයන්ට පැමිණිය හැකි වේ.

සමථ භාවනාව

චිත්ත චෛතසික ධර්මයන්ගේ සාමාන්‍ය ස්වභාවය නම් නොයෙක් ආරම්මණයන්හි වික්ෂිප්තව හැසිරීමය. එක් අරමුණෙක සිත පිහිටුවා ගැනීම ඉතා දුෂ්කරය. යම් ධර්මයකගේ උපකාරයෙන් මේ චිත්ත චෛතසික ධර්මයන් එක් අරමුණෙක සමව, මනාව, වික්ෂිප්ත නොවී පිහිටුවා ගැනීම වේ නම් ඒ ධර්මයට **සමාධිය** යයි කියනු ලැබේ. මෙහිදී සමාධිය විශයෙන් දක්වනු ලබන්නේ කුශලසම්ප්‍රයුක්ත කුසල චිත්තයෙහි යෙදෙන බලවත් එකාග්‍රතාවයයි.

සමාධියෙහි ලක්ෂණය හෙවත් සාමාන්‍ය ස්වභාවය නම් නොයෙක් ආරම්මණයන්හි සිත නොවිසිරෙන බව හෙවත් අවික්ෂේප භාවයයි. වික්ෂේපය නැති කිරීම හෙවත් නොසන්සුන් බව නැති කිරීම සමාධියගේ **කෘත්‍යය** හෙවත් **සම්පත්තිය** වේ.

සමාධියෙහි **පච්චුපට්ඨාන** නම් වූ වැටහෙන ආකාරය හෝ ඵලය නම්, උද්ධච්ච හේතුවෙන් කම්පා නොවන බව හෙවත් **අකම්පණ** භාවයයි. සමාධියෙහි ආසන්න කාරණය හෙවත් **පදට්ඨානය** නම් සුඛ යයි.

අවික්ෂේප ලක්ෂණයෙන් සමාධිය එක් වැදෑරුම් වුවද එහි නොයෙක් ප්‍රභේද වේ.

1. උපචාර සමාධි සහ අප්පණා සමාධි

කර්මස්ථානයක් ගෙන භාවනායෙහි යෙදී සිටින යෝගාවචරයා හට යම් කලෙක උද්ග්‍රහ නිමිත්ත ඉපිද එය නැවත

Free Distribution www.aathaapi.org

නැවත වැඩීමෙන් ආවජ්ජනා කිරීමෙන් ක්‍රමයෙන් කාමච්ඡන්දී නීවරණ ධර්මයන් විෂ්කම්භනයවී කෙලෙස් සංසිඳී, **ප්‍රතිභාග නිමිත්ත** වැටහුනේවී නම්, එකල ඔහුගේ සිත **උපචාර සමාධියෙන්** සමාහිත වූයේ යයි කියනු ලැබේ. උපචාර සමාධි අවස්ථාවෙහි උපදනා ධ්‍යානාඞ්ගයෝ ශක්ති සම්පන්න නොවෙති. ඇතැම් විටෙක සිත නිමිත්ත අරමුණු කරන්නේය. ඇතැම් විටෙක භවාඞ්ගයට බස්නේය.

මේ උපචාර සමාධිය අප්පණා සමාධියට පූර්ව භාගයෙහි ලැබෙන්නේය. තවද සතලිස් කමටහන් අතුරෙන්, **බුද්ධානුස්සති, ධම්මානුස්සති, සංඝානුස්සති, සීලානුස්සති, චාගානුස්සති, දේවතානුස්සති, උපසමානුස්සති, මරණානුස්සති, ආහාරෙ පටික්කූලසඤ්ඤා, චතුධාතු වවත්ථාන** යන දශවිධ කර්මස්ථානයන් වඩා ලැබිය හැකි සමාධිය **උපචාර සමාධියයි.** එපින් අප්පණා සමාධිය ලැබිය නොහැකි වේ.

අප්පණා සමාධිය නම් ගොත්‍රභූ සඞ්ඛ්‍යාත පරිකර්මයට අනතුරුව ලැබෙන ප්‍රථම ධ්‍යානාදීවූ මහග්ගත චිත්තයන්හි සම්ප්‍රයුක්ත බලවත් **එකග්ගතාව** යයි. මේ අවස්ථාවෙහි **උපදනා ධ්‍යානාඞ්ගයෝ** ශක්ති සම්පන්න වෙති. උපචාර අවස්ථාවෙහිදී මෙන් දුර්වල නොවෙත්.

උපචාර සමාධි අවස්ථාවෙහිදී සිත සමාහිත වන්නේ කාමච්ඡන්දී නීවරණ ධර්මයන්ගේ විෂ්කම්භන ප්‍රභාවයෙන් බවත් **අප්පණා සමාධි** අවස්ථාවෙහිදී සිත සමාහිත වන්නේ ධ්‍යානාඞ්ගයන්ගේ බලවත් වීමෙන් බවත් දතයුතු.

2. ලෞකික සමාධිය සහ ලොකොත්තර සමාධිය.

කාම, රූප, අරූප යන ත්‍රිවිධ භූමියෙහි ලෞකික කුසල චිත්ත සම්ප්‍රයුක්ත එකග්ගතාවය **ලෞකික සමාධිය** වේ.

සෝවාන් ආදී ලොකොත්තර චිත්තයන්හි සම්ප්‍රයුක්ත එකග්ගතාවය **ලෝකොත්තර සමාධිය** නම්.

Free Distribution www.aathaapi.org

3. සප්පීතික සමාධිය සහ නිප්පීතික සමාධිය.

උපචාර ධ්‍යාන අවස්ථාවෙහි ප්‍රීතිය ඇතිව හෝ නැතිව හෝ කාමාවචර කුසල චිත්තය උපදී. ප්‍රීතිය ඇති කල්හි සමාධිය සප්පීතික සමාධියද, ප්‍රීතිය නැති කල්හි නිප්පීතික සමාධියද වේ.

චතුෂ්ක නයින් ප්‍රථම, දුතිය ධ්‍යාන දෙක්හිද, පඤ්චක නයින් ප්‍රථම, දුතිය, තතිය ධ්‍යානයන්හිද ප්‍රීති නම් වූ ධ්‍යානාඞ්ගය ඇති හෙයින් එහි උපදනා සමාධිය **සප්පීතික සමාධි** නම් වේ. චතුෂ්ක නයින් තෘතීය චතුර්ථ ධ්‍යාන දෙක්හිද, පඤ්චක නයින් චතුර්ථ පඤ්චම ධ්‍යාන දෙක්හිද ප්‍රීතිය බැහැර කළ හෙයින් එහි උපදනා සමාධිය **නිප්පීතික සමාධි** නම් වේ.

4. සුඛසහගත සමාධිය සහ උපෙක්ඛාසහගත සමාධිය.

චතුෂ්ක නය වශයෙන් ප්‍රථම, දුතිය, තතිය, ධ්‍යානයෝද, පඤ්චක නයින් ප්‍රථම, දුතිය, තතිය, චතුර්ථ ධ්‍යානයෝද සුඛ සහගතය, එහි උපදනා එකග්ගතාවය සුඛ සහගත සමාධි නම් වේ. චතුෂ්ක නයින් චතුර්ථ ධ්‍යානයද පඤ්චක නයින් පඤ්චම ධ්‍යානයද උපෙක්ඛා සහගතය. එහි උපදනා එකග්ගතාවය **උපෙක්ඛා සමාධි** නම් වේ. උපචාර සමාධි අවස්ථාවෙහිදී සුඛ සහගත හෝ උපෙක්ඛා සහගත හෝ වේ.

5. හීන සමාධි, මධ්‍යම සමාධි, ප්‍රණීත සමාධි

දුර්වලවූ, සුවල්ප මාත්‍රවූ ආසෙවනය නොලත් සමාධිය **හීන සමාධි** නම්. වඩා ප්‍රගුණ නොවූ මධ්‍යම ප්‍රමාණයෙන් වඩනාලද සමාධිය **මධ්‍යම සමාධි** නම්. අතිශයින්ම ප්‍රගුණ කොට වඩනාලද සමාධිය **ප්‍රණීත සමාධි** නම්.

6. සවිතක්කක සවිචාර සමාධිය, අවිතක්කක විචාර මත්ත සමාධිය, අවිතක්කක අවිචාර සමාධිය.

සවිතක්කක සවිචාර සමාධිය නම්, උපචාර සමාධිය සහ ප්‍රථම ධ්‍යානයෙහි එකග්ගතාවයයි. ඒ ධ්‍යානයන්හි විතක්ක

Free Distribution www.aathaapi.org

විචාර යන ධ්‍යානාඞ්ගයෝ ඇත්තාහ. පඤ්චක නය වශයෙන් ගත් කල්හි විතීය ධ්‍යානයෙහි ඇත්තේ විතක්කය හැර විචාරය පමණෙකි. එහෙයින් එය **අවිතක්ක විචාරමත්ත සමාධිය** නම්. චතුෂ්කනය වශයෙන් දුතිය ධ්‍යානාදීන්හි ඇති එකග්ගතාවයත්, පඤ්චක නය වශයෙන් තතිය ධ්‍යානාදීන්හි ඇති එකග්ගතාවයත්, **අවිතක්ක අවිචාර සමාධි** නම්. ඒ ධ්‍යානයන්හි විතක්ක විචාරයෝ නැත.

7. පීති සහගත සමාධි, සුඛ සහගත සමාධි, උපෙක්ඛා සහගත සමාධි.

චතුෂ්ක නය වශයෙන් ප්‍රථම දුතිය ධ්‍යානයන්හිද, පඤ්චක නය වශයෙන් ප්‍රථම, දුතිය, තතිය ධ්‍යානයන්හිද පීති ධ්‍යානාඞ්ගය ඇති හෙයින් එහි එකග්ගතාවය **පීති සහගත සමාධි** නම්. චතුෂ්ක නයින් තතිය ධ්‍යානයෙහිද, පඤ්චක නයින් චතුර්‍ථ ධ්‍යානයෙහිද ප්‍රීතිය හැර සුඛය යෙදෙන හෙයින් ඒ ධ්‍යානයන්හි ඇති එකග්ගතාවය **සුඛ සහගත සමාධි** නම්. චතුෂ්ක නයින් චතුර්‍ථ ධ්‍යානයෙහිද පඤ්චක නයින් පඤ්චම ධ්‍යානයෙහිද ප්‍රීතියත්, සුඛයත් හැර උපෙක්ෂාව ඇති හෙයින් එහි එකග්ගතාවය **උපෙක්ඛා සහගත සමාධි** නම් වේ. උපචාර සමාධියෙහි මේ ත්‍රිවිධ සමාධීන්ම ලැබෙත්.

8. පරිත්ත සමාධි, මහග්ගත සමාධි, අප්පමාණ සමාධි.

පරිත්ත සමාධිය නම් උපචාර අවස්ථාවෙහි කාමාවචර කුසල චිත්තයෙහි ඇති එකග්ගතාවයයි. රූපාවචර අරූපාවචර කුසල සම්ප්‍රයුක්ත එකග්ගතාවය **මහග්ගත සමාධි** නම්. ලොකොත්තර චිත්ත සම්ප්‍රයුක්ත එකග්ගතාවය **අප්පමාණ** සමාධි නම්.

9. දුක්ඛා පටිපද, දන්ධාභිඤ්ඤා-දුක්ඛා පටිපද, ඛිප්පාභිඤ්ඤා-සුඛා පටිපද, දන්ධාභිඤ්ඤා-සුඛා පටිපද, ඛිප්පාභිඤ්ඤා.

භාවනාව ආරම්භ කළ තැන් පටන් උපචාර සමාධිය උපදින තෙක් පවත්නා යම් භාවනාවෙක් වේද එයට

Free Distribution www.aathaapi.org

ප්‍රතිපදා යයි කියනු ලැබේ. උපචාරයෙහි පටන් අභිඤ්ඤාව දක්වා පවත්නා කුසල චිත්ත සම්ප්‍රයුක්ත ප්‍රඥාව **අභිඤ්ඤා** නමි.

නීවරණාදි ප්‍රතිපක්ෂ ධර්මයන්ගේ බලවත්වීම ඇති කල්හි ප්‍රතිපදාව ඉතා දුෂ්කර වේ. එබැවින් එය දුක් සහිත හෙයින් **දුක්ඛා පටිපදා** හෙවත් දුක්වූ ප්‍රතිපදාව නම් වේ. නීවරණාදී ප්‍රතිපක්ෂ ධර්මයන්ගේ බලවත් වීමක් නැති කල්හි ප්‍රතිපදාව සැපවත් වේ. එබැවින් එයට **සුඛාපටිපදා** හෙවත් සුඛවූ ප්‍රතිපදා යයි කියති. ඇතැම් කෙනෙකුට ප්‍රතිපදාවට පසුව ලැබෙන අභිඤ්ඤාව **දන්ධ** හෙවත් මඳව පවතී. ශීඝ්‍රව නොපවතී එයට **දන්ධාභිඤ්ඤා** යයි කියනු ලැබේ. අභිඤ්ඤාව ශීඝ්‍රව පැවති කල්හි **ඛිප්පාභිඤ්ඤා** නම් වේ.

තවද, ප්‍රතිපදාව දුක් සහිත වීමට හෙවත් **දුක්ඛාපටිපදා** වට උපකාර වන කරුණු නම්–

1. සප්පාය සේවනය නොලැබීමය.
2. පළිබෝධ සිඳලීම් ආදී පූර්ව කෘත්‍යය සප්පාය නොගෙන භාවනාවෙහි යෙදීමය.
3. තෘෂ්ණාව බලවත්වීමය.
4. පෙර ජාතිවල සම්ථය මනාකොට පුරාදු නොකළ බවය.
5. තියුණු වූ කාම්වජ්ජාදි කෙලෙසයන් ඇති බවය.

සුඛා පටිපදා හෙවත් සැප වූ ප්‍රතිපදාවට උපකාරවන කරුණු නම්–

1. සප්පාය සේවනය ලැබීමය.
2. පළිබෝධ සිඳලීම් ආදී පූර්ව කෘත්‍යය සප්පාය ගෙන භාවනාවෙහි යෙදීමය.
3. තෘෂ්ණාව බලවත් නොවීමය.

Free Distribution www.aathaapi.org

4. පූර්‍ව ජන්මයන්හි පුරුදු කළ සමථය ඇති බවය.

5. මදවූ කාමච්ඡන්දාදි කෙලෙස් ඇති බවය.

දන්ධාභිඤ්ඤතා හෙවත් මදවූ ප්‍රඥාවට උපකාරවන කරුණු නම්–

1. අජීර්ණ කෞශල්‍යය සම්පාදනය කර නොගැනීමය.

2. අවිද්‍යාව බලවත්වීමය.

3. පූර්‍ව ජන්මයන්හි විදර්ශනාව පුරුදු නොකළ බවය.

4. මෘදුවූ ශ්‍රද්ධාදී ඉන්ද්‍රියයන් ඇති බවය.

ඛිප්පාභිඤ්ඤතාවට හෙවත් ශීඝ්‍රවූ ප්‍රඥාවට උපකාර වන කරුණු නම්–

1. අජීර්ණ කෞශල්‍යය සම්පාදනය කර ගැනීමය.

2. අවිද්‍යාව බලවත් නොවීමය.

3. පූර්‍ව ජන්මයන්හි පුරුදු කළ විදර්ශනා ඇති බවය.

4. තියුණුවූ ශ්‍රද්ධාදී ඉන්ද්‍රියයන් ඇති බවය.

මෙසේ දුක්වූ ප්‍රතිපදාවෙන් හා දන්ධ අභිඥාවෙන් ලබන සමාධිය **දුක්ඛා පටිපදා දන්ධාභිඤ්ඤා** නම් වේ.

දුක්වූ ප්‍රතිපදාවෙන් හා ශීඝ්‍ර අභිඥාවෙන් ලබන සමාධිය **දුක්ඛා පටිපදා ඛිප්පාභිඤ්ඤා** නම් වේ.

සැපවූ ප්‍රතිපදාවෙන් හා දන්ධ අභිඥාවෙන් ලබන සමාධිය **සුඛා පටිපදා දන්ධාභිඤ්ඤා** නම් වේ.

සැපවූ ප්‍රතිපදාවෙන් හා ශීඝ්‍ර අභිඥාවෙන් ලබන සමාධිය **සුඛා පටිපදා ඛිප්පාභිඤ්ඤා** නම් වේ.

Free Distribution www.aathaapi.org

10. පරිත්ත පරිත්තාරම්මණ සමාධිය, පරිත්ත අප්පමාණාරම්මණ සමාධිය, අප්පමාණපරිත්තාරම්මණ සමාධිය, අප්පමාණ අප්පමාණාරම්මණ සමාධිය.

ප්‍රගුණ නොකළ, වසඟ කර නොගත්, මතු ධ්‍යාන ලැබීම පිණිස ප්‍රත්‍යය වීමට සමත් නොවූ සමාධිය **පරිත්ත සමාධි** නම්.

ප්‍රගුණ කළ, වසඟ කරගත්, මතු ධ්‍යාන ලැබීම පිණිස ප්‍රත්‍යය වීමට සමත්වූ සමාධිය **අප්පමාණ සමාධි** නම්.

නොවඩනලද **කසිණාරම්මණයෙහි** පැවති සමාධිය **පරිත්තාරම්මණ** සමාධියයි.

වඩනලද කසිණාරම්මණයෙහි පැවති සමාධිය **අප්පමාණාරම්මණ** සමාධියයි.

මෙසේ පරිත්ත වූද, පරිත්තාරම්මණ වූද සමාධිය **පරිත්ත පරිත්තාරම්මණ සමාධි** නම් වේ.

පරිත්ත වූද, අප්‍රමාණාරම්මණ වූද, සමාධිය – **පරිත්ත-අප්පමාණාරම්මණ සමාධි** නම් වේ.

අප්‍රමාණ වූද, පරිත්තාරම්මණ වූද සමාධිය **අප්පමාණ-පරිත්තාරම්මණ සමාධි** නම් වේ.

අප්‍රමාණ වූද, අප්‍රමාණාරම්මණ වූද සමාධිය **අප්පමාණ-අප්පමාණාරම්මණ සමාධි** නම් වේ.

11. ප්‍රථම ධ්‍යානය, ද්විතීය ධ්‍යානය, තෘතීය ධ්‍යානය, චතුර්ථ ධ්‍යානය.

ධ්‍යානාඞ්ගයන්ගේ වශයෙන් සමාධිය සතර වැදෑරුම් වේ.

කාමච්ඡන්දාදි පඤ්චනීවරණ ධර්මයන් විෂ්කම්භනය කරන **විතර්ක, විචාර, ප්‍රීති, සුඛ, එකඟතා** යන ධ්‍යානාඞ්ග පඤ්චකයෙන් යුත් සමාධිය **ප්‍රථම ධ්‍යාන** නම් වේ.

Free Distribution www.aathaapi.org

විතක්ක, විචාරයන් සංසිඳුවා **ප්‍රීති, සුඛ, එකග්ගතා** යන අඞ්ග තුනෙන් යුත් සමාධිය **දුතිය ධ්‍යාන** නම් වේ.

ප්‍රීතියද සංසිඳීමෙන් **සුඛ, එකග්ගතා** යන අඞ්ග දෙකෙන් යුත් සමාධිය **තතිය ධ්‍යාන** නම් වේ.

සුඛය සංසිඳුවීමෙන් **උපෙක්ඛා, එකග්ගතා** යන අඞ්ග දෙකෙන් යුත් සමාධිය **චතුත්ථ ධ්‍යාන** නම් වේ.

12. හාන භාගිය, ඨිති භාගිය, විසෙස භාගිය, නිබ්බිඳ භාගිය සමාධි.

ප්‍රථම ධ්‍යාන ලාභීහට කාමාස්වාදයෙන් කාමාරම්මණ-යන්ගේ සංඥා මනස්කාරයෝ පවතිත් නම්, එය පරිහානිය සේවනය කළ ප්‍රඥාව බැඳින් එයට **හාන භාගිය සමාධිය** යයි කියනු ලැබේ. ධ්‍යානයට ප්‍රතිපක්ෂවූ නිවරණාදියගේ පැවැත්ම ඇති හෙයින් පිරිහීම සේවනය කරන්නේ වේ.

පිරිහීමක් හෝ වැඩීමක් නොමැතිව සමතියගේ පැවැත්-මෙන් සථිතිය සේවනය කළ සමාධිය **ඨිති භාගිය සමාධි** නම් වේ.

අවිතක්කීලම්බනවූ සංඥා මනස්කාරයන්ගේ පැවැත්මෙන් මතු විශෙෂාධිගමයට ප්‍රත්‍යය වන වැඩීම, සේවනය කළ සමාධිය **විසෙස භාගිය සමාධි** නම් වේ.

ආදීනව දර්ශනයෙන් නිබ්බිදාසහගත සංඥා මනස්කාර-යන්ගේ වශයෙන් නිවන සේවනය කළ සමාධිය **නිබ්බිඳ භාගිය සමාධි** නම්.

13. කාමාවචර සමාධි, රූපාවචර සමාධි, අරූපාවචර සමාධි, අපරියාපන්න සමාධි.

උපචාර වශයෙන් පවත්නා කාමාවචර කුසල චිත්ත-යන්හි එකග්ගතාවය **කාමාවචර සමාධි** නම්.

රූපාවචර කුසල චිත්තයන්හි පවත්නා එකග්ගතාවය **රූපාවචර සමාධි** නම්.

Free Distribution www.aathaapi.org

අරූපාවචර කුසල චිත්තයන්හි පවත්නා එකඟතාවය **අරූපාවචර සමාධි** නම්.

ලොකොත්තර කුසල චිත්තයන්හි පවත්නා එකඟතාවය **අපරියාපන්න සමාධි** නම්.

14. ඡන්ද සමාධි, විරිය සමාධි, චිත්ත සමාධි, වීමංසා සමාධි.

ඡන්දය අධිපතිකොට වඩාගත් චිත්තෛකග්‍රතා සඞ්ඛ්‍යාත සමාධිය **ඡන්ද සමාධි** නම්.

වීරියය අධිපතිකොට වඩාගත් චිත්තෛකග්‍රතා සඞ්ඛ්‍යාත සමාධිය **විරිය සමාධි** නම්.

චිත්තය අධිපතිකොට වඩාගත් චිත්තෛකග්‍රතා සඞ්ඛ්‍යාත සමාධිය **චිත්ත සමාධි** නම්.

ප්‍රඥාව අධිපතිකොට වඩාගත් චිත්තෛකග්‍රතා සඞ්ඛ්‍යාත සමාධිය **වීමංසා සමාධි** නම්.

15. ප්‍රථම ධ්‍යාන සමාධි, ද්විතීය ධ්‍යාන සමාධි, තෘතීය ධ්‍යාන සමාධි, චතුර්ථ ධ්‍යාන සමාධි, පඤ්චම ධ්‍යාන සමාධි.

විතක්ක, විචාර, පීති, සුඛ, එකඟතා යන අඞ්ග පසෙන් යුත් ප්‍රථම ධ්‍යානය – **ප්‍රථම ධ්‍යාන සමාධි** නම්.

විතර්කය හැර **විචාර, පීති, සුඛ, එකඟතා** යන අඞ්ග සතරෙන් යුත් විතිය ධ්‍යානය – **විතිය ධ්‍යාන සමාධි** නම්.

පීති, සුඛ, එකඟතා යන අඞ්ග තුනෙන් යුත් තෘතීය ධ්‍යානය – **තෘතීය ධ්‍යාන සමාධිය** නම්.

සුඛ, එකඟතා යන අඞ්ග දෙකෙන් යුත් චතුර්ථධ්‍යානය **චතුර්ථ ධ්‍යාන සමාධි** නම්.

උපෙක්ඛා, එකඟතා යන අඞ්ග දෙකෙන් යුත් පඤ්චම ධ්‍යානය – **පඤ්චම ධ්‍යාන සමාධි** නම්.

Free Distribution www.aathaapi.org

සමාධිය වැඩිය යුතු පිළිවෙල

ලෞකික සමාධිය

1. **සිල් පිරිසුදු කරගත යුතුය.**
2. **දශවිධ පලිබෝධයන්ම දුරුකටයුතුය.**
3. **කමටහන් දෙන කල්‍යාණ මිත්‍රයන් වහන්සේ නමකගෙන් සුදුසු චරිතානුකූලවූ කර්මස්ථාන-යක් ලබාගතයුතුය.**
4. **සමාධි භාවනාවට අයෝග්‍ය ස්ථානයන් අත් හැරිය යුතුය.**
5. **සමාධි භාවනාවට යොග්‍ය ස්ථානයකට එළඹිය යුතුය.**
6. **සුදු පලිබෝධයන්ද දුරුකට යුතුය.**
7. **භාවනාවට නියම විධි එකකුදු නොපිරිහෙලමින් භාවනා කළයුතුය.**

1. සිල් පිරිසුදු කරගැනීම.

පඤ්චශීලය, දශශීලය, උපොසථ ශීලය, සාමණේර ශීලය, උපසම්පදා ශීලය යනාදී වශයෙන් නොයෙක් ප්‍රභෙද ඇති ශීලයන් අතුරෙන් තමා රක්නා යම් සීලයක් වේනම්, එය මනාකොට සමාදන්ව, ආරක්ෂා කරගත යුතු. මෙයින් කාය සංවරයද, වාග් සංවරයද ඇතිවේ. ශීලය ආවජ්නා කරන්නා හට ශ්‍රද්ධාදී ඉන්ද්‍රියයෝ තියුණු බවට පැමිණේ. එකල්හි ඔහුගේ සිත කෙලෙසයන්ගෙන් පිරිසුදු වන හෙයින් චිත්ත භාවනාවට සුදුසු වන්නේය.

Free Distribution www.aathaapi.org

2. දශවිධ පලිබෝධයන් දුරුකිරීම.

චිත්ත භාවනාව ආරම්භ කිරීමට පෙර ඔහු විසින් දුරු කටයුතු පලිබොධ දශය නම්:

1. **ආවාස පලිබොධ.**
2. **කුල පලිබොධ.**
3. **ලාභ පලිබොධ.**
4. **ගණ පලිබොධ.**
5. **නව කර්‍ම පලිබොධ.**
6. **අධ්වාන පලිබොධ.**
7. **ඥාති පලිබොධ.**
8. **ආබාධ පලිබොධ.**
9. **ග්‍රන්ථ පලිබොධ.**
10. **ඍද්ධි පලිබොධ.**

1. ආවාස පලිබොධ– භාවනා කර්‍මයෙහි යෙදෙන පුද්ගලයා, වාසස්ථානයන්හි නො ඇලිය යුතු. හෙතෙම එහි කරනු ලබන නව කර්‍මාදියෙහි යෙදී වාසය කරන්නේද, සිහිල් සෙවන මිහිරි පැන් ආදීවූ සැප විහරණයට උපකාර වන දෑය අපෙක්‍ෂා කෙරේද, එහි ඇලෙමින් එයට ප්‍රිය කරමින් වසන්නේද, එවැනි තැන් ඔහුගේ භාවනා කර්‍මයට බාධා කරන්නාවූ පලිබොධයක් වන්නේය.

2. කුල පලිබොධය– ඥාති කුලයෙහි හෝ උපස්ථාන කුලයෙහි හෝ ඇලීමත් පලිබෝධයකි. භාවනා කර්‍මයෙහි යෙදීමට පමණක් නොව තමාගේ ශීලය රැක ගැනීමටද, බාධාවක් විය හැකි. එබැවින් භාවනාවෙහි යෙදෙන පුද්ගලයා විසින් තම මව්පිය නෑ මිත්‍රාදී ආදීන් කෙරෙහිත්, උපස්ථාන කරන්නවුන් කෙරෙහිත් ඇලීමක් නැතිව විසිය යුතු.

Free Distribution www.aathaapi.org

3. ලාභ පලිබොධය- ලාභ සත්කාරාදියෙහි ඇලෙන පුද්ගලයන්ට, කර්මස්ථාන භාවනායෙහි යෙදිය නොහැකි වේ සිල්වත් ගුණවත් භික්ෂූන්හට සිව්පස ලාභයෙන් අඩුවක් නැත. ගිය ගිය තැන සැදැහැති උපාසක උපාසිකාවෝ භික්ෂූන් වහන්සේ සොයා ගෙනවිත් ආරාධනා කොට සිව්පස යෙන් පුදති. මෙසේ දායකයන් සතුටු කරවන්නට යෑමෙන් භාවනා කර්මයට බාධා පැමිණේ. යොගාවචර භික්ෂුව මිනිසුන් ගැවසෙන තැන් හැරපියා හුදකලාව විසීමට කැමති වන්නේ ලාභය පලිබොධයක් විය හැකි බැවිනි.

4. ගණ පලිබොධය- සූත්‍රාගත, අභිධර්ම, ආදි වශ-යෙන් ධර්මය ඉගෙනගන්නා පිරිසට පත පොත කියවීම්, අර්ථ කියා දීම් ආදියෙහි යෙදෙන භික්ෂූන් වහන්සේට මහණදම් පිරීමට හෝ භාවනා කර්මයෙහි යෙදීමට හෝ අවකාශයක් නොලැබේ. එබැවින් ධර්මය හදාරන්නාවූ **ගණයා** ඒ භික්ෂුවහට පලිබොධයකි. එවැනි ගණයා ඇති කල්හි ඔවුන් අත් ආචාර්‍යයන් වහන්සේ නමකට හෝ පවරා තෙමේ අරණ්‍යගතව ගණ පලිබෝධයෙන් මිදී භාවනායෙහි යෙදෙන්නේය.

5. නව කර්ම පලිබොධය- යොගාවචර භික්ෂූන් වහන්සේ වසන ස්ථානයෙහි යම් නව කර්මාන්තාදියෙක් කරණු ලබන්නේ නම්, ඒ කටයුතු සොයා බැලීම ඒ භික්ෂුවට භාරවිනම්, භාවනා කර්මයට එය බාධාවක්, පලිබෝධයක් වන්නේය. එබැවින් භාවනාවෙහි යෙදෙනු කැමැති ඒ භික්ෂූන් වහන්සේ ඒ වැඩ කටයුතු අනිකුත් සංඝයාට භාරකොට අරණ්‍යගතව කමටහන වඩන්නේය.

6. අධ්වාන පලිබොධය- අරණ්‍යගතව හෝ අන් තැනෙක හෝ භාවනාවෙහි යෙදී සිටින පුද්ගලයා හට යම් කලෙක ප්‍රත්‍යය සෙවීම් පිණිස හෝ අන් කටයුත්තක් සඳහා හෝ යම් තැනෙක යාමට කැමැත්තක් ඇතිවූව-හොත් ඒ ගමන් යාමට උපන් සිත සංසිඳුවාගෙන විසිය

Free Distribution www.aathaapi.org

යුතුය එය ඉතා දුෂ්කර කටයුත්තකි. එබැවින් අධ්‍යානය හෙවත් ගමන් යාමෙහි අපෙක්ෂාව යොගාවචරයා හට බාධාවකි. පලිබෝධයකි.

7. ඤාති පලිබෝධය – මෙහි **ඤාතීහු** නම් **ආචාර්‍යය, උපාධ්‍යාය, සද්ධිවිහාරිකය, අන්තෙවාසිකය, සමානෝ-පාධ්‍යායකය, සමානාචාර්‍යකයෝ** සහ ගෘහයෙහි **මව්, පිය, සහෝදරාදීහුය.** මේ ඥාතීන් හට යම් ගිලන් බවෙක් හෝ අන් කටයුත්තෙක් හෝ ඇතිවී තමාගේ පැමිණීම අපෙක්ෂා කරන්නේ නම්, එයද භාවනා කර්මයට බාධාවකි පලිබෝධයකි. එවැනි අවස්ථාවක් ඇතිවුවහොත් එහි ගොස් සුදුසු සේ උපස්ථාන කොට නිරොගි කොට නැවත භාවනා-වෙහි යෙදිය යුතු. ගිලන් වූයේ උපාධ්‍යායන් වහන්සේ නම්, සුව වනතෙක් හෝ දිවිහිම් කොට වුවත් උපස්ථාන කළයුතු වේ. එසේම ප්‍රව්‍රජ්‍යාචාර්‍යයී, උපසම්පදාචාර්‍යයී සද්ධි විහාරිකයෝද, තමන් විසින් කර්ම වාක්‍ය කියා උපසම්පදා කරගන්නාලද, තමා විසින් පැවිදි කරවන ලද අන්තෙ-වාසිකයෝද දිවිහිම්කොට උපස්ථාන කළයුතු වෙත්. මව් පියන්ටද උපාධ්‍යායයන් වහන්සේට මෙන්ම උපස්ථානකළ යුතුය. තමා සතු බෙහෙත් ආදියෙන් හෝ පිඩුසිහා ලත් දෙයින් හෝ උවටැන් කළ යුතුය. සහෝදර සහෝදරියන්ට තමා සතු බෙහෙතින් සත්කාර කොට, හැකි නම් පසුව එය ලබාගත යුතුය. සවකීය ඥාති නොවූවන්ට එසේ නොපිළිපැදිය යුතු.

8. ආබාධ පලිබෝධය – යෝගාවචර තෙමේ යම්කිසි රොගයකින් පෙළෙන්නේ නම් එයද භාවනාවට පලිබෝධ-යකි. රෝගයට පිළියම් කොට එය සංසිඳුවා ගතයුතු. ඉවසාගත හැකි නම් සසර සවභාවය සිහිකොට මහණදම් පිරීමට උත්සාහවත් විය යුතු.

9. ගන්ථ පලිබෝධය – යම් යොගාවචර භික්ෂුවක් පර්‍යාප්ති ධර්මය සජ්ඣායනා කිරීමය, ධාරණය, පරිපුච්ඡාය යනාදීවූ කෘත්‍යයන්හි නිතර ව්‍යාවෘත වේ නම් එයද භාවනා

Free Distribution www.aathaapi.org

කර්මයට පලිබෝධයකි. දතයුතු ධර්මය පළමුකොට ඉගෙණ පසුව භාවනායෙහි යෙදෙන යෝගාවචරයාහට භාවනාව සමෘද්ධ වූ පසු බොහෝ කලක් ගත වූයේ වී නමුත්, පළමු ඉගෙන ගත් දහම සිහිවන්නේමය.

10. සෘද්ධි පලිබෝධය – පෘථග්ජන ඍද්ධිය පලිබෝධයක් වන්නේ විදර්ශනා භාවනාවටය. සමාධිය ලබා අනතුරුව, සෘද්ධි ලැබිය යුතු බැවින් සමාධි භාවනාවට සෘද්ධිය පලිබෝධයක් නොවේ. එබැවින් විදර්ශනා වඩා මාර්ගඵල ලබනු කැමති යෝගාවචරයා විසින් සෘද්ධි පලිබෝධය සිඳලිය යුතුය.

3. කර්මස්ථානය ගන්නා තැන.

කර්මස්ථාන දෙන කල්‍යාණ මිත්‍රයන් වහන්සේ නමක ගෙන් සකිය චරිතානුකූල වූ කර්මස්ථානයක් ලබා ගතයුතු.

මෙහි **කර්මස්ථාන සඞ්ඛ්‍යාත කර්මස්ථානය, පාරිහාරිය කර්මස්ථානය** යයි දෙවැදෑරුම් වේ. එයින් බෞද්ධයින්හට **බුද්ධානුස්සතිය, මරණානුස්සතිය, අසුභ භාවනා** යනාදිය හැම තැන්හිදීම වැඩිය යුතු හෙයින් එයට **සඞ්ඛ්‍යාත කර්මස්ථාන** යයි කියනු ලැබේ. **පාරිහාරිය කර්මස්ථාන** නම් නියම වශයෙන් ඒ ඒ පුද්ගලයන් විසින් පරිහරණය කළ යුතු කර්මස්ථානය.

කර්මස්ථාන ගත් යොගාවචරයා විසින් පළමුකොට බුදුගුණ සිහිකොට ඉක්බිතිව තමා කෙරෙහිද සීමාවෙහි වසන පිරිස කෙරෙහිද, එහි වසන දෙවියන් කෙරෙහිද, ගොචරග්‍රාමවාසී ප්‍රභූන් කෙරෙහිද, එහි මහාජනයා කෙරෙහිද සකල සත්ත්වයන් කෙරෙහිද මෙසේ පිළිවෙලින් "සුවපත් වෙත්වා නිදුක් වෙත්වා" යනාදීන් මෙත් වැඩිය යුතු. මෙසේ මෙත් වැඩීමෙන් දෙවියන් සහිතවූ මනුෂ්‍යයන්ගෙන් ආරක්ෂාව ලැබ, සුවසේ විසීමටද, උපද්‍රව රහිතව භාවනා කර්මය කිරීමටද හැකි වන්නේය. එමෙන්ම මරණානුස්සතිය වඩන්නේ නම් සසර කළකිරීම ඇතිවී අයෝග්‍ය ප්‍රත්‍ය සෙවීම

Free Distribution www.aathaapi.org

ආදිය අත්හැර, වඩ වඩාත් උත්සාහයෙන් ප්‍රතිපත්ති පිරීමට උපකාර ලැබ ගන්නේය. අසුභ සංඥා වැඩීමෙන් පඤ්චස්කන්ධයෙහි ආශාව දුරුවේ. මෙසේ **සබ්බත්ථක කම්මට්ඨාන** වඩා ඉක්බිති තමා විසින් **පාරිහාරිය කම්මට්ඨාන** නම් වූ තම චරිතයට අනුකූල වූද නිතර පරිහරණය කළයුතු වූද කම්මට්ඨාන ගෙන වඩන්නට උත්සාහ කළයුතු.

කම්මට්ඨාන ලබාගත යුත්තේ යහපත් ගුණ ඇති **කල්‍යාණ මිත්‍රයන් වහන්සේ නමක ගෙන්ය**. ඔහු කෙරෙහි පැවතිය යුතු ගුණ නම්-

1. ප්‍රිය භාවය – සවකීය සීලසම්පත්තියෙන් ආශ්‍රය කරන්නවුන්ට ප්‍රිය භාවය ඇතිවිය යුතු.

2. ගරු භාවය – ගරු කටයුතු පුද්ගලයෙක් ද විය යුතු.

3. ගුණවත් බව – ගුණවත් වීමෙන්ද ගෞරවයට භාජන වියයුතු.

4. අවවාද දීම – කරුණාවෙන් අන්‍යයන්ට අවවාද දෙන පුද්ගලයෙක්ද වියයුතු.

5. ඉවසන සුලු බව – වොදාන වශයෙන් වුවත් යමෙක් ප්‍රශ්න කරන්නේ නම් එය ඉවසනසුලු විය යුතු.

6. ගැඹුරු ධම් කියාදීමෙහි දක්ෂ බව – චතුරාර්ය සත්‍යය, පටිච්චසමුප්පාදදී ගැඹුරු ධම් කියා දීමට සමත් කෙනෙක්ද වියයුතු.

7. අසුරු කලවුන් නිසි මග යවන්නට සමත් බව – තමා ආශ්‍රය කරන පිරිස නොමග නොයවා, නිසි මගම යොදවන්නට සමත් විය යුතු. මෙකී ගුණයන්ගෙන් යුත් තැනැත්තාට **කල්‍යාණ මිත්‍රයා** යයි කියනු ලැබේ.

කල්‍යාණ මිත්‍රයන් අතුරෙන් බුදුරජාණන් වහන්සේ ශ්‍රේෂ්ඨය. බුදුන් පිරිනිවි කල්හි අසූ මහා ශ්‍රාවකයන් අතුරෙන්

Free Distribution www.aathaapi.org

එක් ශ්‍රාවකයන් වහන්සේ නමකගෙන්ද, එසේත් නැත්නම් තමා ගනු කැමති කමටහන ගෙන ධ්‍යාන උපදවා, එය පාදක කොටගෙන විදර්ශනා වඩා රහත් බව ලබාගත් ක්ෂීණාශ්‍රවයන් වහන්සේ නමකගෙන්ද, එසේත් නැත්නම් පිළිවෙලින් අනාගාමිය, සකෘදාගාමිය, ශ්‍රොතාපන්නය, ධ්‍යානලාභී පෘථග්ජනයාය, ත්‍රිපිටකධරයාය, විපිටකධරයාය, එකපිටකධරයාය, අට්ඨ සහිත එක් සඟියක්වත් ධරන ලජ්ජී පුද්ගලයාය යන මේ පුද්ගලයන් කල්‍යාණ මිත්‍රයන් වශයෙන් සළකා කමටහන ලබාගතයුතු. මෙබඳු උතුමෝ ආචාර්‍ය්‍ය මතයම ගරු කරමින් ධර්මය කියා දෙන්නාහ. අතතනොමතික නොවන්නාහ. එබඳු උතුමන්ට වත් පිළිවෙත් කොට කමටහන ගතයුතු.

මෙසේ කමටහන් ගැනීම සඳහා ආචාර්‍ය්‍යයන් වහන්සේ වෙත යන කල්හි තනිවම යායුතු. හිස්වැසුම් පාවැසුම් නොගෙනිය යුතු. යනු අතරමග ඇති විහාරස්ථානයන්හිද වත් පිළිවෙත් කොට යායුතු. තමා ගෙනයන පිරිකරද සැහැල්ලු වියයුතු. මෙසේ විහාරස්ථානයට ගිය කල්හි අනිකුත් පිරිස හමුවීමට නො යායුතු. ඇතැම්විටෙක ඔව්හු ආචාර්‍ය්‍යයන්ගේ නුහුණ කියා විපිළිසර ඉපිදවිය හැකි හෙයිනි. ආචාර්‍ය්‍යයන් වහන්සේ වෙත පැමිණි කල්හි නිසි පුදසත්කාර කොට, ඔහු අණ පිළිපැද ආ කරුණු ඇසූ කල්හිම කියයුතු. මෙසේ වත් පිළිවෙත් කරමින් මනාව හැසිරෙණ කල්හි ආචාර්‍ය්‍යයන් වහන්සේ ද තමා පරීක්ෂා කොට බලා චරිතානුකූල වූ සුදුසු කමටහනක් දෙන්නේය.

චරිත සය

චරිත වශයෙන් සලකන කල්හි පුද්ගලයෝ සදෙනෙක් වෙති. එනම්:—

1. රාග චරිතයාය
2. ද්වේෂ චරිතයාය
3. මෝහ චරිතයාය
4. ශ්‍රද්ධා චරිතයාය
5. බුද්ධි චරිතයාය
6. විතර්ක චරිතයාය

Free Distribution www.aathaapi.org

1. **රාග චරිතයා** – යම් පුද්ගල සන්තානයෙක්හි රාගය උත්සන්න භාවයෙහි පවත්නේ නම් හෙතෙමේ රාගචරිතයෙකි. කුසල් කරණ අවස්ථාවෙහි රාගචරිතයාහට ශ්‍රද්ධාව බලවත්ව පවතී. කුසලපක්ෂයෙහිවූ ශ්‍රද්ධාව සිනිඳු වන්නාක් මෙන් අකුසල පක්ෂයෙහි වූ රාගය ද සිනිඳුවේ. ශ්‍රද්ධාව ශීලාදී ගුණ සොයන්නාක් මෙන් රාගය ද වස්තු කාමයන් සොයන්නේය. ශ්‍රද්ධාව හිතවත් දෙය අත් නොහරින්නාක් මෙන් රාගය ද අහිත දෙය අත් නොහරී. එහෙයින් ශ්‍රද්ධාව, රාගයට ආසන්න ගුණ ඇති ධර්මයකැයි කියනු ලැබේ. තවද, පූර්ව ජන්මයෙහි ඉෂ්ට ක්‍රියා හා ශුභ ක්‍රියා බහුල කොට ඇති ව උපන්නේ නම් ඇතැම් කෙනෙක් රාගචරිතයෙක් වන්නේයයි කියනු ලැබේ. ඕහට පඨවි, ආපෝ, තෙජෝ, වායෝ යන සිව් ධාතූහුම සම ව පවතින් යයි ද කියති.

ඉරියව් වශයෙන් සලකන කල්හි, රාග චරිතයා ප්‍රකෘති ගමන් යන කල්හි ලීලායෙන්ම යයි. හෙතෙමේ සෙමෙන් සම ව පා තබා සම ව පා නගන්නේය. ඔහුගේ සිටීම හා හිඳීම ද ප්‍රසාද ජනකය, මිහිරි ය. ඔහු නිදන කල්හි සෙමෙන් සමකොට යහන සකස් කොට, සෙමෙන් වැදහෙව අඟ පසඟ ඔබ්මොබ නොවිසිරෙනසේ මැනවින් තබාගෙන, ප්‍රසාද ඵලවන ආකාරයෙන් නිදන්නේය. අවදි වන කල්හි ද වහා නැගී සිට සෙමෙන් කථා කරන්නේය.

රාග චරිතයා මිහිරි ආහාරයට කැමති වන්නේය. සිත්කලු රූපයන් දුටු කල්හි මවිතවූවකු මෙන් බොහෝ වේලා බලා සිටී. සවල්ප වූ ගුණයෙහි ඇලෙන්නේය. ඇති දෙස් ගණනට නොගනී.

රාග චරිතයා කෙරෙහි බලපවත්නා ක්ලේශ ධර්මයෝ නම්—

1. **මායා** හෙවත් තමා කෙරෙහි ඇති දෙස් මූවහ කිරීම,

2. **සාඨෙය්‍ය** හෙවත් නැති ගුණ පහළ කිරීම.

Free Distribution www.aathaapi.org

3. **මාන** හෙවත් උඩඟු බව ය.

4. **පාපිච්ඡතා** හෙවත් නැති ගුණ පහළ කිරීම් මුඛයෙන් ප්‍රත්‍යය පිළිගැන්මෙහි පමණ නොදන්නා බව ය.

5. **මහිච්ඡතා** හෙවත් ඇති ගුණ පහළ කිරීම් මුඛයෙන් ප්‍රත්‍යය පිළිගැන්මෙහි පමණ නොදන්නා බව ය.

6. **අසන්තුට්ඨිතා** හෙවත් ලදදෙයින් සතුටු නොවන බව ය.

7. **සිඛිල** හෙවත් අහක්මෙන් උත්සන්න වූ කෙලෙස් ඇති බව ය.

8. **චාපල්‍යය** හෙවත් ශරීර හා පරිෂ්කාර හෙබවීම් වශයෙන් පැවති ලොල් බව ය.

9. **අහිරිකය** හෙවත් පාපය පිළිකුල් නොකරන බව ය.

10. **අනොත්තප්පය** හෙවත් පාපයට බිය නොවන බව ය.

11. **මද** හෙවත් මත් බව ය.

12. **පමාද** හෙවත් සිහි නුවණ නැති බව ය.

යනාදී අකුසල ධර්මයෝ රාග චරිතයා කෙරෙහි බල පවත්වති.

රාග චරිතයාහට සප්පාය නම්, අපිරිසුදු වූ කොළ සෙවෙණි කළ කැඩී බිඳී ගිය බින්ති ඇති වවුලන් ගෙන් හැවසී ගත්, පිළිකුල් උපදවන, දුර්ණි යහන් ඇති පන්සල් ය, දුර්ණි වූ රළු වස්ත්‍ර ය, මැටි හෝ යකඩ පාත්‍රය, පිඩු පිණිස යාමේදී විසම මාර්ගයය, ගරු නොකරණ මිනිසුන් ඇති ගම්ය, පිළිකුල් වූ සිරුරු ඇති ව විත් අගෞරවයෙන් වළඳවන දායකයෝ ය, කුසගිනි නිවීමට පමණක් සෑහෙන රූක්ෂ වූ ආහාරය ද යන මොවුහු වෙත්.

Free Distribution www.aathaapi.org

2. දෙවෂ චරිතය – දෙවෂය බහුල කොට ඇති පුද්ගල තෙමේ දෙවෂ චරිතයා ය. කුසල් කරණ කල්හි දෙවෂ චරිතයාහට බුඩිය බලවත් ව පවති. ස්නේහය රහිත බවත් අරමුණෙහි නොඇලීමත් බුඩියේ ලක්ෂණයෙකි. දෙවෂ චරිතයා ද සෙනහ රහිතය එහෙයින් අරමුණෙහි නොඇලේ. බුඩිය, ඇති වරද සොයන්නාක් මෙන්, දෙවෂය ද නැති වරද සොයන්නේය. බුඩිය සංස්කාරයන් දුරු කරණ ආකාරයෙන් පවතින්නාක් මෙන් දෙවෂය ද සත්ත්වයන් දුරුකරණ ආකාරයෙන් පවතී. එහෙයින් බුඩිය දෙවෂයට ආසන්න ගුණ ඇති ධර්මයකැයි කියනු ලැබේ.

ඉරියව් පැවැත්වීමේදී දෙවෂ චරිතයා පතුල් අහින් බිම සාරන්නාක්හු මෙන් යන්නේය. පාදයන් ද වහා බිම තබා වහා ම නගන්නේ ය. ඔහුගේ සිටීම හා හිඳීම ද තද ය, දැඩි ය. ඔහු නිදන කල්හි යම්තම් දෙයකින් යහන පනවාගෙන මුළු ශරීරයම හෙළාලන ලදුව මුහුණත් හකුළුවාගෙන නිදන්නේය. පුබුදුවන කල්හි ද වහා නැගී සිට කිපී එකෙකු මෙන් කථා කරන්නේ ය.

පූර්වජන්මයෙහි අත්පා සිදුම්, වධබන්ධන, වෛරක්‍රියා බහුලකොට ඇතිව හෝ නිරයෙන් හෝ නාගයෝනියෙන් චුත ව හෝ මෙහි උපන් කල්හි ඇතැම් කෙනෙක් දෙවෂ චරිතය ඇත්තෙක් වන්නේයයි කියනු ලැබේ. ඔහුගේ තෙජෝ වායෝ ධාතූහු උත්සන්න වෙති.

තවද දෙවෂ චරිතයා ඇඹුල් වූ ආහාරයට කැමතිවෙයි. සවල්ප වූ ද අමනාප රූපයක් දුටු කල්හි කලාන්තවූවකු මෙන් මද වේලාවක් බලා සිටින්නේය. සවලප දෝෂයෙහි ද තැවෙන්නේය. ඇති ගුණය පවා ගණනට නොගනී.

දෙවෂ චරිතයා කෙරෙහි බලපවත්නා කෙලෂ ධර්මයෝ නම්:–

1. **ක්‍රෝධය** හෙවත් කිපෙනසුළු බව ය.
2. **උපනාහ** හෙවත් බඩ ක්‍රෝධය, වෛරය.

Free Distribution www.aathaapi.org

3. **මක්ඛ** හෙවත් අනුන්ගේ ඇති ගුණ මැකීම ය.

4. **පලාස** හෙවත් යුගග්‍රාහය. ගුණ ඇත්තේ ඔහුට පමණ ද, මට ද ඒ ගුණ ඇතැයි ගැනීම.

5. **ඉස්සා** හෙවත් පරසම්පත් නොඉවසීම ය.

6. **මච්ඡරිය** හෙවත් සසම්පත් සැඟවීම ය.

දොෂ චරිතයාහට සපපාය නම්, ඉතා පිරිසුදු වූ ද, නොයෙක් චිත්‍රකම්‍මාදියෙන් සරසන ලද, අලංකාර සැප පහසු යහන් ආදින් ඇති, දුටු පමණින් ප්‍රිය උපදවන සේනාසන ද, පිරිසුදු වූ අලඞ්කාර මාගී ද, ඉතා පිරිසුදු සියුම් සිවුරු පිරිකර ද, පිරිසුදු පැහැ ඇති යකඩ පාත්‍ර ද, ඉතා දුර ද නො වූ ආසන්න ද නො වූ ගම් ද, මනාව සකස් කොට සියනින්ම ප්‍රණීත ආහාරයන් වළඳවන දායකයන් ද යන මොවුහු වෙති.

3. මෝහ චරිතයා – මෝහය බහුල කොට ඇති තැනැත්තේ මෝහ චරිතයා නම් වේ. මොහු නූපන් කුසල් උපදවන්නට උත්සාහ කරන්ම බොහෝසෙයින් අනතරායකර විතර්ක උපදී. විතර්කය මෙන් මෝහය ද අරමුණෙහි ව්‍යාකුලව පවත්නා බැවින් අනවස්ථිතය. විතර්කය ලඝු කල්පනා ඇති බැවින් චඤ්චල වන්නාක් මෙන් මෝහය ද අරමුණෙහි නොබැස පවත්නා හෙයින් චඤ්චලය. එහෙයින් මෝහ චරිතයාහට විතර්ක චරිතයා සහාගයයි කියනු ලැබේ.

නවද, පූර්ජන්මයෙහි බොහෝ කොට මත්පැන් පානය කෙළේද, ධම්මස්සවන ඉගෙනීම නොකෙළේ ද, තිරිසන් යෝනියෙන් චුත ව මෙහි උපන්නේ ද හෙතෙමේ බෙහෙවින් මෝහ චරිතයෙක් වේ. ඔහු පඨවි ආපෝ ධාතු උත්සන්න පුද්ගලයෙකැයි ද කියනු ලැබේ.

ඉරියව් වශයෙන් වනාහි ඔහු අවුල් ගමනින් යන්-නෙක් වේ. තැතිගත්තෙකු මෙන් පා බිම තබා තැතිගත්තෙකු මෙන් පා නගන්නේය. ඔහුගේ සිටීම හා හිඳීම ද අවුල්

Free Distribution www.aathaapi.org

සහිතය. නිදන කල්හි යහන අවුල්සේ පණවාගෙන අත්පා ගසාගෙන මුහුණින් හෙව නිදන්නේය. පුබුදුවන කල්හි ද මැලිකමින් නැගී සිටින්නේය. ආහාර ගැනීමේදී අසවල් රසයට ප්‍රිය යයි කිය නොහැකිය. වික්ෂිප්තාව නොයෙක් දේ සිතමින් වළඳන්නේය. යම් රූපයක් දුටු කල එහි විවේචනය අනුන්ගේ අදහස් අනුවම කරන්නේය. අන්‍යයෝ නිකුකරත් නම් තමා ද නිකු කරන්නේය. ප්‍රශංසා කරත් නම් තමා ද ප්‍රශංසා කරන්නේය. ඔහුගේ අඥාන භාවය ප්‍රකටය.

මෝහ චරිතයා කෙරෙහි බලපවත්නා අකුසල ධර්මයෝ නම්:-

1. **ථීනය හා මිද්ධය** හෙවත් චිත්ත චෛතසිකයන්ගේ ගිලන් බව, අලස බව.
2. **උද්ධච්චය** හෙවත් නොසන්සුන් බව ය.
3. **කුක්කුච්චය** හෙවත් පසුතැවිල්ල ය.
4. **විචිකිච්ඡා** හෙවත් සැකය.
5. **ආදාන ග්‍රාහිතා** හෙවත් නුනුවණින් දැඩිකොට ගන්නා බව ය.
6. **දුප්පටිනිස්සග්ගිතා** හෙවත් ගත් මිථ්‍යාදෘෂ්ටිය ඉවත් කොට අත් නොහැරිය හැකි බව ය.

මෝහ චරිතයාහට සප්පාය නම් – සම්බාධ රහිත් වූ, මූවහ නැති එළිමහන් සෙනසුන් ද, සක්මන ද, ප්‍රිය වූ ද, පිරිසුදු වූ ද සිවුරු පිරිකර හා අහර ද වෙත්.

4. ශ්‍රද්ධා චරිතයා – මොහුගේ ක්‍රියා පිළිවෙළ බොහෝ සෙයින් රාග චරිතයාට සමාන ය.

මොහු කෙරෙහි බලපවත්නා ගුණයෝ නම්:-

1. **මුත්තාචාගිතාවය** හෙවත් දෙන දෙයෙහි නොඇලීම ය.
2. **බුද්ධාදී ආර්‍යයන් දක්නා කැමති බව ය.**

Free Distribution www.aathaapi.org

3. **බණ අසීමට කැමති බව ය.**

4. **ප්‍රීති බහුල බව ය.**

5. **රජ ඇමති ආදීන් හා එක්ව නොවසන බව ය.**

6. **මායා රහිත බව ය.**

7. **පැහැදිය යුතු තැන පහදින බව ය.**

ශ්‍රද්ධා චරිතයා හට සප්පාය නම්. දෙවෂ චරිතයාට කී පරිදිය. විශේෂයෙන් වනාහි බුද්ධානුස්සති ආදී අනුස්සති සය සප්පාය වේ.

5. බුද්ධි චරිතයා – මොහු බොහෝසෙයින් දෙවෂ චරිතයා මෙනි.

මොහු කෙරෙහි බලපවත්නා ගුණයෝ නම්:–

1. **කිකරු බව ය.**

2. **කල්‍යාණ මිත්‍රයන් ඇති බව ය.**

3. **භෝජනයෙහි පමණ දන්නා බව ය.**

4. **සිහිනුවණ ඇති බව ය.**

5. **අප්‍රමාද බව ය.**

6. **සංවේග කටයුතු තන්හි සංවේග කරණ බව ය.**

7. **සංවේගයට පැමිණ නුවණින් වියත්‍ය කරණ බව ය.**

බුද්ධි චරිතයා හට අසප්පයා වශයෙන් කිවයුතු යමක් නැත. කවරෙක් වුවද සප්පයා වන්නේය.

6. විතර්ක චරිතයා – බොහෝසෙයින් මෝහ චරිතයා හට සමානය.

ඔහු කෙරෙහි බලපවත්නා ධර්මයෝ නම්:–

1. **දැඩමුළු බව ය.**

2. **ගණසඟනිකාරාමය.**

Free Distribution www.aathaapi.org

3. **කුසලානුයොගයෙහි අනභිරතිය.**

4. **සපිර සිත් නැති බව ය.**

5. **රාත්‍රියෙහි මෙසේ මෙසේ කරමියි විතර්ක කරණ බව ය.**

6. **දහවල් විතර්කිතයන්හි යෙදෙන බව ය.**

7. **අරමුණින් අරමුණට යන බව ය.**

විතර්ක චරිතයාහට සප්පාය නම් – විවෘත සේනාසන ද, ගැඹුරු පළීත විවරය ද, වනයෙන් මුවහ වූ ගුහා බඳු සේනාසන ද වෙත්. සෙස්ස රාග චරිතයාහට කී පරිදි දතයුතු.

සතළිස් කම්ඨාන

සමථ භාවනා පිණිස කම්ඨානයෝ සඞ්ඛ්‍යා වශයෙන් සතළිසකි. එනම්:–

1. දස කසිණ – පඨවි කසිණය, ආපෝ කසිණය, තේජෝ කසිණය, වායෝ කසිණය, නීල කසිණය, පීත කසිණය, ලෝහිත කසිණය, ඕදාත කසිණය, ආලෝක කසිණය, ආකාශ කසිණය.

2. දස අසුභ – උද්ධුමාතක, විනීලක, විපුබ්බක, විච්ඡිද්දක, වික්ඛායිතක, වික්ඛිත්තක, හතවික්ඛිත්තක, ලෝහිතක, පුළවක, අට්ඨික.

3. දස අනුස්සති – බුද්ධානුස්සති, ධම්මානුස්සති, සංඝානුස්සති, සීලානුස්සති, චාගානුස්සති, දෙවතානුස්සති, මරණානුස්සති, කායගතාසති, ආනාපානසති, උපසමානුස්සති.

4. සතර බ්‍රහ්මවිහාර – මෙත්තා, කරුණා, මුදිතා, උපෙක්ඛා.

Free Distribution www.aathaapi.org

5. සතර ආරූප්‍යයෝ – ආකාසානඤ්චායතනය, විඤ්ඤාණඤ්චායතනය, ආකිඤ්චඤ්ඤායතනය, නෙවසඤ්ඤා-නාසඤ්ඤායතනය,

6. එකසංඤ්ඤ – ආහාර පටිකූල සංඥාව.

7. එක ව්‍යවත්ථාන – චතුධාතු ව්‍යවත්ථානය.

මේ සතළිස් කමටහන් අතුරෙන් උපචාරධ්‍යානය පමණක් ගෙන දෙන කමටහන් දශයෙකි. එනම්:–

1. බුද්ධානුස්සති,
2. ධම්මානුස්සති,
3. සඞ්ඝානුස්සති,
4. සීලානුස්සති,
5. චාගානුස්සති,
6. දෙවතානුස්සති,
7. මරණානුස්සති,
8. උපසමානුස්සති,
9. එකසංඤ්ඤ,
10. එක ව්‍යවත්ථාන.

සෙසු කම්මට්ඨාන තිස (30) වැඩීමෙන් අර්පණාව ද ලබාගත හැකි වේ. මෙසේ මේ සතළිස් **කම්මට්ඨානයෝ උපචාර වන කම්මට්ඨානයෝය, අර්පණා වන කම්මට්ඨාන-යෝයයි** දෙවැදෑරුම් වේ.

තිස්වැදෑරුම් අර්පණා වන කම්මට්ඨානයන් අතුරෙන්–

1. චතුත්ථකඣානික හෙවත් සතර රූපාවචරධ්‍යාන ගෙන දෙන කම්මට්ඨානයෝ එකොළොසකි. එනම්:–

ආනාපානසතිය හා දසකසිණයෝ ය.

Free Distribution www.aathaapi.org

2. ප්‍රථමධ්‍යානික හෙවත් ප්‍රථමධ්‍යානය පමණක් ම ගෙන දෙන කම්ඵස්ථානයෝ ද එකොළෙසකි. එනම්:-

කායගතාසතිය හා **දස අසුභයෝ ය.**

3. ත්‍රිකධ්‍යානික හෙවත් ප්‍රථම, දුතිය, තතිය ධ්‍යාන පමණක් ගෙන දෙන කම්ඵස්ථානයෝ තිදෙනෙකි. එනම්:-

මෙත්තා, කරුණා, මුදිතා යන ප්‍රථම බ්‍රහ්මවිහාර තුනය.

4. චතුර්ථධ්‍යානික හෙවත් චතුර්ථධ්‍යානය පමණක් ගෙන දෙන කම්ඵස්ථානයෝ පසෙකි. එනම්:—

උපෙක්ඛා බ්‍රහ්මවිහාරය හා **සතර අරූප්පයෝය.**

මේ සතළිස් කම්ඵස්ථාන **ධ්‍යාන ප්‍රභෙද වශයෙන්** සතර කොටසකට බෙදූ දත යුතු.

යට දක්වන ලද චතුර්විධ ප්‍රභෙදයන් අතුරෙන් චතුෂ්කධ්‍යානික හා ත්‍රිකධ්‍යානික කම්ඵස්ථානයන්හි ඇත්තේ **අඞ්ග සමතික්‍රමය යි.** එනම්— විතර්කාදී ධ්‍යානාඞ්ගයන් ඉක්මවා ඒ අරමුණු කොට ම දවිතියධ්‍යානාදිය ඉපදවීම ය. චතුර්ථධ්‍යානිකයෙහි වූ උපෙක්ඛා බ්‍රහ්මවිහාරයෙහි ද ඇත්තේ **අඞ්ගසමතික්‍රමයයි.** එහිදී මෙත්තාදිය පිළිබඳ අරමුණෙහි සොමනස්සය ඉක්මවා ලැබිය යුතු හෙයිනි. **සතර ආරූපය** යන්හි ඇත්තේ **ආරම්මණ සමතික්‍රමයයි.** එහිදී ආකාශ කසිණය හැර සෙසු පඨවි ආදි නව කසිණයන් අතුරෙන් යම් කිසිවක් ඉක්මවා ආකාසානඤ්චායතනය ලැබිය යුතු. ආකාශාදිය ඉක්මවා විඤ්ඤාණඤ්චායතනාදිය ලැබිය යුතු. සෙසු කම්ඵස්ථානයන්හි එවැනි සමතික්‍රමයක් හෙවත් අඞ්ග හෝ ආරම්මණ ඉක්මවීමක් නැත. මෙසේ සමතික්‍රම වශයෙන් කම්ඵස්ථාන දත යුතු.

මේ සතළිස් කමටහන් අතුරෙන් පැතිරවීම් වශයෙන් වැඩිය යුතු වන්නේ දස **කසිණ** පමණකි. ඒ **කසිණ**

Free Distribution www.aathaapi.org

යම්තාක් තැන් පතුරුවා ද එතෙක් තැන් දිව්‍යශ්‍රොතාභිඥාවෙන් ශබ්ද අසන්නට ද, දිව්‍ය චක්ෂුරභිඥයෙන් රූප දකින්නට ද, චෙතොපරියඤ්ඤාණයෙන් පරසිත් දැනගන්නට ද උපකාරවේ. අන්‍ය වූ නිස් කර්මස්ථාන වැඩීමෙන් හෙවත් පැහිරවීමෙන් ප්‍රයෝජනයක් නැත. මෙසේ **වර්ධනාවර්ධන වශයෙන්** කර්මස්ථාන දත යුතු.

ආරම්මණ වශයෙන් වනාහි, **දස කසිණ, දස අසුභ, ආනාපානසති, කායගතාසති** යන දෙවිසි කර්මස්ථානයෝ ප්‍රතිභාග නිමිත්ත අරමුණු කොට පවතී. **සතර බ්‍රහ්ම විහාරයෝ ද, ආකාසානඤ්චායතනය** සහ **ආකිඤ්චඤ්ඤායතනය** යන කර්මස්ථාන සය ප්‍රඥප්ති අරමුණු කොට පවතී. **විපුබ්බකය, ලොහිතකය, පුළවකය, ආනාපාන සතිය, ආපෝ කසිණය, තෙජෝ කසිණය, වායෝ කසිණය** හා සූර්‍යාලෝකාදියෙන් ගන්නා **ආලෝක කසිණය** යන මේ කර්මස්ථාන අට **චලිතාරම්මණ** අරමුණු කොට ප්‍රතිභාග නිමිති ඉපදීමට පූර්‍වභාගයෙහි පවතී. ප්‍රතිභාග නිමිති උපන් කල්හි එය අවලිත ම වේ. සෙසු කර්මස්ථානයෝ අවලිත අරමුණු ඇත්තාහු වෙති. ආනාපාන සතිය හා කායගතා සතිය හැර සෙසු අනුස්සති අට ද, ආහාරප්‍රතික්කූල සංඥාව, චතුධාතු ව්‍යවස්ථානය, විඤ්ඤාණඤ්චායතනය, නෙවසඤ්ඤානාසඤ්ඤායතනය යන මේ කර්මස්ථානයෝ සභාව ධර්ම අරමුණු කොට පවත්නාහ.

මේ සතළිස් කර්මස්ථානයන් අතුරෙන් **දස අසුභ, කායගතාසති, ආහාර ප්‍රතික්කූලසංඥා** යන කර්මස්ථාන දෙලොස දෙව භූමියෙහි නොලැබේ. ඒ දෙලොස හා **ආනාපාන සතිය** ද රූපාවචර බ්‍රහ්ම භූමියෙහි නැත: අරූප තලයන්හි **සතර ආරුප්පයෝ** පමණක් ලැබේ. මනුෂ්‍ය භූමියෙහි මේ සතළිස් කර්මස්ථාන ම ලැබෙත්.

කර්මස්ථාන ගැනීම ත්‍රිවිධාකාරයෙන් සිදුවේ. එනම්:— **දැකීමෙන් ද, ඇසීමෙන් ද, ස්පර්ශ කිරීමෙන් ද** යන තුන් **ආකාරයෙනි.**

Free Distribution www.aathaapi.org

වායෝ කසිණය හැර **සෙසුකසිණ නවය ද, දස අසුභ ද** යන එකුන් විසි (19) **කම්මට්ඨානයෝ** පූර්භාගයෙහි දී ඇසින් දුටු වස්තු කරණ කොට ගෙන ම උග්ගහ නිමිත්ත ඉපිද විය යුතු. කායගතාසතියෙහි තවපඤ්චකය දැකීමෙන් ම අරම්මණ ගතයුතුවේ සෙස්ය ඇසීමෙන් ගතයුතු. එබැවින් එය දිට්ඨ, සුත වශයෙන් ගතයුතු. ආනාපාන සතිය වනාහි සංස්පර්ශයෙන් ද, වායෝ කසිණය දැකීමෙන් හා සංස්පර්ශ කිරීමෙන් ද ගත යුතු. සෙසු අටලොස් කම්මට්ඨානයෝ ඇසීමෙන් ද ගත යුතු. සතර බ්‍රහ්මවිහාරයන් අතුරෙන් උපෙක්ඛා බ්‍රහ්මවිහාරය රූපාවචර චතුත්‍රධ්‍යානයට පැමිණ ඉපද වියයුතු. අරූපාවචර කම්මට්ඨානයෝ ද එසේමය.

අරූපාවචරධ්‍යාන ඉපදවීමට ආකාශ කසිණය හැර ඉතිරි **කසිණ** නවය ප්‍රත්‍යය වෙති. අනිඤ්ඤවන්ට නම් දස කසිණ ම ප්‍රත්‍යයවෙති. මෙත්තා, **කරුණා**, මුදිතා යන ප්‍රථම බ්‍රහ්මවිහාර තුන චතුත්‍රධ්‍ය වූ උපෙක්ඛා බ්‍රහ්මවිහාරයට ප්‍රත්‍යය වෙති. යට යට ආරූප්පයයෝ මතු මතු ආරූප්පයන්ටද නෙවසඤ්ඤානාසඤ්ඤායතනය නිරෝධ සමාපත්තියටද ප්‍රත්‍යය වෙති. සියලු දිට්ඨධම්ම සුඛවිහාරයෝ විදර්ශනාවට හා සමාපත්තියට ප්‍රත්‍ය වෙත්. මෙසේ කම්මට්ඨානයන්ට **ප්‍රත්‍යය වීම** දත යුතු.

චරිත වශයෙන් වනාහි, **රාග චරිතයා හට—දස අසුභ, කායගතා සති** යන එකොළොස අනුකූල වෙති. **ද්වේෂ චරිතයා හට—සතර බ්‍රහ්මවිහාර** හා **නීලාදි වර්ණ කසිණ සතරය** යන අට අනුකූල වෙති. **මෝහ චරිතයා හට** හා **විතර්ක චරිතයා හට ද—ආනාපාන සතිය** අනුකූල වේ. **ශ්‍රද්ධා චරිතයා හට, බුද්ධානුස්සති** ආදී ප්‍රථම අනුස්සති සය අනුකූල වෙති. **බුද්ධි චරිතයා හට—මරණ සතිය, උපසමානුස්සති, චතුධාතුවවත්ථාන, ආහාරපටික්කූල සංඥා** යන සතර අනුකූල වෙති. වර්ණ කසිණ සතර හැර සෙසු කසිණ ද සතර ආරූප්පය ද සියල්ලන්ටම අනුකූල වෙති.

Free Distribution www.aathaapi.org

කසිණයන් අතුරෙන් **පඨවී කසිණය**, විතර්ක චරිතයාට ද, **අප්පමාණ කසිණය** මෝහ චරිතයාට ද අනුකූල වේ.

යට දක්වන ලද කමටහන් අතුරෙන් **සකීය** චරිතානුකූල වූ කමටහනක් ගැණීම පිණිස කල්‍යාණ මිත්‍රයන් වහන්සේ කරා පැමිණි යෝගාවචරයා විසින් පළමු කොට බුදුරජාණන් වහන්සේ වෙත හෝ ආචාර්‍යයන් වහන්සේ වෙත හෝ තම ආත්මභාවය පාවාදී පූර්ණාධ්‍යාශයයෙන් හා පූර්ණාධිමුක්තියෙන් යුක්තව කමටහන් ඉල්විය යුතු. බුදුරජාණන් වහන්සේට තම ආත්ම භාවය පාවාදීමෙන් ආරණ්‍ය සේනාසනාදීන්හි බිහිසුණු අරමුණු එළඹැ සිටියන් බිය නොවී සොම්නස් වීමට එය ම උපකාර වන්නේය. ආචාර්‍යයන්ට පාවාදීමෙන් ආචාර්‍යයන් අයත් පැවතුම් ඇත්තෙක්ව ඔහුගෙන් ආමිසයෙන් හා ධර්‍මයෙන් ද සංග්‍රහ ලබාගෙන, ගැඹුරු ග්‍රන්ථ ඉගෙන, ආරක්ෂා සහිතව භාවනා කර්‍මයෙහි යෙදිය හැකිවේ. යෝගාවචර තෙමේ **පූර්ණාධ්‍යාශයයෙන්** යුක්තවූයේ නම් තුන් බොධින් අතුරෙන් එක්තරා බොධියකට පැමිණ සසරින් එතර වන්නේය.

බොධිඥානය මුහුකිරීම හෙවත් පූර්ණාධ්‍යාශය සම්පන්න වීම සයාකාරයකින් සිදුවේ.

එනම්:—

1. **ලෝභයෙහි** දෙස් දක්නා බෝසත්වරු **අලෝභාධ්‍යාශය** ඇත්තෝ වෙති. සෑම අවස්ථාවන්හි දීමෙහි කෙසේ නිර්ලොභවමෝදයි සිතා **අලොභ** අදහස් ඇත්තෝ වෙති.

2. **ද්වේෂයෙහි** දෙස් දක්නා බෝසත්වරු **අද්වේෂාධ්‍යාශය** ඇත්තෝ වෙති.

3. **මෝහයෙහි** දෙස් දක්නා බෝසත්වරු **අමෝහාධ්‍යාශය** ඇත්තෝ වෙති.

Free Distribution www.aathaapi.org

4. **ගණසඞ්ගණිකාභයෙන්** දෙස් දක්නා බෝසත්වරු **නෙක්ඛම්මාධ්‍යාශය** හෙවත් පැවිදි වීමෙහි අදහස් ඇත්තෝ වෙති.

5. **ගණසඞ්ගණිකාභයෙන්** දෙස් දක්නා බෝසත්වරු **ප්‍රවිවේකාධ්‍යාශය** හෙවත් විවේක ගැනීමේ අදහස් ඇත්තෝ වෙති

6. **සියලු භව ගති ආදීන්හි** දෙස් දක්නා බෝසත්වරු **නිස්සරණාධ්‍යාශය** හෙවත් නිවන් සෙවීමෙහි අදහස් ඇත්තෝ වෙති.

ඉදින් ආචාර්‍යයන් වහන්සේ පරසිත් දන්නා නුවණ ඇති කෙනෙකු වී නම්, කමටහන් ඉල්වන්නාගේ සිත් සතන් බලා චරිතයට සුදුසු කමටහන දෙන්නේය. එසේ පරසිත් දන්නා නුවණ නැති ආචාර්‍යය කෙනකු වී නම් ඔහු කෙරෙහි කවර ධර්‍ම බහුලව පවතී ද අසුභාදීන් අතුරෙන් කවරක් මෙනෙහි කරණ විට පහසු දැනේදැයි කෙබඳු කමටහනකට සිත නැමේ දැයි විචාරා දැන කමටහන දෙන්නේය.

මෙසේ කමටහන ලබාගත් පුද්ගල තෙමේ **සමාධි භාවනාවට නුසුදුසු විහාර අත්හැර, සුදුසු විහාරයක වසමින්, කුඩා පළිබෝධ ද දුරු කොට, සියලු භාවනා විඩි නොපිරි හෙළමින්** භාවනාවෙහි යෙදිය යුතු වේ. ආචාර්‍යයන් වහන්සේ හා සමග එක විහාරයෙහි විසීම පහසු වන්නේ නම් එසේ විසිය යුතු. එසේ නො හැකි නම් ගව්වක් හෝ අඩ යොදුනක් හෝ යොදුනක් හෝ දුරින් පිහිටි සප්පාය විහාරයෙක්හි විසිය යුතු. එසේ විසීමෙන් කැමති අවසථාවක ආචාර්‍යයන් හමු වී කමටහන ශුද්ධ කොට ගෙන යා හැකිවේ. එබඳු වූ සප්පාය විහාර-යක්වත් නො ලබන්නේ නම් කම්මට්ඨානය පිළිබඳ දනයුතු සියලුම දෙය මනා කොට ඉගෙන, දුරකට හෝ ගොස් සමාධි භාවනාවට සුදුසු විහාරයක වාසය කරමින් භාවනා ආරම්භ කළ යුතු.

Free Distribution www.aathaapi.org

නුසුදුසු විහාර

සමාධි භාවනාවට නුසුදුසු වූ, දෝෂ සහිත වූ තැන් අටලොසකි (18). මෙයින් එක දෝෂයකින් හෝ යුක්ත විහාර නුසුදුසු විහාර ලෙස සලකනු ලැබේ. ඒ අටලොස් දෝෂ නම්:-

1. මහා විහාරයෙහි දෝෂ – මහා විහාරයක බොහෝ භික්ෂූහු වාසය කරති. නොයෙක් අදහස් ඇති ඒ භික්ෂූහු බෝමලු හැමදීම, පැන් පෙරා තැබීම යනාදී වූ කළමනා නොයෙක් වත් පිළිවෙත් ආදිය නො කොට කල් යවති. යෝගාවචර භික්ෂු තෙමේ පිඬු පිණිස යාමට පෙර ඒ භික්ෂූන් විසින් නො කරණ ලද යම් වත් පිළිවෙතක් වේ නම් එය සම්පූර්ණ කොට පිඬු සිහා වැඩිය යුතු. එවිට දහවල් වී පිඬු සිහා වැඩි ඒ භික්ෂුවට කිසි ආහාරයක් නො ලැබීමෙන් කලාන්ත වීම ද ඇතිවිය හැකි. එපමණක් නොව එහි වසන අනිකුත් භික්ෂූන් ගෙන් නොයෙක් කරදර හිරිහැර ද පැමිණෙන්නට අවකාශ තිබේ. එසේ නොව නිසි වත් පිළිවෙත් කැරෙණ, අවහිරකම් රහිත වූ මහා විහාරයක්වේ නම් එය නුසුදුසු නොවන්නේ ය.

2. අභිනව විහාරයෙහි දෝෂ – අභිනවයෙන් ඇති කරණ ලද විහාරයක නොයෙක් නව කම් ඇතිවිය හැකි. යෝගාවචර භික්ෂුවට ද එහි කළමනා කටයුතු වේ නම් එවැනි තැන් ද භාවනාවට සුදුසු නැත. දෙස් සහිතවේ.

3. දිරාපත් විහාරයෙහි දෝෂ – දිරාපත් වූ තැනක නොයෙක් කැඩුම් බිඳුම් පිළියම් කරන්නට ද, කටුකොහොල් ඉවත් කොට පවිත්‍ර කරන්නට ද නිතර සිදු වේ. එය ද කමටහන පිරිහීමට හේතුවක් වේ.

4. මහා මාණ්ඩසන්න විහාරයෙහි දෝෂ – මහා මාණ්ඩසන්න වූ විහාරයන්හි බොහෝ සෙයින් ආගන්තුක සම්බාධයෝ ඇත්තාහ. නිතර නිතර ආගන්තුක භික්ෂූන්

Free Distribution www.aathaapi.org

පැමිණෙන කල්හි තම අසුන් ඒ භික්ෂූන්ට දී තමන්ට සැප පහසු නැති සෙනසුන් සොයා යන්නට වීමෙන් භාවනාවට බාධා ඇති වේ. එවැනි අවහිරකම් නැති තැන් සුදුසු ය.

5. පැන්කෙමි විහාරයෙහි දෝෂ – ගල් පොකුණු ඇති විහාරයක් වනවිට පැන් පිණිස පැමිණෙන මහාජනයා ගෙන් ද භාජන, දර, පඬු ඔරා ආදිය සොයා එන පිරිස ගෙන් ද කරදර ඇතිවිය හැකි බැවින් එබඳු තැන් ද භාවනාවට නුසුදුසු ය.

6. පලාපත් විහාරයෙහි දෝෂ – පලාකොළ ආදිය ඇති තැනට දහවල් කාලයේදී පලා නෙලන වනිතාවන්ගේ පැමිණීම ද ඔවුන්ගේ විසභාග ශබ්ද ද ඇති විය හැකි බැවින් එබඳු තැන් ද භාවනාවට නුසුදුසු ය.

7. මල් ඇති විහාරයෙහි දෝෂ – පලාපත් විහාරයන්හි මෙන් මල් ඇති තැන්හි ද, මල් නෙලීමට එන පිරිස ගෙන් හිරිහැර ඇති විය හැකි බැවින් සම්බාධ සහිත ය.

8. ඵල ඇති විහාරයෙහි දෝෂ – නොයෙක් ඵල වර්ග ඇති තැනට ද බොහෝ දෙනා විත් ඵල ඉල්වාගෙන හෝ බලාත්කාරයෙන් හෝ පැහැර ගෙනයාම සිදුවන නිසා ඔවුන් වැළැක්වීමේදී අපහාස විඳීමට ද සිදුවන බැවින් එවැනි තැන් ද භාවනාවට නුසුදුසු ය.

9. ලෝකයා විසින් සම්භාවනා කරණු ලබන විහාර – එවැනි තැන්වල වසන භික්ෂූන් වහන්සේලා රහත් යයි සලකා බොහෝ දෙනා උන්වහන්සේලා දැක, වැඳ පුද සත්කාර කිරීමට පැමිණෙන බැවින් යෝගාවචර භික්ෂුවට එය ද නුසුදුසු තැනෙකි.

10. නගරාශ්‍රිත විහාරයෙහි දෝෂ – මෙහි බොහෝ දෙනා නිතර ගැවසෙන තැනක් හෙයින් භාවනාවට නුසුදුසු ය.

Free Distribution www.aathaapi.org

11. දූව ඇති විහාරයෙහි දෝෂ – දර හෝ දූව උපකරණයට යෝග්‍ය ගස් ඇති තැන්වලට ද දර කැඩීම පිණිස පැමිණෙන සත්‍රීන්ගෙන් ද, ගෙවල් ආදිය පිණිස ලී දඬු සොයන මිනිසුන් ගෙන් ද කරදර ඇතිවිය හැකි බැවින් භාවනාවට නුසුදුසු ය

12. ක්ෂේත්‍රාශ්‍රිත විහාරයෙහි දෝෂ – කුඹුරු ලඟ ඇති විහාරයන් ද භාවනාවට නුසුදුසු ය. එහි වැඩ කරණ අය විහාරස්ථානයට පැමිණ ගොයම් පැහීම, වී වේලීම ආදී නොකටයුතු දේ කරති. එයින් යෝගාවචර භික්ෂූන්ට මහත් හිරිහැරයකි. එවැනි උපද්‍රව නැති තැන් සුදුසු ය.

13. විසභාගයන් ඇති විහාරයෙහි දෝෂ – ඔවු-නොවුන් කෙරෙහි නුරුස්නා ගති ඇති භික්ෂූන්ගේ කලහ ආදිය සිදුවන හෙයින් එවැනි තැන් ද නුසුදුසු ය.

14. සමුද්‍රතීර ආශ්‍රිත කළ විහාරයෙහි දෝෂ – නැව් තොටවල් අසල විහාරයන්ට නිතර මිනිසුන් පැමිණ ලැගුම් ගැනීමට අවසර ඉල්වත්. ගැල්වලින් එහි පැමිණ බඩු ගෙන යන අයගෙන් ද, කරදර පැමිණෙති. එහෙයින් එවැනි ස්ථාන ද නුසුදුසු වෙත්.

15. ප්‍රත්‍යන්තයෙහි පිහිටි ස්ථාන ද, රත්නත්‍රයෙහි පැහැදුනු පුද්ගලයන් නැති හෙයින්, විසීමට නුසුදුසු ය.

16. රාජ්‍ය සීමායෙහි ඇති විහාර ද නුසුදුසු ය. එහි වසන භික්ෂුවට රාජ්‍ය දෙක්හිම මිනිසුන් සතුටු කර ගෙන විසීම දුෂ්කර කරුණකි.

17. සප්පාය නැති බව – රූපාදී විසභාග අරමුණු ලැබීම ද, අමනුෂ්‍යයන් ගේ ගැවසීම ද භාවනාවට බාධාවකි. එයින් ලැබෙන අපහසුකම් බොහෝ ය එහෙයින් සිත එකඟ කරගෙණ විසීම ඉතා දුෂ්කර වේ.

18. කල්‍යාණ මිත්‍රයන් නැති බව – තමාගේ ආචාර්‍ය්‍යයන් වහන්සේ හෝ උපාධ්‍යායන් වහන්සේ හෝ නොලැබීම ද දෝෂයකි.

Free Distribution www.aathaapi.org

සුදුසු විහාර

අඞ්ග පසකින් සමන්විත සේනාසන සුදුසු විහාර ලෙස සලකනු ලැබේ. ඒ අඞ්ග පස නම්:-

1. ගමට ඉතා දුරත් නොවූ ඉතා ආසන්නත් නොවූ, ගමනාගමනයට ද පහසු වන්නේ ද,

2. දහවල් ජනාකීර්ණ නොව, රාත්‍රි කාලයෙහි නිශ්-ශබ්ද ව, මහාජන සන්නිපාතයෙන් වන ගිගුම් හඬ නැත්තේ වන්නේ ද,

3. මැසි මදුරු, අවු සුලං, නයි පොළොං ආදීන් ගේ සපර්ශ නැත්තේ වන්නේ ද.

4. සේනාසනයෙහි වසන්නවුන්ට චීවර පිණ්ඩපාත සේනාසන ගිලන්පස බෙහෙත් පිරිකර නිරායාශයෙන් ලැබෙන්නේ ද,

5. බහුශ්‍රැත වූ ධර්මවිනයධර සථවිර භික්ෂූහු ඒ වෙහෙර වෙසෙත් ද, ඔවුහු කලින් කල එළඹ, අර්ථ විචාරත් ද, ගැඹුරු අර්ථ ලිහිල් කොට දක්වත් ද, සැක තැන් දුරු කරත් ද.

මෙසේ අඞ්ග පසකින් යුත් සෙනසුන් සුදුසු විහාර නම් වෙති.

කුඩා පලිබෝධය

මෙසේ සුදුසු විහාරයට පැමිණි යෝගාවචරයා විසින් යම් යම් කුඩා පලිබෝධ ඇත් නම් එය ද සිඳලිය යුතු. හෙතෙම දික් වූ කෙස් නිය ඇත්නම් එය කැපිය යුතු. සිවුරු කිලිටි නම් එය සෝදා පිරිසුදු කරගත යුතු. ගෙත්තම් කළ යුතු නම් එය ද කළ යුතු. පාත්‍රය මිල බැඳි ඇත්නම් පිසගත යුතු. ඇඳ පුටු ආදිය ද ශුඛපවිත්‍ර ව තබා ගත යුතු.

Free Distribution www.aathaapi.org

පඨවි කසිණ භාවනාව

පඨවි කසිණ භාවනාවෙහි යෙදෙන භික්ෂු තෙම, යට දක්වන ලද පරිදි සියලු කටයුතු සම්පාදනය කොට දහවල් දත් වළඳා, බත්මත ද දුරු කොට ගෙන විවේක ස්ථානයකට ගොස්, අභිනවයෙන් පිළියෙල කරගන්නා ලද හෝ ප්‍රකෘතියෙන් පිහිටි පෘථිවියක හෝ නිමිත්ත ගැනීමට පිළියෙල විය යුතු.

පෙර ආත්මභාවයන්හි, බුදුසසුන්හි හෝ සෘෂිප්‍රව්‍රජ්‍යාවෙන් හෝ පැවිදි ව, පඨවි කසිණයෙහි චතුර්ථක පඤ්චක ධ්‍යානයන් උපදවා ගන්නා ලද්දේ නම්, එබඳු උපනිශ්‍රය සම්පන්න පුද්ගලයන්ට කලින් පිළියෙල කරනොගත් පෘථිවියෙහි ම නිමිත්ත උපදනේ ය. **මල්ලක** නම් මහ තෙරනමක් එබඳු උපනිශ්‍රය සම්පත් ඇති වූ හෙයින් සී සෑ තැන බලන් ම ප්‍රතිභාග නිමිත්ත ඉපදී, එය වඩා, පඤ්චම ධ්‍යානය උපදවා ගෙන එය පාදක කොට ගෙන විදර්ශනා වඩා රහත් වූ සේක.

එසේ පෙර භවයන්හි පඨවිකසිණය වඩා නුපුරුදු පුද්ගල තෙම, ආචාර්යයන් වෙතින් **කම්මට්ඨාන** විධි ඉගෙන, සතර කසිණ දෙස් දුරු කොට කසිණ මණ්ඩලය සාදා ගත යුතු. ඒ සතර කසිණ දේෂ නම්, නීල, පීත, ලෝහිත, ඕදාත යන වණී මිශ්‍ර වීම ය. එවැනි දෙස් රහිත වූ අරුණුවන් මැටියෙන් කසිණ මණ්ඩලය සාදා ගත යුතු. ඒ කසිණ මණ්ඩලය කැමති තැනක ගෙනයා හැකිසේ **සංහාරීම කසිණ මණ්ඩලයක්** මෙන් සාදා ගන්නේ නම්, දඬු සතරෙක රෙදිකඩක් හෝ සම්ක් හෝ බැඳ, එහි තුනී කොට අඹරා ගත් මැටියෙන් එක් වියත් සතරගුලක් වන සේ වට කොට මණ්ඩලය සාදා ගත යුතු. එහිම තිබෙන සේ හෙවත් **තන්‍රස්ථක කසිණ මණ්ඩලයක්** සාදාගනු කැමති නම්, පිරිස් නො ගැවසෙන විහාරස්ථානයෙහි කෙළවර හෝ අන් තැනක හෝ කණු ගසා, වැලින් බැඳ යට කියන ලද ආකාරයට මැටිගසා සාදාගත යුතු වේ. එය ද බෙර ඇසක් සේ සම කොට තනා ගත යුතු.

Free Distribution www.aathaapi.org

කසිණ මණ්ඩලය මෙසේ තනා ගෙන, අවට භූමිය ද හැමද, පිරිසුදු කොට, තමා ද සනානය කොට පිරිසුදු වී **කසිණ** මණ්ඩලයට දෙරියන් වියත් අතර තැන, එක් වියක් සතරගුලක් උස් කොට ආසනයක් තනා, එහි හිඳ, කාමයෙහි ආදීනවයන් හා නෙක්ඛම්මයෙහි ආනිශංස ද මෙනෙහි කොට, රත්නත්‍රයෙහි ගුණ සිහි කොට ගෙන ප්‍රීති ප්‍රමොද්‍ය උපදවා, එකාන්තයෙන් මම බුදු, පසේබුදු, මහරහතුන් පිළිපන් මේ ප්‍රතිපදාවෙන් විවේක සුවය ලබන්නෙමි යි ධෙයීී උපදවා සමආකාරයෙන් බලා නිමිති ගෙන භාවනා කළ යුතු. **කසිණ** මණ්ඩලය දෙස බලන කල්හි එහි වණීය හෝ ලක්ෂණය හෝ නො සළකා, **"පඨවි"**, **"පඨවි"** යයි ප්‍රඥප්ති ධම්මයෙහි ම සිත පිහිටුවා මෙනෙහි කළ යුතු. මෙසේ බොහෝ කලක් විටෙක ඇස් දල්වා ගෙන ද, විටෙක ඇස පියාගෙන ද ආවර්ජනා කරත් ම, ඇස පියාගෙන ආවර්ජනා කරණ කල්හි ඇස දල්වා ආවර්ජනා කරණ කලෙක මෙන් කසිණය මනා කොට වැටහෙන්නේ නම්, එකල්හි **උද්ග්‍රහ නිමිත්ත** උපන්නේ නම් වේ. මෙසේ උද්ග්‍රහ නිමිත්ත උපන් පසු එහි නොසිට අන් තැනකට ගොස් ඒ නිමිත්ත මෙනෙහි කොට භාවනා කළ යුතු. **තරුණ සමාධිය** නම් වූ මේ නිමිත්ත යම් හෙයකින් නැතිව ගියහොත්, නැවතත් **කසිණ** මණ්ඩලය තිබූ තැනට ගොස් පළමු පරිදි එය වඩා නිමිත්ත උපදවා ගත යුතු. මෙසේ නැවත නැවත උද්ග්‍රහ නිමිත්ත ආවර්ජනා කරණ කල්හි ක්‍රමයෙන් ඔහුගේ කාමච්ඡන්දී නීවරණයන් විෂ්කම්භනය වී, කෙලෙස් සංසිඳීමෙන් **උපචාර සමාධි** වශයෙන් සිත සමාහිත වන්නේ ය. එවිට **ප්‍රතිභාග නිමිත්ත** උපන්නේ වේ.

ප්‍රතිභාග නිමිත්ත උද්ග්‍රහ නිමිත්තට වඩා සියදහස් ගුණයෙන් පිරිසුදු ය. එය වණීී සණ්ඨාන ඇත්තක් නොවේ. එසේම ඇසින් දැක්ක හැකි, ඕදාරික වූ, සම්මර්ශනයට යොග්‍ය, ලක්ෂණත්‍රයෙන් හෙබියා වූ අරමුණක් ද නොව, සමාධි-ලාභීන්ට ම වැටහෙන මාත්‍රයකි. මේ ප්‍රතිභාග නිමිත්ත

Free Distribution www.aathaapi.org

මනාව රැකගත් පුද්ගලයාහට උපචාර ධ්‍යානයාගේ උපකාරයෙන් අර්පණාව ද ලබාගත හැකි වේ. එසේ හෙයින් ඒ ප්‍රතිභාග නිමිත්ත චක්‍රවර්ති ගර්භයක් මෙන් රැකගත යුතු යයි කියන ලදී.

ප්‍රතිභාග නිමිත්ත රැකගැනීම

ප්‍රතිභාග නිමිත්ත රැකගැනීමට **අසප්පාය** වූ **ආවාස, ගොදුරු ගම්, කථා, පුද්ගල, භොජන, ඍතු, ඉරියව්** දුරු කොට සප්පාය වූ ආවාස ආදිය සේවනය කළ යුතු. එසේ සේවනය කිරීමෙන් නොබෝ කලකින් ම අර්පණාව ලබාගත හැකි වේ.

1. ආවාස – යම් ආවාසයක වාසය කරණ යෝගාවචරයාහට නූපත් නිමිත්ත නූපදින්නේ නම්, උපත් නිමිත්ත නැති වන්නේ නම්, නො එළඹි සිහිය නො එළඹෙන්නේ නම්, අසමාහිත සිත සමාහිත නොවන්නේ නම්, ඒ ආවාසය **අසප්පාය ආවාසයක්** වේ. යම් ආවාසයක වසන්නහුට නිමිත්ත උපදී නම්, උපත් නිමිත්ත සථිර වේ නම්, සිහිය එළඹ සිටී නම්, සිත සමාහිත වේ නම් එය **සප්පාය ආවාසයක්** වන්නේ ය.

2. ගොදුරු ගම් – තමා වසන සේනාසනයෙන් උතුරු දිග හෝ දකුණු දිග හෝ ඉතා නුදුරු තන්හි පිණ්ඩිපාතික භික්ෂාව සුලභ වූ ගම්, **සප්පාය ගොදුරු ගම** වන්නේ ය. උතුරු දිග හෝ දකුණු දිග හෝ බලා යාමෙන් හිරු මුහුණට නො වදින හෙයින් ගමනාගමනයෙහි දී වෙහෙසට පත් නොවේ. එසේ නොවූ ගම **අසප්පාය ගොදුරු ගම** වේ.

3. කථා – නිරර්ථක කථා නම් වූ දෙතිස් කථාවෝ **අසප්පාය කථා** නම් වේ. එයින් තමා ලබාගත් නිමිත්ත ද නැතිව යන්නේ ය. ප්‍රමාණවත් වූ දශ කථා වස්තු නිශ්‍රිත කථා **සප්පාය කථා** නම් වේ.

Free Distribution www.aathaapi.org

දෙතිස් තිරශ්චීන කථා නම් – රාජ කථා, චෝර කථා, මහාමත්ත කථා, සේනා කථා, භය කථා, යුද්ධ කථා, අන්න කථා, පාන කථා, වත්ථ කථා, යාන කථා, සයන කථා, මාලා කථා, ගන්ධ කථා, ඤාති කථා, ඤාති කථා, සූර කථා, විසිඛා කථා, කම්මට්ඨාන කථා, භාණි කථා, ගාම කථා, නිගම කථා, නගර කථා, ජනපද කථා, පුබ්බපෙත කථා, නානත්ත කථා, ලොකක්ඛායික කථා, සමුද්දක්ඛායික කථා, ඉතිභව කථා, උච්ඡේද දිට්ඨි කථා, වාදි කථා, කාමසුඛ කථා, අත්තකිලමථානුයොග කථා, යන දෙතිස ය.

දසකථා වත්ථූහු නම් – අලෙපච්ඡ කථා, සන්තුට්ඨි කථා, විවේක කථා, අසංසග්ගී කථා, වීරිය කථා, සීල කථා, සමාධි කථා, ප්‍රඥ කථා, විමුක්ති කථා, විමුක්තිඤාණ දර්ශන කථා යන දශකථාවෝ ය.

4. පුද්ගල – යම් පුද්ගලයෙක් ඇසුරු කිරීමෙන් සමාහිත නොවූ සිත සමාහිත වේ නම්, සමාහිත වූ සිත ස්ථිර වේ නම්, තිරිසන් කථා ආදිය නොකරණ ශීලාදී ගුණ යන්ගෙන් යුක්ත වූ පුද්ගලයා **සප්පාය පුද්ගල** නම් වේ. එසේ නොව තිරිසන් කථා කරණ ශරීර පෝෂණයෙහි ම යෙදුන පුද්ගලයන් ඇසුරු කිරීමෙන් තමා ලත් ධ්‍යානයත්, නිමිත්තත් නැති වන්නේ නම් ඔවුහු **අසප්පාය පුද්ගල** නම් වෙත්.

5. භොජන – යම් භෝජනයක් ගැනීමෙන් අසමාහිත වූ සිත සමාහිත වීමට උපකාර වන්නේ නම්, සමාහිත වූ සිත ස්ථිර වේ නම් එය **සප්පාය භොජන** නම් වේ. යම් භෝජනයක් නිසා ලත් ධ්‍යානයත්, නිමිත්තත් පිරිහෙන්නේ ද එය **අසප්පාය භොජන** නම් වේ.

6. ඍතු – යම් ඍතුවක් සේවනය කිරීමෙන් අසමාහිත වූ සිත සමාහිත වීමට උපකාර වේ නම්, සමාහිත වූ සිත ස්ථිර වේ නම් එය **සප්පාය ඍතු** නම් වේ. යම් ඍතුවක් සේවනය කිරීමෙන් ලත් ධ්‍යානයත් නිමිත්තත් පිරිහෙන්නේ නම් එය **අසප්පාය ඍතු** නම් වන්නේ ය.

Free Distribution www.aathaapi.org

7. ඉරියව් – යම් පුද්ගලයෙකු හට සක්මන් කිරීම, සිටීම, හිඳීම සයනය කිරීම් ආදී වූ ඉරියව් අතුරෙන් යම් ඉරියව්වක් සිත සමාහිත වීමට, සථිර වීමට උපකාරවේ නම් එය **සප්පාය ඉරියව්** නම් වේ. ලත් ධ්‍යාන නිමිත්තාදිය පිරිහීමට හේතුවේ නම් ඒ ඉරියව් **අසප්පාය ඉරියව්** නම් වේ.

මෙසේ සප්තවිධ අසප්පාය යන් දුරු කොට සප්තවිධ සප්පාය යන් සේවනය කොට අර්පණාව නො ලැබෙත්තේ නම් ඔහු විසින් දසවැදෑරුම් වූ කෞශල්‍යයයන් සම්පාදනය කටයුතු.

දශවිධ අර්පණා කෞශල්‍යයෝ

1. වත්ථු විශද ක්‍රියාව – අධ්‍යාත්මික, බාහිර වස්තු පිරිසුදු කර ගැනීම වස්තු විශද ක්‍රියා නම් වේ. අධ්‍යාත්මික වස්තූහු නම් කෙස්, ලොම්, නිය, දත්, ආදියයි. සිවුරු පිරිකර සෙනසුන් ආදිය බාහිර වස්තූහු වෙති. අධ්‍යාත්මික වස්තූහු අපිරිසුදු වූ කල්හි නුවණ ද අපිරිසුදු විය හැකි. අපිරිසුදු තෙල් ඇති පහනෙහි එලිය අපිරිසුදු වන්නාක් මෙනි. අපිරිසුදු නුවණ ඇති කල්හි කම්ටහන ද අභිවෘඩියට නො පැමිණේ. පිරිසුදු අධ්‍යාත්මික – බාහිර වස්තූහු ඇති කල්හි නුවණ ද පිරිසුදු වන හෙයින් කම්ටහනෙහි යෙදෙන විට එය අභිවෘඩියටම පැමිණේ.

2. ඉන්ද්‍රිය සමත්ත ප්‍රතිපාදනය – ශ්‍රද්ධාදී ඉන්ද්‍රියයන් සම බවට පැමිණ වීම ය. **ශ්‍රද්ධා, විරිය, සති, සමාධි, ප්‍රඥා** යන ඉන්ද්‍රිය ධර්ම පස සම ව නො පවත්තේ නම් අර්පණාව ලබා ගැනීම දුෂ්කර වේ. යම් කලෙක ඔහුගේ **සද්ධින්ද්‍රිය** බලවත් වී සෙසු ඉන්ද්‍රියයන් දුබල වී නම්, **එකල්හි විරියින්ද්‍රිය යෙන්** කරනු ලබන, සම්ප්‍රයුක්ත ධර්මයන්ට අනුබල දීම නම් වූ **ප්‍රග්‍රහ කෘත්‍යය** ය ද, **සතින්ද්‍රියයෙන්** කරනු ලබන අරමුණ කරා එළඹ සිටීම නම් වූ **උපස්ථාන කෘත්‍යය** ද, **සමාධින්ද්‍රියයෙන්** කරනු ලබන සම්ප්‍රයුක්ත ධර්මයන් විසිර යා

Free Distribution www.aathaapi.org

නොදී තැන්පත් කිරීම නම් වූ **අවික්ඛේප කෘත්‍යය** ය ද, **පඤ්ඤින්ද්‍රියයෙන්** කරනු ලබන, ඇතිසැටියෙන් දැනගැන්ම නම් වූ **දර්ශන කෘත්‍යය** ද කළ හැකි නොවේ. එසේ ඇති කල්හි ඉන්ද්‍රිය ධර්මස්වභාවය මෙනෙහි කිරීමෙන් හෝ **සද්ධින්ද්‍රිය ය**. එතරම් බලවත් නොවන ආකාරයෙන් හෝ පිළිපැදිය යුතු.

යම් කලෙක **විරියින්ද්‍රිය** ය බලවත් වී සෙසු ඉන්ද්‍රියයන් දුබල වී නම්, එකල්හි **සද්ධින්ද්‍රියයෙන්** කරණු ලබන **අධිමොක්ෂ කෘත්‍යය** ද, සෙසු ඉන්ද්‍රියයන්ට, තම තමා අයත් කෘත්‍යයන් ද කළ හැකි නොවේ. එවිට පස්සද්ධිය වැඩීම් ආදියෙන් වීර්‍යය අඩු කර ගත යුතු.

මෙකී ඉන්ද්‍රිය ධර්මයන් අතුරෙන් **ශ්‍රද්ධා-ප්‍රඥා** දෙදෙනාගේ ද, **වීර්‍යසමාධි** දෙදෙනාගේ ද සම බව විශේෂයෙන් සැලකිය යුතුවේ. **ශ්‍රද්ධාව** බලවත් ව **ප්‍රඥාව** දුබල වී නම් හෙතෙම අස්ථානයෙහි පහදින හෙයින් **මුඛ්පසන්නයෙක්** වෙයි. **ප්‍රඥාව** බලවත් ව **ශ්‍රද්ධාව** දුබල වී නම්, කෙරාටික පක්ෂය භජනය කරණ පුද්ගලයෙක් වන්නේ ය. බෙහෙතින් හටගත් **රෝගයක්** පිළියම් කිරීමට දුෂ්කර වන්නාක් මෙන්, හෙතෙම පිළියම් කටහැක්කේ නොවේ. **ශ්‍රද්ධා – ප්‍රඥා** දෙක සමව ඇති කල්හි ස්ථානයෙහි ම පහදින්නේ ය.

යම් හෙයකින් **සමාධිය** බලවත් ව **වීර්‍යය** දුබල වී නම් ඔහු කුසීත භාවයෙන් මැඩලනු ලබන්නේ ය. **වීර්‍යය** බලවත් වී **සමාධිය** දුබල වී නම් ඔහු **උඬච්ච භාවයෙන්** මැඩලනු ලැබේ. **සමාධි, වීර්‍ය** යන ඉන්ද්‍රියයන් දෙදෙනා සමව පවත්නා කල්හි කුසීත භාවයත්, උඬච්චයත් පහවී යාමෙන් අර්පණාව ලැබිය හැකි වේ.

ශ්‍රද්ධා, ප්‍රඥා දෙක අතුරෙන් සමාධි භාවනායෙහි යෙදුන පුද්ගලයාහට **ශ්‍රද්ධාව** බලවත්වීම ප්‍රයෝජනවත් වේ. වහාම අර්පණාව නොලැබුවත් ශ්‍රද්ධාව ඇති හෙයින් බුදුන් වහන්සේ වදාළ පරිදි පිළිපැදීමෙන් ඒකාන්ත ප්‍රතිඵල ලැබෙන බව සැලකා පරිකර්මී කොට අර්පණාවට ද පැමිණෙන්නේ ය.

Free Distribution www.aathaapi.org

එපරිද්දෙන් ම ඕහට සමාධි නම් වූ **එකඟතාවය** බලවත් ව පැවැත්ම අවශ්‍ය වන්නේ ය. විදර්ශනා භාවනායෙහි නියුක්ත පුද්ගලයාහට වනාහි **ප්‍රඥාව** ප්‍රධාන වන්නේ ය. **සතිය** සෑම අවස්ථාවන්හිම බලවත් විය යුතු. සතිය කරණ කොට ගෙන සිත ආරක්ෂා වන හෙයින් අනිකුදු ඉන්ද්‍රියයන්ට තම තමන් අයත් කෘත්‍යය කිරීමට අනුබලය ලැබෙන්නේ ය.

3. නිමිත්ත කෞශල්‍යය – සිත එකඟ කර ගැනීමට උපකාර වන පඨවි කසිණාදිය තනා ගැනීමෙහි ද, තනාගත් ඒ කසිණාදී භාවනා කිරීමෙහි ද, භාවනා කිරීමෙන් ලබා ගත් නිමිති රැක ගැනීමෙහි ද දක්ෂ බව **නිමිත්ත කෞශල්‍යය** නම් වේ.

4. සිතට ප්‍රග්‍රහ දියයුතු කල ප්‍රග්‍රහ දීම – යම් කලෙක යෝගාවචරයාගේ සිත ඉතා ලිහිල් ව ගිය වීර්‍යය ඇතිවීම් ආදියෙන් හැකිලි ගිය සුභාවයක් ඇත්තේ වේ ද එකල්හි **ධම්මවිචය සම්බෝධ්‍යාඞ්ගය, විරිය සම්බෝධ්‍යාඞ්ගය, පීති සම්බෝධ්‍යාඞ්ගය** යන බෝධ්‍යාඞ්ග ධර්ම තුන වැඩිය යුතු වේ. **පස්සද්ධි, සමාධි, උපෙක්ඛා සම්බෝධ්‍යාඞ්ග** ධර්ම ඔහු විසින් නො වැඩිය යුතු. මේ ධර්මයන්ගෙන් හැකිලි ගිය සිත නගාලිය හැක්කේ ය. ගින්නක් දල්වා ගනු කැමති තැනැත්තේ අමු තණපත්, අමු ගොම, අමු දර දමා දියමුසු සුළං හමා ගිනි දල්වා ගත නො හැකි වන්නාක් මෙනි. ධම්මවිචය, විරිය, පීති සම්බෝධ්‍යාඞ්ගයන් වැඩීමෙන් හැකිලී ගිය සිත නගා සිටුවිය හැකි හෙයින් එකී ධර්ම තුන වැඩිය යුතු. ගින්නක් දල්වාගනු කැමති පුද්ගල තෙම වියලි තණ රොඩු, වියලි ගොම වැරටි, වියලි දර දමා මුඛයෙන් පිඹ ගිනි දල්වා ගන්නාක් මෙනි. බෝධ්‍යඞ්ග ධර්මයන් වඩනා පිළිවෙල යට දක්වන ලද ධම්මානුපස්සනා පිළිබඳ විස්තරයෙන් දත යුතු.

5. සිතට නිග්‍රහ කළ යුතු කල නිග්‍රහ කිරීම - යම් කලෙක්හි ඔහුගේ සිත බලවත් වීර්‍යය ආදිය හේතු කොට ගෙන නොසන්සුන් බවට පැමිණියේ නම් එකල්හි **පස්සද්ධි,**

Free Distribution www.aathaapi.org

සමාධි, උපෙක්ඛා යන බෝධ්‍යාඞ්ග ධර්ම තුන වැඩිය යුතු. **ධම්මවිචය, විරිය, පීති** යන බෝධ්‍යාඞ්ග ධර්ම නො වැඩිය යුතුයි. ධර්මවිචය ආදී බෝධ්‍යාඞ්ග ධර්ම තුනෙන් නො සන්සුන් සිත සන්සිඳුවා ගත නො හැකි වේ. ගින්නක් නිවාගනු කැමති පුද්ගල තෙමේ එහි වියලි තණ රොඩු, වියලි ගොමවැරටි, වියලි දර ආදිය දමා සුළං පිඹින්නේ නම් ඔහුට ඒ ගින්න නිවාගත නොහැකි වන්නාක් මෙනි. පස්සද්ධි ආදී ත්‍රිවිධ ධර්මයන් වැඩීමෙන් නොසන්සුන් සිත සංසිඳුවා ගත හැකි වේ. ගින්න නිවා ගනු කැමති ව අමු තණ, අමු ගොමු, අමු දර ආදිය දමා දියමුසු සුළඟින් ගින්න නිවන්නාක් මෙනි.

6. සිත සතුටු කළ යුතු කල්හි සතුටු කිරීම – යම් කලෙක ඔහුගේ සිත නුවණ මෙහෙයීමේ මදකමින් හෝ සමාධිය නො ලැබීමෙන් හෝ එහි ආස්වාද රහිත වේ ද, එකල්හි අෂ්ට සංවේග වස්තු මෙනෙහි කිරීමෙන් සංවේගයට පමුණුවා ගත යුතු වේ. අෂ්ට සංවේග වස්තුහු නම් – **ජාති, ජරා, ව්‍යාධි, මරණ, අපා දුඃඛ, අතීත සංසාර මූලක දුඃඛ, අනාගත සංසාර මූලක දුඃඛ,** සහ **වර්තමාන අහර සෙවුම් මූලක දුඃඛ** යන අෂ්ට ධර්මයෝ යි. **බුද්ධ, ධර්ම, සංඝ** යන තෙරුවන් ගුණ සිහි කිරීමෙන් ද ප්‍රසාදය ඇති වන්නේ ය.

7. සිතට උපෙක්ෂා කළ යුතු විට උපෙක්ෂා කිරීම – යම් කලෙක යෝගාවචරයාගේ සිත හැකිලීමක් නොසන්සුන් බවක් හෝ ආස්වාද රහිත බවක් හෝ නැතිව අරමුණෙහි මනාව පිහිටා සමාධිය පිණිස පිළිපන්නේ වේ ද එකල්හි සිතට අනුබල දීමෙක් හෝ නිග්‍රහ කිරීමෙක් හෝ සතුටු කිරීමෙක් හෝ නොකර උපෙක්ෂා කළ යුතු වේ. රථය බැඳි දසුන් මනාව සමව යන විට රියැදුරු අනුබලදීම් ආදිය නො කරන්නාක් මෙනි.

8. අසමාහිත පුද්ගල පරිවර්ජනය – භාවනාවෙහි යෙදෙන පුද්ගලයා විසින් නෛෂ්ක්‍රම්‍ය ප්‍රතිපදයෙහි නො ඇලුනු නොයෙක් කටයුතුවල යෙදුනු නොසන්සුන් ඉන්ද්‍රියයන් ඇති පුද්ගලයන් දුරු කටයුතු.

Free Distribution www.aathaapi.org

9. සමාහිත පුද්ගල සේවනය – නෛෂ්ක්‍රම්‍යයෙහි ඇලුනු සිත් ඇති, භාවනා කරණ, සමාධිලාභී පුද්ගලයන් සේවනය කළ යුතු.

10. තදධිමුක්තිය -- සමාධිය වඩනු කැමති පුද්ගලතෙම, සමාධිය ගරු කොට, සමාධියට ම නැමුණු බර වූ සිත් ඇතිව විසිය යුතු.

මෙසේ දශවිධ අර්පණා කෞශල්‍යය සම්පාදනය කොට අර්පණාව ලැබිය හැකි වේ. ඉදින් අර්පණාව නො ලැබුනේ නම් භාවනාව අත් නො හැර නුවණින් යුක්තව නැවත නැවත ව්‍යායාම කරමින් භාවනාවෙහි යෙදිය යුතු. ඇතැම් කෙනෙක් ප්‍රතිභාග නිමිත්ත උපන් කල්හි වහා අර්පණාවට පැමිණෙන්නෙමියි වීර්‍ය්‍ය දැඩි කොට ගනී. එකල්හි අධික වීර්‍ය්‍ය හේතු කොට ගෙන උඩඋවය හෙවත් නො සන්සුන් බව ඇතිවී අර්පණාව ලැබගන්නට අසමර්ථවේ. ඇතැම් පුද්ගලයෙක් අධික වීර්‍ය්‍යයෙහි දෙස් දැක කුසීත බැව්හි වැටෙයි. ඔහුට ද අර්පණාව නොලැබේ. යම් පුද්ගලයෙක් නොසන්සුන් බවෙහි හෝ කුසීත බැවිහි හෝ නොවැටී සමප්‍රයෝගයෙන් නිමිත්ත වඩා ද හෙතෙම අර්පණාවට පැමිණෙන්නේ ය. මෙසේ මනා කොට, වඩන ලද පඨවි කසිණය ඇති කල්හි අර්පණා චිත්තවීථිය උපදින්නේ ය. භවඞ්ගචලන, භවඞ්ගුපච්ඡේද යන භවඞ්ග සිත් දෙක ඉපිද නිරුඬ වූ කල්හි ඒ පඨව්කසිණය අරමුණු කොට මනොද්වාරාවජ්ජන චිත්තය ඉපිද ඉක්බිති ජවන් සිත් සතරක් හෝ පසක් උපදී. එයින් මුල් ජවන් තුන හෝ සතර කාමාවචර ඤාණසම්ප්‍රයුක්ත කුසල චිත්තයෝ ය. අවසාන ජවනය රූපාවචරය. මෙකී කාමාවචර ජවනයන්හි **විතක්ක, විචාර, පීති, සුඛ, එකග්ගතා** යන චෛතසික ධර්මයෝ ප්‍රකෘති කාමාවචර චිත්තයන්හි විතක්කාදීන්ට වඩා ඉතා බලවත් ය. ඒ කාමාවචර ජවනයන් අතුරෙන් පළමු වන ජවනය අර්පණාවට පරිකර්ම වන හෙයින් **පරිකර්ම සිත** යයි ද, දෙවන ජවනය අර්පණාවට ආසන්න ව හෙවත් සම්පයෙහි

Free Distribution www.aathaapi.org

හැසිරෙන බැවින් **උපචාර සිත** යයි ද, තුන් වන ජවනය අර්පණාවට අනුලෝම වන බැවින් **අනුලෝම සිත** යයි ද, සතර වන ජවනය කාම හෙවත් පරිත්ත ගොත්‍රය මැඩ මහග්ගත ගොත්‍රය වඩනා හෙයින් **ගොත්‍රභු සිත** යයි ද ව්‍යවහාර වේ. පස් වන ජවනයට **අර්පණා සිත** යයි කියනු ලැබේ. මෙසේ ජවන් පසක් පරිකම්, උපචාර, අනුලෝම, ගොත්‍රභූ, අර්පණා වශයෙන් උපදිනු ලබන්නේ දක්ඛාභිඥ පුද්ගලයාගේ වශයෙනි. ඛිප්පාභිඥ පුද්ගලයන්ට වනාහි පරිකම් චිත්තයක් නැත. ඔහුට උපදනා චිත්තවීථියේ ජවන් සතරක් උපදී එයින් පළමු වන ජවනය **උපචාර** යයි ද දෙවන ජවනය **අනුලෝම** යයි ද, තුන්වන ජවනය **ගොත්‍රභූ** යයි ද, සතරවන ජවනය **අර්පණා** යයි ද හඳුන්වනු ලැබේ. අර්පණා චිත්තය ඉපිද නිරුඬ වූ පසු භවාඞ්ග සිත් නැවතත් උපදී. මෙසේ භවාඞ්ග සිත් කීපයක් ඉපිද නිරුඬ වූ පසු ධ්‍යානය ප්‍රත්‍යවෙක්ෂා කරුණු පිණිස භවඞ්ගචලනය, භවඞ්ගුපච්ඡේදයන්ට අනතුරුව මනොද්වාරාවජ්ජනය ඉපිද ඥාන සම්ප්‍රයුක්ත කුසල් ජවන් සතරක් හෝ පසක් පිළිවෙලින් ධ්‍යානය ප්‍රත්‍යවේක්ෂා කරමින් ඉපිද ඉක්බිති භවඞ්ග පාතය වේ. මෙසේ පළමු වරට උපදනා අර්පණා චිත්ත වීථියේ අර්පණා සිතට **ප්‍රථමධ්‍යාන සිත** යයි කියනු ලැබේ. ඒ ප්‍රථමධ්‍යාන චිත්තය උපන් කල්හි ඒ යෝගාවචර තෙම **(විවිච්චේව කාමේහි විවිච්ච අකුසලේහි ධම්මේහි සවිතක්කං සවිචාරං විවේකජං පීතිසුඛං පඨමජ්ඣානං උපසම්පජ්ජ විහරති)** යයි වදළ පරිදි කාමයන් ගෙන් වෙන්වම විතර්ක සහිත විචාර සහිත විවේකයෙන් උපන් ප්‍රීති සුඛ ඇති ප්‍රථමධ්‍යානය උපදවා වාසය කරන්නේ ය. තවද හෙතෙම මේ ධ්‍යානය කරණකොට ගෙන **අඞ්ග පසක් ප්‍රහීණකොට, අඞ්ග පසකින් යුක්තව, ත්‍රිවිධ කල්‍යාණයෙන් හා දශලක්ෂණයෙන් යුක්තව** වාසය කරන්නේ යයි කියනු ලැබේ.

Free Distribution www.aathaapi.org

ප්‍රථම ධ්‍යානය

අඤ්ඤකාරය ඇති කල්හි පහන් ආලෝකය නොපවත්නාක් මෙන්, ධ්‍යානයට ප්‍රතිපක්ෂ වූ කාමයෝ ඇති කල්හි ප්‍රථමධ්‍යානය නොපවතී. එබැවින් ඒ කාම පරිත්‍යාගයෙන් ම ප්‍රථමධ්‍යානයට පැමිණිය යුතු වේ.

කාමයෝ වසනුකාම, කෙලෙසකාම වශයෙන් දෙවැදෑරුම් වෙති. මනවඩන රූපාදිය **වසනුකාමයෝයි**. රාගාදීහු **ක්ලෙසකාමයෝයි**. ප්‍රාඥීනාකාරයෙන් පැවති දුර්ලෝභය කැමතිවීම **ඡන්දකාම** නම්. එයට වඩා බලවත් ලෝභය කැමති වීම **රාගකාම** නම් වේ. එයටත් වඩා බලවත් බහලරාගයට කැමතිවීම **ඡන්දරාගකාම** නම්. නිමිත්තානුබ්‍යඤ්ජනයන්ගේ සඞ්කල්පයට හේතු වූ ලෝභය කැමතිවීම **සඞ්කල්පකාම** නම් වේ එයටත් වඩා බලවත් වූ ලෝභය කැමතිවීම **රාගකාම** නම්. එයටත් වඩා වෙසෙසින් ම බලවත් වූ ලෝභය කැමතිවීම **සඞ්කල්පරාගකාම** නම් වේ.

මෙහිදී වසනුකාම, කෙලෙසකාමයන්ගෙන් වෙන්වීමෙන් ලබන විවේකය වනාහි, **තදඞ්ග විවේකය, විෂ්කම්භන විවේකය, සමුච්ඡේද විවේකය, පටිප්පස්සද්ධි විවේකය, නිස්සරණ විවේකය, චිත්ත විවේකය, කාය විවේකය, උපධි විවේකය** යන විවේකයන් අතුරෙන් **කාය විවේක, චිත්ත විවේක, විෂ්කම්භන විවේක** වශයෙන් ලබන විවේකය වේ. **විවිච්චේව කාමේහි** යන පදයෙන් දක්වන ලද වසනු කාමයන්ගෙන් වෙන්වීමේදී **කාය විවේකය** ලැබේ. **විවිච්ච අකුසලේහි ධම්මේහි** යන පදයෙන් දක්වන ලද කෙලෙස කාමයෙන් හා අකුසලයන් ගෙන් වෙන්වීමේදී **චිත්ත විවේකය** ලැබේ. එහෙයින් වසනුකාම විවේකය ලැබීමෙන් කම් සැප අත්හැරීම ද කෙලෙසකාම විවේකයෙන් ධ්‍යාන සුඛය ලැබීම ද සිදුවන්නේ ය. වසනු කාමයෙන් විවේකය ලැබීමේදී තණ්හා ආදී කෙලෙසයන්ගේ

Free Distribution www.aathaapi.org

උත්පත්තියට හේතු වූ වසතු දුරු කිරීම ද, එහි ලොල් බව ඇති කරණ හේතු දුරු කිරීම ද, කාමගුණයන්ට හේතුවන ප්‍රාණඝාතාදියෙන් වෙන්වීම ද සිදු වේ. කෙලෙශකාමයන් ගෙන් විවේකය ලැබීමේදී තණ්හාදී කෙලෙස් දුරුකිරීම ද, එහි ලොල් බව දුරුකිරීම ද, ධ්‍යාන සංවර්ධනය පිණිස කටයුතු සම්පාදනය ද සිදු වේ.

තවද **කාමච්ඡන්දයේ** පඤ්චනීවරණයෝ ධ්‍යානයට ප්‍රතිපක්ෂ වූ ධර්මයෝයි. එහෙයින් කාමයන්ගෙන් වෙන්වීම කියන කල්හි **කාමච්ඡන්දයාගේ** විෂ්කම්භන විවේකය ද, අකුසලධර්මයන්ගෙන් වෙන්වීම කියන කල්හි **කාමච්ඡන්ද, ව්‍යාපාද, ථීනමිද්ධ, උද්ධච්චකුක්කුච්ච, විචිකිච්ඡා** යන පඤ්චනීවරණයන්ගේම විෂ්කම්භන විවේකය ද ප්‍රකාශ වන බව දත යුතු. මේ නීවරණයන්ගෙන් වන විවේකය ධ්‍යානාඞ්ගයන්ගේ වැඩීමෙන් ම ලබාගත යුතු වේ. සමාධි හෙවත් **එකග්ගතා** නම් වූ ධ්‍යානාඞ්ගය කාමච්ඡන්ද-නීවරණයට ප්‍රතිපක්ෂය. එසේම **ප්‍රීති** ධ්‍යානාඞ්ගය ව්‍යාපාද නීවරණයට ද, **විතක්ක** ධ්‍යානාඞ්ගය ථීනමිද්ධ නීවරණයට ද, **සුඛ** නම් වූ ධ්‍යානාඞ්ගය උද්ධච්චකුක්කුච්ච නීවරණයට ද, **විචාර** නම් වූ ධ්‍යානාඞ්ගය විචිකිච්ඡා නීවරණයට ද ප්‍රතිපක්ෂ වන්නාහ.

කාමච්ඡන්දයන්ගෙන් විවේකය ලැබීමේ දී, පඤ්චකාම ගුණික ලෝභයාගේ ද, කාමොඝ, කාමයෝග, කාමාසව කාමූපාදාන අභිජ්ඣා කායගන්ථ, කාමරාග සංයෝජන යන ආදීන්ගේ ද, තෘෂ්ණාව ගේ හා තත්සම්ප්‍රයුක්තයන්ගේ ද, ලෝභමූල අකුසල චිත්තයන්ගේ ද විෂ්කම්භන විවේකය ලැබෙන බව ද, සෙසු අකුසල ධර්මයන්ගෙන් විවේකය ලැබීමේදී, දෝෂ, මොහ දෙදෙනාගේ ද, භවෝඝ, දිට්ඨෝඝ, අවිජ්ජෝඝ යන ත්‍රිවිධ ඕඝයන්ගේ ද, භවාදී ත්‍රිවිධ යෝගයන්ගේ ද, භවාදි ත්‍රිවිධ ආසවයන්ගේ ද, දිට්ඨාදී ත්‍රිවිධ උපාදානයන්ගේ ද, ව්‍යාපාදාදී ත්‍රිවිධ කායගන්ථයන් ගේ ද, කාමරාග සංයෝජනය හැර සෙසු නවවිධ

Free Distribution www.aathaapi.org

සංයෝජනයන්ගේ ද, අවිද්‍යාවගේ හා තත්සම්ප්‍රයුක්තයන්ගේ ද, දෙෂ මොහමූල අකුසල් චිත්තයන්ගේ ද විෂ්කම්භන විවේකය ලැබෙන බව ද සැලකිය යුතු. මෙසේ ප්‍රථම ධ්‍යානයෙන් ප්‍රහාණය කරනු ලබන්නා වූ ප්‍රහාණාඞ්ග පස දත යුතු.

ප්‍රථමධ්‍යානයෙහි **සමන්නාගත අඞ්ග පඤ්චකය** නම් **විතක්ක, විචාර, ප්‍රීති, සුඛ, එකග්ගතා** යන ධ්‍යානාඞ්ග යෝ යි.

විතක්කය – සිත අරමුණට නැංවීම **ලක්ෂණ** කොට ඇත්තේ ය. සිත අරමුණෙහි පැහැරීම, වෙසෙසින් පැහැරීම හෙවත් ආහනන පරියාහනනය රසය කොට ඇත්තේ ය. අරමුණට සිත පැමිණවීම පච්චුපඨානය වේ.

විචාරය – විතක්කයට ඉක්බිතිව අරමුණ පිරිමදින බව **ලක්ෂණ** කොට ඇත්තේ ය. සහජාත ධර්මයන් අරමුණෙහි අනුවිචරණ වශයෙන් යොදවන බව රසය කොට ඇත්තේ ය. අරමුණෙහි සිත නොසිඳීමක් මෙන් පවත්නා බව පච්චුපඨානය වේ.

විතක්කය ඖදාරිකය. සවිකය බලයෙන් සිත අරමුණට නංවන හෙයින් විචාරයට පූර්වාඞ්ගම වේ. විචාරය සියුම් ය. සෙලවීමෙක් නැත. මෙබඳු විතක්කයෙන් හා විචාරයෙන් යුත් ප්‍රථමධ්‍යානය **සවිතක්ක-සවිචාර ධ්‍යානය** නම් වේ.

නීවරණ ධර්මයන්ගේ පහවීමෙන් ලබන ලද විවේකයෙන් හටගත් **ප්‍රීතිය** හා **සැපය** ද ප්‍රථමධ්‍යානයාගේ සම්පන්නාගතාඞ්ගයෝ දෙදෙනෙකි.

ප්‍රීතිය – අරමුණ ප්‍රිය වශයෙන් දක්නා බව **ලක්ෂණ** කොට ඇත්තේය චිත්තකාය පිණවන බව නොහොත් පැතිරෙන බව එහි රසය වේ. ඔදවඩනා බව පච්චුපඨානය වේ. මේ ප්‍රීතිය **ඛුද්දක ප්‍රීති, ඛණික ප්‍රීති, ඔක්කන්තික ප්‍රීති, උබ්බේග ප්‍රීති, එරණ ප්‍රීති** යයි පස්වැදෑරුම් වේ. ශරීරයෙහි ලොමුදහගන්වන කුඩා ප්‍රීතිය **ඛුද්දක ප්‍රීති** නම් වේ. එයට වඩා බලවත් වූ **ක්ෂණ ක්ෂණ** වශයෙන්

Free Distribution www.aathaapi.org

විදුලි කෙටීමක් මෙන් උපදින ප්‍රීතිය **ඛණිකා ප්‍රීති** නම්. එයටත් වඩා බලවත් මුහුදු රළ සේ ශරීරය පිණවමින් බිඳෙන ප්‍රීතිය **ඔක්කන්තිකා ප්‍රීති** නම් වේ. එයටත් වඩා බලවත් වූ ද කය උඩගෙන ගොස් අහසෙහි නගා පියන පමණට පමුණු වන ප්‍රීතිය **උබ්බේගා ප්‍රීති** නම් වේ. එයටත් වඩා බලවත් වූ ද මුළු සිරුර ම හාත්පසින් ස්පර්ශ කරමින් පවත්නා ප්‍රීතිය **ඵරණා ප්‍රීති** නම්.

සුඛය - සාත බව හෙවත් ශීතල මධුර සුභාවය ලක්ෂණ කොට ඇත්තේ ය. සම්ප්‍රයුක්ත ධර්මයන් වඩනා බව එහි රසය වේ. සම්ප්‍රයුක්ත ධර්මයන්ට අනුග්‍රහ කරණ බව එහි පච්චුපට්ඨානය වේ.

ප්‍රථම ධ්‍යාන අවස්ථාවේදී ප්‍රීතියත් සුඛයත් එකවර යෙදෙන්නේ ය. ප්‍රීතිය ඇති තැන සුඛය ඇතත් සුඛය ඇති තැන නියමයෙන් ම ප්‍රීතිය ඇතැයි කිව නොහැකි වේ. මේ ධර්ම දෙකෙන් ප්‍රීතිය සංඛාර-ස්කන්ධයට ඇතුළත් ධර්මයෙකි. සුඛය වේදනා ස්කන්ධයට ඇතුළත් ධර්මයෙකි.

මෙහි කියන ලද පංචවිධ ප්‍රීතිය මිහිකිරීමෙන් කාය පස්සද්ධි චිත්ත පස්සද්ධි යන පස්සද්ධි ධර්ම දෙක මිහිකිරීමට පැමිණේ. පස්සද්ධිය මිහිකිරීමෙන් කායික වූ ද චෛතසික වූ ද සුඛය වැඩේ. ඒ සුඛය මිහිකිරීමෙන් ක්ෂණික සමාධි උපචාර සමාධි, අර්පණා සමාධි යන ත්‍රිවිධ සමාධීහු වැඩෙන්නාහ. මෙහි ලැබෙන ප්‍රීතිය ඵරණ ප්‍රීතියයි. මෙසේ විවේකයෙන් හටගත් ප්‍රීතියත්, සුඛයත් ප්‍රථම ධ්‍යානයෙහි ඇති වන බව දත යුතු.

මේ විතක්ක, විචාර, ප්‍රීති, සුඛයන්ගෙන් අනුබලය ලත් එකග්ගතාවය, ඵස්සාදී වූ සෙසු චෛතසික ධර්මයන් සහිත වූ සිත ආරම්මණයෙහි සමව මනාකොට පිහිටුවන්නේ ය. උපචාර සමාධි අවස්ථාවෙහි ද මේ ධ්‍යානාඞ්ග පස ලැබෙති. නමුත් අර්පණා අවස්ථාවේදී ධ්‍යානාඞ්ගයෝ එයටත් වඩා අතිසයින් බලවත් වෙති. එසේ බලවත් ව කාමාවචර ලක්ෂණයෙන් බැහැර වූ රූපාවචර ලක්ෂණයට පැමිණෙති.

Free Distribution www.aathaapi.org

මෙසේ මේ යෝගාවචර තෙම කාමයන් ගෙන් වෙන් ව ම අකුසල ධර්මයන් ගෙන් වෙන්ව ම විතර්ක සහිත විචාර සහිත විවේකයෙන් උපන් ප්‍රීති සුඛ ඇති ප්‍රථමධ්‍යානය උපදවා වාසය කරන්නේ ය.

මේ ප්‍රථමධ්‍යානය **ත්‍රිවිධ කල්‍යාණයෙන්** හා **දශ ලක්ෂණයෙන්** සමන්විත ය.

ත්‍රිවිධ කල්‍යාණය නම් **ආදි කල්‍යාණය, මධ්‍ය කල්‍යාණය, පරියොසාන කල්‍යාණය** යන කල්‍යාණ තුනය.

ආදිකල්‍යාණය - ප්‍රතිපදා වශයෙන් විසුද්ධිය වීම ය. පරිකර්මය පටන් ගොත්‍රභූ චිත්තය අවසන් කොට ඇති භාවනාවට **ප්‍රතිපදා** යයි කියනු ලැබේ. ඒ ප්‍රතිපදා සමයෙහි උපද්‍රවයන් ගෙන් විසුබවීම **ප්‍රතිපදා විශුද්ධිය** වේ. මේ ආදි කල්‍යාණයාගේ හෙවත් ප්‍රතිපදා විශුද්ධියෙහි ලක්ෂණ තුනෙකි. එනම්:-

1. **ධ්‍යානය පිළිබඳ උපද්‍රවයන්ගෙන් සිත පිරිසුදුවීම** — අජිණ්‍ණ චිත්තවීථියෙහි අජිණ්‍ණ චිත්තය උපන් කල්හි, ඒ ධ්‍යානයට උපද්‍රව වශයෙන් පවත්නා නීවරණ සංඛ්‍යාත වූ කෙලෙස සමූහයාගෙන් සිත පිරිසුදු වන්නේ ය. ආදි කල්‍යාණයාගේ ප්‍රථම ලක්ෂණය මෙය වේ. ධ්‍යානයාගේ උත්පාදක්ෂණයෙහි දී ලැබෙන හෙයිනි.

2. **ඒ විසුද්ධිමෙන් ම සිත මධ්‍යම - සමථ නිමිත්තට පැමිණීම**— දෙවන ලක්ෂණය වේ. මධ්‍යම - සමථ නිමිත්ත නම් එහි පවත්නා අජිණ්‍ණ සමාධිය යි. සිත සංසිඳුවන හෙයින් සමථ නම් වේ. යෝගාවචරයාගේ සුඛයට කාරණා වන හෙයින් නිමිත්ත නමුදු වේ.

3. **ඒ පැමිණීමෙන් ම සිත එහි වැද සිටීම ය**— අජිණ්‍ණ සමාධියෙන් සමාහිත බවට වැද සිටීම ආදිකල්‍යාණ-යාගේ තුන් වන ලක්ෂණය වේ.

Free Distribution www.aathaapi.org

මධ්‍යකල්‍යාණය - උපෙක්ෂානුබ්‍රූහණාව හෙවත් උපෙක්ෂාව වැඩීම ය. මේ මධ්‍ය කල්‍යාණයාගේ ද ලක්ෂණ තුනෙකි. එනම්—

1. **ප්‍රතිපද බලයෙන් පිරිසුදු වූ ඝිත නැවත පිරිසුදු නොකට හැකි බැවින් එහි ව්‍යාපාර නොකර උපෙක්ෂාවීම.**

2. **සමථ භාවයට පැමිණි හෙයින් නැවත සමාධාන-යෙහි ව්‍යාපාර නොකොට උපෙක්ෂාවීම.**

3. **සමථයට පැමිණි හෙයින් ම ක්ලෙශ සංඝීය හැර එකතුයෙන් වැටහුණු සමාධිඛුගේ නැවත ව්‍යාපාර නොකර උපෙක්ෂාවීම.**

පරියොසාන කල්‍යාණය - සම්පහංසනාව හෙවත් සතුටුවීමය. පරියොසාන කල්‍යාණයාගේ ලක්ෂණ සතරෙකි. එනම්—

1. **එහි උපන් සමාධි ප්‍රඥා සඞ්ඛ්‍යාත යුගනඬ ධර්ම නොඉක්මෙන බැවින් සතුටුවීම ය.** මේ ධර්ම දෙක ඔවුනොවුන් නොඉක්මවා සමව පවත්නාහ.

2. **ශ්‍රද්ධාදි ඉන්ද්‍රියයන් නොයෙක් කෙලෙසුන් කෙරෙන් මිදී විමුක්ති රසයෙන් එකරස වන බැවින් සතුටු වීම ය.**

3. **ඒ එක රස භාවයට අනුරූප ව වීර්‍ය්‍ය පවත්නා බැවින් සතුටුවීම ය.**

4. **ආසෙවන වශයෙන් සතුටුවීම.**

මෙසේ ප්‍රතිපත්ති විශුද්ධි ලක්ෂණ තුන ය, උපෙක්ෂානු බ්‍රූහණ ලක්ෂණ තුන ය, සම්පහංසනා ලක්ෂණ සතරය යන දශප්‍රකාර ලක්ෂණයන්ගෙන් සමන්විත වූ ප්‍රථමධ්‍යානය දතයුතු.

Free Distribution www.aathaapi.org

අතිදක්ෂ ධනුර්ධරයා වාලවේධය පිණිස සැරසී වාලය විදපු වාරයෙහි පා තුබුණු සැටි ද, දුන්න, දූනුදිය හා ශරය තුබුණු සැටි ද සලකා, මෙසේ සිටි මා විසින් මෙසේ දුන්න, දුනුදිය හා ශරය ගෙන මෙසේ වාලය විදුනා ලදැයි දැන මතු ද ඒ ඒ ආකාරයෙන් ම පිහිටා නො වරදවා වාලය විද ලන්නාක් මෙන්, ප්‍රථමධ්‍යානය ලත් යෝගාවචර තෙමේ ද මා විසින් මේ මේ බොජ්ඣන් වළඳා, මේ මේ පුද්ගලයන් ඇසුරු කරමින් මෙබඳු සෙනසුනෙක මේ මේ ඉරියව්වෙහි සිට මෙසේ ප්‍රථමධ්‍යානය උපදවා ගත්තෙමියි, භෝජන සප්පායාදී ආකාර සලකා යම් හෙයකින් ධ්‍යානයෙන් පිරිහුණේ වේ ද එකල්හි පළමු කී විධි සම්පාදනය කොට නැවත ධ්‍යානය උපදවා ගැනීම ද ප්‍රගුණ නොකළ ධ්‍යානය ප්‍රගුණ කර ගනිමින් නැවත නැවත අප්‍රිණාවට පැමිණෙන්නට ද සමර්ථ වන්නේ ය.

අප්‍රිණාවගේ විරසපීතිය පිණිස ප්‍රතිපක්ෂ වූ නීවරණ ධර්මයන් මනා කොට ශුඛ කරගත යුතු වේ. යම් යෝගාවචරයෙක් කාමාදිනවාදිය සලකා කාමවිජ්ඣය විෂ්කම්භනය කොට නොගෙන, කාය පස්සද්ධි වශයෙන් කායදරථයට නිමිත්ත වූ ව්‍යාපාදය මනා කොට සන්සිඳුවා නොගෙන, ආරම්භ ධාතු, ආලොකසංඥාදිය මෙනෙහි කිරීමෙන් මනා කොට පිනම්ඛය දුරු කොට නොගෙන, සමථ නිමිත්ත මෙනෙහි කිරීම් වශයෙන් මනා කොට උඛච්ච - කුක්කුච්චය නොනසා, විචිකිච්ඡාවට කාරණා වූ මද නිම්මදනාදි සමාධියට ප්‍රතිපක්ෂ ධර්මයන් මනා කොට ශුඛකර නොගෙන, ධ්‍යානයට සමවන්නේ නම්වූ ඒ යෝගාවචර තෙම අශුඛ ස්ථානයකට පැමිණි බම්රකු මෙන් වහා ඒ ධ්‍යානයෙන් නැගෙන්නේ ය. යම් යෝගාවචරයෙක් සමාධි ප්‍රතිපක්ෂ ධර්මයන් මනා කොට පිරිසුදු කොට ගෙන සමාධියට සමවදනේ ද ඔහු පිරිසුදු තැනකට වන් බම්රා සේ මුළු දවසම වුවත් සමාපත්තියෙහි ම සිටීමට සමත් වේ. එසේ හෙයින්

Free Distribution www.aathaapi.org

සමාධියගේ චිරස්ථිතිය කැමති වන යෝගාවචර තෙම ප්‍රතිපක්ෂ ධර්ම මනා කොට ශුද්ධකරගෙන ම ධ්‍යානයට සමවදින්නේ ය.

සමාධි භාවනාවෙහි නියුක්ත යෝගාවචර තෙම මතු අභිඥා ආදිය පිණිස ධ්‍යානය වර්ධනය කරගනු කැමැත්තේ නම්, ඔහු විසින් උපචාර භූමි වශයෙන් හෝ අර්පණා භූමි වශයෙන් හෝ ලත් ප්‍රතිභාග නිමිත්ත මනා කොට වැඩිය යුතු වේ.

ප්‍රතිභාග නිමිත්ත වඩන පිළිවෙල

ප්‍රතිභාග නිමිත්ත වඩනු කැමති යෝගාවචරයා විසින් සීමා බඳන භික්ෂූන් වහන්සේ පළමු කොට නිමිති සලකා ඒ නිමිති ඇතුළ සීමා බඳනාක්මෙන්, ප්‍රතිභාග නිමිත්ත ද එක් අඟුල්, දෙඟුල්, තෙඅඟුල්, සිව්අඟුල් ආදී වශයෙන් පිරිසිඳ ඒතාක් වැඩිය යුතු. ඉක්බිති ව ළියත්, රියන් ආදී වශයෙන් විහාර සීමාව දක්වා ද ඉන් ඔබ්බෙහි ගම්, නියම්ගම්, දනව්, රාජ්‍ය, සමුද්‍ර සීමා දක්වා ද වඩාගෙන සක්වළ ගල දක්වා හෝ ඉන් ඔබ්බෙහි හෝ පිරිසිඳ වැඩිය යුතු. මෙසේ නිමිත්තා වැඩූ තැන පොළොව, ගොඩ, වළ, ගංගා, පර්වත විසමතැන් ආදිය සමවන්නේ ය. ඒ යෝගාවචරයා විසින් මෙසේ ලත් ප්‍රථම ධ්‍යානයට සමවැදීම බහුල කරගත යුතු. ප්‍රත්‍යවේක්ෂණයෙහි උත්සාහ නොවිය යුතු. ප්‍රථම ධ්‍යානය ලබාගත් යෝගාවචර තෙම අදක්ෂවූයේ නම්, සමාධි නිමිත්ත සේවනය නොකර, නොවඩා, බහුල නොකොට, මනාව පිහිටුවා නොගෙන වාසය කරන්නේ නම් ඔහු දිවිනිය ධ්‍යානය ලබාගැනීම තබා ප්‍රථම ධ්‍යානය වත් රැකගැනීමට අසමර්ථ වෙයි. එසේ හෙයින් යෝගාවචරයා විසින් පළමු කොට ඒ ප්‍රථම ධ්‍යානයෙහි ම පස් ආකාරයෙකින් වශී විය යුතු. වශී නම් කැමති පරිද්දෙන් යටත් කොට ගෙන පවත්වන්නට සමත් බවයි.

Free Distribution www.aathaapi.org

පඤ්චවිධ වශීය

ආවජ්ජන වසී, සමාපජ්ජන වසී, අධිට්ඨාන වසී, වුට්ඨාන වසී, පච්චවෙක්ඛණ වසී යයි වසීහු පස් ආකාර වෙති.

1. **ආවජ්ජන වසී** – කැමති යම් තැනක, කැමති යම් ධ්‍යානාඞ්ගයක් කැමතිතාක් කල් ආවර්ජනා කිරීමෙහි සමත් බව **ආවජ්ජන වසී** නම් වේ. ප්‍රථම ධ්‍යානය ලබාගත් යෝගාවචර තෙම එම ධ්‍යානයෙන් නැඟී, ප්‍රථමධ්‍යානාඞ්ගය වූ **විතර්කය** අරමුණු කරණ කල්හි භවාඞ්ගචලනය භවාඞ්ගුපච්ඡේදය, ඉපිද නිරුඬ වූ පසු විතර්ක නම් වූ ධ්‍යානාඞ්ගය අරමුණු කරමින් මනොද්වාරාවජ්ජනය ද, එයට ඉක්බිති ව කාමාවචර කුසල ජවත් සතරක් හෝ පසක් ඉපිද නිරුඬ වෙති. ජවනයන්ට අනතුරුව භවාඞ්ග දෙකක් උපදියි. මේ ක්‍රමයෙන් **විචාරය ද, ප්‍රීතිය ද, සුඛය ද, එකාග්‍රතාවය** ද ආවජ්ජනා කරමින් පිළිවෙලින් විත්තවීථි උපදී. යම් පුද්ගලයෙක්හට මෙසේ ධ්‍යානාඞ්ග පසෙකිනිරන්තරයෙන් සිත මෙහෙයවන්නට ආවර්ජනය කරන්නට සමත්කම ලැබේ නම් එවිට **ආවජ්ජන වසීය** සිඳුවූයේ යයි කියනු ලැබේ.

2. **සමාපජ්ජන වසී** – කැමති යම් තැනෙක, කැමතිතාක් කල් ධ්‍යානයට සිඝ්‍රව සමවැදීමෙහි සමත් බව **සමාපජ්ජන වසී** නම් වේ. මුගලන් මහරහතන් වහන්සේ නන්දෝපනන්ද දමනයෙහිදී මේ සමාපජ්ජන වසී ශක්තියෙන් ධ්‍යානයන්ට සිඝ්‍රව සමවැදීමෙන් දමනය කරගත් බව දත යුතු.

3. **අධිට්ඨාන වසී** – කැමති යම් තැනක, කැමතිතාක් කල් ධ්‍යානය තබාගන්නට සමත් බව **අධිට්ඨාන වසී** නම් වේ.

Free Distribution www.aathaapi.org

4. **වුට්ඨාන වසී** – කැමති යම් තැනක, කැමති කාලයක ධ්‍යානයෙන් වහා නැගී සිටීමට සමත් බව **වුට්ඨාන වසී** නම් වේ.

5. **පච්චවෙක්ඛණ වසී** – කැමති යම් තැනක, කැමති යම් ධ්‍යානාඞ්ගයක්, කැමති යම් කලෙක ප්‍රත්‍යවේක්ෂා කිරීමෙහි සමත් බව **පච්චවෙක්ඛණ වසී** නම් වේ.

මතු දුතියධ්‍යානාදිය ලබාගනු කැමති යෝගාවචරයා විසින් මේ ප්‍රථමධ්‍යානය යට කියන ලද පඤ්ච වසිතාවන්ගේ වශයෙන් පුරුදු කළ යුතු.

ද්වීතීය ධ්‍යානය

ප්‍රථමධ්‍යානය මෙසේ පඤ්චවසිතා වශයෙන් පුරුදු කළ පුද්ගල තෙමේ, එයින් නැගී මේ සමාපත්තියෙහි ආසන්න වූ පඤ්චනීවරණ සඞ්ඛ්‍යාත සතුරෝ ඇත්තාහ. එහි අන්තර්ගත ධ්‍යානාඞ්ගයන් අතුරෙන් විතර්කය හා විචාරය ඔළුදුරික ය. එහෙයින් ම දුම්ල ය. එබැවින් දෙස් සහිත ය. විතක්ක විචාරයන් නැති ද්වීතීයධ්‍යානය ශාන්තය. මේ ආදී වශයෙන් සළකා ප්‍රථමධ්‍යානයෙහි නිකාන්තිය දුරුකොට ද්වීතියධ්‍යානය ලබාගන්නා පිණිස නැවත භාවනාව ආරම්භ කළ යුතු වේ. හෙතෙම නැවතත් යට කියන ලද පරිද්දෙන් ඒ නිමිත්ත ම **පඨවි පඨවි** යනාදී වශයෙන් නැවත නැවතත් මෙනෙහි කරන කල්හි ද්වීතීයධ්‍යානය ලබන අර්පණා චිත්තවීථිය උපදී. එකල්හි භවඞ්ගචලන, භවඞ්ගුපච්ඡේදයන්ට අනතුරුව පඨවිකසිණය අරමුණු කරමින් මනොද්වාරාවජ්ජනය ද, ජවන් සිත් සතරක් හෝ පසක් ද ඉපිද භවඞ්ගපාතය වේ. මෙයින් අවසාන ජවනය **රූපාවචර ද්වීතියධ්‍යානය** වේ. ඉතිරි ජවන් ඤාණසම්ප්‍රයුක්ත කාමාවචර කුසල චිත්තයෝ ය.

ද්වීතියධ්‍යානය උපන් කල්හි ඒ යෝගාවචර තෙමේ **(විතක්ක විචාරානං වූපසමා, අජ්ඣත්තං සම්පසාදනං, චෙතසෝ එකෝ දිභාවං, අවිතක්කං අවිචාරං සමාධිජං**

Free Distribution www.aathaapi.org

පීතිසුඛං දුතියජ්ඣානං උපසම්පජ්ජ විහරති) යයි වදළ පරිදි විතක්ක විචාර සංසිඳීමෙන් සවසන්නානයෙහි උපන් සම්ප්‍රසාදනයෙන් යුක්ත වූ චිත්තයාගේ එකොදිභාව යයි කියන ලද විතර්ක විචාරයන් රහිත වූ, සමාධියෙන් හටගන් ප්‍රීතිය හා සුඛය ඇති දෙවැනි ධ්‍යානය උපදවා වාසය කරන්නේයයි දත යුතු. දෙවැනි ධ්‍යානයෙහි ප්‍රභිණාඞ්ගයෝ දෙදෙනෙකි. එනම් විතක්ක විචාරයෝ යි. සමන්නා-ගතාඞ්ගයෝ තිදෙනෙකි. එනම් පීති, සුඛ, එකග්ගතා යන තුනය. ප්‍රථමධ්‍යානය මෙන් දෙවැනි ධ්‍යානය ද ත්‍රිවිධ කල්‍යාණයෙන් හා දශ ලක්ෂණයෙන් ද සමන්විත වේ. මේ දෙවැනි ධ්‍යානය සවසන්නානයෙහි උපන් ශ්‍රද්ධායෙන් යුක්ත බැවින් ද විතක්ක විචාරයන්ගෙන් වන කැලඹීම් සංසිඳීමෙන් සිත පහදවන බැවින් **සම්පසාදනයයි** කියනු ලැබේ. විතක්ක විචාරයන් රහිත ව හුදකලාව අසහාය ව නැගෙන්නා වූ මේ සමාධිය සත්ත්ව, පුද්ගලයෙකුගේ නොව චිත්තයාගේ ම බව දැක්වීම පිණිස **චෙතසෝ එකොදිභාවං** යයි කියන ලදී. ප්‍රථමධ්‍යානයෙහි ද ශ්‍රද්ධාව ඇතත් එය අතිප්‍රසන්න නොවන බැවින් ද, අප්‍රකට බැවින් ද සම්පසාදනය යයි නොවදුරණ ලදී. දෙවැනි ධ්‍යානයට උපනිශ්‍රය ප්‍රත්‍යයයෙන් උපකාර වන හෙයින් ඒ ප්‍රථමධ්‍යාන සමාධියෙන් හටගන් සුඛයත් සමන්නාගතාඞ්ගයෝ වෙති. මෙහි විතක්කවිචාරයන්ගේ ප්‍රහාණය උපචාරක්ෂණයෙහිදී සිදු නොවේ. දෙවැනි ධ්‍යාන චිත්තයාගේ උත්පාදක්ෂණයේ දී හෙවත් දුතියධ්‍යානය උපදනා කල්හි විතක්ක විචාර යන ඕදාරිකධ්‍යානාඞ්ග දෙක නැතිවම උපදී.

තෘතීය ධ්‍යානය

දෙවැනි ධ්‍යානය මෙසේ ලබාගත් යෝගාවචර තෙම, ඒ ධ්‍යානයට කියන ලද පරිද්දෙන් පඤ්චවසිතාවන්ගේ වශයෙන් පුරුදු කොට ප්‍රගුණ වූ කල්හි ඒ ධ්‍යානයෙන් නැගී, දෙවැනි ධ්‍යාන සමාපත්තිය, ආසන්න වූ විතක්ක විචාර සඞ්ඛ්‍යාත සතුරන් ද, එහි පවත්නා ප්‍රීතිය සිත් උල්ප වන්නක් බැවින් ඕදාරික හෙයින් ද එකී අඞ්ගයෝ දුබ්බල ය,

Free Distribution www.aathaapi.org

දුතියඣානය දෙස් සහිත ය, තතියඣානය නම් ශාන්තය යනාදී වශයෙන් සළකා දුතියඣානයෙහි ආශාව අත්හැර තතියඣානය ලබාගන්නා පිණිස නැවත භාවනා ආරම්භ කරන්නේ ය. හෙතෙම දුතියඣානයෙන් නැගී එහි අන්තර්ගත ඣානාඞ්ගයන් ප්‍රත්‍යවෙක්ෂා කරණ කල්හි, ප්‍රීතිය ඕදාරික වශයෙන් ද, සුඛය හා එකග්ගතාවය ශාන්ත වශයෙන් ද වැටහී, ප්‍රීතිය දුරු කරණු පිණිස ද, ශාන්ත වූ අඞ්ගද්වය ලබාගනු පිණිස ද, ඒ නිමිත්ත ම නැවතත් පඨවි පඨවි ආදී වශයෙන් මෙනෙහි කොට තතියඣානය ලැබෙන අර්පණා චිත්ත චීථිය උපදවා ගන්නේ ය. පළමු පරිද්දෙන් භවඞ්ගචලන, භවඞ්ගුපච්ඡේදයන්ට අනතුරුව කසිණනිමිත්ත අරමුණු කරමින් මනොද්වාරාවජ්ජනය ද, එයට අනතුරුව එය ම අරමුණු කරමින් ජවන් සිත් සතරක් හෝ පසක් උපදී. එයින් අවසාන ජවනය රූපාවචර තතියඣානය ය. ඉතිරි ජවන් කාමාවචරය. මෙසේ හෙතෙම **(පීතියා ච විරාගා, උපෙක්ඛකො ච විහරති, සතො ච සම්පජානො සුඛං ච කායෙන පටිසංවෙදෙති, යං තං අරියා ආචික්ඛන්ති "උපෙක්ඛකො සතිමා සුඛවිහාරී" ති තතියඣානං උපසම්පජ්ජ විහරති)** යනාදී වශයෙන් වදුළ පරිදි ප්‍රීතිය ද පිළිකුල් කිරීමෙන් සමතික්‍රමණය කොට, යුකති වශයෙන් අපක්ෂපාත ව බලමින් හෙවත් උපෙක්ෂකව වසන්නේ, සිහි නුවණින් යුක්තව, කයෙන් සුවය ද විඳිමින්, යම් ඣානයක් හේතුකොට ගෙන බුඬාදි ආර්යයෝ ඒ තතියඣානයෙන් යුත් පුද්ගලයාහට "උපෙක්ඛකො සතිමා සුඛවිහාරී" යයි ප්‍රශංසා කරත් ද, ඒ තතියඣානය උපදවා වාසය කරන්නේ ය.

තතියඣානයාගේ උත්පත්තික්ෂණයේදී ම ප්‍රීතිය සමතික්‍රමණය කිරීමෙන් චිත්තක්ෂෝභ විචාරයන් ද ව්‍යුපසමනය වන බව දත යුතු. මෙහි උපෙක්ෂකව වසන්නේ යයි කී තත්හි දසවිධ වූ උපෙක්ෂාවන් අතුරෙන් **ඣානොපෙක්ඛාවෙන්** වසන බව දත යුතු. ඣානොපෙක්ඛාවේ **ලක්ඛණය** මධ්‍යස්ථ භාවය යි. රසය මෙනෙහි නොකරන බවයි. පච්චුපට්ඨානය අව්‍යාපාරය යි. පදට්ඨානය ප්‍රීති විරාගයයි.

Free Distribution www.aathaapi.org

දශවිධ උපෙක්ඛා

1. ඡඩඞ්ගුපෙක්ඛා
2. බ්‍රහ්මවිහාරුපෙක්ඛා
3. බොධ්‍යාඞ්ගුපෙක්ඛා
4. වීරියේන්ද්‍රියුපෙක්ඛා
5. සංඛාරුපෙක්ඛා
6. වේදනුපෙක්ඛා
7. විදර්ශනුපෙක්ඛා
8. තත්‍රමධ්‍යත්තුපෙක්ඛා
9. ධ්‍යානුපෙක්ඛා
10. පාරිශුද්ධ්‍යුපෙක්ඛා

1. ඡඩඞ්ගුපෙක්ඛා – රහතන්වහන්සේගේ චක්ඛුරාදි සදෙර ඉෂ්ට අනිෂ්ටාදි අරමුණු වැටීමෙහි දී පිරිසුදු වූ, ප්‍රකෘතිය නො වෙනස් වීම් ආකාරයෙන් පවත්නා යම් උපෙක්ෂාවක් වේ ද එය **ඡඩඞ්ගුපෙක්ඛා** නම් වේ.

2. බ්‍රහ්මවිහාරුපෙක්ඛා – අප්‍රමාණ සත්ත්වයන් කෙරෙහි මධ්‍යස්ථාකාර වූ යම් උපෙක්ෂාවක් වේද එය **බ්‍රහ්මවිහාරුපෙක්ඛා** නම් වේ.

3. බොධ්‍යාඞ්ගුපෙක්ඛා – විවේක නිශ්‍රිත වූ උපෙක්ඛා සම්බොධ්‍යාඞ්ගය වඩනා කල්හි සහජාත ධර්මයන් අතුරෙන් මධ්‍යස්ථාකාර වූ යම් උපෙක්ෂාවක් වේ ද එය **බොධ්‍යාඞ්ගුපෙක්ඛා** නම් වේ.

4. වීරියේන්ද්‍රියුපෙක්ඛාව – පමණ ඉක්ම පටන් නොගන්නා ලද පමණ ඉක්ම ලිහිල් නොකරණ ලද මධ්‍යස්ථාකාරයෙන් පැවති වීර්‍ය්‍ය සඞ්ඛ්‍යාත වූ යම් උපෙක්ෂාවක් වේ ද එය **වීරියේන්ද්‍රියුපෙක්ඛා** නම් වේ.

Free Distribution www.aathaapi.org

5. සංඛාරොපෙක්ඛා – නීවරණාදීන් පරීක්ෂාකොට සනිටුහන් වශයෙන් සිටින්නාවූ ආදීනව දුටු හෙයින්, නීවරණාදීන් ගැන්මෙහි මධ්‍යස්ථාකාර වූ යම් උපෙක්ෂාවක් වේ ද එය **සංඛාරොපෙක්ඛා** නම් වේ.

6. වෙදනොපෙක්ඛා – අදුකඛමසුඛ නම් වූ යම් උපෙක්ෂා වෙදනාවක් වේ ද එය **වෙදනොපෙක්ඛා** නම් වේ.

7. විදඝීනොපෙක්ඛා – අනිත්‍ය දුකඛ අනාත්මාදී වශයෙන් සම්මර්ශනය කිරීමෙන් මධ්‍යස්ථාකාර වූ යම් උපෙක්ෂාවක් වේ ද එය **විදඝීනොපෙක්ඛා** නම් වේ.

8. තත්‍රමඣ්‍යත්තොපෙක්ඛා – සහජාත ධර්මයන් සමව ඉසිලීමට කාරණා වූ යම් උපෙක්ෂාවක් වේ ද එය **තත්‍රමඣ්‍යත්තොපෙක්ඛා** නම් වේ.

9. ඣානොපෙක්ඛා – අග්‍ර වූ ධ්‍යාන සුඛයෙහි ද, පක්ෂපාත බව නූපදවන යම් උපෙක්ෂාවක් වේ ද එය **ඣානොපෙක්ඛා** නම් වේ.

10. පාරිශුඛ්‍යුපෙක්ඛා – නීවරණාදී ප්‍රතිපක්ෂ ධර්ම හා විතක්ක – විචාරාදී ඕඳාරිකාඞ්ගයන් ගෙන් ද පිරිසුදු වූ, ප්‍රතිපක්ෂ ධර්ම සංසිඳවීමෙන් උත්සාහරහිත වූ යම් උපෙක්ෂාවක් වේ ද එය **පාරිශුඛ්‍යුපෙක්ඛා** නම් වේ චතුර්ථධ්‍යානයෙහි ඇති උපෙක්ෂාවයි.

තෘතීයධ්‍යානය උපදනා කල්හි ඒ සිතෙහි සම්ප්‍රයුක්ත වූ යම් සුඛ වෙදනාවක් වේ ද එය ද විඳිමින්, එයින් හටගත් ප්‍රණීත වූ චිත්තජ රූපයන් ගේ සූක්ෂ්ම රූපකායයෙහි පැතිර පවත්නේ ය. ධ්‍යානයෙන් නැගි කල්හි ද එම කායික සුඛය අනුභව කරන්නේ ය. මේ සුඛය ඉතාමත් මිහිරිය. නමුත් එහි සුඛානිලාෂයක් ඇති නොවන හෙයින් උපෙක්ෂක ය. ප්‍රීතිය ද නූපදනා හෙයින් සම්‍යතිමත් ය. එහෙයින් ආර්‍යයන්ගේ ප්‍රශංසාවට ද භාජන වන්නේ ය. මෙහි දී ප්‍රහීණ වන්නේ ප්‍රීති ධ්‍යානාංගය පමණ ය. සමන්නාගතාංගයෝ දෙදෙනෙකි. එනම් සුඛ එකග්ගතා යන ආඛ්‍යා දෙක ය. මේ ප්‍රීතිය අජ්ඣාක්ෂණයෙහි ම ප්‍රහීණ වේ.

Free Distribution www.aathaapi.org

චතුර්ථ ධ්‍යානය

යෝගාවචර තෙම මෙසේ ලබාගත් තෘතියධ්‍යානය පඤ්චවසිතා වශයෙන් පුරුදු කොට, එහි ධ්‍යානාඞ්ග නැවතත් ප්‍රත්‍යවෙක්ෂා කරණ කල්හි, එහි සම්ප්‍රයුක්ත සෞමනස්ස චෛතසික සඞ්ඛ්‍යාත සුඛය ඖදාරික වශයෙන් ද, උපෙක්ෂා වේදනාව හා චිත්තෙකග්ගතාවය ශාන්ත වශයෙන් ද වැටහෙන හෙයින් තෘතියධ්‍යානයෙහි නිකාන්තිය අත්හැර චතුර්ථධ්‍යානය පිණිස ඒ කසිණ නිමිත්ත ම ගෙන පඨවි, පඨවි යනාදී වශයෙන් නැවත නැවතත් භාවනා කරන්නේ ය. මෙසේ භාවනා කරත් ම අර්පණා ප්‍රීතිය උපදින්නේ ය. යට කී පරිදි භවඞ්ගචලන, භවඞ්ගුපච්ඡේදයන්ට අනතුරුව, මනොද්වාරාවජ්ජනය ද ඉපිද නිරුද්ධ වූ පසු එම කසිණ නිමිත්ත අරමුණු කරමින් ජවන් සතරක් හෝ පසක් උපදී. එයින් අවසාන ජවනය රූපාවචර චතුර්ථධ්‍යානය ය. ඉතිරි ජවන් කාමාවචර ය. මෙසේ හෙතෙම **"සුඛස්ස ච පහාණා දුක්ඛස්ස ච පහාණා පුබ්බෙව සොමනස්ස දෙමනස්සානං අත්ථඞගමා, අදුක්ඛං අසුඛං උපෙක්ඛාසති පාරිසුද්ධිං චතුත්ථජ්ඣානං උපසම්පජ්ජ විහරති"** යනාදී වශයෙන් වදාළ පරිදි, සුඛය ද ප්‍රහාණය කිරීමෙන්, දුක්ඛය ද ප්‍රහාණය කිරීමෙන්, පූර්වයෙහි සොම්නස හා දෙම්නස අස්ථඞගම කිරීමෙන්, දුක්නො වූ, සුඛ නොවූ, උපෙක්ෂා සමෘතියෙන් පිරිසුදු වූ චතුර්ථධ්‍යානය උපදවා වාසය කරන්නේ ය. මෙහි කායික සුඛය හා කායික දුක්ඛය ද ප්‍රහාණය කරණු ලබන්නේ චතුර්ථධ්‍යානක්ෂණයට පූර්වයෙහි ය. සොමනස්ස දෙමනස්ස දෙදෙනාගේ ප්‍රහාණය හෙවත් අස්ථඞගමය චතුර්ථධ්‍යානයාගේ උපචාර අවස්ථාවෙහි සිදුවේ.

මෙහි වදාළ අදුක්ඛම් සුඛය නම් උපෙක්ෂා වෙදනාවයි. එය දුක්ඛයටත් සුඛයටත් ප්‍රතිපක්ෂ වූ ධර්මයකි. **උපෙක්ෂාව** වනාහී ඉෂ්ටානිෂ්ට දෙකට විපරීත වූ මධ්‍යස්ථානුලම්භනානුභවය ලක්ෂණ කොට ඇත්තේ ය. මධ්‍යස්ථභාවය එහි කෘත්‍යය වේ. පච්චුපට්ඨානය සුව දුක් දෙකින් අනුමාන

Free Distribution www.aathaapi.org

වශයෙන් දතයුතු බැවින් අවිභූත භාවයයි. පදට්ඨානය සුඛනිරෝධයයි. චතුර්ථධ්‍යානයෙහි මේ උපෙක්ෂාවෙන් ම ජනිත වූ පිරිසුදු වූ සමාධිය ඇති හෙයින් උපෙක්ඛාසතිපාරිශුද්ධියයි කියනු ලැබේ. මේ ධ්‍යානයෙහි ප්‍රහීණාඞ්ගය නම් සොම්නසයි. එම ප්‍රහාණය ධ්‍යානයට පූර්වයෙහි උපදනා ජවනයන්ගෙන් සිදුවේ. සමන්නාගතාඞ්ග දෙදෙනා නම් උපෙක්ඛා එකග්ගතා යන අඞ්ග දෙක ය.

මේ කියන ලද්දේ චතුෂ්කනය වශයෙන් රූපාවචර-ධ්‍යාන සතර ය.

පඤ්චක නයයෙහි වනාහි, **ප්‍රථමධ්‍යාන, දුතියධ්‍යාන, තෘතියධ්‍යාන, චතුර්ථධ්‍යාන, පඤ්චමධ්‍යාන** යයි ධ්‍යාන පසෙකි. **ප්‍රථමධ්‍යානයෙහි** චතුසකනයෙහි දක්වන ලද පරිදි විතක්ක, විචාර, පීති, සුඛ, එකග්ගතා යන ධ්‍යානාඞ්ග පසෙක් ඇත. **දුතියධ්‍යානයෙහි** දී ඕඳාරික වූ විතර්කය **පමණක්** ප්‍රහීණ කොට, විචාර, පීති, සුඛ, එකග්ගතා යන අඞ්ග සතරකින් යුක්ත වේ. **තතියධ්‍යානයෙහි** විචාරය ද දුරු කොට ප්‍රීති, සුඛ, එකග්ගතා යන අඞ්ග තුනකින් යුක්ත වේ. චතුෂ්කනයෙහි දී මේ දුතිය, තතියධ්‍යාන දෙක ම එක් කොට ගෙන දුතියධ්‍යානය වශයෙන් දක්වන ලදී. **චතුර්ථධ්‍යානයෙහි** ප්‍රීතිය දුරු කොට සුඛ, එකග්ගතා යන අඞ්ග දෙකෙන් යුක්ත වේ. මෙය චතුෂ්කනයෙහි තෘතීය ධ්‍යානය වේ. පඤ්චමධ්‍යානයෙහි සුඛය දුරු කොට උපෙක්ඛා එකග්ගතා යන අඞ්ග දෙකින් යුක්ත වේ. මෙය චතුෂ්කන-යෙහි චතුර්ථධ්‍යානය වේ. මේ ධ්‍යාන වඩන පිළිවෙල යට චතුෂ්කනයෙහි දක්වන ලද පරිදි දෙන් දත යුතු.

ආපෝ කසිණ භාවනාව

ආපෝ කසිණ නිමිත්ත ඇතිමට පෙර පඨවි කසිණයට කියන ලද ආකාරයෙන් සියලුම පූර්ව කෘත්‍යයන් සම්පූර්ණ කළ යුතු. මෙහිදී තමා විසින් සකස් කරගත් හෝ ප්‍රකෘතියෙහි පිහිටි හෝ ජලයෙහි නිමිත්ත ගත යුතුයි. පෙර ආනම්

Free Distribution www.aathaapi.org

භාවයන්හි ආපෝ කසිණය වඩා මනා පුරුද්දක් ඇති පුද්ගලයන්හට පොකුණු, විල්, කලපු, මුහුදු ආදී තන්හි පිහිටි ජලයෙහි ම නිමිත්ත උපදී. එසේ පෙර ආපෝ කසිණ නොවඩන ලද පුරුදු නොකළ, පුද්ගලයන්හට වනාහි කසිණ දෝෂයන් හැර නීල, පීත, ලෝහිත, ඕදාත යන සිව් පැහැ ඇති ජලය නොගෙන, ශුඛ වස්ත්‍රයෙකින් පෙරාගත් බිම නොවැටුනු වර්ෂා ජලය හෝ අන්‍ය පිරිසුදු ජලයක් හෝ භාජනය හෙවත් පාත්‍රය මුව දක්වා පුරවා ගෙන යට දක්වන ලද පරිදි සුදුසු තැනකට ගෙන ගොස් **ආපෝ, ආපෝ** යයි භාවනා කළ යුතු. ජලයෙහි ඇති වර්ණය හෝ ද්‍රව ලක්ෂණය හෝ මෙනෙහි නොකොට ප්‍රඥප්ති ධර්මයෙහි ම සිත පිහිටුවා ගත යුතු. ආපෝ ධාතුයෙහි උත්සන්න භාවය, අධික භාවය කරණ කොට ගෙන සසම්භාර ආපයට, ආපෝ යයි ලොකව්‍යවහාරයක් ඇති හෙයින් ඒ ප්‍රඥප්තියෙහි සිත පිහිටුවා ගෙන භාවනා කරණ කල්හි යට පඨවී කසිණය ගැන කියන ලද ආකාරයෙන් උද්ග්‍රහ නිමිත්ත හා ප්‍රතිභාග නිමිත්ත ද උපදී. එහි උද්ග්‍රහ නිමිත්ත සැලෙන්නාසේ වැටහේ. ප්‍රතිභාග නිමිත්ත නොසැලෙයි. එසේ වැටහෙන කල්හි ඒ නිමිත්ත වඩා උපචාරධ්‍යානය හා රූපාවචර ප්‍රථමධ්‍යානාදිය පිළිවෙලින් ලබා ගත හැකි වේ.

තෙජෝ කසිණ භාවනාව

තෙජෝ කසිණ භාවනායෙහි දී තෙජෝ නිමිත්ත ගතයුතු. පෙර ආතමභාවයන්හි තෙජෝ කසිණය වඩා මනා පුරුද්දක් ඇති පුද්ගලයාහට පහන් සිළු, උදුන, ලැව් ගින්න යනාදී තන්හි ගිනිසිළු බලත් ම නිමිත්ත උපදී. එසේ පූර්වකෘත්‍ය නැති තැනැත්තා විසින් එය පිළියෙල කරගත යුතු වේ. සිනිඳු වූ හර ඇති වියලි දර පලා කැබලි කොට සුදුසු තැනකට රැස් කොට ගිනි දල්වා ගත යුතුයි. ඉක්බිති සමක හෝ වස්ත්‍රයක හෝ එක්වියත් සතරහුල් පමණ සිදුරක්කොට දැල්වෙන ගින්න ඉදිරියේ තබාගෙන එහි දර, දුම් ආදිය මෙනෙහි නොකොට මැද සිදුරෙන්

Free Distribution www.aathaapi.org

පෙනෙන ගිනි දැල්ලෙහි ම නිමිත්ත ගත යුතු. ඒ නිමිත්තෙහි ද වණ්ණය හෝ උෂ්ණත්වය හෝ මෙනෙහි නොකොට, තේජය උත්සන්න වීමෙන් පවත්නා සසම්භාර තේජසයෙහි තේජස යන ප්‍රඥප්තිය ම මෙනෙහි කොට තේජෝ – තේජෝ යයි භාවනා කළ යුතු. මෙසේ භාවනා කරත්ම යට කියන ලද පරිදි උද්ග්‍රහ ප්‍රතිභාග නිමිති උපදී. මෙයින් උද්ග්‍රහ නිමිත්ත ගිනිදැල් කැඩි කැඩී වැටෙන්නාසේ වැටහෙයි. ප්‍රතිභාග නිමිත්ත උපන් කල්හි නිශ්චල ව වැටහෙයි. එසේ නිමිත්ත වැටහෙන කල්හි යෝගාවචර තෙම උපචාර අර්පණාධ්‍යාන උපදවා ගත්තේ ය.

වායෝ කසිණ භාවනාව

වායෝ කසිණ භාවනාවෙහි දී වායුවෙහි නිමිත්ත ගත යුතු. සැලෙන උක්ගස් අගක් හෝ රුක් අගක් හෝ කෙස් අගක් හෝ බලා එය වාතය කරණ කොට ගෙන සැලෙන බව මෙනෙහි කොට නිමිති ගත යුතු. තවද කවුළු දෙරින් හෝ බිත්ති සිදුරින් හෝ තම දෑඟ සපශී කරණ වාතයෙක් වේ නම් එහි සිත පිහිටුවා ගත යුතු. මෙසේ වාතය මෙනෙහි කොට **වායෝ – වායෝ** යයි භාවනා කරණ කල්හි උද්ග්‍රහ නිමිත්ත හා ප්‍රතිභාග නිමිත්ත ද වැටහෙයි. එය වඩා ධ්‍යාන උපදවා ගත යුතු.

නීල කසිණ භාවනාව

පෙර නීල කසිණය වඩා පුරුදු ඇති පුද්ගලයෙකුට වනාහි පිපුණු නිල් මලින් ගැවසී ගත් මල් ගසක් හෝ, මල් අස්නක නිල් මල් හෝ නිල් පිළි ආදී සිකිවක් හෝ දැකීමෙන් නිමිත්ත උපදී. එසේ නැති පුද්ගල තෙම නිල් මල් ගෙන රේණු හෝ නැට හෝ නොපෙනෙන පරිද්දෙන් තැටියෙක අතුරා ගෙන, අවට වෙනත් වණ්ණයෙකින් පරිච්ඡේද කොට සුදුසු තැනෙක තබා **නීලං – නීලං** යයි මෙනෙහි කළ යුතු. මෙසේ භාවනා වඩන්ම උද්ග්‍රහ ආදී නිමිති වැටහීමෙන් ධ්‍යානාදිය යට කී පරිදි උපදවා ගත හැකි වේ.

Free Distribution www.aathaapi.org

පීත කසිණය

පීත කසිණ භාවනාව ද නීල කසිණය මෙනි. පෙර පුරුදු ඇති පුද්ගලයාහට කහ මලින් ගැවසීගත් මල්ගසක් හෝ මල් ඇතිරියක් හෝ කහ පිළියක් හෝ දැකීමෙන් නිමිත්ත උපදී. එසේ නැති කල්හි කිණිහිරි මල් ආදියෙන් හෝ කහ පිළියෙන් හෝ මණ්ඩලය සාදාගෙන **පීතකං** - **පීතකං** යයි භාවනා කොට නිමිති උපදවා ගත යුතු.

ලෝහිත කසිණය

ලෝහිත කසිණය වඩා පුරුදු ඇති කෙනෙකුට රත් මලින් ගැවසීගත් මල් ගසක් හෝ මල් ඇතිරියක් හෝ රතු පිළි ආදී කිසිවක් හෝ දැකීමෙන් නිමිත්ත උපදී. එසේ නැති කල්හි රතු මලින් හෝ රතු පිළියෙන් හෝ මණ්ඩලය පිළියෙල කොට ගෙන **ලොහිතකං** - **ලොහිතකං** යයි මෙනෙහි කොට නිමිත්ත උපදවා ගත යුතු වේ.

ඕදාත කසිණය

පෙර ඕදාත කසිණය වඩා පුරුදු ඇති තැනැත්තාට වනාහි සුදු මලින් ගැවසීගත් මල් ගසක් හෝ සුදු මල් ඇතිරියක් හෝ සුදු පිළි ආදියක් හෝ දැකීමෙන් නිමිත්තා උපදී. එසේ නැති තැනැත්තා විසින් සුදු මලින් හෝ සුදු පිළියෙන් හෝ කසිණ මණ්ඩලය පිළියෙල කොට හෝ **ඕදාත** - **ඕදාත** යයි මෙනෙහි කොට නිමිත්ත උපදවා ගත යුතු.

ආලෝක කසිණය

ආලෝක කසිණය වඩා පුරුදු ඇති පුද්ගලයනට බිත්ති සිදුරු, කවුළු ආදී කිසිවකින් හිරු එළිය හෝ සඳ එළිය වැදී බිත්තියෙහි හෝ භූමියෙහි හෝ නැගෙන මණ්ඩලය දැකීමෙන් ම නිමිත්ත උපදී. එසේ නැති අය විසින් එවැනි වූ ම මණ්ඩලයක් බලා ගෙන **ඔභාසෝ** - **ඔභාසෝ** යි හෝ **ආලොකෝ** - **ආලොකෝ** යි හෝ භාවනා කළ යුතු.

Free Distribution www.aathaapi.org

එවැනි මණ්ඩලයක් නැති කල්හි බඳුනක පහනක් දල්වා එහි පසෙක සිදුරක් කොට බිත්තියකට අභිමුඛ කොට තබා සිදුරෙන් බිත්තියෙහි වැදි ආලෝකය බලා භාවනා කොට නිමිත්ත වඩා ධ්‍යාන උපදවා ගත යුතු.

ආකාස කසිණය

පෙර පුරුදු කළ ආකාස කසිණ භාවනා ඇති පුද්ගලයා-හට වනාහි බිත්ති සිදුරු ආදී කිසිවක් දැකීමෙන් නිමිත්ත උපදී. එසේ කෘතාධිකාර නැති අය විසින් සමක හෝ පැදුරක හෝ එක්වියත් සතරගුල් පමණ සිදුරක් කොට එය බලා ආකාසෝ - ආකාසෝ යි භාවනා කළ යුතු. එසේ භාවනා කොට යට කියන ලද පරිදි නිමිති උපදවා ධ්‍යාන ලබා ගත යුතු වේ.

කසිණ ඵල

1. දස කසිණයත් අතුරෙන් **පඨවි කසිණය** වනාහි අභිඥාලාභී පුද්ගලයාගේ යෘද්ධිය පෑමේ දී, එකෙක් ව බොහෝ දෙන වීමට ද, අහස හෝ ජලයෙහි හෝ පොළෝ මෙන් එහි පසින් ගමන් කිරීම, සිටීම, හිඳීම ආදී ක්‍රියාවන්ට ද උපකාර වේ.

2. ආපෝ කසිණයෙන් පොළොවෙහි දිය, වැසි, ගංගා, මුහුදු මැවීම එහි කිමිදීම යනාදියට උපකාරය ලැබේ.

3. තේජෝ කසිණයෙන්- ගිනි, දුම්, අඟුරු, වැසි ඉපදවීම ද, තමාගේ තෙජසින් පරතෙජස ක්ෂය කිරීම ද, කපු පුළුන් දර ආදිය රැස් කොට එයින් කැමති දේ දවන්නට සමත්වීම, දිව්‍යචක්ෂුරභිඥානයෙන් රූපයන් දක්නා පිණිස ආලෝක කිරීම, පිරිනිවන් සමයෙහි තෙජෝ ධාතුවෙන් ශරීරය දවාලීම යනාදිය කළ හැකි වේ.

4. වායෝ කසිණයෙන් වායුව මෙන් ශීඝ්‍රව යාම, වාත, වැසි උපදවීම යනාදිය කළ හැකි වේ.

Free Distribution www.aathaapi.org

5. නීලකසිණයෙන් නිල් රූප මැවීම, අන්ධකාර කිරීම, යනාදිය කළ හැකි වේ.

6. පීත කසිණයෙන් රන්වන් රූප මැවීම, රන් වේවායි අධිෂ්ඨාන කිරීම යනාදිය කළ හැකි වේ.

7. ලෝහිත කසිණයෙන් රතු රූප මැවීම් ආදිය කළ හැකි වේ.

8. ඕදාත කසිණයෙන් සුදු රූප මැවීම්, පීනම්ඛය දුරු කිරීම්, අන්ධකාරය නැසීම, දිවැසින් රූපයන් දකිනු පිණිස ආලෝක කිරීම ද කළ හැකි වේ.

9. ආලෝක කසිණයෙන් ප්‍රභාස්වර රූප මැවීම, පීනම්ඛය දුරු කිරීම, අන්ධකාරය නැසීම, දිවැසින් රූප දක්නා පිණිස ආලෝක කිරීම යනාදිය කළ හැකි වේ.

10. ආකාස කසිණයෙන් මුවහ වූ වස්තු ප්‍රකාශ කිරීම, පොළොවෙහි හෝ පළිතාදියෙහි හෝ අහස් මවා ඉරියව් පැවැත් වීම, බිත්ති ආදියෙන් පිටත නොපැකිළ යාම යනාදිය කළ හැකි වේ.

ආනන්තරික කර්මාදිය කිරීම කරණ කොට ගෙන **කර්මාවරණයෙන්** යුක්ත වූ පුද්ගලයෝ ද, නියත මිථ්‍යා-දෘෂ්ටිය ගැනීමෙන් සහ උභතොව්‍යඤ්ජනක පණ්ඩක වීමෙන් **ක්ලේශාවරණයෙන්** යුක්ත වූවෝ ද, අහේතුක, දවිහේතුක ප්‍රතිසන්ධි ලැබීමෙන් **විපාකාවරණයෙන්** යුක්ත වූවෝ ද, බුබාදීන් කෙරෙහි **ශ්‍රද්ධා නැත්තෝ** ද, මාර්ගානුලෝම ප්‍රතිපදාවෙහි **කතත්තුකම්‍යතාඥාන නැත්තෝ** ද, ලෞකික ලෝකෝත්තර සම්‍යග්දෘෂ්ටි සඞ්ඛ්‍යාත **ප්‍රඥා නැත්තෝ** ද, යන මොවුහු කසිණ භාවනායෙන් ප්‍රතිඵල ලබන්නෝ නො වෙති.

ත්‍රිහේතුක ප්‍රතිසන්ධියක් ලබාගත් තැනැත්තේ කර්මා-වරණයත් හා ක්ලේශාවරණයත් ද දුරු කොට, සඞ්ඛ්‍ය

Free Distribution www.aathaapi.org

ශ්‍රවණය හා සත්පුරුෂ සේවනය කිරීමෙන් ශ්‍රද්ධාව ද, කත්තුකම්‍යතා ඡන්දය ද, ප්‍රඥාව ද වඩා භාවනා විධි නොපිරිහෙලා කසිණ භාවනා කරන්නේ නම් ඕ හට භාවනාව සමෘද්ධීමත් යට කියන ලද කසිණ භාවනා ඵල ලැබීමත් ඒකාන්තයෙන් සිදුවන්නේ ය.

දස අසුභ කම්මස්ථාන භාවනා

උද්ධුමාතක, විනීලක, විපුබ්බක, විච්ඡිද්දක, වික්ඛායිතක, වික්ඛිත්තක, හතවික්ඛිත්තක, ලොහිතක, පුළවක, අට්ඨික යයි අසුභයෝ දසවිධ වෙත්.

මේ දසවිධ අසුභයන් අතුරෙන් **උද්ධුමාතකය** නම් ඉදිමීගිය මළසිරුරය. **විනීලකය** නම් උස්මස් ඇතිතැන්හි රතු වණ්ණයෙන් ද, සැරව රැස්ව සිටි තන්හි සුදු පැහැයෙන් ද බොහෝ නිල් පැහැති තන්හි නීලවණ්ණයෙන් ද යුක්ත වූ මළ සිරුර ය. **විපුබ්බකය** නම් සැරව වැගිරෙණ මළ සිරුර ය. **විච්ඡිද්දකය** නම් මැදින් දෙකඩ කොට කැපීමෙන් දෙපලු මළ සිරුර ය. **වික්ඛායිතකය** නම් බලු, කැණහිල් ආදීන් විසින් තැනින් තැන කඩා කන ලද මළ සිරුර ය. **වික්ඛිත්තකය** නම් අත් තැනකය, පා අත්තැනෙකය, හිස අන් තැනකයයි මෙසේ අවයවයන් ඒ ඒ තැන විසිරීගිය මළ සිරුරය **හතවික්ඛිත්තකය** නම් ආයුධයෙන් කොටා අඞ්ගප්‍රත්‍යඞ්ගයන් ඒ ඒ තැන විසුරු වන ලද මළ සිරුර ය. **ලොහිතකය** නම් වැගිරෙන ලේ වැකුණු මළ සිරුරය. **පුළවකය** නම් පණුවන් වැගිරෙන මළ සිරුරය. **අට්ඨිකය** නම් ඇටසැකිල්ලය.

උද්ධුමාතකාදී වූ මේ අසුභයන් අරමුණු කිරීමට අමු-සොහොන් ආදියෙහි දැමූ මෘත ශරීරයන් හමු විය යුතු. මෙකල එවැනි මළ සිරුරු දක්නට නොලැබෙන හෙයින් අශුභ කම්මස්ථානය වැඩීම දුෂ්කර නමුත් එය වඩන ආකාරය දැන සිටීම ප්‍රයෝජන වන හෙයින් එහි විස්තරය සංක්ෂේපයෙන් දක්වනු ලැබේ.

Free Distribution www.aathaapi.org

දස අසුභ **කම්මට්ඨානයන්** අතුරෙන් යම් කිසි කම්මට්ඨානයක් වඩනු කැමති යෝගාවචර තෙම, **පඨවිකසිණ** යෙහි කී පරිදි සියලු පූර්වකෘත්‍යයන් **සම්පූර්ණ** කොට, ආචාර්‍යයන් වහන්සේ වෙතින් **කමටහන** පිළිබඳ සියලු දතයුතු දෙය මනාකොට ඉගෙන භාවනාවට සුදුසු විසහාග නොවූ සිරුරක් සොයා ගන්නේ ය. පුරුෂයා හට සත්‍රී සිරුර ද, සත්‍රීහට පුරුෂ සිරුර ද විසභාග වේ. භාවනාව පිණිස පිටත්වීමට පෙර තම ආචාර්‍යයන්ට හෝ එම සථානයෙහි වසන අන්‍ය වූ කෙනෙකුට හෝ **දන්වා** යායුතු. එසේ යන්නා වූ හෙතෙම නුමුළාව, එළඹ සිටි සිහියෙන් යුක්තව, සංවර වූ ඉන්‍ද්‍රියන් ඇතිව, ගිය ආමග සලකමින් හුදකලාව ගොස් ඒ නිමිත්ත තිබූ පෙදෙසෙහි පිහිටි ගල්, රුක්, තුඹස්, පඳුරු ආදිය ඇත් නම් එය නැවත නැවත ව්‍යවසථා කිරීම් වශයෙන් **සනිමිත්ත** කරමින් ද, අශුභ නිමිත්ත හා ඒ ගල් ආදිය, දෙක දෙක, එක්කොට ව්‍යවසථා කිරීම් වශයෙන් **සාරම්මණ** කරමින් ද **වණ්ණ, ලිඞ්ග සණ්ඨාන, දිසා, ඔකාස, පරිච්ඡේද, සන්ධි, විවර, නිනන, ථල, සමනන** යන එකොළොස් ආකාරයෙන් අරමුණ මනාව ගෙන, එළඹ සිටි සිහියෙන් යුක්තව ම ආගිය මග සලකමින් හුදකලාව යා යුතු. **සක්මන් කරණ** කල්හි ද හිඳින කල්හි ද අසුභ නිමිත්ත සිහි කරමින් ම සක්මන් කළ යුතු. හිඳිය යුතු. මේ ප්‍රතිපදාවෙන් ජරාමරණයෙන් මිදෙන්නෙමියි අධිෂ්ඨාන කොට ගෙන, කම්මට්ඨානය වඩන යෝගාවචරයා උපචාර සමාධි ලබා රූපාවචර ප්‍රථම-ධ්‍යානය ද ලබා ගෙන වාසය කරන්නේ ය.

වණ්ණ වශයෙන් නිමිත්ත ගැනීම නම් මේ සිරුර සුදු, කලු යනාදී වශයෙන් මෙබඳු වූ පුද්ගලයෙකු ගේ යයි ව්‍යවසථා කිරීමයි. මේ සිරුර සත්‍රියෙකු ගේ හෝ පුරුෂයෙකුගේ හෝ කියා ද, ප්‍රථම, මධ්‍යම, පශ්චිම වයස්හි පිහිටි අයකුගේ යයි ද ව්‍යවසථා කිරීම **ලිඞ්ග වශයෙන්** නිමිත්ත ගැනීම වේ. මේ හිස් සටහනය, මේ ග්‍රීවා සටහනය මේ අත් සටහනය යනාදී වශයෙන් ව්‍යවසථා කිරීම

Free Distribution www.aathaapi.org

සණ්ඨාන වශයෙන් නිමිත්ත ගැනීමයි. සිරුරෙහි, මෙය නැඹින් යට වූ යට දිශාවය, මෙය නැඹින් උඩවූ උඩ දිශාවය අසුභ නිමිත්ත මේ දිසාවෙහි ය යනාදී වශයෙන් ව්‍යවසථා කිරීම **දිශා වශයෙන්** නිමිත්ත ගැනීම නම් වේ මේ අවකාශයෙහි අත්ය, මේ අවකාශයෙහි පාදයෝය යනාදී වශයෙන් අශුභ නිමිත්ත ව්‍යවසථා කිරීම **අවකාශ වශයෙන්** නිමිත්ත ගැනීම නම් වේ. මේ සිරුර යට පතුලින් උඩ කෙසගින් ද, සරස සිවියෙන් ද සීමාවිය. එහි තුළ දෙතිස් කුණපයෝ ය යනාදී වශයෙන් අශුභ නිමිත්ත ව්‍යවසථා කිරීම **පරිච්ඡේද වශයෙන්** නිමිත්ත ගැනීමවේ. පෙර සම්බුඩශාසනයන්හි කමටහන් පුරුදු කළ, සංසකාර පරිග්‍රහ කළ, නාම-රූප ව්‍යවසථා කළ, මේරු කුසල බීජයන් ඇති, මද කෙලෙස් ඇති පුද්ගලයෙකු මෙසේ සය ආකාරයකින් අරමුණු ගෙන භාවනා කළ හොත් ඕහට ප්‍රතිභාග නිමිත්ත වැටහෙන්නේ ය. එසේත් නොවැටහෙන්නේ නම් සන්ධි ආදී පස් ආකාරයෙන් නිමිත්ත වැඩිය යුතු.

සිරුරෙහි ඇති එක්සිය අසූවක් පමණ වූ සන්ධි අතුරෙන් ප්‍රකට වූ දකුණතෙහි වූ දසරු සන්ධි, වැලමිට සන්ධි, මනිබන්ධ සන්ධි යන සන්ධි තුනය, වමතෙහි වූ එම සන්ධි තුනය, දකුණු පයෙහි වූ කටී සන්ධි, දණ සන්ධි බොලට සන්ධි යන සන්ධි තුන හා වම් පයෙහි ඇති එම සන්ධි තුනය යනාදී වශයෙන් සන්ධි ව්‍යවසථා කිරීම **සන්ධි වශයෙන්** නිමිත්ත ගැනීම වේ. දකුණත හා දකුණැල අතර විවරය. වමත සහ වම්ඇල අතර විවරය, දෙපා අතර විවරය යනාදී වශයෙන් විවර ව්‍යවසථා කිරීම **විවර වශයෙන්** නිමිත්ත ගැනීම ය. මේ ඇස් වල ය, මේ ඇතුළු මුව වල ය, මේ ගල වළු ය යනාදී වශයෙන් වළතැන් ව්‍යවසථා කිරීම **නිම්න** වශයෙන් නිමිත්ත ගැනීම ය. දණ, නළල, ළය ආදී වශයෙන් උස් තැන් වළගොඩ තැන් ව්‍යවසථා කිරීම **ථල වශයෙන්** නිමිත්ත ගැනීම ය. මුළු සිරුරම හාත්පසින් ව්‍යවසථා කිරීම **සමන්ත වශයෙන්** නිමිත්ත ගැනීම ය.

Free Distribution www.aathaapi.org

මෙසේ සිරුර ව්‍යවස්ථා කොට, ශරීරයට ඉතා ළං නොවූ ඉතා දුර නොවූ තැන හිඳ, ඇස දල්වා බලා **"උද්ධුමාතක අසුභය, උද්ධුමාතක අසුභය"** යනාදී වශයෙන් භාවනා කොට ඇස පියාගෙන ද ආවර්ජනා කරණ කල්හි එම නිමිත්ත වැටහෙන්නේ නම් **උග්ගහ නිමිත්ත** මනාකොට ගත්නා ලද්දේ වේ. මෙසේ ලබාගත් උග්ගහ නිමිත්ත උපකාර කොට ගෙන නැවත නැවත භාවනා කරණ යෝගාවචරයාහට **ප්‍රතිභාග නිමිත්ත** ද, එයට ඉක්බිති ව **අර්පණාව** ද ලැබෙන්නේ ය. ඔහු උත්සාහ ගන්නේ නම් විදර්ශනා වඩා **අර්හත්ඵය** ද ලබා ගත හැකි වේ.

අසුභ භාවනායෙන් ප්‍රතිභාග නිමිත්ත ලත් කල්හි බාහිර වූ කාම සංඥාව දුරු වන හෙයින් විෂ්කම්භන වශයෙන් කාමච්ඡන්දය දුරුවන්නේ ය. **කාමච්ඡන්දය** දුරුවීම සමගම **ව්‍යාපාදය** ද ප්‍රහීණ වේ. ආරබ්ධ වීර්‍ය්‍ය ඇති බැවින් **ථීනමිද්ධය** ද, ශාන්ත ධර්මයන්ගේ ශක්තියෙන් **උද්ධච්ච-කුක්කුච්චය** ද, බුදුරජාණන් වහන්සේ කෙරෙහිත්, ප්‍රතිපත්තිය කෙරෙහිත් ඵලය කෙරෙහිත් විචිකිච්ඡාව ද ප්‍රහීණ වෙත්. ඒහා සමගම **විතර්ක, විචාර, පීති, සුඛ එකග්ගතා** යන ධ්‍යානාඞ්ගයෝ ද පහළ වෙත්. එහෙයින් හෙතෙම උපචාරධ්‍යානය ද, රූපාවචර ප්‍රථමධ්‍යානය ද උපදවා ගන්නේ ය.

විනීලක අසුභයක් දක්නේ නම් **"විනීලක පටික්කූලය විනීලක පටික්කූලය,** යනාදී වශයෙන් ද, **විපුබ්බක** යෙහිදී **විපුබ්බක පටික්කූලය - විපුබ්බක පටික්කූල** යයි ද, **විච්ඡිද්දක** යෙහි දී **විච්ඡිද්දක පටික්කූලය - විච්ඡිද්දක පටික්කූලය** යයි ද, **වික්ඛායිතක** යෙහි දී, **වික්ඛායිතක පටික්කූලය, වික්ඛායිතක පටික්කූලය** යයි ද, **විකික්ඛිතක** යෙහි දී, **විකික්ඛිතක පටික්කූලය, විකික්ඛිතක පටික්කූලය යයි ද, හතවිකික්ඛිතක** යෙහි දී, **හතවිකික්ඛිතක පටික්කූලය, හතවිකික්ඛිතක පටික්කූලය යයි ද, ලොහිතක** යෙහි දී, **ලොහිතක පටික්කූලය, ලොහිතක පටික්කූලය යයි ද,**

Free Distribution www.aathaapi.org

පුළුවකයෙහිදී පුළුවක පටික්කූලය, පුළුවක පටික්කූල යයි ද, අට්ඨිකයෙහි දී, අට්ඨික පටික්කූලය, අට්ඨික පටික්කූලය යයි ද, අරමුණ වැඩිය යුතු වේ.

මේ දස අසුභයන් අතුරෙන් ඒ ඒ අසුභයෝ ඒ ඒ රාගචරිතයන්ට සපායය වන පිළිවෙල මෙසේ යි.

උද්ධුමාතකය, ශරීර සටහනෙහි විපත්තිය ප්‍රකාශ කරණ හෙයින් **සණ්ඨාන රාගීන්ට** සපායය වේ.

විනීලකය, ඡවිවණ්ණයාගේ විපත්තිය ප්‍රකාශ කරණ හෙයින් **ශරීරවණ්ණයෙහි රාගය ඇති පුද්ගලයන්ට** සපායය වේ.

විපුබ්බකය, දුර්ගන්ධය ප්‍රකාශ කරණ හෙයින් සුවඳ ගැනීමෙහි ඇලුණු **ශරීරගන්ධරාගීන්ට** සපායය වේ.

විච්ඡිද්දකය, ශරීරයෙහි සිදුරු ඇති බව ප්‍රකාශ කරණ හෙයින් **අඞ්ගප්‍රත්‍යඞ්ග පිළිබඳ ඝන භාවය නිසා උපදනා රාග ඇතතවුන්ට** සපායය වේ.

වික්ඛායිතකය, මස්වැඩි තන්හි සැපත විනාශ වන සැටි ප්‍රකාශ කරණ හෙයින් **ශරීරයෙහි මස් වැඩිතැන් නිසා උපදනා රාගය ඇතියවුන්ට** සපායය වේ.

වික්ඛිත්තකය, අඞ්ගප්‍රත්‍යඞ්ගයන්ගේ වික්ෂේපය ප්‍රකාශ කරණ හෙයින් **අඞ්ගප්‍රත්‍යඞ්ග පිළිබඳ ලීලා රාගීන්ට** සපායය වේ.

හතවික්ඛිත්තකය, අවයව එක්ව බැඳී ඇති ශරීරයෙහි භෙදය ප්‍රකාශ කරණ හෙයින් **අවයව එක්වීමෙන් හටගත් ශරීරය එසක් කොට සලකා රාගය උපදවාගන්නවුන්ට** සපායය වේ.

ලොහිතකය, ලේවැකීමෙන් පිළිකුල් බව ප්‍රකාශ කරණ හෙයින් අලඞ්කාරයෙන් ඇති වූ **ශොභායෙහි රාගය ඇත්ත වුන්ට** සපායය වේ.

Free Distribution www.aathaapi.org

පුළුවකාය, සිරුර පණුවන්ට සාධාරණ බව ප්‍රකාශ කරණ හෙයින් **ශරීරයෙහි මමත්වයෙන් හටගත් රොගින්ට** සපපාය වේ.

අට්ඨිකාය, ඇට පිළිබඳ පිළිකුල ප්‍රකාශ කරණ හෙයින් **දත් හි රාගය ඇත්තවුන්ට** සප්පාය වේ.

දසවිධවූ මේ අශුභාරම්මණය පිළිකුල් බැවින් එහි සිත රඳවා ගැනීම ඉතා දුෂ්කරය. බලවත් වූ චිතකීයෙන්ම සිත පිහිටුවා ගත යුතු බැවින් අශුභ භාවනාවෙන් චිතකීය සහිතවූ ප්‍රථම ධ්‍යානය පමණක් ලබා ගත හැකි වේ. චිතකීය ලැබෙන කල විතිය ධ්‍යානාදිය නොලැබේ. අරමුණ පිළිකුල් වූවත් අශුභ භාවනාවගේ ආනිසංසය වශයෙන් ජරා මරණයෙන් මිදීමට මේ ප්‍රතිපදාව උපකාරවත්තේයයි ගැනීමෙන් ද, නීවරණ ධර්මයන්ගේ විෂ්කම්භන ප්‍රභාණය වන බැවින් ද ප්‍රථම ධ්‍යාන අවස්ථාවෙහි දී ප්‍රීතිය ලැබෙන්නේ ය.

මළ සිරුරෙහි මෙන්ම ජීවමාන ශරීරයෙහි ද මේ අශුභ ලක්ෂණයෝ ඇත්තාහ. අපිරිසුදු බවය, දුගඳ බවය, නිහීන බවය යනාදිය අශුභයාගේ ලක්ෂණයෝය. ආගන්තුක අලංකාරයෙන් සැරසී සිටින හෙයින් ජීවමාන ශරීරයෙහි මේ ලක්ෂණයෝ ප්‍රකට නොවෙති. මේ ශරීරයෙහි සම්, මස්, ඇට, නහරාදි කුණපයෝ ඇත්තාහ. නව සිදුරු වලින් නිතර කුණු වැගිරෙන්නාහ. ඔහදිය, සෙම් සොටු, මළමුත්‍ර වැගිරෙන්නාහ නොයෙක් රොගාබාධයන්ට සාධාරණයහ. දුකසේ බොහෝ වෙහෙස දරා රැකගත යුතුය. යම් කලෙක මේ කයෙහි ඇතුළු පැත්ත පිටතට හැරුණේ නම් කවුඩන් බල්ලන් එළවන්නට දඬු මුගුරු ගත යුතු වන්නේ ය. මේ ආදි වශයෙන් මෙනෙහි කරන්නාහට ජීවමාන ශරීරයෙහි ද පිළිකුල් බව වැටහෙන්නේ ම ය. එබැවින් නුවණ ඇති පුද්ගල තෙමේ, මළ සිරුරෙහි හෝ වේවා, ජීවමාන සිරුරෙහි හෝ වේවා, අන් තැනෙක හෝ වේවා, අශුභ ලක්ෂණය වැටහෙන්නේ නම් එහි අශුභ කම්මස්ථානය වඩා අර්පණා ප්‍රාප්ත වන්නේ ය.

Free Distribution www.aathaapi.org

දස අනුස්සති කර්මස්ථාන භාවනා

නැවත නැවත සිහිකිරීම **අනුස්සති** නම් වේ. භාවනා කර්මස්ථානයන්ගේ වශයෙන් අනුස්සති දස වැදෑරුම් ය.

1. **බුද්ධානුස්සති** – බුදුන්වහන්සේගේ ගුණ අරමුණුකොට ඇති සිහි ය.

2. **ධම්මානුස්සති** – දහම් ගුණ අරමුණු කොට ඇති සිහි ය.

3. **සංඝානුස්සති** – සංඝගුණ අරමුණු කොට ඇති සිහි ය.

4. **සීලානුස්සති** – අඛණ්ඩ, අවිජ්‍රාදී ශීල ගුණ අරමුණු කොට ඇති සිහි ය.

5. **චාගානුස්සති** – ත්‍යාග ගුණ අරමුණු කොට ඇති සිහි ය.

6. **දෙවතානුස්සති** – දෙවියන් සාක්ෂි කොට තබා තමන්ගේ ශ්‍රද්ධා ගුණ අරමුණු කොට ඇති සිහි ය.

7. **මරණානුස්සති** – ජීවිතේන්ද්‍රියොපච්ඡේද සඞ්ඛ්‍යාත මරණය අරමුණු කොට ඇති සිහි ය.

8. **කායගතාසති** -- රූපකායයෙහි හෙවත් කෙහොදි කාය කොට්ඨාස අරමුණු කොට ඇති සිහි ය.

9. **ආනාපානසති** – ආශ්වාස ප්‍රශ්වාස අරමුණු කොට ඇති සිහි ය.

10. **උපසමානුස්සති** - දුකඛනිරොධ නම් වූ නිර්‍වාණ සඞ්ඛ්‍යාත උපසමය අරමුණු කොට ඇති සිහි ය.

1. බුද්ධානුස්සතිය

බුද්ධානුස්සතිය වඩනු කැමති යෝගාවචරතෙම අවල ශ්‍රද්ධායෙන් යුක්තව යට දක්වන ලද පරිදි සුදුසු සේනාසනයක විවේකව හිඳ **"ඉතිපි සො භගවා අරහං සම්මා සම්බුද්ධො**

Free Distribution www.aathaapi.org

විජ්ජාචරණ සම්පන්නෝ සුගතෝ ලෝකවිදූ අනුත්තරෝ පුරිසදම්ම සාරථි සත්ථා දෙවමනුස්සානං බුද්ධෝ භගවාති" යනාදී වශයෙන් බුදු ගුණ සිහි කළ යුතු යි. මෙයින් ප්‍රධාන වශයෙන් බුදුගුණ නවයක් ප්‍රකාශ වේ. ඒ නවය නම්:-

1. **සෝ භගවා ඉතිපි අරහං** - ඒ භාග්‍යවතුන්වහන්සේ මේ මේ කාරණයෙන් **අර්හත්** නම් වන සේක.

2. **ඉතිපි සම්මාසම්බුද්ධෝ** - මේ මේ කාරණයෙන් **සම්‍යක්-සම්බුද්ධ** නම් වන සේක.

3. **ඉතිපි විජ්ජාචරණ සම්පන්නෝ** - මේ මේ කාරණයෙන් **විද්‍යාචරණසම්පන්න** නම් වන සේක.

4. **ඉතිපි සුගතෝ** - මේ මේ කාරණයෙන් **සුගත** නම් වන සේක.

5. **ඉතිපි ලෝකවිදූ** - මේ මේ කාරණයෙන් **ලෝකවිදූ** නම් වන සේක.

6. **ඉතිපි අනුත්තරෝ පුරිසදම්මසාරථි** - මේ මේ කාරණයෙන් **අනුත්තර පුරිසදම්ම සාරථි** නම් වන සේක.

7. **ඉතිපි සත්ථා දෙවමනුස්සානං** - මේ මේ කාරණයෙන් දෙව් - මිනිසුන්ට **ශාස්තෘ** නම් වන සේක.

8. **ඉතිපි බුද්ධෝ** - මේ මේ කාරණයෙන් **බුද්ධ** නම් වන සේක.

9. **ඉතිපි භගවා** - මේ මේ කාරණයෙන් **භගවත්** නම් වන සේක.

මෙසේ මේ නවවිධ බුද්ධ ගුණයන් නම් වශයෙන් ඉගෙන නැවත විස්තර වශයෙන් ද දත යුතු.

Free Distribution www.aathaapi.org

1. අරහ නම් වූ ගුණය

භාග්‍යවතුන් වහන්සේ

1. කෙලෙසුන් කෙරෙන් දුරුව, ආරකව සිටින හෙයින් ද.
2. අරී නම් වූ කෙලෙස් සතුරන් නොහොත් පුණ්‍යාභිසංඝාරාදී දැව් නැසූ බැවින් ද.
3. ප්‍රත්‍යය ආදියට සුදුසු බැවින් ද.
4. පව් කිරීම පිළිබඳව රහස් නැති බැවින් ද, **අර්හත්** නම් වන සේක.

භාග්‍යවතුන්වහන්සේ, අර්හත් මග ඤාණයින් සවාසනා සියලු කෙලෙසුන් නැති කිරීමෙන් කෙලෙසුන් කෙරෙන් ඉතා දුරසථය, ආරකය. එහෙයින් **අරහ** නම් වන සේක. තවද ප්‍රඥා නමැති ශස්ත්‍රයෙන් රාගාදී වූ සියලු කෙලෙස් සතුරන් නැසූ හෙයින් ද **අර්හත්** නම් වන සේක. තවද, **සංසාරය** රථයක් වැනි ය. **අවිද්‍යාව** සහ **භවතණ්හාව** එහි නාභියය. **පුණ්‍යාභිසංඝාරාදීහු** එහි දැවය. **ජරා මරණ** එහි නිම්වලල්ලය. **ආශ්‍රව සමුදය** නමැති අකුරින් විද, **නිහව** නමැති රථයෙහි යොදන ලදුව අනාදිමත් කාලයක් මුළුල්ලේ පවත්නේය. තථාගතයන් වහන්සේ ඒ සංසාර නමැති චක්‍රයාගේ, **පුණ්‍යාභිසංඝාරාදිය** නමැති අර මහබෝමැඩදී, **වීර්‍ය** නමැති පාදයෙන් **ශීල** නමැති පෘථිවියෙහි පිහිටා, **ශ්‍රද්ධා** නමැති අතින්, **කර්මක්ෂයකරඥාන** නමැති පොරොව ගෙන කපා දමන ලද හෙයින් ද **අර්හත්** නම් වන සේක.

තවද, භාග්‍යවතුන්වහන්සේ ගේ පටිච්චසමුප්පාද ධර්මයන් සම්මාකාරයෙන් දැනීම නම් වූ ධර්මප්‍රතිඥානයෙන්, ඒ ඒ ධර්ම තත්ත්වාකාරයෙන් දැන, ඒ ධර්මයන් කෙරෙන් කලකිරී, එහි නො ඇලී, ඒ සියල්ලෙන් මිදී, ඒ සංසාර චක්‍රයාගේ අර නැසූ හෙයින් ද **අර්හත්** නම් වන සේක.

Free Distribution www.aathaapi.org

තවද, භාග්‍යවතුන්වහන්සේ අග්‍රදක්ෂිණාහී වන බැවින් චීවර, පිණ්ඩපාත, සේනාසන, ගිලානප්‍රත්‍ය ආදී සිව් පසයට ද, සෙසු පූජා විශේෂයන්ට ද අර්හ වන හෙයින් **අරහ** නම් වන සේක.

තවද, භාග්‍යවතුන්වහන්සේ පව් කිරීමෙහි රහස් නැති හෙයින් ද **අරහ** නම් වන සේක.

මෙසේ භාග්‍යවතුන්වහන්සේ මේ ආදී **කාරණයෙන්** **අර්හත්** නම් වන සේකැයි යෝගාවචරයා විසින් මෙනෙහි කළ යුතු.

2. සම්මා සම්බුද්ධ නම් වූ ගුණය

භාග්‍යවතුන්වහන්සේ සියලුම ධර්මයන් අවිපරීත කොට, පරෝපදේශ රහිත ව, තමන්වහන්සේ ම අවබෝධ කළ සේක. **අභිඥෙය ධර්ම** නම් වූ, විශිෂ්ටඥනයෙන් දතයුතු වූ චතුස්සත්‍ය ධර්මයන්, ලක්ෂණ, රස, පච්චුපට්ඨාන, පදට්ඨාන වශයෙන් නොහොත් **අභිඥෙය්‍ය** වශයෙන් අවබෝධ කළ සේක. එසේම **පරිඥෙය ධර්ම** නම් වූ භාත්පසින් දත යුතු වූ දුක්ඛසත්‍යය ද, අනිත්‍යාදී ලක්ෂණ වශයෙන් පිරිසිඳ දත යුතු ධර්ම ද, **පරිඥෙය** වශයෙන් අවබෝධ කළ සේක. **ප්‍රහාතව්‍ය ධර්ම** නම් වූ බැහැර කටයුතු තෘෂ්ණා සඞ්ඛ්‍යාත සමුදයසත්‍යය **ප්‍රහාතව්‍ය** වශයෙන් අවබෝධ කළ සේක. **සාක්ෂාත් කරණීය ධර්ම** නම් වූ ප්‍රත්‍යක්ෂ වශයෙන් දැක්ක යුතු නිර්‍වාණ සඞ්ඛ්‍යාත නිරෝධ සත්‍යය **සාක්ෂාත් කරණීය** වශයෙන් අවබෝධ කළ සේක. **භාවිතව්‍ය ධර්ම** නම් වූ වැඩිය යුතු වූ මාර්ග සත්‍යය **භාවිතව්‍ය** වශයෙන් අවබෝධ කළ සේක. එහෙයින් භාග්‍යවතුන්වහන්සේ **සම්මා සම්බුද්ධ** නම් වන සේක.

තවද, භාග්‍යවතුන්වහන්සේ, චක්ඛුරායතනය, සෝතායතනය, ඝාණායතනය, ජිව්හායතනය, කායායතනය, මනායතනය යන අධ්‍යාත්මික ආයතනයෝ **දුක්ඛ සත්‍යය** යයි ද, ඒ ආයතනයන් උපදවීමට මූලකාරණය වූ තෘෂ්ණාව

Free Distribution www.aathaapi.org

සමුදය සත්‍යය යයි ද, ඒ ආයතන, තණ්හා යන දෙක්හිම නොපැවැත්ම **නිරොධ සත්‍යය** යයි ද, නිරොධය ප්‍රතිවෙධ කරණ ප්‍රතිපදාව **මාග්ග සත්‍යය** යයි ද තමන් වහන්සේම අවබෝධ කළ සේක.

මෙසේ ම රූපාදී වූ **බාහිර ආයතන සය** ද, චක්ඛු-විඤ්ඤාණාදී **විඤ්ඤාණ කාය සය** ද, චක්ඛුසම්ඵස්සාදී **ඵස්ස සය** ද, චක්ඛුසම්ඵස්සජ වේදනාදී **වේදනා සය** ද, **රූප සඤ්ඤාදී සඤ්ඤා සය** ද, රූපසඤ්චේතනාදී **චේතනා සය** ද, රූපතණ්හාදී **තණ්හා සය** ද, රූපවිතක්කාදී **විතක්ක සය** ද, රූපවිචාරාදී **විචාර සය** ද, රූපකඛ්ඛාදී **පඤ්ච-සකානි** ද, **දස කසිණ** ද, **දස අනුස්සති** ද, උද්ධුමාතකාදී **දස අසුභ** ද, කෙසාදී **දෙතිස්කුණප** ද, චක්ඛුධාතු ආදී **අටලොස්ධාතුහු** ද, කාම භවාදී **නව භව** ද, ප්‍රථමධ්‍යානාදී **ධ්‍යාන සතර** ද, මෙත්තාදී **සතර අප්පමඤ්ඤා** ද, ආකාසා-නඤ්චායතනාදී **අරූප සමාපත්ති සතර** ද, ප්‍රතිලෝම වශයෙන් ජරා – මරණාදී වූ ද, අනුලෝම වශයෙන් අවිද්‍යාදී වූ ද, **පවිවවසමුප්පාදඞ්ගයෝ** ද, **දුක්ඛසත්‍ය** යයි ද, ඒ ඒ ධර්මයන්ගේ ඉපැද්මට මූල හේතුව **සමුදය සත්‍යය** යයි ද, ඒ ඵලයාගේ හා හේතුවගේ ද නොපැවැත්ම **නිරොධ සත්‍යය** යයි ද, නිරොධ ප්‍රතිවෙධය කරණ ප්‍රතිපදාව **මාග්ග සත්‍යය** යයි ද තමන්වහන්සේම අවබෝධ කළ හෙයින් **සම්මා සම්බුද්ධ** නම් වන සේක.

3. විජ්ජාචරණ සම්පන්න නම් වූ ගුණය

භාග්‍යවතුන්වහන්සේ විද්‍යායෙන් ද, චරණයෙන් ද, යුක්ත වන බැවින් **විජ්ජාචරණසම්පන්න** නම් වන සේක.

මෙහි **විද්‍යා** නම් **තිවිද්‍යා** හෝ **අට්ඨවිද්‍යාවෝ** යි.

තිවිද්‍යා නම්:—

1. **පුබ්බෙනිවාසානුස්සති ඤාණය**
2. **දිබ්බචක්ඛු ඤාණය**
3. **ආසවක්ඛයඤාණ ඤාණය.**

Free Distribution www.aathaapi.org

අභිඤ්ඤා නම්:—

1. ඉද්ධිවිධ ඤාණය,
2. දිබ්බසොත ඤාණය,
3. පරචිත්තවිජානන ඤාණය,
4. පුබ්බේනිවාසානුස්සති ඤාණය,
5. දිබ්බචක්ඛු ඤාණය,
6. ආසවක්ඛයකර ඤාණය,
7. විදර්‍ශනා ඤාණය,
8. මනොමයඍද්ධි ඤාණය.

චරණ නම් පසළොස්විධ වූ චරණ ධර්‍මයෝ ය. එනම්:—

1. සීල සංවරය,
2. ඉන්ද්‍රිය සංවරය,
3. භොජනයෙහි පමණ දන්නා බවය,
4. ජාගරියානුයොගය හෙවත් නිදිවර්ජිතයෙහි යෙදීමය.
5. ශ්‍රද්ධාව,
6. හිරිය,
7. ඔත්තප්පය,
8. බාහුසච්චය,
9. විරිය,
10. සතිය,
11. ප්‍රඥාය,
12. රූපාවචර ප්‍රථමධ්‍යානය,
13. ද්විතීයධ්‍යානය,
14. තෘතීයධ්‍යානය,
15. චතුර්‍ථධ්‍යානය.

Free Distribution www.aathaapi.org

භාග්‍යවතුන්වහන්සේ සම්මෙඳතාඤාණ නමැති විද්‍යා සමපත්තියෙන් ලෝකයාගේ අඤ්ඤානඤ්ඤ දූන වදාරණ සේක. චරණසමපත්තිය කරණ කොට ගෙණ මහා කාරුණිකත්වයෙන් අනඤ්ඤය දුරුකොට අඤ්ඤයෙහි ම යොදවන සේක. එහෙයින් විජ්ජාචරණ සම්පන්න නම් වන සේක. බුදුන්වහන්සේ විජ්ජාචරණ සම්පන්න වන හෙයින් ශ්‍රාවකයන් වහන්සේලා ද සුපටිපන්න වෙති.

4. සුගත නම් වූ ගුණය

භාග්‍යවතුන්වහන්සේ:—

1. **සෝභන ගමන් ඇති බැවින් ද,**
2. **සුන්දර තැනට ගිය බැවින් ද,**
3. **මනා කොට ගිය බැවින් ද,**
4. **මනා තෙපුල් ඇති බැවින් ද සුගත** නම් වන සේක.

භාග්‍යවතුන්වහන්සේ ආයතිමාගී සඞ්ඛ්‍යාත වූ ගමනින් නිවනට පිවිසි සේක. ඒ ගමන ඉතා සෝභන බැවින් ද, පිරිසුදු බැවින් ද, නිරවද්‍ය බැවින් ද, **ශෝභන ගමන** යයි කියනු ලැබේ. එහෙයින් **සුගත** නම් වන සේක.

තවද, භාග්‍යවතුන්වහන්සේ නිබ්බාණ සඞ්ඛ්‍යාත සුන්දර තැනට ගිය බැවින් ද **සුගත** නම් වන සේක.

බුදුන්වහන්සේ නිබ්බාණ සඞ්ඛ්‍යාත සුන්දර තැනට මනා කොට ගිය සේක. සෝවාන් ආදී සතර මාගීයෙන් ප්‍රහීණ කෙලෙසයන් කරා පෙරලා නොගිය සේක. දීපංකර පාද මූලයේ සිට බෝමැඩදී බුඩත්වය ලබන තෙක් සමත්‍රිංසත් පාරමී සඞ්ඛ්‍යාත සම්‍යක් ප්‍රතිපත්තියෙන් ලෝක සත්ත්වයා හට හිතසුව එළවමින්, ශාස්වත-උච්ඡේද වශයෙන් හෝ කාමසුඛල්ලිකානුයොග, අත්තකිලමථානුයොග වශයෙන් හෝ අන්ත දෙකට නොපැමිණ ගිය හෙයින් **සුගත** නම් වන සේක.

Free Distribution www.aathaapi.org

භාග්‍යවතුන්වහන්සේ යුතුතන්හි යුතුවූ ම තෙපුල් තෙපලන හෙයින් **සුගත** නම් වන සේක.

යම් වචනයක් අසත්‍ය ද, අනර්‍ථයෙන් යුක්ත ද, අනුනට අප්‍රියය ද, එබඳු වචන නොවදරණ සේක.

යම් වචනයක් සත්‍යය ද, අර්‍ථයෙන් යුක්ත ද, අනුනට අප්‍රිය ය ද එබඳු වචන කීමෙහි කාලය දන්නා සේක.

යම් වචනයක් අසත්‍යය ද, අනර්‍ථයෙන් යුක්ත ද, අනුනට ප්‍රිය වේද, එබඳු වචන නොවදරණ සේක.

යම් වචනයක් සත්‍යය ද, අර්‍ථයෙන් යුක්ත ද, අනුනට ප්‍රිය වේද, එබඳු වචන කීමෙහි කාලය දන්නා සේක.

මෙසේ මනා තෙපුල් ඇති හෙයින් භාග්‍යවතුන්වහන්සේ **සුගත** නම් වන සේක.

ඉ. ලොකවිදූ නම් වූ ගුණය

භාග්‍යවතුන්වහන්සේ සර්‍වප්‍රකාරයෙන් ම ලෝකය දන්නා හෙයින් **ලොකවිදූ** නම් වන සේක. බුදුරජාණන් වහන්සේ පඤ්චස්කන්ධ සඞ්ඛ්‍යාත වූ මේ ලෝකය **සභාව** වශයෙන් හෙවත් දුක් වශයෙන් දන්නා සේක. ඒ දුකට හේතුව හෙවත් දුක්ඛසමුදය තෘෂ්ණාව යයි ද දන්නා සේක. දුක් සභාවයාගේ නිරුඬවීම හෙවත් දුක්ඛනිරෝධය ද දන්නා සේක. ආයර්‍ය මාර්‍ගය දුක්ඛ නිරෝධයාගේ උපාය වශයෙන් ද දන්නා සේක.

තවද, භාග්‍යවතුන් වහන්සේ **සංඛාර ලොක, සත්ත ලොක, අවකාශ ලොක** යන ත්‍රිවිධ ලොකය ම දන්නා හෙයින් ද **ලොකවිදූ** නම් වන සේක.

ප්‍රත්‍යයයෙන් හටගන්නාවූ ද, ඉන්ද්‍රියබඳ, අනින්ද්‍රියබඳ වූ සියලු සඤ්ඤයෝ **සංඛාර ලොක** නම් වේ.

ඉන්ද්‍රියබඳ **සඤ්ඤයන්ගේ** සමූහය ද, **සන්නානය ද සත්ත ලොක** නම් වේ.

Free Distribution www.aathaapi.org

අනින්ද්‍රියබද්ධ රූපාදීන්ගේ සමූහය ද, සන්තානය ද **අවකාශ ලෝක** නම් වේ.

ප්‍රත්‍යයයෙන් පවත්නා සියලු සත්ත්වයෝ ය. නාම - රූප ය, ත්‍රිවේදනා ය, සතර ආහාරයෝ ය, පඤ්චුපාදාන **සකායෝ** ය, අධ්‍යාත්මික ආයතන සය ය, විඤ්ඤාණස්ථිති සත ය, අෂ්ටලෝක ධර්ම ය, නවසත්ත්වාවාස ය දසආයතනය, දෙලොස් ආයතනය, අටලොස් ධාතූහු ය යන මේ සියල්ලම **සංඛාර ලෝක** නම් වෙති, අනිත්‍ය, දුකඛ, අනාත්ම යන ත්‍රිලක්ෂණයෙන් යුක්තවූ මේ සංස්කාරයන් දන් හෙයින් **ලෝකවිදූ** නම් වන සේක.

තවද, භාග්‍යවතුන්වහන්සේ සියලු සත්ත්වයන්ගේ **ආශය, අනුශය, චරිත, අධිමුක්ති** දන්නා හෙයින් ද **ලෝකවිදූ** නම් වන සේක.

පුරුදු කළ පරිදි සිත යම් තැනක හොවී නම් එය ඔහුහට **ආශය** නම්. ශාස්වත, උවෙජ්ද දෘෂ්ටිහු, වට්ටය ආශ්‍රය කළ පෘථග්ජනයන් ගේ ආශය වේ. අනුලෝම ඤාණනීය හා යථාභූතඥානය ද විවට්ටය ඇසුරු කළ ශුඛ පුද්ගලයන්ගේ ආශය වේ.

මාගීඥානයෙන් ප්‍රහීණ නොකළ හෙයින් නිදසිටින්නාක් මෙන් පවත්නාවූ ද, සුදුසු කරුණක් එළඹි කල්හි නැගී එන්නාවූ රාගාදී සප්ත ක්ලේශයෝ **අනුශය** නම් වෙත්.

චරිත නම් රාගාදී ෂට්විධ චරිතයන් හා සුචරිත දුශ්චරිත ආදියය.

අධිමුක්තිය නම් හීනාධිමුක්තිය, ප්‍රණීතාධිමුක්තිය යන විධ වූ අධ්‍යාශයයි.

තවද, භාග්‍යවතුන් වහන්සේ **අප්පරජක්ඛ, මහාරජක්ඛ තික්ඛින්ද්‍රිය, මුදින්ද්‍රිය, ස්වාකාර, ස්වාකාර, සුවිඤ්ඤාපය, දුවිඤ්ඤාපය භව්‍ය, අභව්‍ය** සත්ත්වයන් ද දන්නා හෙයින් **ලෝකවිදූ නම්** වන සේක.

Free Distribution www.aathaapi.org

උත්සන්න නොවූ රාගාදී කෙලෙස් ඇති පුද්ගලයෝ **අප්පරජක්ඛයෝසි.**

උත්සන්නවූ රාගාදී කෙලෙස් ඇත්තෝ **මහාරජක්ඛ-යෝය.**

තීක්ෂණ වූ ශ්‍රද්ධාදී ඉන්ද්‍රියයන් ඇති පුද්ගලයෝ **තික්ඛින්ද්‍රියයෝසි.**

මෘදුවූ ශ්‍රද්ධාදී ඉන්ද්‍රියයන් ඇති පුද්ගලයෝ **මුදින්ද්‍රියෝය.**

සුන්දර වූ ආකාර ඇති හෙවත් කල්‍යාණ ප්‍රකෘති ඇති සත්ත්‍වයෝ **සාකාරයෝ ය.**

අයහපත් ආකාර ඇති, නරක ප්‍රතිපත්ති ඇති පුද්-ගලයෝ **අකාරයෝසි.**

පහසුවෙන් ධර්මය අවබෝධ කරවිය හැකි පුද්ගලයෝ **සුවිඤ්ඤාපය** නම් වෙත්.

පහසුවෙන් ධර්මය හැඟවිය නොහැකි පුද්ගලයෝ **දුවිඤ්ඤාපයෝ සි.**

කර්මාවරණ, විපාකාවරණ, කෙලෙසාවරණ නැති පුද්-ගලයෝ භව්‍ය පුද්ගලයෝසි.

මෙහි **කර්මාවරණ** නම් ආනන්තරිය කර්මයෙන් ආවරණය වීමය. **විපාකාවරණ** නම් අහේතුක, දෙහේතුක ප්‍රතිසන්ධි ඇතිවීමය. **කෙලෙසාවරණ** නම් නියත මිථ්‍යා-දෘෂ්ටියයි.

භාග්‍යවතුන් වහන්සේ **සත්ත්වලෝකය** මෙන් ම **අවකාශ ලෝකය** ද දන්නා හෙයින් **ලෝකවිදූ** නම් වන සේක. එක්තිස් තලයකින් සමන්විත වූ සක්වලවල් අනන්තය. ඒ සියල්ලම භාග්‍යවතුන් වහන්සේ දන්නා සේක.

මේ ආදී කාරණයෙන් භාග්‍යවතුන් වහන්සේ **ලෝකවිදූ** නම් වන සේක.

Free Distribution www.aathaapi.org

6. අනුත්තරෝ පුරිසදම්මසාරථී නම් වූ ගුණය

භාග්‍යවතුන්වහන්සේ, ශීල ගුණයෙන් ද, සමාධි ගුණයෙන් ද, ප්‍රඥා ගුණයෙන් ද, විමුක්ති ගුණයෙන් ද, විමුක්ති ඥානදර්ශන ගුණයෙන් ද යනාදී සියලු ගුණයෙන් තමන් වහන්සේට වඩා විශිෂ්ටතරවූ කිසිවකු නැති හෙයින් **අනුත්තර** නම් වන සේක. එසේම එම ගුණයෙන් තමන් වහන්සේ හා සමයක්හු නැති හෙයින් **අසම** සේක. අසම වූ අතීත බුදුවරයන් වහන්සේ හා සම වූ බැවින් **අසමසම** නම් වන සේක. තමන්වහන්සේගේ රූපය බඳු ප්‍රතිමා නොකට හැකි බැවින් **අප්‍රතිම නම්** වන සේක. බුදුන්වහන්සේ වදාළ ධර්මය එසේ නොවේයයි පෙරළා ප්‍රතිපක්ෂ විය හැකි පුද්ගලයෙකු නැති හෙයින් **අප්‍රතිභාග** නම් වන සේක. නුඹවහන්සේ නොව මම බුදු යයි කියා සිටිය හැකි ප්‍රතිපක්ෂ පුද්ගලයෙකු නැති හෙයින් **අප්‍රතිපුද්ගල** නම් වන සේක. මෙසේ අපාද වූ හෝ, ද්විපාද වූ හෝ චතුපාද වූ හෝ බහුපාද වූ හෝ, රූපී වූ හෝ, අරූපී වූ හෝ, සඤ්ඤී වූ හෝ, අසඤ්ඤී වූ හෝ, නේවසඤ්ඤී නාසඤ්ඤී වූ හෝ යම් පමණ සත්ත්වකෙනෙක් වෙත් ද භාග්‍යවතුන්වහන්සේ ඒ සියලු සත්ත්වයනට අග්‍ර වන හෙයින්ද **අනුත්තර** නම් වන සේක.

පුරුෂදම්‍යයන් හෙවත් දමනය කටයුතු පුරුෂයන් දමනය කිරීමෙහි, හික්මවීමෙහි සමත් හෙයින් භාග්‍යවතුන් වහන්සේ **පුරිසදම්මසාරථී** නම් වන සේක. මෙයින් නො දැමුණාවූ ද, දමනය කටයුතු වූ ද තිරිසන් වූ හෝ මනුෂ්‍යවූ හෝ පුරුෂ පුද්ගලයන් දමනය කිරීම, ප්‍රකාශ වේ. හිමවත වසන **අපලාල** නම් නාරජුය, නාගදිවයින වසන **චූළෝදර මහෝදර නාරජුය.** හෙළදිව වසන **අග්ගිසිඛ ධූමසිඛ නාරජවරුය, ඛනපාල භෂතිරාජයාය** යන තිරිසන් පුද්ගලයන් දමනය කොට සරණ ශීලයෙහි පිහිටුවා වදාළ සේක. එසේම **සච්චක නිගණ්ඨය, අම්බට්ඨ මානවකය,**

Free Distribution www.aathaapi.org

පොක්ඛරසාති, සොණදණ්ඩ, කූටදන්ත බ්‍රාහ්මණයෝය යනාදී මනුෂ්‍ය පුරුෂයන් ද, **ආලවක සුචිරෝම, බරරෝම යක්ෂයෝය, සක්දෙව්රජය, බ්‍රහ්මය** යනාදී අමනුෂ්‍ය පුරුෂයෝ ද, උපායයෙන් දමනය කළ සේක. ඒ දමනය කිරීමත් සියුම් ක්‍රමයෙන් ද, පරුෂ ක්‍රමයෙන් ද, සියුම් වූ ද පරුෂ වූ ද ක්‍රමයෙන් ද කළ සේක.

භාග්‍යවතුන් වහන්සේ අනුත්තර නම් වූ ගුණයෙන් හා පුරිසදම්මසාරථි ගුණයෙන් ද යුක්ත හෙයින් **අනුත්තරෝ පුරිසදම්මසාරථි** නම් වන සේක.

7. සත්ථා දෙවමනුස්සානං නම් වූ ගුණය

භාග්‍යවතුන් වහන්සේ දෙව්මිනිසුන්ට, **දිට්ඨධම්මික** හෙවත් මෙලොව අර්ථය පිණිස ද, **සම්පරායික** හෙවත් පරලොවින් වන අර්ථය පිණිස ද, **පරමත්ථ** හෙවත් නිර්වාණ ප්‍රතිලාභය පිණිස ද අනුශාසනා කරණ හෙයින් **සත්ථා දෙවමනුස්සානං** නම් වන සේක. බුදුන්වහන්සේ භව්‍ය පුද්ගලයන් වූ දෙව්මිනිසුන්ට පමණක් නොව තිරිසන් සත්ත්වයන්ට ද මතුඅත්බැවෙක්හි මාගී ප්‍රතිලාභය පිණිස දහම් දෙසූ සේක. බුදුරජාණන් වහන්සේ ගග්ගරා නම් පොකුණුතෙර චම්පා නගර වාසින්ට දහම් දෙසන කල්හි උන්වහන්සේගේ සවරයෙහි නිමිත්ත ගෙන සිටි එක්තරා මැඩියෙකුගේ හිස නොදැනුවත්වම ගොපලුවෙකුගේ දඬු කෙළවර ඇනී කලුරිය කෙළෙන්, ඒ ධර්මස්වරයෙහි ගත් ප්‍රසාදයෙන් තව්තිසා දෙව්ලොව දෙලොස් යොදුන් රන් විමනෙක මණ්ඩුක දෙවපුත්ත නමින් ඉපිද තම දෙව් සැපතට හේතුව බලා විමනත් සමග අවුත් බුදුන් වැඳ බණ අසා සෝවාන් වූයේය. මේ ආදී කරුණු හේතු කොට ගෙන භාග්‍යවතුන් වහන්සේ **සත්ථාදෙවමනුස්සානං** වන සේක.

Free Distribution www.aathaapi.org

8. බුඬ නම් වූ ගුණය

භාග්‍යවතුන් වහන්සේ—

1. චතුස්සත්‍යය තමන්වහන්සේම අවබෝධ කළ හෙයින් ද,
2. අන්‍යයන්හට අවබෝධ කරවූ හෙයින් ද,
3. සියල්ල දන්නා බැවින් ද,
4. සියල්ල දක්නා බැවින් ද,
5. අනිකකු විසින් අවබෝධ නොකරවන ලද බැවින් ද,
6. කෙලෂ නිද්‍රායෙන් පිබිදී හෙයින් ද,
7. ආශ්‍රවක්ෂය කළ බැවින් ද,
8. කෙලෂ ලෙප නැති බැවින් ද,
9. ඒකාන්තයෙන් විතරාග, විතදෙෂ, විතමොහ බැවින්ද
10. ඒකාන්ත නිකෙලෂී බැවින් ද,
11. ඒකාන්ත මාර්ගයට ගිය බැවින් ද,
12. හුදකලාව අනුත්තර සම්‍යක් සම්බොධිය අවබෝධ කළ බැවින් ද,
13. අබුද්ධිය නැසූ බැවින් ද,
14. බුද්ධිය ලැබූ බැවින් ද, බුඬ නම් වන සේක.

භාග්‍යවතුන් වහන්සේට **බුඬ** යන නාමය මව්පිය සහෝදර සහෝදරියන් විසින් හෝ මිත්‍රාමාත්‍යයන් විසින් හෝ සහලේ නැයන් විසින් හෝ මහණ බමුණන් විසින් හෝ දෙවිබඹුන් විසින් හෝ තබන ලද්දක් නොව බෝධි-මූලයේදී සර්ව්ඥතාඥානය ලැබීම සමගම විමෝක්ෂාන්තික වශයෙන් ලැබුනු ප්‍රඥප්ති නාමයකි. රහත් ඵලය ලැබීමත් සමගම ලැබූ ඥානය **විමොක්ෂාන්තික** ඥාන නම්.

Free Distribution www.aathaapi.org

9. භගවා නම් වූ ගුණය

භාග්‍යවතුන් වහන්සේ ශ්‍රේෂ්ඨ බැවින් ද, උත්තම බැවින් ද, ගෞරවයෙන් යුක්ත බැවින් ද **භගවන්** නම් වන සේක. මේ භගවත් යන නාමය ගුණ නෙමිත්තක වශයෙන් හෙවත් ගුණය නිමිති කොට ලත් නාමයකි.

තව ද, ඒ තිලෝගුරු වූ බුදුරජාණන් වහන්සේ ඓශ්වර්‍යාදී හෙද ඇති **භග** ධර්‍ම ඇති හෙයින් ද, පත්ත සේනාසනාදිය භජනය කළ හෙයින් ද, අර්‍ථ, ධර්‍ම, විමුක්ති රස භාග ඇති හෙයින් ද, ලෞකික ලොකොත්තර ධර්‍ම විභාග කළ හෙයින් ද, රාගාදිය භෙද කළ හෙයින් ද, භාග්‍ය ඇති හෙයින් ද, කාය භාවනාදී අනේක භාවනා ක්‍රමයෙන් වඩන ලද සිත් ඇති හෙයින් ද, භවයෙහි අන්තයට ගිය හෙයින් ද, **භගවන්** නම් වන සේක. තවද:—

1. ලෞකික ලොකොත්තර සැප නිපදවන දැන, සීලාදී පාරමී භාවයට පැමිණි කුසල් ඇති හෙයින් භාග්‍ය ඇත්තේනුයි **භගවන්** නම් වන සේක.
2. අනේකවිධ වූ කෙලෙසයන් බින්දේනුයි භගවන් නම් වන සේක. රාග, දෙෂ, මොහ, නිත්‍යමනසකාර, සුඛ මනසකාර, ආත්ම මනසකාර යනාදී **කෙලෙසයෝ ද,**

අහිරික - අනොත්තප්පය; කොධ - උපනාහ; මක්ඛ - පලාස; ඉස්සා - මච්ඡරිය; මායා - සාඨෙය්‍ය; ථම්භ - සාරම්භ; මාන - අතිමාන; මද - පමාද; තණ්හා - අවිජ්ජා යනාදී **කෙලෙසයෝ ද,**

ලොභ අකුසල මූල, දෙෂ අකුසල මූල, මොහ අකුසල මූල, කාය දුශ්චරිත, වාග් දුශ්චරිත, මනො දුශ්චරිත, තණ්හා සංකෙලෙශ, දිට්ඨි සංකෙලෙශ, මාන සංකෙලෙශ, රාගමල, දෙෂ මල, මොහමල, රාගවිෂම, දෙෂවිෂම, මොහවිෂම, කාම සංඥ, භවසංඥ, විභවසංඥ, කාම විතර්‍ක, ව්‍යාපාදවිතර්‍ක, විහිංසාවිතර්‍ක, තෘෂ්ණා ප්‍රපඤ්ච, දිට්ඨි ප්‍රපඤ්ච, මාන ප්‍රපඤ්ච යනාදී **කෙලෙසයෝ ද,**

Free Distribution www.aathaapi.org

නිත්‍යසංඥ, සුඛසංඥ, ආත්මසංඥ, සුභසංඥ යන **චතුර්විධ විපරීත ධර්මයෝය,** කාම, භව, දිට්ඨි, අවිජ්ජා යන **චතුරාශ්‍රවයෝ ය,** අභිධ්‍යා, ව්‍යාපාද, සීලබ්බතපරාමාස ඉදංසච්චාභිනිවෙස යන **චතුර්විධ ග්‍රන්ථ ද,** කාමාදී **චතුරෝඝ ද,** කාමාදී **චතුර්යෝග ද,** ඡන්දාදී **සතර අගතීහු ද,** චීවරාදි සිව්පස පිළිබඳ **සතරවිධ තෘෂ්ණාවෝ ද;** කාම දිට්ඨි, සීලබ්බත, අත්තවාද යන **සතර උපාදානයෝය** යන කෙලෙස ධර්මයෝ ද.

බුද්ධ, ධම්ම, සඞ්ඝ, ශික්ෂා පිළිබඳ සැකය හා සබ්‍රහ්මචාරීන් කෙරෙහි කිපීම් සඞ්ඛ්‍යාත **පඤ්ච චෙතොඛීලයන්** ද; කාමයෙහි අවීතරාග, කායයෙහි අවීතරාග, රූපයෙහි අවීතරාග, බඩපුරා කෑ නිදි සුව විඳීමය. දෙව්සිරි පතා බඹසර විසීම් සඞ්ඛ්‍යාත වූ **පඤ්ච විනිබන්ධයෝ** ද; කාමච්ඡන්දාදි **පඤ්චනීවරණ ධර්මයෝ** ද, රූපාභිනන්දනාදී **පඤ්ච අභිනන්දන** යන කෙලෙසධර්මයෝ ද,

කොධ, මක්ඛ, ඉස්සා, සාඨෙය්‍ය, පාපිච්ඡතා, සන්දිට්ඨි පරාමාස යන **ෂට්විධාද මූලයෝ** ය, රූපතෘෂ්ණාදී **ෂට් තෘෂ්ණාවෝ** ය යන කෙලෙස ධර්මයෝ ද,

කාමරාග, භවරාග, පටිඝ, මාන, දිට්ඨි, විචිකිච්ඡා, අවිජ්ජා යන **සප්ත අනුශය ධර්මයෝ** ද,

මිච්ඡාදිට්ඨි ආදී **අට්ඨමිච්ඡත්තයෝ** ද,

තණ්හා, පරියේසන, ලාභ, විනිච්ඡය, ඡන්දරාග, අජ්ඣොසාන, පරිග්ගහ, මච්ඡරිය, ආරක්ඛාධිකරණ යන **නව තෘෂ්ණා මූලකයෝ** ද,

දස අකුසලයන් හා **දස කර්මපථයෝ** ද,

දෙසැට මිථ්‍යාදෘෂ්ටිහු ය.

අෂ්ටශත තෘෂ්ණා විචරිතයෝ ය යනාදි ඉතා බලවත් නොවූ **දරථ කෙලෙසයෝ** ද, ඉතා බලවත් වූ **පරිදාහ කෙලෙසයෝ** ද, සියදහස් ගණන් බිත්දේනුයි **භගවත්** නම් වන සේක.

Free Distribution www.aathaapi.org

තවද, පස්මරුන් අතුරෙන්, සමුච්ඡේද ප්‍රහාණ වශයෙන් අනුතප්පාද වශයෙන් **ක්ලේශමාරයා** ද, සමුදය ප්‍රහාණ පරිඤ්ඤ වශයෙන් **ඛන්ධ මාරයා** ද, අප්‍රවෘත්ත කරණ වශයෙන් **අභිසංඛාර මාරයා** ද. බලනැසීම් වශයෙන් **දෙවපුත්ත මාරයා** ද, එසේම **මෘත්‍යු මාරයා** ද, බින්දේනුයි **භගවන්** නම් වන සේක.

තවද, භග්න කළ රාග, දෙෂ, මොහ ඇති හෙයින් ද, ආශ්‍රව නැති හෙයින් ද, සියලු පව් බිඳලූ හෙයින් ද **භගවන්** නම් වන සේක.

මෙහි **"භාග්‍යය ඇත්තේ භගවා"** යයි කී කල්හි බුදුන්වහන්සේගේ රූපකාය සම්පත්තිය ද, සාමාන්‍ය මහා-ජනයා විසින් බුහුමන් කරණු ලබන බව ද, ක්ෂත්‍රියාදී ගෘහස්ථයන් විසින් එළඹිය යුතු බව ද, එළඹී ගෘහස්ථයන්ගේ කායපීඩා දුරු කිරීමෙහි පොහොසත් බව ද, තමන් කරා එළඹියනට ලෞකික සැප දීමෙහි සමත් බව ද ප්‍රකාශ වේ.

"භග්න ක්ලේශ ඇත්තේ භගවා" යයි කී කල්හි බුදුන්වහන්සේගේ ධර්මකාය සම්පත්තිය ද, පරිෂ්ක ලෝකයා විසින් බුහුමන් කරණු ලබන බව ද, තාපසාදී ප්‍රව්‍රජිතයන් විසින් එළඹිය යුතු බව ද, එළඹී පැවිද්දන්ගේ චිත්තපීඩා දුරු කිරීමෙහි පොහොසත් බව ද, තමන් කරා එළඹියනට ලෝකෝත්තර සැප දීමෙහි සමත් බව ද ප්‍රකාශ වේ.

3 භගධර්මයන්ගෙන් යුක්තවූ හෙයින් ද **භගවන්** නම් වන සේක. භගධර්ම නම් **ඓශ්වර්‍ය්‍ය, ධර්ම, යශස්, ශ්‍රී, කාම, ප්‍රයත්න** යන ෂට් ධර්මයෝ ය.

සවකීය චිත්තයෙහි පරම ඊශ්වරත්වය ඇති හෙයින් ද, ලෞකික වූ **අණිමා, ලඝිමා, මහිමාදි** ඓශ්වර්‍ය්‍ය හෝ සම්භාරයෙන් පරිපූර්ණව ඇති හෙයින් ද **භගවන්** නම් වන සේක. මෙහි **අණිමා** නම් කායයාගේ අණු බව, කුඩා බව හෝ ලඝු බවයි. **ලඝිමා** නම් සැහැල්ලු බවයි. **මහිමා** නම් ආකාශයෙහි පදසා ගමනාදීන්හි මහත්වයයි.

Free Distribution www.aathaapi.org

පතති නම් ඒ මඟිමයෙන් ඉෂ්ට දෙශයට පැමිණීමයි. **පාකමම** නම් අධිෂ්ඨානාදී වශයෙන් ඊප්සිත නිෂ්පාදනයයි. **ඊසතා** යනු තමා වසඟ බව හෝ ඊශ්වර බවයි. **යථා-කාමාවසායිතා** යනු අහසින් යන්නහුගේ හෝ අන් කිසිවක් කරන්නහුගේ හෝ යම් කිසිතැනෙක නිමාවට පැමිණීමය. මේ අෂ්ටවිධ වූ ලෞකිකයයි සමමත ඓශ්වයීය භාග්‍යවතුන් වහන්සේගේ ඍඩිවිධඥානයෙහි ඇතුළත් වේ. මෙසේ ශාසනික වූ හෝ බාහිර වූ හෝ භග සඞ්ඛ්‍යාත ඓශ්වයීය ඇති හෙයින් **භගවන්** නම් වන සේක.

ධම් නම් ලොකොත්තර ධම්යි.

යශස් නම් විද්‍යමාන ගුණය කරණ කොට ගෙන ලත් තුන්ලෝ පතළා වූ ඉතා පිරිසුදු වූ කීර්තියයි.

ශ්‍රී නම් රූපකාය දැකීමෙහි ව්‍යාවෘත වූ සත්ත්වයන්ගේ මනතුවන් පිණවීමෙහි සමත් වූ සම්භාවනාකාරයෙන් ම සම්පූර්ණ වූ සියළු අඞ්ගප්‍රත්‍යඞ්ග ගත ශොභාවය.

කාම නම් සිතුපැතූ ආත්මභිත හෝ පරහිත හෝ සියල්ල සිදුවන බැවින් ඉෂ්ටසිද්ධි සඞ්ඛ්‍යාත කාමයයි.

ප්‍රයත්න නම් සියලු ලෝකයාගේ ගෞරවය ලැබීමට හේතු වූ සම්‍යක් ව්‍යායාම සඞ්ඛ්‍යාත උත්සාහයයි.

මෙකී ෂට් භග ධම් ඇති හෙයින් **භගවන්** නම් වන සේක.

4 සියලු ධම්යන් කුසලත්‍රිකාදී භෙදයෙන් බෙදා දැක්වූ හෙයින් ද **භගවන්** නම් වන සේක.

භාග්‍යවතුන් වහන්සේ කුසලාදී ධම්යන් **ස්කන්ධ, ආයතන, ධාතු, සත්‍යය, ඉන්ද්‍රියය, පටිච්චසමුප්පාදාදී** භෙදයෙන් බෙදූ සේක. **දුක්ඛසත්‍යය,** පීඩන, සඞ්ඛත, සන්තාප, විපරිණාම යන අර්ථ වශයෙන් ද, **සමුදයාර්ය සත්‍යය,** ආයූහන, නිදාන, සංයොග, පළිබොධ යන අර්ථ

Free Distribution www.aathaapi.org

වශයෙන් ද, **නිරොධායඤ් සත්‍යය,** නිස්සරණ, විවේක, අසඞ්ඛත, අමත යන අර්ථ වශයෙන් ද; **මාඟී සත්‍යය,** නියාණික, හේතු, දස්සන, ආධිපතෙය්‍ය යන අර්ථ වශයෙන් ද බෙදූ විවෘත කොට වදාළ හෙයින් ද **භගවා නම්** වන සේක.

5 **දිව්‍යවිහරණ, බ්‍රහ්මවිහරණ, ආර්‍යවිහරණ** යන ත්‍රිවිධ විහරණයන් භජනය කළ හෙයින් ද **භගවත්** නම් වන සේක, **දිව්‍යවිහරණය** නම් ධ්‍යානයයි. **බ්‍රහ්මවිහරණ** නම් මෙත්තා, කරුණා, මුදිතා, උපෙක්ඛා යන සතරය. **ආර්‍යවිහරණ** නම් ඵලසමාපත්තියයි.

එසේම **කායවිවෙක, චිත්තවිවෙක, උපධිවිවෙක** යන ත්‍රිවිධ විවේකයන් භජනය කළ හෙයින් ද **භගවත්** නම් වන සේක. **කායවිවේකය** නම් කාමයන් කෙරෙන් වෙන්වූ කාය ඇති බවය. **චිත්තවිවේකය** නම් ප්‍රථම ධ්‍යානාදී වශයෙන් නීවරණාදීන් කෙරෙන් මිදුනු සිත් ඇති බවය. **උපධිවිවේකය** නම් සකඞ්කාදී උපධීන් කෙරෙන් වෙන්වීමය.

එසේම **සුඤ්ඤත, අප්පණිහිත, අනිමිත්ත** යන ත්‍රිවිධ විමොක්ෂයන් භජනය කළ සේක්නුයි **භගවත්** නම් වන සේක.

අන්‍යවූ ද ලෞකික--ලොකොත්තර උත්තරී මනුෂ්‍යධර්ම භජනය කළ හෙයින් ද **භගවත්** නම් වන සේක.

6 භවත්‍රයෙහි වමාළ තෘෂ්ණා ගමන් ඇති හෙයින් ද **භගවත්** නම් වන සේක.

භාග්‍යවතුන්වහන්සේ මෙසේ මේ මේ කාරණයෙන් **අර්හත්** නම් වන සේක. **සම්මාසම්බුද්ධ** නම් වන සේක. **විජ්ජාචරණසම්පන්න** නම් වන සේක, **සුගත** නම් වන සේක, **ලොකවිදූ** නම් වන සේක, **අනුත්තරපුරිසදම්ම-සාරථි** නම් වන සේක, **සත්ථාදෙවමනුස්සානං** නම් වන

Free Distribution www.aathaapi.org

සේක, බුඩ නම් වන සේක, භගවා නම් වන සේක යනාදී වශයෙන් බුදුගුණ සිහි කරණ කල්හි, යෝගාවචරයාගේ සිත රාග, දෙවෂ, මොහාදියෙන් නො පෙළෙයි. සිත ඍජුවෙයි. කාමච්ඡන්දී නීවරණ ධර්මයන් විෂ්කම්භනය වෙත්. විතර්ක විචාරයෝ බුදුගුණයටම නැඹුරුව සිටිති. බුදුගුණ විතර්කනය කරත්ම, විචාරණය කරත්ම උපචාර ධ්‍යානය ගෙන දෙන බලවත් ප්‍රීතිය උපදී. සිත ප්‍රීතිමත් බැවින්, ප්‍රීතිය ආසන්න කොට ඇති පස්සඩ්ධියෙන් කාය චිත්ත දරථ සංසිඳෙයි. දරථ සංසිඳීමෙන් කායික වූ ද, චෛතසිකවූ ද සුවය උපදී. සුඛිතවීමෙන් සිත බුදුගුණ අරමුණු කොට ම සමාධිමත් වෙයි. මෙසේ පිළිවෙලින් පැවත එක් ඇසිල්ලෙහි ධ්‍යානාඞ්ග පහළ වෙත්. බුදුගුණ අරමුණු කොට ඇති මේ ධ්‍යානය උපචාර ප්‍රාප්ත ම වේ. අර්පණාවට නො පැමිණේ. බුදුගුණයන්ගේ ගැඹුරු බැවින් ද, නානාවිධ වූ බුදුගුණ සිහිකිරීමේ අදහස් පහළ වන බැවින් ද අර්පණා ප්‍රාප්ත නොවන බව දත යුතු.

බුඩානුස්සතියෙහි අනුසස්

1. බුදුන්වහන්සේ කෙරෙහි ගෞරව ඇත්තෙක් වෙයි.
2. යටත් පැවතුම් ඇත්තෙක් වෙයි.
3. ශ්‍රඩ්ධායෙන් ද, සතියෙන් ද, ප්‍රඥයෙන් ද, පුණ්‍යයෙන් ද මහත් බවට පැමිණියේ වේ.
4. නිතර ප්‍රීති ප්‍රමෝද්‍යයෙන් වසන්නේ වේ.
5. කුඩා මහත් බිය ඉවසන්නේ වේ.
6. දුක් ඉවසීමට සමත් වේ.
7. "බුදුන් හා එක්ව වසමි" යි යන අදහස් ඇත්තේ වේ.
8. බුඩානුස්සතිය රඳා සිටින මොහුගේ ශරීරය පවා චෛත්‍යයක් මෙන් පිදිය යුතු බවට පත් වේ.

Free Distribution www.aathaapi.org

9. ඔහුගේ සිත බුඩ භූමියට නැමුණේ වේ.

10. පාපයක් කරම්යි සිතෙන්නා හා සමගම බුදුන් අනි-මුඛයෙහි සිටිනාසේ පෙනී යන හෙයින් පව් කිරීමෙහි ලජ්ජා භය ඇත්තෙක් වේ.

11. මාගීඵල නොලද්දේ නම් මරණින් මතු ඒකාන්ත-යෙන් ම සුගති ගාමී වේ.

2. ධම්මානුස්සතිය

දහම් ගුණ මෙනෙහි කොට භාවනා වශයෙන් වැඩීම **ධම්මානුස්සති භාවනා** නම් වේ. ධම්මානුස්සතිය වඩනු කැමති යෝගාවචරයා විසින් **"ස්වාක්ඛාතෝ භගවතා ධම්මෝ, සන්දිට්ඨිකෝ, අකාලිකෝ, එහිපස්සිකෝ, ඔපනයිකෝ, පච්චත්තං වෙදිතබ්බෝ විඤ්ඤූහි"** කියා භාවනා කළ යුතු. මෙයින් ත්‍රිපිටක ධර්මය නම් වූ **පර්‍යාප්ති ධර්මයෙහි** ද, සෝවාන්, සකෘදාගාමී, අනාගාමී, අර්හත් යන සතර මාගී හා සතර ඵලය ද, නිර්වාණය ද යන **නවලෝකොත්තර ධර්මයෙහිද** ගුණ මෙනෙහි කරණු ලැබේ.

1. ස්වාක්ඛාත නම් වූ ගුණය

භාග්‍යවතුන්වහන්සේ විසින් පර්‍යාප්ති ධර්මය හා නවලෝකොත්තර ධර්මය ද මනාකොට දේශනා කරණ ලද හෙයින් ධර්මය **ස්වාක්ඛාත** නම් වන්නේ ය.

පර්‍යාප්ති ධර්මය, වනාහි:—

1. **ආදි කල්‍යාණ, මධ්‍යේ කල්‍යාණ, පරියෝසාන කල්‍යාණ** බැවින් ද,

2. **සාර්ථ, සව්‍යඤ්ජන, සර්වසම්පූර්ණ පරිශුද්ධ බ්‍රහ්ම-චර්‍යාව** ප්‍රකාශ වන බැවින් ද, **ස්වාක්ඛාතය.**

Free Distribution www.aathaapi.org

සූත්‍ර පිටකය වශයෙන් ගත් කල්හි බුදුන්වහන්සේ වදාළ:-

1. **එක් ගාථාවෙක්හි,** මූල පදයෙන් **ආදිකල්‍යාණය,** දෙවන, තුන් වන පදයෙන් **මජ්ඣෙකල්‍යාණය,** අවසන් පදෙන් **පරියොසාන කල්‍යාණය.**

2. **එකානුසන්ධික සූත්‍රයෙක්හි,** නිදානයෙන් **ආදි කල්‍යාණය,** නිගමනයෙන් **පරියොසාන කල්‍යාණය,** සෙස්සෙන් **මජ්ඣෙ කල්‍යාණය.**

3. **නානානුසන්ධික සූත්‍රයෙක්හි,** ප්‍රථම අනුසන්ධියෙන් **ආදිකල්‍යාණය,** අවසාන අනුසන්ධියෙන් **පරියොසාන කල්‍යාණය,** සෙස්සෙන් **මජ්ඣෙකල්‍යාණය.**

සූත්‍ර විනය උභය පිටක වශයෙන් වදාහි:—

සනිදාන, සඋප්පත්තික වශයෙන් **ආදි කල්‍යාණය.** විනෙය ජනයන්ට අනුරූප බැවින් හා දෙසනු ලබන ශීලාදී අර්ථ අවිපරීත බැවින් හා හේතු උදාහරණ සහිත බැවින් හා මධ්‍ය වශයෙන් **මජ්ඣෙ කල්‍යාණය.** අසන්නවුන්ට ශ්‍රද්ධාව උපද වන හෙයින් නිගමන වශයෙන් **පරියොසාන කල්‍යාණය.**

අභිධර්ම පිටකය වශයෙන් වදාහි, සියලු පඤ්ඤාපනි ශාසනය එහි අර්ථය වූ **ශීල** වශයෙන් **ආදි කල්‍යාණය. සමථ, විදර්ශනා, මාර්ග, ඵල** වශයෙන් **මජ්ඣෙ කල්‍යාණය.** නිර්වාණය වශයෙන් **පරියොසාන කල්‍යාණය.**

තවද, ශීල, සමාධි වශයෙන් **ආදි කල්‍යාණය,** විදර්ශනා මාර්ග වශයෙන් **මජ්ඣෙ කල්‍යාණය,** ඵල වශයෙන් **පරියොසාන කල්‍යාණය.**

තවද, බුදුන්වහන්සේ මනා කුවණ ඇති බැවින් ධර්ම **සුබොධිතායෙන් ආදි කල්‍යාණය.** සංකෙලෙශයන්ගේ ප්‍රහාණත්වය හා ව්‍යවහාරඥයාගේ පරිපූර්ණත්වය ගෙන දෙන හෙයින් ධර්ම**සුධර්මතායෙන්,** මජ්ඣෙ **කල්‍යාණය.** සඞ්ඝ **සුප්‍රතිපත්තියෙන් පරියොසාන කල්‍යාණය.**

Free Distribution www.aathaapi.org

ධර්මය අසා ඒ පිණිස පිළිපදිනවුන් විසින් අවබෝධ කටයුතු අනිසමෙබාධියෙන් **ආදි කල්‍යාණය**. ප්‍රත්‍යෙක බොධියෙන් **මැජ්ඣ කල්‍යාණය**. ශ්‍රාවක බොධියෙන් **පරියොසාන කල්‍යාණය**.

ධර්මය ශ්‍රවණ මාත්‍රයෙන් **ආදි කල්‍යාණය**. ප්‍රතිපත්ති යෙන් **මැජ්ඣ කල්‍යාණය**. ඵලයෙන් **පරියොසාන කල්‍යාණය**.

යම් **ශාසන බ්‍රහ්මචරියාවක්** හා **මාර්ග බ්‍රහ්මචරියාවක්** භාග්‍යවතුන්වහන්සේ ප්‍රකාශ **කරත්** ද, නානා නයෙන් දක්වත් ද ඒ බ්‍රහ්මචරියාව තම තමාට යෙදෙන යෙදෙන පරිදි අර්ථ සම්පත්තියෙන් යුක්ත බැවින් **සාර්ථ** නම් වන්නේ ය. ව්‍යඤ්ජන සම්පත්තියෙන් යුක්ත බැවින් **සව්‍යඤ්ජන** නම් වන්නේය. ත්‍රිවිධ ශික්ෂාව හා සියලු පාළි ධර්මය ද **ශාසන බ්‍රහ්මචරියා** නම්. සියලු ශික්ෂාවන් ගේ සාරය වූ ශික්ෂාත්‍රය සඞ්ඛ්‍යාත ආර්‍ය්‍ය මාර්ගය **මාර්ග බ්‍රහ්මචරියා** නම් වේ.

මේ බ්‍රහ්මචරියාව වනාහි **සංකාසන, පකාසන, විවරණ, විභජන, උත්තානීකරණ, පඤ්ඤත්ති** යන ෂට්විධ අර්ථයෙන් යුක්ත බැවින් **සාර්ථය**.

සංකාසනය නම් අර්ථය හැඟවීමය.

පකාසනය නම් පළමුවෙන් අර්ථය හැඟවීමය.

විවරණය නම් සංක්ෂෙපයෙන් කියන ලද්ද විස්තර කිරීමය.

විභජනය නම් පළමු කියන ලද්ද නැවත නැවත බෙදා දැක්වීමය.

උත්තානීකරණය නම් විවරණය තවද ප්‍රකට කොට කීමය.

Free Distribution www.aathaapi.org

පඤ්ඤත්තිය නම් විභජන දෘෂ්ටාන්ත දැක්වීමෙන් ශ්‍රවණය කළවුන්ගේ සිත සතුටු වන සේ ප්‍රකාරයෙන් හැඟවීමය.

මේ ෂට්විධ අර්ථයන් අතුරෙන් සංකාසන, පකාසන දෙකින් **උද්දෙසය** ද, විවරණ, විභජන දෙකින් **නිද්දෙසය** ද, උත්තානීකරණ, පඤ්ඤත්ති දෙකින් **පටිනිද්දෙසය** ද දක්වන ලදී.

එසේම, බුහ්මවයස්සීව, **අක්ඛර, පද, බ්‍යඤ්ජන, ආකාර, නිරුත්ති, නිද්දෙස** යන ෂට්විධ ශබ්ද සම්පත්තියෙන් යුක්ත බැවින් **සබ්‍යඤ්ජනය.**

අක්ඛර නම් අකුරුයි.

පද නම් එක් අකුරකින් හෝ කිපයකින් හෝ අර්ථ ප්‍රකාශ වන වචනයයි.

බ්‍යඤ්ජන නම් පද කිපයක් එක්වීමෙන් සැදෙන වාක්‍යයයි.

ආකාර නම් වාක්‍ය විභාග කිරීමයි.

නිරුත්ති නම් නිර්වචනයයි.

නිද්දෙසය නම් නිර්වචනය තවද විස්තර කිරීමයි.

තවද, **අර්ථ ගම්භීරත්වයෙන්** හා **ප්‍රතිවෙධ ගම්භීරත්වයෙන්** ද යුක්ත බැවින් **සාර්ථය. ධර්ම ගම්භීරත්වයෙන්** හා **දේශනා ගම්භීරත්වයෙන්** යුක්ත බැවින් **සබ්‍යඤ්ජනය.**

තවද, **අත්ථපටිසම්භිද, පටිභාන පටිසම්භිද** වශයෙන් **සාර්ථය. ධම්මපටිසම්භිද, නිරුත්ති පටිසම්භිද** වශයෙන් **සබ්‍යඤ්ජනය.**

උගතුන් විසින් දතයුතු බැවින් පරීක්ෂක ජනයාගේ චිත්තප්‍රසාදය එළවන හෙයින් ද, ගැඹුරු අදහස් ඇති බැවින් ද

Free Distribution www.aathaapi.org

සාඵලය, ඇදහිය යුතු බැවින් ලෞකික ජනයාගේ චිත්ත ප්‍රසාදය ඵලවන හෙයින් ද නොගැඹුරු පද ඇති හෙයින් ද **සඛ්‍යඤ්ඤනය.**

අඩුවක් නැති හෙයින් **සච්චසම්පූණ්ණය.** අධිකයයි බැහැර කළ යුත්තක් නැතිව සියල්ල නිර්දෝෂ බැවින් **පිරිසුදුය.**

ශීලවිසුද්ධි ආදී සම්‍යක් ප්‍රතිපත්තියෙන් අධිගමය ප්‍රකාශ වන බැවින් **සාඵලය,** පර්‍යාප්තියෙන් ආගමය ප්‍රකාශ වන බැවින් **සඛ්‍යඤ්ඤනය.** ශීලාදී පඤ්ච ධර්මස්කන්ධයෙන් යුක්ත බැවින් **සච්චසම්පූණ්ණය.** දිට්ඨි, මානාදී උපක්ලේශ නැති හෙයින් ද **පිරිසුදුය.**

මෙසේ සාඵලවූ ද, සඛ්‍යඤ්ඤනවූ ද, සච්චසම්පූණ්ණවූ ද, පිරිසුදුවූ ද, බ්‍රහ්මචර්‍යාව ප්‍රකාශ කරණ හෙයින් පර්‍යාප්ති ධර්මය **සඞ්ඝාකඛ්‍යාත** නම් වන්නේ ය.

ලෝකෝත්තර ධර්මය වනාහි නිර්‍වාණයට අනුරූප ප්‍රතිපත්තිය ද, ප්‍රතිපත්තියට අනුරූපවූ නිර්‍වාණය ද වදාළ බැවින් **සඞ්ඝාකඛ්‍යාත** නම් වන්නේය.

ආර්‍ය්‍ය මාර්ගය අන්තද්වයට නොපැමිණ මධ්‍යම ප්‍රතිපදා වූයේම මධ්‍යමප්‍රතිපදායයි කියන ලද හෙයින් **සඞ්ඝාකඛ්‍යාතය.** ආර්‍ය්‍ය ඵලය සංස්‍කෘත් කෙලෙස් ඇත්තේම සංස්‍කෘත් කෙලෙස් ඇතැයි කියන ලද හෙයින් **සඞ්ඝාකඛ්‍යාතය.** නිර්‍වාණය ශාස්වත, අමෘත, ත්‍රාණ, ලෙණාදී ස්වභාව ඇති හෙයින්ම ශාස්වත, අමෘත, ත්‍රාණ, ලෙණ යයි වදාළ බැවින් ද **සඞ්ඝාකඛ්‍යාතය.**

2. සන්දිට්ඨික නම් වූ ගුණය

සාධකීය සන්තානයෙහි රාගාදීන් නැති කරණ බැවින් තමා විසින් ම දැක්ක යුතු ය යන අර්ථයෙන් **ආර්‍ය්‍ය මාර්ගය, සන්දිට්ඨික** නම් වන්නේ ය. **නවවිධ ලෝකෝත්තර ධර්මය,** යම් කෙනෙකු විසින් අධිගත නම්, ප්‍රත්‍යක්ෂඥානයෙන් තමා විසින් ම දැක්ක යුතු බැවින් ලෝකෝත්තර ධර්ම **සන්දිට්ඨික** නම් වන්නේය. එහෙයින් **ආර්‍ය්‍යමාර්ගය ද නවලෝකෝත්තර ධර්මය ද සන්දිට්ඨික** නම් වේ.

Free Distribution www.aathaapi.org

රාගයෙන් රත්වූ, රාගයෙන් අභිභූතවූ, රාගයෙන් වළඳනා ලද්දාවූ, පුද්ගල තෙම, තමහට වධ පිණිස ද, අන්‍යයන්ට වධ පිණිස ද, තමන්ට හා අන්‍යයන්ටත් වධ පිණිස ද සිතන්නේ ය. චෛතසික වූත් දුක් දෞම්නස් විඳින්නේය. රාගය ප්‍රහීණවූ කල්හි තමන්ට හෝ අන්‍යයන්ට හෝ, ඒ දෙපක්ෂයටම හෝ වධ පිණිස නො සිතන්නේය. චෛතසිකවූත් දුක් - දෞම්නස් නොවිඳින්නේය. මෙසේ හෙයින් මේ ආර්‍ය්‍ය මාර්ගය සන්දිට්ඨික යයි බුදුන්වහන්සේ විසින් වදාළ සේක. දෘෂ්ට යනු දැකීමය. සංදර්ශනයට සුදුසු හෙයින් **සන්දිට්ඨික** නම්.

ලොකොත්තර ධර්මය, භාවනා ප්‍රතිවේධ වශයෙන් ද, ප්‍රත්‍යක්ෂ ප්‍රතිවේධ වශයෙන් ද දක්නා ලබන හෙයින් **සන්දිට්ඨික** නම් වන්නේය.

3. අකාලික නම් වූ ගුණය

ලොකොත්තර මාර්ග කුසලයාගේ විපාකය වන ඵල-චිත්තය, මාර්ගචිත්තයට අනතුරුව ම, එක් චිත්තක්ෂණයකුදු කාලය නො ඉක්මවා ලැබෙන හෙයින් **අකාලික** යයි කියනු ලැබේ. කල් නො යවා විපාක දෙන හෙයින් **අකාලික** නම් වේ. ලෞකික කුසලය අපරාපරිය වශයෙන් හෝ උපපද්‍ය වශයෙන් හෝ විපාකදෙයි. දිට්ඨධම්මවෙදනීය කර්මයාගේ විපාකය වූවත් එම ආත්මයෙහිම සුවලපකාලයක් වූවත් ගතවී විපාක දෙන්නේය. එහෙයින් ලෞකික කුසල විපාක දීමට කාලයක් ගතවන බැවින් **කාලිකය**. ලොකොත්තර කුසලය කාලයක් ගත නොවී විපාක දෙන හෙයින් **අකාලික** නම් වේ.

4. එහිපස්සික නම් වූ ගුණය

නවලොකොත්තර ධර්මය, ඒකාන්තයෙන් ම විද්‍යමාන බැවින් ද, පිරිසුදු බැවින් ද, එව, බලව යයි කීමට සුදුසු වන හෙයින් **එහිපස්සික** නම් වන්නේය. වලාකුල් රහිත වූ

Free Distribution www.aathaapi.org

අහසෙහි බබලන පූර්ණ චන්ද්‍රයා මෙන් ඒකාන්තයෙන් ම විද්‍යමානය. පඬුවන් පලසෙක ලූ ජෝතිරංග මාණික්‍යය මෙන් ඒකාන්තයෙන් ම පිරිසුදු ය. එබැවින් එව බලව යයි කිමට සුදුසු වෙයි.

5. ඕපනයික නම් වූ ගුණය

ලොකොත්තර මාගී ඵල ධර්මය සිත්හි උපනයනය කළයුතු හෙයින් ද, එළවිය යුතු හෙයින් ද, උපදවා ගතයුතු හෙයින් ද **ඕපනයික** නම් වන්නේය. නිර්වාණයට පමුණුවන හෙයින් මාගීය ද, ප්‍රත්‍යක්ෂ කටයුතු බවට පමුණුවන හෙයින් ඵලය හා නිර්වාණය ද **උපනෙය්‍ය** නම් වේ. එහෙයින් නව ලොකොත්තර ධර්මය **ඕපනයික** නම් වන්නේය.

6. පච්චත්තං වෙදිතබ්බෝ විඤ්ඤූහි නම් වූ ගුණය

නුවණ ඇත්තන් විසින් තම තමන් සිත්හිම ලා දතයුතු, දැක්ක යුතු, විඳනය කළ යුතු හෙයින් නවලොකොත්තර ධර්මය **"පච්චත්තං වෙදිතබ්බෝ විඤ්ඤූහි"** යයි කියන ලදී. මා විසින් මාගීය වඩන ලද්දේය, ඵලය ලබන ලද්දේය, නිවණ සාක්ෂාත් කරන ලද්දේය යනාදී වශයෙන් තම තමන් විසින් ම දතයුතු වේ. අන්‍යයන් මගින් දත යුත්තක් නොවේ.

මේ ධර්මය සන්දිට්ඨික හෙයින් සවාකඛාතය. අකාලික හෙයින් සන්දිට්ඨිකය. එහිපස්සික හෙයින් අකාලිකය. එහිපස්සික හෙයින් ම ඕපනයිකය.

දහම් ගුණ මෙසේ සිහිකරන්නා වූ යෝගාවචරයාගේ සිත රාගයෙන්, දොෂයෙන් මැඩලන්නේ නොවේ. ධර්මය අරමුණු කොටම ඍජු බවට පැමිණේ. කෙලශයන් සිඳීමෙන් නීවරණ විෂ්කම්භනය වේ. එහෙයින් ධ්‍යානාඞ්ග පහළ වීමෙන් උපචාරධ්‍යානය උපදී. දහම් ගුණ ගැඹුරු හෙයින් අර්පණා ප්‍රාප්ත නොවේ.

Free Distribution www.aathaapi.org

ධම්මානුස්සතියෙහි අනුසස්

සවාකඛාතාදී වූ ගුණයෙන් යුත් මේ ධර්මය දේශනා කරන්නාවූ ද, මෙබඳු අර්ථයන්ගෙන් යුක්තවූ ද, ශාස්තෘවරයෙකු අතීතයෙහිදු නොදකිමි. දැනුදු නොදකිමි. ඔවුන් හා සමාන ශාස්තෘවරයෙක් නැතැයි දහම් ගුණ දැකීමෙන් ම, දහම් දෙසූ ශාස්තෘන්වහන්සේ කෙරෙහි ගෞරව සහිත වේ. යටහත් පැවතුම් ඇත්තේ වේ. ධර්මය කෙරෙහි ගරුබුහුමන් කරන්නේ, ශ්‍රද්ධාදී ගුණයෙන් විපුලත්වයට පැමිණේ. ප්‍රීතිය හා ප්‍රමෝද්‍ය බහුල කොට ඇත්තේ වේ. සියලු භය හා දුක් ඉවසීමෙහි සමත් වේ. ධර්මය හා එක්ව වසමියි යන සිත් පහළ වේ. දහම් ගුණ මෙනෙහි කරන්නා වූ ඔහුගේ ශරීරය පවා චෛත්‍ය ගෘහයක් මෙන් පූජනීය බවට පත්වේ. ධර්මාවබෝධය පිණිස සිත් නැමේ. ශික්ෂා කිරීමට කාරණයක් පැමිණි කල්හි ධර්මාවබෝධයට මෙනෙහි කිරීමෙන් වහා හිරිඔතප් පහළ වේ. ලොව්තුරු දහම් ප්‍රත්‍යක්ෂ නොකෙළේ නම් මරණින් මතු ඒකාන්තයෙන් ම සුගතිගාමී වේ.

3. සංඝානුස්සති

සඟ ගුණ මෙනෙහි කොට භාවනා කිරීම **සඞ්ඝානුස්සති භාවනා** නම් වේ. **සඞ්ඝානුස්සතිය** වඩනු කැමති යෝගාවචර තෙමේ යටකී සේ රහසිගතව, විවේකව හිඳ, **"සුපටිපන්නො භගවතො සාවකසඞ්ඝො, උජුපටිපන්නො භගවතො සාවකසඞ්ඝො, ඤායපටිපන්නො භගවතො සාවකසඞ්ඝො, සාමීචිපටිපන්නො භගවතො සාවකසඞ්ඝො, යදිදං චත්තාරි පුරිසයුගානි අට්ඨපුරිසපුග්ගලා එස භගවතො සාවකසඞ්ඝො, ආහුණෙය්‍යො, පාහුණෙය්‍යො, දක්ඛිණෙය්‍යො, අඤ්ජලිකරණීයො, අනුත්තරං පුඤ්ඤක්ඛෙත්තං ලොකස්සා"** යනාදි වශයෙන් භාග්‍යවතුන්වහන්සේගේ ශ්‍රාවකසඞ්ඝ තෙමේ මනා පිළිවෙතට පිළිපන්නේය, ඍජු පිළිවෙතට පිළිපන්නේය,

Free Distribution www.aathaapi.org

උපාය පිළිවෙතට පිළිපන්නේය, සුදුසු පිළිවෙතට පිළිපන්නේය. යම් මේ සතර පුරුෂයුග කෙනෙක් ඇද්ද, පුරුෂ පුද්ගලයෝ අටදෙනෙක් ඇද්ද, භාග්‍යවතුන්වහන්සේ ගේ මේ ශ්‍රාවක සමූහයා, ගෙණ අවුත් දියයුතු සිවි පසය පිළිගන්නට සුදුසු ය, අමුතු දන් පිළිගන්නට සුදුසු ය, දක්ෂිණාවට සුදුසු ය, වැන්ද යුතුය, සියලු ලෝකයාගේ අසදෘශ පින්කෙත යයි මෙසේ ආර්‍යසඞ්ඝ ගුණ සිහිකට යුතු.

1. සුපටිපන්න නම් වූ ගුණය

භාග්‍යවතුන්වහන්සේගේ ශ්‍රාවකසඞ්ඝ තෙමේ **සම්‍යක් ප්‍රතිපදාවට** ද, **අනිවර්ති ප්‍රතිපදාවට** ද, **අනුලෝම ප්‍රතිපදාවට** ද, **අපච්චනික ප්‍රතිපදාවට** ද, **ධම්මානුධම්ම ප්‍රතිපදාවට** ද මනාකොට පිළිපන් සේක.

සම්‍යක් ප්‍රතිපදාව නම් යහපත් වූ ආර්‍ය්‍ය මාර්ග ප්‍රතිපදාවයි.

අනිවර්ති ප්‍රතිපදා – ප්‍රතිපක්ෂ වූ ධර්මයන් නැවත හැරී නොඑනසේ දුරු කරන හෙයින් සම්‍යක් ප්‍රතිපදාවම **අනිවර්ති ප්‍රතිපදා** නම් වේ.

අනුලෝම ප්‍රතිපදා – අවබෝධ කරගත යුතු වූ නිර්‍වාණයට ඒකාන්තයෙන් ම අනුලෝම වන බැවින් **අනුලෝම ප්‍රතිපදා** නම් වේ.

අපච්චනික ප්‍රතිපදා – අනුලෝම වන බැවින් ද, විරුද්ධ නොවන බැවින් ද අවිරුද්ධ හෙවත් **අපච්චනික ප්‍රතිපදා** නම් වේ.

ධම්මානුධම්ම ප්‍රතිපදා – නිර්‍වාණ ධර්මයට අනුරූප සවභාව ප්‍රතිපත්ති වන බැවින් **ධම්මානුධම්ම පටිපදා** නම් වේ.

Free Distribution www.aathaapi.org

ශ්‍රාවකයෝ නම් භාග්‍යවතුන්වහන්සේගේ අවවාද, අනුශාසනා සකසා අසන්නෝයි. කළ වරද දැක කරණ ධර්මදේශනා **අවවාදය** යි. පසුව පසුව කරණ ධර්මදේශනා හෝ කළ වරද නොදැක ආදියෙහිම කරණ ධර්මදේශනා හෝ **අනුශාසනා**යි. ඒ අවවාද අනුශාසනා පරිදි පිළිපැදීමෙන් කායික සිදුවන බැවින් ආර්ය භාවයට පමුණුවන ඇසිම **සකසා ඇසීම** නම් වේ. මෙයින් ආර්යයෝම නිෂ්පර්‍යායයෙන් **ආර්ය ශ්‍රාවකයෝ** වෙති. ශ්‍රාවකයන්ගේ සමූහය **ශ්‍රාවක සඞ්ඝ** නම්. ආර්ය ශීලසමාන්තාවයෙන් හා ආර්ය දෘෂ්ටිසමාන්තාවයෙන් ද සමූහ භාවයට පැමිණි පිරිස **ආර්යසඞ්ඝ** නම් වෙත්. මාගීසථ පුද්ගලයෝ සම්‍යක් ප්‍රතිපත්තියෙන් යුක්ත බැවින් **සුප්‍රතිපන්නයහ.** ඵලසථයෝද සම්‍යක් ප්‍රතිපත්තියෙන් පැමිණිය යුත්තට පැමිණි හෙයින් යථෝක්ත මාගී සම්‍යක් ප්‍රතිපත්තිය පිණිස **සුප්‍රතිපන්නයහ.** සවාක්ඛාත වූ ධර්මවිනය දෙක්හි අනුශාසනාවට අනුරූප කොට පිළිපන් හෙයින් ද, අනවද්‍ය ප්‍රතිපදාවට පිළිපන් හෙයින් ද **සුප්‍රතිපන්න** නම් වේ. මෙසේ හෙයින් භාග්‍යවතුන් වහන්සේගේ ආර්ය වූ ශ්‍රාවක සඞ්ඝ තෙමේ **සුප්‍රතිපන්න** නම් වන සේක.

2. උජුපටිපන්න නම් වූ ගුණය

සම්‍යක් ප්‍රතිපදාව, මායා සාඨෙය්‍යාදී පාපධර්මයන් සමුච්ඡේද කළ හෙයින් **ඍජුය.** ඍජු වූ හෙයින් ම ගොමූත්‍රවඞ්කය මෙන් වඞ්ක නැති බැවින් **අවඞ්කය.** චන්ද්‍රරේඛාවඞ්කය මෙන් වඞ්ක නැති බැවින් **අකුටිලය.** නඞ්ගුලකොටිවඞ්කය මෙන් වඞ්ක නැති බැවින් **අජිම්හය.** එබඳු ඍජු වූ ද, අවඞ්ක වූ ද, අකුටිල වූ ද, අජිම්හ වූ ද, ප්‍රතිපදාවට පිළිපන් හෙයින් **උජුපටිපන්න** නම් වන සේක. තවද, අන්තද්වයට නො ගොස් මධ්‍යම ප්‍රතිපදාවට පිළිපන් හෙයින් ද, කය, වචන, මන යන තුන් දෙනාගේ ඍජු නොවන බව, කුටිල නොවන බවය, ජිම්හ බවය යන දෝෂයන්ගේ ප්‍රහාණය පිණිස පිළිපන් හෙයින් ද **උජුපටිපන්න** නම් වන සේක.

Free Distribution www.aathaapi.org

3. ඤායපටිපන්න නම් වූ ගුණය

සම්‍යක් ප්‍රතිපද, සඞ්ඛ්‍යාත ආයර්‍යීවූ, නිර්දෝෂවූ උපායට පිළිපන්නේ **ඤායපටිපන්න** නම් වේ. නිර්‍වාණ ධර්‍මය යමක් කරණකොට ගෙන ප්‍රතිවේධ කරණු ලැබේ ද, එයට **ඤාය** යයි කියනු ලැබේ. එනම් සම්‍යක් ප්‍රතිපද, සඞ්ඛ්‍යාත ආයර්‍යී මාර්‍ගයයි. එබැවින් භාග්‍යවතුන් වහන්සේගේ ආයර්‍යී ශ්‍රාවක සඞ්ඝ තෙමේ නිර්‍වාණ සඞ්ඛ්‍යාත ඤාය පිණිස පිළිපන් හෙයින් **ඤායපටිපන්න** නම් වන සේක.

4. සාමීචිපටිපන්න නම් වූ ගුණය

සම්‍යක් ප්‍රතිපදාව, සසරදුකින් බැහැරලීමට සමර්‍ථ වන හෙයින් **සාමීචි** නම් වේ. සාමීචි සඞ්ඛ්‍යාත සසර දුකින් බැහැරලීමට සමත් සම්‍යක් ප්‍රතිපදාවට පිළිපන් හෙයින් **සාමීචිපටිපන්න** නම් වේ. තවද, යම් පරිදි පිළිපන් කෙනෙක් අනුන් කරනු ලබන උපසථානාදී සාමීචියට සුදුසු ලෙස පිළිපන් බැවින් ද **සාමීචිපටිපන්න** නම් වේ. මේ ආදී ගුණයෙන් භාග්‍යවතුන් වහන්සේගේ ආයර්‍යීශ්‍රාවක සඞ්ඝ තෙමේ **සාමීචිපටිපන්න** නම් වන සේක.

යටකී සුප්‍රතිපන්නාදී ගුණයෙන් යුත් ශ්‍රාවක සඞ්ඝ තෙමේ **පුරිසයුග** වශයෙන් සතරෙක. **පුරිස පුද්ගල** වශයෙන් අටදෙනෙක.

පුරිස යුග සතර නම්— සොවාන් මාර්‍ගස්ථ – ඵලස්ථයෝ එක් පුරිස යුගයෙක. සකදාගාමී මාර්‍ගස්ථ – ඵලස්ථයෝ එක් පුරිස යුගයෙක. අනාගාමී මාර්‍ගස්ථ – ඵලස්ථයෝ එක් පුරිස යුගයෙක. අර්හත් මාර්‍ගස්ථ – ඵලස්ථයෝ එක් පුරිස යුගයෙකි.

පුරිසපුද්ගලයෝ අටදෙන නම්, සොවාන් මාර්‍ගස්ථ, සොවාන් ඵලස්ථ, සකෘදාගාමී මාර්‍ගස්ථ, සකෘදාගාමී ඵලස්ථ, අනාගාමී මාර්‍ගස්ථ, අනාගාමී ඵලස්ථ, අර්හත් මාර්‍ගස්ථ, අර්හත් ඵලස්ථ යන පුද්ගලයෝ අට දෙනය.

Free Distribution www.aathaapi.org

5. ආහුනෙය්‍ය නම් වූ ගුණය

මෙ කී පුරිස යුග වශයෙන් සතර දෙනෙක් වූ ද, පුරුෂ පුද්ගල වශයෙන් අටදෙනෙක් වූ ද ශ්‍රාවක සඞ්ඝයා වහන්සේ **ආහුනෙය්‍ය** නම් වන සේක.

දුරින් හෝ ගෙනවිත් සිල්වතුන් කෙරෙහි දිය යුතු සිව්පසය **ආහුනය** නම්වේ. ඒ ආහුනයයට සුදුසුවූයේ **ආහුනෙය්‍ය** නම්, භාග්‍යවතුන් වහන්සේගේ ශ්‍රාවක සඞ්ඝ තෙමේ පිරිසුදුවූ සිල් ඇති හෙයින් ද, උතුම්වූ ගුණයෙන් යුක්ත හෙයින් ද සිව්පසය පිළිගැන්වූවනට මහත් ඵල සිඹ කොට දෙන්නේය. එබැවින් ශ්‍රාවක සඞ්ඝයා වහන්සේ **ආහුනෙය්‍ය** නම් වන සේක.

6. පාහුනෙය්‍ය නම් වූ ගුණය

සතරදිගින් හා සතර අනුදිගින් ආ ප්‍රියමනාප වූ නැයන් මිත්‍රයන් පිණිස සත්කාරයෙන් සපයන ලද ආගන්තුක දානයට **පාහුන** යයි කියනු ලැබේ. එසේ පිළියෙල කරන ලද දානය ඔවුනට නොදී ශ්‍රාවක සඞ්ඝයාට දිය යුතුම ය. සඞ්ඝයා ඒ පාහුනය පිළිගන්නට සුදුසු ය. සඞ්ඝයා වහන්සේ වනාහි එක් බුඩානන්තරයක් ඉක්මුණු කල්හි හෝ අසඞ්ඛ්‍ය-යක් කප් ඉක්මුණු කල්හි හෝ ලැබෙන්නේ ය. එබැවින් ප්‍රියමනාපවූ ද, සීලාදී ගුණයෙන් යුක්තවූ ද මේ සඞ්ඝයා අමුතු සත්කාරයට හෙවත් පාහුනයට සුදුසු වන්නේමය. ප්‍රිය නෑමිතුරු ආදීවූ සෙසු පාහුනකයෝ මූළුකාලයෙහිම ලැබිය හැකි වේ. එහෙයින් භාග්‍යවතුන් වහන්සේගේ ආර්‍යශ්‍රාවක සඞ්ඝයා **පාහුනෙය්‍ය** නම් වන සේක.

7. දක්ඛිණෙය්‍ය නම් වූ ගුණය

පරලොව අදහා දියයුතු දානයට **දක්ඛිණා** යයි කියනු ලැබේ. දක්ෂිණාව මහත්ඵල බව කිරීමෙන් විසුඛ කෙරෙනුයි **දක්ඛිණෙය්‍ය** නම් වේ. පිරිසුදු සීලාදී ගුණයෙන් යුත්

Free Distribution www.aathaapi.org

ආයුෂ්මත් සඞ්ඝයා කෙරෙහි පුදන ලද සිව්පසය මහත්ඵල මහානිසංස ගෙනදෙන හෙයින් භාග්‍යවතුන්වහන්සේගේ ශ්‍රාවක සඞ්ඝ තෙම **දක්ඛිණෙය්‍ය** නම් වන සේක.

8. අඤ්ජලිකරණීය නම් වූ ගුණය

දෙ අත් හිස පිහිටුවා සියලු ලොකයා විසින් කරණු ලබන අඤ්ජලිකම්මයට සුදුසු වන හෙයින් **අඤ්ජලිකරණීය** නම් වේ. සීලාදී ගුණයෙන් පිරිසුදු වූ, භාග්‍යවතුන් වහන්සේගේ ශ්‍රාවක සඞ්ඝ තෙම මේ අඤ්ජලිකම්මයට සුදුසු වන හෙයින් **අඤ්ජලිකරණීය** නම් වන සේක.

9. අනුත්තර පින්කෙත නම් වූ ගුණය

ශ්‍රාවක සඞ්ඝයා වහන්සේ, සියලු ලොකයාගේ නා නා ප්‍රකාර හිත සුව ගෙන දෙන්නා වූ ද, අසදෘශ වූ ද, පුණ්‍යය හටගන්නා වූ ද තැනක් වන හෙයින්, හෙවත් සමානයෙක් නැති පුණ්‍යක්ෂෙත්‍රයක් වන බැවින්, **අනුත්තර වූ පින්කෙත** නම් වන සේක.

මෙසේ සුපටිපන්නාදී සංඝ ගුණ මෙනෙහි කරන්නා වූ යෝගාවචරයාගේ සිත, රාග, දෙෂ, මොහාදියෙන් අභිභූත නොව, ඍජුභාවයට පැමිණ, නීවරණයන් විෂ්කම්භනය-වීමෙන් ධ්‍යානාඞ්ග පහළවීමෙන් උපචාර ප්‍රාප්ත වේ. සඟ ගුණ ඉතා ගැඹුරු හෙයින් ද නා නා විධ සඟගුණ සිහිවන හෙයින් ද, ධ්‍යානය අර්පණා ප්‍රාප්ත නො වේ.

සඞ්ඝානුස්සතියෙහි අනුසස්

සඞ්ඝානුස්සති භාවනාවෙහි යෙදුන යෝගාවචර තෙමේ සඞ්ඝයා කෙරෙහි ගෞරව ඇත්තෙක් වේ. ශ්‍රද්ධාදී ගුණ-යෙන් විපුලත්වයට පැමිණේ. ප්‍රීති - ප්‍රමෝද්‍ය බහුල වීමෙන් සියලු භය, දුක් ඉවසීමෙහි සමතෙක් වේ. සඞ්ඝයා සමඟ වාසය කරන්නෙක් බව වැටහේ. ඔහුගේ ශරීරය පවා සඞ්ඝයාවහන්සේ රැස්වූ පොහෝ ගෙයක් මෙන් පූජාර්හ

Free Distribution www.aathaapi.org

වන්නේය. සඩ්ඝ ගුණය ලබනු සඳහා ඔහුගේ සිත නැමෙන්නේ ය. ශික්ෂා කඩ කිරීමට අවස්ථා පැමිණි කල්හි සඩ්ඝයා අභිමුඛයෙහි පෙනී ගියා සේ වැටහීමෙන් හිරිඔතප් එළඹ සිටීමෙන් එය වළකා ගත හැකි වේ. මතු ධ්‍යාන මාර්ගඵල නො ලබන්නේ නම් එකාන්තයෙන් සුගතිගාමී වන්නේ ය.

4. සීලානුස්සතිය

යම් ශීලයක් රක්නා පුද්ගලයෙකු විසින් තමාගේ ශීලය ආවර්ජනා කොට, මෙනෙහි කොට, භාවනා වශයෙන් වැඩීම **සීලානුස්සතිය** නම් වේ ඔහු විසින් රහසිගත ව, විවේකව සුදුසු අස්නක හිඳ **"අහො වත මෙ සීලානි, අඛණ්ඩානි, අවිච්ඡිද්දානි, අසබලානි, අකම්මාසානි, භුජිස්සානි, විඤ්ඤුපසත්ථානි, අපරාමට්ඨානි, සමාධිසංවත්තනිකානි"** යනාදී වශයෙන් මෙනෙහි කළ යුතු. එහි අර්ථය නම් සාධු, සාධු, මාගේ සීලය අඛණ්ඩය, අවිච්ඡිද්‍රය, අසබලය, අකල්මාෂය, භුජිස්සය, විඤ්ඤුප්පසත්ථය, අපරාමට්ඨය, සමාධිසංවත්තනිකය. යෝගාවචර තෙම ගිහියෙක් වී නම්, තමා විසින් රක්නා පඤ්චශීලය හෝ දශශීලය හෝ උපෝසථ සීලය හෝ මෙනෙහි කළ යුතු. පැවිද්දෙක් නම් තමාගේ පැවිදි සිල් සිහි කළ යුතු. මෙසේ තමාගේ සිල් මෙනෙහි කරන කල්හි අඛණ්ඩාදී වශයෙන් ම මෙනෙහි කළ යුතු.

අඛණ්ඩය— කෙළවර බිඳුනු වස්ත්‍රයක් මෙන්, තමාගේ ශීලයෙහි, ශික්ෂාපදයන් අතුරෙන් මුලින් හෝ අගින් එක් ශික්ෂාපදයකුදු නො කැඩුණේ ද, එය **අඛණ්ඩ** නම්.

අවිච්ඡිද්දය— මැද සිදුරු වූ වස්ත්‍රයක මෙන්, මැද එක් ශික්ෂාපදයකුදු නොබිඳුණේ නම් එය **අවිච්ඡිද්‍ර** නම්.

අසබලය— ශික්ෂා පදයන් අතුරෙන් පිළිවෙලින් ශික්ෂා පද දෙකක් හෝ තුනක් හෝ නොබිඳුණේ වී නම්, ඒ සීලය,

Free Distribution www.aathaapi.org

පිට හෝ කුස හෝ නැංගාවූ, දික් වට ආදී සටහන් ඇති සභාග නොවන වණ්ණයෙන් යුකතවූ කළු රත් ආදීවූ එක්තරා වණ්ණයක් ඇති, ගවදෙනක මෙන් **සබල** නොවන බැවින් **අසබල** නම් වේ.

අකල්මාෂය – අතරතුරෙන් ශික්ෂාපද නො බිඳුණේ නම්, ඔහුගේ ශීලය, කලු, රතු ආදීවූ විසභාග බිඳුයෙන් විසිතුරු වූ ගවදෙනක මෙන් කල්මාෂ නොවන හෙයින් **අකල්මාෂ** නම් වේ.

තවද, සියලු ශික්ෂාපදයෝ ම, සප්තවිධ මේථුන සංයෝගයෙන් ද, ක්‍රෝධ - උපනාහ යනාදී පාපධර්මයන්ගේ වශයෙන් ද, උපගත නො වන හෙයින් **අඛණ්ඩය, අචිඡ්දය, අසබලය, අකල්මාෂය** වන්නාහ.

භුජිස්සය – අඛණ්ඩාදී ගුණයෙන් යුත් ශීලය, තෘෂ්ණා දාස භාවයෙන් මිදී, සෙවරී භාවය කරණ හෙයින් **භුජිස්සය.**

විඤ්ඤූපසත්ථය – පිරිසුදු වූ ඒ ශීලය බුඩාදී නුවණැත්තන් හෙවත් විඥයන් විසින් ප්‍රශංසා කරන ලද හෙයින් **විඤ්ඤූපසත්ථ** නම් වේ.

අපරාමට්ඨය – මේ ශීලය කරණ කොට ගෙන මම දෙවියෙක් වන්නෙමි යයි තෘෂ්ණාවෙන් හෝ, ශීලයෙන් ශුඩිය වන්නේ යයි කියා දෘෂ්ටියෙන් හෝ පරාමර්ශනය නො කරන ලද ශීලය **අපරාමට්ඨ** නම් වේ.

සමාධිසංවත්තනිකය – යම් ශීලයක් උපචාරසමාධි, අප්පණා සමාධි පිණිස හෝ, මාඟී සමාධි, ඵල සමාධි පිණිස හෝ පවත්නේ නම් එයට **සමාධි සංවත්තනිකය** යි කියනු ලැබේ.

මෙසේ තමාගේ ශීලය, අඛණ්ඩය, අචිඡ්දය, අසබලය, අකල්මාසය, භුජිස්සය, විඤ්ඤූපසත්ථය, අපරාමට්ඨය, සමාධි සංවත්තනිකය යනාදී වශයෙන් මෙනෙහි කරන කල්හි, තමාගේ සිත රාග, දෙෂ, මොහාදියෙන් අභිභූත නොව,

Free Distribution www.aathaapi.org

සෘජුව පවත්නා හෙයින් කෙලෙසුන් සංසිඳී, නීවරණ ධර්මයන් විෂ්කම්භනය වීමෙන්, ධ්‍යානාඞ්ග ඉපිද උපචාර ප්‍රාප්ත වන්නේ ය. ශීල ගුණ ගැඹුරු බැවින් ද, ශීල ගුණය පිළිබඳව නා නා විධ අදහස් පහළ වන බැවින් ද ධ්‍යානය අජීණ ප්‍රාප්ත නො වන්නේ ය. උපචාර ධ්‍යානයෙහි ම පිහිටයි.

සීලානුස්සතියෙහි අනුසස්

සීලානුස්සතිය වඩන යෝගාවචරයා ශික්ෂාවෙහි ගෞරව කරන්නෙක් වන්නේ ය. සිල්වතුන් හා සහාග පැවතුම් ඇත්තෙක් වේ. ශික්ෂාවෙහි ගෞරව ඇති බැවින් ම ධර්මාමිෂ පටිසන්ථාරයෙහි නො පමා වන්නේ ය. ආත්මවාදයදී බියෙන් මිදුණේ ද වේ. සඵලපමාත්‍ර වරදෙක් හි ද බිය ඇත්තෙක් වේ. ශ්‍රද්ධාදීන්ගේ විපුලතියට ද පැමිණේ. ප්‍රීතිප්‍රමොද්‍යය බහුල වන්නේ ය. මතු මාගීඵල නොලබන්නේ නම් ඒකාන්තයෙන් ම සුගතිපරායණ වන්නේ ය.

5. චාගානුස්සතිය

දානය ආවර්ජනා කරමින්, මෙනෙහි කරමින් කරනු ලබන භාවනාව **චාගානුස්සති** භාවනා නම් වේ. චාගානුස්සතිය වඩනු කැමති යෝගාවචර තෙම සද්භාවයෙන් ම දන් දීමෙහි ම යෙදුනු එහි පැහැදුනු, එයටම නැමුනු සිත් ඇති කෙනෙකු වියයුතු. භාවනාව ආරම්භ කරන දිනයෙහිදී "දැන් ඉතින් මේ වේලාවේ සිට දානක් පිළිගන්නා කෙනෙක් හමුවී නම්, එක් පිඬක් පමණක්වත් නොදී නොවළඳමි"යි දැන සමාදන කොට, එදිනම ගුණයෙන් විශිෂ්ටවූ ප්‍රතිග්‍රහකයන් කෙරෙහි, ශකනිවූ පරිද්දෙන් බලය ඇති පරිද්දෙන් දන් දී, ඒ දාන පරිත්‍යාග නිමිත්ත ගෙන, රහසිගතව, විවේක ඇති තැනක හිඳ, මෙසේ ත්‍යාගය මෙනෙහි කළ යුතු. **ලාභා වත මෙ—සුලද්ධං වත මෙ—සොහං මච්ඡරමලපරියුට්ඨිතාය පජාය විගතමල-මච්ඡේරෙන චෙතසා විහරාමි—මුත්තචාගො, පයතපාණි,**

Free Distribution www.aathaapi.org

වොසසඟහරතො, යාචයොගො, දුන සංවිභාගරතො (මට ඒකාන්නයෙන් ලාභයෙක, මා විසින් ලබන ලද්ද මනාව ම ලබන ලද්දේ ය. ඒ මම මසුරුමලින් මඩනා ලද සත්ත්වයන් අතුරෙන්, මලරහිතව, මසුරු බව රහිත ව වාසය කරම්. මුදුහරන ලද ත්‍යාග ඇත්තේ පිරිසුදු කරගත් අත් ඇත්තේ. පරිත්‍යාගයෙහි ඇලුණේ, ඉල්ලූ දෙය දෙන, දැනයෙහි ද, සංවිභාගයෙහි ද ඇළුණේ වෙමි')යි කියායි.

මට ඒකාන්නයෙන් ලාභයෙක. මම ආයුෂය දී දිව්‍යමයවූ ද, මනුෂ්‍යමයවූ ද, ආයුෂයට හිමිවන්නෙමි. දන් දෙන තැනැත්තේ ලොවට ප්‍රිය වෙයි. ඔහු බොහෝ දෙනා භජනය කරන්නාහ. සත්පුරුෂයන්ගේ ධර්මය නොයික්මවන්නේ, දන් දෙන්නේ ලොවට ප්‍රිය වන්නේය. මේ ආදී වශයෙන් භාග්‍යවතුන්වහන්සේ විසින් දන් දෙන්නහු පිළිබඳව යම් ආයු, වණ්, සුඛ, බල, පටිභානාදී වූ ද, ප්‍රියභාවාදී වූ ද ලාභකෙණෙක් වණ්නා කරන ලද ද, ඒ සියලු ලාභයෝ මට ඒකාන්නයෙන් ම වන්නේ යයි සිතා දන් දීමෙන් තමාට වන ලාභය මෙනෙහි කළ යුතු.

එසේම, මා විසින් යම් සම්බුද්ධ ශාසනයක් හෝ මිනිසත් බවෙක් හෝ ලබන ලද නම්, එය මනාව ලබන ලද්දේ වෙමියි කියා ද මෙනෙහි කළ යුතු.

යම් බඳු වූ මම, අනුන් හා සාධාරණ බව නොඉවසීම ලක්ෂණකොට ඇති, චිත්තයාගේ ප්‍රභාස්වර බව දූෂ්‍ය කරන ඒකාන්න පාපධර්මයක් වූ ලොභාදී මලයන් හා මසුරු මලයන් අතුරෙන් එක්තරා මලයකින්වත් මඩනා ලද සත්ත්වයන් අතුරෙහි, රාග, දෙෂාදි මලයන් ද, මාත්සර්‍යය ද ප්‍රහීණ කොට වාසය කරන්නෙමි යයි ද මෙනෙහි කළ යුතු.

දෙන දෙය යමක් අපෙක්ෂා නොකොට, අල්වා නොගැනීම් වශයෙන් දෙන්නේ නම්, එය මුදුහරන ලද ත්‍යාගය හෙවත් **මුක්ත ත්‍යාගය** නම් වේ. දියයුතු දෙය

Free Distribution www.aathaapi.org

සකස් කොට සියතින් ම දෙන්නේ නම්, හෙතෙම හැම දෑ සෝදා පිරිසුදු කරගත් අත් ඇත්තේ වේ. හෙවත් **පයතපාණී** නම් වේ. දෙයධර්ම සඞ්ඛ්‍යාත චොස්සගහයෙහි නිතර යෙදුනේ වේද, එහි ඇළුණේ වේද එයට **චොස්සගහ-රතෝ** යයි කියති. යම් දෑන වසතුවක් යාචකයෝ ඉල්වත් නම් ඒ ඒ දෑන වසතුව දෙන හෙයින් **යාචයොග** නම් වේ. යමෙක් අනුන්ට දෙනු පිණිස ම සපයා තබා දෙනු ලැබේ ද එය **දාන** නම්. තමාගේ පරිභෝගයට සැපයූ වසතුවෙන් බෙදා දෙනු ලබනුයේ **සංවිභාග** නම් වේ. දානයෙහි ද සංවිභාගයෙහි ද ඇළුණේ **සංවිභාගරතෝ** නම් වේ.

මෙසේ දානයාගේ "විගතමලමවෙජ්ජරතාදී ගුණයන්ගේ වශයෙන් තමාගේ දානය මෙනෙහි කරන්නා වූ යෝගාවචරයාගේ සිත රාග, දෙවෂ, මෝහාදියෙන් නොමඩනා ලදුව, ඍජුව පැවැත්ම කරණ කොට ගෙන කෙලෙසයන් සංසිදීමෙන් නීවරණ ධර්මයන් විෂකම්භනය වී ධ්‍යානාඞ්ගයෝ පහළ වෙත්. එවිට ඔහුගේ සිත උපචාර ප්‍රාප්තවේ. ත්‍යාග ගුණ ගැඹුරු හෙයින් ද, නා නා විධ ත්‍යාග ගුණ සිහිවන බැවින් ද ධ්‍යානය අජීණාප්‍රාප්ත නොවේ.

අනුසස් වශයෙන් වනාහි ඔහු බෙහෙවින් ත්‍යාගාධිමුකතවේ. නිලෝභවේ. මෛත්‍රියට අනුලොම් ව හැසිරේ. විශාරද වේ. ප්‍රීති ප්‍රමොදය බහුල වේ. මතු මාගීඵල නොලබන්නේ නම් ඒකාන්තයෙන් සුගති පරායණ වේ.

6. දෙවතානුසසතිය

චාතුම්මහාරාජිකාදී දෙවියන් සාක්ෂි කොට තබා තමන්ගේ ශ්‍රද්ධාදී ගුණ සිහි කරමින් කරන්නා වූ භාවනාව **දෙවතානුසසති** නම් වේ.

දෙවතානුසසතිය වඩනු කැමති යෝගාවචරයා ආයෂ්මාගී වශයෙන් අධිගත ශ්‍රද්ධාදී ගුණයෙන් යුකතව රහසිගත ව, විවේකව හිඳ මෙසේ සිතන්නේ ය.

Free Distribution www.aathaapi.org

චාතුම්මහාරාජික නම් දෙවියෝ ඇත්තාහ. එසේම තාවතිංස නම් දෙවියෝ ද, යාම නම් දෙවියෝ ද, තුසිත නම් දෙවියෝ ද, නිම්මාණරති නම් දෙවියෝ ද, පරනිම්මිත වසවත්ති නම් දෙවියෝ ද ඇත්තාහ. තවද බ්‍රහ්මකායික දෙවියෝත් ඇත්තාහ. එයින් මතු පරිත්තාභාදි දෙවියෝ ඇත්තාහ. යම් බඳුවූ ශ්‍රද්ධාවෙකින්, ශීලයකින්, මෙලොවින් චුතව, උපන්නාහු ද, මට ද එබඳු වූ ශ්‍රද්ධා, ශීල, ශ්‍රැත, ත්‍යාග, ප්‍රඥ ඇත්තේ යයි දෙවියන් සාක්ෂියට කබා තමන්ගේ ශ්‍රද්ධාදී ගුණයන් සිහි කළ යුතු.

මෙසේ දෙවියන්ගේ ශ්‍රද්ධාදී ගුණ සිහි කොට පසුව තමාගේ ශ්‍රද්ධාදී ගුණයන් සිහි කරමින් භාවනා කරන කල්හි ඔහුගේ සිත, රාගයෙන් ද, දෙවෂයෙන් ද, මෝහයෙන් ද නොමඩනා ලද හෙයින්, සිත සෘජුවීම කරණ කොට ගෙන, කෙලෂයන් සංසිදීමෙන්, නීවරණ ධර්මයන් විෂකම්භනය වේ. එකල්හි ධ්‍යානාඞ්ගයන් ඉපිද සිත උපචාර ප්‍රාපත වේ. ශ්‍රද්ධාදී ගුණ ගැඹුරු බැවින් ද, නානාවිධ ගුණ සිහිවන බැවින් ද ධ්‍යානය අජීණාප්‍රාපත නොවේ.

අනුසස් වෂයෙන් වනාහි ඔහු දෙවියන්ට ප්‍රිය වේ. මනාප වේ. ශ්‍රද්ධාදී ගුණයෝ විපුලත්වයට පැමිණේ. ප්‍රීති ප්‍රමොද්‍ය බහුල වේ. මතු ධ්‍යාන මාර්ගඵල නො ලබන්නේ නම් ඒකාන්තයෙන් සුගතිගාමි වන්නේ ය.

යට දක්වන ලද **බුද්ධානුස්සති, ධම්මානුස්සති, සඞ්ඝානුස්සති, සීලානුස්සති, චාගානුස්සති, දෙවතානුස්සති** යන අනුස්සති සය සමාධි වන්නේ ආර්‍යශ්‍රාවකයන්ටම ය. ඒ ආර්‍යශ්‍රාවකයන් හට බුදු ගුණ, දහම් ගුණ, සඟ ගුණ ප්‍රකට වන හෙයින් ද, අඛණ්ඩ, අවිච්ඡාදී ගුණ ඇති පිරිසුදු සීලයෙන් යුක්ත වන හෙයින් ද, මසුරුමල ආදියෙන් පහවූ ත්‍යාග ගුණයෙන් යුක්ත වන හෙයින් ද, මහානුභාව ඇති දෙවියන්ගේ ගුණ බඳු ශ්‍රද්ධාදී ගුණයෙන් යුක්ත වන හෙයින්ද මේ අනුස්සති සය ආර්‍යශ්‍රාවකයන්ටම සමාධි වන බව වදාරණ ලදී.

Free Distribution www.aathaapi.org

7. මරණානුස්සතිය

මරණය සතර වැදෑරුම් වේ. එනම්:—

1. **ජීවිතින්ද්‍රියුපච්ඡේද මරණය**
2. **සමුච්ඡේද මරණය**
3. **ක්ෂණික මරණය**
4. **සම්මුති මරණය.**

ජීවිතින්ද්‍රියුපච්ඡේද මරණය නම් එක් භවයකට ඇතුළත් ජීවිතින්ද්‍රිය ප්‍රබන්ධයාගේ විච්ඡේදය නොහොත් සිදීයාමය.

සමුච්ඡේද මරණය නම් රහතන් වහන්සේගේ වට්ට දුකඛ සමුච්ඡේදය නොහොත් සියලු සසර දුකින් මිදීම් සඞඛ්‍යාතවූ මරණ යයි.

ක්ෂණික මරණය නම් සංඝකාරයන්ගේ ක්ෂණ භඞගය නොහොත් උදය – ව්‍යය දෙකින් පිරිසිදිනා ලද ප්‍රවෘත්තික්ෂණයාගේ භඞගයයි.

සම්මුති මරණය නම් ගස මැරුණේය යනාදී වශයෙන් ලෝක සම්මත මරණයයි.

මේ මරණානුස්සතියෙහිදී ජීවිතින්ද්‍රිය ප්‍රබන්ධ විච්ඡේද සඞඛ්‍යාත මරණය හෙවත් **ජීවිතින්ද්‍රියුපච්ඡේද මරණයම** අරමුණට නගා මෙනෙහි කළ යුතු.

ජීවිතින්ද්‍රියුපච්ඡේද මරණය වනාහි:—

1. **කාල මරණය**
2. **අකාල මරණය**

යයි දෙවැදෑරුම් වේ.

කම්ක්ෂය වශයෙන් හෝ **ආයුක්ෂය** වශයෙන් හෝ වන මරණය **කාල මරණය** වේ. උපච්ඡේදක කම්යෙන් වන

Free Distribution www.aathaapi.org

මරණය **අකාල මරණ** නම් වේ. එහෙයින් **කාල මරණය** ද, **කර්මක්ෂය මරණය, ආයුක්ෂය මරණය** යයි දෙවිධ වේ.

සුගතියෙහි **පුණ්‍යක්ෂය මරණය** නම් ප්‍රතිසන්ධිජනක කුසල කර්මය විපාකදී අවසන්වීමෙන් සිදුවන මරණයයි. උපන් භවයෙහි ආයුසන්තතිය පැවතීමට උපකාර වන ආහාරාදි ප්‍රත්‍යය සම්පත් ඇතත්, ජනක කර්මයාගේ විපාක ශක්තිය අවසන්වූයේ නම් දිවිපවත්වා ගත නො හැකිවේ. එසේ සිදුවන මරණයට **පුණ්‍යක්ෂය මරණය** යයි කියනු ලැබේ.

ආයුක්ෂය මරණය නම් කාල ආහාරාදි සම්පත් නැතිවීමෙන් ඒ ඒ කාලයට නියම ආයුෂ **ක්ෂය**වීමෙන් වන මරණයයි.

අකාල මරණය ද දෙවැදෑරුම් වේ. එනම්:—

1. **තත්ක්ෂණික අකාල මරණය**
2. **පූර්වකෘත අකාල මරණය.**

තත්ක්ෂණික අකාල මරණය — දුසිමාරය, කලාබු රජය, නන්ද යක්ෂය, නන්ද මානවකය යනාදීන්ට මෙන් කර්මය කරණ ලද ක්ෂණයෙහි ම චුත කරවන්නට සමත් වූ බැවින් දිට්ඨධම්මවෙදනීය වූ කර්මයෙන් රැකුල් ලැබ, උපච්ඡේදක කර්මයකින් සිදුවන මරණය **තත්ක්ෂණික අකාල මරණය** නම්.

පූර්වකෘත අකාල මරණය— පූර්ජාතික උපච්ඡේදක කර්මයෙන් හෝ අවියෙන් පහරන ලදුව හෝ සියදිවි නසා ගැනීම් ආදී වශයෙන් හෝ සිදුවන මරණය **පූර්වකෘත අකාල මරණය** වේ.

පුණ්‍යක්ෂය මරණය මෙන් ම දුගතියෙහි පාපකර්ම විපාක ශක්තිය ක්ෂය වීමෙන් වන මරණය ද **කර්මක්ෂය මරණ** නම්.

Free Distribution www.aathaapi.org

කම්ම, ආයු, යන දෙක්හිම ශක්තිය තව ඉතිරිව තිබිය දී දිට්ඨධම්මවෙද්‍ය වශයෙන් හෝ කළ බලවත් අන්‍ය කම්යෙක ශක්තියෙන් හෝ සිදුවන මරණය **උපච්ඡේදක මරණය** නම්. මෙය **අකාල** මරණයකි.

කම්ම, ආයු, දෙක්හිම ශක්තිය එකවර ක්ෂය වීමෙන් වන මරණය **උභයක්ඛය මරණය** නම් වේ. මෙය **කාල මරණයකි.**

මෙසේ ජීවිතින්ද්‍රියොපච්ඡේද සඞ්ඛ්‍යාත මරණයාගේ සිහිකිරීම **මරණානුස්සති** නම් වේ.

මරණ සතිය වඩනු කැමති යෝගාවචරයා විසින් රහසිගතව විවේකව හිඳ, **"මරණං භවිස්සති ජීවිතින්ද්‍රියං උපච්ඡිජ්ජිස්සති"** මරණය වෙයි. ජීවිතින්ද්‍රියය සිඳී යයි. කියා හෝ **"මරණං මරණං"** මරණය, මරණය කියා හෝ නුවණින් මරණාලම්බනය සිහි කළ යුතු. අයොනිසොමනසිකාරයෙන්, හෙවත් නුනුවණින්, **සති, සංවේග, ඤාණ** යන මොවුන්ගේ වශයෙන් මරණය මෙනෙහි නොකරන්නාහට, ඉෂ්ට ජනයාගේ මරණ සිහිකිරීමේ දී ශෝකය උපදී. ප්‍රිය පුත්‍රයාගේ මරණය සිදුකිරීමේදී වැදූ මවට ශෝකය උපදී. අනිෂ්ට ජනයාගේ මරණය සිහිකිරීමේදී ප්‍රීතිය උපදී. වෛරීන්ගේ මරණ සිහිකිරීමේදී ද එමෙනි. මධ්‍යස්ථ ජනයාගේ මරණය සිහිකිරීමේදී සංවේගය නූපදී. මළමිනි දවන්නාහට මළ සිරුර දැක්මෙහි දී මෙනි. තමාගේ මරණය සිහිකිරීමෙහි දී භය උපදී. තමා මරණු පිණිස කඩුව ඔසවා ගෙන දිව එන වධකයා දැකුමෙහි දී මෙනි. **සති, සංවේග, ඤාණ** යන මොවුන්ගේ අභාවයෙන්, ශෝකය, හා ප්‍රීතිය ඉපදීම ද, සංවේගය නොඉපදීම ද, භය ඉපදීම ද සිදුවන්නේ ය. යමෙක් "මේ මරණය උපන් සත්ත්වයන්ට නියත යැයි" නුවණැත්තන්ගේ කීම අනුව සිහි කරන්නේ නම් ඔහුට සංවේගයත් නුවණත් ඇති වේ. යම් හෙයකින් යෝනිසොමනසිකාරය පවත්වන්නාහට මේ දෝෂය නොවේද්ද, එහෙයින් අරණ්‍ය සොහොන් ආදී තැන්හි, සොරු

Free Distribution www.aathaapi.org

ආදීන් විසින් මරා දමන ලද සතුන් ද, මැරුණා වූ සතුන් ද බලා දැක පුරුදු සම්පත් විඳි සත්ත්වයන්ගේ මරණය සිහි කොට, **සති, සංවේග, ඤාන** උපදවා මරණය එකාන්තයෙන්ම වන්නේය යනාදී ක්‍රමයෙන් සිහි කළ යුතු. මෙසේ මෙනෙහි කරන තැනැත්තේ නුවණින් ද, උපායයෙන් ද මෙනෙහි කරන්නේ ය. මෙසේ මෙනෙහි කරන්නා වූ තීක්ෂණ ඉන්ද්‍රියන් ඇති, නුවණ ඇති යෝගාවචරයාහට නීවරණ ධර්මයන් විෂකම්භන වීමෙන්, ධ්‍යානාඞ්ගයන් ඉපිද, මරණය අරමුණු කොට සිහිය පිහිටීමෙන් උපචාරධ්‍යානය පහළ වේ.

මෙසේ භාවනා කරන්නාහට කර්මස්ථානය උපචාරප්‍රාප්ත නොවේ නම්. නැවත අට ආකාරයකින් මරණය සිහිකළ යුතු වේ. ඒ අට ආකාරය නම්:-

1. **වධක පච්චුපට්ඨානය**
2. **සම්පත්ති විපත්ති**
3. **උපසංහරණය**
4. **කාය බහුසාධාරණය**
5. **ආයු දුබ්බලය**
6. **අනිමිත්තය**
7. **අඛාන පරිවේජ්දය**
8. **ඛණපටිත්තය**

1. වධක පච්චුපට්ඨානය- වධකයෙකු එළඹ සිටියාසේ මරණය එළඹ සිටියේ යයි සිහි කිරීම **වධක පච්චුපට්ඨානය** නම් වේ. යම්සේ මොහුගේ හිස කපමියි කඩුවක් ගෙන ග්‍රීවයෙහි පහරණාකාරයෙන් එළඹ සිටි වධකයා මෙන් ද, අවකාශයෙක් ලැබුනු විට ඒකාන්තයෙන් ම මරමි යි කඩුව නගා ගෙන සිටිනා සත්‍රුකු දුරුනොවී එළඹ සිටියාසේ ද,

Free Distribution www.aathaapi.org

මරණය ද ඒකාන්තයෙන් ම එළඹ සිටියේ යයි සිහි කළ යුතු. මේ මරණය, ජාතිය හෙවත් උත්පත්තිය සමගම අවුත් දිවි පැහැර ගන්නේ ය. යම්සේ නයි හතු කැකුළු මුදුණෙන් පස්ගෙනම නැගේ ද, එසේම සත්ත්වයෝ ජරා-මරණ ගෙනම උපදිත්. සත්ත්වයාගේ ප්‍රතිසන්ධි චිත්තය, උත්පාදක්ෂණයට අනතුරුවම ජරාවට පැමිණ, පළුත මස්තක යෙන් හුණු ගලක් මෙන් සම්ප්‍රයුක්ත සකඛයන් හා සමගම බිඳේ. මෙසේ පළමු කොට **ඛණ්ඩික මරණය** ජාතිය හා සමග ආයේ ය. උපත් සත්ත්වයෝ අවශ්‍යයෙන් ම මිය යන බැවින් **ජීවිතින්ද්‍රියොපච්ඡේද මරණය** ද ජාතිය හා සමගම ආයේ ය. එහෙයින් මේ සත්ත්ව තෙම උපත් කල් පටන් ගෙන, යම්සේ නැගුණු සූර්‍යයා අස්තයට අභිමුඛව ම යන්නේ ද, ගිය ගිය තැනින් මදකුදු නොනවතී ද, යම්සේ පළුතයෙන් ගලා බසින ගංගා තොමෝ ශීඝ්‍රයෙන් ගලා බසින්නේ, සැඩපහරෙහි හුණු තණපත් ආදියත් රැගෙන වහාම නොනැවතී ගලාබසී ද, එපරිද්දෙන් ම මොහොතකුදු නොනැවතී මරණයට අභිමුඛ ව ම යේ ම ය.

සත්ත්වයෝ බොහෝ සෙයින් මව්කුස පිළිසිඳ ගන්නේ රාත්‍රි කාලයෙහි ය. එසේ යම් **එක** රාත්‍රියක මව්කුස පිළිසිඳ ගත් සත්ත්වතෙම අහසට නැඟි වලාකුළක් මෙන්, මොහොතක්වත් නොනැවතී මරණය කරාම යන්නේ ය. මෙසේ යන්නා වූ ඕහට මරණය ඒකාන්තයෙන් ම එළඹ සිටින්නේ වේ. ග්‍රීෂ්ම කාලයේදී, පළුතයෙන් ගලාබසිනා කුඩා ගංගාවෝ වියලී යන්නාක් මෙන් ද. දහවල් සූර්‍යයා සන්තාපයෙන් ඇතුළට වැද, නැවත රාත්‍රියෙහි ආපෝ රසයෙන් තෙත්ව, උදය කාලයෙහි දී වෘක්ෂ ඵලයන්ගේ නටුවෙන් ගිලිහි වැටීම මෙන් ද, මුගුරෙන් පහරණ ලද කල්හි මැටි බඳුන් බිඳී යන්නාක් මෙන් ද, හිරුරැස් වැටුනු කල්හි පිනිබිඳු විනාශයට යන්නාසේ ද, උපත් සත්ත්වයාහට ඒකාන්තයෙන් ම මරණය ආසන්න වේ ම ය. මෙපරිද්දෙන් ජාතිය හා සමගම ආ මේ මරණය, ග්‍රීවයට කඩුව සරහා එන ඒ වධකයා මෙන් ද දිවිනසා ම ය. දිවිනොගෙන

Free Distribution www.aathaapi.org

නොනවතී. එහෙයින් ජාතිය හා සමග ආ හෙයින් ද, දිවිගත්නා හෙයින් ද කඩුව නහා ගෙන සිටි වධකයකු මෙන් මරණය ද එළඹ සිටියේ යයි සිහි කිරීම **වධකපවත්තු පච්චාන** වශයෙන් මරණය සිහිකිරීම යයි දත යුතු.

2. සම්පත්ති විපත්තිය – විපත්තියෙන් නොමැඩෙනතාක් කල් සම්පත්තිය හොඹතේය. යම් සම්පතක් විපත්තිය නොමැඩසිටී ද එබදු සම්පතක් නම් ලොවම නැත්තේය. මුළුපොළොවෙහි සම්පත් වළඳා, පමණ කළ නොහැකිසේ දන්දී සුවපත්ව සිටි ධම්මාශෝක මහරජතුමා පවා අවශාන යෙහිදී ඇඹුලුකැබැල්ලක් පමණට ඉසුරු බවට පත්ව, කුසලක්ෂය වීමෙන් මරණයට අභිමුඛවූයේ, සෝක කටයුතු බවට පැමිණියේය.

සියලු නීරෝගී බව ව්‍යාධිය කෙළවර කොට ඇත්තේ ය. සියලු යෞවන බව ජරාව කෙළවර කොට ඇත්තේ ය. සියලු ලෝකය ජාතිය අනුව යන ලද්දේ ය. ව්‍යාධියෙන් මඩනා ලද්දේ ය. මරණයෙන් පහරණ ලද්දේ ය.

යම්සේ ශෛලමය වූ ද, මහත් වූ ද, අහස පැහැර සිටි පර්වතයන් හාත්පසින් සතරදිගින් හමන චණ්ඩමාරුතයෝ සුන්කරමින් හැසිරෙන්නාහු ද, එපරිද්දෙන් ම, ජරාව ද, මරණය ද, රජවරුන් ද, බමුණන් ද, වෛශ්‍යයන් ද, ක්ෂුද්‍රයන් ද, චණ්ඩාලයන් ද, පුක්කුසයින් ද යන සියලු සතුන් මඩිමින් පවතී. කුලෙන්වත්, රුවින්වත්, ශීලයෙන්වත්, ශ්‍රුතයෙන්වත්, සැදැහැ ආදී ගුණයෙන්වත් වැඩිසිටියහ යන සම්භාවනාවෙන් රජදරු ආදීන් කෙරෙන් කිසිවක්හු ද, එම කුල, රූපාදීන් හීනයහයි අවමානයෙන් චණ්ඩාලාදීන් කෙරෙන් කිසිවක්හුද දුරුකරන්නේ නොවෙයි. මරණය සියල්ලම මැඩලන්නේ ය. ඒ ජරා-මරණ යුධයෙන් ජය ගත නොහැකි වේ. එහි ඇතුන්ට ද විෂය නොවෙයි. රථයනට ද විෂය නොවෙයි. පදුනින්ට ද විෂය නොවෙයි. මන්ත්‍රාසඬ්ග්‍රාම ප්‍රයෝගයෙනුදු කැමති වස්තු දීමෙනුදු ජරා – මරණයෙන් දිනන්නට නොපිළිවන. මෙසේ ජීවිත

Free Distribution www.aathaapi.org

සම්පත්තියගේ, මරණ විපත්තිය කෙළවර කොට ඇති බව ව්‍යවස්ථා කොට මෙනෙහි කිරීම **සම්පතති විපතති** වශයෙන් මරණය සිහි කිරීම නම් වේ.

3. උපසංහරණය - යසොමහත්ත්වාදියෙන් සමන්විත වූ අන්‍යයන් හා සමග සමාන භාවයෙන් මරණය තමා කෙරෙහි එළඹ ඒ විශේෂ පුද්ගලයන්ට සේ තමාට ද මරණය වන්නේ ය යනාදී වශයෙන් මරණය සිහිකිරීම **උපසංහරණ** වශයෙන් සිහිකිරීම නම් වේ. එය මෙසේ සත් ආකාරයකින් සිහි කළ යුතු වේ:-

1 යශස් මහත්ත්ව වශයෙන්

2 පුණ්‍ය මහත්ත්ව වශයෙන්

3 ඨාම මහත්ත්ව වශයෙන්

4 ඍද්ධි මහත්ත්ව වශයෙන්

5 ප්‍රඥා මහත්ත්ව වශයෙන්

6 ප්‍රත්‍යේකබුද්ධ වශයෙන්

7 සම්‍යක් සම්බුද්ධ වශයෙන්.

1. යශස් මහත්ත්ව වශයෙන් - මේ මරණය නම් මහා යසස් ඇති, මහත් පිරිවර ඇති, පිරුණා වූ ධන වාහන ඇති මහා සම්මතය, මහාමන්ධාතුය, මහාසුදර්ශනය, දල්හනෙමිය, නිමිය යනාදීන්ගේ මතුයෙහි පවා සැක නැති ව ම පතිතවිය. මා මතුයෙහි කුමක් හෙයින් පතිත නොවේදැ යි මෙසේ යශස් මහත්ත්ව වශයෙන් සිහි කළ යුතුය.

2. පුණ්‍ය මහත්ත්ව වශයෙන් - ජෝතිය නම් සිටුය, ජටිල නම් සිටුය, උග්ග නම් සිටුය, මෙණ්ඩක නම් සිටුය, පුණ්ණක නම් සිටුය, යන මොහු ද, ලෝකයෙහි මහා පින් ඇත්තෝ යයි ප්‍රසිද්ධ වූ යම් අනික් කෙනෙක් ඇද්ද, ඔවුහු

Free Distribution www.aathaapi.org

හැමදෙනම මරණයට පැමිණියාහ. මා වැන්නන් කෙරෙහි කුමක් හෙයින් මරණය නොපැමිණෙන්නේ දැයි මෙසේ පුණ්‍යමහත්ත්ව වශයෙන් ද සිහි කළ යුතු.

3. ඵාම මහත්ත්ව වශයෙන් – වීර්‍ය්‍ය බල මහත්ත්වයෙන් යුක්ත වූ වාසුදෙවය, බලදෙවය, භීමසේනය, යුධිෂ්ඨිරය, ඛානුරමල්ලය යන මොව්හු මරහුගේ වසඟ ඛවට ගියහ. ලෝකයෙහි ප්‍රසිඛ වූ වීර්‍ය්‍ය බලයෙන් යුක්ත වූ මොව්හු මරණයට පැමිණියාහු නම්, මා වැන්නන්ට මරණය නො පැමිණෙන්නේ යයි කවර කථා ද, යනාදී වශයෙන් ද මරණය සිහි කළ යුතු.

4. සෘඩි මහත්ත්ව වශයෙන් – සෘඩිමතුන්ගෙන් අග්‍ර වූ දෙවන අග්‍රශ්‍රාවක මහමුගලන් මහ තෙරණුවෝ පය මහපට ඇඟිලි පමණෙකින් දේවේන්ද්‍රයාගේ දිව්‍යයොත් මහාපාය කම්පා කෙළේ ද, උත්වහන්සේ පවා සිංහ මුඛයටවත් මෘගයෙකු මෙන් ඝෝරවූ මරුමුඛයට සෘඳින් හා සමග පිවිසි සේක. මා වැන්නකු ගැන කවර කථා ද, යනාදී වශයෙන් සෘඩිමහත්ත්ව වශයෙන් ද මරණය සිහි කළ යුතු.

5. ප්‍රඥා මහත්ත්ව වශයෙන්-ලොව්තුරා බුදුන්වහන්සේ හැර සෙසු සියලු සතුන්ගේ නුවණ, සැරියුත් මහතෙරුන්ගේ ප්‍රඥව සොළොස් කොටසක් කොට එයින් එක් කොටසක් නැවත සොළොස් භාගයක් කොට ලද ඒ සොළොස් වන කලාවට නො අගනේ ය. මෙසේ මහා ප්‍රාඥ වූ පළමු අගසව් සැරියුත් මහ තෙරුන් පවා මරහුගේ වසඟයට පැමිණියහ. මා වැන්නන් ගැන කවර කථා ද යනාදී වශයෙන් ප්‍රඥා මහත්ත්ව වශයෙන් ද මරණය සිහි කළ යුතු.

6. ප්‍රත්‍යෙකබුඛ වශයෙන් – යම් ඒ කෙනෙක් පරොප දෙශයන් රහිතව තමන්ගේම ඥන බලයෙන් හා වීර්‍ය්‍ය බලයෙන් ද, සියලු කෙලෙසුන් නසා, හුදකලාව ඇවිදීමෙන් හා විසීමෙන් කඟවෙහෙණුන් අග හා සමවූ උපමා ඇත්තා වූ

Free Distribution www.aathaapi.org

පසේ බුදු බව ලැබුයේ ද, ඒ පසේ බුදුන් වහන්සේ පවා මරහු කෙරෙන් නොමිදුනේ ය. මාවැන්නන් ගැන කියනුම කවරේ දැ යි **ප්‍රත්‍යේකබුද්ධ වශයෙන්** මරණය මෙනෙහි කළ යුතු.

7. සම්‍යක් සම්බුද්ධ වශයෙන් - යම් ඒ භාග්‍යවතුන් වහන්සේ අශීත්‍යානුව්‍යඤ්ජනයෙන් හොබනා වූ ද්වාත්‍රිංසත් මහා පුරුෂලක්ෂණයෙන් විසිතුරු වූ රූප කාය ඇත්තේ ද, සවාසනා සියලු කෙලෙසුන්ගේ ප්‍රභාණයෙන් සම්භාවනීය වූ ශීලසමාධ්‍යාදී ගුණරත්නයෙන් සමෘද්ධ වූ ධර්මකාය ඇත්තේ ද, යශස් මහත්බවය, පින්මහත් බවය, ශක්ති මහත් බවය, සෘද්ධි මහත් බවය, ප්‍රඥා මහත් බවය, යන මොවුන්ගේ කෙළවරට ගියේ ද, තමා හා සමයක්හු නැත්තේද අසමවූ පූජ්‍ය බුදුවරයන් හා සමද, අප්‍රතිපුද්ගල වූ, ප්‍රත්‍යාදීන්ට අර්හ හෙයින් රහත් ද, අවිපරීත කොට සියලු පදාර්ථ තෙමේම දත් හෙයින් සම්මා සම්බුද්ධ නම් වේ ද, ඒ භාග්‍යවතුන් වහන්සේ පවා වැසිදිය හිමෙන් මහත් වූ ගිනි කඳක් මෙන් මරණ නමැති වැසි හිමෙන් ක්ෂණයෙකින් නිවී ගියසේක. යම් බඳු වූ මේ මරණය තෙම මෙබඳු වූ රූපකාය හා ධර්මකාය සම්පත්තියෙන් හෙබියා වූ මහර්ෂිහු කෙරෙහි භයින් වසඟ බවට නොපැමිණියේ ය. ලජ්ජාවෙනුදු වසඟ බවට නොපැමිණියේ ය. මෙසේ ලජ්ජා නැති, භය නැති සියලු සතුන් මැඩ පවත්නා වූ ඒ මරණය තෙම මාබඳු වූ පුද්ගලයෙක් කෙසේ නම් මැඩ නොපවතීද, මෙසේ සම්‍යක් සම්බුද්ධයන්ගේ වශයෙන් මරණය මෙනෙහි කළ යුතු.

මෙසේ යශස් මහත් බව යනාදීන් සම්පූර්ණ වූ අන්‍යයන් හා සමග මරණ සාමාන්‍ය බැවින්, තමා කරා එළවා ඒ සත්ත්ව විශේෂයන්ට මෙන් මට ද මරණය වන්නේ යයි සිහි කරන ඒ යෝගාවචරයාහට කර්මස්ථාන උපචාරප්‍රාප්ත වෙයි. මෙසේ **උපසංහරණ වශයෙන්** මරණය මෙනෙහි කටයුතු.

Free Distribution www.aathaapi.org

4. කාය බහු සාධාරණය-මේ ශරීරය අන්‍යවූ බොහෝ සත්ත්වයන්ට සාධාරණ යයි යනාදී වශයෙන් සිහි කිරීම **කාය බහු සාධාරණ වශයෙන්** මරණය සිහි කිරීම නම් වේ. පළමු කොට මේ කය අසූකුලයක පණුවන්ට සාධාරණය. ඔවුන් අතුරෙන් සිවිය ඇසුරු කළ පණුවෝ සිවිය කා දමති. එසේ ම සම්, මස්, නහර, ඇට, ඇටමිදුලු ආදිය ඇසුරු කළ පණුවෝ ඒ සම්, මස් ආදිය කා දමති. ඔව්හු එහිම උපදිති. එහිම ජරාවට පැමිණෙති. එහිම මියයෙති. එහිම මලමූත්‍ර කෙරෙති. එය ම ඔවුන්ට තිඹිරි ගෙය ද, ගිලන් හල ද, සොහොන ද, වැසිකිළි ද, කෙසකිළිය ද වෙති. ඔවුන්ගේ ප්‍රකෝපයෙන් මරණයට ද පැමිණෙති. එපරිද්දෙන් ම අධ්‍යාත්මික වූ ද නොයෙක් සියගණන් රෝගයන්ට ද, බාහිර වූ, මරණයට ප්‍රත්‍යය වූ සර්ප, ගෝණුසු ආදීන්ට ද මේ ශරීරය සාධාරණය. යම් සේ සතර මං සන්ධියෙහි තබන ලද ඉලක්කයෙහි ශරය, තෙබය, අඩයටිය, පහණය යනාදිය වැදගන්නේ ද, එපරිද්දෙන් ම කයෙහි ද උපද්‍රවයෝ වැදහෙති. මේ කය ඒ උපද්‍රවයන්ගේ පැමිණීමෙන් මරණයට ද පැමිණෙයි. එහෙයින් භාග්‍යවතුන් වහන්සේ මෙසේ වදාළහ.

"මහණෙනි, මේ සස්නෙහි මහණ තෙම දවස නික්මුණු කල්හි, රාත්‍රිය නැවත ආ කල්හි, මෙසේ ප්‍රත්‍යවෙක්ෂා කරන්නේ ය. මට මරණයට ප්‍රත්‍යයෝ බොහෝ ය. සර්පයෙක් හෝ මා ඩහන්නේ ය. ගෝණුස්සෙක් හෝ මා ඩහන්නේ ය. පත්තෑයෙක් හෝ මා ඩහන්නේ ය. එයින් මාගේ කාල ක්‍රියාව ද වන්නේ ය. මට ඒ අන්තරාය වන්නේ ය. පය පැකිළ හෝ වැටෙන්නෙමි. මා විසින් කන ලද ආහාරය හෝ නොදිරන්නේ ය. පිත හෝ කිපෙන්නේ ය. සෙම හෝ කිපෙන්නේ ය. මට ශස්ත්‍රක වාතයෝ හෝ කිපෙන්නාහ. ඒ පැකිළීම් ආදීන්ගේ වශයෙන් ද මාගේ කාලක්‍රියාව වන්නේ ය. මට එය ශාස්තෘශාසන මනසිකාරයට අන්තරාය වන්නේ ය." මෙසේ කායබහුසාධාරණ වශයෙන් ද මරණය සිහි කළ යුතු.

Free Distribution www.aathaapi.org

5. ආයු දුබ්බලය-ආයුෂයාගේ දුර්වල බව සිහිකිරීමෙන් ද, මරණය සිහි කළ යුතු. සත්ත්වයාගේ ආයුෂය දුර්වලය, බලනැත්තේ ය. ජීවිතය, ආශ්වාස ප්‍රශ්වාස පිළිබඳව පවතී. එසේම ඉරියව් පිළිබඳව ද වෙයි. මහාභූතයන් පිළිබඳ ද වෙයි. ශීතොෂ්ණ පිළිබඳ ද වෙයි. ආහාර පිළිබඳ ද වෙයි. ඒ මේ ආයුෂය ආශ්වාස ප්‍රශ්වාසයන්ගේ සමව පවත්නාතාක් කල් පවතී. පිටතට නික්මුණු නාසිකා වාතය ඇතුළට නොවදනා කල්හි ද, ඇතුළට වන් වාතය පිටතට නො නික්මුණු කල්හි ද, සත්ත්වයා මළේ නම් වේ. සතර ඉරියව්වන්ගේ ද සමව පවත්නාතාක් කල් ජීවිතය පවතී. එක්තරා ඉරියව්වක් වනාහි අධිකවූව හොත් ආයුසංස්-කාරයෝ සිඳෙන්නාහ. ශීතොෂ්ණයන්ගේ ද සමව පවත්නාතාක් කල් ජීවිතය පවතී. අධික ශීතයෙන් හෝ අධික උෂ්ණයෙන් හෝ මඩනා ලද්දේ ජීවිතය විනාශය වෙයි. මහා භූතයන්ගේ ද සමව පවත්නාතාක් කල් දිවි පවතී. පඨවි ධාතුවගේ හෝ ආපෝ, තේජෝ, වායෝ ධාතුවකගේ හෝ, යම් කිසි එකක්හුගේ කෝපයෙන් බලසම්පන්න පුද්ගලයෝ ද, පෘථිවි ධාතුවෙන් තදව ගිය කය ඇත්තෝ ද, ආපෝ ධාතු කෝපයෙන් වන අතිසාරාදීන්ගේ වශයෙන් හෝ තෙත්ව ගිය කුණුවූ කය ඇත්තෝ ද, කුසයෙහි කර්මජ තේජෝ ධාතුව කිපීමෙන් මහාදාහයෙන් පීඩිත වූවෝ ද, වාත කෝපයෙන් සිදුන ලද සන්ධිබන්ධන ඇත්තෝ ද ජීවිතක්ෂයට පැමිණෙති. සුදුසු කල්හි කබලිකාරාහාරය ලබන්නේ නම් ජීවිතය පවතී. ආහාරය නොලබන්නාහට ජීවිතය පවත්වා ගත නොහැකිවේ. මෙසේ ආයු දුර්වලතා වශයෙන් ද මරණය සිහි කළ යුතු.

6. අනිමිත්තතය - කාලාදී වශයෙන් ව්‍යවච්ඡේද රහිතා බව සඞ්ඛ්‍යාත වූ නිමිත්ත වශයෙන් ද සළකා මරණය සිහි කළ යුතු. සත්ත්ව ලෝකයෙහි සනිටුහන් නැති, දැනගත නොහැකි කරුණු පසෙකි. එනම්:- **(1) ජීවිතය. (2) ව්‍යාධිය (3) මරණ කාලය (4) ශරීර නික්ෂේපය (5) ගතිය** යන කරුණු පසය.

Free Distribution www.aathaapi.org

පළමු කොට **ජීවිතය** මෙපමණ **කාලයක්** ම ජීවත්විය යුතුය. මෙයින් ඔබ්බෙහි ජීවත් නොවිය යුතුය යි සනිටුහන් කළ නොහැකි බැවින් **අනිමිත්තය.** සත්ත්වයෝ කලල අවස්ථාවෙහිද මැරෙති අර්බුද අවස්ථාවෙහි ද මිය යති. පෙශී අවස්ථාවෙහි ද මිය යති. එසේම ඝන අවස්ථාවෙහි ද එක්මස් වයස් කල්හි ද, දෙමැසි කල්හි ද, තුන්මැසි කල්හි ද, සිව්මැසි කල්හි ද, පස්මැසි කල්හි ද, දසමැසි කල්හි ද, කුසින් නික්මුණු කල්හි ද, එයින් මතු ශතවර්ෂය ඇතුළත්හි ද, එයින් පිටත්හි ද මිය යන්නේම ය.

ව්‍යාධිය ද, මේ ව්‍යාධියෙන් ම සත්ත්වයෝ මැරෙති. අනික් ව්‍යාධියකින් නොමැරෙති යයි මෙසේ සනිටුහන් නැති හෙයින් **අනිමිත්තය.** සත්ත්වයෝ ඇස් රෝගයෙනුදු මිය යති. කණ් රෝගාදීන් කෙරෙන් එක්තරා එකකිනිදු මිය යති.

කාලය ද, සත්ත්වයා මෙකල්හිම මිය යා යුතුය. අන්‍ය කාලයෙක්හි මිය යා යුතු නොවෙයි. මෙසේ සනිටුහන් නැති හෙයින් **අනිමිත්තය.** සත්ත්වයෝ පෙරවරු කාලයෙහි ද මියයති. පස්වරු කාලයන්හි ද මිය යති.

දෙහනික්ෂේපය ද, මිය යන්නවුන්ගේ දෙහය මෙතනම වැටිය යුතුය. අන් තැනෙක්හි නොවැටිය යුතු යයි ව්‍යවස්ථා රහිත බැවින් **අනිමිත්තය.** ඇතැම් සත්ත්වයෝ ඇතුළු ගම උපන්නේ, ගමින් පිටත්හි ද ආත්මභාවය හෙයි. ගමින් පිටත උපන්නවුන්ගේ ආත්මභාවය ඇතුළු ගමෙහි දී හෙයි. එසේම ගොඩ උපන්නවුන්ගේ ආත්මභාවය දියෙහි ද, දියෙහි උපන්නවුන්ගේ ආත්මභාවය ගොඩෙහි ද හෙයි. මෙසේ නොයෙක් ප්‍රකාරයෙන් ආත්මභාවය හෙළන්නේය.

ගතිය ද, මෙයින් චුතවූවහු විසින් මෙහි ම ඉපදිය යුතුය. අන් තැනක නොඉපිදිය යුතුයයි මෙසේ සනිටුහන් නොකළ හැකි බැවින් **අනිමිත්තය.** දෙව්ලොවින් චුතවූවාහු

Free Distribution www.aathaapi.org

මිනිස් ලොව උපදිති. මිනිස් ලොවින් චුතව දෙව්ලොව උපදිති. මෙසේ යන්ත්‍රයෙක්හි යෙදූ ගොනෙකු මෙන් සත්ත්වයෝ පඤ්ච ගතියෙහි ම පෙරලෙන්නාහ.

මෙසේ **අනිමිත්තා** වශයෙන් ද මරණය සිහි කළ යුතු වේ.

7. අඛාන පරිච්ඡේදය–එනම් ජීවිත කාල පරිච්ඡේදයයි. මෙකල මනුෂ්‍ය ජීවිතය මෙතෙක් කල් පැවතිය යුතු යයි කාල පරිච්ඡේදයක් නැත. බොහෝ කල් ජීවත් වේ නම් අවුරුදු සියයක් හෝ ජීවත් වෙයි. එයට වැඩි වුවහොත් සවලපයක් වැනි වෙයි එහෙයින් භාග්‍යවතුන් වහන්සේ මෙසේ වදාළහ. "මහණෙනි, මිනිසුන්ගේ මේ ආයුෂය අල්පය. පරලොව යායුතුය. කුසල් කටයුතුය. බ්‍රහ්මචර්‍යාවෙහි හැසිරිය යුතුය. උපන්නාහුට නොමැරීමක් නැත. මහණෙනි, යමෙක් බොහෝ කාලයක් ජීවත් වේ නම් හෙතෙම අවුරුදු සියයක් හෝ ජීවත් වෙයි. මදක් වඩා හෝ ජීවත් වෙයි.

තවද, සූර්‍යයා උදාවීම සමඟම තණපත් අග පිණිබිඳු විනාශයට යන්නාසේ ද, දියෙහි නැඟි බුබුලු එකෙණෙහි ම නැසෙන්නාසේ ද දිය ඇඳි ඉර එවේලේම නොපෙනී යන්නාසේ ද, පර්‍වතයෙන් ගලා බස්නා ගංගාව මොහොතක් නතර නොවන්නාසේ ද, දිව අග කෙළ පිඬ වියලී යන්නාක් මෙන් ද, රස් කළ යකඩලෙයෙහි ලූ මස් කැබැල්ල පිළිස්සී යන්නාසේ ද, මස් ලොඹුව කරා ගෙන යන ගවයා මෙන් ද, මනුෂ්‍ය ජීවිතය ඇසිල්ලක් පාසා ම මරණයට ම ළං වන්නේ ය.

තවද, භාග්‍යවතුන් වහන්සේ මෙසේ ද වදාළ සේක. මහණෙ , යම් මහණ කෙනෙක් මෙසේ මරණානුස්සතිය වඩා ද, මම එක් රෑ දවාලක් ජීවත් වෙම් නම් ඉතා යෙහෙක. භාග්‍යවතුන් වහන්සේගේ ශාසනය හෙවත් ආර්‍ය්‍ය මාර්ග ප්‍රතිවෙධයට උපකාරකවූ අවවාදය මෙනෙහි

Free Distribution www.aathaapi.org

කරන්නෙම් නම් ඒකාන්තයෙන් මා විසින් බොහෝ ආතම භිත මහණ කිස කරණ ලද්දේ වන්නේ ය. දවාලක් ජීවත් වෙම් නම් ඉතා යෙහෙක. එක් අහරක් වළඳන තාක් කල් සිටී නම් යෙහෙක, බත් පිඩු සතරක් හෝ පසක් වළඳනතාක් කල් ජීවත් වෙම් නම් ඉතා යෙහෙක. ඒ කාලය තුළ මම බුදුසසුන සිහිකරගන්නෙම්. එයින් මා විසින් බොහෝ වූ ආතම භිත මහණ කිස කරණ ලද්දේ වන්නේ ය. මහණෙනි, මේ මහණ තෙම ප්‍රමාදව වෙසෙති. දන්ධ ව මරණ සතිය වඩන්නේ යයි කියනු ලැබේ. මහණෙනි, යම්කෙනෙක් මම එක් ආලොපයක් මුඛයෙහි තබා ගිලිනතාක් කල් ජීවත් වෙම් නම් යහපති, ඇතුලට වත් වාතය පිටත් කෙරෙම් ද, පිටතවූ වාතය ඇතුලට එවම් ද එතෙක් කල් ජීවත් වන්නේ නම් යහපති! යනාදී වශයෙන් මෙනෙහි කරන්නේ නම් මහණෙනි, මේ මහණහු අප්‍රමාදව වෙසෙති. ආශ්‍රවයන්ගේ ක්ෂයය පිණිස තීක්ෂණ කොට මරණ සතිය වඩන්නේ යයි කියනු ලැබේ.'' මෙසේ සතර පස් ආලොපයක් කන පමණ කල් විශ්වාස නොකටයුතු ව ජීවිත කාලය සවලප යයි මෙනෙහි කිරීම **අඛාන පරිච්ඡේද** හෙවත් **කාලපරිච්ඡේද** වශයෙන් මරණය සිහි කිරීම නම් වේ.

8. **ඛණ පරිත්තය** – පරමාර්ථ වශයෙන් සත්ත්වයන්ගේ ජීවත් වන ක්ෂණය ඉතා සවලපයයි සළකා මරණය සිහි කිරීම **ඛණ පරිත්තය** නම් වේ. ජීවිතක්ෂණය එක චිත්තක්ෂණයක් පමණ වූ ම කාලයක් වන්නේ ය යම්සේ පෙරළෙන්නා වූ රථ චක්‍රය එකම නෙමි ප්‍රදේශයකින් පෙරළේ ද, සිටිනා කල්හි එකම නෙමි ප්‍රදේශයකින් සිටී ද; එපරිද්දෙන් ම සත්ත්වයන්ගේ ජීවිතය එකම චිත්තක්ෂණයක් ඇත්තේ ය. සත්ත්ව තෙම යම් වර්තමාන චිත්තක්ෂණයෙකින් ජීවත්වේ යයි කියනු ලැබේ ද, ඒ චිත්තය නිරොධයට හෙවත් භඞ්ගයට ගිය මාත්‍රයෙහි ම ඒ නිරුඬ වූ චිත්ත සමන්විත සත්ත්වයා ද නිරුඬය – මෙලේ යයි කියනු ලැබේ.

Free Distribution www.aathaapi.org

නිරුඬවූ චිත්තක්ෂණයෙහි සත්ත්ව තෙම ජීවත් විය. ඒ නිරුඬ චිත්තක්ෂණයෙන් දැන් ජීවත් වෙමින් සිටියේ ද නොවෙයි. මතු ජීවත් වන්නේ ද නොවෙයි. අනාගත චිත්තක්ෂණයෙහි ජීවත්වූයේ ද නොවෙයි. ජීවත් වෙමින් සිටින්නේ ද නොවෙයි. මතු ජීවත් වේ. වර්තමාන චිත්තක්ෂණයෙහි ජීවත් වූයේ ද නොවෙයි. ජීවත් වෙමින් සිටින්නේය. මතු ජීවත් වන්නේ නොවේ.

ජීවිතය ද, ආත්මභාවය ද, සුඛ දුක්ඛ වෙදනාව ද යන මෙය එක චිත්තක්ෂණයෙකින් යුක්තය. ජීවිතක්ෂණය ද වහා පෙරළෙයි. මියයන්නහුගේ යම් නිරුඬ වූ සඤ්ඤයෝ වෙත් ද, දැන් ජීවත්වන පුද්ගලයාගේ නිරුඬ වූ සඤ්ඤයෝ වෙත් ද, චුතික්ෂණයෙහි නිරුඬ වූ සඤ්ඤයෝ ද සමානය. ගැළපීමක් නැතිවම නිරුඬ වූහ.

නූපත් සිතින් මේ ලෝකයෙහි සත්ත්වයා නූපන්නේය. වත්මන් සිතින් ජීවත් වෙයි. චිත්තයාගේ භඞ්ගයෙන් මැරුණේ වේ. ඒ ඒ ඛරන සිත් නිසා යම් සන්තාන ප්‍රඥප්තියක් ඇද්ද එය නොනස්නේ ය. මෙසේ ජීවිතක්ෂණයාගේ පරිත්ත භාවය සැලකීමෙන් මරණය සිහි කළ යුතු වේ.

මෙසේ මේ අට ආකාරයන් අතුරෙන් එක්තරා ආකාරයකින් මරණය සිහි කරන්නහුට නැවත නැවත මනසිකාර වශයෙන් කර්මට්ඨාන් අරමුණු කොට ඇති සිත ආසේවනය ලැබීමෙන් එකඟ වන්නේ ය. මරණය අරමුණු කොට ඇති සිහිය පිහිටයි. නීවරණ හෝ විෂ්කම්භනය වෙති. ධ්‍යානාඞ්ගයෝ පහළ වෙති. මරණ අරමුණ සභාව ධර්මයක් හෙයින් ද, සංවේග උපදවන හෙයින් ද ධ්‍යානය අර්පණා ප්‍රාප්ත නොව උපචාර ප්‍රාප්තවේ.

අනුසස් වශයෙන් වනාහි මේ මරණානුස්මෘති භාවනා යෙහි යෙදුණු මහණ තෙම හැම වේලේම සංවේග බහුල බැවින් අප්‍රමත්ත වෙයි. සියලු භවයන්හි අනභිරති සංඥව ලබන්නේ ය. ජීවිත නිකාන්තිය දුරු කෙරෙයි. අනිත්‍ය

Free Distribution www.aathaapi.org

සංඥා ලබන හෙයින් පාපයෙහි ගර්හා කෙරෙයි එහෙයින්ම සන්නිධි බහුල නොවෙයි. පිරිකරෙහි පහවූ මල හා මසුරු ඇතිවෙයි. මේ යෝගිහට අනිත්‍ය සංඥාව ද පුරුද්දට යෙයි. ඒ අනුසාරයෙන් දුක්ඛ සංඥා, අනත්ත සංඥා ද වැටහෙයි. යම්සේ භාවිතා නොකළ මරණ සතිය ඇති තැනැත්තේ සිංහාදි ව්‍යාල මෘගයා, යක්ෂයා, සර්පයා, සොරුයා, වධකයා යන මොවුන් විසින් මඬනා ලද්දාවුන් මෙන් මරණ කාලයෙහි භයට, ත්‍රාසයට සමෙමාහයට පැමිණෙද්ද, එසේ නොපැමිණ නිර්භය ව ම, අමූඪ වී කාලක්‍රියා කෙරෙයි. ඉදින් මෙම ජන්මයෙහි නිර්වාණය සාක්ෂාත් නොකෙළේ නම් කායයාගේ භෙදයෙන් සුගති පරායන වන්නේ ය.

8. කායගතාසතිය

මේ **කායගතාසති** කම්ටහන බුඩොත්පාදයෙහි දී මිස අන් කලෙක නොලැබෙන්නේ ය. එය තීර්ථකයන්ට විෂය නොවේ. ශරීරය අශුභයයි දනිතුදු කර්මස්ථාන වශයෙන් වඩන්නට ඔවුහු නොදනිති. භාග්‍යවතුන් වහන්සේ ද **නොයෙක්** සූත්‍රයන්හි මේ කායගතා සතිය නොයෙක් ආකාරයෙන් වදාළ සේක. "මහණෙනි, එක ධර්මයක් වඩන ලද්දේ, බහුල කරන ලද්දේ, මහත් සංවේග පිණිස පවතී. එසේම මහත් අර්ථය පිණිස ද චතුර්විධ යෝගයෙන් ක්ෂෙම බව පිණිස ද, හැම තැනම සමෘතියගේ අවිප්‍රවාසය පිණිස හා සප්තසම්බෝධ්‍යංග සම්පූර්ණය පිණිස ද, විදර්ශනා ඥානයාගේ අධිගමය පිණිස ද, මෙම ආත්මභාවයෙහි සුවසේ වසනු පිණිස ද, ත්‍රිවිද්‍යාව, නිවණ, සතරශ්‍රාමණ්‍ය ඵලය යන මොවුන්ගේ ප්‍රත්‍යක්ෂ කරණය පිණිස ද පවතී. ඒ එක ධර්මය නම් **කායගතා සතියයි.** මහණෙනි යම් කෙනෙක් කායගතා සතිය ධ්‍යානයට සමවැදීම වශයෙන් වළඳද්ද, ඔහු නිර්වාණයාගේ අධිගමයට හේතු බැවින් ද අමෘතයක් හා සමාන බැවින් ද අමෘතය වළඳන්. යම් කෙනෙක් කායගතා සති නොවළඳද්ද, ඔහු අමෘතය

Free Distribution www.aathaapi.org

නොවළඳත්. යම් කෙනෙකුන් විසින් කායගතා සතිය වැළඳිණි නම් ඔහු නිවන් වළඳයි. යමෙක් කායගතා සතිය නොවළඳ නම් ඔහු නිවන් නොවළඳයි. පිරිහිණි නම් නිවන් පිරිහෙළන ලදී. නොපිරිහිණි නම් නිවන් නොපිරිහිණි. වැරදිණි නම් නිවන වැරදිණි. නොවැර දිණි නම් නිවන් නොවැරදිණි.''

මේ කායගතා සතිය වඩා, බහුලීකෘත කොට මහත්ඵල මහානිසංස ලැබීම පිණිස තුදුස් ආකාරයකින් හෙවත් තුදුස් පරියන්ගේ වශයෙන් වැඩිය යුතු. ඒ තුදුස් පරියෝ නම්:—

1 ආනාපාන පබ්බය

2 ඉරියාපථ පබ්බය

3 චතුසම්පජඤ්ඤ පබ්බය

4 පටික්කූල මනසිකාර පබ්බය

5 ධාතු මනසිකාර පබ්බය

6-14 නවවිධ සීවථික පබ්බය

යන තුදුස් පරියෝ ය.

යට දක්වන ලද තුදුස් පබ්බයන් අතුරෙන් **ඉරියාපථ පබ්බය, චතුසම්පජඤ්ඤ පබ්බය, ධාතුමනසිකාර පබ්බය** යන ත්‍රිවිධ පරියෝ විදර්ශනා වශයෙන් වදරන ලදී. **නවවිධ සීවථික පබ්බයෝ** විදර්ශනා ඥානයෙහි ම ආදීනවානුපස්සනා වශයෙන් වදරන ලදී. එහි උද්ධුමාතකාදියෙහි යම් සමාධි භාවනාවක් සිඹ වේ නම් එය අසුභ කම්මට්ඨාන භාවනායෙහිදී දක්වන ලදී. මෙහිදී දැක්විය යුත්තේ **ආනාපාන පබ්බය** හා **පටික්කූලමනසිකාර පබ්බයයි. එයිනුත් ආනාපානපබ්බය, ආනාපානසති** වශයෙන්

Free Distribution www.aathaapi.org

වෙනම කර්මස්ථානයෙකි. **පටික්කූලමනසිකාර** වශයෙන් යම් ඒ දෙතිස් ආකාර කර්මස්ථානයෙක් දේසනා කරන ලද ද මේ කමටහන ම මෙහි **කායගතාසති** යයි දත යුතු.

කායගතා සති භාවනායෙහි යෙදෙන යෝගාවචර තෙම, සතර මහා භූතයන් සන්නිශ්‍රය කොට ඇති, කුණු වූ, පරම දුගන්ධ වූ මේ කය, පාදතලයෙන් මතුයෙහි, කේසාග්‍ර යෙන් යට, සමින් පිරිසිදිනා ලදුව, නානාප්‍රකාර කේශාදී අශුචියෙන් භරිතය. ඒ මේ කයෙහි **කෙශයෝ** ඇත. එසේම මේ කයෙහි **ලොම්, නිය, දත්, සම, මස්, නහර, ඇට, ඇටමිදුලු, වකුගඩු, හෘදය, යකනමංශ, බඩදිව, දලබුව, පපුකැන්, අතුණු, අතුණුඛහන්, උදරිය, මළ, පිත, සෙම, සැරව, ලේ, ඩහදිය, මේදතෙල්, කඳුලු, වුරුණු තෙල්, කෙළ, සොඹ, සඳමිදුළු, මූත්‍ර, හිස් මොළය** යන දෙතිස් කුණප කොට්ඨාසයෝ ඇත්තාහ.

කාය නම් ශරීරයයි. අසූචි රැසක් බැවින් ද කුත් සිත වූ, පිළිකුල් වූ කෙශාදීන්ගේ ද, චක්ෂුරොගාදී රෝග ශතයන්ගේ ද උත්පත්තිස්ථාන වන හෙයින් ද **කාය** යයි කියනු ලැබේ. බඹයක් පමණ වූ මේ කායයෙහි සඵොතසාහ යෙන් සොයන්නේ ද, කිසිවෙක් කිසි මුත්තක් හෝ මැණිකක් හෝ වෛදූර්‍යයක් හෝ කලු වැලක් හෝ කොකුමක් හෝ කපුරක් හෝ වත්සුණු ආදී යමක් හෝ අණුප්‍රමාණද කිසි සුචි සභාවයක්, සුචි වස්තුවක් නොදකී. අතිශයින් දුගන්ධ වූ, පිළිකුල් වූ, අශ්‍රීක දර්‍ශන ඇති අනේකප්‍රකාර වූ කෙස් ලොම් ආදි හෙද ඇති අශුචි ම දකී.

කායගතා සති කමටහන වඩනු කැමති වූ ආදිකර්මික කුලපුත්‍රයා විසින් යට කියන ලද ප්‍රකාර ඇති කල්‍යාණ මිත්‍රයෙකු කරා එළඹ මේ කමටහන ගත යුතු. කමටහන් කියන්නහු විසිනුදු සත්පරිද්දකින් උද්ග්‍රහකෞශල්‍යය ද, දසපරිද්දෙකින් මනසිකාර කෞශල්‍යය ද කිය යුතු.

Free Distribution www.aathaapi.org

සපනවිධ උද්ග්‍රහ කෞශල්‍යයෝ නම්:—

1. වචනයෙන්

2. සිනින්

3. වණ්ණ වශයෙන්

4. සණ්ඨාන වශයෙන්

5. දිසා වශයෙන්

6. අවකාශ වශයෙන්

7. පරිච්ඡේද වශයෙන්

යන මේ සත් පරිද්දෙන් කම්ටහන ඉගෙණිමයි.

1. වචනයෙන්— මේ ප්‍රතික්කූල මනසිකාර කම්ඵඨාන යෙහි වනාහි යමෙක් ත්‍රිපිටකධර වූයේ නමුදු ඔහු විසින් පළමුව වචනයෙන් කීමෙන් ම සජ්ඣායනා කළ යුතු. ඇතමෙකුට වනාහි වචනයෙන් සජ්ඣායනා කරත්ම කම්ටහන පහළ වේ. මලයවාසී මහාදෙව නම් තෙරුන් සමීපයෙන්, තෙරහු දෙනමක් කම්ටහන් ඉල්වන ලදුව සාර මසක් මෙයම "කෙසා, ලොමා, නඛා, දන්තා, තචෝ" යනාදී වශයෙන් පාළිය සජ්ඣායනා කරවයි අවසර ලැබ, ගෞරවයෙන් කම්ටහන ගෙන, සාරමස සජ්ඣායනා කරන්නාහුම සොවාන් වූහ. එබැවින් දෙනිස් ආකාර පටිකූල මනසිකාරය වචනයෙන් සජ්ඣායනා කරන්නාහු විසින්, එය තව පඤ්චකාදී වශයෙන් බෙදා, අනුලොම ප්‍රතිලොම වශයෙන් සජ්ඣායනා කටයුතු. එහි පිළිවෙල මෙසේ යි:-

පළමුකොට **"කෙසා, ලොමා, නඛා, දන්තා, තචෝ"** යයි අනුලොම වශයෙන් ද, නැවත, **"තචෝ, දන්තා, නඛා, ලොමා, කෙසා"**, යයි ප්‍රතිලොම වශයෙන් ද කියයුතු. මෙය මෙසේ කියා ප්‍රගුණ වූ කල්හි **වක්කපඤ්චකය** ඉගෙණ එපරිද්දෙන් ම සජ්ඣායනා කට යුතු.

Free Distribution www.aathaapi.org

වක්ක පඤ්චකය- "**මංසං, නහාරු, අට්ඨි, අට්ඨිමිඤ්ජා, වක්කං**", යයි අනුලෝම වශයෙන් ද, "**වක්කං, අට්ඨිමිඤ්ජා, අට්ඨි, නහාරු, මංසං**", යයි ප්‍රතිලෝම වශයෙන් ද කිවයුතු. මේ වක්ක පඤ්චකය ප්‍රතිලෝම වශයෙන් කියන කල්හි තව පඤ්චකය ද එයට සම්බන්ධ කොට කීම වඩා යෝග්‍ය වේ. එනම්: **වක්කං, අට්ඨිමිඤ්ජා, අට්ඨි, නහාරු, මංසං, තචෝ, දන්තා, නඛා, ලොමා, කෙසා**" කියායි.

එයට අනතුරුව, **පප්ඵාස, පඤ්චකයද**, "**හදයං, යකනං, කිලොමකං, පිහකං, පප්ඵාසං**", යයි අනුලෝම වශයෙන් කියා නැවත ප්‍රතිලෝම වශයෙන් "**පප්ඵාසං, පිහකං, කිලොමකං, යකනං, හදයං, වක්කං, අට්ඨිමිඤ්ජා, අට්ඨි, නහාරු, මංසං, තචෝ, දන්තා, නඛා, ලොමා, කෙසා**", යයි වචනයෙන් කියා ප්‍රගුණ කටයුතු.

ඉක්බිතිව **මත්ථලුඞ්ග පඤ්චකය** ද, අනුලෝම වශයෙන් "**අන්තං, අන්තගුණං, උදරියං, කරීසං, මත්ථලුඞ්ගං**" යයි කියා නැවත ප්‍රතිලෝම වශයෙන් "**මත්ථලුඞ්ගං, කරීසං, උදරියං, අන්තගුණං, අන්තං, පප්ඵාසං, පිහකං, කිලොමකං, යකනං, හදයං, වක්කං, අට්ඨිමිඤ්ජා, අට්ඨි, නහාරු, මංසං, තචෝ, දන්තා, නඛා, ලොමා, කෙසා**" යයි කියා ප්‍රගුණ කළ යුතු.

මෙසේ **තව පඤ්චකය, වක්ක පඤ්චකය, පප්ඵාස පඤ්චය, මත්ථලුඞ්ග පඤ්චකය** යන සතර පඤ්චක වශයෙන් විසි කොටස් සජ්ඣායනා කොට නැවත **මෙද ඡක්කය** හා **මුත්ත ඡක්කය** ද එපරිද්දෙන් ම පිළිවෙලින් සජ්ඣායනා කළ යුතු.

මෙදඡක්කය වනාහි, "**පිත්තං, සෙම්හං, පුබ්බා, ලොහිතං, සෙදෝ, මේදෝ**", යයි අනුලෝම වශයෙන් ද, නැවත පටිලෝම වශයෙන් "**මේදෝ, සෙදෝ, ලොහිතං,**

Free Distribution www.aathaapi.org

පුබ්බා, සෙමහං, පිත්තං, මත්ථලුඞ්ගං; කරීසං, උදරියං, අන්තගුණං, අන්තං, පපඵාසං, පිහකං, කිලෝමකං, යකනං, හදයං, වක්කකං, අට්ඨිමිඤ්ජා අට්ඨි, නහාරු, මංසං, තචෝ, දන්තා, නඛා, ලෝමා, කෙසා" යයි සජ්ඣායනා කොට ප්‍රගුණ කළ යුතු.

ඉක්බිතිව **මුත්තඡක්කකය ද, අස්සු, වසා, ඛේළෝ, සිඞ්ඝාණිකා ලසිකා මුත්තං**" යයි අනුලෝම වශයෙන් කියා නැවත ප්‍රතිලෝම වශයෙන් "**මුත්තං, ලසිකා, සිඞ්ඝාණිකා, ඛේළෝ, වසා, අස්සු, මේදෝ, සෙදෝ, ලෝහිතං, පුබ්බා, සෙමහං, පිත්තං, මත්ථලුඞ්ගං, කරීසං, උදරියං, අන්තගුණං, අන්තං, පපඵාසං, පිහකං, කිලෝමකං, යකනං, හදයං, වක්කකං, අට්ඨිමිඤ්ජා, අට්ඨි, නහාරු, මංසං, තචෝ, දන්තා, නඛා, ලෝමා, කෙසා**", යයි කියා ප්‍රගුණ කළ යුතු.

මෙසේ සජ්ඣායනා කරණ කල්හි කෙශාදී කොට්ඨාස-යන්ගේ **වණ්ණ නිමිත්තය, සණ්ඨාන නිමිත්තය, දිසා නිමිත්තය, ඔකාස නිමිත්තය, පරිච්ඡේද නිමිත්තය** යනාදී වශයෙන් එකි එකී කොටස් මෙවැන්න යයි සළකා සජ්ඣායනා කටයුතු. මෙසේ කාල ශතසහශ්‍රයකුදු වචනයෙන් සජ්ඣායනා කරත්ම කමටහන් පෙළ පුහුණු වෙයි. අන් අරමුණක සිත නොදුවයි. දෙතිස් කොටස් ප්‍රකට වෙයි.

2. සිතින්- වචනයෙන් දෙතිස් කොටස්හු සජ්ඣායනා කළාක්මෙන් සිතින් ද සිතිය යුතු. වචසින් කරණ සජ්ඣායනාව මනසින් කරණ සජ්ඣායනාවට උපකාරවේ. බොහෝ කලක් සිතින් කමටහන මෙනෙහි කරන්නාහට දෙතිස් කොට්ඨාසයන් මුළ පටන් අග දක්වා කිසිතැනක නොපැකිළ නිතරම වැටහෙයි. මනසින් සජ්ඣායනා කිරීම අශුභ ලක්ෂණ ප්‍රතිවෙධයට හෙවත් පිළිකුල් සභාවය වටහා ගැනීමට උපකාර වේ.

Free Distribution www.aathaapi.org

3. වණ්ණ වශයෙන් — කෙස්, ලොම්, නිය, දත් ආදීන්ගේ නීල, රක්ත, සෙතාදි වණ්ණ වශයෙන් ද මේ දෙතිස් කොට්ඨාසයන් ව්‍යවස්ථා කොට මෙනෙහි කිරීම වණ්ණ වශයෙන් උද්ග්‍රහ කෞශල්‍යය වඩාගැණීම නම් වේ.

4. සණ්ඨාන වශයෙන් — කෙසාදීන්ගේ සටහන් ව්‍යවස්ථා කොට හෙවත් නියම කොට දෙතිස් කොට්ඨාශයන් මෙනෙහි කිරීම සණ්ඨාන වශයෙන් උද්ග්‍රහ කෞශල්‍යය ඇතිකර ගැනීම වේ.

5. දිසා වශයෙන් — මේ සිරුරෙහි නාභියෙන් උඩ කොටස උපරිම දිසාය හෙවත් මතු දිසාවය. එයින් යට කොටස හෙට්ඨිම දිසාය හෙවත් යට දිසාවය. එහෙයින් දෙතිස් කොට්ඨාසයන් අතුරෙන් මේ මේ කොටස් මේ මේ දිශාවන්හිය යනාදි වශයෙන් නියම කොට, පිරිසිඳ මෙනෙහි කිරීම දිසා වශයෙන් ව්‍යවස්ථා කිරීම නම් වේ.

6. අවකාස වශයෙන් — දෙතිස් කොටසුන් අතුරෙන් මේ මේ කොටස් මේ මේ අවකාසයෙහිය යනාදී වශයෙන් සළකා ව්‍යවස්ථා කිරීම අවකාස වශයෙන් මෙනෙහි කිරීම නම් වේ.

7. පරිච්ඡේද වශයෙන් — පරිච්ඡේදය දෙවැදෑරුම්වේ. එනම්, **සභාග පරිච්ඡේදය** සහ **විසභාග පරිච්ඡේදය** යි. **සභාග පරිච්ඡේදය** නම් තම තමාගේ කොටසින් ම වන පරිච්ඡේද යයි. අන් කොටසකින් වන පරිච්ඡේදය **විසභාග පරිච්ඡේද** නම් වේ. මේ කොටස, යටද, මත්තෙහි ද, සරසද, මෙනම් දෙයකින් පිරිසිඳිනා ලද්දේ යයි සැළකීම සභාග වශයෙන් පරිච්ඡේද කිරීම ය. **කේශයෝ** නම් ලොම් නොවෙති. ලෝමයෝ ද කෙස් නොවෙති, යනාදී වශයෙන් ඒ ඒ කොටස්හු අන් කොටසින් අමිශ්‍ර බැව් හෙවත් නොමුසු බැව් වශයෙන් මෙනෙහි කිරීම විසභාග වශයෙන් දෙතිස් කොට්ඨාශයන්ගේ උද්ග්‍රහ කෞශල්‍යය ලබා ගැනීම නම් වේ.

Free Distribution www.aathaapi.org

මෙසේ ආචාර්‍යයන් වහන්සේ විසින් වචනයෙන් ද, සිතින් ද, වණ්ණ වශයෙන් ද, සණ්ඨාන වශයෙන් ද, දිසා වශයෙන් ද, අවකාස වශයෙන් ද, පරිච්ඡේද වශයෙන් ද මේ දෙතිස් කොට්ඨාසයන් මනාකොට කියාදී, නැවත ද අසුවල් සූත්‍රයෙහි මේ දෙතිස් කොටස්හු ම පිළිකුල් වශයෙන් ද, අසුවල් සූත්‍රයෙහි ධාතු වශයෙන් ද යනාදී ක්‍රමයට භාග්‍යවතුන් වහන්සේ විසින් දක්වන ලද බව කියාදිය යුතු. එනම් **මහා සතිපට්ඨාන සූත්‍රයෙහි** මේ දෙතිස් ආකාර කම්ටහන පිළිකුල් වශයෙන් දේශනා කරණ ලදී. **මහා හත්ථිපදෝපම සූත්‍රයෙහි ද, රාහුලෝවාද සූත්‍රයෙහි ද, පුක්කුසාති සූත්‍රය** හා **විභඞ්ගප්‍රකරණය** සහ **ධාතු විභඞ්ග පාලියෙහි** ද ධාතු වශයෙන් වදාරණ ලදී. **කායගතාසති සූත්‍රයෙහි** වනාහි යමක්හට කෙශාදීහු වණ්ණ වශයෙන් වැටහුණුහු නම් ඒ පුද්ගලයා සඳහා කෙසාදීන් කෙරෙහි වණ්ණ කසිණාලම්බනික වූ සතර ධ්‍යානයන්ගේ වශයෙන් බෙදා දක්වන ලදී. එම සූත්‍රයෙහි ධාතු වශයෙන් කියන ලද්දේ විදර්ශනා කම්මට්ඨානය වේ. පිළිකුල් වශයෙන් වදාරණ ලද්දේ ශමථ කම්මට්ඨානය නම් වේ.

මෙසේ සත් පරිද්දෙකින් උද්ග්‍රහ කෞශල්‍යය කියාදී ඉක්බිතිව දශවිධ මනස්කාර කෞශල්‍යය ද කියා දියයුතු. **දශවිධ මනස්කාර කෞශල්‍යයෝ** නම්:—

1. **අනුපූර්ව වශයෙන්**
2. **නානිශ්‍රිත වශයෙන්**
3. **නානිසන්නික වශයෙන්**
4. **වික්ෂේප දුරුකිරීම් වශයෙන්**
5. **ප්‍රඥප්ති ඉක්මීම් වශයෙන්**
6. **අනුපූර්වමුඤ්චන වශයෙන්**

Free Distribution www.aathaapi.org

7. අපිණා වශයෙන්

8. අධිචිත්තසූත්‍ර වශයෙන්

9. සීතිභාව සූත්‍ර වශයෙන්

10. බොජ්ඣඞ්ග කොසල්ල සූත්‍ර වශයෙන් ය.

1. අනුපුබ්බ වශයෙන්- මේ කම්ටහන ප්‍රගුණ කිරීමට ආරම්භ කළ තැන් පටන් කෙසාදී කොට්ඨාසයන් පිළිවෙලින්, මැදින් එකකුදු නොහැර අනුපූර්ව වශයෙන් මෙනෙහි කළ යුතු. දෙතිස් පෙත්තක් ඇති හිණ මඟින් නහින්නා වූ අදක්ෂ පුද්ගල තෙම මැදින් එකක් හැර හැර නහින්නේ නම්, වහා කලාන්තවී වැටෙන්නේ ද, එපරිද්දෙන් ම එක් කොටසකුදු මැදින් හැර සජ්ඣායනා කරන්නාවූ යෝගාවචර තෙමේ ද භාවනා සම්පත්ති වශයෙන් පැමිණිය යුතුවූ භාවනාස්වාදයට නොපැමිණීමෙන්, කලාන්ත සිත් ඇත්තේ, භාවනාවෙන් පිරිහී ලක්ෂණ ප්‍රතිවේධයට නොපැමිණෙන්නේය.

2. නාතිසීඝ්‍ර වශයෙන්- එසේ දෙතිස් ආකාර කම්ටහන පිළිවෙලින් සජ්ඣායනා කරන්නාවූ පුද්ගලයා විසින් ඉතා ඉක්මන්ව මෙනෙහි නොකට යුතු. යම් සේ තුන් යොදුන් මග පිළිපැද යා යුතු නො යා යුතු මග නොසළකා ශීඝ්‍ර ගමනින් සියක් වරක් හෝ ගමනාගමනය කරන පුරුෂයා හට ද, යා යුතු මග අවසන් වූවත් යායුතු නොයා යුතු මග විචාරාම යා යුතු වේ ද, එපරිද්දෙන් ම දෙතිස් ආකාරයෙන් සීඝ්‍රව මෙනෙහි කරන්නාහට කෙළවරට පැමිණියේ වී නමුත් කම්ටහන විභූත ව නොවැටහෙන්නේ ය. එහෙයින් දෙතිස් කොටසුන් සජ්ඣායනා කරන කල්හි නාතිශීඝ්‍ර වශයෙන් මෙනෙහි කළ යුතු.

3. නාතිසනික වශයෙන්- නාතිශීඝ්‍ර වශයෙන් දෙතිස් කොටසුන් යම්සේ මෙනෙහි නොකළ යුතු ද, එපරිද්දෙන් ම ඉතා සෙමෙනුදු මෙනෙහි කටයුතු නොවේ. තුන්යොදුන්

Free Distribution www.aathaapi.org

මග යනු කැමති පුරුෂයාහට, අතරමග පවත්න තටාකාදියෙහි විසිතුරු බලමින් යෙත් නම්, ඒමග ගෙවා යාමට දෙතුන් දිනක් හෝ ගතවන්නේය. එපරිද්දෙන් ම දෙතිස් කොටසුන් සෙමෙන් මෙනෙහි කරන්නාහාට කම්මට්ඨානයාගේ පර්‍යන්ත ඥානයට යාමක් නොවන්නේ ය. පිළිකුල් වශයෙන් වැටහීමක් නොවේ. කමටහන කෙළවරට නොයන බැවින්ම විශෙෂාධිගමයට ද ප්‍රත්‍යය නොවන්නේ ය.

4. වික්ඛෙප දුරුකිරීම් වශයෙන්- භාවනා කම්මට්ඨානය හැර පිටත රූපාදී අරමුණෙහි සිත නොහෙලිය යුතු. එක් පියවරකට සීමාවූ හෙවත් ඒකපදික ප්‍රපාත මාර්ගයට පිළිපන් පුරුෂයා තබන පය නොසළකා ඔබිමොබ බලමින් යන්නේ, පියවර වැරදිව තැබීමෙන් ප්‍රපාතයෙන් හෙන්නේය, එපරිද්දෙන් ම පිටත වික්ඛෙපය ඇති කල්හි කමටහන පිරිහෙයි, නැසෙයි. එහෙයින් වික්ඛෙප දුරු කිරීම් වශයෙන් කමටහන මෙනෙහි කළ යුතු.

5. ප්‍රඥප්ති ඉක්මවීම් වශයෙන්- කෙශය ලොමය යනාදී වශයෙන් පණවන ලද යම් ප්‍රඥප්තියක් ඇද්ද, ඒ කෙසාදී ප්‍රඥප්තිය ප්‍රතිකූල මනසිකාරයෙන් උගුළුවා පිළිකුල් යයි සිත තැබිය යුතු. ප්‍රඥප්තිය ඉක්මවූ බැවින් ම ඒ ඒ කොටස් පිළිකුල් වශයෙන් ම සිතට වැටහෙති. යම්සේ ජලය දුර්ලභ කාලයක මනුෂ්‍යයෝ අරණ්‍යයෙහි ළිඳක් දැක, එතැන තාල පත්‍රාදිය බැඳීමෙන් යම් සංඥාවක් හෙවත් ලකුණක් කොට, ඒ සළකුණෙන් අවුත් නහද්ද, පැන් බොද්ද, යම් කලෙක මිනිසුන්ගේ නිතර නිතර ගමනාගමනයෙන් ආගිය පාද පහළවේ ද, එකල්හි පූර්‍වයෙහිදී කළ සළකුණෙන් වැඩක් නොවේ ද, කැමති කැමති කෙණෙහි ගොස් නහන්නාහු ද, පැන් බොන්නාහු ද වෙති. එපරිද්දෙන් ම පූර්‍වභාගයෙහි කෙශය, ලොමය ආදී ප්‍රඥප්ති වශයෙන් මෙනෙහි කරන්නාහට පිළිකුල් බව පහළ වෙයි. පසුව භාවනාව ව්‍යාප්තිපත්න කළ කෙසය, ලොමය යන ප්‍රඥප්තිය ඉක්මවා ඒ ඒ කොටසුන්ගේ පිළිකුල් ආකාරයෙහි ම

Free Distribution www.aathaapi.org

භාවනා සිත පිහිටුවිය යුතු. මේ උපමාවෙහි යෝගාවචර තෙම මිනිසුන් වැනිය. කෙසාදි ප්‍රඥප්තිය තල්පත් ආදියෙන් කළ සළකුණ වැනි ය. දෙතිස් කොට්ඨාශයෝ ලිදෙහි පැන් වැනිය. යෝගාවචරයාගේ පූර්භාගයෙහි කේසා, ලෝමා යනාදී ප්‍රඥප්ති වශයෙන් මෙනෙහි කිරීම, ඒ සළකුණෙන් ගොස් ළිදෙහි පැන් නැහැම, බීම මෙනි. යෝගාවචරයාගේ මනස්කාර බලයෙන් ප්‍රඥප්තිය ඉක්ම පිළිකුල් ආකාරයෙහි සිත පිහිටුවා භාවනාවෙහි යෙදීම, නිතර හැසිරීමෙන් ලිඳට මග පහළ වූ කල තල්පත් සළකුණ අත්හැර පා ගමනින් සැදුනු මගින් මිනිසුන් පැමිණ නහන, පානය කරණ කෘත්‍යය වැනිය.

6. අනුපූර්ව මුඤ්චන වශයෙන්- මේ දෙතිස් කොටසුන් අතුරෙන් නොවැටහෙන නොවැටහෙන කොටස් අත්හැර වැටහෙන කොටස ගෙණ නැවත නැවත මෙනෙහි කරන්නහු විසින් අර්පණා ඉපදවිය යුතු.

7. අර්පණා වශයෙන්– කෙසාදි කොටස් අතුරෙන් එකි එකී කොටස්හි අර්පණා ප්‍රාප්තවීමය.

8. අධිවචන සූත්‍ර වශයෙන් ද,

9. ඝීතිභාව සූත්‍ර වශයෙන් ද,

10. බොජ්ඣඞ්ග කොසල්ල සූත්‍ර වශයෙන් ද මනසකාර කෞශල්‍යය උපදවා ගත යුතු. මෙහි විස්තරය ඉට කියන ලද කායානුපස්සනා සතිපට්ඨාන විස්තරයෙන් බලා දත යුතු.

මෙසේ මේ සප්තවිධ උද්ග්‍රහ කෞශල්‍ය සඞ්ඛ්‍යාත විධි මනාකොට ඉගෙන, මේ දශවිධ වූ මනසකාර කෞශල්‍යය සඞ්ඛ්‍යාත විධි මනාකොට සැළකීම් වශයෙන් නිශ්චය කොට ඒ යෝගාවචරයා විසින් කමටහන මනාකොට උගත යුතු. ඉදින් ඒ යෝගීහට ආචාරීන් සමග එක වෙහෙරම විසීම පහසුවී නම් මේසේ විස්තර වශයෙන් නො කියවා, මතු

Free Distribution www.aathaapi.org

මත්තෙහි කියවිය යුතු. අන් තැනක වසන්නේ නම් යට කියන ලද පරිදි විස්තර වශයෙන් කියවා කමටහන් පෙළ පුහුණු බවට පමුණුවන්නේ නැවත නැවත වචනයෙන් මනසින් පිරිවහා සියලු ගැටළු තැන් බිඳ, අඤ්ඤ ඉගෙන පඨවි කසිණ භාවනාවෙහි කියන ලද පිළිවෙලින් භාවනාවට නුසුදුසු සෙනසුන් හැර සුදුසු විහාරයක වාසය කරමින් දික් නිය කෙස් කැපීම් ආදී වශයෙන් ක්‍ෂුද්‍ර පළිබෝධ දුරු කොට පටික්කූල මනසිකාරයෙහි පරිකම්ම කටයුතු.

මේ යෝගාවචරයා විසින් පළමු කොට කේශයෙහි නිමිත්ත හෙවත් අශුභාකාරය ගත යුතු. කෙස් එකක් හෝ දෙකක් හෝ සිඳගෙන අත්ලෙහි තබා ගෙන පළමු කොට වණ්ණ නියම කටයුතු. එසේම කෙස් කැපූ තැන්හි ද, ජලපාත්‍ර යෙහි ද, යාගු පාත්‍රයෙහි ද කෙශයන් ඇත් නම් එයද බැලීම වටී. ඒ කෙශය කාළවණ්ණ නම් කලු යයි ද, සෙවත වණ්ණ නම් සුදු යයි ද, ඒ දෙකින් මිශ්‍ර නම් අධික වූ වණ්ණය වශයෙන් ද මෙනෙහි කටයුතු. එපරිද්දෙන් ම තව පඤ්චකයෙහි දක්වන ලද ලොම්, නිය, දත් සහ සම ද බලන්නාහු විසින් පළමු කොට එහි වණ්ණ නිමිත්ත ගත යුතු. මෙසේ නිමිත්ත ගෙණ ඒ සියළු කොට්ඨාශයන් **වණ්ණ, සණ්ඨාන, දිසා, ඔකාස, පරිච්ඡේදයන්ගේ** වශයෙන් නිශ්චය කොට, **වණ්ණය, සණ්ඨානය, ගණ්හය, නිග්‍රය, අවකාශය** යන මොවුන්ගේ වශයෙන් පස් ආකාරයකින් පිළිකුල් බව ව්‍යවසථා කටයුතු.

පළමු කොට **කේශයෝ** ප්‍රකෘති **වණ්ණයෙන්** කලුය. අළුත් පෙණලු ඇට පැහැ බඳු පැහැ ඇත්තාහ. **සණ්ඨාන** වශයෙන් දික්වූ වටවූ තුලා දන්ඩක් බඳු සටහන් ඇත්තාහ. **දිසා** වශයෙන් මතු දිසායෙහි හටගත්හ. **අවකාශ** වශයෙන් දෙපසින් දෙකන් සිළින්ද, ඉදිරිපසින් නළලෙන් ද පිටුපසින් ගලවළුයෙන් ද වට කරන ලදුව හිස් කබල වසා සිටි කෙශයන්ට අවකාශය. **පරිච්ඡේද** වශයෙන් කෙසයෝ හිසවසා සිටි සමෙහි වී අග පමණ වැද පිහිටියාවූ යට

Free Distribution www.aathaapi.org

තමාගේ මූල තලයෙන් ද, මතුයෙහි අහසින් ද සරස ඔවු නොවුන් විසින් ද පිරිසිදුන ලදහ. කෙස්හු දෙදෙනෙක් එක් කෙසක් නොවෙති යනාදී වශයෙන් සැලකීම **සභාග පරිවෙජද** යයි. කෙස්හු ලොම් නොවෙති. ලොම්හු කෙශ-යෝද නොවෙති. මෙසේ අවශෙෂ එක්තිස් කොටසුන් හා මිශ්‍රනොවූයෙන් කෙස් නම් වෙන ම කොටසෙකැයි සැලකීම **විසභාග පරිවෙජද** යයි.

තවද මේ **කෙශයෝ වණ්ණ** වශයෙන් ද පිළිකූල්ය. **සඨහන්** වශයෙන් ද පිළිකූල්ය. එසේම **ගන්ධ** වශයෙන් ද, **ආශ්‍රය** වශයෙන් ද **අවකාශ** වශයෙන් ද පිළිකූල් ය. යහපත් වූ කැඳ පාත්‍රයක හෝ බත් පාත්‍රයක හෝ කෙස් පැහැ වැනි කිසිවක් දැක මේ හිසකෙස් මිශ්‍රය, ඉවත් කරවයි පිළිකූල් කෙරෙති. මෙසේ කෙස්හු **වණ්ණ** වශයෙන් පිළිකූල්හ. රාත්‍රි කාලයෙහි අනුභව කරණ කල්හි වරා කෙන්දක් හෝ තියඳ කෙන්දක් හෝ සැපුණ හොත් මෙය කෙස් මිශ්‍රයයි ඉවත් කරයි. පිළිකූල් කරයි. තෙල්ගැල්වීම් මල්පැලඳීම්, සුවඳ දුම් කැවීම් ආදියෙන් තොරවූ කෙශ-යන්ගේ **ගන්ධය** අතිශයින් ම පිළිකූල් වේ. එයටත් වඩා යින්නෙහි කෙශයන්ගේ ගඳ පිළිකූල් වේ. කෙස්හු වණ්ණ සණ්ඨාන වශයෙන් පිළිකූල් නොවූවත් ගන්ධ වශයෙන් නම් පිළිකූල් ම ය. ළදරු කුමරුවාගේ වර්චස කසාවත් පැහැය, කසාය පිණ්ඩයක සටහනය. කසළ ගොඩ දමන ලද ඉදුමුණු කලු බල්ලාගේ සිරුර තල්පතකට බඳු පැහැය. වට කොට හළ සඳ නිමවූ මිහිගු බෙරයකට බඳුවූ සටහන් ඇත්තේය. උගේ දළ ද දැසමන් කැකුළු වැනියයි වර්චස් පිඬද, බලු සිරුරද වණ්ණ සණ්ඨාන වශයෙන් පිළිකූල් නොවේ. නමුත් ගන්ධ වශයෙන් වනාහි පිළිකූල් මැයි. යම්සේ අසුචිසථානයෙහි ගම්වැසියන්ගේ මළ මූත්‍ර ආදිය වැගීමෙන් හටගත්, පිසිය යුතු පළා, සුවිත් හෙවත් පිරිසුදු බව කැමති නගර වාසීන්ට පිළිකූල් වෙද්ද, අනුභවයට සුදුසු නොවෙද්ද, එපරිද්දෙන්ම කෙශයෝ ද, ලේ, සැරව, මළ, මූත්‍ර, පිත්, සෙම් ආදීන්ගේ වැගීමෙන් උපත් හෙයින් පිළිකූල්හ.

Free Distribution www.aathaapi.org

මෙසේ **ආශ්‍රය** වශයෙන් ද පිළිකුල් ය. තවද මේ කෙසයෝ නම් අසූචි ගොඩෙක හටගත් පුස් මෙන් එක්තිස් කුණප කොටසෙහිම හටගත්හ. සොහොන කසළගොඩ ආදී තන්හි හටගත් පළා මෙන්, අගල් ආදියෙහි හටගත් පියුම්, මහනෙල් ආදී මල් මෙන් ද, අපිරිසුදු තන්හි හටගත් බැවින් අතිශයින්ම පිළිකුල්ය. මෙසේ කෙසයෝ **අවකාශ** වශයෙන් ද පිළිකුල් ය. මෙපරිද්දෙන් ම සියලු දෙතිස් කුණප කොට්ඨාශයන්ගේ ද, **වණ්ණ, සණ්ඨාන, ගන්ධ, නිශ්‍රය, අවකාශ** යන මොවුන්ගේ වශයෙන් පස්පරිද්දෙකින් පිළිකුල් බව නිශ්චය කටයුතු.

එසේම **ලොම්හු** ප්‍රකෘති වණ්ණයෙන් කෙශයන් මෙන් සෙසු වණ්ණයෙන් නුමුසු එක්වන් කළු පැහැ නොවෙති. කළු පිගුවන් **වණ්ණ** ඇත්තාහු වෙති. **සටහන්** වශයෙන් නැමුණු අග ඇත්තාහු වෙති. තල්මුල් බඳු **සටහන්** ඇත්තාහ. **දිසා** වශයෙන් උඩ යට යන දෙදිසායෙහි ම පිහිටියාහු වෙති. **අවකාශ** වශයෙන් කෙසයන් පිහිටි තැන් ද, අත් පතුල් ද හැර බොහෝ අවශෙෂ සිරුර වසා සිටි සමෙහි හටගන්නාහු වෙති. **පරිච්ඡේද** වශයෙන් වනාහි සිරුර වසා සිටි සම්හි ලෙහෙඩිලි පමණක් වැද සිටියාවූ, යට තමාගේ මූලතලයෙන් ද, උඩ අහසින් ද, සරස ඔවුනොවුන්ගෙන් ද පිරිසිඳිනා ලද්දාහු වෙති. ලොමයෝ දෙදෙනෙක් එක් ලොමයක් නොවෙතියි **සභාග පරිච්ඡේද** වශයෙන් ද, ලොමයෝ කෙස් නොවෙති. කෙශයෝ ලොම්හු නොවෙති. අවශෙෂ එක්තිස් කොටස් හා අම්ශ්‍රය. ලෝමයෝ නම් වෙනම කොටසෙකැයි **විසභාග පරිච්ඡේද** වශයෙන් නිශ්චය කටයුතු.

නඛා හෙවත් **නිය** නම් විසිනියපොත්තට නමෙකි, සියළුම නියපොතු **වණ්ණ** වශයෙන් සුදුය. **සටහන්** වශයෙන් මසුන්ගේ කොරපොතු බඳු සටහන් ඇත්තාහ. **දිසා** වශයෙන් පය නියපොත්තේ යට දිශාවෙහිය. අත නියපොතු මතු දිශායෙහිය. **අවකාශ** වශයෙන් ඇඟිලි අග පිහිටියාහුය.

Free Distribution www.aathaapi.org

පරිච්ඡේද වශයෙන් නියෙහි දෙපස හා මුල යන තුන් දිශායෙහි ඇඟිලි කෙළවර මසින් ද, ඇතුළත ඇඟිලි පිට මසින් ද, පිට හා අග, අහසින් ද, සරස ඔවුනොවුන් විසින් ද පිරිසිඳිනා ලද්දාහුය. නියපොතු දෙකක් එක් නියපොත්තක් නො වේය. එය අන්‍ය කොටස් හා අමිශ්‍රය. නියපොතු නම් වෙනම කොටසෙකැයි **සභාග විසභාග,** වශයෙන් ද විසිනියපොතුම නිශ්චය කටයුතු.

දනන හෙවත් **දත්** යනු සම්පූර්ණ දත් ඇත්තහුගේ වශයෙන් දෙනිස් දත්හුය. **වර්ණ** වශයෙන් සුදුය. **සටහන්** වශයෙන් නොයෙක් සටහන් ඇත්තාහුය. යට දත්පෙළේ මැද දත් සතර, මැටි පිඬෙක පිළිවෙලින් තබන ලද ලබු ඇට බඳු සටහන් ඇත්තාහ. ඔවුන්ගේ දෙපස එකි එකි දත් එක් මුලක් ඇත්තේය. ඉද්දමල් කැකුළකට බඳු සටහන් ඇත්තාහ. එයට ඉක්බිති **එක එක** දතක් මුල් දෙකක් සහ අග් දෙකක් සහිත වේ. ගැල් ධුරයෙහි අවුළුවන වහල් දඹුවට බඳු සටහන් ඇත්තේය. එයට ඉක්බිති දෙදත් හි, මුල් තුන තුන ඇත්තාහ. එසේ ම අග්තුනක් ද ඇත්තාහ. එයට ඉක්බිති දෙදත්හු සතර සතර මුල් හා සතර සතර අග් ද ඇත්තාහු වෙති. යට **දත්** මෙන් ම උඩ දත් ද එසේ ම ය. **දිශා** වශයෙන් මතුදිසායෙහි හට ගත්තාහු වෙති. **අවකාශ** වශයෙන් හනු ඇට දෙක්හි පිහිටියාහු වෙති. **පරිච්ඡේද** වශයෙන් යට හනු ඇට පිහිටියාවූ තමාගේ මූලතලයෙන් ද මතුයෙහි අහසින් ද, සරස ඔවුනොවුන්ගෙන් ද පිරිසිඳුනා ලද්දාහු වෙති. දත් දෙකක් එක් දතක් නොවේය. දත්හු අන්‍යවූ එක්තිස් කොටස්හු නොවෙති. වෙනම කොටසෙකැයි මෙසේ පිරිසිඳ දත යුතු.

තව හෙවත් **සම** සියලු සිරුර වසා සිටි සමයි. ඒ සම මතුයෙහි කළු, ශ්‍යාම, රත් ආදී වර්ණවත් සිවියක් ඇත. ඒ සිවිය සියලු සිරුරින් ගලවා පිඩුකර ගතහොත් දෙබර ඇටක් පමණ වේ. **වර්ණ** වශයෙන් ඒ සම සුදුය.

Free Distribution www.aathaapi.org

ගිනිසිළුවකින් හෝ ආයුධයෙන් හෝ පිට සිවිය පහරණ කල්හිම ඒ ශ්වෙත වර්ණය ප්‍රකට වේ. **සටහන්** වශයෙන් සිරුරෙහි සටහන ම වේ. විස්තර වශයෙන් වනාහි පය ඇඟිලිවල සම පටපණු කොෂයකට සමානය. පිටිපත්ලෙහි සම පුටබඩඋපාහන හෙවත් පිටිපතුල වසා සිටිනට සැදූ පාවහනක් බඳුය. ජඝ හෙවත් සීන් කකුලෙහි සම බත වැසූ තල්පතකට බඳු සටහන් ඇත්තේ ය. කළවෙහි සම සහල්වලින් පුරවන ලද දික් පසුම්බියක් සමානය. ආනි සඳයෙහි සම දියපිරූ පෙරහන්කඩකට බඳු සටහන් ඇත්තේය. පිට සම පුවරුවක එබූ සමකට බඳු සටහන් ඇත්තේය. බඩ සම වීණා දෙණ සැදූ සමකට බඳු සටහන් ඇත්තේය. ලෙහි සම බොහෝසේ සතරැස් සටහන් ඇත්තේය. දෙඅත සම හියවුරෙහි එබූ සමකට බඳු සටහන් ඇත්තේය. පිටි අත්ලෙහි සම කරකොපුවක් හෝ පණා වැස්මකට බඳු සටහන් ඇත්තේය. අත් ඇඟිලියෙහි සම යතුරු මිටියකට බඳු සටහන් ඇත්තේය. ග්‍රීවයෙහි සම ග්‍රීවා හැට්ටයක් බඳු සටහන් ඇත්තේය. මුහුණෙහි සම කුඩා මහත් සිදුරු ඇති ඩෙබර සැලකට බඳු සටහන් ඇත්තේය. හිස සම පාත්‍රථවියක් බඳු සටහන් ඇත්තේය.

සම අරමුණු කරමින් භාවනා කරන යෝගාවචරයා විසින් උඩුතොල පටන්ගෙන උඩුමුඛයෙහි නුවණ මෙහෙයවා පළමු කොට මුහුණ වැළඳ සිටි සම ව්‍යවසථා කටයුතු. ඉක්බිති නළල් ඇට සම ද, ව්‍යවසථා කටයුතු. අනතුරුව හිසඇටය ද හිස සමට ද අතුරෙන් නුවණ මෙහෙයවා, ඇට හා සමග සම ඒකාබඩ බව නොසලකා හිස සම ව නිශ්චය කටයුතු. ඉක්බිති පිටිකර සම ද අනුලොම ප්‍රතිලොම වශයෙන් දකුණත සම ද, එපරිද්දෙන් ම වමත සම ද, ඉක්බිති පිට සම ද, අනුලොම ප්‍රතිලොම වශයෙන් දකුණු පය සම ද, එසේම වම් පය සම ද, ඉක්බිතිව වස්තියෙහි සමය, බඩ සමය, ළෙහි සමය, උගුරෙහි සමය, යට හනුයෙහි සමය, යටිතොල සමය යන ඒ ඒ දෙස්හි

Free Distribution www.aathaapi.org

පිහිටි සම පිළිවෙලින් ව්‍යවස්ථා කටයුතු. මෙසේ ඕලාරික ඕලාරික වූ සම හෙවත් මහත් මහත් වූ සම පරිග්‍රහ කරන්නාහට ඇතුළුවෙහි සම ආදි සියුම් සම ද ප්‍රකට වේ. **දිශා** වශයෙන් යට උඩ යන දෙදිසාවෙහි ම වේ. **අවකාශ** වශයෙන් සියලු සිරුර වැළඳගෙන සිටියේය. **පරිවෙජ්ද** වශයෙන් යට පිහිටි තෙලෙන් ද, මතුයෙහි අහසින්ද පිරිසිදුනා ලද්දේ වේ. ඒ ඒ තන්හි සම එකක් ම නොවේ. සම, අන්‍යවූ එක්තිස් කොටසුන්ට අයත් නොවූ වෙනම කොටසකැයි නියම කටයුතු.

මංස හෙවත් **මස** නම් නවසියයක් පමණවූ මාංශ පෙශීහුය. ඒ සියල්ලම **වණ්ණ** වශයෙන් **රක්ත** වණ්ණය. කැහැල මල් බඳුය. **සථහන්** වශයෙන් ජඞ්ඝාවෙහි පිංඬි මාංසය තල්පත වැසූ ඔත්මුලකට බඳු සථහන් ඇත්තේය. කළවා මාංසය ඇඹරුම්ගලේ දූගල බඳුය. ආනිසද මාංසය මැටිපිඩෙන් කළ ලිපෙක කෙළවරට බඳු සථහන් ඇත්තේය. පිට මස පැදුරෙහි වනා වියළා නගා ගත් තල් ගුළි පටලයක් බඳු ය. දෙපරාළ පතු ඇට පිහිටි මස පෙතැලි රූකුසෙක තුනී කොට ඇලවූ මැටියකට බඳු සථහන් ඇත්තේය. තනයෙහි මස සිටගෙන බිම්හෙළූ මැටිපිඩකට බඳු සථහන් ඇත්තේය. බාහු දෙකෙහි මාංසය දෙගුණ කොට තුබූ සමගැසූ මහ මීයෙකු බඳු සථහන් ඇත්තේය. මෙසේ මහත් මහත් වූ, ඕලාරික මාංශ පෙශී පරිග්‍රහ කරන්නාහට විළුම් මස් ආදී සියුම් මාංසයෝ ද ප්‍රකට වෙති. දිශා වශයෙන් වනාහි උඩ යට දෙදිසාවෙහි ම වූයේය. **අවකාශ** වශයෙන් තුන් සියයකට වැඩි පමණ ඇට වසා සිටී. **පරිවෙජ්ද** වශයෙන් වනාහි යට ඇට සැකිල්ලෙහි පිහිටි තලයෙන් ද, මතුයෙහි සමින් ද, සරස ඔවුනොවුන් විසින් ද පිරිසිදුනා ලද්දාහු වෙති. මාංස දෙකක් එක් මාංසයක් නොවෙති. මාංසය වෙනම කොටසෙකැයි නියම කට යුතු.

නහාරූ හෙවත් **නහර** නම් නවසියයක් පමණ වූ නහරවැල් ය. **වණ්ණ** වශයෙන් වනාහි සියලු නහරවැල්හු ම

Free Distribution www.aathaapi.org

සෙවත වණීය. **සටහන්** වශයෙන් නොයෙක් සටහන් ඇත්තාහ. උගුරෙහි මතුභාගයෙහි පටන් පස්මහා නහරයෝ ශරීරය වැළඳගනිමින් පෙරපසින් බස්නාහ. පස්මහා නහර කෙනෙක් පිටිපසින් බස්නාහ. පස්මහා නහර **කෙනෙක්** දකුණාලයෙන් බටහ. **පස්දෙනෙක්** වමැලයෙන් බටහ. දකුණත වෙළමින් අතට පෙරපසින් පස්දෙනෙක් බටහ. පිටිපසින් පස්දෙනෙක් බටහ. වමත වෙළමින් එසේම පස්දෙන පස්දෙන බැගින් බටහ. දකුණු පය වෙළමින් පාදයාගේ පෙරපසින් පස්දෙනෙක් බටහ. පිටිපසින් පස්දෙනෙක් බටහ. වම් පය වෙළමින් ද එසේම පස්දෙන පස්දෙන බැගින් බටහ. මෙසේ ශරීරාධාරක නම් වූ මහ නහර සැටක් කය වළඳමින් බටහ. **කණ්ඩරයහසි** කියනු ලබන්නේ ද මේ සැට නහරයන්ට ය. ඒ සියලු නහරයෝ කැණහිල්ල මල් කැකුළකට බඳු සටහන් ඇත්තාහ. ඒ ඒ පෙදෙස්හි පැතිර සිටි ඒ මහ නහරට වඩා සියුම් වූ සෙසු නහරහු වනාහි හූ රෙද්දකට බඳු සටහන් ඇත්තාහ. ඔවුන්ටත් වඩා සියුම් වූ සෙසු නහරහු කිඳි නූහුලකට බඳු සටහන් ඇත්තාහ. ඔවුන්ටත් වඩා සියුම් වූ සෙසු නහරහු මහ වීණාතත් බඳු සටහන් ඇත්තාහ. සෙසු ඔවුන්ටත් වඩා සියුම් වූ නහරහු මහානූලකට බඳු සටහන් ඇත්තාහ. අතුල්පිට, පතුල්පිට නහරහු කුරුළු පාදයට බඳු සටහන් ඇත්තාහ. හිසනහරහු බාල දරුවන්ගේ හිස් දළකට බඳු සටහන් ඇත්තාහ. පිටනහර අව්වෙහි වනන ලද තෙත් දැලකට බඳු සටහන් ඇත්තාහ. සෙසු ඒ ඒ අඞ්ග ප්‍රත්‍යඞ්ගානුගත වූ නහරහු ශරීරයෙහි බහාලූ දැල්සැට්ටයකට බඳු සටහන් ඇත්තාහ. **දිශා** වශයෙන් වනාහි උඩයට දෙ දිසාවෙහි ම හටගත්හ. **අවකාශ** වශයෙන් සියලු සිරුරෙහි ඇට වැළඳගෙණ සිටියහ. **පරිච්ඡද** වශයෙන් යට තුන්සියයක් අස්ථීන්ගේ මතුයෙහි පිහිටි තෙලෙන් ද, මත්තෙහි මස හා සම පැහැර සිටි ප්‍රදේශයෙන් ද සරස ඔවුනොවුන් විසින් ද, පිරිසිඳුනා ලද්දාහු වෙත්. නහරයෝ දෙදෙනෙක් එක් නහරයක් නොවෙති. දෙතිස් කොටස් අතුරෙන් නහරයෝ වෙනම කොටසකැයි නියම කටයුතු.

Free Distribution www.aathaapi.org

අට්ඨි හෙවත් ඇට නම් දෙතිස් දත් ඇට හැර අවශේෂ වූ අත ඇට සූසැටෙක. පය ඇට සූසැටෙක. මාංසනිශ්‍රිත මොළොක් ඇට සූසැටෙක. විළිම් ඇට දෙකෙක. එකී එකී පාදයෙහි ගොප් ඇට දෙකෙක. ඡඬ්ඝා ඇට හෙවත් සිහින් කකුළෙහි ඇට දෙකෙක. එක් දණ ඇටෙක. එක් කළවා ඇටෙක. කටියෙහි ඇට දෙකෙක. පිටිකටුයෙහි ඇට අටලොසෙක. පරාළ ඇට (ඉලඇට) සූවිස්සෙක. ළෙහි ඇට තුදුසෙක. හදඇට එකෙක. අකු ඇට දෙකෙක. පතු ඇට දෙකෙක. බාහු ඇට දෙකෙක. අග්‍ර බාහුවෙහි ඇට දෙකෙක. උගුරෙහි ඇට සතෙක. හනු ඇට දෙකෙක. එක් නාසා ඇටෙක. ඇස් ඇට දෙකෙක. කන් ඇට දෙකෙක. එක් නළල් ඇටෙක. එක් මුදුන් ඇටෙක. හිස්කබල් ඇට නවයකැයි මෙසේ මේ ආදීවූ තුන්සියයක් පමණවූ ඇටය. ඒ සියලු අසපිහුම වණී වශයෙන් සුදුය. සටහන් වශයෙන් නොයෙක් සටහන් ඇත්තාහ. ඔවුන් අතුරෙන් පය ඇඟිල්ලෙහි අගපුරුකෙහි ඇට හිඟිනි ඇට බඳු සටහන් ඇත්තාහ. මැදපුරුකෙහි ඇට පනා ඇට බඳු සටහන් ඇත්තාහ. මුල්පුරුකෙහි ඇට පණා බෙරට බඳු සටහන් ඇත්තාහ. පිටිපත්ලෙහි ඇට තැළෑ කැනඟිල්ල අල රැසකට බඳු සටහන් ඇත්තාහ. විළිම් ඇට එකැටි තල්ගෙඩියක ලොදු බඳු සටහන් ඇත්තාහ. ගොප් ඇට එක්කොට බැඳි කෙළනා ගෝලයක බඳු සටහන් ඇත්තාහ. ඡඬ්ඝා ඇට, ගොප් ඇට පිහිටි තැන පතුනොහළ හිඳිබඳකට බඳු සටහන් ඇත්තාහ. සීන් කකුළෙහි කුඩා ඇට දරුවන් කෙළන කුඩා දුනු දඬකට බඳු සටහන් ඇත්තාහ මහත් ඇට වැහැරහිය සර්ප පිටකට බඳු සටහන් ඇත්තාහ. දණ ඇට එක් අතෙකින් විරුණු පෙණපිඬක් බඳු සටහන් ඇත්තේය. ඒ දණ ඇට, සීන් කකුළෙහි ඇට වැද සිටි තැන ඉතා උල්වූ අඟ ඇති ගව අඟකට බඳු සටහන් ඇත්තේ ය. කළව ඇටය නපුරුකොට සැසි වෑ පොරෝ දඬුවකට බඳු සටහන් ඇත්තේය. එය කටී ඇටෙහි පිහිටි තැන ක්‍රීඩා ගෝලයකට බඳු සටහන් ඇත්තේය. ඒ කළවා

Free Distribution www.aathaapi.org

ඇවින් කටී ඇට පිහිටන ලද තැන මුහුණින් කැපූ මනා දෙඔගෙඩියක් බඳු සටහන් ඇත්තේය. කටියෙහි ඇට දෙක ඒකාබද්ධ ව සිටියාහු කුඹල් උඳුනක් බඳු සටහන් ඇත්තාහ. ඒ ඇට දෙක වෙන්වෙන් ව කඹුරන්ගේ යකුලෙහි බැඳි වළලු බඳු සටහන් ඇත්තාහ. කෙළවරෙහි පිහිටි අනිසඳයෙහි ඇට අධොමුඛකොට ගත් සර්පපෙණකට බඳු සටහන් ඇත්තාහ. සත්තැනක කුඩා මහත් සිදුරු ඇත්තාහ. පිටිකටුවෙහි ඇට ඇතුළතින් මතු මතුයෙහි හකුළුවා තුබූ තුඹපතකට බඳු සටහන් ඇත්තාහ. පිටතින් හිඳිපත් වැලකට බඳු සටහන් ඇත්තාහ. ඒ පිටිකටු අතරතුරෙහි කියත්දත් බඳුවූ දෙතුන් කටුකෙණෙක් වෙත්. සුවිසි පරාළ ඇටෙහි (ඉල ඇට) නොපිරිහුන් ඇට නොපිරිහුන් දහකැති බඳු සටහන් ඇත්තාහ. පිරිහුනු ඇට පිරිහුන් දහකැති බඳු සටහන් ඇත්තාහ. ඒ සියලු ඉලඇට හැළිකුකුළකුගේ විදහාගත් පියාවට බඳු සටහන් ඇත්තාහ. ළෙහි ඇට තුදුස දිරාගිය රථ පඤ්ජරයකට බඳු සටහන් ඇත්තාහ. හදය ඇට හැඳි පෙළොන්තක් බඳු සටහන් ඇත්තාහ. අකු ඇට අත් වැ දඬුවකට බඳු සටහන් ඇත්තාහ. පතු ඇට එක් අතකින් ගෙවුණු හෙළදිව සිදුල්ලකට බඳු සටහන් ඇත්තාහ. බාහු ඇට කැඩපත් මිටකට බඳු සටහන් ඇත්තාහ. අග්‍රබාහුවෙහි ඇට නිමුල් තල් කඳ දෙකකට බඳු සටහන් ඇත්තාහ. අත්කර ඇට, එක්කොට අලවා තුබූ හැකුළුණු තුඹපතකට බඳු සටහන් ඇත්තාහ. පිටඅත්ලෙහි ඇට තැළූ කැනහිල්ල අලරැසකට බඳු සටහන් ඇත්තාහ. අත ඇඟිල්ලෙහි මූලපුරුකෙහි ඇට පණා බෙරකට බඳු සටහන් ඇත්තාහ. මැද පුරුකෙහි ඇට නොපිරිහුන් පණා ඇට බඳු සටහන් ඇත්තාහ. අග පුරුකෙහි ඇට හිඟිනි ඇට බඳු සටහන් ඇත්තාහ. උගුරෙහි ඇට සත දඬුවක පිළිවෙලින් අමුණා තුබූ වටකොට කැපූ හුණකිළිල් මදකට බඳු සටහන් ඇත්තාහ. යටි හනු ඇට කඹුරන්ගේ යකුළක බැඳි වලල්ලක් බඳු සටහන් ඇත්තාහ. මතු හනු ඇට උක්දඬුසස්නා සැතකට

Free Distribution www.aathaapi.org

බඳු සටහන් ඇත්තාහ. ඇස්වළ, නාසාවළ ඇට, ලොදහල ලා තල්ඇටකට බඳු සටහන් ඇත්තාහ. නළල ඇට යට බලා තුබූ සක්තලු කබලකට බඳු සටහන් ඇත්තාහ. කන්සිළු ඇට කරනැවැමියන්ගේ කරකොපුවකට බඳු සටහන් ඇත්තාහ. නළලය, කන්සිළුය යන මොවුන්ගේ මතුයෙහි පට බඳනා තැන ඇටය තෙල තුබූ කඩපටකට බඳු සටහන් ඇත්තේය. මුදුන් ඇටය මුහුණින් කැපූ ඇද පොල්ගෙඩියක් බඳු සටහන් ඇත්තේය. හිස ඇට, වසා තිබූ දිරාගිය ලබුකබලකට බඳු සටහන් ඇත්තාහ. **දිසා** වශයෙන් වනාහි උඩයට දෙදිසාවෙහි ම වූහ. **අවකාශ** වශයෙන් සියලු සිරුරෙහි ම සිටියාහ. විශේෂයෙන් වනාහි හිසෙහි ඇට උගුරු ඇටෙහි පිහිටියාහ. උගුරෙහි ඇට පිටකටු ඇටෙහි පිහිටියහ. පිටකටු ඇට කටි ඇටයෙහි පිහිටියහ. කටියෙහි ඇට කළවා ඇටෙහි පිහිටියහ. කළවෙහි ඇට දණ ඇටෙහි පිහිටියහ. දණ ඇට ජඞ්ඝා ඇටෙහි පිහිටියහ. ජඞ්ඝා ඇට ගොප් ඇටෙහි පිහිටියහ. ගොප් ඇට පිටිපතුල් ඇටෙහි පිහිටියහ. **පරිවෙජ්ද** වශයෙන් වනාහි ඇතුළ ඇට මිදුලින් ද මත්තෙහි මසින් ද, අග ද මුල ද ඔවුනොවුන් විසින් පිරිසිදුනා ලද්දාහු වෙති. ඇට දෙකක් එක් ඇටයක් නොවෙති. ඇට නම් වෙන්වූ ම කොටසෙකැයි නියම කටයුතු.

අට්ඨිමිඤ්ජ හෙවත් **ඇටමිදුලු** නම් ඒ ඒ අස්තීන්ගේ ඇතුළත්හි වූ මිදුළුය. **වණ්ණ** වශයෙන් සුදුය. **සමහන්** වශයෙන් මහත් මහත් ඇට ඇතුලේ මිදුළු හුණනළ බහාලූ හිවූ මහා වේවැල් බඳට බඳු සටහන් ඇත්තේය. කුඩා වූ ද ඉතා කුඩා වූ ද අසථීන්ගේ ඇතුළෙහි මිදුළු සීන් හුණු පුරුකෙහි බහාලන ලද හිවූ සිහින් වේවැල් බඳකට බඳු සටහන් ඇත්තේය. **දිසා** වශයෙන් උඩයට දෙදිසා වෙහිම වූයේය. **අවකාශ** වශයෙන් අසථීන්ගේ ඇතුළත්හි පිහිටියේය. **පරිවෙජ්ද** වශයෙන් ඇට ඇතුළු තලයෙන් පිරිසිඳින ලදහ. ඇටමිදුළු වනාහි දෙතිස් කොටසුන් අතුරෙන් වෙනම කොටසෙකැයි පිරිසිඳිය යුතු.

Free Distribution www.aathaapi.org

වක්කක හෙවත් **වකුගඩු** නම් එක්ව බැඳී සිටි මස්පිඬු දෙකෙකි. **වණ්ණ** වශයෙන් මද රත්පැහැ ඇත්තේය. එරබදු ඇට සමාන වර්ණය වේ. **සටහන්** වශයෙන් වනාහි බාල දරුවන්ගේ එකටබැඳි ක්‍රීඩාගොළ දෙකකට බඳු සටහන් ඇත්තේය. එක නටුවෙහි හටගත් අඹගෙඩි දෙකකට බඳු සටහන් ඇත්තේය. **දිසා** වශයෙන් උඩ දිසාවෙහි පිහිටියේය. අවකාශ වශයෙන් ගළවළුයෙන් නික්ම එක් මුලක් ඇතිව මදක් තැන් ගොස් දෙකක්ව බෙදුනාවූ දළ නහරින් බැඳි හදයමාංසය පිරිවරා සිටියේය. **පරිච්ඡේද** වශයෙන් සියලු අතින් ම වකුගඩු කෙළවරින් පිරසිඳින ලදය. මෙය වෙන් වූ ම කොටසෙකැයි පිරිසිඳිය යුතු.

හදය නම් **හෘදයමාංසයයි.** **වණ්ණ** වශයෙන් රත්පියුම් පෙත්තක පිටත බඳු පැහැ ඇත්තේය. **සටහන්** වශයෙන් පිටත පෙතිහැර යට බලාගත් පියුම් **කැකුළකට** බඳු සටහන් ඇත්තේය. පිටතින් සිඳුවූව ඇතුළත වැටකොලු ගෙඩියක ඇතුළත බඳු සටහන් ඇත්තේය. නුවණැත්තන්ට මදක් විදහී සිටී, නුවණ මඳවුන්ට හැකිළම සිටී. ඇතුළත දෙඹ ඇටක් පිහිටන පමණ වළක් ඇති වේ. යම් වලෙක අඩපතක් පමණ ලෙහෙ සිටී ද, යම් ලෙහෙයක් නිසා මනොධාතු, මනොවිඤ්ඤාණ ධාතු යන දෙදෙන පවතින් ද, එලෙහෙ සහිතවූ වළ, හදය මාංස පිණ්ඩය ඇතුළත පිහිටා ඇත. ඒ මේ ලෙහෙය රාග චරිතයාහට රත් වෙයි. **දෝෂ** චරිතයාහට කළු වෙයි. මොහ චරිතයාහට මස් සේදූ ජලය බඳු වණ් වෙයි, විතර්ක චරිතයාහට කොල්ලු යුෂ බඳු වණ් වෙයි. ශ්‍රද්ධා චරිතයාහට කිණිහිරි මලකට බඳු පැහැ ඇති වෙයි. ප්‍රඥා චරිතයාහට ප්‍රසන්නය, විශේෂයෙන් ප්‍රසන්නය, නොකැළඹුණේය, පඬුවන් වූයේය, පිරිසුදු වූයේය, ඔපදැමූ ජාතිරංග මාණික්‍යයක් මෙන් ප්‍රභාමත් වූයේයයි වැටහේ. රාග චරිතාදීන්ගේ හදවත ඇසුරු කළ ලෙය රකින වණ් වන්නේ භවාඞ්ග සිත් පවත්නා කල්හිය. සෙසු සිත් පවන්නා කල්හි ඒ ඒ සිතට සුදුසු සුදුසු පරිද්දෙන් වර්ණය වෙනස්වේ. රාග චරිතයාහට සොම්නස්

Free Distribution www.aathaapi.org

වෙදනා පවත්නා කල්හි රකත වණීය වේ. දෙමිනස් වෙදනා පවත්නා කල්හි කළු වෙයි. උපෙක්ෂා වෙදනා පවත්නා කල්හි පහත් තලතෙල් පැහැය වෙයි. සොම්නස් හා උපෙක්ෂා වෙදනාවන්හි ද කුසලාකුසල වශයෙන් ද වෙනස් වේ. දෙවෂ චරිතාදීන්ට ද එසේ ම ය. **දිසා** වශයෙන් වනාහි මතු දිසාවෙහි පිහිටියේය. **අවකාශ** වශයෙන් සිරුර ඇතුළත දෙතන මැද පිහිටියේය. හදය නම් වෙන්වූ ම කොටසෙකැයි ද නිශ්චය කටයුතු.

යකන හෙවත් **අක්මා** නම් එක්ව බැඳිසිටි මංසපටල දෙකෙකි. **වණ්** වශයෙන් අක්මාව රකත වණීය. පඬුවන් සවභාව ඇත්තේය. ඉතා රතු නොවූ කුමුදු මලෙක පෙතිපිටට බදු වණ් ඇත්තේය. **සටහන්** වශයෙන් මූලදී එක්ව තිබෙයි අගදී දෙකක් ම වෙයි. **කොබෝලිල** පතකට බදු සටහන් ඇත්තේය. **නුවණ** මද වූවන්ට මහත්වූ **එකක්ම** වෙයි. ප්‍රඥවන්තයන්ට කුඩාවූ **දෙකෙක්** හෝ තුනෙක් වෙයි. **දිසා** වශයෙන් මතු දිසාවෙහි පිහිටියේය. **අවකාශ** වශයෙන් දෙතන මැද, ඇතුළත දකුණුභාගයෙහි පිහිටියේය. **පරිච්ඡේද** වශයෙන් අක්මා කෙළවරින්ම පරිච්ඡින්නය. අක්මාව වෙන්වූ ම කොටසෙකැයි ද නියම කටයුතු.

කිලොමක හෙවත් **දලබුව** නම් පටිච්ඡන්න දලබුව හෙවත් සැඟවී සිටි දලබුවය, අපටිච්ඡන්න දලබුව හෙවත් නොසැඟවී සිටි දලබුවය යයි විප්‍රකාර වූ වසා වැළඳගෙණ සිටිනා මසයි. ඒ විප්‍රකාර දලබුවම **වණ්** වශයෙන් සුදුය. දුහුල්කඩකට බදු වණ් ඇත්තේය. **සටහන්** වශයෙන් තමාගේ අවකාශයට බදු සටහන් ඇත්තේය. **දිසා** වශයෙන් පටිච්ඡන්න කිලොමකය මතු දිසාවෙහිය. අපටිච්ඡන්න කිලොමකය දෙදිසාවෙහි ම පිහිටියේය. **අවකාශ** වශයෙන් පටිච්ඡන්න කිලොමකය හදවත ද වකුගඩුව ද වසාගෙන සිටියේය. අපටිච්ඡන්න කිලොමකය සියලු සිරුර සමින් යට මාංසය වැළඳගෙන සිටියේය.

Free Distribution www.aathaapi.org

පරිච්ඡේද වශයෙන් යට මසින් ද, මතුයෙහි සමින් ද, සරස කිලොමක භාගයෙන් ද පිරිසිදුනා ලදී. කිලොමකය වෙන්වූ ම කොටසෙකැයි ද නියම කටයුතු.

පිහක නම් බඩදිව මාංසයයි. එය **වණ්** වශයෙන් නිල් නික මලකට බදු **වණ්** ඇත්තේය. **සටහන්** වශයෙන් සත් අඟුල් පමණ වෙයි. බඩිනයක් නැත්තේය. කලු වස්සෙකුගේ දිවකට බදු සටහන් ඇත්තේය. **දිසා** වශයෙන් මතු දිසායෙහි පිහිටියේය. **අවකාශ** වශයෙන් හදවතට වම් භාගයෙහි උදරපටලයාගේ මතුභාගය නිසා සිටියේය. මෙය ආවුධ පහරකින් පිටත නික්මුණු කල්හි ඒකාන්තයෙන් ම මරණය සිදුවේ. **පරිච්ඡේද** වශයෙන් පිහක භාගයෙන් පිරිසිඳින ලදී. එය අසම්මිශ්‍රවූ වෙන්වූ ම කොටසෙකැයි නිශ්චය කටයුතු.

පපඵාස නම් දෙතුන් මස්කඩක්ව බෙදුණු පපු මාංසයයි. **වණ්** වශයෙන් රකත **වණ්**ය. ඉතා විලිකුන් නොවූ දිඹුල් ඵලයකට බදු **වණ්** ඇත්තේය. **සටහන්** වශයෙන් නොසම කොට කැඩූ මහා කැවුමකට බදු සටහන් ඇත්තේය. ඇතුළෙහි කා බිව් දෙයක් නැති කල්හි නැංගාවූ කෂීජ තේජෝ උෂ්ණයෙන් පහරණ ලද හෙයින් සපා හෙළූ පිදුරු සපයක් මෙන් නිරස වෙයි. ඕජස් නැති වෙයි. **දිසා** වශයෙන් මතු දිසාවෙහි පිහිටියේය. **අවකාශ** වශයෙන් ශරීරය ඇතුළත දෙතන අතර හදවත හා අක්මාව මත්තෙහි වසාගෙන එල්බෙමින් සිටියේය. **පරිච්ඡේද** වශයෙන් පපඵාස භාගයෙන්ම පිරිසිඳුනා ලදී. එය අන්‍යවූ කොටසුන් හා අම්ශ්‍රවූ වෙන්වූ ම කොටසෙකැයි නියම කට යුතු.

අන්ත නම් පුරුෂයාහට දෙතිස්රියනක් පමණ ඇති, ස්ත්‍රීහට අටවිසි රියනක් පමණ ඇති, එක්විසි තැනෙක නැමුණාවූ අතුණු වැටියයි. **වණ්** වශයෙන් සුදුය. වැලි මිශ්‍රකොටගත් සුදු හුණු බදුමයක් බදු **වණ්** ඇත්තේය. **සටහන්** වශයෙන් ලෙහෙ දෙණෙක නමා තිබූ හිස සුන්

Free Distribution www.aathaapi.org

කළ සර්ප සිරුරකට බඳු සටහන් ඇත්තේය. **දිසා** වශයෙන් උඩ යට දෙදිසා වෙහිම පිහිටියේය. **අවකාශ** වශයෙන් මත්තෙහි ගලවළුයෙහි ද යට කරීසමාගීය හෙවත් ගුදපියස කෙළවර කොට ඇති ශරීරාභ්‍යන්තරයෙහි පිහිටියේය. **පරිච්ඡේද** වශයෙන් අන්න භාගයෙ පිරිසිඳුනා ලදී. අන්න නම් අසම්මිශ්‍රවූ වෙන්වූ ම කොටසෙකැයි නියම කටයුතු.

අන්නගුණ නම් අතුණු නැමුණුතන්හි බැඳගෙන සිටිනා අතුණුබහන් ය. එය **වණ්** වශයෙන් සුදුය. හෙල්මැලි මුලකට බඳු වණ් ඇත්තේය. **සටහන්** වශයෙන් ද හෙල්මැලි මුලක් බඳු සටහන් ඇත්තේය. **දිසා** වශයෙන් උඩ යට දෙදිසාවෙහිම පිහිටියේය. උදැළු පොරෝ ආදියෙන් වැඩ කරන්නවුන්ගේ අතුණුවැටි, ගිලිය නොදී එක්කොට බැඳගෙන යන්ත්‍ර අදනා කල යන්ත්‍ර පෝරුව බැඳගෙන සිටින යන්ත්‍ර සූත්‍රය මෙන් පාපිස්නා බිස්සෙහි දරණ මඩුල්ල, අතර ගිලිය නොදී සිටින බාන් වෙළෑ රොද්දක් මෙන්, එක්විසි අතුණුවැටි අතුරෙහි සිටියේය. **පරිච්ඡේද** වශයෙන් අන්නගුණ භාගයෙන් ම පිරිසිඳුනා ලදී. අතුණු බහන් නම් අන් කොටසුන් හා අසම්මිශ්‍රවූ, වෙන්වූ ම කොටසෙකැයි නියම කටයුතු.

උදරිය නම් උදරයෙහි වූ **අසිත** නම් වූ වළඳනා ලද බත් ආදිය ය, **පීත** නම් වූ බොන ලද අඹ පැන් ආදිය ය, **ඛායිත** නම් වූ කන ලද පිටියෙන් කළ කැවුම් ආදිය ය, **සායිත** නම් වූ ආස්වාද කරණ ලද අඹ මීපැණි ආදිය ය යන දෙයයි, **වණ්** වශයෙන් වැළඳූ අහරට බඳු පැහැ ඇත්තේ ය. **සමහන්** වශයෙන් පෙරහන සිටිල කොට බැඳි සහලට බඳු සටහන් ඇත්තේ ය. **දිසා** වශයෙන් උඩ යට දෙදිසාවෙහිම පිහිටියේ ය. **අවකාශ** වශයෙන් උදරයෙහි පිහිටියේ ය. **උදරය** නම් දෙඅතින් පෙළන ලද තෙත් සළුවෙහි මැද නැගි බුබුලක් බඳු වූ අන්ත්‍ර පටලයයි. පිටතින් සිළුටුය. ඇතුළ කුණුමස් කසළ වැසූ කිලුටු පොරෝනා කඩෙක පුප් වැනි ය. කුණුවගිය කොස් කටුවෙක

Free Distribution www.aathaapi.org

ඇතුළත වැන්නයි ද කියන්නට වටී. ඒ උදරයෙහි **තක්කොටක** නම් පණුවෝය, **ගණ්ඩුප්පාදක** නම් පණුවෝය, **තාලහිරක** නම් වූ තල්හිරට බඳු පණුවෝය, **සූචීමුඛකා** නම් වූ හිදිකටු වැනි තුඩු ඇති පණුවෝය, **පටතනතුකා** නම් වූ පටහු වැනි පණුවෝ ය. **සුතනකා** නම් වූ හූ වැනි පණුවෝය යනාදී වූ දෙතිස්කුලයෙක පණුවෝ ආකුලව්‍යාකුලව මුළු මුළුව හැසිරෙති. ආහාර පාන නොලත් කල්හි පැනනැගී හඬන්නාහු, හදය මාංස පහරති. ආහාර පාන වළඳන කල්හි ද උඩුමුඛව පළමුකොට වැළඳූ දෙතුන් ආලොපයක් යුහුව යුහුව පැහැරගෙන කති. එය ඒ පණුවන්ට සුතිඝරයක් හෙවත් වදන තිඹිරි ගෙයද වෙයි. වැසි කිළිය ද වෙයි. ගිලන්හල ද වෙයි. සොහොන ද වෙයි. චණ්ඩාල හම්දෙර වූ ගවර වළකට ග්‍රීෂ්ම කාලයෙහි දළ පොද ඇති වැසි වස්නා කල්හි දියෙන් ගෙනයන ලද සිරුරු මලය, සම් ඇට නහරකඩය, කෙළය, මුකුණුය, ලෙහෙය යනාදි වූ නොයෙක් කුණු එකතුවී මඩදියෙන් ගැලලී, දෙතුන් දවසක් ඇවෑමෙන් හටගත්තා වූ පණු කැලන් ඇතිවූයේ, සූර්‍යරශ්මි සන්තාප වේගයෙන් කකියන ලද්දේ, මතු මතුයෙහි පෙණ බුබුලු නගිමින් ඉතා නිල් පැහැ ඇති, ඉතා දුගඳ, පිළිකුල්ව නො එළබෙන්නට නොදක්නට සුදුසු බවට පැමිණ සිටියේ ද හිඹිනට ද, ආසවාද කරන්නට ද. නො සුදුසු වූයේ ද වෙයි. නානාවිධ වූ ආහාරපානාදිය දත් නමැති මොහොලින් සුණු කරන ලද්දේ, දිවි නමැති දතින් පෙරළන ලද්දේ, අගදිව තුනී කෙළින් හා මුල්දිව බොල් කෙළින් වළඳනා ලද්දේ, එකෙණෙහි ම පහවූ වණ්, ගන්ධ, රස යනාදී සම්පත් ඇත්තේ, රෙදි වියන්නන්ගේ නානු සේ ද, බල්ලන් නගාලූවක් සේ ද වැ, පිත්, සෙම්, වායුවෙන් වළඳනා ලදු ව ජඨරාග්නි සන්තාප වේගයෙන් කකියන ලද්දේ, පණුවන් විසින් ආකුලව මතුමත්තෙහි පෙණ බුබුලු නගමින් ඉතා කුණුගඳ පිළිකුල් බවට පැමිණ සිටීද, යමෙක් එය අසාද ආහාර පානාදියෙහි පිළිකුල් බව පිහිටා ද, උදරය

Free Distribution www.aathaapi.org

එවැන්නක් යයි නුවණැසින් බලන්නාහට වැටහෙන්නේ මැයි. උදරයෙහි පතිත වූ ආහාරපානාදිය පස් ආකාරයකට බෙදෙයි. එක් භාගයක් පඤ්චෝ කති. එක් භාගයක් ජඨරාග්නියෙන් දැවෙයි. එක් භාගයක් මූත්‍ර බවට පැමිණෙයි. එක් භාගයක් සිරුර මල බවට පැමිණෙයි. එක් භාගයක් රස බවට පැමිණ ලෙහෙ මස් ආදීන් වඩවයි. **පරිච්ඡේද** වශයෙන් වනාහි උදර පටලයෙන් ද, උදරිය නම් වූ නොපැසුණු අහර භාගයෙන් ද පිරිසිදුනා ලදී. උදරිය නම් අසම්මිශ්‍ර වූ, වෙන්වූ ම කොටසකැයි ද නියම කටයුතු.

කරීස නම් වර්ච්සයි. **වණ්** වශයෙන් බොහෝ සේ වැළඳූ අහරට බඳු වණ් ඇත්තේම වේ. **සටහන්** වශයෙන් අවකාශයට බඳු සටහන් ඇත්තේ වේ. **දිසා** වශයෙන් යට දිසාවෙහි පිහිටියේය. **අවකාශ** වශයෙන් **පක්වාසයෙහි** පිහිටියේය. **පක්වාසය** නම් යට නාභියෙහි හා පිටකටුවෙහි මූලය යන මොවුන්ගේ අතුරෙහි අතුණු කෙළවර, උසින් අට අඟුලක් පමණ වූ හුණ නළක් වැනිවූයේය. යම්සේ උස්වූ භූමි ප්‍රදේශයෙහි හුණු වැසි දිය ගලාගෙන විත් වට භූමි ප්‍රදේශය පුරාසිටී ද, එපරිද්දෙන් ම යම්කිසි ආමාශයෙහි පතිත වූ බත් පැන් ආදියක් ඇද්ද එය උදරාග්-නියෙන් පෙණ නැගි නැගී පැසුණේ ඇඹරුම් ගලෙන් අඹරණ ලද්දක් මෙන් සිලිටු බවට පැමිණ අතුණු සිදුරෙන් ගලාබැස, හුණු නළෙක බහාලන ලද පඬුවන් මැටියක් මෙන් රැස්ව සිටී. **පරිච්ඡේද** වශයෙන් **පක්වාසය** පටල යෙන් ද කරීසභාගයෙන් ද පිරිසිදුනා ලදය. **කරීසය** නම් අසම්මිශ්‍ර වූ වෙන් වූ ම කොටසෙකැයි නියම කටයුතු.

මජ්ජලුඞ්ග නම් හිස්කබල් අතුරෙහි සිටි මිදුළු රැසයි. එය **වණ්** වශයෙන් සුදුය. නයි හතු පිඬක් බඳු වණ් ඇත්තේ ය. දී බවට නොපැමිණි පැතුරුණු කිරකට බඳු පැහැ ඇත්තේ ය යි දු කියන්නට වටී. **සටහන්** වශයෙන් වනාහි අවකාශයට බඳු සටහන් ඇත්තේ ය. **දිසා** වශයෙන් උපරිම දිසාවෙහි පිහිටියේ ය. **අවකාශ** වශයෙන් හිස්

Free Distribution www.aathaapi.org

කබල් ඇතුළෙහි සතර ගෙත්තම් මග නිසා එක්කොට තුබූ සතර පිටිපිඬක් මෙන් එක්ව සිටියේය. **පරිච්ඡේද** වශයෙන් හිස්කබල් අතුරෙහි ඇතුළත තලයෙන් ද, හිස්මොළ භාගයෙන් ද පිරිසිදුනා ලදහ. මස්ලුඛය අසම්මිශ්‍ර වූ වෙනම කොටසෙකැයි ද නිශ්චය කටයුතු.

පිත්ත නම් බඩ පිතය, අබඩ පිත යයි දෙවැදෑරුම් වූ පිතය. එයින් බඩ පිත, **වණ්ණ** වශයෙන් බොල්මී තෙලකට බඳු වණ්ණ ඇත්තේ ය. අබඩ පිත මැලවුණු රණවරා මල් බඳු වණ්ණ ඇත්තේ ය. **සටහන්** වශයෙන් ඒ දෙපිත ම සඛකීය අවකාශ සථානය බඳු ය. **දිසා** වශයෙන් අබඩ පිත, කේශය, ලෝමය, නිය ය, දත් ය යන මස්රහිත තැන් හා දැලි වියලි සම් ද හැර දියෙහි පැතිරෙන තෙල් බිඳක් මෙන් සෙසු සිරුර පැතිර සිටියේ ය. අබඩ පිත කිපුණු කල්හි ඇස් කසාවත් වෙති. හිසකරකැවිල්ල ඇතිවේ. ශරීරය කම්පාවෙයි. කැසීම ඇතිවේ. බඩ පිත හදවත හා පපු අතුරෙහි අක්මා මාංසය නිසා පිහිටියා වූ මහ වැටකොලු වසල්ලක් බඳු වූ පිත් කොශයෙහි පිහිටියේ ය. බඩ පිත කිපුණු කල සත්ත්වයෝ උමතුවෙති. සිහි විපයාසය වෙති. හිරි – ඔතප් දෙක හැර නො කටයුතුදේ කෙරෙති. නො බිණිය යුතු දෙය බෙණෙති. නොසිතිය හැකි දෙය සිතති. **පරිච්ඡේද** වශයෙන් වනාහි පිත්ත භාගයෙන් පිරිසිදුනා ලදහ. පිත නම් අසම්මිශ්‍ර වූ වෙනම කොටසෙකැයි ද නිශ්චය කටයුතු.

සෙම්හ නම් ශරීරය තුළ පාත්‍රයක් පුරාලන පමණ වූ සෙමය. **වණ්ණ** වශයෙන් සෙවත වණ්ණ ඇත්තේය. කැලිය කොළ මිරිකූ දියක් බඳු වණ්ණ ඇත්තේ ය. **සටහන්** වශයෙන් තමා සිටින අවකාශය බඳු සටහන් ඇත්තේය. **දිසා** වශයෙන් උඩ දිසායෙහි පිහිටියේ ය. **අවකාශ** වශයෙන් උදර පටලයෙහි පිහිටියේ ය. ආහාර පාන වළඳනා කල කැට කැබිලිති වැටීමෙන් දිය සෙවෙල් දෙබේ කොට බෙදී නැවත පැතිර ගෙණ සිටීද, එපරිද්දෙන් ම බත් පැන් ආදිය වැටුණු

Free Distribution www.aathaapi.org

කල්හි සිදි දෙකක් ව නැවත පැතිරගෙන සිටී. සෙම මදවූ කල්හි පැසුණු ගඩක් මෙන් ද, කුණුවූ කුකුළු බිත්තරයක් මෙන් ද, උදරය ඉතා පිළිකුල්වූ කුණුගඳ වෙයි. එයින් නැංගාවූ ගඳින් ද, තැලිද, මුඛය ද දුගීඳ වූයේ කුණුවූයේ, කුණපයක් බදුවෙයි. ඒ මිනිස් තෙම පවා පහව, දුගඳ වහන්නේ යයි කිවයුතු බවට ද පැමිණේ. සෙම වැඩි බොල් බවට පැමිණියේ වැසිකිළියෙහි පියන් පෝරුවක් මෙන් උදරපටලයාගේ ඇතුළෙහිම කුණුගඳ ඔබාගෙන සිටී. **පරිච්ඡේද** වශයෙන් වනාහි සෙම්හභාගයෙන් පිරිසිදුනා ලද්දේ ය. සෙම නම් අසම්මිශ්‍රවූ වෙනම කොටසෙකැයි නියම කටයුතු.

පුබ්බ නම් සැරවයි. ජීවමාන ශරීරයෙහි සැරව **වණී** වශයෙන් පඬුවන් පතට බදු පැහැ ඇත්තේ ය. මළ සිරුරෙහි වනාහි කුණුවූ බොල්නියඹු කැඳක් බදු පැහැ ඇත්තේ ය. **සටහන්** වශයෙන් වනාහි පිහිටි අවකාශ ස්ථානය බදු සටහන් ඇත්තේ ය. **දිසා** වශයෙන් උඩයට දෙදිසාවෙහි ම වේ. **අවකාශ** වශයෙන් වනාහි නිබඳ තැනෙක් නැත. යම් යම් තැනෙක වනාහි කුණු කටු ආයුධ අග්නි ජ්වාලාදීන් පහරණ ලද ශරීර ප්‍රදෙශයෙහි ලෙහෙ රැස්ව පැසේද, ගඩපොළ ආදීහු හෝ උපදීද, සැරව ඒ ඒ තැන සිටී. **පරිච්ඡේද** වශයෙන් පුයා භාගයෙන් පිරිසිදුනා ලදහ. සැරව නම් අසම්මිශ්‍රවූ, වෙන්වූ ම කොටසෙකැයි නියම කටයුතු.

ලොහිතය නම් **සනනිවිත ලෝහිතය** හෙවත් රැස්ව සිටිනා ලෙහෙය, **සංසරණ ලෝහිතය** හෙවත් විසිර පවත්නා ලෙහෙය යයි දෙවැදෑරුම් වූ ලෙහෙය වේ. එයින් රැස්ව සිටිනා ලෙහෙය කකාළ බොල් ලහරෙසෙහි පැහැ බදු වණී ඇත්තේ ය. විසිර පවත්නා ලෙහෙ ප්‍රසන්න ලහරෙසෙහි පැහැ බදු වණී ඇත්තේ ය. **සටහන්** වශයෙන් ලෙහෙය තමන් සිටිනා ස්ථානය බදු සටහන් ඇත්තේ ය. **දිසා** වශයෙන් සන්නිවිත ලෙහෙය උඩ දිශායෙහි ද, සංසරණ

Free Distribution www.aathaapi.org

ලෙහෙය උඩයට යන දෙදිසාවෙහි ම පිහිටියේ ය. **අවකාශ** වශයෙන් වනාහි සංසරණ ලෝහිතය **කෙස්** ලොම් නිය දත්හි මස් නැති තැන් හා චියලුණු සමද හැර ධමනි ජාලානුසාරයෙන් සියලු උපාදින්න ශරීරයෙහි පැතිර පවත්නේ ය. සන්නිචිත ලෝහිතය අක්මාව පිහිටි තැනට මත්‍ර භාගය පුරා එක් පාත්‍රයක් පිරෙන පමණ හදවත ය, යකුය, පපුවය යන මොවුන්ගේ මත්තෙහි මදක් මදක් වැහෙමින් වකු, හදය, යකුන, පපු යන මොවුන් තෙමෙමින් සිටියේය. ඒ රුධිරය වකු හදය ආදීන් නොතෙමෙන කල්හි සත්ත්වයෝ පිපාසා ඇති වන්නාහු ය. **පරිච්ඡේද** වශයෙන් වනාහි ලෝහිත භාගයෙන් පිරිසිදිනා ලදහ. ලෙහෙය නම් අසම්මිශ්‍ර වූ වෙනම කොටසෙකැයි විනිශ්චය කටයුතු.

සේද නම් ලෝමකූපාදියෙන් වැහෙන ආපෝ ධාතුවයි. **වණ්ණ** වශයෙන් ප්‍රසන්න වූ තලතෙලට බදු පැහැ ඇත්තේ ය. **සණ්ඨාන** වශයෙන් පිහිටි තැන් බදු ය. **දිසා** වශයෙන් දෙදිශාවෙහි ම පිහිටියේය. **අවකාශ** වශයෙන් ලෙහෙයට මෙන් නිබඳ පිහිටි අවකාශ ස්ථානයක් නැත. ගින්නෙන් වන තැවුලිය හිරුරැසින් වන තැවුලිය, **උණ්හ** වලාහකාදිය හේතු කොට ඇති සෘතුව්කාරය යන මේ ආදීන්ගේ කූප විවරයෙන් හා ලොමකූප විවරයෙන් වැහෙන්නේ ය. එහෙයින් ඒ සෙවදයාගේ සටහන් ද කෙස ලොමකූප විවරයන්ගේ වශයෙන් ම මෙනෙහි කළ යුතු. **පරිච්ඡේද** වශයෙන් සෙවද භාගයෙන් පරිච්ඡින්නය සෙවදය නම් අසම්මිශ්‍ර වූ වෙනම කොටසෙකැයි නියම කටයුතු.

මේද නම් පැසුණු නොහොත් මිදුණු තෙලයි. **වණ්ණ** වශයෙන් වනාහි පැළෑ කහ ගැටෙක පැහැ බදු වණ් ඇත්තේය, **සණ්ඨාන** වශයෙන් සථූල සිරුර ඇත්තහුගේ සම හා මස් අතුරෙහි තබන ලද කසාවන් දුහුල් රෙදි කඩකට බදු සටහන ඇත්තේ ය. කෘශවූ ශරීර ඇත්තහුගේ ජඞ්ඝා මාංසය, කළුවා මාංසය, පිටකටුව ඇසුරු කළ

Free Distribution www.aathaapi.org

පිටමස, උදර මාංසය යන මාංසයන් නිසා දෙතුන් පට-කොට තිබූ කසාවන් පැහැ ඇති දුහුල් රෙදිකඩකට බඳු සටහන් ඇත්තේ ය. **දිශා** වශයෙන් උඩයට දෙදිසාවෙහිම පිහිටියේ ය. **අවකාශ** වශයෙන් සපුල ශරීර ඇත්තහුගේ මුළු සිරුර පැතිර සිටියේය. **කෘශ** ශරීර ඇත්තහුගේ ජඞ්ඝාමාංසාදින් නිසා සිටියේ ය. මේ මෙදය තෙල සංග්‍රහයට ගියේ වී නමුත් ඉතා පිළිකුල්ය. එහෙයින් හිස ගානා පිණිස හෝ නාසා තෙලයක් වශයෙන් හෝ නොගනිත්. **පරිච්ඡේද** වශයෙන් යට මසින් ද මතුයෙහි සමින් ද, සරස මෙද භාගයෙන් ද පිරිසිදුනා ලදී. මෙදය අසම්මිශ්‍රවූ වෙනම කොටසෙකැයි නිශ්චය කටයුතු.

අස්සු හෙවත් කඳුලු නම් ඇසින් වැගිරෙන ආපෝ ධාතුවයි. **වණ්** වශයෙන් පහත් තලතෙලකට බඳු පැහැ ඇත්තේ ය. **සමහන්** වශයෙන් පිහිටි අවකාශ ස්ථානය බඳු සටහන් ඇත්තේ ය. **දිසා** වශයෙන් උඩ දිසායෙහි පිහිටියේ ය. **අවකාශ** වශයෙන් ඇස වළ පිහිටියේ ය. මේ කඳුලු පිත්ත කොශයෙහි සිටින පිත්තය මෙන් දෙඇස්වළ හැමකල්හිම රැස්ව නොසිටී. යම් කලෙක සත්ත්වයෝ උපන් සොම්නස් ඇතිව මහාසිනාසෙද්ද, උපන් දෙම්නස් ඇතිව වලපිද්ද, හඬද්ද, එබඳුවූ ම කාලයෙක්හි ශරීරයට නොසැපවූ ඉන් හුණුවූ හෝ ඉතා කුළු අහරක් වළඳද්ද, යම් කලෙක ඒ සතුන්ගේ ඇස් ධූමය, දූලිය, වැලිය යන මේ ආදියෙන් පහරණු ලබද්ද, එකල මේ සොම්නස, දෙම්නස, විසමාහාර, විසම ඍතු යනාදිය ඇතිවීමෙන් ඇස්වළ පුරා කඳුළු සිටී, නැතහොත් වැගිරෙයි. මේ කඳුලු අරමුණු කොට භාවනා කරණ යෝගාවචරයා විසින් ඇස්වළ පුරා සිටි කඳුළු ම ගෙන භාවනා කටයුතු. **පරිච්ඡේද** වශයෙන් වනාහී කඳුළුවලින් ම පිරිසිදුනා ලද්දේ ය. කඳුළු නම් අසම්මිශ්‍ර වූ වෙන ම කොටසෙකැයි නිශ්චය කටයුතු.

වසා නම් වුරුණු තෙලයි. එය වණ් වශයෙන් පොල්තෙලට බඳු වණ් ඇත්තීය. හුණු කෑ වත්කළ

Free Distribution www.aathaapi.org

තෙලට බඳු පැහැ ඇත්තීයයි කියන්නට ද වටී. **සටහන්** වශයෙන් නඟන කල පහත් දිය පිට විසිර භ්‍රමණය වන තෙල් බිඳට බඳු සටහන් ඇත්තීය. **දිසා** වශයෙන් උඩ යට දෙදිසායෙහිම පිහිටියේ ය. **අවකාශ** වශයෙන් බොහෝසේ අත්ලය, අත්පිටය, පත්ලය, පාපිටය, දෙනාසාපුටය, නළලය, අංශකූටය යන තන්හි සිටියාය. මේ වසා තොමෝ හසන තලාදී අවකාශයන්හි හැම කල්හිම විලිනව සිවින්නී නොවේ. යම්කලෙක වනාහි අග්නි සන්තාපය, සූර්‍ය්‍ය සන්තාපය, පිටත්හි වන විසභාග ඍතුය, ඇතුලෙහි වන විසභාග ධාතුය යන මෙයින් ඒ හසන තලාදී ප්‍රදේශයෝ උෂ්ණ වූ කල නඟන කල පහත් දිය මතුයෙහි පැතිරෙන තෙලක් මෙන් ඔබිමොබ හැසිරෙති. **පරිච්ඡේද** වශයෙන් වසායෙන්ම පරිච්ඡින්නය. වසා නම් අසම්මිශ්‍ර වූ වෙන ම කොටසෙකැයි නියම කටයුතු.

බෙළ නම් ඇතුළු මුවෙහි පෙණමුසුවූ ආපෝ ධාතුවයි. එය **වණ්ණ** වශයෙන් සුදු පෙණට බඳු වණ්ණ ඇත්තේය. **සටහන්** වශයෙන් අවකාශ සථානයට බඳු සටහන් ඇත්තේය. **දිසා** වශයෙන් මතු දිසායෙහි පිහිටියේය. **අවකාශ** වශයෙන් දෙකපොල් පෙදෙසින් බැස දිවෙහි පිහිටියේය. එසේත් නිතර **එහි** සිටියේම නොවේ. ඇඹුල් ආදි අහරක් දුටුවිට හෝ සිහිකළ විට හෝ උෂ්ණ, තික්ත, කටුක ලවන, ඇඹුල යනාදීන් අතුරෙන් යම් කිසිවක් මුවතුළ තුබූ විට හෝ හදය කලාන්ත වූ විට හෝ යම් කිසිවක් නිසා පිළිකුල් බව උපන් විට හෝ මේ බෙළය ඉපිද දෙකපොලින් බැස දිවෙහි පිහිටයි. දිව අග පිහිටි කෙළ තුනීය. දිව මුල්හි පිහිටි කෙළ ඝනය. මුවෙහි තබන ලද හබලපෙති සහල් ආදීවූ හෝ උෂ්ණාදීවූ හෝ යම් කිසි රස ඇති අහරක් හෝ ගංවැල්ලෙහි කණින ලද ළිඳක දිය මෙන් අවසන් නොවම තෙමා ලන්නට සමර්ථය. **පරිච්ඡේද** වශයෙන් වනාහි බෙළයෙන්ම පරිච්ඡින්නය. කෙළ නම් අසම්මිශ්‍රවූ අන්‍යවූ ම කොටසෙකැයි නිශ්චය කටයුතු.

Free Distribution www.aathaapi.org

සිඹ්ඹාණික්කා නම් **සොටුය.** මේ මුකුණු නම් හිස්මුලින් වැහිරෙන අසුචියෙක. **වණ්** වශයෙන් ළා තල් ලොදකට බඳු පැහැ ඇත්තේය. **සටහන්** වශයෙන් අවකාශ ස්ථානයට බඳු සටහන් ඇත්තීය. දිසා වශයෙන් මතු දිසායෙහි පිහිටියාය. **අවකාශ** වශයෙන් නාසාපුටයෙහි පුරා සිටී. මේ මුකුණු නාසාපුටයෙහි හැම කල්හි රැස්ව පිහිටියේ නොවෙයි. යම්සේ පුරුෂයෙක් තෙම නෙළුම් පතෙක දී බැඳ යට කටුවෙකින් විදී ද එවිට ඒ සිදුරෙන් දී බැසයන්-නේ ද, එපරිද්දෙන් ම යම් කලෙක සත්ත්වයෝ වැලපෙද්ද, හඬද්ද, විසභාග ආහාර, ඍතු ආදියෙන් හෝ ධාතු කිපි කල හෝ හිස තුළින් කුණු සෙම් බවට පැමිණ හිස්මුලින් ගලා තලු මස්තක සිදුරින් බැස නාසාපුටයන් පුරාගෙණ සිටී. නැතහොත් වැහිරෙයි. මුකුණු අරමුණු කොට භාවනා කරණ යෝගීහු විසින් නාසාපුටයන් පුරා සිටි සොටු වශයෙන් ම සළකා පරිග්‍රහ කටයුතු. **පරිච්ඡේද** වශයෙන් වනාහි සිඹ්ඹාණික්කා භාගයෙන් ම පිරිසිදුනා ලද්දීය. සොටු නම් අසම්මිශ්‍රවූ අන්‍ය කොටසෙකැයි නියම කටයුතු.

ලසිකා හෙවත් **සඳමිදුලු** නම් ශරීර සන්ධීන්ගේ ඇතුළත පවත්නා බෙලසුල් කුණුය. **වණ්** වශයෙන් කිණිහිරි ලාටුවකට බඳු පැහැ ඇත්තීය. **සටහන්** වශයෙන් අවකාශ ස්ථානයට බඳු සටහන් ඇත්තීය. **දිසා** වශයෙන් දෙදිසායෙහි ම පිහිටියේය. **අවකාශ** වශයෙන් සන්ධීන්ගේ තෙල්ලිම් කෘත්‍යය සිඹකරමින් එක්සිය අසුවක් සන්ධීන්ගේ ඇතුළෙහි සිටී. යම් කෙනෙක්හට සඳමිදුලු මඳ වේද ඔහු නැගි සිටින විට ද, හිඳින කල ද, යන එන විට ද, අතපය හකුළුවන විට ද, දිග් කරන විට ද, අස්පිහු කට කට යන ශබ්දය කෙරෙති. අසුරු ගසන්නෙකුසේ හැසිරෙති. යොදුනක් දෙකක් පමණ වූ මග ගිය විට වායෝ ධාතුව කිපෙයි. ශරීරයට දුකඛ වේදනා උපදිත්. යමෙක්හට සඳමිදුලු බොහෝ වී නම් ඕහට නැගීසිටීම, බැස හිඳීම් ආදිය ඇතිකල්හි අස්පිහු කට කට යන ශබ්දය නොකෙරෙයි.

Free Distribution www.aathaapi.org

දූරම්ගද ගියහට වායෝ ධාතුව නො කිපෙයි. ශරීරයෙහි දුකඛ වේදනාවෝ ද නූපදින් **පරිච්ඡේද** වශයෙන් වනාහි සඳම්දුලු භාගයෙන් ම පිරිසිදුනා ලදය. **සඳම්දුලු** නම් අසම්මිශ්‍රවූ වෙන ම කොටසෙකැයි නිශ්චය කටයුතු.

මුත්තං හෙවත් **මූත්‍ර** නම් **වණ්ණ** වශයෙන් උදුගැරෑ දියට බදු වණ්ණ ඇත්තේය. **සඨහන්** වශයෙන් මුහුණින් නමා තුබූ කළය ඇතුලෙහි සිටි දියට බදු සටහන් ඇත්තේය. **දිසා** වශයෙන් යට දිසායෙහි පිහිටියේය. **අවකාශ** වශයෙන් වස්තියෙහි ඇතුළත්හිම පිහිටියේය. වසාගියට වසාගිපුටයයි ද කියනු ලැබේ. යම්සේ ඉදුල් දිය ගහ්මලාදීන් දමන දියසුන් ගවරවළ ඔබන ලද මූවනැති සිලිදිය වදනා කළයෙහි ගවරවළ දිය උනාවදී ද, ඒකාලයෙහි දියවදනා මගෙක් නොපෙනේ ද එපරිද්දෙන් ම සිරුරින් උනා මූත්‍රා වදී ඔහුගේ වදනා මග නොපෙනේ. නික්මෙන මග ප්‍රකටය. යම් වසාගිපුටයක් මූත්‍රයෙන් පිරුණු කල්හි පසාගාව කෘත්‍යය හෙවත් මූත්‍ර කරම්සි අදහස පහළවෙයි. **පරිච්ඡේද** වශයෙන් වනාහි වසාගියෙහි ඇතුළතින් ද, මූත්‍ර භාගයෙන් ද පිරිසිදනා ලදහ. මූත්‍ර නම් අසම්මිශ්‍රවූ වෙනම කොටසෙකැයි නිශ්චය කටයුතු.

මෙසේ කෙස් ආදී දෙතිස් කොටසුන් **වර්ණ, සණ්ඨාන දිසා, අවකාශ, පරිච්ඡේද** යන මොවුන්ගේ වශයෙන් නිශ්චය කොට පිළිවෙලින් ඉතා ශීඝ්‍ර නොවය යනාදී වශයෙන් **වර්ණ, සණ්ඨාන, ගන්ධ, ආශය, අවකාශය** යන මොවුන්ගේ වශයෙන් පස්පරිද්දෙකින් පිළිකුල්යයි මෙනෙහි කරන්නාවූ යෝගාවචරයාහට කෙශාදී ප්‍රඥප්ති ඉක්මවීම් වශයෙන් පවත්නා භාවනාව කෙළවර, ඇස් ඇති පුරුෂයාහට දෙතිස් වණ්ණයක් ඇති කුසුමයන්ගේ එකහුයකින් බැඳී මල්දම බලන කල්හි සියලු පුෂ්පයෝ පසු පෙරට නොව එකවරට මෙන් පහළ වෙද්ද, එපරිද්දෙන් මේ කයෙහි කෙශයෝ ඇත යනාදී වශයෙන් කය බලනුවහට වණ්ණාදීන්ගේ වශයෙන් නියමිත වූ පිළිකුල් ආකාරයෙන් වැටහුණු ඒ සියලු කොටස් එකවට මෙන් ප්‍රකට වෙත්.

Free Distribution www.aathaapi.org

ඉදින් ඔහු පරසන්තානයෙහි ද මනසකාරය එළවා නම් මේ සිරුර යම්සේ පිළිකුල් ද එසේම ඒ සිරුර ද පිළිකුල් යයි වැටහෙන්නේ ම ය. **යම්සේ තමාගේ කොටස් ද,** අනුන්ගේ කයෙහි සියලු කෙසාදී කොටසුන් ද පිළිකුල් වශයෙන් ප්‍රකටව වැටහුණු කල්හි ඇවිදුනාවූ මිනිස් තිරිසන් ආදීහු සත්ත්වාකාරය හැර කුණප කොටස් රාශි වශයෙන් ම වැටහෙත්. ඔවුන් විසින් වළඳන ලබන ආහාරපාන ආදිය ද කුණප කොට්ඨාස රාශියෙහි බහාලන ලද දැයක් මෙන් වැටහේ. ඉක්බිති ඒ යෝගීහට අනුපූර්වමුඤ්චනාදී වශයෙන් පිළිකුල්හ, පිළිකුල්හයි නැවත නැවත තමාගේ කයෙහි කෙශාදී කොටසුන් මෙනෙහි කරණුවහට පිළිවෙලින් අර්පණා උපදී. යම් කලෙක ශ්‍රද්ධාදී ඉන්ද්‍රියයෝ සමව, සුවිශදව පවතිද් ද එසමයෙහි අශ්‍රද්ධාදීන්ගේ දුරුවීමෙන් අතීශයවත්ව බලප්‍රාප්තවූ ධර්මියෙන් උපන්මහ ලදින් විතර්කාදී ධ්‍යානාඞ්ගයෝ පටුතරව පහළවෙති. ඔවුන්ට ඉදුරා ප්‍රතිපක්ෂ බැවින් නීවරණයන් කෙලෙසුන් හා සමග විෂ්කම්භිත වෙති. උපචාරසමාධියෙන් සිත සමාහිත වෙයි. යෝගීතෙම එම නිමිත්තම සේවනය කරනුයේ, වඩනුයේ, බහුල කරනුයේ අර්පණාවට ද පැමිණෙන්නේ ය.

එහි කෙශාදීන්ගේ **වණ්ණ, සණ්ඨාන, දිසා, ඔකාශ, පරිච්ඡේද** වශයෙන් වැටහීම **උග්ගහ නිමිත්ත** නම්. හැම ආකාරයෙන් ම පිළිකුල් වශයෙන් ම වැටහීම **ප්‍රතිභාග නිමිත්ත** නම් එය ආසේවනය කරනුහට, වඩනු හට අශුභ කමටහන්හි මෙන් ප්‍රථමධ්‍යාන වශයෙන් අර්පණාව උපදී. ඒ අර්පණාතොමෝ යමක්හට **එකම** කොටසෙක පහළවේ ද, එක කොටසෙක හෝ අර්පණාවට පැමිණ නැවත **අනික්** කොටසෙක පරිකර්මය නොකෙරේ ද, ඒ යෝගීහට එකම අර්පණාව උපදී. යමක්හට වනාහි නොයෙක් කොටස්හු පහළ වෙද්ද, එක් කොටසෙක ධ්‍යානයට පැමිණ නැවත අනික් කොටසෙහිදු යෝගය කෙරේ ද, යෝගීහට **මල්ලක නම් තෙරුන්ට** මෙන් කොටස් ගණනින් ප්‍රථමධ්‍යානයෝ උපදිත්. ඒ තෙරණුවෝ **දීඝභාණක අභය** නම් තෙරුන්

Free Distribution www.aathaapi.org

අත් ගෙණ ඇවැත්වූ අභය මේ පැන උගණැයි කියා මේ කාරණය කීයේය. මල්ලක නම් සථවිර තෙම දෙතිස් කොටසුන් කෙරෙහි දෙනිසක් වූ ප්‍රථමධ්‍යානයන් ලද්දේය. ඉදින් රාත්‍රියෙහි එක් ධ්‍යානයකට ද, දහවල් එක් ධ්‍යාන-යකට ද සමවදී නම් නැවත මුල් ධ්‍යානයට පැමිණෙන්නේ අඩමසක් ඉක්මීමෙන් ය. ඉදින් දවස දවස එක් ධ්‍යානයකට සමවදී නම් නැවත මුල් ධ්‍යානයට පැමිණෙන්නේ මසක් ගතවීමෙන්ය. මෙසේ ප්‍රථමධ්‍යානයන්ගේ වශයෙන් සිඩවන්නාවූ මේ කමටහන වණී සණ්ඨානාදීන් කෙරෙහි සමෘති බලයෙන් ම සිඩ වන බැවින් **කායගතාසති** යයි කියනු ලැබේ.

මේ කායගතාසතියෙහි යෙදුණු මහණ තෙම අරණ්‍ය සේනාසනයන්හි ද, අධිකුසලයෙහි ද නො ඇල්ම නම්වූ අරතිය ද, පඤ්චකාම ගුණයෙහි රතිය ද මැඩලන්නේ ය. අරති රතීහු ඔහු මැඩලන්නට අසමර්ථවේ. ඔහු උපන් උපන් අරති රතිහු මැඩලමින් වසන්නේ ය. එසේම භය හෙරව මැඩලන්නේ ය. භය හෙරවයෝ ඔහු නොමඩිත්. ඔහු උපන් උපන් භය හෙරවයන් මැඩලමින් වසන්නේ ය. ශීතය ද, උෂ්ණය ද, සමව ඉවසන්නේ ය. කෙශාදීන්ගේ වණී හෙදය ගෙන භාවනා කිරීමෙන් සතර ධ්‍යානයන් ලබන්නේ වේ. ෂට්අභිඥාවන් ද ප්‍රතිවේධය කරන්නේ ය.

එබැවින් නුවණැත්තෝ මෙබඳු නොයෙක් අනුසස් ඇති මේ කායගතාසතියෙහි යෙදෙන්නාහ.

9. ආනාපානසතිය

භාග්‍යවතුන් වහන්සේ ආනාපාන සති කර්මස්ථානයට ප්‍රශංසා කරනසේක් "මහණෙනි, නිර්ජීව භූමියට අවතරණ නීවූ යම් යම් කසිණධ්‍යාන, අශුභධ්‍යාන කෙනෙක් වෙද්ද, හුදෙක් ඔහුම ශාන්තාදී ගුණයෙන් යුක්තයෝ නොවෙති. මේ **ආනාපානසති සමාධිය ද** ශාන්තාදී ගුණයුක්තය යි" බුදුන්වහන්සේ තමන්ට ප්‍රත්‍යක්ෂ වූ සමාධිය ද, දේශනානු-

Free Distribution www.aathaapi.org

භාවයෙන් ඒ ධර්මප්‍රතිග්‍රාහක භික්ෂූන්ට ආසන්න ප්‍රත්‍යක්ෂ කරණුවෝ **"අයම්පි ඛෝ භික්ඛවෙ ආනාපානසති සමාධි භාවිතෝ බහුලීකතෝ සන්තෝ චෙව පණීතෝ ච අසෙවනකොච සුඛොච විහාරෝ උප්පන්නුප්පන්නෙව පාපකෙ අකුසලෙ ධම්මෙ ඨානසෝ අන්තරධාපෙති වූපසමෙතී"** යනාදී වශයෙන් මේ ආනාපානසති සමාධිය භාවිතා කරන ලද්දේ බහුලීකෘත කරන ලද්දේ, ශාන්තද, ප්‍රණීතද, අසෙවනකද, සුඛවිහරණද වන්නේය. උපන් උපන් ලාමක අකුසල ධර්මයන් ඇසිල්ලකින් අතුරුදහන් කරන්නේ ය, සන්සිඳුවන්නේ ය" යනාදි වශයෙන් මේ ධ්‍යානයෙහි යෙදිය යුතුය, පිළිපැද්ද යුතුයැයි ධ්‍යානයෙහි අභිරුචිය උපදවනු සඳහා, උත්සාහ කරනු සඳහා මෙසේ ප්‍රශංසා කොට වදාළසේක.

මෙහි **ආනාපාන සති සමාධිය** නම් ආශ්වාස-ප්‍රශ්වාස දීර්ඝ හ්‍රස්වාදි විශෙෂ හා සමග පිරිසිදගන්නාවූ සමෘතිය හා සම්ප්‍රයුක්තවූ සමාධියයි. ආනාපාන සමෘතියෙහි සමාධිය හෝ ආනාපානසති සමාධි නම් වේ. **භාවිතා කිරීම** නම් උපදවන ලද වඩන ලද හෙවත් ප්‍රගුණභාවයට පත්කරන ලදය යනු අර්ථයි. **බහුලීකෘත කිරීම** නම් බොහෝ කොට පැවැත්වීම හෙවත් ආවර්ජනාදින්ගේ වශයෙන් වසීභාවයට පැමිණ, කැමති කැමති කෙණෙහි සමවැදීමෙන් නැවත නැවත පවත්වනු ලැබීමය. මෙසේ උපදවන ලද, වඩනලද නැවත නැවත පවත්වන ලද ආනාපානසති සමාධිය **ශාන්ත** ද වෙයි. **ප්‍රණීත** ද වෙයි. අශුභ කම්ඵස්ථාන ශාන්ත ප්‍රණීත වන්නේ ප්‍රතිවෙධ වශයෙන් පමණෙකි. ආරම්මණ වශයෙන් ඖදාරික බැවින් ද, පිළිකුල් බැවින් ද ශාන්ත ප්‍රණීත නොවේ. මේ ආනාපාන සතිය වනාහි සියලු ආකාරයෙන් ම ශාන්තප්‍රණීත වේ ම ය. ආරම්මණය පරම සුඛුම ඛවට පැමිණ ශාන්තවේ. ශාන්තවූ, සන්හුන්වූ, අරමුණෙහි පවත්නා ධර්මය ද ශාන්ත වේ. ව්‍යුප ශාන්ත ද වේ. නිර්‍ෘත ද වේ. ප්‍රතිවෙධ සඛ්‍යාත අඞ්ග ශාන්ත තත්ත්වයෙන් ද ශාන්ත වේ. එසේම ආලම්බන ප්‍රණීත භාවයෙන් ප්‍රණීත ද වේ.

Free Distribution www.aathaapi.org

ආතාපනිකර වේ. ප්‍රතිවෙධ සඞ්ඛ්‍යාත අඞ්ග ප්‍රණීත තා්ව-යෙන් ද ප්‍රණීත වේ. අතාපනිකර වේ. එහෙයින් ඝානත්‍ර ද, ප්‍රණීත ද වේ යයි කියන ලදී. **අසේචනක** නම් ඝානත්‍ර ප්‍රණීත භාවය පිණිස කිසි සෙවනයක්, වත්කිරීමක් නැති බවය. අසෙවනක බැවින් ම **අනා සිතනකය.** **අනා සිතනක** බැවින් ම **අව්‍යාකිණීය** හෙවත් පරිකම්‍මාදීන් හා අසම්මිශ්‍රය. අසම්මිශ්‍ර හෙයින් ම **පාටියෙක්කය** හෙවත් වෙන්ය. **ආවේනිකය** හෙවත් අසාධාරණය. සියල්ල සවභාවයෙන් ම ඝානත්‍රය. ඝානත්‍රභාවයට නිමිත්ත වූ පරිකම්‍මයක් හෝ නැත්තේ ය. උපචාරයෙන් හෝ ඝානත්‍ර භාවයක් වුවමනා නොවේ. සෙසු ධ්‍යානයන්ගේ ඝානත්‍ර භාවය උපචාරක්ෂණයේදී නිවරණ විෂ්කම්භනයෙන් හා මතුයෙහි අඞ්ගයන්ගේ පහළ වීමෙන් ද සිඛවන්නේ ය. මෙහිදී එවැන්නක් නැත. මෙය ආදියෙහි පටන්ම ඝානත්‍රප්‍රණීත වේ. තවද මේ ආනාපානසති සමාධිය **සුඛවිහාරද** වෙයි. සමවන් කෙණෙහි කායික චෛතසික සුඛ ප්‍රතිලාභයට කාරණා වන බැවින් **සුඛවිහාර ද** වේ යයි දත යුතු. ත්‍රික චතුෂ්ක ධ්‍යාන වශයෙන් හෝ උපෙක්ෂාවගේ ඝානත්‍ර බැවින් හෝ සුඛස්වභාවය වන හෙයින් සියලු ධ්‍යානයන්ගේ වශයෙන් හෝ සුඛප්‍රතිලාභයට කාරණවෙයි. ධ්‍යාන චිත්ත සමුට්ඨාන ප්‍රණීත රූපයෙන් ස්පර්ශ කරන ලද ශරීර ඇති බැවින් කායික සුඛ ප්‍රතිලාභයට කාරණ වෙයි. උපනුපන් ලාමක අකුසල ධර්‍මයෝ නම් ධ්‍යානයෙන් විෂ්කම්භිත නුවූ, ඝීනවූ, අවිද්‍යයෙන් වූ පාපධර්‍මයෝ ය. එය තමාගේ ප්‍රවෘත්තික්ෂණ-යේදී ම අනන්තර්ධාන කෙරේ. විශේෂයෙන් ම ව්‍යුපසමනය කෙරේ හෙවත් සන්සිඳුවයි. මේ සමාධිය පූර්වභාගයෙහි පටන් නා නා විතර්ක ව්‍යුපසමය කෙරෙයි.

තවද මේ කම්මට්ඨාන තීක්ෂණප්‍රඥ ඇති **ඥානොත්තර-යාභටය.** ඥානොත්තරයාගේ කෙලෙශ ප්‍රහාණීය සෙස්සන්ගේ කෙලෙශ ප්‍රහාණීයට වඩා සාතිශය වේ. ශ්‍රද්ධා විමුක්තයාට වඩා දෘෂ්ටිප්‍රාප්තයා ගේ කෙලෙශ ප්‍රහාණීය මෙනි. එහෙයින්

Free Distribution www.aathaapi.org

නිමිත්ත පහළ වූ ක්ෂණයෙහිම අඞ්ග ප්‍රාදුර්භාවය වන හෙයින් ඇසිල්ලෙකින්ම ප්‍රතිපක්ෂ ධර්මයන් අතුරුදහන් කරන්නේ යයි ද සන්සිඳුවන්නේ යයි ද කියන ලදී. ශාසනිකයන්ගේ ධ්‍යාන භාවනාව බොහෝසෙයින් ම නිබ්බේධභාගී ය. බුදුරජාණන් වහන්සේට වනාහි එකාන්තයෙන් ම නිබ්බේධභාගීය වේ. මේ ආනාපාන සති කම්ටහන වඩා සියලු සම්‍යක් සම්බුඩයන් වහන්සේලා සම්‍යක් සම්බෝධියට පැමිණෙති. තවද මේ කම්ටහන වඩන යෝගි තෙම අනුක්‍රමයෙන් ආර්‍ය්‍ය මාර්ගයාගේ ඵලයට පැමිණියේ කෙලෙසුන් සමුච්ඡේදය කෙරෙයි, සන්සිඳුවයි.

ආනා පාන සතිය වඩන පිළිවෙල

සතර අනුපස්සනාවන් කෙරෙහි සතර වතුසකයන්ගේ වශයෙන් මෙසේ සොළොස් තැනක් හෙවත් සොළොස් අවකාශයක් ඇති මේ ආනාපාන සති කම්මට්ඨාන භාවනාව සමාඩවන්නේ අන්‍ය තීර්ථකයන්ගේ නා නා ප්‍රකාර වාද ලබ්ධීන් පිළිනොගත් මේ බුඩ ශාසනයට ඇතුළත් වූ සම්පූර්ණ ශ්‍රමණ කරණ ධර්මයන් ඇත්තාවූ භික්ෂුවට ය. ආනාපාන සති කම්මට්ඨානය වඩනු කැමති ඒ භික්ෂුව විසින් පළමුකොට ආනාපාන සති සමාධි භාවනාවට අනුරූප වූ අරණ්‍ය සේනාසනයක් හෝ වෘක්ෂමූල සෙනසුනක් හෝ සුන්‍යාගාර සෙනසුනක් හෝ සොයාගත යුතු. බොහෝ කලක් රූපාදී අරමුණෙහි විසුරුණු සිත ආනාපාන සති සමාධි අරමුණට නො කැමැතිවෙයි. කුළුගොන් යෙදූ රථයක් මෙන් නොමගටම දුවයි. යම්සේ ගොපලු තෙම, කුළුදෙනගේ කිරි සියල්ලම බී වැඩුණු දුර්දම වූ හෙවත් නොදැමුණු කුළුවසු පැටවා, දමනය කරණු කැමතිවූයේ, දෙන කෙරෙන් පහකොට එකත්පස්හි මහත් සථම්භයක් බිඳුවා ඒ සථම්භයෙහි යොතකින් බැඳ තබන්නේ ය. ඒ වස්සා ද ඔබින් ඔබ සැලී පලායනු නොහැකිවූයේ තමා බැඳීසිටි ඒ ටැඹ මුලම බිඳිනේ හෝ හෝනේ හෝ වේ.

Free Distribution www.aathaapi.org

එපරිද්දෙන් ම මේ මහණහු විසින් ද බොහෝ කලක් රූපාරම්මණාදීන් නිසා උපදනා වූ ආසවාදී සඞ්ඛ්‍යාත රසපානයෙන් වැඩුණු නොදැමුණු සිත්හු දමනය කරනු කැමැත්තහු විසින් රූපාදී අරමුණෙන් පහකොට අරණ්‍යයට හෝ සූන්‍යාගාරයට හෝ ප්‍රවේශ කොට එහි ආශ්වාස ප්‍රශ්වාස නැමැති සඨමහයෙහි, සමෘති නමැති යොතින් බැන්ද යුතු. එසේ බැඳි කල්හි ඒ යෝගීහුගේ ඒ සිත ඔබින් ඔබ සැලී ද, ප්‍රවෘජ්‍යාවෙන් පූජිතයෙහි අනාදිමත් සසර පුරුදු අරමුණු නො ලබන්නේ සිහි නමැති යොත සිඳගෙන පලා යාමට පොහොසත් නොවූයේ එම ආශ්වාස ප්‍රශ්වාස ආලම්බනයට උපචාර, අර්පනා වශයෙන් එළඹ හිඳුනේ වෙයි, හෝනේ ද වෙයි.

පූජිත වූ සියළු බුදුවරයන් වහන්සේලාගේ ද, සමහර ප්‍රත්‍යෙක බුඬ, බුඬශ්‍රාවකයන් වහන්සේලාගේ ද විශෙෂාධිගමයට හා අන්‍ය කර්මස්ථානයෙන් අධිගත විශෙෂ ඇත්තවුන්ගේ දිට්ඨධම්ම සුඛවිහාරයට ද කාරණ වූ මේ ආනාපාන සති කර්මස්ථානය සත්‍රී, පුරුෂ, හස්ති, අශ්වාදීන්ගේ ශබ්දයෙන් ආකුල වූ ග්‍රාමාන්තය නොහැර වැඩීමට පහසු නොවෙයි. සෙසු කමටහන්, අරමුණු ප්‍රකට බැවින් ග්‍රාමාන්ත සේනාසනයන්හිද ආලම්බන බලයෙන් ම වැඩියහැකි වේ. මේ කර්මස්ථානාලම්බනය සියුම් බැවින් වැඩීමට නොහැකි වේ. එහෙයින් ග්‍රාමය ඇසුරු නොකළ ආරණ්‍යයෙහිම වැඩීමට පහසු වේ. යෝගාවචරයා විසින් මේ කමටහන පරිග්‍රහ කොට ආනාපාන චතුර්ථ, ධ්‍යානය නිපදවා එම ධ්‍යානය පාදක කොට අග්‍ර ඵලය වූ අර්හත්ත්වයට පැමිණෙනු පිණිස අගාමක අරණ්‍ය සෙනසුන සුදුසු බව භාග්‍යවතුන් වහන්සේ වදාළසේක. භාග්‍යවතුන් වහන්සේ යෝගීහට නිවාසස්ථානෝපදේශක බැවින් වසතුවිද්‍යාචාර්‍යයකු වැනි ය. වසතුවිද්‍යාචාර්‍ය තෙම නුවරට සුදුසු භූමිය දැක, මනාකොට ම පරීක්ෂාකොට මෙහි නුවරක් තනවයි උපදේශ කෙරේ ද, සුවසේ නුවර නිම් කල්හි, රජකුලයෙන් මහත් සත්කාර ලබා ද, එපරිද්දෙන් ම යෝගාවචරයාහට සුදුසු සෙනසුන්

Free Distribution www.aathaapi.org

පරීක්ෂා කොට මෙහි **කම**ටහන් යෙදිය යුතුය යි උපදේශ කෙරෙයි. ඉක්බිති ඒ කමටහනෙහි යෙදුණු යෝගීහු විසින් ක්‍රමයෙන් අර්හත්ඵලයට පැමිණි කල්හි මෙසේ භාවනා කරනුවහට විශේෂ ප්‍රතිලාභ වේ යයි දැන කී බැවින් ඒකාන්තයෙන් ම භාග්‍යවත් සම්බුද්ධ යයි මහත් සත්කාර ලැබෙයි. තවද මේ යෝගාවචර තෙම ආරණ්‍යයෙහි එකලාව වැස අභිමතාර්ථය සිදුකරගන්නා හෙයින් දිවියෙකු වැනිය. මහ දිවි රජතෙම වනයෙහි තෘණගහනයක් හෝ පර්ණ ගහනයක් හෝ නිසා සැඟවී සිට වල් මී, ගොන්, සූකර ආදී වූ මෘගයන් අල්වාගනී ද, එ පරිද්දෙන් ම මේ මහණ ද අරණ්‍ය, වෘක්ෂමූලාදියෙහි කමටහන් හි යෙදෙන්නේ භාවනා ක්‍රමයෙන් සෝවාන්, සකෘදාගාමී, අනාගාමි අර්හත් යනසතර මග ද, ආයෂ්මී ඵල ද ලබාගණියි දත යුතු. මේ කියන ලද්දේ විවේක සුඛයෙන් යුත් අරණ්‍ය සේනාසනයයි. මේ භාවනාවට සුදුසු අන්‍ය සෙනසුනක් නම් **වෘක්ෂමූලයයි.** ජනසූන්‍ය තැනෙක්හි පිහිටි විවේකය ඇති වෘක්ෂමූලය ද ආනාපානසති සමාධි වැඩීමට සුදුසු ය. අරණ්‍යය හා වෘක්ෂමූලය මෙන්ම **සූන්‍යාගාරය** ද මේ භාවනාවට සුදුසු සෙනසුනකි. සූන්‍යාගාරය නම් ජනසූන්‍ය විවේක ගෘහයයි. **අරණ්‍ය, වෘක්ෂමූල** හැර සෙසු **පර්ණ කුහර, ගිරිගුහා, සුසාන, වන පත්ථ, අබ්භොකාස, පලාලපුඤ්ජ** යන සප්තවිධ සේනාසන **සූන්‍යාගාර** වශයෙන් සළකනු ලැබේ.

මෙසේ ඒ භික්ෂූහට ග්‍රීෂ්මාදි ඍතු ත්‍රයට අනුකූල වූ ද, ශ්ලේෂ්මාදි ධාතු ත්‍රයට හා මොහාදී චරිතත්‍රයට අනුකූල වූ ද සෙනසුන් දක්වන ලදී. ග්‍රීෂ්ම කාලයෙහි ශීතල බැවින් අරණ්‍ය සෙනසුන අනුකූල වේ. ශරත් කාලයෙහි විවරණ බැවින් වෘක්ෂමූල සෙනසුන අනුකූල වේ. වැසිකල්හි වැසිවරණ බැවින් සූන්‍යාගාරය අනුකූල වේ. ප්‍රකෘතියෙන් ම සෙම අධිකයාහට අරණ්‍යය ද, පිත අධිකයාහට වෘක්ෂ මූලය ද, වාතය අධිකයාහට ශූන්‍යාගාරය ද අනුකූල වෙති. එසේම මොහ චරිතයාහට අරණ්‍යය ද, දෙවෂ චරිතයාහට

Free Distribution www.aathaapi.org

වෘක්ෂමූලය ද, රාග චරිතයාහට සුන්‍යාගාරය ද අනුකූල වෙති. ඉක්බිති යෝගාවචර තෙම මෙසේ ලබාගත් සෙනසුනක, හිඳීම්, සිටීම්, සයනයකිරීම්, සක්මන් කිරීම් යන ඉරියව් අතුරෙන් හිඳිම භාවනාවට සුදුසු බව සළකා, හිඳ භාවනා කිරීමට පිළියෙල වියයුතු. සයනය කුසිත පක්ෂයෙහි ද, සිටීම හා සක්මන් කිරීම උඩවව පක්ෂයෙහි ද, වැටෙන බැවින් ඒ ඉරියව් තුන හැර අලීනවූ ද, අනෞඩත්‍යවූ ද හිඳීම සුදුසු බව දක්වන ලදී. මෙසේ හිඳින්නාවූ යෝගාවචර තෙම පළඟ බැඳ උඩුකය ඍජු කොට තබා හිඳ පරිමුඛ කොට සමෘතිය තැබීමෙන් අරමුණ මෙනෙහි කළයුතු. පළඟ බැඳ හිඳීමෙන් දැඩි බව ද, උපරිම කය ඍජුකොට තැබීමෙන් ආශ්වාස ප්‍රශ්වාසයන්ගේ පැවැත්මට සුව බව ද, පරිමුඛ කොට සමෘතිය තිබීමෙන් ආලම්බනයාගේ පරිග්‍රහයට උපාය ද දක්වන ලදී. හාත්පසින් උෂ්ණාබාධාසනය බැඳ හෙවත් එරමිණියය ගොතා උඩුකය ඍජුකොට හිඳින කල්හි අටළොස් පිටකටුයෙහි ඇට කෙළවර එකක්මතු එකක් තිබෙනාසේ පිළිවෙලින් පිහිටා සිටී. එවිට සම්මස් නහරාදීහු නොනැමෙති. ඒ සම් මස් නහාරාදීන්ගේ නැමීම හේතු කොට ගෙන කෙණෙහි කෙණෙහි යම් වේදනාවක් උපදිනු ලබන්නේ නම් මේ හිඳීමෙන් ඒ වේදනාවෝ හට නොගනිත්. ඒ වේදනාවන් නූපදනා කල්හි සිත එකඟ වේ. කමටහන පහ නොවේ. කර්මස්ථාන වීථිය වෘද්ධියට ද, මහත් බවට ද පැමිණෙයි.

ඒ යෝගාවචර තෙමේ යට කී ක්‍රමයෙන් හිඳ, සමෘතිය ද එළවා ඒ සමෘතිය නොහරිමින්, සිහියෙන් යුකතව ම ආශ්වාස කෙරේ. මොහුගේ සමෘති රහිත වූ කිසි ආශ්වාස ප්‍රවෘත්තියක් නැත්තේ ය. ප්‍රශ්වාස කරන්නේ ද එසේම සමෘතිය නොහරිමින් ම, සිහියෙන් යුකතව ම ප්‍රශ්වාස කරන්නේ ය. එහෙයින් ආශ්වාස ප්‍රශ්වාස කිරීමෙහි දී **සතොකාරිවම** ආශ්වාස ප්‍රශ්වාස කරන්නේ යයි කියනු ලැබේ.

Free Distribution www.aathaapi.org

චිනය අටුවායෙහි ආශ්වාස නම් පිට වන වාතය යයි ද ප්‍රශ්වාසය නම් ඇතුල් වන වාතය යයි ද කියන ලදී. සියළුම ගර්භසෙය්‍යක සත්ත්වයෝ මව් කුසින් බිහිවන කල්හි, පළමුකොට ඇතුළත තුබුණු වාතය පිටතට නික්මේ. පසුව පිටත වාතය සියුම්වූ රජස් ගෙන ඇතුළට පිවිස තල්ලේ හැපී නවතී. සූත්‍ර අටුවායෙහි වනාහි ඇතුළට පිවිසෙන වාතය ආශ්වාසය යයි ද පිටත නික්මෙන වාතය ප්‍රශ්වාසය යයි ද දක්වන ලදී. මේ භාවනා ක්‍රමයේදී සූත්‍ර අටුවා අනුව සැලකීම වටී.

සොළසාකාර වූ හෙවත් චතුෂ්ක සතරකින් යුක්තවූ මේ ආනාපානසති භාවනා ක්‍රමයෙහි පළමුවන චතුෂ්කය විස්තර කරනු ලැබේ.

ප්‍රථම චතුෂ්කය

1 දීඝංවා අස්සසන්තෝ දීඝං අස්සසාමීති පජානාති
දීඝංවා පස්සසන්තෝ දීඝං පස්සසාමීති පජානාති

2 රස්සංවා අස්සසන්තෝ රස්සං අස්සසාමීති පජානාති
රස්සංවා පස්සසන්තෝ රස්සං පස්සසාමීති පජානාති

3 සබ්බකායප්පටිසංවේදී අස්සසිස්සාමීති සික්ඛති
සබ්බකායප්පටිසංවේදී පස්සසිස්සාමීති සික්ඛති

4 පස්සම්භයං කායසංඛාරං අස්සසිස්සාමීති සික්ඛති
පස්සම්භයං කායසංඛාරං පස්සසිස්සාමීති සික්ඛති.

මෙහි සාමාන්‍ය අර්ථය නම්:–

1. දීර්ඝකොට ආශ්වාස කරමින් දීර්ඝකොට ආශ්වාස කරමියි දැනගන්නේය.

   දීර්ඝකොට ප්‍රශ්වාස කරමින් දීර්ඝකොට ප්‍රශ්වාස කරමියි දැනගන්නේය.

Free Distribution www.aathaapi.org

2. ලුහුඬුකොට ආශ්වාස කරමින් ලුහුඬුකොට ආශ්වාස කරමියි දැනගත්තේය.

ලුහුඬුකොට ප්‍රශ්වාස කරමින් ලුහුඬුකොට ප්‍රශ්වාස කරමියි දැනගත්තේය.

3. සියලු ආශ්වාස කාය ප්‍රකට කොට දනිමින් ආශ්වාස කරන්නෙමියි හික්මෙන්නේය.

සියලු ප්‍රශ්වාස කාය ප්‍රකට කොට දනිමින් ප්‍රශ්වාස කරන්නෙමියි හික්මෙන්නේය.

4. ඖදාරික කාය සංඝාර සංසිඳුවමින් ආශ්වාස කරන්නෙමියි හික්මෙන්නේය.

ඖදාරික කාය සංඝාර සංසිඳුවමින් ප්‍රශ්වාස කරන්නෙමියි හික්මෙන්නේය.

ඒ ආශ්වාස ප්‍රශ්වාසයන්ගේ යම් දිග් ලුහුඬු බවෙක් වේද්ද එය කාල වශයෙන් දතයුතු. මනුෂ්‍යයන් කෙරෙහි සමහර කෙනෙක් හඳහි, සඳිරිදින් මෙන් කාල වශයෙන් දීඝීකොට ආශ්වාස ප්‍රශ්වාස ප්‍රබන්ධයෝ පවත්වත්. සමහර කෙනෙක් බලු ශශ ආදීන් මෙන් හ්‍රස්වකොට ආශ්වාස ප්‍රශ්වාස ප්‍රබන්ධයෝ පවත්වත්. එහෙයින් ඒ සත්ත්වයන්ගේ කාල වශයෙන් දීඝී වේලාවක් නික්මෙන්නාවූ ද, වදනාවූ ද ඒ ආශ්වාස ප්‍රශ්වාසයෝ දීඝීයහ යයි ද, සුවලප කාලයක් නික්මෙන්නාහු ද, වදනාහු ද ඒ ආශ්වාස ප්‍රශ්වාසයෝ හ්‍රස්වයහ යි ද දතයුත්තාහුය.

මේ යෝගීතෙම නවආකාරයකින් දීඝීකොට ආශ්වාස ප්‍රශ්වාස කරන්නේ මම දීඝීකොට ආශ්වාස ප්‍රශ්වාස කරමියි දැන ආශ්වාස ප්‍රශ්වාස කළයුතු. එසේ දැනගත් ඕහට දීඝී ආශ්වාස හ්‍රස්ව ආශ්වාස, දීඝී ප්‍රශ්වාස හ්‍රස්ව ප්‍රශ්වාස යන සතරාකාරයෙන් හෝ මතු කියනු ලබන නවආකාරයෙන් එක් ආකාරයෙකින් හෝ කායානුපස්සනා සතිපට්ඨාන භාවනා සම්‍යඬ වන්නේය.

Free Distribution www.aathaapi.org

යෝගාවචර තෙම යට කියන ලද පරිදි සුදුසු සෙනසුනෙක්හි පළඟ බැඳ හිඳ උඩුකය ඍජු කොට තබාගෙන, පරිමුඛ කොට සිහිය එළවා ආශ්වාස ප්‍රශ්වාස අරමුණෙහිම සිත පිහිටුවා ගැනීමට උත්සාහ කටයුතු. බුදුරජාණන් වහන්සේ ආදිකර්මිකයාහට කර්මස්ථාන වශයෙන් වදාළේ යට දැක්වූ ප්‍රථම චතුෂ්කය පමණය. සොළසාකාරයෙන් ඉතිරි චතුෂ්ක තුන, මේ ප්‍රථම **චතුෂ්කය වැඩීමෙන් ධ්‍යානලත් පුද්ගලයාහට වේදනානුපස්සනා, චිත්තානුපස්සනා, ධම්මානුපස්සනා වශයෙන් වදාළහ.** එබැවින් මේ කර්මස්ථානය වඩා ආනාපාන චතුර්ධ්‍යානය පදස්ථාන කොට ඇති විදර්ශනායෙන් සිව්පිළිසිඹියා සමග අර්හත්ව ලබනු කැමති ආදිකර්මිකයා විසින් පෙර දක්වන ලද පරිද්දෙන් සිල් පිරිසුදු කර ගැනීම් ආදී වශයෙන් සියලු පූර්වකෘත්‍යයන් සම්පූර්ණ කොට ආචාර්‍යවරයෙකු කරා එළඹ, **උග්ගහ, පරිපුච්ඡා, උපට්ඨාන, අප්පණා, ලක්ඛණ** යන සත්‍ය පසින් යුත් කර්මස්ථානය ඉගෙන ගතයුතු. **උග්ග්‍රහය** නම් කර්මස්ථාන ග්‍රන්ථය ඉගැන්මයි. **පරිපුච්ඡා** නම් කර්මටහන් ග්‍රන්ථයාගේ අර්ථ විචාරය නොහොත් අර්ථ වශයෙන් සැක තැන් විචාරා උගැණීමයි. **උපට්ඨාන** නම් කර්මටහන වැටහීමය. මෙසේ භාවනායෙහි යෙදෙනුවහට මේ කර්මටහන්හි මෙසේ නිමිත්ත උපදියි යනාදි වශයෙන් උගැනීමය. **අප්පණා** නම් මේ කර්මස්ථානය වැඩීමෙන් මෙසේ ධ්‍යානය හෙවත් අර්පණාව වන්නේයයි උගෙනීමය. **ලක්ඛණ** නම් කර්මස්ථානයාගේ සභාවයයි. **ගණන, අනුබන්ධන, ඵුසන** යන මොවුන්ගේ වශයෙන් භාවනාව වඩා **ඇපනාවට** පැමිණීම ද, එයින් මතුයෙහි ද **සල්ලක්ඛණය, විවට්ටනය, පාරිසුද්ධිය, පතිපස්සනය** යන ආදී වශයෙන් අට ආකාරයෙන් කර්මටහන්හුගේ සභාවය සැලකීමය. මෙසේ පඤ්චස්කන්ධ වශයෙන් කර්මස්ථානය ඉගෙන ගත්තේ නම් තෙමේ ද ආචාර්‍යවරු ද වෙහෙසට පත් නොවෙති. එහෙයින් මදක් කියවාගෙන බොහෝ කාලයක් පුහුණු කොට, පස්සන්ධියක් ඇති කර්මටහන

Free Distribution www.aathaapi.org

ඉගෙන ආචාරීන් සමීපයෙහි හෝ කියන ලද ප්‍රකාර ඇති අනික් සේනාසනයක හෝ වසමින්, සිදින ලද කුඩා පළිබෝධයන් ඇතිව, කරණ ලද බත්කිස ඇතිව, අහර වැළඳීමෙන් වන බත්මත ද දුරුකොට, තුණුරුවන් ගුණ සිහි කිරීමෙන් සිත සතුටු කොට, ආචාරීන් කෙරෙන් ගත් සියලු භාවනාවිධි එකක්වත් නොහැර සිහිකොට මේ ආනාපානසති කම්ඨානය මෙනෙහි කටයුතු. මේ අට ආකාර ලක්ෂණයන් අතුරෙන් **ගණන** නම් ගණන් කිරීමය, **අනුබන්ධන** නම් සිහිය ආශ්වාස ප්‍රශ්වාසයන්ගේ අනුගමනය වශයෙන් සමෘතියගේ නිරන්තරයෙන් පැවත්ම ය. **ඵුසන** නම් ආශ්වාස ප්‍රශ්වාසයන් ගණන්නහුගේ ද ගණනාව හැර, ආශ්වාස ප්‍රශ්වාසයන් සමෘතියෙන් බැඳ මෙනෙහි කරන්නා හට යම්සේ අඡිණාව වේ ද එසේ සිහි බඳනාහුගේ නාසිකාග්‍රයෙහි ආශ්වාස ප්‍රශ්වාසයන්ගේ සපශී කිරීමය. **ඨපනා** නම් අඡිණාව හෙවත් සිත මනාකොට අරමුණෙහි පිහිටුවීම ය. **සල්ලක්ඛණ** නම් අනිත්‍ය, දුක්ඛ, අනාත්ම වශයෙන් හෙවත් විදර්ශනා වශයෙන් මනාකොට සැළකීම ය. **විවට්ටනා** නම් ප්‍රවෘත්ති වශයෙන් ද, නිමිත්ත වශයෙන් ද, විනිවර්තනය කිරීම හෙවත් ආර්‍ය්‍ය මාර්ගයයි. **පාරිසුද්ධි** නම් සියලු කෙලෙසුන් සර්ප්‍රකාරයෙන් සන්සිඳුවීම හෙවත් ආර්‍ය්‍ය ඵලයයි. **පටිපස්සනා** නම් විවට්ටනා පාරිශුද්ධි ආදීන්ගේ වෙන් වෙන් ව බැලීම නම් වූ ප්‍රත්‍යවේක්ෂණයයි.

ගණන - ආදිකර්මිකයා විසින් පළමුකොට මේ කමටහන ගණනින් මෙනෙහි කටයුතු. ගණන් කරන කල්හි ද පසෙකින් අඩුව ද නො ගිණිය යුතු. එක, තුන, පස යනාදී වශයෙන් ද අතර ගණන නො කැඩිය යුතු. පසෙකින් අඩුව ගණන් තබන්නාහට සම්බාධ වූ අවකාශයෙහි චිත්තෝත්පාදය වඤ්චලවේ. ඉඩ මද ගාලෙහි ගෙරිමුල මෙනි. දසයකින් මත්තට ගණන පමුණුවන්නහුට ගණනෙහි ම සිත බැඳෙයි. කමටහනෙහි නොරැඳෙයි. ගණන අතරෙහි කඩකරන්නාහට කමටහන මුදුන් පැමිණියේදෝ හෝ නොපැමිණියේදෝහෝයි සිත චංචල බවට පත් වේ. එහෙයින් මේ දෝෂයන්

Free Distribution www.aathaapi.org

දුරු කොට ගිණිය යුතු. ගණන් කරන්නහු විසින් ද පළමු කොට දකිගණනින් හෙවත් වී මනිනවුන්ගේ ගණනින් ගිණිය යුතු. වී මනින තැනැත්තේ වී වලින් නැළිය පුරා එකයි කියා මල්ලට දමයි. නැවත නැළිය පුරවන්නේ කුණුරොඩු ආදියක් දුටුයේ නම් එය ඉවත දමමින් එකයි එකයි කියන්නේය. දෙවෙනි වරට නැළිය සහලින් පුරවා මල්ලට දමන්නේ දෙකයි දෙකයි කියන්නේ ය. මේ ආදී ක්‍රමයෙන් මල්ලට දමන වී නැළියම ගණන් කරන්නේ ය. එපරිද්දෙන් ම යෝගාවචරයා විසින් ද ආශ්වාස ප්‍රශ්වාස කරන්නේ වැටහුණු ආශ්වාස ප්‍රශ්වාසයන් පමණක් ම ගණියි. නොවැටහුණු ආශ්වාස ප්‍රශ්වාසයන් නොගනියි. මෙසේ බොහෝ කාලයක් වැටහෙන වැටහෙන ආශ්වාස ප්‍රශ්වාසයන් එකයි, දෙකයි, තුනයි යනාදී වශයෙන් දසය දක්වා ගණන් කරන යෝගාවචරයාහට නික්මෙන්නාවූ ද ඇතුළට වදනාවූ ද ආශ්වාස ප්‍රශ්වාසයන් ප්‍රකටව වැටහෙත්. ඉක්බිති යෝගාවචරයා මෙකී දඬු ගණන හැර ශීඝ්‍ර ගණන වූ ගොපල්ලන්ගේ ගිණිමෙන් ආශ්වාස ප්‍රශ්වාසයන් ගණන් කරන්නේ ය. දඟවූ ගොපල්ලා ගල්කැට ඉනතබාගෙන රැහැන් කෙවිටි ගෙන උදැසනින් ගාලට ගොස් ගවයන් පිටට පහරදී නැගිට්ටවා, දෙරටු කණුව මත නැග දෙරටුවට පැමිණි ගවයන් එකයි, දෙකයි යනාදී වශයෙන් ගල්කැට දමා ගණින්නේය. මුළු රාත්‍රියෙහිම අවකාශ මද ගාලෙහි තද වෙමින් සිටි ගවයෝ දෙරටුවෙන් නික්මෙන්නාහු ඔවුනොවුන් ඇඟ ගටමින් වෙළී වෙළී වහා පිටවෙත්. එපරිද්දෙන් ම යෝගාවචර තෙමේ ද වහා වහා ගණන් කරන්නේ ආශ්වාස ප්‍රශ්වාසයන් වෙන් වශයෙන් නොසළකා නාසිකාග්‍රයට පැමිණෙන ආශ්වාස ප්‍රශ්වාසයන් ම එක, දෙක, තුන, සතර යනාදී වශයෙන් දසය දක්වා වහ වහා ගණන් කරන්නේ ය. මෙසේ කමටහන ගණන පිළිබඳ වූ කල්හි ගණන බලයෙන් ම සිත එකඟවේ. සැඩවතුරේ රිටේ බලයෙන් නැව නවත්වන්නාක් මෙනි. මෙසේ ආශ්වාස ප්‍රශ්වාස අරමුණු කරන්නාවූ යෝගාවචර තෙම ඇතුළට වදනා වාතයත් සමග සිත ද

Free Distribution www.aathaapi.org

ඇතුළට නොගෙනිය යුතු. පිටතට නික්මෙන වාතය හා සමග ද සිත පිට නොකළ යුතු. එසේ කළහොත් බාහිර අරමුණෙහි සිත රැඳිය හැකි බැවින් ඔහු විසින් නාසිකාග්‍රයෙහිදී ම ආශ්වාස ප්‍රශ්වාසයන් පිහිටුවා ගෙන මෙනෙහි කළ යුතු.

මෙසේ ගණන් කරමින් ආශ්වාස ප්‍රශ්වාස කරන්නා වූ පුද්ගලයා විසින් ගණන් කිරීමක් නැතිව ආශ්වාස ප්‍රශ්වාස යන්හි සිත පිහිටුවා ගත හැකි වන තාක් කල් ආශ්වාස ප්‍රශ්වාසයන් ගණන් කරමින් ම භාවනා කටයුතු.

අනුබන්ධන– නම් ගණන් කිරීම නවත්වා සිහියෙන් යුක්ත ව නිතර ආශ්වාස ප්‍රශ්වාසයන්ට අනුව යාම ය, හෙවත් උපන් උපන් ආශ්වාස ප්‍රශ්වාසයන් අරමුණු කිරීම් වශයෙන් සතිය නැවත නැවත පැවැත්ම ය. ඒ අනුගමනය ද ආශ්වාස ප්‍රශ්වාසයන්ගේ ආදිය, මධ්‍යය, අවශානය අනුව යාම් වශයෙන් නොකළ යුතුය. පිටතට නික්මෙන වාතය ශරීරයේ නාභි ප්‍රදේශයෙන් නික්මෙන හෙයින් නාභිය ආදිය වශයෙන් ද, හදය ප්‍රදේශය මධ්‍යය වශයෙන් ද, නාසිකාග්‍රය අවසානය වශයෙන් ද සළකනු ලැබේ. ඇතුළට වදනා වාතයාගේ ආදිය නාසිකාග්‍රය ද, මධ්‍යය හදය ප්‍රදේශය ද, අවශානය නාභිය වශයෙන් ද සැලකිය යුතු. ඒ අනුව සිත ගිය හොත් සිත වික්ෂේපව, කර්මස්ථාන මනසිකාරය චලනය වෙයි. එහෙයින් ආශ්වාස ප්‍රශ්වාසයන් අරමුණු කරන සිත ඒ ආශ්වාස ප්‍රශ්වාසයන් අනුව ඇතුළට හෝ පිටතට නොයායුතු. එසේ නොකොට **ඵුසන** වශයෙන් ද **ඨපන** වශයෙන් ද මෙනෙහි කටයුතු.

අනුබන්ධන වශයෙන් ආශ්වාස ප්‍රශ්වාසයන් අනුව සිත තබන්නහුගේ නාසා අග ආශ්වාස ප්‍රශ්වාසයන්ගේ පැහැරීම **ඵුසන** නම්. එම අරමුණෙහි සිත මනාකොට පිහිටුවීම **ඨපන** නම්. එහෙයින් ඵුසන ඨපන වශයෙන් වෙනම මෙනෙහි කිරීමක් නැත. ගණන අනුබන්ධන වශයෙන් මෙනෙහි කරන කල්හි ඵුසන ඨපන වශයෙන් ද මෙනෙහි

Free Distribution www.aathaapi.org

කිරීම වේ. එය පැහැදිලි කිරීම් වශයෙන් **පඬිගුලොපමාව ය, දෙවාරිකොපමාව ය, කකචොපමාව ය** යන උපමා දක්වන ලදී.

මව් පුතු දෙදෙන නැඟි ඳෙලාව පදවන පිළුතෙම ඳෙලාව මූල හුත්තේ යත්නාවූ ද එත්නාවූ ද ඳෙලාවෙහි දෙකෙළවර හා මැද දක්නේ ද, ඒ දෙකෙළවර සහ මැද ද දක්නා පිණිස වෙහෙසීමක් නොකරන්නේ ද, එපරිද්දෙන් ම මහණ තෙම උපනිබඤ්ඣන නමැති සඨහමූලයෙහි හෙවත් නාසිකාග්‍රයෙහි සිහියෙන් සිට ආශ්වාස ප්‍රශ්වාස නමැති ඳෙලාව මෙනෙහි කොට පිටතට නික්මෙන්නා වූ ද ඇතුළට වදනාවූ ද වාතය අනුව නොගොස් සපශී වන්නාවූ සථාන-යෙහි දී ම අරමුණු කොට එහිම සිත මනාකොට පිහිටුවා ගනියි. ඒ සඳහා අමුතු උත්සාහයක් ද නොකරන්නේ ය. මෙය **පඬිගුලොපමාව ය.**

නගර ඳෙරටුව රැක බලා ගන්නා ඳෙරටුපල් තෙම නුවර ඇතුළත හෝ පිටත සිටින මිනිසුන් වෙත නොගොස් ඳෙරටුවට පැමිණි පිරිසම විමසන්නාක් මෙන් මහණ තෙමේ ද ඇතුළට වන් වාතය ද පිටතට ගිය වාතය ද අනුව නොගොස් නාසිකාග්‍ර නමැති ඳෙරටුව සපශී කල ආශ්වාස ප්‍රශ්වාසයෝම අරමුණු කොට එහි ම සිත පිහිටුවා ගන්නේ ය. මෙය **දෙවාරිකොපමාව** නම්.

වඩුතෙම සමබිමක තිබූ රුක් කඳක් කියතකින් ඉරන කල්හි ඔබිමොබ යන කියත් දත්හි නොව කියත් දැනි වදනා තැනම ඔහුගේ සිහිය රඳ පවතී. හැම කියත් දත්ම එහි සපශී කෙරෙන බැවින් ඔබිමොබ යන කියත් දත් පිළිබඳ ඔහුගේ මෙනෙහි කිරීමක් නැත. නමුත් ඔහුගේ රුක් කඳ ඉරීමේ ප්‍රයෝගය ද, කඳ ඉරීම ද, කඳ දෙකඩව යාම ද පෙනේ. ආශ්වාස ප්‍රශ්වාස මෙනෙහි කරන්නා වූ යෝගාවචරයා ද එමෙනි. මෙහි සමබිම තුබූ රුක් කඳ මෙන් නැහැ අඟ ගත් උපනිබඤ්ඣන නිමිත්ත ද, කියත්

Free Distribution www.aathaapi.org

දැනී මෙන් ඇතුළත පිටත යන එන ආශ්වාස ප්‍රශ්වාසයන් ද, කඳ ඉරන වඩුවාගේ සිහිය කියන් දැනී වදනා තැන පවත්නාක් මෙන් යෝගීහුගේ සිහිය නැහැ අග නිමිත්තයෙහි පැවැත් ම ද, ඔබ්මොබ යන කියන් දැනී පිළිබඳ මෙනෙහි කිරීමක් නැත්තාක් මෙන්, ඇතුළත වදනා පිටත නික්මෙන ආශ්වාස ප්‍රශ්වාසයන් මෙනෙහි නොකිරීම ද යන එන හැම කියන් දත් පිළිබඳ දැනීම ඇති බව මෙන් යන එන හැම ආශ්වාස ප්‍රශ්වාසයන් පිළිබඳ දැනීම ඇති බව ද, රුක් කඳ ඉරීමේ වීර්‍යය ඇති බව මෙන් කාය චිත්තයාගේ භාවනා කර්මයට යෝග්‍යවන බව ද, කඳ ඉරීම් ක්‍රියාව සිඳවන්නාක් මෙන් යොගීහුගේ කෙලෙස් ප්‍රහාණිය හා විතර්ක ව්‍යපසමය ද, කඳ දෙකඩව යාම මෙන් සංයෝජන ප්‍රහාණිය හා සප්පාතුශයන්ගේ පහව්ම ද දත යුතු. මෙසේ වූ කල්හි උපනිබන්ධන, ආශ්වාස, ප්‍රශ්වාස යන ධර්‍ම තුන එක සිතකට අරමුණු නොවනු නමුත් ඒ ධර්‍ම තුන එක සිතින් නොදන්නේ ද නොවේ. සිත වික්ෂේපයට ද නොයයි. ප්‍රධාන සඞ්ඛ්‍යාත වීර්‍යය ද පෙනෙයි. භාවනානුයෝගය ද සිඳ වේ. සමාධි නම් වූ ලෞකික විශේෂයට හා ආර්‍ය්‍ය මාර්ගඵල නම් වූ ලෝකොත්තර විශේෂයට ද පැමිණේ. මේ **කකචොපමාව නම්.**

මෙසේ ආනාපානසති භාවනාව බුදුරජාණන් වහන්සේ විසින් දෙසන ලද ආකාරයෙන් ම යමෙක් ශොඩශවිධ ක්‍රමයෙන් පුරුදු කොට මනා කොට වඩන්නේ නම් හෙතෙම, වලාකුලින් මිදුණු චන්ද්‍රයා යම්සේ අඳුරු දුරු කොට ආලෝකය පතුරුවා ද එමෙන් ම අවිද්‍යා වලායෙන් මිදී රහත් මග නුවණ නැමති චන්ද්‍රා ලෝකයෙන් කෙලෙශාන්ධකාරය දුරු කොට තමාගේ සකඞ්ඛ ලෝකය ආලෝක කරන්නේ යයි වදාරන ලදී. මේ කකචොපමාවෙන් ආශ්වාස ප්‍රශ්වාසයන් ආ ගිය වශයෙන් මෙනෙහි නො කළ යුතු බව දත යුතු.

මෙසේ මේ කම්ටහන මෙනෙහි කරන්නා වූ කිසි යෝගාවචරයෙකුහට නොබෝ කලකින් ම ප්‍රතිභාග නිමිත්ත

Free Distribution www.aathaapi.org

උපදී. විතර්කාදී අවශේෂ ධ්‍යානාඞ්ගයන් ගෙන් යුත් අජ්ඣානම් වූ උපනාව ද සිඛ වේ. කිසිවෙකුහට ඔෞදාරික ආශ්වාස ප්‍රශ්වාසයන්ගේ නිරුඛ වීමෙන් කාය විඛා සංසිදී යාමෙන් කයත් සිතත් සැහැල්ලුවී ශරීරය අහසට නැගෙන ආකාරයට ද පැමිණේ. ආශ්වාස ප්‍රශ්වාසයන් අරමුණු කොට මෙසේ භාවනා කරන්නා වූ යෝගාවචරයාහට ක්‍රමයෙන් ඔෞදාරික ආශ්වාස ප්‍රශ්වාසයන් නිරුඛව ගිය කල්හි සියුම් වූ ආශ්වාස ප්‍රශ්වාස නිමිත්තයන් අරමුණු කොට ඇති සිත පවතී. ඒ ආශ්වාස ප්‍රශ්වාස නිමිත්තයන් ද නිරුඛව ගිය කල්හි එයටත් වඩා සියුම් වූ ආශ්වාස ප්‍රශ්වාස නිමිත්තයන් අරමුණු කොට සිත පවතී. අන්‍ය කමටහන් වඩන කල්හි නිමිත්ත ක්‍රමක්‍රමයෙන් විභූත බවට පත් වේ. මේ ආනාපාන සති කමටහන එසේ නොව නිමිත්ත ඉතා සියුම් බවට ම පැමිණේ නො වැටහෙන ආකාරයට ද පැමිණේ. එසේ නො වැටහෙන ආකාරයට පැමිණිය හොත් යෝගාවචර තෙම තමාගේ නිමිත්ත නැතිව ගියේ යයි සිතා නැගිට නොයායුතු. එතැනම හිඳ තමා කලින් ඵුසන වශයෙන් නාසිකාග්‍රයෙහිදී අරමුණු ගත් බව මෙනෙහි කොට එහිදි ම නැවතත් නිමිත්ත ගන්නට උත්සාහ කටයුතු. ආශ්වාස ප්‍රශ්වාසය ඇති නැති බව මෙනෙහි කරන්නා වූ පුද්ගල තෙමේ මෙසේ සැලකිය යුතු. මේ ආශ්වාස ප්‍රශ්වාසයෝ කොහි ඇද්ද, නැද්ද, කවරක් හට ඇත් ද, කවරක් හට නැද්ද, මව්කුස වසන්නවුන් හට ද, දියෙහි ගිලුනු වුන් හට ද, අසංඥිතලයෙහි වසන අසංඥින් හට ද, මළවුන්ට ද, චතුර්ථධ්‍යානයට සමවන්න වුන්හට ද, රූපාරූප භවයෙහි උපන්නවුන් හට ද, නිරෝධසමාපත්තියට සමවන්න වුන් හට ද ආශ්වාස ප්‍රශ්වාසයෝ නැත්තාහ. මම හිඳින්නේ එවැනි අවස්ථාවක් ලබාගෙන නො වෙයි. එහෙයින් මට ආශ්වාස ප්‍රශ්වාසයන් තිබිය යුතු ය. ආශ්වාස ප්‍රශ්වාසයෝ නම් නාසාපුටයෙන් ම ඇතුළ්ව පිටවන්නේ ය. එතැන්හී දීම ආශ්වාස ප්‍රශ්වාස නිමිත්ත අල්වා ගත යුතු යයි මහා නුවණින් මෙනෙහි කළ යුතු ම ය. භාග්‍යවතුන් වහන්සේ ද

Free Distribution www.aathaapi.org

"මහණෙනී, සිහි නැත්තහුට නුවණ නැත්තහුට ආනාපාන සති භාවනාව නොකියමි", යයි වදාළේත් එහෙයිනි. මේ ආනාපාන සති භාවනාව ඉතා ගරු ය. බුදු පසේබුදු මහරහතන් ආදි මහා සත්ත්වයන්ට ම මෙනෙහි කිරීමට තැන්ය. එය ලාමක ද නොවේ. ලාමක සත්ත්වයන් විසින් සෙවිනා ලද්දේ ද නොවෙයි. මෙනෙහි කළ තරමින් ම ශාන්ත ද වෙයි, සියුම් ද වෙයි. සීසානා ගොවිතෙම සිසා වෙහෙසුනු කල්හි ගොනුන් මුදුහැර සෙවන ඇති රුකක් මූල මදක් සැතපෙයි. ගොන්නු ද වේගයෙන් ගොස් කැලයෙහි වැද තණ අනුභව කොට සවස පැන් බොන තොටට ගොස් පැන් බී එහි ලැග සිටී. නුවණැති ගොවියා ද නැවත සීසානා කැමැතිවන්නේ, ගොනුන්ගේ පියවර අනුව කැලයට නොගොස් ගොනුන් මේ වේලෙහි අසුවල් තැන පැන් බී ලැග ඇතැයි සිතා එතැනට ගොස් ගොනුන් අල්වා බැඳ ගෙනවිත් සීසානේ ය. එපරිද්දෙන් ම නුවණ ඇති යෝගාවචර තෙමේ ද කලින් නිමිත්ත ගත් තැන වූ නාසිකාග්‍රයෙහි ම නිමිත්තා සොයා ගන්නේ ය. මෙසේ සිහිය මෙහෙයවා භාවනා කරන්නාවූ යෝගාවචරයාහට නොබෝ කලකින් ම උග්ග්‍රහ නිමිත්ත හා ප්‍රතිභාග නිමිත්ත ද වැටහෙන්නේ ය. නිමිත්ත වැටහෙන කල්හි ද, හැමදෙනා හට ම නිමිත්ත එකසේ නොව නා නා විධව වැටහෙන්නේ ය, එසේ නානාවිධව වැටහෙන්නේ සංඥා නානත්වය හා ප්‍රඥා නානත්වය හේතුකොටගෙනය. කිසිවෙකුහට සුවපහස් උපදවමින් කපු පුළුන් පෙදසේ ද, වාතධාරාසේ ද වැටහෙයි. කිසිවෙකුහට තරු රැසක් සේ ද, මැණික් ගුළි සේද, මුතු ඇට සේද යනාදි වශයෙන් වැටහෙති.

මෙහි ආශ්වාසය අරමුණු කොට ඇති සිත අනිකෙකි. ප්‍රශ්වාසලම්බන සිත අනිකෙකි. නිමිත්ත අරමුණු කොට ඇති සිත අනිකෙකි. මේ ධර්ම තුන නැත්තහුගේ කර්මස්ථානය අර්පණාවට හෝ උපචාරයට නො පැමිණේ. ඒ ධර්ම තුන ඇත්තහුගේ ම සිත උපචාරයට සහ අර්පණාවට ද පැමිණේ.

Free Distribution www.aathaapi.org

මෙසේ ප්‍රතිභාග නිමිත්ත වැටහුණු කල්හි යෝගාවචරයා විසින් ආචාරීන් සමීපයට ගොස් මට මෙබඳු දෙයක් වැටහෙන්නේ යයි කිව යුතු. ආචාරීන් විසින් එය නිමිත්ත යයි කියා හෝ නොවේය කියා හෝ නො කියා, ඇවත, භාවනායෙහි යෙදුනහුහට එසේ වන්නේ යයි කියා නැවත නැවත එය මෙනෙහි කරවයි කිව යුතු. එය නිමිත්ත යයි කී කල්හි දුෂ්කර වූ නිමිත්ත ලබන ලදැයි එයින් නිමාවට පැමිණේ. නිමිත්ත නොවේ යයි කී කල්හි මෙතෙක් කල් භාවනාවෙහි යෙදුණු නමුත් නිමිත්ත වත් පහළ නොවී යයි සිතා එහි ආසා කඩවී පසු බැසීමට පැමිණෙන්නේ ය.

ඒ යෝගීහට, ප්‍රතිභාග නිමිත්ත වැටහීමෙහි පටන් නීවරණ ධර්මයන් විෂ්කම්භිත වන්නේ ය. ක්ලේශයන් ද සංසිඳෙන්නේ ය. සිත උපචාර සමාධි වශයෙන් සමාහිත ද වේ. මෙතැන් සිට ඔහු විසින් ඒ නිමිත්ත වර්ණ වශයෙන් හෝ ලක්ෂණ වශයෙන් හෝ මෙනෙහි නොකළ යුතු. එය සක්විති ගැබක් මෙන් රැකගත යුතු. එසේ රැක ඒ නිමිත්ත නැවත නැවත මෙනෙහි කිරීමෙන් වැඩීමෙන් දශවිධ අර්පණා කෞශල්‍යය ද සැපයිය යුතු. වීර්‍යය සමත්වය ද යෙදිය යුතු. මෙසේ ව්‍යායාම කරන්නා වූ ඒ යෝගාවචරයාහට පඨවි කසිණයෙහි කී ක්‍රමයෙන් ඒ නිමිත්තෙහි ම චතුෂ්ක පඤ්චක ධ්‍යානයන් උපදින්. මෙසේ උපදවා ගන්නා ලද චතුෂ්ක පඤ්චක ධ්‍යානයන් ඇති ඔහු ඉදින් කායානුපස්සනාවෙහි සල්ලක්ඛණ විවට්ටනා ආදි වශයෙන් කමටහන් වඩා පාරිශුද්ධියට පැමිණෙනු කැමතිවී නම්, ඒ චතුෂ්ක පඤ්චකධ්‍යානයන් අතුරෙන් එක් ධ්‍යානයක් පඤ්චවශීතායෙන් ප්‍රගුණ කොට විදර්ශනාවට පටන් ගන්නේ ය. ධ්‍යානයට සමවන් හෙතෙම ධ්‍යානයෙන් නැගී මේ ආශ්වාස ප්‍රශ්වාස සමූදය නම් කරජකාය හා සිත යයි දැනගන්නේ ය. ආශ්වාස ප්‍රශ්වාසයන් චිත්ත සමුට්ඨාන වන නමුත් ශරීරය හැර නො පවත්නා බැවින් කරජකාය යයි ද, උපාදින්න කය හා ඒකාබද්ධව නො පවත්නා අශ්වාස ප්‍රශ්වාසයන් චිත්ත

Free Distribution www.aathaapi.org

ප්‍රත්‍යය උතුසමුට්ඨාන වන්නේ නමුත් චිත්ත ප්‍රත්‍යයයෙන් ම වන බැවින් **සිත** යයි ද කියනු ලැබේ. **කඹුරු** හම සුළං ගන්වන කල්හි සම ද, පුරුෂයාගේ ව්‍යායාමය ද නිසා වාතය හැසිරේ ද, එපරිද්දෙන් ම **කරජකය** ද, සිත ද නිසා ආශ්වාස ප්‍රශ්වාසයෝ හැසිරෙතියි බලා, මේ ආශ්වාස ප්‍රශ්වාස හා කය ද **රූපය** යයි ද, සිත හා තත්සම්ප්‍රයුක්ත ධර්ම **අරූප** හෙවත් **නාම** යයි ද නියමකර ගත්තේ ය. එසේ මේ ආශ්වාස ප්‍රශ්වාසාදීන් **නාමරූප** වශයෙන් ව්‍යවස්ථා කොට, ඒ නාම රූපයන්ගේ අවිද්‍යාදී ප්‍රත්‍යයයන් ඇති බව දැක, අතීතාදී තුන්කල්හිම ඒ නාම රූපයන්ගේ පැවැත්ම පිළිබඳ වූ සැකය දුරු කොට, **කලාප සම්මර්ශනාදි** වශයෙන් අනිත්‍යාදී ත්‍රිලක්ෂණට නගා, **උදයව්‍යානුදර්ශනයට** පුබ්භාගයෙහි උපන්නා වූ ඕභාසාදී දශවිධ විදර්ශනොපක්ලේශයන් අමාර්ගය යයි හැර, උපක්ලේශයන් කෙරෙන් මිදී, **ප්‍රතිපදා ඥානය** මාර්ගය යයි නියම කොට දැන, සංස්කාරයන් ගේ උදය හැර භඞ්ගයම බලා **භඞ්ගානුදර්ශනා ඥානයට** පැමිණ, නිතර භඞ්ගය බැලීමෙන් භය වශයෙන් වැටහී ගිය සියලු සංඛාරයන් කෙරෙහි **ආදීනවානුපස්සනාව** පෙරටු කොට ඇති **නිබ්බිදානුපස්සනා** වෙන් කලකිරීමට පැමිණ, **මුඤ්චිතුකම්‍යතාඥානය, පටිසඞ්ඛානුපස්සනා ඥානය, සඞ්ඛාරුපෙක්ඛා ඥානය, අනුලෝම ඥානය** යන මේ ඥානයන්ගේ කෙළවර උපන් **ගොත්‍රභූ ඥානයට** අනතුරුව උපන් **මාර්ග ඥානයෙන්** විරාගය කරණ්නේ, මිදෙනුයේ යථා ක්‍රමයෙන් සතර ආර්ය මාර්ගයට පැමිණ, **අර්හත් ඵලයෙහි** පිහිටා, **මහඟ, ඵල, නිර්වාණ, ප්‍රහීණ ක්ලේශ, අවශිෂ්ට ක්ලේශාදීන්ගේ** වශයෙන් එකුන් විසි ප්‍රභෙද වූ **ප්‍රත්‍යවේක්ෂා ඥානයාගේ** කෙළවරට පැමිණියේ දෙවියන් සහිත ලෝකයාගේ අග්‍රදක්ෂිණෙය්‍ය බවට සුදුසු වන්නේ ය.

මෙසේ භාවනා විධි සියල්ලත් එයින් ඵල ලබන සැටින් මනාව ඉගෙන ශ්‍රද්ධාව උපදවාගෙන භාවනා ආරම්භ කළ යුතු.

Free Distribution www.aathaapi.org

1. දීර්ඝ කොට ආශ්වාස කරන්නේ දීර්ඝ කොට ආශ්වාස කරමිසි ද, දීර්ඝ කොට ප්‍රශ්වාස කරන්නේ දීර්ඝ කොට ප්‍රශ්වාස කරමිසි ද දැන ආශ්වාස ප්‍රශ්වාස කටයුතු.

මෙසේ සිහියෙන් යුක්තව ආශ්වාස ප්‍රශ්වාස කරන්නා වූ පුද්ගල තෙම දීර්ඝ ආශ්වාසය දීර්ඝ වේලාවක් ආශ්වාස කරයි. දීර්ඝ ප්‍රශ්වාසය දීර්ඝ වේලාවක් ප්‍රශ්වාස කරයි. දීර්ඝ ආශ්වාස ප්‍රශ්වාස දීර්ඝ වේලාවක් ආශ්වාස ප්‍රශ්වාස කරයි. මෙසේ ත්‍රිවිධාකාරයෙන් ආශ්වාස ප්‍රශ්වාස කරන කල්හි ඒ යෝගීහට **කත්තුකම්‍යතා කුසලච්ඡන්දය** උපදී. එනම් පෙරට වඩා අතීශයින් භාවනා කරනු කැමති බවයි. මෙසේ කත්තුකම්‍යතා කුසලච්ඡන්දය ඇති වූ කල්හි ඒ භාවනා බලයෙන් ම ආශ්වාස ප්‍රශ්වාසයෝ පෙරට වඩා සූක්ෂම බවට පැමිණේ. ඉදින් ඔහු **කත්තුකම්‍යතා ඡන්ද වශයෙන්** දීර්ඝ වූ ආශ්වාස දීර්ඝ වේලාවක් ආශ්වාස කරයි. දීර්ඝ වූ ප්‍රශ්වාසය දීර්ඝ වේලාවක් ප්‍රශ්වාස කරයි. දීර්ඝ වූ ආශ්වාස ප්‍රශ්වාස දීර්ඝ වේලාවක් ආශ්වාස ප්‍රශ්වාස කරයි. මෙසේ කත්තුකම්‍යතා කුසලච්ඡන්ද වශයෙන් තුන් පරිද්දෙකින් ආශ්වාස ප්‍රශ්වාස කරන කල්හි ඒ ආශ්වාස ප්‍රශ්වාසයන් ඉතාමත් සූක්ෂමතර වන බැවින් ද, අරමුණ ඉතා සාන්ත වන බැවින් ද, කමටහන වීථි ප්‍රතිපන්න බැවින් ද ඒ යෝගීහට තරුණප්‍රීතිය නම් වූ **ප්‍රමෝදය** උපදින්නේ ය. මෙසේ ප්‍රමොදය උපන් කල්හි **ප්‍රමොද වශයෙන්** පෙරටත් වඩා අතිශයින් සියුම් වූ දීර්ඝ ආශ්වාසය දීර්ඝ වේලාවක් ආශ්වාස කරයි. දීර්ඝ වූ ප්‍රශ්වාසය දීර්ඝ වේලාවක් ප්‍රශ්වාස කරයි. දීර්ඝ වූ ආශ්වාස ප්‍රශ්වාස දීර්ඝ වේලාවක් ආශ්වාස ප්‍රශ්වාස කරයි.

මෙසේ ආශ්වාස ප්‍රශ්වාස කිරීම, **සභාව වශයෙන්** තුන් ආකාරයෙක, **කත්තුකම්‍යතා ඡන්ද වශයෙන්** තුන් ආකාරයෙක, **ප්‍රමෝදය වශයෙන්** තුන් ආකාරයෙකැයි **නවආකාරයකින්** පරිකම් කටයුතු.

Free Distribution www.aathaapi.org

මෙසේ නවආකාරයෙන් ආශ්වාස ප්‍රශ්වාස කරන කල්හි අනුක්‍රමයෙන් ආශ්වාස ප්‍රශ්වාසයන් අතිශයින් ම සියුම් බවට පැමිණීමෙන් නො වැටහෙන කල්හි, සෙවිය යුතු ආකාරයට පැමිණි ඒ ආශ්වාස ප්‍රශ්වාසයන් කෙරෙන් සිත පෙරළෙයි. **තත්‍රමජ්ඣත්තතා** නම් වූ උපෙක්ෂාව පිහිටයි. මේ උපෙක්ෂාව, භාවනා බලයෙන් ආශ්වාස ප්‍රශ්වාසයන් සූක්ෂ්මතර බවට පැමිණි කල්හි එහි ප්‍රතිභාග නිමිත්ත ඉපිද ප්‍රකෘති ආශ්වාස ප්‍රශ්වාසයන් කෙරෙන් සිත පෙරළී, ප්‍රතිභාග නිමිත්තෙහි උපචාර අප්පණා සමාධි ඉපිද, නැවත ධ්‍යානය පිණිස ව්‍යාපාරයක් නැති බැවින් **අඞ්ගුපඛ්ඛණය** වශයෙන් පිහිටන්නේ ය. මෙකී නවාකාරයෙන් පැවති දීඝීකාර ආශ්වාස ප්‍රශ්වාසයෝ **කාය** නම් වෙත්. ආශ්වාස ප්‍රශ්වාසයන් නිසා උපන් නිමිත්ත ද ආශ්වාස ප්‍රශ්වාස යන නම ලබන්නේ ය. ඒ ආශ්වාස ප්‍රශ්වාස අරමුණට එළඹ සිටිනා සිහිය **උපට්ඨාන** නම් වේ. සමථ වශයෙන් නිමිත්තයාගේ අනුපස්සනාව ද, විපස්සනා වශයෙන් ආශ්වාස ප්‍රශ්වාසයන් හා එයට නිශ්‍රය වූ කාය යද, **රූපය** යයි ද, සිත හා තත්සම්ප්‍රයුක්ත ධර්මයන් අරූප හෙවත් **නාම** යයි ද ව්‍යවස්ථා කොට නාමරූපයන්ගේ යම් අනුපස්සනාවක් වේ ද එය **අනුපස්සනා** හෙවත් **යථාභූතඤාණඛ්ඛන්ධ** නම් වේ. මේ ආශ්වාස ප්‍රශ්වාස නිමිත්තාලම්බණ කාය ය **උපට්ඨාන** නම් වේ. සතිය නොවේ. ඒ අරමුණ සිහි කරන හෙයින් ද, අරමුණෙහි එළඹ සිටිනා හෙයින් ද, සම්‍යතිය උපට්ඨාන ද වෙයි. සතිය ද වෙයි. එහෙයින් මෙයට **කායෙ කායානුපස්සනා සතිපට්ඨාන භාවනා** යයි කියනු ලැබේ. නොහොත්- කාය යෙහි මම ය, මාගේ ය, සත්‍රිය, පුරුෂය යයි ගතයුතු කිසිවක් නැති බැවින් ද, එවැන්නක් නොබලා කාය මාත්‍රයාගේ ම අනුපස්සනාව **කායානුපස්සනා** නම් වේ. ඒ කායානුපස්සනා හා තත්සම්ප්‍රයුක්ත සම්‍යතිය උපට්ඨානවී **සතිපට්ඨාන** නම් වේ ඒ **කායානුපස්සනා** සතිපට්ඨානයාගේ වැඩීම **කායානුපස්සනා සතිපට්ඨාන භාවනා** නම් වේ.

Free Distribution www.aathaapi.org

2. ලුහුඬු කොට ආශ්වාස කරන්නේ ලුහුඬු කොට ආශ්වාස කරමිසි ද, ලුහුඬු කොට ප්‍රශ්වාස කරන්නේ ලුහුඬු කොට ප්‍රශ්වාස කරමිසි ද දැන ආශ්වාස ප්‍රශ්වාස කටයුතු.

යට කියන ලද ආකාරයෙන් සිහියෙන් යුක්තව ආශ්වාස ප්‍රශ්වාස කරන්නා වූ පුද්ගල තෙම ලුහුඬු ආශ්වාසය ඇති වූ කල්හි, ලුහුඬු ආශ්වාසය සවලප වේලාවක් ආශ්වාස කරයි. ලුහුඬු ප්‍රශ්වාසය සවලප වේලාවක් ප්‍රශ්වාස කරයි. ලුහුඬු ආශ්වාස ප්‍රශ්වාසය සවලප වේලාවක් ආශ්වාස ප්‍රශ්වාස කරයි. මෙසේ ත්‍රිවිධාකාරයෙන් ලුහුඬු ආශ්වාස ප්‍රශ්වාසයන් දැන ආශ්වාස ප්‍රශ්වාස කරන කල්හි ඕහට **කත්තුකම්‍යතා කුශලචිත්තය** ඉපිද, කත්තුකම්‍යතාචිත්ත වශයෙන් ද යට කී ත්‍රිවිධාකාරයෙන් ලුහුඬු ආශ්වාස ප්‍රශ්වාස සවලප වේලාවක් කරන්නේය. මෙසේ ඉතා සියුම් බවට පැමිණි කල්හි **ප්‍රමොදය** උපදී. ඉක්බිති හෙතෙම ප්‍රමොදය වශයෙන් ද ත්‍රිවිධාකාරයෙන් ආශ්වාස ප්‍රශ්වාස කරන්නේ ය. මෙසේ දීඝ ආශ්වාස ප්‍රශ්වාසයන් මෙන් හ්‍රස්ව හෙවත් ලුහුඬු ආශ්වාස ප්‍රශ්වාසයන් අරමුණු කොට භාවනා කරන කල්හි **තත්‍රමජ්ඣත්තතා** නම් වූ උපෙක්ෂාව ඉපිද, ඒ ප්‍රතිභාග නිමිත්තෙහි උපචාර අප්පණා සමාධිය ලබන්නේ ය. මෙසේ ද **කායානුපස්සනා සතිපට්ඨාන** භාවනාව වඩන්නේ ය.

මෙසේ මේ යෝගීතෙම දීඝකාල වශයෙන් හා සවලප කාල වශයෙන් ද ආශ්වාස ප්‍රශ්වාස කරන්නේ, නවආකාර වශයෙන් ආශ්වාස ප්‍රශ්වාසයන් දන්නේ ය. මෙසේ දන්නා වූ ඒ යෝගාවචර භික්ෂුහට–

"දීඝෝ රස්සෝව අස්සාසෝ – පස්සාසෝපි ච තාදිසෝ
චත්තාරෝ වණ්ණා වත්තන්ති –
නාසිකග්ගෙව භික්ඛුනෝ"

යයි කියන ලද පරිදි, දීඝ වූ ආශ්වාසය, හ්‍රස්ව වූ ආශ්වාසය, දීඝ වූ ප්‍රශ්වාසය, හ්‍රස්ව වූ ප්‍රශ්වාසය යන සතර ආකාරයෝ යෝගාවචර භික්ෂුහුගේ නාසිකාග්‍රයෙහි පවතිත්.

Free Distribution www.aathaapi.org

3. සියලු ආශ්වාස කාය ප්‍රකට කොට දකිමින් ආශ්වාස කරන්නෙමියි හික්මෙන්නේ ය.

සියලු ප්‍රශ්වාස කාය ප්‍රකට කොට දනිමින් ප්‍රශ්වාස කරන්නෙමි යි හික්මෙන්නේ ය.

යට දක්වන ලද පරිද්දෙන් සියලු දීඝවූ ද හ්‍රස්වවූ ද ආශ්වාස ප්‍රශ්වාසයන් නැහැ අගදී නිමිත්ත ගෙන එහි සිත පිහිටුවා භාවනා කරන්නා වූ යෝගාවචර තෙම, සියලුම ආශ්වාස කායයාගේ ආදි, මධ්‍ය, පරියෝසාන වශයෙන් ප්‍රකට කොට දනිමින් ආශ්වාස කරන්නෙමියි හික්මෙන්නේ ය. එමෙන් ම සියලු ප්‍රශ්වාසකායයාගේ ද ආදි, මධ්‍ය, පරියෝසාන වශයෙන් ප්‍රකට කොට දනිමින් ප්‍රශ්වාස කරන්නෙමි යි හික්මෙන්නේ ය. මෙසේ ඒ යෝගී තෙම ඥානවිප්‍රයුක්ත සිතින් නොව ඥාන සම්ප්‍රයුක්ත සිතින් ම ආශ්වාස ප්‍රශ්වාස දැන හික්මිය යුතු බව දක්වන ලදී. ඇතැම් භික්ෂුවක්හට කලාප වශයෙන් සුණු විසුණු වූ ආශ්වාස ප්‍රශ්වාස කායයෙහි සමෘතිය ද ඥානය ද එළවා භාවනා කරන කල්හි ආදිය ප්‍රකට වන්නේ ය. මධ්‍යය සහ අවශානය ද ප්‍රකට නොවේ. හෙතෙම ආදිය ම ප්‍රකට කොට, පිරිසිඳ දැනගන්නට සමත් වේ. මධ්‍යය සහ අවශානය ද දැනගන්නට සමත් නොවන හෙයින් ඒ මධ්‍ය අවශාන දෙක්හි වෙහෙසට පත් වේ. එමෙන් ම ඇතැම් භික්ෂුවක්හට මධ්‍යය ප්‍රකට වේ. ආදිය සහ අවශානය ප්‍රකට නොවේ. හෙතෙම මධ්‍යය ප්‍රකට කොට දැනගන්නට සමත් වේ. ආදිය හා අවශානය ප්‍රකට නොවීමෙන් වෙහෙසට පත් වේ. ඇතැම් පුද්ගලයෙකුහට අවශානය ප්‍රකට වේ. ඔහට ආදිය සහ මධ්‍යය ප්‍රකට නොවීමෙන් ඒ දෙක්හි වෙහෙසට පත් වේ. ඇතැම් භික්ෂුවක් හට ආදිය, මධ්‍යය, අවශානය යන තුන් තැනම, සමෘතිය හා ඥානය ද එළවා භාවනා කිරීමෙන් ප්‍රකට වේ. හෙතෙම සියලුම ආශ්වාස ප්‍රශ්වාස කායයන් ප්‍රකට කොට දැනීමට සමත් හෙයින් කිසි තැනක වෙහෙසට පත්නොවී

Free Distribution www.aathaapi.org

හික්මෙන්නේ ය, ගැටෙන්නේ ය, වැයම් කරන්නේ ය. මෙසේ ආනාපාන සතිය වඩන්නහුගේ සමෘති ජීයෂී සඛ්‍යාත වූ යම් සංවරයක් ඇද්ද, එය ඔහුගේ **අධිශීල ශික්ෂාය.** යම් සමාධියක් ඇද්ද, එය ඔහුගේ **අධිචිත්ත ශික්ෂාය.** යම් ප්‍රඥාවෙක් වේ ද එය ඔහුගේ **අධිප්‍රඥා ශික්ෂාය.** මේ තුන් ශික්ෂාවන්ගේ වශයෙන් ඒ ආශ්වාස ප්‍රශ්වාස අරමුණෙහි පවත්නා වූ සමෘතියෙන් හා භාවනා මනසකාරයෙන් හික්මෙන්නේ ය. එකී කුසල ධර්මයන් ආසේවනය කරන්නේ ය, වඩන්නේ ය, නැවත නැවත පැවැත්වීමෙන් බහුලීකෘත කරන්නේ ය.

පළමු ක්‍රම දෙකින් දීර්ඝ වූ ආශ්වාස ප්‍රශ්වාසයන්ගේ ද හ්‍රස්ව වූ ආශ්වාස ප්‍රශ්වාසයන්ගේ ද වර්තමාන කාල වශයෙන් අරමුණු කොට සිත පිහිටුවා ගැනීම වදරන ලදී. මේ තුන් වන වසතුවෙන් ඒ ආශ්වාස ප්‍රශ්වාස ආරම්මණයන් හි ඥානසම්ප්‍රයුක්ත සිත් උපදවා ගැනීම්-වශයෙන් යෝග කටයුතු බව වදරන ලදී.

4. ඖදාරික කාය සංස්කාර සංසිඳුවමින් ආශ්වාස කරන්නෙමි සි හික්මෙන්නේ ය.

ඖදාරික කාය සංස්කාර සංසිඳුවමින් ප්‍රශ්වාස කරන්නෙමි සි හික්මෙන්නේ ය.

කායසංස්කාර නම් ආශ්වාස ප්‍රශ්වාසයි. මේ ආශ්වාස ප්‍රශ්වාසයෝ චිත්තසමුට්ඨාන වුව ද කරජකාය පිළිබඳව පවත්නා හෙයින් කායසංස්කාර යයි කියනු ලැබේ. **පස්සම්භනය** නම් ව්‍යුපසමනය හෙවත් සංසිඳුවීම ය. එවැනි සංසිඳුවීමක් නැති කල්හි උපදනා සුළු ආශ්වාස ප්‍රශ්වාසයෝ ඖදාරික කායසංස්කාර නම් වෙත්. මේ ඖදාරික කායසංස්කාරයන් ප්‍රයෝග සම්පත්තියෙන්, නැවත නැවත නූපදනාසේ සංසිඳුවමින් හික්මීම, මෙයින් අදහස් කරන ලදී.

Free Distribution www.aathaapi.org

මේ කර්මස්ථාන භාවනාව ආරම්භ කිරීමට පෙර ඉරියව් නොසන්සුන් බැවින් ද, කිලිටි වූ සිතින් උපදනා වූ ප්‍රණීත නොවූ රූප ඇති බැවින් ද ශරීරය පරිදෘහ සහිතය නොහොත් ඖදාරික ය. නිතර කෙලෙස් උපදනා හෙයින් සිත ද ඖදාරික ය. මේ කායචිත්තයන්ගේ ඖදාරික බව නොසංසිඳුන කල්හි, ඒ ඖදාරික කායචිත්තයන් නිසා පවත්නා ආශ්වාස ප්‍රශ්වාසයෝ ද ඖදාරික වෙත්. බොහෝවිට බලවත් වේ. ආශ්වාස ප්‍රශ්වාසයන්ට නාසිකාව නොපොහොනා කල්හි මුඛයෙන් ද ආශ්වාස ප්‍රශ්වාස පවත්වමින් සිටි. යම් කලෙක්හි මේ යෝගීතෙම, පළඟ බැඳ උඩුකය යෘජු කොට පිහිටුවා හිදීමෙන් ශරීරය ද, භාවනා-රම්මණයෙහි පෙරටු කොට සිත පිහිටුවා ගැනීමෙන් සිත ද, යන කායචිත්ත දෙදෙනාගේ පරිග්‍රහය ඇති කරගත් කල්හි, ඒ කාය චිත්ත දෙදෙනා ශාන්ත ද වෙත්, අතිශයින් ශාන්ත ද වෙත්. අන් අරමුණු නොගන්නා හෙයින්, නොහොත් වික්ෂේප නොවන හෙයින් කමටහන මෙනෙහි කරන්නා වූ සිත ද ශාන්ත වෙයි. ශාන්ත වූ සිතින් උපදනා චිත්තජ රූපයෝ ද ලහුතා, මෘදුතා, කම්මඤ්ඤතා වශයෙන් මෘදු මොළොක් කර්මණ්‍ය බවට පත්ව ශාන්ත වෙති. කාය චිත්ත දෙදෙනා ශාන්ත බවට පත්වූ කල්හි ආශ්වාස ප්‍රශ්වාසයෝ ද ශාන්ත ව සියුම් ව පවතිත්. ආශ්වාස ප්‍රශ්වාසයෝ ඇද්දෝහෝයි සෙවීමට තරම් සියුම් බවට පැමිණෙති.

යම්සේ පුරුෂයෙක් වේගයෙන් හෝ දුවවිත්, පරීතයෙන් හෝ බැස, මහා බරක් හෝ හිසින් බහා තබා සිටි කල්හි, ඔහුගේ ආශ්වාස ප්‍රශ්වාසයෝ ඖදාරික වෙද්ද, නාසිකායෙන් පමණක් ආශ්වාස ප්‍රශ්වාස කිරීමට නො හැකිවූයේ මුඛයෙන් ද ආශ්වාස ප්‍රශ්වාස කරන්නේ ද, ඒ පරිශ්‍රමය නොහොත් විඛාව දුරු කොට නහා, පැන් බී, තෙත් රෙදිකඩක් ළෙහි තබාගෙන සිහිල් සෙවනෙහි හුන්නේ, ඔහුගේ ඒ ආශ්වාස ප්‍රශ්වාසයෝ සියුම් ව ඇද්දෝ නැද්දෝ යි සෙවිය යුතු බවට පැමිණෙන්නේ ද, යෝගීහට ද ඖදාරික ආශ්වාස ප්‍රශ්වාසයන් සංසිඳුන කල්හි එසේම ය.

Free Distribution www.aathaapi.org

අපරිගෘහීත කාලයට වඩා පරිගෘහීත කාලයෙහි ආශ්වාස ප්‍රශ්වාසයෝ සියුම් ය.

පරිගෘහීත කාලයට වඩා ප්‍රථම්ධ්‍යානොපචාරයෙහි දී ආශ්වාස ප්‍රශ්වාසයෝ සියුම් ය.

ප්‍රථම්ධ්‍යානොපචාරයෙහිදීට වඩා ප්‍රථම්ධ්‍යානයෙහි දී ආශ්වාස ප්‍රශ්වාසයෝ සියුම්ය.

ප්‍රථම්ධ්‍යානයෙහිදීට වඩා ද්විතියධ්‍යානොපචාරයෙහි දී ආශ්වාස ප්‍රශ්වාසයෝ සියුම් ය.

ද්විතියධ්‍යානොපචාරයෙහිදීට වඩා ද්විතියධ්‍යානයෙහිදී ආශ්වාස ප්‍රශ්වාසයෝ සියුම් ය.

ද්විතියධ්‍යානයෙහිදීට වඩා තෘතියධ්‍යානොපචාරයේදී ආශ්වාස ප්‍රශ්වාසයෝ සියුම් ය.

තෘතියධ්‍යානොපචාරයට වඩා තෘතියධ්‍යානයෙහිදී ආශ්වාස ප්‍රශ්වාසයෝ සියුම් ය.

තෘතියධ්‍යානයෙහිදීට වඩා චතුර්ථධ්‍යානොපචාරයෙහිදී ආශ්වාස ප්‍රශ්වාසයෝ සියුම් ය.

චතුර්ථධ්‍යානොපචාරයෙහිදීට වඩා චතුර්ථධ්‍යානයෙහිදී ආශ්වාස ප්‍රශ්වාසයෝ අතිසියුම්ව නැතැයි කිවයුතු බවට පැමිණෙන්නේ ය.

මේ කියන ලද්දේ සමථ භාවනාවගේ වශයෙනි. විදර්ශනායෙහි දී අපරිගෘහීත කාලයෙහි හෙවත් කමටහන් නොගත් කල්හි පැවති කායසංස්කාර නම් වූ ආශ්වාස ප්‍රශ්වාසයෝ ඕදාරික ය. සතර මහා භූතයන් පරිගෘහීත කාලයෙහි කායසංස්කාරය සියුම් ය. සතර මහා භූතයන් පරිගෘහීත කාලයෙහිදීට වඩා උපාදාය රූප පරිගෘහීත කල්හි කායසංස්කාරයෝ සියුම් ය. එයටත් වඩා සකල රූප පරිගෘහීත කාලයෙහි කායසංස්කාරයෝ සියුම් ය.

Free Distribution www.aathaapi.org

එය ද ඖදාරික ය. අරූප පරිගෘහීත කල්හි එයටත් වඩා සියුම් ය. අරූප පරිගෘහීත කාලයට වඩා රූපාරූප පරිගෘහීත කාලයෙහි සියුම් ය. එයටත් වඩා ප්‍රත්‍යය පරිගෘහීත කාලයෙහි කායසංස්කාරයෝ සියුම් ය. එයටත් වඩා සප්‍රත්‍යය නාම-රූප පරිගෘහීත කාලයෙහි දී සියුම් ය. එය ද ඖදාරික ය. එයටත් වඩා උදයව්‍යයානුදර්ශනාදී වශයෙන් ලක්ෂණාරම්මණික විදර්ශනායෙහි සියුම් ය. එය ද දුර්බල විදර්ශනායෙහි දී ඖදාරිකය, බලවත් විදර්ශනාවෙහි දී සියුම් ය. මෙසේ පූර්ව පූර්ව කායසංස්කාර පශ්චිම පශ්චිම-යෙන් සන්සිඳෙන්නේ ය.

ද්විතීය චතුෂ්කය

1. **පීතිපටිසංවෙදී අස්ස සික්ඛති**
   පීතිපටිසංවෙදී පස්ස සික්ඛති

2. **සුඛ පටිසංවෙදී අස්ස සික්ඛති**
   සුඛ පටිසංවෙදී පස්ස සික්ඛති

3. **චිත්ත සංඛාර පටිසංවෙදී අස්ස සික්ඛති**
   චිත්ත සංඛාර පටිසංවෙදී පස්ස සික්ඛති

4. **පස්සම්භයං චිත්ත සංඛාරං අස්ස සික්ඛති**
   පස්සම්භයං චිත්ත සංඛාරං පස්ස සික්ඛති.

මෙහි සාමාන්‍ය අර්ථය නම්:—

1. ප්‍රීතිය දනිමින්, ප්‍රකට කර ගනිමින් ආශ්වාස කරන්නෙමි යි හික්මෙන්නේ ය.

   ප්‍රීතිය දනිමින්, ප්‍රකට කර ගනිමින් ප්‍රශ්වාස කරන්-නෙමි යි හික්මෙන්නේ ය.

2. සුඛය දනිමින්, ප්‍රකටකර ගනිමින් ආශ්වාස කරන්නෙමි යි හික්මෙන්නේ ය.

   සුඛය දනිමින්, ප්‍රකටකර ගනිමින් ප්‍රශ්වාස කරන්-නෙමි යි හික්මෙන්නේ ය.

Free Distribution www.aathaapi.org

3. චිත්ත සංස්කාරයන් දනිමින්, ප්‍රකට කර ගනිමින් ආශ්වාස කරන්නෙමි යි හික්මෙන්නේ ය.

චිත්ත සංස්කාරයන් දනිමින්, ප්‍රකට කර ගනිමින් ප්‍රශ්වාස කරන්නෙමි යි හික්මෙන්නේ ය.

4. ඔඉදුරික චිත්ත සංස්කාරයන් සංසිඳුවමින් ආශ්වාස කරන්නෙමියි හික්මෙන්නේ ය.

ඔඉදුරික චිත්ත සංස්කාරයන් සංසිඳුවමින් ප්‍රශ්වාස කරන්නෙමියි හික්මෙන්නේ ය.

මේ ආනාපානසති භාවනායෙහි ද්විතිය, තෘතිය, චතුර්ථ චතුෂ්කයෝ වනාහී, ප්‍රථම චතුෂ්කයාගේ වශයෙන් භාවනා කොට ලබාගත් ධ්‍යාන ඇති යෝගාවචරයාහට වෙදනා, චිත්ත, ධම්මානුපස්සනා වශයෙන් දේශනා කරන ලද බව දත යුතු. ධ්‍යාන නැත්තාහට ඒ චතුෂ්ක තුන වැඩිය නො හැකිවේ.

1. ප්‍රීතිය දනිමින් ප්‍රකට කර ගනිමින් ආශ්වාස කරන්නෙමියි හික්මෙන්නේ ය.

ප්‍රීතිය දනිමින්, ප්‍රකටකර ගනිමින් ප්‍රශ්වාස කරන්නෙමි යි හික්මෙන්නේ ය.

මෙහි **ප්‍රීතිය** නම් ප්‍රථමධ්‍යාන, ද්විතියධ්‍යාන යන ධ්‍යාන දෙක්හි ධ්‍යානාඞ්ග වශයෙන් ඇතිවූ ප්‍රීති නම් වූ ධ්‍යානාඞ්ග යයි. මේ ප්‍රීතිය දැනීම හා ප්‍රකටකර ගැනීම දෙයාකාරයකින් සිදුවේ. එනම් **ආරම්මණ** වශයෙන් හා **අසම්මෝහ** වශයෙන් යන දෙයාකාරයෙනි.

යෝගාවචර තෙම, සප්‍රීතික වූ ප්‍රථමධ්‍යානයට හා ද්විතියධ්‍යානයට ද පිළිවෙලින් සමවැදී, ඒ සමාපත්ති-ක්ෂණයේදී ම, ධ්‍යාන ලැබීමෙන් **ආරම්මණ** වශයෙන් ඒ ධ්‍යානයටම ඇතුළත් වූ ප්‍රීතිය ද දන්නේ වේ. යම්සේ සර්පයන් සොයන්නාවූ පුරුෂ තෙම ඒ සර්පයා වසන

Free Distribution www.aathaapi.org

තුඹස දුටු කල්හි සර්පයා ද දක්නාලදම වේද, මන්ත්‍ර බලයෙන් ඒ සර්පයා අල්වා ගන්නට පිළිවන් වන හෙයින් සර්පයා ගන්නාලද්දේ ම වේ ද, එපරිද්දෙන් ම ප්‍රීතියට ආසන්න වූ ආලම්බනය දත් කල්හි ප්‍රීතිය ද දක්නා ලදම වේ. **සවලක්ඛණ** හෙවත් සාමාන්‍ය **ලක්ඛණ** වශයෙන් ප්‍රීතිය දන්නා ලද්දේ ද වේ. මෙය **ආරම්මණය** වශයෙන් ප්‍රීතිය දැනීමය.

එසේම **සප්‍රීතික** වූ ප්‍රථම, ද්විතීය ධ්‍යානයන්ට පිළිවෙලින් සමවැද, එයින් නැගී ධ්‍යාන සම්ප්‍රයුක්ත වූ ප්‍රීතිය, **ක්ෂය** වශයෙන් ද, **ව්‍යය** වශයෙන් ද **සම්මර්ශනය** කරන්නා වූ යෝගාවචරයා විසින් තියුණු වූ ඒ විදර්ශනා ඥානයෙන් ප්‍රීතිය ද දක්නා කෙණෙහි ප්‍රීතියගේ සවලක්ඛණයන්, ප්‍රතිවේධ කිරීමෙන් යම් බඳු වූ සාමාන්‍ය, විශේෂ ලක්ෂණයෙක් වේ ද, ඒ ලක්ෂණය දත් කල්හි ඒ ධර්මය ද ඇති සැටියෙන්, **අසම්මොහ** වශයෙන් දන්නාලද්දේ ම වේ. මෙසේ ආවර්ජනා කරන්නාහට, විදර්ශනා ඥානයෙන් තිලකුණු ආරෝපණය කොට ප්‍රීතිය දන්නාහට, දක්නාහට, ප්‍රත්‍යවේක්ෂා කරන්නාහට, ප්‍රීතියෙහි විදර්ශනා චිත්තය පිහිටුවන්නාහට, ශ්‍රද්ධායෙන් අදහන්නාහට, වීර්‍යය ගන්නාහට, සිහිය එළවන්නාහට, සිත එකඟ කරන්නාහට, විදර්ශනාඥානයෙන් මනාව දක්නාහට, ලක්ෂණ, රස, පච්චුපට්ඨාන, පදට්ඨාන වශයෙන් **අභිඤ්ඤෙය්‍ය** හෙවත් **ඤාතපරිඤ්ඤයෙන්** දතයුත්ත ද, **පරිඤ්ඤෙය්‍ය** හෙවත් තිලකුණු වශයෙන් **තීරණ පරිඤ්ඤයෙන්** දතයුත්ත ද, **පහාතව්‍ය** හෙවත් තදඞ්ග සමුච්ඡේද වශයෙන් පහ කළ යුත්ත ද, **භාවිතව්‍ය** හෙවත් වැඩිය යුතු වූ මාගීය ද, **සාක්ඡාත්කරණීය** හෙවත් සාක්ෂාත් කටයුතු වූ නිවන හා ඵලය ද **සාක්ඡාත් කරන්නහු** විසින් මාගීක්ෂණයෙහි දී යථා සවභාවය වසා සිටින මෝහය නසා පවත්නා වූ ඥානයෙන් කැමති කැමති කල්හි දැනගන්නට සමත්වන හෙයින් **අසම්මොහ** වශයෙන් ප්‍රීතිය ද දන්නාලද්දේ ම වෙයි.

Free Distribution www.aathaapi.org

මෙසේ යෝගාවචර තෙම ධ්‍යානසම්ප්‍රයුක්ත ප්‍රීතිය දනිමින්, ප්‍රකට කරගනිමින් ආශ්වාස කරන්නෙමියි භික්ෂු-මෙන්නේ ය.

2. සුඛය දනිමින්, ප්‍රකට කර ගනිමින් ආශ්වාස කරන්නෙමි සි භික්ෂුමෙන්නේ ය.

සුඛය දනිමින්, ප්‍රකට කර ගනිමින් ප්‍රශ්වාස කරන්නෙමි සි භික්ෂුමෙන්නේ ය.

මෙහි **සුඛය** නම් ප්‍රථම, ද්විතීය, තෘතීය ධ්‍යාන සම්ප්‍රයුක්ත සුඛ නම් වූ ධ්‍යානාඞ්ගය යයි. එය **කායික** සුඛය, **චෛතසික** සුඛය යන දෙවැදෑරුම් වූ සුඛය වේ. මේ **සුඛය** ද, යට කියන ලද ප්‍රීතිය මෙන් සුඛසහගත ත්‍රිවිධ ධ්‍යානයට සමවැදීමේදී ම **ආරම්මණ** වශයෙන් ද, ඒ ධ්‍යානයෙන් නැගී, ධ්‍යාන සම්ප්‍රයුක්ත සුඛය, ක්ෂය, ව්‍යය වශයෙන් සම්මර්ශනය කරන කල්හි විදර්ශනා **ක්ෂණයෙහි ලක්ෂණ** ප්‍රතිවේධ වශයෙන් **අසම්මෝහ** වශයෙන් ද දන්නේ ද වේ, ප්‍රකටකර ගැනීම ද වේ. මෙසේ යෝගාවචර තෙම සුඛය දනිමින්, ප්‍රකටකර ගනිමින් ආශ්වාස ප්‍රශ්වාස කරන්නේ ය.

මේ වස්තු දෙක්හි වේදනානුපස්සනාව දක්වන ලද බව දත යුතු. පීති පටිසංවෙදී යන පදයෙන් ප්‍රීතිශීර්ෂයෙන් ද සුඛ පටිසංවෙදී යන පදයෙන් සවරූප වශයෙන් ද වේදනාව දක්වන ලදී.

3. චිත්ත සංස්කාරයන් දනිමින්, ප්‍රකට කර ගනිමින් ආශ්වාස කරන්නෙමි සි භික්ෂුමෙන්නේ ය.

චිත්ත සංස්කාරයන් දනිමින්, ප්‍රකට කර ගනිමින් ප්‍රශ්වාස කරන්නෙමි සි භික්ෂුමෙන්නේ ය.

මෙහි **චිත්තසංස්කාරයෝ** නම් **වේදනාස්කන්ධය** හා **සංඥාස්කන්ධයයි.** එය සතර ධ්‍යානාඞ්ගයන්ගේ වශයෙන් ම චිත්තසංඛාර පටිසංවෙදී වන්නේ ය. සංඥා ද, වේදනා ද යන මේ ධර්මයෝ චිත්තයෙහි ම වන හෙයින් චිත්තප්‍රතිබද්ධයහ. එ හෙයින් සාඥසම්ප්‍රයුක්ත වූ වේදනාව දක්වන ලද බව දත යුතු.

Free Distribution www.aathaapi.org

යෝගාවචර තෙම ඉදින් ආශ්වාස ප්‍රශ්වාසයන් දීඝ්, හ්‍රස්ව වශයෙන් දැන ආශ්වාස ප්‍රශ්වාස කරමින්, ඖදාරික ඖදාරික ආශ්වාස ප්‍රශ්වාස නම් වූ කාය සංඝකාරයන් සංසිඳුවමින් නීවරණ ධර්මයන් විෂ්කම්භනය කොට සතර රූපාවචර ධ්‍යානයන් උපදවාගෙන, ඒ ධ්‍යානයන්හි අනතගීත ප්‍රීති සහ සුඛ නම් වූ ධ්‍යානාඞ්ගයන් ආරම්මණ වශයෙන් හා අසම්මෝහ වශයෙන් ද දැන ආශ්වාස ප්‍රශ්වාස කොට, ඉක්බිති ඒ ධ්‍යාන චිත්තයෙහි ම වූ සංඥා සම්ප්‍රයුක්ත වූ වෙදනාව ද දැන, මෙනෙහි කොට ආශ්වාස ප්‍රශ්වාස කරමින් භික්මෙන්නේ ය. එහෙයින් චිත්තසංඝකාර නම් වූ සංඥා සම්ප්‍රයුක්ත වෙදනාව ද දනිමින්, ප්‍රකට කර ගනිමින් ආශ්වාස ප්‍රශ්වාස කරන්නෙමියි භික්මෙන්නේ යයි කියන ලදී.

4. ඖදාරික චිත්ත සංඝකාරයන් සංසිඳුවමින් ආශ්වාස කරන්නෙමි යි භික්මෙන්නේ ය.

ඖදාරික චිත්ත සංඝකාරයන් සංසිඳුවමින් ප්‍රශ්වාස කරන්නෙමි යි භික්මෙන්නේ ය.

යෝගාවචර තෙම සංඥාස්කන්ධය සහිත වූ වෙදනා ස්කන්ධය දනිමින් ආශ්වාස ප්‍රශ්වාස කරන්නේ, යට කාය සංඝකාරයන්ගේ සංසිඳුවීම වන පරිද්දෙන්, යට යට ධ්‍යානයන්හිදීට වඩා මතු මතු ධ්‍යානයන්හිදී ක්‍රමයෙන් මේ චිත්ත සංඝකාරයන් ද සංසිඳුවමින් ආශ්වාස ප්‍රශ්වාස කරන්නේ ය. ප්‍රථමධ්‍යානයෙහිදී චිත්ත සංඝකාරයෝ ඖදාරික ය. ද්විතීයධ්‍යානයෙහිදී සියුම් ය. ද්විතියධ්‍යානයෙහිදී චිත්තසංඝකාරයෝ ඖදාරික ය. තෘතීයධ්‍යානයෙහිදී සියුම් ය. තෘතීයධ්‍යානයෙහිදී ඖදාරික ය. චතුර්ථධ්‍යානයෙහිදී සියුම් ය. විදර්ශනා ක්‍රමයෙහිදී ද කායසංඝකාරයන්ට කී පරිද්දෙන් ම දතයුතු.

මෙසේ මේ දවිතීය චතුෂ්කය වෙදනානුපස්සනා වශයෙන් වදරණ ලදී.

Free Distribution www.aathaapi.org

තෘතීය චතුෂ්කය

1. චිත්ත පටිසංවෙදි අස්ස සික්ඛාමීති සික්ඛති
චිත්ත පටිසංවෙදි පස්ස සික්ඛාමීති සික්ඛති

2. අභිප්පමොදයං චිත්තං අස්ස සික්ඛාමීති සික්ඛති
අභිප්පමොදයං චිත්තං පස්ස සික්ඛාමීති සික්ඛති.

3. සමාදහං චිත්තං අස්ස සික්ඛාමීති සික්ඛති
සමාදහං චිත්තං පස්ස සික්ඛාමීති සික්ඛති.

4. විමොචයං චිත්තං අස්ස සික්ඛාමීති සික්ඛති
විමොචයං චිත්තං පස්ස සික්ඛාමීති සික්ඛති.

මෙහි සාමාන්‍ය අර්ථය නම්:-

1. සිත මනාකොට දනිමින් ප්‍රකට කර ගනිමින් ආශ්වාස කරන්නෙමි යි හික්මෙන්නේ ය.

   සිත මනාකොට දනිමින්, ප්‍රකට කර ගනිමින් ප්‍රශ්වාස කරන්නෙමි යි හික්මෙන්නේ ය.

2. සිත අභිප්‍රමෝද කරමින් ආශ්වාස කරන්නෙමි යි හික්මෙන්නේ ය.

   සිත අභිප්‍රමෝද කරමින් ප්‍රශ්වාස කරන්නෙමි යි හික්මෙන්නේ ය.

3. සිත අරමුණෙහි සමකොට පිහිටුවමින් ආශ්වාස කරන්නෙමි යි හික්මෙන්නේ ය.

   සිත අරමුණෙහි සමකොට පිහිටුවමින් ප්‍රශ්වාස කරන්නෙමි යි හික්මෙන්නේ ය.

Free Distribution www.aathaapi.org

4. සිත නීවරණ ධ්‍යානාඞ්ග ආදියෙන් මුදමින් ආශ්වාස කරන්නෙමි යි හික්මෙන්නේ ය.

සිත නීවරණ ධ්‍යානාඞ්ග ආදියෙන් මුදමින් ප්‍රශ්වාස කරන්නෙමි යි හික්මෙන්නේ ය.

මේ තෘතීය චතුෂ්කය චිත්තානුපස්සනා වශයෙන් භාග්‍යවතුන් වහන්සේ වදාළ සේක.

1. සිත මනාකොට දනිමින්, ප්‍රකට කර ගනිමින් ආශ්වාස කරන්නෙමි යි හික්මෙන්නේ ය.

සිත මනාකොට දනිමින් ප්‍රකට කර ගනිමින් ආශ්වාස කරන්නෙමි යි හික්මෙන්නේ ය.

මෙහි **චිත්ත** නම් සතර ධ්‍යාන චිත්තයෝ ය. යෝගාවචර තෙම ප්‍රථම, ද්විතීය, චතුෂ්කයන්ගේ වශයෙන් ආනාපාන සතිය වඩා කායසංඛාරයන් හා චිත්තසංඛාරයන් ද සංසිඳුවා ගෙන, ඉක්බිති එසේ කාය-චිත්තසංඛාරයන් සංසිඳුවා ගැනීමට උපකාර වූ ධ්‍යාන චිත්තයන් ද මනාකොට දැන ආශ්වාස ප්‍රශ්වාස කරමින් හික්මෙන්නේ ය.

2. සිත අභිප්‍රමොද කරමින් ආශ්වාස කරන්නෙමි යි හික්මෙන්නේ ය.

සිත අභිප්‍රමොද කරමින් ප්‍රශ්වාස කරන්නෙමි යි හික්මෙන්නේ ය.

යෝගාවචර තෙම ධ්‍යාන චිත්තය මනාකොට දැන ඒ ධ්‍යාන චිත්ත සම්ප්‍රයුක්ත ප්‍රීතිසම්බොධ්‍යාඞ්ග වූ ධ්‍යාන ප්‍රීතියෙන් සතුටු වන්නේ හෝ පසින් සතුටු වන්නේ නොහොත් ප්‍රීතිය අරමුණු කොට ඇති විදර්ශනා චිත්තය එම ආලම්බන වූ ප්‍රීතිය විසින් සතුටු කරමින් ආශ්වාස ප්‍රශ්වාස කරන්නෙමි යි හික්මෙන්නේ ය. මේ **අභිප්‍රමොදය, සමාධි** වශයෙන් ද, **විදර්ශනා** වශයෙන් දැයි දෙයාකාරයෙන් ම

Free Distribution www.aathaapi.org

සිදුවේ. ප්‍රීතිසහගත වූ ප්‍රථම, දවිතිය යන ධ්‍යාන ද්වයට සමවදනා කෙණෙහි ම තත්සම්ප්‍රයුක්ත ප්‍රීතියෙන් සිත සතුටු කිරීම **සමාධි** වශයෙන් **අභිප්‍රමොද** කිරීම නම් වේ. ඒ ප්‍රීති සහගත ධ්‍යානද්වයට සමවැද එයින් නැගී ධ්‍යාන සම්ප්‍රයුක්ත ප්‍රීතිය ක්ෂය, ව්‍යය වශයෙන් සම්මර්ශනය කිරීම **විදර්ශනා** වශයෙන් සිත **අභිප්‍රමොද** කිරීම නම් වේ. මෙසේ දෙයාකාරයෙන් සිත අභිප්‍රමොදය කරමින් ආශ්වාස ප්‍රශ්වාස කරන්නෙමි සි භික්මෙන්නේ ය.

3. සිත අරමුණෙහි සමකොට පිහිටුවමින් ආශ්වාස කරන්නෙමි සි භික්මෙන්නේ ය.

සිත අරමුණෙහි සමකොට පිහිටුවමින් ප්‍රශ්වාස කරන්නෙමි සි භික්මෙන්නේ ය.

සිත සමාහිත කරගැනීම හෙවත් අරමුණෙහි සමකොට පිහිටුවා ගැනීම **සමාධි** වශයෙන් හා **විදර්ශනා** වශයෙන් දැයි යන දෙයාකාරයෙන් ම සිදු වේ. ප්‍රථම ධ්‍යානාදීන්ගේ වශයෙන් අරමුණෙහි සිත සමකොට තබන්නේ නොහොත් මදකුදු ලීන පක්ෂයට ද, උඩවිව පක්ෂයට ද නොගොස්, අඩුවැඩි නොව, ඉන්ද්‍රිය සමත්වයට හෙවත් ඉන්ද්‍රියයන්ගේ සමබවට පැමිණීමෙන් විසම නොව, සමව සිත පවත්වා ගැනීම සමාධි වශයෙන් සමාහිත කරගැනීම නම් වේ. ඒ ධ්‍යානයන්ට සමවැද එයින් නැගී ධ්‍යාන සම්ප්‍රයුක්ත වූ ප්‍රීතිය, ක්ෂය, ව්‍යය වශයෙන් සම්මර්ශනය කරණුවහට විදර්ශනාක්ෂණයෙහි දී අනිත්‍යාදී ලක්ෂණ ප්‍රතිවෙධ කිරීමෙන් **ක්ෂණික සමාධිය** උපදී. මෙසේ උපන්නාවූ ක්ෂණික සමාධි වශයෙන් ද අරමුණෙහි සිත සමකොට තබන්නේ **විදර්ශනා** වශයෙන් සිත අරමුණෙහි සමකොට පිහිටුවා ගැනීම නම් වේ. මෙසේ ද යෝගාවචර තෙම අරමුණෙහි මනාකොට සිත පිහිටුවමින් ආශ්වාස ප්‍රශ්වාස කරන්නෙමි සි භික්මෙන්නේ ය.

Free Distribution www.aathaapi.org

4. සිත නීවරණ ධ්‍යානාඞ්ගාදියෙන් මුදමින් ආශ්වාස කරන්නෙමි යි හික්මෙන්නේ ය.

සිත නීවරණ ධ්‍යානාඞ්ගාදියෙන් මුදමින් ප්‍රශ්වාස කරන්නෙමි යි හික්මෙන්නේ ය.

යෝගාවචර තෙව ප්‍රථම ධ්‍යානයට සමවැදීමේදී සිත **විෂ්කම්භන විමුක්ති** වශයෙන් **නීවරණයන්** කෙරෙන් මිදෙන්නේ, වෙන්කරන්නේ, වෙසෙසින් වෙන් කරන්නේ, නීවරණයන් දුරු කරන්නේ ය. දවිතිය ධ්‍යානයෙන් සිත **විතක්ක - විචාරයන්** කෙරෙන් මුදන්නේ ය. තෘතිය-ධ්‍යානයෙන් සිත **ප්‍රීතිය** කෙරෙන් මුදන්නේ ය. චතුර්ථ ධ්‍යානයෙන් **සුඛ - දුක්ඛයන්** කෙරෙන් සිත මුදන්නේ ය, වෙසෙසින් මුදන්නේ ය. තවද ඒ ධ්‍යානයන්ට සමවැද, එයින් නැඟී ධ්‍යානසම්ප්‍රයුක්ත චිත්තය ක්ෂය, ව්‍යය වශයෙන් සම්මර්ශනය කරන කල්හි ඒ යෝගී තෙම අනිත්‍යතාවයාගේ කෙළවර වූ භඞ්ගය දක්නා **භඞ්ගානුපස්සනා** ඤාණයෙහි චිත්තාමුඛයෙන් සියලු සංස්කාරයන් අනිත්‍ය වශයෙන් දකී. මෙසේ හෙතෙම ත්‍රෛභූමික ධර්මයන්ගේ අනිත්‍යතාවය දක්නා **අනිත්‍යානුපස්සනාවෙන්** ප්‍රත්‍යයසමුත්පන්න ධර්මයන් කෙරෙහි නිත්‍යයහ, ශාස්වතයහ යි පැවති මිථ්‍යා සංඥාවෙන් හෙවත් මිථ්‍යා දෘෂ්ටියෙන් සිත මුදාගන්නේ ය. එසේ ම **දුක්ඛානුපස්සනායෙන්** සුඛසංඥයෙන් ද, **අනත්තානුපස්සනායෙන්** ආත්ම සංඥයෙන් ද, සංස්කාරයන් කෙරෙහි නිර්භේදකාරයෙන් **නිබ්බිදානුපස්සනායෙන්** නන්දි නම් වූ සප්‍රීතික තෘෂ්ණායෙන් ද, සංස්කාරයන් කෙරෙහි විරජ්ජනා කාරයෙන් පැවති **විරාගානුපස්සනායෙන්** රාගයා කෙරෙන් ද, සංස්කාරයන්ගේ නිරෝධය බලත්නා වූ **නිරෝධානුපස්සනායෙන්** සමුදයෙන් ද, පටිනිස්සජ්ජනාකාරයෙන් පවත්නාවූ **පටිනිස්සග්ගානුපස්සනායෙන්** ආදානයෙන් හෙවත් අනිත්‍යාදී ග්‍රහණයෙන් හෝ ප්‍රතිසන්ධිග්‍රහණයෙන් හෝ සිත මුදමින් ආශ්වාස ප්‍රශ්වාස කරමින් හික්මෙන්නේ ය. මෙසේ හෙයින් මේ තෘතිය චතුෂ්කය චිත්තානු පස්සනා වශයෙන් දක් වන ලද බව දත යුතු.

Free Distribution www.aathaapi.org

චතුර්ථ චතුෂ්කය

1. අනිච්චානුපස්සී අස්ස සික්ඛාමීති සික්ඛති
අනිච්චානුපස්සී පස්ස සික්ඛාමීති සික්ඛති.

2. විරාගානුපස්සී අස්ස සික්ඛාමීති සික්ඛති
විරාගානුපස්සී පස්ස සික්ඛාමීති සික්ඛති.

3. නිරොධානුපස්සී අස්ස සික්ඛාමීති සික්ඛති
නිරොධානුපස්සී පස්ස සික්ඛාමීති සික්ඛති.

4. පටිනිස්සග්ගානුපස්සී අස්ස සික්ඛාමීති සික්ඛති
පටිනිස්සග්ගානුපස්සී පස්ස සික්ඛාමීති සික්ඛති.

මෙහි අර්ථය නම්:-

1. අනිත්‍යය යි දකිමින් ආශ්වාස කරන්නෙමි යි භික්මෙන්නේ ය.

   අනිත්‍යය යි දකිමින් ප්‍රශ්වාස කරන්නෙමි යි භික්මෙන්නේ ය.

2. විරාගය දකිමින් ආශ්වාස කරන්නෙමි යි භික්මෙන්නේ ය.

   විරාගය දකිමින් ප්‍රශ්වාස කරන්නෙමි යි භික්මෙන්නේ ය.

3. නිරොධය දකිමින් ආශ්වාස කරන්නෙමි යි භික්මෙන්නේ ය.

   නිරොධය දකිමින් ප්‍රශ්වාස කරන්නෙමි යි භික්මෙන්නේ ය.

4. පටිනිස්සග්ගය දකිමින් ආශ්වාස කරන්නෙමි යි භික්මෙන්නේ ය.

   පටිනිස්සග්ගය දකිමින් ප්‍රශ්වාස කරන්නෙමි යි භික්මෙන්නේ ය.

Free Distribution www.aathaapi.org

මේ සතර වන චතුෂ්කය ධම්මානුපස්සනා වශයෙන් වදාරණ ලදී.

1. අනිත්‍යයයි දකිමින් ආශ්වාස කරන්නෙමි යි හික්මෙන්නේ ය.

අනිත්‍යය යි දකිමින් ප්‍රශ්වාස කරන්නෙමි යි හික්මෙන්නේ ය.

මෙහි **අනිත්‍යය** නම් **පඤ්චස්කන්ධය** යි. සකල පඤ්චකය **උත්පාද, ව්‍යය, අන්‍යථාත්ව** යන මෙයින් යුක්ත බැවින් අනිත්‍යය යි කියනු ලැබේ. එහි **උත්පාදය** නම් ප්‍රත්‍ය සමුපපන්න ධර්මයන්ගේ හේතු ප්‍රත්‍යයයෙන් වන උත්පත්ති යයි. උත්පන්න වූ ඒ ධර්මයන්ගේ නිරෝධය හෙවත් විනාශය **ව්‍යය** නම්. ජරායෙන් වන අන්‍යථාභාවය **අන්‍යථාත්ව** නම්. මේ ත්‍රිවිධ ලක්ෂණයන්ගේ ඇතිවීමෙන් සකල්හියන් කෙරෙහි යම් අනිත්‍ය සංඥාවක් වේ ද ඒ ලක්ෂණත්‍රය **අනිත්‍යය** නම් වේ. ඉපිද නැතිවීම හෝ උපන්නාවූ ධර්ම ඒ උපන් ආකාරයෙන් නොසිට **ක්ෂණ** භඞ්ග වශයෙන් බිඳියාම **අනිත්‍යතාව** යයි. **අනිත්‍යානුපස්සනා** නම් ඒ ක්ෂණ භඞ්ග සඞ්ඛ්‍යාත වූ අනිත්‍යතාවගේ වශයෙන් රූපාදී ධර්මයන් කෙරෙහි අනිත්‍යයයි බැලීමයි. **අනිච්චානුපස්සී** නම් ඒ අනිත්‍යානු දර්ශනයෙන් සමන්විත වූ යොගාවචරයා යි. මෙසේ යෝගාවචර තෙම ප්‍රථම, දවිතිය, තෘතිය චතුෂ්කයන්ගේ වශයෙන් මේ ආනාපාන සතිය වඩා ඉක්බිති සකල පඤ්චකය අනිත්‍ය යයි අනිච්චානුපස්සනායෙන් දකිමින් ආශ්වාස ප්‍රශ්වාස කරන්නෙමි යි හික්මෙන්නේ ය.

2. විරාගය දකිමින් ආශ්වාස කරන්නෙමි යි හික්මෙන්නේ ය.

විරාගය දකිමින් ප්‍රශ්වාස කරන්නෙමි යි හික්මෙන්නේ ය.

මෙහි **විරාගය, ක්ෂය විරාගය ය, අත්‍යන්ත විරාගය** යි දෙයාකාර වේ. එයින් **ක්ෂය විරාගය** නම් සංස්කාරයන්ගේ

Free Distribution www.aathaapi.org

ක්ෂණ භඞ්ගය හෙවත් **ක්ෂණික** නිරොධ යයි. **අත්‍යන්ත විරාගය** නම් නිවණයි. **විරාගානු පස්සනා** නම් ඒ ක්ෂය විරාග, අත්‍යන්ත විරාග වශයෙන් පැවති විදර්ශනාව හා මාගී යයි. එහි ක්ෂය විරාග වශයෙන් පැවති විදර්ශනාව ද, අත්‍යන්ත විරාග වශයෙන් පැවති මාගීය ද කියන ලදී. මෙසේ යෝගාවචර තෙම ක්ෂය විරාග, අත්‍යන්ත විරාග වශයෙන් දකිමින් ආශ්වාස ප්‍රශ්වාස කරන්නෙමි යි හික්මෙන්නේ ය.

3. නිරොධය දකිමින් ආශ්වාස කරන්නෙමි යි හික්මෙන්නේ ය.

නිරොධය දකිමින් ප්‍රශ්වාස කරන්නෙමි යි හික්මෙන්නේ ය.

මෙහි **නිරොධය** ද, **ක්ෂය නිරොධ ය, අත්‍යන්ත නිරොධ ය** යි දෙවිධ වේ. **ක්ෂය නිරොධය** නම් සංස්කාරයන්ගේ ක්ෂණ භඞ්ගය හෙවත් **ක්ෂණික** නිරොධ යයි. **අත්‍යන්ත නිරොධය** නම් නිවණයි. ක්ෂය නිරොධයෙන් විදර්ශනාව ද, අත්‍යන්ත නිරොධයෙන් මාගීය ද කියන ලදී. මෙසේ යෝගාවචර තෙම ක්ෂය නිරොධ, අත්‍යන්ත නිරොධ වශයෙන් දකිමින් ආශ්වාස ප්‍රශ්වාස කරන්නෙමි යි හික්මෙන්නේ ය.

4. පටිනිස්සග්ගය දකිමින් ආශ්වාස කරන්නෙමි යි හික්මෙන්නේ ය.

පටිනිස්සග්ගය දකිමින් ප්‍රශ්වාස කරන්නෙමි යි හික්මෙන්නේ ය.

පටිනිස්සග්ග නම් හැරපීම යි, දුරුකිරීම් වශයෙන් හැරපීම යි, හෙවත් පැන අරමුණු වශයෙන් අල්ලාගැනීමෙන් හැරපීම යි. මෙය විදර්ශනාඥානයෙන් හා මාගී ඥානයෙන් ද සිදුකරනු ලැබේ. මේ **පටිනිස්සග්ග ය, පරිච්චාග පටිනිස්සග්ග, පක්ඛන්දන පටිනිස්සග්ග** යයි දෙවැදෑරුම් වේ. ඒ දෙවැදෑරුම් පටිනිස්සග්ගය අනුව බැලීම **පටිනිස්සග්ගානු පස්සනා** නම් වේ. විදර්ශනාවට හා මාගීයට ද නමෙකි.

Free Distribution www.aathaapi.org

පහ කළ යුතු ධර්මයන්ගේ තදඞ්ග ප්‍රහාණ වශයෙන් හෝ සමුච්ඡේද ප්‍රහාණ වශයෙන් හෝ පරිච්චජනය හෙවත් හැරපීම, දුරුකිරීම **පරිච්චාග පටිනිස්සග්ග** නම් වේ. විදර්ශනාව තදඞ්ග ප්‍රහාණ වශයෙන් සකාඞ්ඛාභිසංස්කාරයන් හා සමග කෙලෙසයන් පරිත්‍යාග කෙරේ, දුරුකෙරේ. අනිත්‍යානු පස්සනාව තදඞ්ග ප්‍රහාණ වශයෙන් නිත්‍ය සංඥාව දුරුකරන්නී, නිත්‍ය යයි ගැනීම් වශයෙන් පැවති කෙලෙසයන් හා තත්මූලක අභිසංස්කාරයන් ද, ඒ දෙකින් ම අනාගතයෙහි උපදනා විපාක සකඞ්ඛයන් ද දුරුකෙරේ. දුක්ඛානුපස්සනාව හා අනත්තානුපස්සනාව ද සුඛ සඥා, ආත්ම සංඥා ආදීන් ද එසේම දුරුකෙරෙත්. සඞ්ඛත ධර්මයන්ගේ අනිත්‍යාදී දෙස් දැකීමෙන්, එබඳු දෙස් නැති නිර්වාණයෙහි නිමිත්ත භාවයෙන් බැසගැනීම් වශයෙන් පක්ඛවසකඞ්ඛය හෙවත් පැන වදනාකාරයෙන් පැවති විදර්ශනාව, **පක්ඛන්දන පටිනිස්සග්ගානු පස්සනා** නම් වේ. මෙය තදඞ්ග වශයෙන් කෙලෙස් දුරුකරන විදර්ශනාවගේ පටිනිස්සග්ග යයි. මාගීය ද, සමුච්ඡේද ප්‍රහාණ වශයෙන් සකන්ධාභිසංඛාරයන් හා සමග කෙලෙස් දුරුකරන කල්හි අවිපාක ධර්මතා පාදනයෙන් අභිසංඛාරයෝ ද, අනුත්පත්තියට සුදුසු වන බැවින් තත්මූලක වූ විපාක ස්කන්ධයෝ ද දුරුකෙළේ නම් වෙත්. නිවණ අරමුණු කිරීම් වශයෙන් නිවණෙහි පැන වදනාකාරයෙන් පවත්නා මාගීය **පක්ඛන්දන පටිනිස්සග්ගානු පස්සනා** නම් වේ. විදර්ශනා ඥානය, මාගී ඥානය යන දෙකම පුළුල් පුළුල් ඥානයට අනුව දක්නා හෙයින් අනුපස්සනා නම් වේ. මාගී ඥානය ද, ගොත්‍රභූ ඥානයට පසුව නිර්වාණය දක්නා හෙයින් අනුපස්සනා නම් වේ යයි කියනු ලැබේ.

මේ සතර වන චතුෂ්කය සුඛ විපස්සනා වශයෙන් ම කියන ලදි පුළුල් වූ චතුෂ්ක තුන සමථ විදර්ශනා වශයෙන් දේශනා කරන ලද බව දත යුතු. මෙසේ සතර චතුෂ්ක-යන්ගේ වශයෙන් ශෝඩශ වස්තුක වූ ආනාපාන සති භාවනාව දත යුතු.

Free Distribution www.aathaapi.org

ආනාපානසති භාවනායෙහි අනුසස්

මේ ආනාපාන සතිය මහත්ඵල මහානිසංස වේ.

1. විතර්ක සිඳලීම- මේ ආනාපාන සති සමාධිය ශාන්ත, ප්‍රණීත, අසේවනක, සුඛවිහාර හෙයින් සමාධියට අනන්තරයකර වූ කාමවිතර්කාදීන්ගේ වශයෙන් සිත ඔබින් ඔබ දිවීම වළකා, සිත ආනාපාන අරමුණට අභිමුඛ කෙරේ.

2. මාඟීඵල පිරීමට මුල්වීම- ආනාපාන සතිය වැඩීමෙන් කායානුපස්සනාදි වූ සතර සතිපට්ඨානය සම්පූර්ණ කෙරේ. බෝධ්‍යාඞ්ග භාවනාවන් නැතිව සතිපට්ඨාන භාවනාවගේ සම්පූර්ණවීමක් නොවන හෙයින් සප්ත බෝධ්‍යාඞ්ගයන් ද වඩන ලද්දේ වේ. බෝධ්‍යාඞ්ග භාවනා-යෙන් විද්‍ය විමුක්තීන් මුදුන්පත් වන හෙයින් විද්‍ය විමුක්ති හෙවත් මාඟීඵල ද පුරන්නේ ය.

3. චරිමක ආශ්වාස ප්‍රශ්වාස දැනගැන්ම- චරිමක ආශ්වාස ප්‍රශ්වාස නම් අවශාන වූ ආශ්වාස ප්‍රශ්වාසයෝ ය. භාග්‍යවතුන් වහන්සේ විසින් "රාහුලය ආනාපාන සතිය මෙසේ භාවිතා කරන ලද්දේ චරිමක ආශ්වාස ප්‍රශ්වාස පවා දැනගෙනම නිරුඬවෙත්. නොදැනී නිරුඬ නොවෙයි" යයි වදාළ හෙයින්, මේ ආනාපාන සතිය මනාකොට වඩන ලද පුද්ගල තෙමේ, මරණය පැමිණි අවස්ථාවෙහි දී අවශාන වශයෙන් ඇති වන ආශ්වාස ප්‍රශ්වාසයන් පවා දැනීමෙන් ම නිරුඬ වන්නේ යයි දක්වන ලදී. මේ චරිමකයෝ තුන් දෙනෙකි. එනම්:-

1. **භව චරිමක**
2. **ඣාන චරිමක**
3. **චුති චරිමක** යන තුන ය.

1. භව චරිමක- ආශ්වාස ප්‍රශ්වාසයෝ ඇත්තේ කාමභවයෙහි ය. රූපාරූප භවයන්හි ආශ්වාස ප්‍රශ්වාසයෝ නැත්තාහ. හීනවූ කාමභවයෙහි පවත්නා ආශ්වාස ප්‍රශ්වාසයෝ **භව චරිමක** නම් වෙති.

Free Distribution www.aathaapi.org

2. ඤාණ චරිමක– ධ්‍යානයන් අතුරෙන් ප්‍රථම, දවිතිය, තෘතිය ධ්‍යාන අවස්ථාවන්හි ආශ්වාස ප්‍රශ්වාසයෝ **ඇත්තාහ.** චතුර්ථධ්‍යානයන්හි දී ආශ්වාස ප්‍රශ්වාස නැත. එහෙයින් ප්‍රථම, දවිතිය, තෘතිය යන ධ්‍යානත්‍රයෙහි ආශ්වාස ප්‍රශ්වාසයෝ **ඤාණ චරිමක** ය.

3. චුති චරිමක– යම් ආශ්වාස ප්‍රශ්වාස කෙනෙක් චුති චිත්තයෙන් යට සොළොස් වන සිත හා සමග ඉපද, චුති චිත්තය හා සමග නිරුඬ වෙද්ද, මේ ආශ්වාස ප්‍රශ්වාසයෝ **චුති චරිමක** නම් වෙත්. මෙහි දී අදහස් කරනු ලබන්නේ චුති චරිමක යයි. මෙසේ වනුයේ පෘථජ්ජනයාහට ය. රහතන් වහන්සේට වනාහි සිත් ශාන්තව වැටෙන හෙයින්, ආශ්වාස ප්‍රශ්වාසයෝ චුති චිත්තයෙන් පෙරව ම නිරුඬ වෙති යි කියන ලදී. මේ ආනාපාන කර්මස්ථානයෙහි යෙදුනු යෝගීහට ආනාපාන සඞ්ඛ්‍යාත අරමුණ මනාකොට පරිග්‍රහ කළ බැවින් චුති චිත්තයට පෙරටුව සොළොස් වන චිත්තයාගේ උත්පාද ක්ෂණයෙහි ඒ ආශ්වාස ප්‍රශ්වාසයන්ගේ උත්පාදය ආවර්ජනා කරණ්ඩුවහට උත්පාදය ද පහළවෙයි. ඒ ආශ්වාස ප්‍රශ්වාස-යන්ගේ සන්තිය ආවර්ජනා කරණ්ඩුවහට සන්තිය ද පහළ වෙයි. ඔවුන්ගේ භඞ්ගය බලනුවහට භඞ්ගය ද ප්‍රකට වෙයි. මේ කර්මස්ථාන හැර අන්‍ය කර්මස්ථානක් භාවනා කොට රහත් බවට පැමිණි භික්ෂුහට ජීවිතය පවත්නා කාලය පිරිසිඳ දැනීම් හෝ නො දැනීම විය හැකි. මේ ශෝඩශ වස්තුක වූ ආනාපාන සතිය භාවනා කොට අර්හත්වයට පැමිණියහට ජීවිත කාලාවධිය පිරිසිඳුනා ලද්දේම වේ. හෙතෙම දැන් මෙතෙක් කල් මාගේ ආයුසංඛාරයෝ පවත්නාහ. මෙයින් මතුයෙහි නො පවත්නාහයි දැන තමන්ගේ ස්වභාවයෙන් ම සිරුරු පිළිදැග්ම, හැඳීම්, පෙරවීම් ආදී වූ සියලු කටයුතු නිමවා ඇස් පියන්නේ ය.

පෙර සිතුල්පහු වෙහෙර විසූ දෙබෑ තෙරුන් අතුරෙන් එක් තෙර නමක් පුරපසලොස්වක දින ප්‍රාතිමොක්ෂය දෙසා භික්ෂු සඞ්ඝයා පිරිවරා, තමන් වැඩවසන තැනට

Free Distribution www.aathaapi.org

ගොස් සක්මන් මලුයෙහි සිට සඳපහන බලා, තමන්ගේ ආයුසංස්කාරය සළකා, පෙර අඩමස සවස් වේලෙහි හාත්පසින් නමන ලද ක්ෂීරධාරා බඳු වූ අහස් තලය ද, රිදීපටක් බඳු වැලිතලා ඇති භූමිභාගය ද දැක, මේ කාලය ද, ප්‍රදේශය ද රම්‍ය ය, මාගේ අදහස වැනිය, කෙතෙක් කල් මේ දුකඩ භාරය ඉසිලිය යුතුදෝ හෝයි සිතනුයේ, භික්ෂූ සඞ්ඝයා අමතා "තොප විසින් කෙසේ පිරිනිවන් පානා භික්ෂූහු දක්නා ලද විරූදැ"යි ඇසූ සේක. ඔවුන් අතුරෙන් සමහර කෙනෙක්, අප විසින් අසුන්හි හිඳම පිරිනිවන් පානාහු දක්නා ලද විරූහු යයි ද, සමහර කෙනෙක් අප විසින් අහස පලක් බැඳ හිඳම පිරිනිවන් පානාහු දක්නා ලද විරූහයි ද කීහු. එකල්හි මේ තෙරුන් වහන්සේ, දැන් මම තොපට සක්මන් කෙරෙමින් ම පිරිනිවන් පානාක්හු දක්වම් යි කියා, සක්මන හරහ ඉරක් ඇඳ, මම මේ සක්මන් කෙළවරින් අනික් කෙළවරට ගොස් එයින් හැරී විත් මේ රේඛාවට පැමිණ ම පිරිනිවන් පාම් යි කියා සක්මනට බැස අනික් කෙළවරට ගොස් හැරී එන්නේ එක් පයෙකින් රේඛාව ඇක්ම ගත් කෙණෙහි ම පිරිනිවියේ ය. ආනාපාන සති භාවනාව මෙසේ මහත්ඵල මහානිශංස බව දත යුතු.

10. උපසමානුස්සතිය

උපසමය නම් නිර්‍වාණය යි. නිර්‍වාණ සඞ්ඛ්‍යාත උපසමයෙහි ගුණ සිහි කරන හෙයින් **උපසමානුස්සති** නම් වේ.

උපසමානුස්සතිය වඩනු කැමති යෝගාවචර තෙම විවේකගත ව, නන් අරමුණු වලින් සිත වළකා මේ කමට හනෙහි ඇළුණු සිත් ඇතිව **"යාවතා භික්ඛවෙ ධම්මා සඞ්ඛතා වා අසඞ්ඛතා වා විරාගෝ තෙසං ධම්මානං අග්ගමක්ඛායති, යදිදං මදනිම්මදනෝ, පිපාසවිනයෝ, ආලයසමුග්ඝාතෝ, වට්ටුපච්ඡෙදෝ, තණ්හක්ඛයෝ විරාගෝ, නිරෝධෝ නිබ්බාණං"** ති යනාදී වශයෙන්

Free Distribution www.aathaapi.org

භාග්‍යවතුන් වහන්සේ විසින් "මහණෙනි, සඞ්ඛත වූ හෝ අසඞ්ඛත වූ හෝ යම් ධර්මකෙනෙක් ඇද්ද, ඒ ධර්ම අතුරෙන් **විරාගය** අග්‍රයයි කියනු ලැබේ. ඒ වනාහි මදනිම්මදන ය, පිපාසවිනය ය, ආලයසමුග්ඝාත ය, වට්ටූපච්ඡේදය, තණ්හක්ඛය, විරාගය, නිරෝධය, නිබ්බාණය" යි වදාළ පරිදි සියලු දුක් නැති කරන නිබ්බාණයෙහි ගුණ සිහි කළ යුතු වේ. මෙහි-

සඞ්ඛත ධර්ම නම් හේතු ප්‍රත්‍යයෙන් උපන්නාවූ ධර්මයෝ ය.

අසඞ්ඛත ධර්මය නම් හේතු ප්‍රත්‍යයයෙන් නූපත් නිබ්බාණ ධර්මය ය.

ධර්ම නම් සභාව ධර්මය යි.

විරාගය නම් රාගයාගේ අභාවය. එනම් නිවණයි.

මදනිම්මදනය- නිවණට පැමිණ, මම උසස්මියි පැවති මානය නම් වූ මාන මදය ද, පුරුෂත්වය නිසා උපදනා වූ පුරුෂ මදය ද, ජාතිය නිසා ඇතිවන ජාති මදය ද, යනාදී වූ සියලුම මදයෝ නිම්මදනයට හෙවත් විනාශයට යන හෙයින් නිබ්බාණයට නිම්මදන යයි කියනු ලැබේ.

පිපාසවිනය- නිවණට පැමිණ **කාමතෘෂ්ණා** සඞ්ඛ්‍යාත වූ කාමපිපාසා විනාශයට, අසතයට යන හෙයින් නිබ්බාණය පිපාසවිනය නම් වේ.

ආලය සමුග්ඝාතය- නිවණට පැමිණ පඤ්චකාම ගුණ නැමැති ආලයෝ සහමුළින් නැතිවන හෙයින් නිබ්බාණය ආලය සමුග්ඝාත නමුදු වේ.

වට්ටූපච්ඡේදය- නිවණට පැමිණ තුන්භූමියෙහි වූ කම් කෙලෙශ, විපාක සඞ්ඛ්‍යාත වටයන් සිඳෙන හෙයින් නිබ්බාණය වට්ටූපච්ඡේද නමුදු වේ.

Free Distribution www.aathaapi.org

තණ්හක්ඛය- නිවණට පැමිණීමෙන් සම්භාරයෙන් තෘෂ්ණාව ක්ෂය වන හෙයින් නිවණට තණ්හක්ඛය යයි කියනු ලැබේ.

විරාගය- නිවණට පැමිණීමෙන් සම්භාරයෙන් තෘෂ්ණාවෙහි නො ඇලීම වන හෙයින් නිවණ විරාග නමුදු වේ:

නිරොධ- නිවණට පැමිණ සියලු දුක් නිරුඩ වන හෙයින් නිවණ නිරොධ නමුදු වේ.

නිබ්බාණය- යම් හෙයකින් වනාහි මේ අසඞ්ඛත ධර්මය, සතර යොනිය, පඤ්චගතිය, සප්ත විඤ්ඤාණස්ථිතිය, නව සත්ත්වාවාසය යන මොවුන්, අනික් අනික් භවයකට හෙවත් දෙවියන් මිනිස්වීම පිණිස මිනිසුන් නාරජුන්වීම පිණිස යනාදී වශයෙන් මතු මතු භව පිණිස බඳනා හෙයින් යොදවන හෙයින් වාණ යයි ලත් ව්‍යවහාරය ඇති තෘෂ්ණායෙන් නික්මුණේ ද, තෘෂ්ණාව හා විසංයුක්ත-වූයේ ද, එහෙයින් **නිබ්බාණ** යයි කියණු ලැබේ.

මෙසේ මදනිම්මදනතාදී ගුණයන්ගේ වශයෙන් ද නිර්‍වාණ සඞ්ඛ්‍යාත උපසමය සිහිකළ යුතු.

තවද, භාග්‍යවතුන් වහන්සේ **"අසඞ්ඛතඤ්ච වෝ භික්ඛවෙ දෙසිස්සාමි, සච්චඤ්ච, පාරඤ්ච, සුදුද්දසඤ්ච, අජරඤ්ච, ධ්‍රුවඤ්ච, නිප්පපඤ්ච, අමතඤ්ච, සිවඤ්ච, ඛෙමඤ්ච, අබ්භුතඤ්ච, අනීතඤංච, අබ්‍යාපජ්ජංච, විසුද්ධිංච, තාණංච, ලෙණංච, වෝ භික්ඛවෙ දෙසිස්සාමි"** ති යනාදී වශයෙන් ද නිර්‍වාණයාගේ ගුණ වදුළ සේක

මෙහි **අසඞ්ඛත** නම් ප්‍රත්‍යයෙන් නොනිපන් බවය.

සත්‍යය- නිර්‍වාණය කිසි පර්‍යායෙකිනුදු අසත්‍යය නොවන බැවින් ඒකාන්තයෙන් ම සත්‍යය වන බැවින් අවිපරිතාර්‍ථයෙන් සත්‍යය නම් වේ.

Free Distribution www.aathaapi.org

පාරං- නිර්වාණය සංසාරයාගේ පරතෙර බැවින් පාර නම්.

සුදුද්දස- නිර්වාණය පරමගම්භීර බැවින් ද. අතිසූක්ෂම ශාන්ත සභාවය ඇති බැවින් ද, නුමුහු කළ නුවණ ඇත්තවුන් විසින් දක්නට නොපිළිවන් බැවින් මනාකොට දක්නට දුෂ්කර ය.

අජරං- තමා කෙරෙහි ජරා නැති බැවින් ද, නිවන් පැමිණි පුද්ගලයාහට ජරා නැති හෙයින් ද, නිවණ අජර නම් වේ.

ධ්‍රුවං- ඒ ජරා ආදීන්ගේ වශයෙන් නොනස්නා හෙයින් ස්ථිර හෙයින් ධ්‍රුව නම් වේ.

නිප්පපඤ්ච- තෘෂ්ණා ආදී ප්‍රපඤ්චයෝ නැති හෙයින් නිප්පපඤ්ච නම්.

අමතංච- මරණ නැති බැවින් අමෘතය.

සිවං- අශිව භාවය කරන්නා වූ සංක්ලෙශ ධර්මයන්ගේ අභාවයෙන් සිව නම් වේ.

ඛෙමං- කාමාදී චතුර්යෝගයෙන් උපද්‍රව නැති හෙයින් ක්ෂේමය:

අබ්භුතං- විසංස්කාර බැවින් ද, ආශ්චර්‍ය බැවින් ද, අභූතපූර්ව බැවින් ද අබ්භූතය.

අනීතිකං- ඊති නම් වූ සියලු අනර්ථයන්ගේ අභාවයෙන් අනීතිකය.

අව්‍යාපජ්ඣං- දුක් නැති බැවින් අව්‍යාපජ්ඣය.

විසුද්ධිං- සියලු ක්ලෙශ මලයන්ගෙන් අත්‍යන්ත විසුද්ධ බැවින් විශේෂයෙන් ම ශුද්ධවේනුයි විසුද්ධි නම්.

දීපං- චතුර්විධ ඕඝයෙන් නොමඩනා ලද බැවින් දීපය.

Free Distribution www.aathaapi.org

තාණං- සියලු වට්ටදුක්ඛයෙන් ආරක්ෂා කරනු ලබන බැවින් තාණය.

ලෙනං- සම්භාකාරයෙන් පිහිට වන හෙයින් ලෙන නම් වේ.

මෙසේ ද සියලු දුක්ඛයාගේ ව්‍යුපසම සඞ්ඛ්‍යාත උපසමයෙහි ගුණ මෙනෙහි කළ යුතු.

මෙපරිද්දෙන් නිර්‍වාණයෙහි ගුණ සිහිකරන්නා වූ යෝගාවචරයාගේ සිත ඒ වේලෙහි රාග, ද්වේෂ, මොහාදියෙන් නොමඩනා ලද්දේම, නිවරණ අරමුණු කරමින් සිත සෘජු වේ. නීවරණ ධර්‍මයන් විෂ්කම්භනය වේ. ධ්‍යානාඞ්ග පහළ වේ. උපසම ගුණ ගැඹුරු බැවින් ද, නා නා විධ ගුණ සිහිකිරීමෙහි අදහස් ඇති බැවින් ද, ඒ ධ්‍යානය උපචාරප්‍රාප්තවේ. අර්පණාවට නො පැමිණේ. උපසමානුස්සතිය සමෘඞ්ධ වන්නේ ආර්‍යශ්‍රාවකයන්ට ම ය. එසේ වුවත් උපසමය ගරු කොට ගත් පෘථග්ජනයන් විසින් ද මෙනෙහි කටයුතු ය. ශ්‍රැත වශයෙන් ද නිවන්හි සිත පහදී.

උපසමානුස්සතියෙහි අනුසස්

උපසමානුස්සතිය වඩන යෝගාවචර තෙම:—

සුවසේ සැතපෙන්නේය

සුවසේ පිබිදෙන්නේ ය.

සන්සුන් ඉඳුරන් ඇති වන්නේ ය.

සන්සුන් සිත් ඇති වන්නේ ය.

හිරි – ඔතප් දෙකින් සමන්විත වේ.

ප්‍රසාද උපදවන්නේ ය.

ප්‍රණීත වූ අදහස් ඇති වන්නේ ය.

සබ්‍රම්සරුන්හට ගුරුද, සම්භාවනා කටයුතු ද වේ.

මතුයෙහි චතුරාර්‍යී සත්‍යාවබෝධය නොකෙළේ නම් සුගතිපරායණ වේ

Free Distribution www.aathaapi.org

සතර බ්‍රහ්ම විහරණය

බ්‍රහ්මවිහාරයෝ සතර දෙනෙකි. එනම්:-

1. **මෙත්තා**
2. **කරුණා**
3. **මුදිතා**
4. **උපෙක්ඛා**

මේ සතර ධර්මයෝ ශ්‍රේෂ්ඨ බැවින් ද, නිර්දෝෂ බැවින් ද **බ්‍රහ්මවිහාර** යයි කියනු ලැබේ. සෙසු කම්ටහන් ආත්ම හිත ප්‍රතිපත්තිමාත්‍ර ය. මේ බ්‍රහ්මවිහාරයෝ **"සබ්බෙ සත්තා සුඛිතා හොන්තු"** යනාදී වශයෙන් දක්වනු ලබන හෙයින් පරහිත ප්‍රතිපත්තිහු ය. මෙසේ සියලු සතුන් කෙරෙහි සම්‍යක් ප්‍රතිපත්ති භාවයෙන් මේ විහාරයෝ ශ්‍රේෂ්ඨයෝ යි. බ්‍රහ්මයෝ වනාහි මේහිදී වැඩූ ධ්‍යාන භාවනා බලයෙන් නීවරණයන්ගෙන් මිදුණු ධ්‍යාන සිත් ඇතිව බඹලොව උපන්නාහු, එහි ආයු ඇතිතාක් විනීවරණ චිත්ත ඇතිවන බැවින් නිර්දෝෂ චිත්ත ව වෙසෙද්ද, නොහොත් සියලු බුදුගුණයනට හේතු වූ දැන පාරමිතාදී වූ, බුඩකාරක ධර්මයන් පිරීමෙන් පිරිසුදු වූ ගුණ ඇති මහා බෝධි සත්ත්වයෝ සියලු සත්ත්වයන්හට හිතවත් බව පැහිරවීමෙන් ද, අහිත දුරු කිරීමෙන් ද, සම්ප්‍රාප්ත සම්පත්තියෙහි සතුටුවීමෙන් දැයි සියලු තන්හි දුරු කළ අගතිගමන ඇතිව, මධ්‍යස්ථභාව අධිෂ්ඨානයෙන් නිර්දෝෂ සිත් ඇතිව වෙසෙද්ද, ඒ බඹලොව උපන් බ්‍රහ්මයෝ හෝ මහාබෝධිසත්ත්ව බ්‍රහ්මයෝ හෝ යම්සේ ද, එසේම මේ සතර බ්‍රහ්මවිහාරයෙන් සමන්විත වූ යෝගී තෙම යථොක්ත බ්‍රහ්මයන් හා සම්ව වසන හෙයින් ශ්‍රේෂ්ඨ ව, නිර්දෝෂව වසන්නේ යයි කියනු ලැබේ.

බ්‍රහ්මවිහාරයෝ සතර දෙනෙක් ම වූයේ **විසුද්ධිමාර්ග මනස්කාරාදීන්ගේ** වශයෙනි. ව්‍යාපාද සංක්ලෙශාදීන් කෙරෙන් විශුඩියට උපාය මාර්ගවූයේ **විශුද්ධිමාර්ග** නම් වේ.

Free Distribution www.aathaapi.org

මොවුන් අතුරෙන් **මෙත්තා** හෙවත් **මෛත්‍රිය**, ව්‍යාපාදය බහුලයාහට ඉදුරාම ප්‍රතිපක්ෂ වන බැවින් ඔහුගේ **විශුද්ධිමාර්ගීය** වේ. එසේම පරහිංසා බහුලයාහට **කරුණාව** ද, පරසම්පත්ති නොකැමැති අරති බහුලයාහට **මුදිතාව** ද, රාගය බහුලයාහට **උපෙක්ෂාව** ද, **විශුද්ධිමාර්ගියෝ** වෙති. හිතසුව ඵලවීම හෙවත් **හිතෝපසංහාරය** ද, අහිත දුරුකිරීම නම් වූ **අහිතාපනයනය ද, සම්පත්තියෙහි** සතුටුවීම නම් වූ **සම්පත්තිමොදනය ද,** උපෙක්ෂාවීම නම් වූ **අනාභොගය ද** යන මොවුන්ගේ වශයෙන් සත්ත්වයන් කෙරෙහි **මනස්කාරය** සතර ආකාර වේ. යම්සේ මව්තොමෝ ළදරු පුත්‍රයා ය, ගිලන් **පුත්‍රයා** ය, තරුණ පුත්‍රයා ය, සවකීය කටයුත්තෙහි යෙදුනු පුත්‍රයා ය යන සතර පුතුන් අතුරෙන් ළදරු පුත්‍රයාහට අභිවෘඩිය කැමති වෙද් ද, ගිලන් පුත්‍රයාහට ගිලන් බැවින් මුදනු කැමති වෙද් ද, තරුණ පුත්‍රයාහට, ඒ යෞවන සම්පත්තියගේ චිරස්ථිතිය කැමති වෙද් ද, සවකීය කටයුතුවල යෙදුණු පුත්‍රයාහට කිසි ක්‍රමයෙක නොයෙදී උත්සාහ නැත්තී වෙද් ද හෙවත් මධ්‍යස්ථවෙද් ද, එපරිද්දෙන් ම මේ සතර බ්‍රහ්ම-විහාරය වඩන්නා වූ යෝගාවචරයා විසින් ද සියලු සතුන් කෙරෙහි මෙත් වැඩිය යුතු වේ. එසේම **කරුණා**, මුදිතා, උපෙක්ඛා යන මේ **උසස්** ගුණයන් ද වැඩිය යුතු. ඔහු විසින් පළමු කොට සියලු සතුන් කෙරෙහි හිතාකාර පැවැත්මෙහි පිළිපැදිය යුතු. ඉක්බිති ව පවත්වන ලද හිත ඇති සත්ත්වයන්ගේ දුකින් මඬනා ලද බව දැක හෝ අසා හෝ, මේ පිළිවෙතින් මේ සත්ත්වයෝ නිරයාදියෙහි උපදනේ යයි කල්පනා කොට හෝ දුක් දුරුකිරීම් ආකාරයෙන් පිළිපැදිය යුතු. ඉක්බිත්තෙන් මෙසේ පතන ලද හිත ඇති පතන ලද දුක් පහවීම් ඇති ඒ සත්ත්වයන් ගේ සම්පත්තිය දැක ඒ සම්පත්තියෙහි ප්‍රමෝදන වශයෙන් හෙවත් සතුටුවීම් වශයෙන් පිළිපැදිය යුතු. ඉක්බිති ඒ හිතාකාර පැවැතීම් ආදියෙන් මතුයෙහි කළයුත්තක් නැති හෙයින් අඛ්‍යුපෙක්ෂ භාවය යයි කියන ලද මධ්‍යස්ථාකාරයෙන් පිළිපැද්ද යුතු.

Free Distribution www.aathaapi.org

මේ සතර බ්‍රහ්මවිහරණය ම, අප්‍රමාණ අරමුණෙහි පවත්නා හෙයින් නොහොත් අප්‍රමාණ සත්ත්වයෝ මෙයට අරමුණු වන හෙයින් ද, **එක්** සත්ත්වයෙකු හෝ මෙතෙක් පෙදෙසෙක සත්ත්වයෝ හෝ ප්‍රමාණ කොට නොගෙන සියලු සත්ත්වයන් කෙරෙහි ම පැතිරවීම් වශයෙන් වැඩිය යුතු බැවින් මෙයට **අප්පමඤ්ඤා**, හෙවත් අප්‍රමාණ්‍යයෝ යයි කියනු ලැබේ.

මෙත්තා – **අදීන වශයෙන්** වනාහි – සෙනහ කෙරේනු යි **මෙත්තා** නම්. මෙහි සෙනහය නම් සත්ත්වයන් කෙරෙහි පිළිපැදීම් වශයෙන්, රූක්ෂ බවට ප්‍රතිපක්ෂ වූ, නුවණින් යුක්තාව හිතාකාර පැවැත්ම ය. තෘෂ්ණා වශයෙන් පැවතීම සෙනහය නො වෙයි. එය මොහ පූර්වාඞ්ගම වූ ලොභ සවරූපයකි. මෛත්‍රිය වනාහි අද්වේෂ සවරූප වූ හෙයින් අලොභ සම්ප්‍රයුක්ත වෙයි. මෙත් කරණ මිත්‍රයා කෙරෙහි වූයේ හෝ මෙත් කරණු ලබන මිත්‍රයා කෙරෙහිවූයේ හෝ මිත්‍රයාගේ මේ පැවැත්ම වේනුයි **මෙත්තා** නම්. සත්ත්වයන් කෙරෙහි හිතවත් ආකාරයෙන් පැවැත්ම මෛත්‍රියගෙහි **ලක්ඛණය** වේ. සත්ත්වයන් කෙරෙහි හිත එළවීම එහි **රසය** හෙවත් කෘත්‍යය වේ. මට අනර්ථයක් කෙළේය යනාදී වශයෙන් පැවති වෛරය දුරු කිරීම **පච්චුපට්ඨානය** හෙවත් වැටහෙන ආකාරය වෙයි. සත්ත්වයන්ගේ මනාප බව දැක්ම මෛත්‍රියගේ **පදට්ඨානය** හෙවත් ආසන්න කාරණය වෙයි. ව්‍යාපාදයාගේ විෂ්කම්භන වශයෙන් ව්‍යුපසමය හෙවත් සංසිඳවීම එහි **සම්පත්තිය** වේ. තෘෂ්ණා සහගත සෙනහයාගේ උත්පත්තිය මෛත්‍රියගේ **විපත්තිය** හෙවත් විනාශය වේ.

කරුණා – අනුන්ගේ දුක් දැක එය දුරුකරණු කැමැත්තෙන් ඒ දුක නොයිවසීම් වශයෙන්, සත්පුරුෂ-යන්ගේ සිත්හි හෘදය කම්පනය ඇති කරණ අර්ථයෙන් කරුණා නම් වේ. අනුන්ගේ දුක කිණනය කරණ හෙවත් විනාශ කරණ අර්ථයෙන් ද **කරුණා** නම්. දුකිතයන් කෙරෙහි පැතිරවීම් වශයෙන් අරමුණු කරණ අර්ථයෙන් ද

Free Distribution www.aathaapi.org

කරුණා නම් වේ. දුකට පැමිණි සත්ත්වයන්ගේ දුක් දුරු කරන ආකාරයෙන් පැවැත්ම **කරුණායෙහි ලක්ඛණය** වේ. අනුන්ගේ දුක් නොයිවසීම එහි **කෘත්‍යය** හෙවත් **රසය** වේ. විහිංසාවට ප්‍රතිපක්ෂ වශයෙන් වැටහීම හෙවත් නො වෙහෙසීම එහි **පච්චුපට්ඨානය** හෙවත් වැටහෙන ආකාරය වේ. දුකින් මඩනා ලද සත්ත්වයන්ගේ අනාථ බව දැක්ම එහි **පදට්ඨානය** හෙවත් ආසන්න කාරණය වේ. විහිංසාවගේ ව්‍යුපසමය හෙවත් සත්ත්වයන්ගේ වෙහෙසන ආකාරයෙන් පැවති, කරුණාවට ප්‍රතිපක්ෂවූ, පටිඝ චිත්තයාගේ සංසිඳවීම එහි **සම්පත්තිය** වේ. කරුණා මුඛයෙන් ශෝකයාගේ ඉපදීම කරුණාවගේ **විපත්තිය** වේ.

මුදිතා – යම් ධර්මයක් කරණ කොට ගෙන ඒ ධර්මයෙන් යුක්තවූවෝ සතුටුවෙත් ද, මොදනය වෙත් ද, තෙමේ හෝ මොදනය වේ ද, මොදන මාත්‍රය හෝ වේ ද, එය **මුදිතා** නම් වේ. මුදිතාව පරසම්පත්තියෙහි සතුටුවීම හෙවත් ප්‍රමොදය **ලක්ඛණ** කොට ඇත්තී ය. ඊර්ෂ්‍යා නොකිරීම, ඊර්ෂ්‍යාවට ප්‍රතිපක්ෂ බව **රසය** හෙවත් කෘත්‍යය කොට ඇත්තී ය. පරසම්පත, අධිකුසල ධර්ම, ප්‍රාන්ත සයනාසන යන මෙහි අනභිරතිය හෙවත් නො ඇලීම නසන ආකාරයෙන් වැටහීම **පච්චුපට්ඨානය** වේ. සත්ත්වයන්ගේ සම්පත්තිය දැකීම එහි **පදට්ඨානය** වේ. අරතියගේ ව්‍යුපසමය හෙවත් අරතිය සංසිඳවාලීම එහි **සම්පත්තිය** වේ. ගෙහසිත ප්‍රීති වශයෙන් සිනහ ආදිය ඉපදවීම එහි **විපත්තිය** වේ.

උපෙක්ඛා – අවෙර වෙත්වා යනාදී වශයෙන් ව්‍යාපාද දුරු කිරීමෙන් ද, මධ්‍යස්ථ භාවයට පැමිණීමෙන් ද උපෙක්ෂා කෙරේනුයි **උපෙක්ඛා** නම්. සත්ත්වයන් කෙරෙහි මධ්‍යස්ථ භාවයෙන් පැවැත්ම උපෙක්ෂාවගේ **ලක්ඛණය** වේ. ප්‍රිය ආදී භෙද ඇති සියලු සත්ත්වයන් කෙරෙහි සම භාවයෙන් දැකීම එහි **රසය** වේ. සත්ත්වයන් කෙරෙහි ප්‍රතික්කූල අප්‍රතික්කූලාකාරයෙන් නොගන්නා හෙයින් සතුන් කෙරෙහි

Free Distribution www.aathaapi.org

ප්‍රතිඝ අනුනය දෙදෙනාගේ සංසිඳවීම් ආකාරයෙන් පැවැත්-මෙන් ඔවුන්ගේ ව්‍යුපසමය **පච්චුපට්ඨානය** හෙවත් වැටහෙන ආකාරය වේ. සත්ත්වයෝ කම්මස්සකතය හෙවත් **කර්මය** සැකිය කොට ඇත්තාහුය, ඔවුහු කවරක්හුගේ රැවියෙන් සුඛිත හෝ වෙද්ද, දුකින් හෝ මිදෙද් ද, පැමිණි සම්පතින් හෝ නො පිරිහෙද් ද, මෙසේ පැවති කම්මස්සකත දර්‍ශනය ඔහුගේ **පදට්ඨානය** හෙවත් ආසන්න කාරණය වේ. කරුණාවට ආසන්නව වැටහෙන චිත්තයාගේ ගැටීම හා මෙත්තා, මුදිතාවන්ට ආසන්නව වැටහෙන අනුනය ද පහ නොකළ සිත් ඇත්තාහට මැදහත් බැව් පිහිටිය නොහැකි හෙයින් ප්‍රතිඝ, අනුනය සංසිඳවීමම උපෙක්ෂාවගේ **සම්පත්තිය** වේ. පඤ්චකාම ගුණය ආශ්‍රය කළ ගෙහසිත වූ, මොහය හා යෙදුන හෙයින් අඥාන උපෙක්ෂාවගේ ඉපදීම එහි **විපත්තිය** වේ.

මෙසේ සැකෙවින් සතර බ්‍රහ්මවිහරණයන් හැඳින එය භාවනා වශයෙන් වඩන සැටි දතයුතු.

මෛත්‍රී භාවනාව

මේ සතර බ්‍රහ්මවිහාරයන් අතුරෙන් මෛත්‍රී බ්‍රහ්ම-විහාරය උපදවනු කැමැති ආදිකර්මික යෝගාවචරයා විසින් යට දක්වන ලද පරිදි සියලු කුඩා මහත් පළිබෝධයන් සිඳ දමා, ගන්නා ලද කම්මටහන් ඇතිව, බත්කිස නිමවා, බත්මත ද දුරු කොට, ජනශූන්‍ය ප්‍රදේශයෙක්හි මනාකොට පනවන ලද අස්නෙක්හි පළඟ බැඳ, සුවසේ හිඳ, තෙරුවන් ගුණ සිහිකොට, ශ්‍රද්ධාව මනාකොට උපදවාගෙන, භාවනාව ආරම්භ කළ යුතු. ඔහු විසින් පළමු කොට ද්වේෂයෙහි ආදීනව හා ක්ෂාන්තියෙහි අනුසස් ද ප්‍රත්‍යවේක්ෂා කටයුතු. මේ මෛත්‍රී භාවනායෙන් අදහස් කරනු ලබන්නේ ද්වේෂය පහ කිරීමත් ක්ෂාන්තිය ලබා ගැනීමත් ය නුදුටු ආදීනව ඇති කිසිවක් දුරුකරන්නට නුපුළුවන. එසේම නොදක්නා ලද අනුසස් ඇති කිසිවක් ලබාගන්නට ද නුපුළුවන. ද්වේෂයෙන් දුෂ්ටවූයේ, කැළඹුණේ, පර්‍යුත්ථාන වශයෙන්

Free Distribution www.aathaapi.org

මඛනා ලද්දේ, කුසල් සිත් ඉපදීමට අවකාශ නොලැබීම් වශයෙන් හාත්පසින් දොෂයා විසින් ගන්නා ලද සිත් ඇත්තේ, ප්‍රාණවධ කරන්නේ ය යනාදී වශයෙන් දිටඨධම්මික සම්පරායික අනර්ථයට මුල්වන බව සළකා දොෂයාගේ ආදීනව දතයුතු. ක්ෂාන්තියෙහි අනුසස් මෙනෙහි කරන්නා වූ හෙතෙම භාග්‍යවතුන් වහන්සේ විසින් "ක්ෂාන්ති සඞ්ඛ්‍යාත තිතික්ෂාව හෙවත් ඉවසීම, නොකටයුතු දෙය නොකිරීමය, කළයුතු දෙය කිරීමය යන මෙය ලක්ෂණ කොට ඇති සම්‍යක් ප්‍රතිපත්තියට මුල්වන බැවින් උතුම් තපස් නම් වේය" කියා ද, "පරම මඞ්ගල වූ ක්ෂාන්තියම බලකොට ඇති, දොෂාදී ප්‍රතිපක්ෂයන් මැඩීමට සමත් ක්ෂාන්ති නමැති බල ඇති ඇති ඔහු බ්‍රාහ්මණ හෙවත් බාහිත පාප යයි මම කියමි", කියා ද. "තමාහට ද, අනුන්ට ද අනර්ථය වළක්වන්නා වූ මේ ක්ෂාන්තියට වඩා උසස් ගුණයෙක් නැතැයි" ද වදාරණ ලද හෙයින් ක්ෂාන්තියෙහි බොහෝ අනුසස් ඇති බව මෙනෙහි කටයුතු. මෙසේ දක්නා ලද ආදීනව ඇති දොෂයෙන් සිත මුදාගනු පිණිස ද දන්නා ලද ආනිසංස ඇති ක්ෂාන්තියෙහි තමා යොදනු පිණිස ද මෛත්‍රී භාවනාව ආරම්භ කටයුතු.

මෛත්‍රී භාවනාව ආරම්භ කිරීමට පෙර **පුද්ගල දොෂ** දැනගත යුතු. යම් බඳු පුද්ගලයෙක් අරමුණු කොට භාවනා කරන්නාහට, ඒ භාවනාව නැසේ ද, එබඳු පුද්ගලයෝ ම **පුද්ගල දොෂ** නමුදු වෙත්. එබැවින් මේ මේ පුද්ගලයන් කෙරෙහි පළමුකොට මෛත්‍රිය නොවැඩිය යුතුය, මොවුන් කෙරෙහි කවර කලෙකවත් නොවැඩිය යුතුය යනාදී වශයෙන් පුද්ගලයන් හැඳින ගත යුතු වේ.

පළමු කොට මෛත්‍රිය නොවැඩිය යුතු පුද්ගලයෝ සතර දෙනෙකි. එනම්:-

1. **අප්‍රිය පුද්ගලයා ය**
2. **අති ප්‍රිය වූ සහායකයා ය**
3. **මධ්‍යස්ථ පුද්ගලයා ය**
4. **වෛරී පුද්ගලයා ය** යන සතර දෙන ය.

Free Distribution www.aathaapi.org

මේ පුද්ගලයන් සතර දෙනා අතුරෙන් **අප්‍රිය පුද්ගලයා** ප්‍රිය තැන තබාගැනීම ඉතා දුෂ්කර ය. අප්‍රිය බව ප්‍රිය බවට ඉඳුරාම ප්‍රතිපක්ෂ බැවින් අප්‍රියයා ප්‍රිය තැන තබා ගන්නට තැත් කිරීමෙන් වෙහෙසට පත් වේ. **අති ප්‍රියවූ සහායයා** ගෙහසිත ප්‍රේමයට **කරුණු** වන බැවින් මැදහත් භාවයෙන් තබාගන්නට තැත් කිරීමේදී වෙහෙසට පත් වේ. ඒ අති ප්‍රිය සබඳයා හට මද වූ ද දුකක් උපන් කල්හි වැලපෙන ආකාරයට පැමිණෙන්නේ ය. ප්‍රිය ද නොවූ, අප්‍රිය ද නොවූ **මධ්‍යස්ථයන්** ගරු වශයෙන් ද ප්‍රිය වශයෙන් ද තබා ගන්නට තැත් කිරීමේ දී එසේම වෙහෙසට පත්වන්නේ ය. **වෛරී පුද්ගලයන්** සිහිකරන්නා හට ක්‍රෝධය උපදී. එබැවින් මේ සතර දෙන කෙරෙහි පළමු **කොට** මෛත්‍රිය නො වැඩිය යුතු.

ලිඞ්ග විසභාගයන් කෙරෙහි ද කොටස් වශයෙන් නොහොත් සීමා වශයෙන් මෛත්‍රිය නො වැඩිය යුතු. ස්ත්‍රියට පුරුෂයා ද, පුරුෂයාහට ස්ත්‍රිය ද ලිඞ්ග විසභාගයෝ ය. කොටස් වශයෙන් හෙවත් අසුවල් ස්ත්‍රිය සුවපත් වේවා යි සිහිකරන්නාහට රාගය උපදී. පෙර එක්තරා ඇමති පුත්‍රයෙක් තමාගේ නිවසට නිතර වැඩමවන සථවිරයන් වහන්සේ නමකගෙන්, කවුරුන් කෙරෙහි මෛත්‍රිය වැඩිය යුතු දැයි ඇසීය. තෙරුන් වහන්සේ ද, ලිඞ්ග වශයෙන් සමාන ප්‍රිය පුද්ගලයා කෙරෙහි මෙත් වැඩිය යුතු යයි විස්තර වශයෙන් නොකියා, ප්‍රිය පුද්ගලයන්හු කෙරෙහි මෙත් වැඩිය යුතු යයි කීය. ඇමති පුත්‍රයා ද, තමාට තම භාර්‍යාව ප්‍රිය බැවින්, ඈ කෙරෙහි මෛත්‍රිය කරන්නට සැරසී, ශීලයෙහි පිහිටා, වසන ලද දෙර ඇති ගර්භයෙහි යහනෙක්හි හිඳ මෙත් වැඩීමට ආරම්භ කෙළේ ය. මෙසේ මෙත් වඩන්නා වූ හෙතෙම මෛත්‍රී මුඛයෙන් උපන් රාගයෙන් අඬ්ඛවූයේ, භාර්‍යාව සමීපයට යනු කැමතිවූයේ, දෙර නොදැක බිත්තිය බිඳගෙන යන්නට තැත් කරමින් මුළු රාත්‍රියම හිත්තී යුඬය කෙළේ ය. එහෙයින් ලිඞ්ග වශයෙන් සභාග නොවූවන් කෙරෙහි කොටස් වශයෙන් වෙන් කොට මෛත්‍රිය නො වැඩිය යුතු.

Free Distribution www.aathaapi.org

කළුරිය කළ තැනැත්තන් කෙරෙහි ද මෛත්‍රිය නො වැඩිය යුතු. මළවුන් කෙරෙහි මෛත්‍රිය වඩන්නාහට අපිණාවක් හෝ උපචාරයක්වත් නො ලැබෙන්නේ ය. පෙර එක්තරා ළදරු භික්ෂුවක් තම ආචාර්‍යයන් අරමුණු කරමින් මෙත් වඩනුයේ, ඕහට මෛත්‍රිය නො පිහිටි හෙයින්, මහා සථවිරයන් වහන්සේ නමක් සමීපයට ගොස්, වහන්ස, මට මෛත්‍රීධ්‍යාන සමාපත්ති පුහුණු ය. නමුත් ඒ ධ්‍යාන සමවතට දැන් සමවදින්නට නොහැකි ය. එයට කාරණා කිම් දෝ හෝයි ඇසුයේ ය. සථවිරයන් වහන්සේ ද, ඇවත, යම්කිහු අරහයා මෛත්‍රිය ආරම්භ කෙරෙහි ද, ඒ පුද්ගලයා ජීවත් වේදෝ හෝ නො වේදෝ හෝයි දැන අරමුණ ගතයුතු යයි කීහ. එවිට තම ආචාර්‍යයන් වහන්සේ සිහිකරන්නේ උන්වහන්සේ අපවත් වූ බව දැන, ඒ නිමිත්ත අත්හැර, අනිකක්හු කෙරෙහි මෛත්‍රිය පවත්-වන්නේ නොබෝ වේලාවකින් සමාපත්තියෙහි පිහිටියේ ය. එහෙයින් කළුරිය කළ වුන් කෙරෙහි මෙත් නොවැඩිය යුතු ය.

මෛත්‍රිය වඩන පුද්ගලයා විසින් පළමු කොට **"අහං සුඛිතෝ හොමි, නිද්දුක්ඛෝ හොමි"** මම සුවපත් වුයෙම් වෙමි, නිදුක් වුයෙම් වෙමි යි කියා හෝ **"අහං අවෙරෝ හොමි, අබ්‍යාපජ්ඣෝ හොමි, අනීඝෝ හොමි, සුඛී අත්තානං පරිහරාමි"** මම වෛර පුද්ගලයන් ද, වෛර නම් පාපධර්‍මයන් ද නැති හෙයින් වෛරනැත්තේ වෙමි, විශේෂයෙන් ව්‍යාපාද නැති හෙයින් අව්‍යාපජ්ඣ හෙවත් ව්‍යාපාද නැත්තේ වෙමි, ඊඝ නම් වූ උපද්‍රව නැති බැවින් අනීඝ හෙවත් උපද්‍රව නැත්තෙමි, නිරවද්‍ය කායික සුඛ සමන්විත හෙයින් සුවසේ මාගේ ආත්ම භාවය පරිහරණය කරමි, පවත්වමි යි, මෙසේ නැවත නැවත **තමං කෙරෙහි ම** මෙත් වැඩිය යුතු. මෙසේ තමා කෙරෙහි මෙත් වඩන පුද්ගල තෙම "යම්සේ මම සුවපත්වනු කැමැත්තෙම් ද, දුක්ඛයෙහි පිළිකුල් ඇත්තෙම් ද, දුක් නොකැමැත්තෙම් ද, එපරිද්දෙන් ම සෙසු සත්ත්වයෝ ද

Free Distribution www.aathaapi.org

සුව කැමැත්තහ යි ද, දුක් නොකැමැත්තහයි ද" තමා සාක්ෂි කොට සෙසු සතුන් කෙරෙහි හිතසුව කැමති බව උපදී. භාග්‍යවතුන් වහන්සේ ද මෙසේ වදාළ සේක. "තම සිතින් සියලු දසදිසාවන්හිම සොයාගිය නමුත් කිසි දිනෙකවත් තමහට වඩා අතිශයින් ප්‍රිය වූ සත්ත්වයෙක් නොදක්නේම ය. සෙසු සත්ත්වයන්ට ද ඔවුනොවුන්ගේ ශරීර එසේම වෙන වෙන ම ප්‍රිය වෙති. එහෙයින් තමහට හිත සුව කැමැත්තේ අන්සතෙකුහට හිංසා නො කරන්නේ ය."

ඉදින් මෙසේ අවුරුදු සියයක් හෝ දහසක් හෝ මම සුවපත්වූයෙම් වෙමි යි යනාදී වශයෙන් තමා කෙරෙහි මෛත්‍රී වඩා ද, ඕහට අර්පණාවක් නම් නූපදී. ආත්මස්නේහ වශයෙන් එය උපද්‍රව සහිත බැවිනි. එහෙයින් පළමු කොට තමා කෙරෙහි මෛත්‍රී කටයුතු යයි කියන ලද්දේ තමා සාක්ෂි භාවයෙහි තබාගෙන සියලු සතුන් කෙරෙහි මෙත් වැඩීම පිණිස බව දත යුතු.

මෙසේ තමා කෙරෙහි මෙත් පැතිරවීමට ඉක්බිති, සුවසේ මෙත් පවත්වනු පිණිස, මේ යෝගීහට යම් පුද්ගලයෙක් ඉෂ්ට ද, ප්‍රිය වේ ද, මනාප වේ ද, සිත්වඩා ද, ගුණවත් හෙයින් ගරු කටයුතු ද, සම්භාවනා කටයුතු ද, එබදු වූ ආචාර්‍යවරයෙක් හෝ ශීලාදි ගුණ වශයෙන් ආචාර්‍යයන් හා සමාන කෙනෙක් හෝ උපාධ්‍යායයෙක් හෝ උපාධ්‍යාය සමානයෙක් හෝ වේ නම්, ඒ පුද්ගලයාගේ දැනය, ප්‍රියවචනය, අර්‍ථචර්‍යා ය, සමානාත්මතා ය යනාදීන්ගේ වශයෙන් ප්‍රියමනාප බවට කාරණයන් ද, ශීලය, ශ්‍රැතය, ශ්‍රද්ධාය, ජාගරියානුයොගාදී වූ ගරු කටයුතු බවට හා සම්භාවනා කටයුතු බවට කාරණයන් ද සිහිකොට මේ පුරුෂතෙම සුවපත් වේවයි, නිදුක් වේවයි යනාදී ක්‍රමයෙන් මෛත්‍රිය වැඩිය යුතු. මෙබදු පුද්ගලයන් කෙරෙහි මෙත් වැඩීමෙන් ඒකාන්තයෙන් අර්‍පණාව සිඳ වන්නේ ය.

Free Distribution www.aathaapi.org

මේ යෝගාවචරයා විසින් මෙපමණකින් සතුටට නොපැමිණ, **තෙමේය, ප්‍රිය ය, මධ්‍යස්ථ ය, වෛරීය** යන මොවුන්ගේ වශයෙන් විභාග නොකිරීම නම් වූ **සීමා-සම්භේදය** කරණු කැමැත්තෙන් එයට ඉක්බිතිව **අතිප්‍රිය සහායයා** කෙරෙහි මෙත් වැඩිය යුතු. ගරු කටයුත්තහු කෙරෙහි මෛත්‍රිය පැතිරවීමෙන් ප්‍රතිපක්ෂ ධර්මයන් විෂ්කම්භනය කළ හෙයින් අතිප්‍රිය සහයයා කෙරෙහි මෛත්‍රී මනසිකාරය සුවසේ එළවිය හැකි වේ. එයින් ද ඔහුට අර්‍හණාව ලබාගැනීමට පහසුවේ.

මෙසේ ප්‍රගුණ කළ මෛත්‍රී මනසිකාරය ඇති යෝගාවචරයා විසින් අතිප්‍රිය සහායයාට අනතුරුව **මධ්‍යස්ථ පුද්ගලයා** අරමුණු කොට මෙත් වැඩිය යුතු.

මධ්‍යස්ථ පුද්ගලයාහට අනතුරුව **වෛරී පුද්ගලයා** කෙරෙහි මෛත්‍රිය පැතිරවිය යුතු.

මෙසේ භාවනා කරන්නා වූ යෝගාවචරයා විසින්, **ප්‍රිය ගරු කටයුතු පුද්ගලයා ය, අති ප්‍රිය සහායයා ය, මධ්‍යස්ථයා ය, වෛරී පුද්ගලයා ය** යන සතර පුද්ගල කොට්ඨාසයන් කෙරෙහි එකි එකී කොටස්හි සිත් මොළොක් කොට, කර්මණ්‍ය කොට, ඉක්බිති අනතුරු අනතුරු කොටස්හි සිත් එළවිය යුතු. එනම් පළමුකොට ප්‍රිය ගරු ස්ථානයෙහි මෛත්‍රිය වඩා එහි වශී භාවයට පැමිණි සිත, කොට්ඨාසාන්තරයට පමුණුවනු පිණිස, මෘදු කර්මණ්‍ය කොට ඉක්බිතිව අතිප්‍රිය සහායයා කෙරෙහි උදාසීන භාවය දුරුකොට ප්‍රිය භාවය එළවා භාවනා වැඩිය යුතු. නැවත ඒ භාවනාව ද වශීප්‍රාප්ත කොට, මෘදු කර්මණ්‍ය කොට ඉක්බිති මධ්‍යස්ථයා කෙරෙහි ද උදාසීන භාවය දුරුකොට ප්‍රිය භාවය එළවා භාවනා වැඩිය යුතු. නැවත ඒ භාවනාව ද වශීප්‍රාප්ත කොට, මෘදු කර්මණ්‍ය කොට ඉක්බිති වෛරී පුද්ගලයන් කෙරෙහි වෛරී සංඥාව විෂ්කම්භනය කොට මධ්‍යස්ථයට පමුණුවනු පිණිස ද ප්‍රිය භාවය උපදවනු පිණිස ද භාවනාව වැඩිය යුතු ය.

Free Distribution www.aathaapi.org

යමෙක්හට වනාහී කම්බලයෙන් හෝ ප්‍රයෝග සම්පත්තියෙන් හෝ වෙරී පුද්ගලයෙක් නැත්තේ වේ ද, හෙතෙම මහා පුරුෂ සභාව ඇති හෙයින්, බොහෝ කලක් පුරුදු කිරීමෙන් සමෘඩ වූ ඤාණති, මෛත්‍රී, කරුණාදී ගුණයන්ගෙන් යුක්ත වන හෙයින්, උදාර අදහස් ඇති හෙයින්, සියල්ල ඉවසන සුළු හෙතෙම, අනුන්ගේ වරද තණපතක් පමණවත් නො සළකන්නේ ය. එසේ අනුන්ගේ වරද දැක වෛරී සංඥව නූපදී ද හෙතෙම "මාගේ සිත මධ්‍යස්ථයා කෙරෙහි මෘදු කම්‍මණ්‍ය විය. එහෙයින් දැන් ඒ සිත වෛරී පුද්ගලයා කෙරෙහි එළවිය යුතු" යයි උත්සාහ නොකළ යුතු. යමෙකුහට වෛරී පුද්ගලයෙක් ඇත්නම්, ඔහු විසින් ම මධ්‍යස්ථයාට අනතුරුව ඒ වෛරී පුද්ගලයා කෙරෙහි මෙත් වැඩිය යුතු.

ඉදින් වෛරීහු කෙරෙහි මෙත් සිත එළවන්නා වූ යෝගාවචරයාහට, ඔහු විසින් කරණ ලද අපරාධය සිහිවීමෙන් දෙවෂය උපදී නම්, ඉක්බිත්තෙන් ඔහු විසින් පළමු කියන ලද ප්‍රිය පුද්ගලාදීන් අතුරෙන් කෙනෙකු කෙරෙහි නැවත නැවත මෙත් වැඩීමෙන් පටිඝය දුරු-කොට මෛත්‍රී ධ්‍යානය උපදවා ඒ මෛත්‍රී ධ්‍යාන සමවතට සමවැද, ඒ සමවතින් නැගී සිට නැවත වෛරී පුද්ගලයා කෙරෙහි සිත යොමුකොට මෙත් වඩන කල්හි ප්‍රතිඝය දුරුවී මෛත්‍රියෙහි සිත පිහිටන්නේ ය. ඉදින් එයිනුත් වෛරී පුද්ගලයා කෙරෙහි දෙවෂය නොසංසිඳෙන්නේ නම් ඔහු විසින් කකවොපම අවවාදදීන්ගේ වශයෙන් හෝ ප්‍රතිඝය දුරු කර ගැනීමට උත්සාහ කටයුතු. භාග්‍යවතුන් වහන්සේ විසින් "මහණෙනි, දෙඅත්හි සවිකරණ ලද මිටි ඇති කියතකින් ළාමක පාප පුරුෂ වූ සොරහු තමාගේ අඞ්ග ප්‍රත්‍යඞ්ගයන් කපත් නම්, ඒ අඞ්ග ප්‍රත්‍යඞ්ගයන් කපන්නන් කෙරෙහි ද, යම් සිත් කැළඹීමක් වේ ද, දූෂ්‍ය වූ සිත් ඇති හෙතෙමේ මාගේ අනුශාසනය කළානම් නොවන්නේ ය" යනාදී වශයෙන් වදාරණ ලද්දේ

Free Distribution www.aathaapi.org

නොවේ ද, එහෙයින් කිපෙනසුළු පුද්ගලය, තොප විසින් එසේ පිළිපැද්ද යුතු නොවේ දැයි තමාට ම අවවාද කරගත යුතු.

තවද, "යමෙක් කිපුණහුහට නැවත කිපේ ද, හෙතෙම ඒ පළමු කිපුණු පුරුෂයාහට වඩා ඒ ක්‍රෝධය හේතු කොටගෙන වෙසෙසින් පව්වූ වෙයි. කිපුණහුහට නැවත නොකිපෙන්නේ නම් හෙතෙමේ නොදිනිය හැකි වූ යුඛයෙන් ජයගත්තේ නම් වන්නේ ය."

"යමෙක් අන්‍යයා කිපුණු බව දැන සිහි ඇතිව ඉවසා සිටී ද, හෙතෙම තමහට ද, අන්‍යයාහට ද යන දෙදෙනාට ම වැඩ පිණිස හැසිරෙන්නේ වේ. නොහොත් තමහට ද මෙරමා හට ද උභය ලොකාර්ථය පිණිස හැසිරෙන්නේ වේ."

"මහණෙනි, සතුරන් විසින් කැමති වන ලද, සතුරන් විසින් කටයුතු වූ ධර්මයෝ සත්දෙනෙක් කිපෙන සුලු වූ සත්‍රය කරා හෝ පුරුෂයා කරා හෝ පැමිණෙත්. ඒ සත්දෙන නම්:-

1. සතුරු තෙම සතුරාගේ වණ්ණවත් බවට නො සතුටු වන බැවින් සතුරා දුර්වණ්ණ වී නම් ඉතා යෙහෙකැයි කැමති වේ.

2. සතුරා තම සතුරාගේ සුඛවාසය නුරුස්නා හෙයින් සතුරා දුකසේ වසන්නේ නම් මැනැවැයි සිතන්නේ ය.

3. සතුරා තම සතුරාගේ ධනවත් කම නුරුස්නා හෙයින් සතුරා ධනවත් නොවන්නේ නම් මැනවැයි සිතන්නේ ය.

4. සතුරා තම සතුරාගේ උපභෝග පරිභෝග වස්තු ඇති බව නුරුස්නා හෙයින් සතුරා උපභෝග පරිභෝග වස්තු ඇත්තෙක් නොවන්නේ නම් මැනැවැයි සිතන්නේ ය.

Free Distribution www.aathaapi.org

5. සතුරා තම සතුරාට යස පිරිවර ඇති බව නුරුස්නා හෙයින් සතුරා යස පිරිවර ඇත්තෙක් නොවන්නේ නම් මැනැවැයි සිතන්නේ ය.

6. සතුරා තම සතුරාගේ මිත්‍රයන් ඇති බව නුරුස්නා හෙයින් සතුරා මිත්‍රයන් ඇත්තෙක් නොවන්නේ නම් මැනැවැයි සිතන්නේ ය.

7. සතුරා තම සතුරාගේ මරණින් මතු සුගතියට යාම නුරුස්නා හෙයින් සතුරා මරණින් මතු සුගතියෙහි නූපදනේ නම් මැනැවැයි සිතන්නේ ය.

මහණෙනි, ක්‍රෝධ කරන පුද්ගලයා තෙම කයින්, වචනයෙන්, සිතින් මෙසේ දුශ්චරිත කොට පහවූ සුව ඇති බැවින් අපාය නම් වූ, දුකට පිහිට හෙයින් දුගතිය නම් වූ, සුව සමූහයෙන් පිරිහුණු හෙයින් විනිපාත නම් වූ නරකයෙහි උපදී. ක්‍රෝධයෙනුදු මඩනා ලද්දේ වේ.”

“මහණෙනි, සොහොන් පෙනෙල්ල දෙකොන ගිනි ඇවිළියේ, මැද බලු කැණහිල්, අශුචි ගෑවුනේ ගමේ දර වැඩක් හෝ ආරණ්‍යයේ දර වැඩක් හෝ නොකරන්නේ ය. මහණෙනි, මේ ක්‍රෝධ කරන පුද්ගලයා ද එබඳු උපමා ඇත්තේ යයි කියමි.”

මෙසේ භාග්‍යවතුන් වහන්සේ විසින් දේශනා කරන ලද පරිදි කකචොපම අවවාද ආදීන්ගේ වශයෙන් සිහි කිරීමෙන් පටිඝය දුරුකිරීමට උත්සාහ කරන්නාහට, ව්‍යායාම කරන්නාහට ඉදින් ඒ පටිඝය සංසිඳෙන්නේ නම් එය මැනව.

එසේ ද සිහි කොට ඉදින් පටිඝය සංසිඳවා ගැනීමට නොහැකිවුයේ නම්, ඉක්බිති ඒ වෛරී පුද්ගලයාගේ කායසමාචාරාදීන් කෙරෙහි යම් යම් ධර්මයන්, ක්ලෙශවීදහ නැති බැවින් උපශාන්ත ද, ක්ලෙශමල නැති හෙයින් පිරිසුදු ද, සිත්කරන කල්හි ප්‍රසාද ඵලවා ද, ඒ ඒ ගුණ සිහි කොට ආඝාතය දුරු කර ගැනීමට උත්සාහ කටයුතු. ඇතැම් පුද්ගලයෙකුගේ කායසමාචාරයම උපශාන්ත වේ.

Free Distribution www.aathaapi.org

බොහෝ කොට වත් පිළිවෙත් කරන්නහුගේ ඒ කාය සමාචාරයාගේ උපශාන්ත භාවය ද සියලු දෙනා විසින් ම දැනගනු ලැබේ. වචී සමාචාර, මනෝ සමාචාරයෝ වනාහී නොසන්සිඳුනාහු වෙති. එසේ ඇති කල්හි ඔහුගේ ඒ නොසන්හුන් වචී සමාචාර මනෝ සමාචාරයන් නොසිතා කාය සමාචාරයාගේ සන්හුන් බවම සිහි කටයුතු, සමහරක්හුගේ වාක් සමාචාරය ම සන්සිඳුනේ වේ ඒ වාක් සමාචාරයාගේ සන්හුන් බව ද සියලු ජනයා විසින් දැනගනු ලැබේ, හෙතෙම ප්‍රකෘතියෙන් ම පිළිසඳර කථායෙහි දක්ෂ වේ. මොළොක්, ප්‍රිය වචන ඇත්තේ ය. සතුටු වන සුළු ය. සතුටු වූ මුහුණ ඇත්තේ ය. යම් කිසිවෙකු එළඹි කල තෙමේ ම පළමු කොට පිළිසඳර කථා කරන සුළුය. අව්‍යාකුලවූ පරිපූර්ණ වූ පදබ්‍යඤ්ජනයෙන් හා මධුර සවරයෙන් ද දහම් දෙසන්නේ ය. නමුත් ඔහුගේ කායසමාචාර, මනෝ සමාචාරයෝ නොසන්සිඳුනාහු වෙති. එසේ ඇති කල්හි ඔහුගේ කාය සමාචාර මනෝ සමාචාරයන් නොසිතා, වචී සමාචාරයා ගේ සන්හුන් බව ම සිහි කටයුතු.

සමහරක්හුගේ මනෝ සමාචාරය ම සන්සිඳුනේ වේ. ඒ මනෝ සමාචාරයාගේ සන්හුන් බව ද, චෛත්‍ය වන්දනාදී කාලයේ දී සියලු ජනයාට ප්‍රකට වේ. යමෙක් නොසන්සුන් සිත් ඇත්තේ නම් හෙතෙම චෛත්‍යය හෝ බොධිය හෝ තෙරවරුන් හෝ වඳනා කල නො සකස් කොට වඳී. බණ අසන මංඩලෙහි දී එකඟ නොවූ වික්ෂිප්ත සිත් ඇතිව හෝ නිදිකිරමින් හෝහිඳියි. සන්හුන් සිත් ඇති තැනැත්තේ වඳින කල්හි සකස් කොට වඳී. දහම් අසන කල්හි නමන ලද කන් ඇතිව, අවධි සහිතව, කයින් හෝ වචසින් හෝ චිත්ත ප්‍රසාදය පහළ කරමින් අසන්නේ ය. මෙසේ එකෙක්හුගේ මනෝ සමාචාරය ම සන්සිඳුනේ වේ. කාය වාග් සමාචාරයෝ නොසන්සිඳුනාහු වෙති. එසේ වූ කල්හි ඔහුගේ ඒ නොසන්හුන් කාය වාග් සමාචාරයන් නොසිතා, මනෝ සමාචාරයාගේ සන්හුන් බව ම සිහිකට යුත්තේ ය.

Free Distribution www.aathaapi.org

සමහරක්හුගේ වනාහි කාය, වාක්, මන යන ත්‍රිවිධ සමාචාරයන් අතුරෙන් එකක්වත් නොසන්සිඳුනේ වී නම් ඒ පුද්ගලයන් කෙරෙහි "දැන් මේ තෙමේ මිනිස්ලොව හැසිරෙයි. එතකුදු වුවත් කිප දවසක් ඇවෑමෙන් අටමහනිරය, සොළොස් ඔසුපත්නිරය යන තන්හි නැවත නැවත ඉපදීමෙන් නිරය පුරන්නේ යයි" කරුණාව එළවිය යුතු. කරුණාව නිසා ද ආඝාතය සංසිඳෙන්නේ ය.

සමහරක්හට මේ ධර්මයෝ තුන් දෙනම සංසිඳුනාහු වෙත්. ඔහුගේ යම් යම් සමාචාරයක් කැමැති ද, ඒ ඒ සමාචාරය සිහි කටයුතු. එබඳු පුද්ගලයා කෙරෙහි මෛත්‍රී භාවනා වැඩීම දුෂ්කර නොවේ.

මෙසේ ද ව්‍යායාම කරණ ඒ යෝගිහට ආඝාතය උපදියි නම්, ඉක්බිති ඒ යෝගිහු විසින් තමාට මෙසේ අවවාද කටයුතු.

තාගේ සතුරා විසින් තමහට විෂයවූ සිරුරෙහි ඉදින් දුකඛය කරන ලද නමුදු, ඒ සතුරාහට විෂය නොවූ සවකීය චිත්තයෙහි දුකඛය කරන්නට කුමක් හෙයින් කැමැත්තෙහි ද?

බොහෝ උපකාර ඇති, කදුළු මුසු මුහුණු ඇති ඤාති වර්‍යා අත්හැර ඇවිත්, නොයෙක් අනර්ථ කරන්නාවූ ක්‍රෝධ නමැති සතුරා කුමක් හෙයින් නොහරී ද?

ඔබ යම් ශීලයක් රකියි ද, ඒ ශීලයාගේ භිරි – ඔතප් ආදී මුල් සිඳලන්නා වූ ක්‍රෝධය කුමක් හෙයින් නළවයි ද? එසේ වූ තා හා සමාන අඤඤබාලයෙක් තව කොහි ද?

සතුරා විසින් අනාය්‍ය කර්මය කරණ ලදැයි කුමක් හෙයින් නෝ කිපෙයි ද? එබඳු ම කර්මයක් නොප ද කරන්නට කුමක් හෙයින් කැමැත්තෙහි ද?

සතුරා තා රොස් කරණු කැමැත්තේ ඉදින් අමනාප කර්මයක් කෙළේ නමුදු, රොස් ඉපදවීමෙන් ඒ සතුරාගේ ම මනෝරථය කුමක් හෙයින් පුරයි ද?

Free Distribution www.aathaapi.org

නුඹ සතුරාහට කිපීමෙන් ඔහුට දුක් පැමිණිය හැකි ද වෙයි, නො හැකි ද වෙයි. තමා වනාහි දැන් ම ඒ ක්‍රෝධ නැමැති දුකින් පෙළෙන්නෙහි ය.

ක්‍රෝධයෙන් අන්ධවූ සතුරෝ ඉදින් තමන්ට නොසැප ඵලවන දුගීති මාර්ගයට නැංගාහු වූ නමුදු, තොප ද ඔහු කෙරෙහි කිපීමෙන් ඔවුන්ට අනුව කුමක් හෙයින් හික්මෙන්නෙහි ද?

සතුරා විසින් යම් රෝෂයක් නිසා තට අප්‍රිය කරණ-ලද ද, සතුරා ඒ රෝෂයට වසඟව පවත්නා හෙයින් ඔහුගේ දුසයෙකු වැනිනුයි තාගේ ප්‍රත්‍යුප ක්‍රියාවට අසථානය. එහෙයින් ඒ රෝෂය සිඳ දමව.

අපරාධකයාගේ සන්තානයෙහි පවත්නා යම් සකඛ කෙනෙකුන් විසින් තට අපරාධ කරණ ලද ද, ඒ සකඛයෝ එකෙණෙහි ම සවීකාරයෙන් ම නිරුඬයහ, දැන් වනාහි අනික්ම සකඛ කෙනෙක් පවත්නාහ. එහෙයින් නුඹ කාහට කිපෙයි ද?

යමෙක් තෙම යමක්හට දුකඛය කෙරේ ද, හෙතෙම ඒ දුක් කිරීමට විෂය වූ පුරුෂයා හැර කවරක්හට කරන්නේ ද. ඒ තොප ද දුකඛයට හේතුනුයි ඕහට කුමක් හෙයින් කිපෙහි ද?

ඉදින් මෙසේ තමහට අවවාද කරන්නාවූ මේ යෝගීහට පටිඝය නොසන්සිඳේ නම්, ඉක්බිත්තෙන් මොහු විසින් තමන්ගේ ද, අනුන්ගේ ද **කම්මසසකත** බව ප්‍රත්‍යවේක්ෂා කටයුතු. තමාගේ කර්මස්වක බව පළමු කොට මෙනෙහි කරන්නා වූ හෙතෙම "භවත, නුඹ ඔහුට කිපී කුමක් කරන්නෙහි ද? දොෂය මුල්කොට ඇති මේ කර්මය තට ම අනර්ථය පිණිස පවත්නේ නොවේ ද? නුඹ කර්මය සවකීය කොට ඇත්තෙකි. **කම්මදායාදය** හෙවත් කර්මයා විසින් දෙන ලද විපාක කොටස් ගන්නෙහි ය. **කම්මයොනි** හෙවත් කර්මය ම පිහිට කොට ඇත්තෙහි ය. **කම්මබන්ධු**

Free Distribution www.aathaapi.org

හෙවත් කර්මය ම නැකොට ඇත්තෙහි ය. **කම්මපටිසරණෝ** හෙවත් කර්මය ම පිළිසරණ කොට ඇත්තෙහි ය. **යම් කර්මයක් කරන්නේ නම් ඒ කර්මයාගේ විපාක කොටස ගන්නෙහි ය.** තාගේ මේ කර්මය ද, සම්‍යක්සම්බොධිය හෝ ප්‍රත්‍යෙක බොධිය හෝ සාධන්නට සමත් නොවේ. එසේම බ්‍රහ්මභාවය, ශක්‍රභාවය යන මොවුන් ද සක්විති සම්පත, ප්‍රදේශරාජ්‍ය සම්පත යනාදී සම්පත්තීන් කෙරෙන් එක්තරා සම්පත්තියක් ද සාධන්නට අසමර්ථ වේ. ශාසනයෙන් ද පිරිහෙයි. මිනිස් ලොව උපන් කල්හි විඤ්ඤාණාදී භාවයට හෙවත් අනුන් කා ඉවත් කළ දෙයින් යැපෙන දුර්ගත බවට ද, නරකාදියෙහි වූ දුකට විශේෂයෙන්ට ද, තාගේ මේ කර්මය පවත්නේ ය. එහෙයින් මේ කර්මය කරනහුනට, නුඹගේ ම දෙඅතින් ගිනිඅඟුරු හෝ අඟුවි හෝ ගෙණ අනුන් පහරණු කැමති පුරුෂයාමෙන් තමා ම පළමුකොට දවන්නෙහි ය. දුර්ගඳ ද කරන්නේ ය. මේ ආදී වශයෙන් තමාගේ **කම්මස්සක** බව ප්‍රත්‍යවේක්ෂා කොට, මොහු ද නුඹට කිපි කුමක් කරන්නෙහි ද. ඔහුගේ කිපීම ඔහුට ම ය. ඔහුට ම අනර්ථය පිණිස පවත්නේ නොවේ. ඔහු ද නුඹසේම **කර්මස්වකය, කර්මදායාදය, කර්මයෝනිය, කර්මබන්ධුය,** ඔහුගේ ඒ කර්මය ඔහුට බුදු, පසේබුදු, බුදුසව් ආදිය හෝ බ්‍රහ්ම ශක්‍රාදී සම්පතක් හෝ සිඛකර දෙන්නට අසමර්ථ වන්නේ නොවේ ද? ශාසනයෙන් ද බැහැර කොට විඤ්ඤාදී භාවය හෝ නරකාදී දුක් හෝ සිඛ කර දෙන්නට සමර්ථ ය. මේ කර්මය කරන්නා වූ හෙතෙම, උඩු සුළඟ බලා සිට අනුන්ට දූලි ඉසීමට කැමති පුරුෂයාමෙන් ඵොෂ නමැති රජස් තමන්ගේ ඇහෙහිම ඉසගන්නේ ය. "යමෙක් තමහටවත් සියලු සතුන්ටවත් නොකිපියා වූ නිරපරාධ වූ, අනඝණ වූ හෙවත් නිකෙලෙසී වූ, පුරුෂ සඛ්‍යාත වූ සත්ත්වයාහට අපරාධ කෙරේ ද එම බාලයා කරාම ඒ පාපය නැවත එන්නේ ය. උඩුසුළඟට දැමූ සියුම් රජස් මෙනි" සි භාග්‍යවතුන් වහන්සේ ද වදාළ සේක.

Free Distribution www.aathaapi.org

ඉදින් මේ ආදී වශයෙන් **කම්මසච්චක භාවය** මෙනෙහි කරන්නා වූ ඒ යෝගාවචරයාහට, පටිඝය නොසන්සිඳේ නම්, ඔහු විසින් ශාස්තෘන් වහන්සේගේ පූජා චරිත ගුණ මෙනෙහි කොට පටිඝය සංසිඳවා ගන්නට උත්සාහ කළ යුතු.

භවත, නුඹගේ ශාස්තෘන් වහන්සේ සම්‍යක් සම්බෝධියට පැමිණීමට පෙර, සම්බෝධියට නොපැමිණියේම, බෝධිසත්ත්ව වූයේ ම, සාරාසඛ්‍යයක් හා කල්ප ලක්ෂයක් ද, පාරමිතා පුරණුයේ ඒ ඒ ජාතියෙහි වධකයන් කෙරෙහින් සිත දූෂ්‍ය කිරීමක් හෝ කැලඹීමක් හෝ නොකෙළේ නොවේ ද?

ශීලව ජාතකයෙහි, තමාගේ දේවිය කෙරෙහි අපරාධ කළ, පාපී වූ අමාත්‍යයා විසින් ගෙණෙන ලද සතුරු රජහු, තුන් සියයක් යොදුන් රාජ්‍යය ගන්නහු වළකනු පිණිස නැඟී සිටි අමාත්‍යයන්ට ආයුධ අල්වන්නට පවා ඉඩ නුදුන් සේක. නැවත අමාත්‍යයන් දහස හා සමග අමු-සොහොණෙහි කර පමණ කොට භූමිය කැණ වළ සිටුවා පස් ගසන ලද්දේ ද, සිත කළඹන පමණකුදු නොකොට, කුණප කන පිණිස ආවාවූ සිවලුන්ගේ පස් ගැටීම් නිසා වළින් නික්මෙන පිණිස බාහු බලයෙන් පුරුෂ ක්‍රියා කොට ලබන ලද දිවි ඇත්තේ, යුකතිය විසඳිය හැකි යක්ෂයන්ගේ ආනුභාවයෙන් තමන්ගේ ශ්‍රීයහන් ගර්භයෙහි බැස සිට, ශ්‍රී යහනෙහි හොත් සතුරු රජහු දැක, කෝප නොකොට ම ඔවුනොවුන්ට ද්‍රෝහී නොකරණු පිණිස දිවුරවා ඒ සතුරු රජහු මිත්‍රස්ථානයෙහි තබා මෙසේ ප්‍රකාශ කෙළේය. "පුරුෂ තෙම අභිමතාර්ථ සිද්ධිය කැමැති වන්නේ ම ය. නුවණ ඇති තැනැත්තේ මෙසේ දුකට පැමිණීම සුවයක් කොයින් දැයි නො කළකිරෙන්නේ ය. යම් ප්‍රකාරයකින් කිසිවක්හට පීඩා නොකොට රාජ්‍යයෙහි පිහිටීම කැමැති-වීම් ද, ඒ ආකාරයෙන් ම මම දකිමි."

ඛන්තිවාදී ජාතකයෙහි, නුවණ නැති කලාබු කසීරජහු විසින්, ශ්‍රමණය, නුඹ කවර වාදීහි දැයි අසන

Free Distribution www.aathaapi.org

ලද්දේ, මම ඤාණනිවාදී නමැයි කී කල්හි කටුසැම්බියෙන් තලා අත්පා කපනු ලබන කල්හි කෝප පමණකුදු නො කෙළේ ය. මෙය ද ආශ්චර්‍යයක් නොවේ. වැඩිමහළු වූයේ ප්‍රව්‍රජ්‍යාවට පැමිණියේ මෙසේ කෙළේ ය.

චුල්ල ධම්මපාල ජාතකයෙහි වනාහි උඩුබලා හෝනා ළදරුවා වද, මුළුපොළොවට හිමිවූ ධම්මපාලයාගේ සඳුන් විලවුන් ගැල්වූ අත් සිඳුනා ලැබෙති, දෙවයෙනි, මාගේ ප්‍රාණය නිරුඬවෙයි යනාදිය කියමින් මැණියන් හඬමින් සිටියදී මහප්‍රතාප නම් පිය රජහු විසින් හුණ කිළිල් මෙන් අත් පා සතර කපවනු ලබන කල්හි ද, එපමණකිනුත් සතුටට පත්නොවී මොහුගේ හිස කපවයි නියෝග කළ කල්හි, දැන් තාගේ හිස නිගන්නා කලය, භවත් ධම්මපාලය, දැන් හිස කැපීමට නියෝග කළ පිය රජහු කෙරෙහි ද, හිස කපන පුරුෂයා කෙරෙහි ද, හඬන මව කෙරෙහි ද, තමා කෙරෙහි ද යන මේ සතර දෙනා කෙරෙහි සමසිත් ඇත්තේ වේවයි, දැනි වූ සමාදානයෙහි පිහිටා කිපි ආකාරයක් පමණකුදු නොකෙළේ ය. මෙය ද ආශ්චර්‍යයක් ම නොවේ. මිනිස්වූයේ ම මෙසේ කෙළේ ය.

තිරිසන්ව ද, **ඡද්දන්ත නම් ඇත්රජ ව,** විෂපෙවූ ශල්‍යයෙන් නානියෙහි විදුනා ලද්දේ ද, ඒසා අනර්ඝ කළ සෝනුත්තර නම් වැද්ද කෙරෙහි ද සිත දූෂ්‍ය නොවීය. එසේ මහත් වූ ශල්‍යයෙන් විදුනා ලද හස්තිනාග තෙමේ, දූෂ්‍ය නොවූ සිත් ඇත්තේ, වැද්දහට මෙසේ කීය: "සබඳ කුමක් පිණිස, කවර හේතුවකින් තෝ මට වධ කෙළෙහි ද, මේ ප්‍රයෝග කවරහුගේ ද." මෙසේ කී කල්හි කසී රජහුගේ මෙහෙසිය විසින් තොපගේ දළ පිණිස එවන ලදිමි වහන්සැයි කී කල්හි, ඒ වැද්දහුගේ මනදෙළ පුරමින් ෂට්වර්ණී රශ්මි විහිදුවමින්, බබලන්නාවූ මනොඥවූ ශොභා ඇති තමාගේ දළ සඟල කපා දිනි.

මහාකපි ජාතකයෙහි වදුරු රජව තමන් විසින් ම පළීත ප්‍රපාතයෙන් නගන ලද පුරුෂයා විසින් "මෙතෙමේ

Free Distribution www.aathaapi.org

මනුෂ්‍යයන්ට අරණ්‍යයෙහි සෙසු මෘගයන් මෙන් අභරය. සාගිනි ඇති හෙයින් මේ වදුරා මරා කෑයේ නම් යෙහෙක. එසේ සාගිනි නිවා ඉතිරි මාංසය මාඝීහාර වශයෙන් ගෙන කතරින් එතර වෙමි. එයම මට සියලු මගට උපකරණද වන්නේ ය.'' මෙසේ සිතා ගලක් ඔසවා ගෙන හිසට ඇන හිස පැළු කල්හි කදුලු පිරුණු ඇසින් ඒ පුරුෂයා දෙස බලා ''පින්වත, නුඹවහන්සේ අමුතු බැවින් මට සවාමීන් වන්නාහ. එසේවූ තොප මෙබඳුවක් කරන්නවුද, දීර්ඝායුෂ්කය, තෙපි නම් අනිකක්හු වැළකුමට සුදුසු බව''යි කියා ඒ පුරුෂයා කෙරෙහි සිත දූෂ්‍ය නොකොට, තමන්ගේ දුක ද නොසිතා එම පුරුෂයා ක්ෂෙම භූමියට පැමිණවීය.

භූරිදත්ත ජාතකයෙහි, භූරිදත්ත නම් නා රජව ඉපිද අෂ්ටාඞ්ග උපෝසථය ඉටාගෙණ තුඹස මත්තෙහි හෝනා කල, කල්ප නාශක ගින්න සමාන වූ ඖෂධයෙන් සියලු ශරීරයෙහි ඉස්නා කල්හි ද, පෙට්ටියෙහි බහාලා මුළු දඹදිව ක්‍රීඩා කරවනු ලබන කල්හි ද, ඒ බමුණු කෙරෙහි සිත දූෂ්‍ය කිරීමක් පමණකුදු නො කෙළේ ය. මෙසේ කුඩා පෙට්ටියෙහි පයින් ඇන ඇන බහාලන කල්හි ද, දුර්ශීල බව කරණු පිණිස අතින් මඩනා කල්හි ද, මාගේ ශීලය කඩවේදෝ හෝ යන හයින් ඒ අහිතුණ්ඩිකයා-හට නො කිපියෙමි.''

චමෙපය්‍ය ජාතකයෙහි, චමෙපය්‍ය නම් නා රජව ද, අහිතුණ්ඩිකයා විසින් වෙහෙසනු ලබන්නේ, සිත් දූෂ්‍ය මාත්‍රයෙකුදු නො ඉපදවිය. එහෙයින් මෙසේ වදාරන ලදී: ''චමෙපය්‍යව උපන් කල්හිදු, ධර්මයෙහි හැසිරෙන්නාවූ, පෙහෙවස් විසූ මා අහිතුණ්ඩිකයා ගෙණ රජගෙයි දෙර කෙළවන්නේ ය. ඒ අහිතුණ්ඩිකයා, නිල්වූ ද, රන්වන්වූ ද, රත්වූ ද, අවදාතවූ ද, මඤ්ජිෂ්ඨවූ ද යම් වණීයක් කැමැති වේද, ඔහුගේ ඒ සිත අනුව පැවතුනෙමි. මාගේ ආනුභාවයෙන් පොළොව දිය කරන්නෙමි, දිය ද පොළොව

Free Distribution www.aathaapi.org

කෙරෙමි. ඉදින් මම ඔහුට කිපුණේවී නම් ක්ෂණයකින් ඔහු අළු කෙරෙමි. ඉතින් සිතට වසඟ වීම් නම් ශීලයෙන් පිරිහෙමි, ශීලයෙන් පිරිහුණුවුවහට සම්මා සම්බෝධි නැමැති උත්තමාර්ථය සිඳ නොවේ.”

සඞ්ඛපාල ජාතකයෙහි, සඞ්ඛපාල නා රජවද නීක්ෂණ වූ තෙබින් අටතැනෙකින් විද, විදපු තැනින් කටුවේවැල් ඇතුල් කොට, නාසාවෙහි ද රැහැනක් බහා, සොළොස් වැදිපුතුන් විසින් කදින් ගෙන උසුළා ගෙන යනු ලබන්නේ පොළෝ පිට ගැහෙන සිරුරු ඇත්තේ, මහත් දුක් අනුභව කරන්නේ, කිපී බැලූ පමණින් ම සියලු වැදිපුතුන් හලු කරන්නට සමත්වූයේ ද, ඇස දල්වා කිපුණු ආකාර පමණකුදු නොකෙළේ ය. එහෙයින් වදාළ සේක. “සඞ්ඛපාල නා රජව, සෑම තුදුස්වක ද පසළොස්වක ද පෙහෙවස් විසිමි. එකල්හි වැදිපුත් සොළෙස්දෙන රැහන ද, තරමලද ගෙන මා කරා ආහ. ඔව්හු මාගේ නාසය විද රැහැනින් බැඳ මා නගාගෙන ගියහ. ඒසා දුකක් ඉවසූයෙමි. ඉටාගත් සිල් නොනැසුවෙමි.” මෙයද ආශ්චර්‍යීයක් නොවේ.

මාතුපොසක ජාතකාදියෙහිදී ද සෙසුත් නොයෙක් ආශ්චර්‍යීයන් කෙළේය. දැන් සම්බුදු බවට පැමිණි, දෙවියන් සහිත ලෝකයෙහි කිසිවක්හු හා අසදෘශවූ ක්ෂාන්ති ගුණ ඇති, ඒ භාග්‍යවත් ශාස්තෘන් වහන්සේ අදහන්නාවූ ඒ තව ප්‍රතිඝ චිත්තය ඉපදවීම අතිශයින් ම අයුතුය, නුසුදුසුය.

ඉදින් වනාහී, මෙසේ ශාස්තෘන් වහන්සේගේ පූර්ව චරිත ගුණයන් මෙනෙහි කොටත් බොහෝ දීර්ඝකාලයක් කෙලහයන්ට දුස බවට එළඹියාවූ මේ යෝගීහට, ඒ ප්‍රතිඝය නොසංසිඳේ නම්, ඉක්බිති ඔහු විසින් **අනාමතග්ග පද ප්‍රතිසංයුක්ත** වූ **සූත්‍රයෝ** ප්‍රත්‍යවෙක්ෂා කටයුත්තාහු ය. ඒ **අනාමතග්ග සූත්‍රයෙහි** මෙසේ වදාළ සේක.

“මහණෙනි, යම් සත්ත්වයෙක් මව් නොවූ විරූද, ඒ සත්ත්ව තෙම සුලභ රූප නොවේ. යමෙක් පිය නොවී ද, බෑ නොවී ද, බුහුන් නොවී ද, පුත් නොවී ද, දූ නොවී ද,

Free Distribution www.aathaapi.org

එබදු පුද්ගලයෙක් ද ලබාගත හැකි නොවේ. ඒ හෙයින් ඒ පුද්ගලයා කෙරෙහි මෙසේ සිතිය යුතු. මේ පුද්ගල තෙමේ අතීතයෙහි මව් ව, දසමසක් කුසින් පරිහරණය කොට, මූත්‍රය, මලය, කෙළය, මුකුණුය යනාදීන් රත්හඳුන් කල්කය මෙන් පිළිකුල් නොකරන්නී සහ කොට, ළෙහි නටවන්නී, ඇකයෙන් වඩන්නී පෝෂණය කෙළේය. පියව, එළුවන් විසින් යාහැකි මගවූ අජපථයෙහි ද, සඞ්කුපථයෙහි ද, ප්‍රපාතමාර්ගාදීන්හි ද ගොස් වෙළෙඳුම් කරන්නේ මා පිණිස දිවිද පුදා, දෙඅතින් නැගී සංග්‍රාමයෙහි වැඳ, නැවින් මහ මුහුදු එතරව, සෙසු නොයෙක් සිය ගණන් දුෂ්කර ක්‍රියා ද කොට මා පුතු රක්‍ෂා කරමියි ඒ ඒ උපායෙන් ධන රැස් කොට මා පෝෂණය කෙළේය. භාතෘ, භගිනී, පුත්‍ර, දුහිතෘ ව මේ මේ උපකාරය ද කෙළේය. ඔහු කෙරෙහි සිත දූෂ්‍ය කරන්ට මට නුසුදුසු යයි මෙසේ ද සිහි කළ යුතු.

එසේ සිහිකොටත් ඉදින් සිත නිවාගන්නට නොසමත්වී නම්, ඉක්බිති මොහු විසින් **මෛත්‍රියෙහි අනුසස්** මෙසේ සිහි කළ යුතු. "භාග්‍යවතුන් වහන්සේ විසින් මෙසේ වදාළේ ම නොවේ ද, මහණෙනි, මෛත්‍රියෙන් යුක්ත වූ මෛත්‍රී ධ්‍යානයෙහි ආදරයෙන් සෙවිනා ලද, වඩනා ලද, නැවත නැවත කරණ ලද, යෙදූ යානාවක් මෙන් කරණ ලද, පිහිට ලද, අනුව සිටිනා ලද, පුරුදු කරණා ලද, මනා කොට සපයන ලද, මෛත්‍රී යෙහි එකොළොස් අනුසස් කෙනෙක් දක්නා ලැබේ. ඒ කවර එකොළොස ද?

1. සමවත් සමවන්නක්හු මෙන් සුවසේ නිදාගන්නේ ය.
2. සුවසේ නිර්විකාරව පුබුදියි.
3. පව්වූ සිහින නොදකියි.
4. උරෙහි පැළඳි මුත්හරක් මෙන් මිනිසුන්ට ප්‍රිය වෙයි.
5. විශාඛ තෙරුන් මෙන් දෙවියන්ට ප්‍රිය වෙයි.

Free Distribution www.aathaapi.org

6. දරුවන් රක්නා මවුන් පියන් මෙන් දෙවියන් රකිත්.
7. මෛත්‍රී විහරණයෙන් යුකතවූවහුගේ කය ගිනිවත්, විසවත්, ආයුධවත් නොවදී.
8. වහාම සිත සමාහිත වේ,
9. මුහුණෙහි පැහැ ප්‍රසන්න වෙයි.
10. නොමුලාව කාලක්‍රියා කෙරේ.
11. සමාපත්තීන් මතුයෙහි අර්හත්ව ප්‍රතිවෙධ නොකරන්නේ බ්‍රහ්ම ලෝකයට පැමිණේ.”

ඉදින් නුඹ ප්‍රතිඝය සන්සිඳුවා නොගත්තේ නම් මේ අනුසසින් පිටත්වූවෙක් වන්නෙහිය යනාදි වශයෙන් සිහි කළ යුතු.

මෙසේ ද පටිඝය නිවාගන්නට නොසමත්වී නම් ඔහු විසින් **ධාතු විනිර්භොගය** කටයුතු. පින්වත, නුඹ මොහුට කිපෙන්නේ ය කියා කවරක්හට කිපෙයි ද? කෙශයන්ට කිපෙහි ද නැත්නම් ලොම් නියදත් ආදි වූ කොට්ඨාශයන්ට කිපෙහි ද, නොහොත් කෙශාදින් කෙරෙහි ඇති පඨවි ධාතුවට කිපෙහි ද, ආපෝ ධාතුවට තෙජෝ ධාතුවට, වායෝ ධාතුවට කිපෙහි ද? නොහොත් යම් පඤ්චසකන්ධියක්, දෙළොස් ආයතනයක්, අටළොස් ධාතුවක් නිසා පවත්නාහට මෙනම් ඇත්තෙකැයි කියති. කීම, නුඹ එයින් රූපසකන්ධියට කිපෙහි ද, නොහොත් වෙදනා, සඤ්ඤා, සඞ්ඛාර, විඤ්ඤාණ සකන්ධයට හෝ කිපෙන්නෙහි ද, නොහොත් චක්ඛුරායතනයට කිපෙහි ද, රූපායතනයට කිපෙහි ද, මනායතනයට කිපෙහි ද, ධම්මායතනයට කිපෙහි ද, නොහොත් චක්ඛුර්ධාතුවට කිපෙහි ද, රූපධාතුවට කිපෙහි ද, චක්ඛුර්විඤ්ඤාණ ධාතුවට කිපෙහි ද- ශ්‍රොතාදීන් පිළිබඳව ද මෙසේ යි. මනොධාතුවට ධම්මධාතුවට මනොවිඤ්ඤාණ ධාතුවට කිපෙහි දැයි, මෙසේ ධාතු විනිර්භොගය කරන්නාහට වනාහි හිදි අග අඹසේ, අහස සිනියම්සේ ක්‍රොධය පිහිටන තැනක් නොවේ.

Free Distribution www.aathaapi.org

ධාතුවිනිර්භොගය කරන්නට නො පොහොසත්හු විසින් **දූන සංවිභාගය** කටයුතු. තමා අයත් දෙය සතුරාට දියයුතු. සතුරා සතු දෙය තමහට ගතයුතු. ඉදින් ඔහුගේ ආජීවය අපිරිසුදුවී නම්, ඔහු අයත් පිරිකර තමාගේ පරිභොගයට සුදුසු නොවේ යයි සිතන්නේ නම්, තමා සතු දෙයම ඔහුට දියයුතු. මෙසේ කරන්නාවූ ඕහට ඒකාන්තයෙන්ම ඒ පුද්ගලයන් කෙරෙහි පැවති ද්වේෂය සන්සිඳේ. ප්‍රතිපක්ෂවූවහුගේ අතීත ජාතියෙහි පටන් අනුබඳනා ලද ක්‍රොධය ද එකෙණෙහි ම සන්සිඳේ. පෙර සිතුල්පහුවෙහෙර විසූ පිණ්ඩපාතික නම් තෙර කෙනෙක්, අන් කෙනෙකුන් විසින් තුන්වරක් සෙනසුනෙන් නෙරපන ලද්දේ, කහවණු අටක් වටිනා පාත්‍රයක් රැගෙන විත් මේ පාත්‍රය මාගේ මැණියන් විසින් දෙන ලද්දේ ය. ධාර්මිකය. මවට පින් පිණිස පිළිගත මැනැවැයි කියා ඒ සථවිරයන්ට දුන්හ. ඔවුන්ගේ ක්‍රොධය එසින් ම සන්සිඳිනි. එහෙයින් කියන ලදී. දූනය තෙම නොදූමුණන් දමන්නේ ය. දූනය තෙම ආත්මාර්ථ පරාර්ථාදි සියලු අර්ථසාදන්නේ ය. දූනයෙන් ද, ප්‍රිය වචනයෙන් ද, දූයකයෝ උසස් වෙති. ප්‍රතිග්‍රාහකයෝ යටත් වෙති.

මෙසේ වෛරී පුද්ගලයන් කෙරෙහි සන්සිඳුනාවූ පවිඝය ඇති ඒ යෝගීහට ප්‍රියයා ය, අතිප්‍රිය සහායයා ය, මධ්‍යස්ථයා ය, යන මොවුන් කෙරෙහි යම්සේ ද, එපරිද්දෙන් ම ඒ වෛරීහු කෙරෙහි ද මෛත්‍රී වශයෙන් සිත් පවතී. මෙසේ නැවත නැවත මෙත් වඩන්නාවූ යෝගාවචරයා විසින් තමා කෙරෙහි ද, ප්‍රිය පුද්ගලයා කෙරෙහි ද, මධ්‍යස්ථයා කෙරෙහි ද, වෛරී පුද්ගලයන් කෙරෙහි ද යන සතර දෙනා කෙරෙහි සමසිත් බව සම්පාදනය කරන්නාහු විසින් **සීමාසම්භේදය** හෙවත් සීමා බිඳීම් වශයෙන් සමසිත් බව කටයුතු.

ප්‍රිය පුද්ගලයාය, මධ්‍යස්ථයා ය, වෛරීය යන මොවුන් හා සමඟ තමා සතරවනු කොට ඇති මේ පුද්ගලයෝ එක්තරා ප්‍රදේශයක හුන් කල්හි, සොරහු ඇවිත් වහන්ස,

Free Distribution www.aathaapi.org

මෙයින් එකකු අපට දෙවයි කියන්නාහ කවර කරුණක් නිසා දැයි ඇසූ කල්හි මරා ගෙළ රුධිරය ගෙණ බිලියම් කරණු පිණිස යයි කීහ. එකල්හි මෙත් වඩන මේ යෝගී තෙම අසුවල්හු අසුවල්හු ගණිත්වයි සිතුයේ වී නම් සීමා-සම්භෙදය නො කරණ ලද්දේ ම වේ. ඉදින් මා ගණිත්වයි, මේ තුන් දෙන නො ගණිත්වයි සිතුයේවී නම් එවිට ද සීමාසම්භෙදය නො කරණ ලද්දේ ම වේ. යමෙක් යමෙක් හුගේ ග්‍රහණය කැමැති වී නම් ඔහු ඒ පුද්ගලයාහට අහිත වෙයි. සෙස්සන්ට හිතෙෂි වෙයි. යම් කලෙක වනාහි සතර දෙනා කෙරෙහි එකකුදු සොරුන්ට දියයුතු කොට නො දකී ද එවිට තමා ආදී සතර දෙනා කෙරෙහි ම සමසිත් ඇතිවන හෙයින් සීමාසම්භෙදය කෙළේ නම් වේ.

තමා කෙරෙහි ද, ප්‍රියයා කෙරෙහි ද, මධ්‍යස්ථයා කෙරෙහි ද, වෛරීහු කෙරෙහි ද යන සතර දෙනා කෙරෙහි යම් කලෙක ප්‍රියය මැදහත්ය යනාදී වශයෙන් නානත්වය දකී ද, එකල්හි සත්ත්වයන් කෙරෙහි හිතසිත් ඇත්තේ යයි කියනු ලැබේ. මෛත්‍රිය කැමැති පරිද්දෙන් ලද්දේ යයි ද, කුසල් ඇත්තේ යයි ද නො කියනු ලැබේ. යම් කලෙක තෙමේය, හිතය, මැදහත්ය, වෛරිය යන සතර සීමා බිඳ එකක්හු වශයෙන් කරණු ලැබේ ද, එකල්හි දෙවියන් සහිත වූ සියළු ලොව මෛත්‍රියයෙන් සමකොට පතුරුවන්නේ වේ. යමක්හට සීමා නො පෙනේ ද, ඔහු සීමා දක්නහුට වඩා මහත් භාවනා විශේෂය ඇත්තෙක් වන්නේ ය.

මෙසේ සීමාසම්භෙදය හා සමකාලයෙහි ම, යෝගාවචරයා විසින් **නිමිත්ත** ද, **උපචාරය** ද ලබන ලද්දේ වේ. මේ භාවනාවෙහි දී කසිණ කම්මට්ඨාන ආදීන්හි මෙන් උද්ග්‍රහ නිමිත්තවත් වැටහෙන්නේ නොවෙයි. ඒ සීමාසම්භෙදය ම නිමිත්ත වැනි හෙයින් නිමිත්ත නම්. ඒ **සීමාසම්භෙද නිමිත්ත** ලද කල්හි භාවනාව සාතිශය වන බැවින් නීවරණයෝ ද විෂ්කම්භිත වෙති. කෙලෙසයෝ ද සන්සිඳෙන ලද්දාහු වෙති. උපචාර සමාධි වශයෙන් සිත සමාහිත වෙයි.

Free Distribution www.aathaapi.org

සීමාසම්භෙද කළ කල්හි, සීමාසම්භෙද වශයෙන් පැවති එම සමථ නිමිත්ත සේවනය කරණුයේ, වඩන්නේ, නැවත නැවත වඩන්නේ නිදුකින් ම පඨවි කසිණයෙහි කී ආකාරයෙන් ම අර්පණාවට පැමිණේ. මෙතෙකින් ඒ යෝගාවචර තෙම, ප්‍රහීණ කළ පඤ්චාඞ්ගයක් ඇති, පඤ්චාඞ්ගයකින් සමන්විත වූ ත්‍රිවිධ කල්‍යාණයෙන් හා දශ ලක්ෂණයෙන් යුක්ත වූ මෛත්‍රී සහගත ප්‍රථමධ්‍යානය ලැබුනේ වේ.

මෛත්‍රී සහගත වූ ඒ ප්‍රථමධ්‍යානය ලද කල්හි, සීමාසම්භෙදය වශයෙන් පැවති ඒ සමථ නිමිත්ත සේවනය කරමින්, වඩමින්, නැවත නැවත වඩමින් පිළිවෙලින් චතුෂ්කනය වශයෙන් ද්විතීය, තෘතීය ධ්‍යානයන් ද, පඤ්චකනය වශයෙන් දුතිය, තෘතීය, චතුර්ථධ්‍යානයන්ට ද පැමිණෙන්නේ ය.

යෝගාවචර තෙම මෙසේ ධ්‍යාන උපදවා ගෙන, ඒ ධ්‍යානයන් අතුරෙන් එක්තරා ධ්‍යානයක්හුගේ වශයෙන් මෛත්‍රීසහගත සිතින් එක් දිසාවක් පතුරුවා වසන්නේ ය. එසේම දෙවන දිග ද, තුන් වන දිග ද, සතර වන දිග ද පතුරුවා වෙසෙයි. එසේම උඩ, යට හා අනුදිග් ද යන හැම තැනම, සත්ත්වයන් වාසය කරන මුළු ලොවම විපුල වූ, මහද්ගත වූ, අප්‍රමාණ වූ, වෛර නැත්තා වූ, දෙම්නස් නැත්තා වූ, මෛත්‍රී සහගත සිතින් පතුරුවා වෙසෙයි. ප්‍රථමධ්‍යානාදීන්ගේ වශයෙන් අර්පණාවට පැමිණි සිත් ඇතියෙකු හටම මේ විකුර්ණාව සිඛවේ. මෙහි ඒ ඒ දිග් පරිග්‍රහ කොට, සීමා වෙන් කොට මෛත්‍රිය පැතිරවීම ඔධිසෝඵරණ මෛත්‍රිය නම් වේ. සියලු දිග්හි හීනය, මධ්‍යමය, උත්කෘෂ්ටය, මිත්‍රය, සතුරුය, මධ්‍යස්ථය, සත්‍රිය, පුරුෂයා, ආයාීය, අනාය්‍ය, දෙවය, මනුස්සය, යනාදී ප්‍රභෙද ඇති සියලු සතුන් කෙරෙහි ආත්මසම බැවින් ආත්මතා වශයෙන් මේ පරසත්ත්ව යයි විභාග නො කොට, නොහොත් සියලු සිත් කොටසින් සුවල්පයකුදු කමටහනින්

Free Distribution www.aathaapi.org

පිටත්හි වික්ඛෙපයට නො පැමිණෙනුයේ සියලු දිග්හි සියලු සත්ත්වයන්, දිශා, පුද්ගල සීමා නො කොට මෛත්‍රිය පැතිරවීම **අනොධිසොඵරණ** මෛත්‍රිය නම් වේ.

මෙත්තා චෙතො විමුත්ති නම් වූ මේ මෛත්‍රීධ්‍යානය, පස් ආකාරයෙකින් අනොධිසොඵරණ වශයෙන් ද, සත් ආකාරයෙකින් ඔධිසොඵරණ වශයෙන් ද, දිසා වශයෙන් දශ ආකාරයෙකින් ද සිඳ කටයුතු.

පඤ්චවිධ අනොධිසොඵරණ මෙත්තා චෙතොවිමුත්තිය හෙවත් මෛත්‍රිය ධ්‍යානය මෙසේ වැඩිය යුතු.

1. සබ්බසත්තා අවෙරා හොන්තු, අව්‍යාපජ්ඣා හොන්තු, අනීඝා හොන්තු සුඛී අත්තානං පරිහරන්තු.

(සියලු සත්ත්වයෝ අවෙර වෙත්වා හෙවත් වෛර නැත්තාහු වෙත්වා. අව්‍යාපජ්ඣ හෙවත් නීරෝගවූවාහු වෙත්වා. අනීඝ හෙවත් නිදුක්වූවාහු වෙත්වා, සුවපත්වූවාහු තමන් පරිහරණය කෙරෙත්වා) මෙහි සියලු සත්ත්වයෝ වෛර නැත්තාහු වෙත්වා යි වැඩීමෙන් **එක්** අර්පණාවෙක. නීරෝගවූවාහු වෙත්වා යි වැඩීමෙන් එක් අර්පණාවෙක. නිදුක්වූවාහු වෙත්වා යි වැඩීමෙන් එක් අර්පණාවෙක. සුවපත්වූවාහු තමන් පරිහරණය කෙරෙත්වායි වැඩීමෙන් එක් අර්පණාවෙක. මෙහි රූපාදී සකන්ධයන්හි ඡන්දරාග වශයෙන් ශක්ත හෙයින් හෙවත් ඇලුණු හෙයින් සත්ත්ව නම්.

මෙසේ සියලු සත්ත්වයන්ගේ වශයෙන් මෛත්‍රිය වැඩීමෙන් අර්පණා සතරෙක් සිඳවේ.

2. සබ්බපාණා අවෙරා හොන්තු, අව්‍යාපජ්ඣා හොන්තු, අනීඝා හොන්තු, සුඛී අත්තානං පරිහරන්තු.

(සියලු ප්‍රාණීහු වෛර නැත්තාහු වෙත්වා, නීරෝගවූවාහු වෙත්වා, නිදුක්වූවාහු වෙත්වා, සුවපත්වූවාහු තමන්

Free Distribution www.aathaapi.org

පරිහරණය කෙරෙත්වා). ප්‍රාණීහු නම් ආශ්වාස ප්‍රශ්වාස-යෙන් යුක්තවූවෝය නොහොත් ජීවත්වන්නෝ ය. මෙහි ද අර්පණා සතරෙක.

3. සබ්බ භූතා අවෙරා හොන්තු, අව්‍යාපජ්ඣා හොන්තු, අනීඝා හොන්තු, සුඛී අත්තානං පරිහරන්තු.

(සියලු භූතයෝ වෛර නැත්තාහු වෙත්වා, නීරෝග-වූවාහු වෙත්වා, නිදුක්වූවාහු වෙත්වා, සුවපත්වූවාහු තමන් පරිහරණය කෙරෙත්වා). කර්ම කෙලෙස දෙකින් උපන්නෝ භූතයෝ ය. මෙහි ද අර්පණා සතරෙක.

4. සබ්බෙ පුග්ගලා අවෙරා හොන්තු, අව්‍යාපජ්ඣා, හොන්තු අනීඝා හොන්තු, සුඛී අත්තානං පරිහරන්තු.

(සියලු පුද්ගලයෝ වෛර නැත්තාහු වෙත්වා, නීරෝගවූවාහු වෙත්වා, නිදුක්වූවාහු වෙත්වා, සුවපත්වූවාහු තමන් පරිහරණ කෙරෙත්වා). නිරයෙහි ගලන්නෝ නිරයෙහියන්නෝ පුද්ගලයෝ ය යනු එක් අර්ථයෙක. මෙහි ද අර්පණා සතරෙක.

5. සබ්බෙ අත්තභාව පටියාපන්නා අවෙරා හොන්තු, අව්‍යාපජ්ඣා හොන්තු, අනීඝා හොන්තු, සුඛී අත්තානං පරිහරන්තු.

(සියලු ආත්මභාව පරියාපන්නයෝ වෛර නැත්තාහු වෙත්වා, නීරොගවූවාහු වෙත්වා, නිදුක්වූවාහු වෙත්වා, සුවපත්වූවාහු තමන් පරිහරණය කෙරෙත්වා). ආත්මභාව නම් පඤ්චස්කන්ධ සඞ්ඛ්‍යාතවූ ශරීරයයි. ඒ ස්කන්ධ පඤ්චකය ගෙණ පරමාර්ථ වශයෙන් අවිද්‍යමානවුව ද, ප්‍රඥප්තිමාත්‍රයෙන් විද්‍යමාන බැවින් ඒ ආත්මභාවයෙහි ඇතුළත්වූවෝ ආත්මභාව පරියාපන්නයෝ ය. මෙහි ද අර්පණා සතරෙක.

මෙසේ සත්ත්ව, ප්‍රාණ, භූත, පුද්ගල, ආත්මභාව පරියාපන්න වශයෙන් පඤ්චාකාරයෙකින් දක්වන්නේ නමුත් ඒ සියල්ලෝම සියළු සත්ත්වයනටම පරියාය

Free Distribution www.aathaapi.org

වචනයෝ ය. එහෙයින් මේ සත්ත්වාදී පස් දෙනාම ගෙන පස් ආකාරයෙන් අනොධිසොඵරණ මෙත්තා චෙතෝ-විමුත්තිය දක්වන ලද බව දත යුතු. යමෙක් සත්ත්ව, ප්‍රාණ යනාදීන්ගේ වචනමාත්‍ර වශයෙන් නොව අර්ථ වශයෙන් වෙන් කොට අරමුණු කරන්නේ නම් ඔහුට අනොධි-සොඵරණ මෛත්‍රීධ්‍යානය සිඳ නොවේ. එහෙයින් එහි අර්ථ නොගෙණ මේ පස් ආකාරයන් කෙරෙහි එක්තරා ආකාරයක්හුගේ වශයෙන් අනොධිසොඵරණ මෛත්‍රී චෙතෝ විමුක්තිය වැඩිය යුතු.

මේ පස්ආකාර කොටසුන් කෙරෙහි පූර්භාගයෙහිදී ඒ ඒ කොටස ගෙණ භාවනා කරණ කාලයෙහි නොයෙක් කොටස් වශයෙන් මනසිකාරය පැවතුණේ වී නමුත් ඒ ඒ භාවනා සිඩවන කෙණෙහි කොටසුන් අතුරෙන් යම් කොටසෙක් ප්‍රගුණවූ බැවින් අතීශයින් ප්‍රකට වේ ද, ඒ ඒ කොටස්හුගේ වශයෙන් මෛත්‍රිය පැතිරවීම කටයුතු. මෙසේ පස් ආකාරයන් කෙරෙහි, සතර අර්පණා වන්ගේ වශයෙන් අනොධිසොඵරණයෙහි අර්පණාවෝ විසිදෙනෙක් වන බව දතයුතු.

සප්තවිධ ඔධිසොඵරණ මෙත්තා චෙතොවිමුත්තිය හෙවත් මෛත්‍රී ධ්‍යානය. මෙසේ වැඩිය යුතු.

1. සබ්බා ඉත්ථියෝ අවෙරා හොන්තු, අව්‍යාපජ්ඣා හොන්තු, අනීඝා හොන්තු, සුඛී අත්තානං පරිහරන්තු.

(සියලු ස්ත්‍රිහු වෛරී නැත්තාහු වෙත්වා, නිරොගවූවාහු වෙත්වා, නිදුක්වූවාහු වෙත්වා, සුවපත්වූවාහු තමන් පරිහරණය කෙරෙත්වා).

2. සබ්බෙ පුරිසා අවෙරා හොන්තු, අව්‍යාපජ්ඣා හොන්තු, අනීඝා හොන්තු, සුඛීඅත්තානං පරිහරන්තු.

(සියලු පුරුෂයෝ වෛර නැත්තාහු වෙත්වා, නිරොග-වූවාහු වෙත්වා, නිදුක්වූවාහු වෙත්වා, සුවපත්වූවාහු තමන් පරිහරණය කෙරෙත්වා).

Free Distribution www.aathaapi.org

3. සබ්බ අරියා අවෙරා හොන්තු, අව්‍යාපජ්ඣා හොන්තු, අනීඝා හොන්තු, සුඛී අත්තානං පරිහරන්තු.

(සියලු ආර්‍යයෝ වෛර නැත්තාහුවෙත්වා නීරෝග-වූවාහු වෙත්වා, නිදුක්වූවාහු වෙත්වා, සුවපත්වූවාහු තමන් පරිහරණය කෙරෙත්වා)

4. සබ්බ අනරියා අවෙරා හොන්තු, අව්‍යාපජ්ඣා හොන්තු, අනීඝා හොන්තු, සුඛී අත්තානං පරිහරන්තු.

(සියලු අනාර්‍යවූ පෘථග්ජනයෝ වෛර නැත්තාහු වෙත්වා, නිරෝගවූවාහු වෙත්වා, නිදුක්වූවාහු වෙත්වා, සුවපත්වූවාහු තමන් පරිහරණය කෙරෙත්වා).

5. සබ්බ දෙවා අවෙරා හොන්තු, අව්‍යාපජ්ඣා හොන්තු, අනීඝා හොන්තු, සුඛී අත්තානං පරිහරන්තු.

(සියලු දෙවියෝ වෛරනැත්තාහු වෙත්වා, නිරෝග-වූවාහු වෙත්වා, නිදුක්වූවාහු වෙත්වා, සුවපත්වූවාහු තමන් පරිහරණය කෙරෙත්වා).

6. සබ්බ මනුස්සා අවෙරා හොන්තු, අව්‍යාපජ්ඣා හොන්තු අනීඝා හොන්තු, සුඛී අත්තානං පරිහරන්තු.

(සියලු මනුෂ්‍යයෝ වෛර නැත්තාහු වෙත්වා, නීරෝගවූවාහු වෙත්වා, නිදුක්වූවාහු වෙත්වා, සුවපත්වූවාහු තමන් පරිහරණය කෙරෙත්වා.)

7. සබ්බ විනිපාතිකා අවෙරා හොන්තු, අව්‍යා-පජ්ඣා හොන්තු, අනීඝා හොන්තු, සුඛී අත්තානං පරිහරන්තු.

(සියලු විනිපාතිකයෝ වෛරනැත්තාහු වෙත්වා, නීරෝගවූවාහු වෙත්වා, සුවපත්වූවාහු තමන් පරිහරණය කෙරෙත්වා.)

මේ සප්තවිධ ඔඩිසොඵරණයෙහි සතර සතර බැගින් අර්පණාවෝ අටවිස්සෙකි.

Free Distribution www.aathaapi.org

දශවිධ දිසා ඵරණ මෙත්තා චෙතෝ විමුක්තිය හෙවත් මෛත්‍රී ධ්‍යානය මෙසේ වැඩිය යුතු.

1. සබ්බෙ පුරත්ථිමායදිසාය සත්තා අවෙරා හොන්තු, අව්‍යාපජ්ඣා හොන්තු, අනීඝා හොන්තු සුඛී අත්තානං පරිහරන්තු.

(සියළු පෙරදිග සත්ත්වයෝ වෛර නැත්තාහු වෙත්වා, නිරොගවූවාහු වෙත්වා, නිදුක්වූවාහු වෙත්වා, සුවපත්වූවාහු තමන් පරිහරණය කෙරෙත්වා.)

2. සබ්බෙ පච්ඡිමාය දිසාය සත්තා අවෙරා හොන්තු, අව්‍යාපජ්ඣා හොන්තු, අනීඝා හොන්තු, සුඛී අත්තානං පරිහරන්තු.

(සියලු පැලදිග සත්ත්වයෝ වෛර නැත්තාහු වෙත්වා, නිරොගවූවාහු වෙත්වා, නිදුක්වූවාහු වෙත්වා, සුවපත්වූවාහු තමන් පරිහරණය කෙරෙත්වා.)

3. සබ්බෙ උත්තරාය දිසාය සත්තා අවෙරා හොන්තු, අව්‍යාපජ්ඣා හොන්තු, අනීඝා හොන්තු, සුඛී අත්තානං පරිහරන්තු.

(සියලු උතුරුදිග සත්ත්වයෝ වෛර නැත්තාහු වෙත්වා, නිරොගවූවාහු වෙත්වා, නිදුක්වූවාහු වෙත්වා, සුවපත්වූවාහු තමන් පරිහරණය කෙරෙත්වා.)

4. සබ්බෙ දක්ඛිණාය දිසාය සත්තා අවෙරා හොන්තු, අව්‍යාපජ්ඣා හොන්තු, අනීඝා හොන්තු, සුඛී අත්තානං පරිහරන්තු.

(සියලු දකුණුදිග සත්ත්වයෝ වෛරනැත්තාහු වෙත්වා, නිරොගවූවාහු වෙත්වා, සුවපත්වූවාහු තමන් පරිහරණය කෙරෙත්වා.)

5. සබ්බෙ පුරත්ථිමාය අනුදිසාය සත්තා අවෙරා හොන්තු, අව්‍යාපජ්ඣා හොන්තු, අනීඝා හොන්තු, සුඛී අත්තානං පරිහරන්තු.

Free Distribution www.aathaapi.org

(සියලු පෙරඅනුදිග සත්ත්වයෝ වෛර නැත්තාහු වෙත්වා, නීරොගවූවාහු වෙත්වා, නිදුක්වූවාහු වෙත්වා, සුවපත්වූවාහු තමන් පරිහරණය කෙරෙත්වා.)

6. සබ්බෙ පච්ඡිමාය අනුදිසාය සත්තා අවෙරා හොන්තු අව්‍යාපජ්ඣා හොන්තු, අනීඝා හොන්තු, සුඛී අත්තානං පරිහරන්තු.

(සියලු පැළ අනුදිග සත්ත්වයෝ වෛර නැත්තාහු වෙත්වා, නීරොගවූවාහු වෙත්වා, නිදුක්වූවාහු වෙත්වා, සුවපත්වූවාහු තමන් පරිහරණය කෙරෙත්වා.)

7. සබ්බෙ උත්තරාය අනුදිසාය සත්තා අවෙරා හොන්තු, අව්‍යාපජ්ඣා හොන්තු, අනීඝා හොන්තු, සුඛී අත්තානං පරිහරන්තු.

(සියලු උතුරු අනුදිග සත්ත්වයෝ වෛරනැත්තාහු වෙත්වා, නීරොගවූවාහු වෙත්වා, නිදුක්වූවාහු වෙත්වා, සුවපත්වූවාහු තමන් පරිහරණය කෙරෙත්වා.)

8. සබ්බෙ දක්ඛිණාය අනුදිසාය සත්තා අවෙරා හොන්තු, අව්‍යාපජ්ඣා හොන්තු, අනීඝා හොන්තු, සුඛී අත්තානං පරිහරන්තු.

(සියලු දකුණු අනුදිග සත්ත්වයෝ වෛර නැත්තාහු වෙත්වා, නීරොගවූවාහු වෙත්වා, නිදුක්වූවාහු වෙත්වා, සුවපත්වූවාහු තමන් පරිහරණය කෙරෙත්වා.)

9. සබ්බෙ හෙට්ඨිමාය දිසාය සත්තා අවෙරා හොන්තු, අව්‍යාපජ්ඣා හොන්තු, අනීඝා හොන්තු, සුඛී අත්තානං පරිහරන්තු.

(සියලු යට දිග සත්ත්වයෝ වෛරනැත්තාහු වෙත්වා, නීරොගවූවාහු වෙත්වා, නිදුක්වූවාහු වෙත්වා, සුවපත්වූවාහු තමන් පරිහරණය කෙරෙත්වා.)

Free Distribution www.aathaapi.org

10. සබ්බෙ උපරිමාය දිසාය සත්තා අවෙරා හොන්තු, අව්‍යාපජ්ඣා හොන්තු, අනීඝා හොන්තු, සුඛී අත්තානං පරිහරන්තු.

(සියලු උඩදිග සත්ත්වයෝ වෛර නැත්තාහු වෙත්වා, නීරොගවූවාහු වෙත්වා, නිදුක්වූවාහු වෙත්වා, සුවපත්වූවාහු තමන් පරිහරණය කෙරෙත්වා.)

මෙපරිද්දෙන්ම දසදිග්හි සියලු සත්ත්වයෝද, ප්‍රාණීහු ද, සියලු භූතයෝ ද, සියලු පුද්ගලයෝ ද, සියලු ආත්මභාව පරියාපන්නයෝ ද, සියලු ස්ත්‍රීහු ද, සියළු පුරුෂයෝ ද, සියලු ආර්‍යයෝ ද, සියලු අනාර්‍යයෝ ද, සියලු දෙවියෝ ද, සියලු මනුෂ්‍යයෝ ද සියලු විනිපාතිකයෝ ද, වෛරනැත්තාහු වෙත්වා, නීරොගවූවාහු වෙත්වා, සුවපත්වූවාහු තමන් පරිහරණය කෙරෙත්වා යි දිසා වශයෙන් මෛත්‍රිය වැඩිය යුතු.

මෙසේ අනොධිසොඵරණ වශයෙන් අර්පණා විස්සෙක, ඔධිසොඵරණ වශයෙන් අර්පණා අටවිස්සෙක, දිසා වශයෙන් අර්පණා දෙසිය අසූවෙකැයි අර්පණාවෝ සාරසිය අසූවක් වෙති.

මෛත්‍රී භාවනාවෙහි අනුසස්

යට කියන ලද ආකාරයන් අතුරෙන් යම් කිසි ආකාරයකින් මෛත්‍රී ධ්‍යානය වඩා නම් ඒ යෝගාවචරයාහට අනුසස් එකොළොසක් ලැබෙන්නේ ය. ඒ අනුසස් එකොළොස නම්:-

1. **සුඛංසුපති** – යම්සේ සෙසු ජනයෝ දකුණුලයෙන්ම සයනය නොකොට හාත්පසින් පෙරළෙමින් සුරු සුරු ගාමින් ප්‍රශ්වාස වශයෙන් ශබ්ද පවත්වමින් දුකසේ හොඳ් ද, මේ යෝගීතෙම එසේ නො ව සුවසේ හෙව සම්වතට සමවන්නක්හු මෙත් නිදන්නේ ය.

2. **සුඛං පටිබුජ්ඣති** – සුවසේ පුබුදී. – යම්සේ සෙසු ජනයෝ තතනමින්, හැඬෙමින්, පෙරළෙමින් දුකසේ

Free Distribution www.aathaapi.org

පුබුදී ද, මෛත්‍රී ධ්‍යානයෙන් යුත් යෝගාවචර තෙම එසේ නොව පිපෙන පියුමක් මෙන් සුවසේ විකාර නැතිව පුබුදී.

3. **න පාපකං සුපිනං පස්සති** – නපුරු සිහින නො දකී. හෙතෙම සුවප්න දක්නේ ද, යහපත්වූ ම සුවප්නයක් දකී. දෙගැබක් වඳින්නාක්හු මෙන් ද, පූජා පවත්වන්නක්හු මෙන් ද, බණ අසන්නක්හු මෙන් ද, සුවප්න දකී. සෙසු ජනයෝ තමන් සොරුන් විසින් පිරිවරණ ලද්දාසේ ද, නපුරු සතුන් විසින් උපද්‍රව කරණ ලද්දාසේ ද, ප්‍රපාතයෙහි හෙන්නා සේ ද, සුවප්නයෙන් දකී. යෝගී තෙම එසේ පවිටු වූ සුවප්න නො දකී.

4. **මනුස්සානං පියෝ හොති** – මනුෂ්‍යයන්ට ප්‍රිය වෙයි. උරෙහි බහාලූ මුත්හරක් මෙන් ද, හිස පළඳනා මල්මාලාවක්සේ ද මිනිසුන්ට ප්‍රිය වෙයි. මනාප වෙයි.

5. **අමනුස්සානං පියෝ හොති** – යම්සේ මිනිසුන්ට ප්‍රිය වේද, එසේම දෙවියන්ට ද ප්‍රිය වේ. **විශාඛ තෙරණුවෝ** පෙර පැලලුප් නුවර කෙළෙඹියෙක් වී එහි ම වසනුයේ මෙසේ ඇසීය. තම්බපණ්ණි දිවයින (ලක්දිව) වනාහි චෛත්‍යමාලාවෙන් අලඞ්කෘත ය. කාෂාය වස්ත්‍රයෙන් බැබලෙන්නී ය. කැමති කැමති තන්හි හිඳින්නට හෝ හෝනට හෝ පිළිවන. සෘතු සැප ද, සෙනසුන් සැප ද, පුද්ගල සැප ද, බණ අසන සැප ද, යන සියල්ල එහි සුවසේ ලැබෙයි. මෙසේ ඇසූ හෙතෙම තමාගේ භොග-රාසිය අඹුදරුවන්ට පාවාදී, රෙදිකඩ අග එක්කහවණුවක් පමණක් ගැටගසා ගෙන, ගෙදරින් නික්ම මුහුදු තෙර නැවක් එනු බලාසිටිනුයේ එක්මසක් ගත වීය. හෙතෙම ව්‍යවහාරයෙහි දක්ෂවූයේ මෙදෙරින් බඩු ගෙන අනික් තැනෙක විකුණන්නේ, දැහැමින් කරණ වෙළඳුමෙන් එම මස ඇතුළත දී දහසක් පමණ රුස් කොට අනුක්‍රමයෙන් ලක්දිව මහ විහාරයට අවුත් පැවිදි බව ඉල්වී ය. හෙතෙම මහණ කරණු පිණිස සීමාවට පමුණුවනු ලද්දේ ඒ දහසින්

Free Distribution www.aathaapi.org

බැඳිපියල්ල බිම හෙළී ය. මේ කිමෙක් දැයි ඇසූ කල්හි, කහවණු දහසෙක වහන්සැයි කීය. උපාසකය, පැවිදිවූ තැන් පටන්ගෙණ මිළමුදල් විධානය කරන්නට නොපිළිවන, දැන් ම එයට කටයුතු දනුවයි භික්ෂූහු කීහ. විශාඛයා මහණ වන තැනට ආවාහු සිස් අතින් නොයෙක්-වායි සිතා පියල්ල මුදු සීමා මලුයෙහි විසුරුවා, මහණව, උපසම්පදා ලැබ, පස්වසක් වැස, උභයමාතෘකා ප්‍රගුණ කොට, තමහට සැප කමටහන් ගෙණ, එකී එකී විහාරයෙහි සාරමස සාරමස බැගින් සමකොට වත් පුරමින් හෙවත් සියලු සත්‍වයන් කෙරෙහි සමව පැවති මෛත්‍රීවිහාර නමැති වාස ඇත්තේව හැසුරුණේ ය.

විශාඛ නම් මහතෙරහු, වනාන්තරයෙහි සිටියේ සිංහ ගර්ජනා කරන්නේ තමාගේ ගුණ සමුදාය ප්‍රත්‍යවෙක්ෂා කරන්නේ නොහොත් ඒ තෙරහු සියලු සත්‍වයන් කෙරෙහි සම මෛත්‍රී විහරණයෙන් වෙසෙමින් ඇවිදිනාහු, එක්තරා රමණීය වන ලැහැබක් දැක එහි එක්තරා රුක්මූලෙක සමවතට සමවැද, එයින් නැගී තමන්ගේ ගුණ ආවර්ජනාව හේතුකොට ඇති ප්‍රීති සොම්නසින් උදන් අනන්නාහු මෙසේ කීහ: "යම් තැනෙක පටන් උපසම්පන්න වීම් ද, යම් තාක් මෙතැනට ආම් ද, මේ අතුරෙහි කිලුටක් නම් නැත. නිදුක-තට වූයේ මහත් ලාභයකි." හෙතෙම සිතුල්පහු වෙහෙරට යන්නේ දෙමං සන්ධියකට පැමිණ මේ මගදෝ නොහොත් මේ මගදෝ හෝයි සිතමින් සිටියේය. එකල්හි ඒ පර්වතයෙහි වසන දේවතාවෙක් අත දික් කොට මේ මග යයි දැක්වූයේ ය. ඒ මගින් ගොස් හෙතෙම සිතුල්පව්වෙහි සාරමසක් වැස අලුයම යෙමියි සිතා හොත්තේ සක්මන් හිස මණිල රුක වසන දේවතා තොමෝ හිනිපෙත්ත මත්තෙහි හිඳ හඬන්නට විය. සථවිර තෙමේ ද මේ කවරෙක් දැයි ඇසූ කල, වහන්ස මම මණිල දේවතා යයි කීහ. කුමක් හෙයින් හඬන්නේ දැයි විචාරණ ලද්දේ නුඹගේ ගමන් පිණිස යයි කීය. මා මෙහි වසන කල තව කවර ගුණයෙක් දැයි ඇසීය.

Free Distribution www.aathaapi.org

වහන්ස, නුඹ මෙහි වසන කල දෙවියෝ ඔවුනොවුන් කෙරෙහි මෛත්‍රිය කරති. දැන් නුඹ ගිය කල්හි කලහ කෙරෙති, නපුරු කථා කෙරෙති යි කිහ. සථවිරයන් වහන්සේ ද, ඉදින් මා මෙහි වසන කල්හි තොපට සැප විහරණය වන්නේ නම් යහපතැයි කියා අනිත් සාරමසත් එහි ම වැස නැවත එසේම ගමන යන්නට සිතීය. දේවතා තොමෝ එකල්හි ද නැවත හඬන්නට වන. මෙම උපායෙන් තෙරහු එම විහාරයෙහි ම පිරිනිවන් පෑසේක මෙසේ මෛත්‍රිය ධ්‍යානය ඇති මහණහු අමනුෂ්‍යයන්ට ප්‍රිය වේ.

6. දෙවතා රක්ඛණති – පුතක්හු රක්නා මව්පියන් මෙන් දෙවියෝ රකිත්.

7. නාස්ස අග්ගි වා විසං වා සත්ථං වා කමති – මෛත්‍රිය වඩන යෝගීහුගේ සිරුර උත්තරා නම් උපාසිකාවන්ගේ කය මෙන් ගිනි නොවදී, සංයුත්තභාණක චුල්ලසිව නම් තෙරුන්ගේ කය මෙන් විෂ නො වදී, සංකිච්ච නම් සාමණේරයන්ගේ කය මෙන් ආයුධ නොවදී. පෙර එක් ගවදෙනක් වස්සාට කිරිඑළවමින් සිටි කල්හි වැද්දෙක් ඒ දෙන විදිම්යි සිතා අතින් සකස් කොට දිග් අඹු ඇති හෙබින් ඇන්නේය. ඒ තෙබ ඒ දෙනගේ ශරීරයෙහි පැහැර තල්පතක් මෙන් හැකිළ ගියාය. එසේ වූයේ උපචාර ධ්‍යාන බලයෙන් හෝ අප්පණා බලයෙන් හෝ නොව හුදෙක් වස්සා කෙරෙහි බලවත් වූ ප්‍රිය සිත් ඇති බැවිනි. මෙසේ මෛත්‍රිය මහත් ආනුභාව ඇත්ති ය.

8. තුවට්ටං චිත්තං සමාධියති – මෛත්‍රී විහාරීහුගේ සිත වහාම සමාහිත වේ. ඒ චිත්තයාගේ සමාහිත භාවයෙහි ලැසිගත් බවෙක් නම් නැත.

9. මුඛවණ්ණෝ විප්පසීදති – නටුවෙන් ගැලවුණු තල්ගෙඩියක් මෙන් ඔහුගේ මුහුණ ප්‍රසන්න වණ්ණ වේ.

Free Distribution www.aathaapi.org

10. අසම්මූළ්හෝ කාලං කරොති – මෛත්‍රී විහාරයා හට මුලාව වන මරණයෙක් නම් නැත. මුළා නොවූයේම නිදන්නට වන්නක්හු මෙන් කාලක්‍රියා කෙරේ.

11. උත්තරිං අප්පටිවිජ්ඣන්තෝ බ්‍රහ්මලොකූපගෝ හොති – මෙත් සමවතින් මත්තෙහි රහත් බවට පැමිණෙනුවට අසමර්ථවූයේ නම් මෙයින් චුතව නිදා පිබිදියාක්හු මෙන් බඹලොවට ම එළඹෙයි.

කරුණා භාවනාව

කරුණා බ්‍රහ්ම විහාරය වඩනු කැමැත්තහු විසින් නිෂ්කරුණා බැව්හි හෙවත් විහිංසාවෙහි ආදීනවයත් සහ කරුණායෙහි අනුසස් ද ප්‍රත්‍යවෙක්ෂා කොට කරුණා භාවනාව ආරම්භ කටයුතු ඔහු විසින් පළමු කොට ප්‍රිය පුද්ගලාදීන් කෙරෙහි කරුණා භාවනාව ආරම්භ කටයුතු නො වේ. ප්‍රිය පුද්ගලයා කෙරෙහි කරුණාව ආරම්භ කරනුවහට ප්‍රිය භාවය පළමු කොට පහ නොවේ. ප්‍රිය භාවය පහ නොවූ කල කරුණාව නො පිහිටන්නේ ය. ප්‍රියයා ප්‍රියතන්හිම සිටින්නේ ය. ලිඛිත විසභාගයන් හා කාලක්‍රියා කළවුන් ද ඇට දක්වන ලද පරිදි කරුණා භාවනා වැඩීමට තැන් නොවෙත්. ඔහු විසින් පළමු කොට, කරුණා කටයුතු සත්වරූපය ඇති, අතිශයින් ම දුකට පැමිණියා වූ, දිළිඳු වූ, දුශ්චරිතයෙන් යුක්ත වූ බැගෑ පුරුෂයා, කපන ලද අත් පා ඇති, කබල පෙරට තබා ගෙණ අනාථ ශාලායෙහි හොත්තහු, අතින් පයින් වැහෙන්නා වූ පණුකැලෙන් ඇති බැගෑ හඬින් හඬන්නහු දැක, මේ සත්ත්ව තෙම දුකට පැමිණියේ ය. මේ දුකින් මිදුණේ වී නම් යෙහෙකැයි කරුණාව පැවැත්විය යුත්තී ය. එවැනි පුද්ගලයෙක් නො ලබන්නහු විසින්, සුවපත්වූ ද, පව් කරණ පුදුගලයෙක් වධ්‍යයා හා සම කොට මෙසේ කරුණා වැඩිය යුතු.

යම් සේ බඩු හා සමඟ අල්වාගත් සොරුට මෙසේ වධ කරවයි රජහු විසින් නියෝග කළ කල්හි, රාජපුරුෂයෝ

Free Distribution www.aathaapi.org

ඔහු බැඳ සක්ඩියෙහි සක්ඩියෙහි දී පහර සිය ගණනින් දෙමින් මරණතැනට ගෙණයන කල්හි මිනිසුන් කෑ යුතු වැළඳිය යුතු දෑ ද, මල්, ගඳ, විලවුන්, බුලත් ආදී දෙන්නාහ. හෙතෙම එය කන්නේ ද, වළඳන්නේ ද, සුවපත් වී, හොගයෙන් යුක්තවූවක්හු මෙන් යේ ද, එතකුදු වූවත් කිසිවෙක් මේ මහත් හොග ඇත්තෙකැයි නො සිතන්නේ ය. ඒකාන්තයෙන් මෙතෙම පින් නැත්තේ දැන් මිය යෙයි. මෙතෙම යම් යම් පියවරක් තබා ද, ඒ ඒ පියවරින් මරහු සමීපයට ම යෙයි සිතා ඕ හට ජනයෝ කරුණා කෙරේ ද, එ පරිද්දෙන් ම කරුණා කම්සථානයෙහි යෙදුණු යෝගාවචරයා විසින් සුවපත් වූ පුද්ගලයා කෙරෙහි කරුණාව වැඩිය යුතු. මෙතෙම පින් නැත්තේ, යම් හෙයකින් දැන් සුවපත්වූයේ සුව අනුභව කිරීමෙහි සැරහුණේ හොගයන් වළඳන්නේ ය. එසේ වුවත් තුන්දෙරින් එක දෙරකිනුදු කරණ ලද යහපත් කම්යන් නැති හෙයින් දුක් දෙම්නස් අනුභව කරන්නේ යයි මෙසේ ඒ පුද්ගලයාහට කරුණා කොට, ඉක්බිති මෙම උපායෙන් ම ප්‍රිය පුද්ගලයා කෙරෙහි ද, එයට ඉක්බිති ව මධ්‍යසථ පුද්ගලයා කෙරෙහි ද, අනතුරුව වෛරීහු කෙරෙහි ද පිළිවෙලින් කරුණාව පැවැත් විය යුතු. ඉදින් ඕහට පෙර කී නයින් වෛරීහු කෙරෙහි පටිඝය උපදී නම් ඒ පටිඝය ද මෛත්‍රී භාවනාවෙහි කී නියායෙන් ම සංසිදවා ගත යුතු.

යමෙක් වනාහි කරණ ලද කුසල් ඇත්තේ වී නම් ඔහු ද ඥතිව්‍යසනය, රොග ව්‍යසනය, හොග ව්‍යසනය යනාදීන් කෙරෙන් එක්තරා ව්‍යසනයකින් සමන්විත පුද්ගලයෙකු බව දැක හෝ අසා හෝ එසේත් නැත්නම් සසර දුක් නොඉක්ම වූ බැවින් මොහු දුකිතම යයි සඤ්ඤාරයෙන් ම කරුණා පවත්වා පළමු කී පරිදි තමා කෙරෙහි ද, ප්‍රිය පුද්ගලයා කෙරෙහි ද, මධ්‍යසථයා කෙරෙහි ද, වෛරීහු කෙරෙහි ද, මෙසේ සතර දෙනා කෙරෙහි ද සීමාසම්භෙද කොට, සීමාසම්භෙද වශයෙන්

Free Distribution www.aathaapi.org

පැවති ඒ සමථ නිමිත්ත සේවනය කරන්නේ, වඩන්නේ, නැවත නැවත වඩන්නේ මෛත්‍රී කමටහනයෙහි කී පරිදිමෙන් ත්‍රික චතුෂ්ක ධ්‍යාන වශයෙන් අර්පණා වැඩිය යුතු.

ඉක්බිතිව යට කියන ලද ප්‍රකාරයෙන් පඤ්චවිධ අනොධිසොඵරණ කරුණා වශයෙන් ද, සප්තවිධ ඔධිසොඵරණ කරුණා ධ්‍යාන වශයෙන් ද, දසාකාර දිශාඵරණ වශයෙන් ද යන අඵිණාවෝ ලැබිය යුතු.

මෙහි අනුසස් වශයෙන් මෛත්‍රී ධ්‍යානයෙහි කී පරිදි එකොළොස් අනුසස් ම ලැබෙන්නාහ.

මුදිතා භාවනාව

මුදිතා භාවනාව ආරම්භ කරණු කැමති යෝගාවචරයා විසින් ද පළමු කොට ප්‍රිය පුද්ගල, මධ්‍යස්ථ පුද්ගල, වෛරී පුද්ගල යන මොවුන් කෙරෙහි ආරම්භ නොකටයුතු. ප්‍රිය පුද්ගල තෙමේ ප්‍රියභාව මාත්‍රයෙන් ම මුදිතාවට ආසන්න කාරණා නොවේ. සොම්නස් ආදීන්ගේ වශයෙන් සිඳුවූ, නිත්‍යයෙන් සතුටු මූහුණු ඇති බව යනාදි විශේෂ යන් නැතිව හුදෙක් ප්‍රිය මාත්‍රභාවය ආසන්න කාරණා නොවේ. මධ්‍යස්ථ පුද්ගලයා සිහිකරණුවහට උදාසීනබව පිහිටයි. වෛරීහු සිහිකරන්නා හට ක්‍රෝධය උපදී. එහෙයින් මධ්‍යස්ථයා හා වෛරීහු කෙරෙහි ද පළමු කොට මුදිතාව නො වැඩිය යුතු. ලිඛිත විසභාගයන් හා කාලක්‍රියා කළාහු ද මුදිතාවට තැන් නොවේ.

අතිප්‍රිය සහායකයා මුදිතාවට ආසන්න කාරණ වන බැවින් පළමු කොට ඔහු කෙරෙහි මුදිතාව පැතිරවිය යුතු. සොණඩසහාය හෙවත් ප්‍රමොදයට පැමිණීමෙන් රහ සොඬෙකු බදු වූ සහායයා මුදිත මුදිත හෙවත් අතිශයින් ම සතුටු වේ. පළමු කොට සිනහසී පසුව කථා කරයි. එහෙයින් ඒ සොණඩසහායයා කෙරෙහි පළමු කොට මුදිතාව පැතිර විය යුතු. සුවපත් වූ ද සපයන ලද සුඛසාධන

Free Distribution www.aathaapi.org

ඇති, සතුටුවත්නාවූ ප්‍රිය පුද්ගලයා දැක හෝ අසා හෝ ඒකාන්තයෙන් මේ සත්ත්ව තෙම සනතුෂ්ටයහ. ඉතා යෙහෙකැයි, ඔහු කෙරෙහි මුදිතා වැඩිය යුතු වේ. ඉක්බිති ප්‍රිය වූ, මනාප වූ, එක් පුද්ගලයෙකු දැක සතුටුවේ ද එපරිද්දෙන් ම සියලු සතුන් කෙරෙහි මුදිතාව පැතිර විය යුතු. ඉදින් ඔහුගේ ඒ සොණ්ඩසහායයා හෝ ප්‍රිය පුද්ගලයා හෝ ඒ ජන්මයෙහි පූර්ව භාගයෙහි සුවපත් වී දැන් දුක්පත්වී නම්, ඔහුගේ ඉක්මුණා වූ සුවපත් බව සිහි කොට මෙතෙම පළමු මෙසේ වූ මහත් හොඟ ඇත්තේ විය. මහත් පිරිවර ඇත්තේ විය. හැම වේලෙහිම සතුටු වී යයි ඔහුගේ එම සතුටු වූ ආකාරය ගෙණ මුදිතාව ඉපද විය යුතු. අනාගතයෙහි හෝ නැවත ඒ සම්පත්තිය ලැබ ඇත්කඳය, අස්පිටය, රන්සිවිකාය යනාදියෙන් ඇවිදින්නේ යයි මොහුගේ අනාගතයෙහි එන මුදිතාකාරය ද ගෙණ මුදිතාව ඉපදවිය යුතු.

මෙසේ සොණ්ඩසහායයා ය, ප්‍රිය පුද්ගලයා ය යන ප්‍රිය පුද්ගලයන් දෙදෙනා කෙරෙහි මුදිතාව උපදවා ඉක්බිත්තෙන් මධ්‍යස්ථයා කෙරෙහි ද, සතුරා කෙරෙහි ද පිළිවෙලින් මුදිතා උපදවා අප්‍රිණාව ඉපද විය යුතු ය. මෙසේ මේ තුන්දෙනා කෙරෙහි ද තමා කෙරෙහි ද යන සතර දෙනා කෙරෙහි සමසින් පවත්වා සීමාසම්භෙදය කොට මුදිතා භාවනාව සමෘඩ කට යුතු.

අනුසස් ද මෛත්‍රී භාවනාවට කියන ලද ආකාරයෙන් දත යුතු.

උපෙක්ෂා භාවනාව

උපෙක්ෂා භාවනාව ආරම්භ කරණු කැමති, මෛත්‍රී බ්‍රහ්මවිහාරාදිය වැඩීමෙන් තික චතුෂ්ක ධ්‍යාන ලබාගත් යෝගාවචරයා විසින්, තෘතීය ධ්‍යානයට හෝ චතුර්ථ ධ්‍යානයට සමවැද එයින් නැගී "සියලු සත්ත්වයෝ සුවපත් වෙත්වාසි" යනාදී වශයෙන් මෛත්‍රියෙන් පවත්වන ලද

Free Distribution www.aathaapi.org

මනසකාරයෙන් යුක්ත බැවින් ද, කරුණාවට දෙම්නස ආසන්න බැවින් ද, මෛත්‍රිය හා මුදිතාවට සොම්නස ආසන්න බැවින් ද, එය ඔඅදුරික බැවින් ද, මෛත්‍රී, කරුණා, මුදිතාවන්හි ආදීනව ද, උපෙක්ෂාවෙහි ශාන්ත බවය, සූක්ෂම බවය, ප්‍රණීත බවය, විදුර කෙලෙස් ඇති බවය. විපුලඵල ඇති බවය යනාදී ආනිශංස දැක, ප්‍රකෘතියෙන් ම මැදහත් පුරුෂයෙක් වේද ඔහු කෙරෙහි උපෙක්ෂා කිරීම් වශයෙන් උපෙක්ෂාව වැඩිය යුතු ය. මේ සත්ත්ව තෙම තමා කළ කර්මයෙන් පරලොවින් ආය. දැනුදු පරලොවට යෙයි. නුඹ ද නුඹ කළ කර්මයාගේ වශයෙන් ම පරලොවින් ආයෙහි ය. පරලොවට යන්නෙහි ය. ඕහට තෑගේ ප්‍රයෝග-යෙන් සුවයක් එළවන්නට වත් දුකක් පහ කරන්නට වත් නො පිළිවන. මෛත්‍රී කරුණාදී වශයෙන් සත්ත්වයන් කෙරෙහි මමත්වය කිරීම චිත්තයාගේ සෘජුනොවූ ක්‍රියා ය. සියලු සත්ත්වයන් කෙරෙහි මැදහත් බව සියලු ආර්‍යයන් විසින් ගන්නා ලද මාර්ගය ය. අවිරුඬ ප්‍රතිපත්තියෙකැයි, මෙසේ මැදහත් බවෙහි ගෞරව, බහුමාන, ආදර ඇත්තහු විසින් උපෙක්ෂා කොට, උපෙක්ෂාව ඉපද විය යුතු. මෙසේ සවිඥෂ කොට උපෙක්ෂා උපදවා පිළිපදනා ඕහට ප්‍රකෘති-යෙන් ම උදාසීන බැවින් ඔහු කෙරෙහි මැදහත් බව වේ. එකල්හි භාවනා බලයෙන් නීවරණයෝ විෂ්කම්භිත වෙති. කෙලෙස්හු සන්සිඳෙති. අර්‍යණාවට පැමිණේ. ඉක්බිති ප්‍රිය පුද්ගලාදීන් කෙරෙහි පිළිවෙලින් උපෙක්ෂා වැඩිය යුතු. එසේ ප්‍රිය පුද්ගලය, සොණඩසහා යාය, වෛරිය, තමාය යන සියල්ලන් කෙරෙහි මධ්‍යස්ථ වශයෙන් සීමාසම්භෙද කොට ඒ නිමිත්ත ම සේවනය කරණුයේ, වඩනුයේ, නැවත නැවත වඩනුයේ පඨවි කසිණයෙහි කී පරිදි චතුර්ථ ධ්‍යානය ලැබෙත්තේ ය.

මේ උපෙක්ෂා ධ්‍යානය පඨවිකසිණාදී සෙසු කර්මස්ථාන-යන් වඩා උපදවාගත් තෘතිය ධ්‍යාන ඇත්තහුට නූපදී. ඒ කර්මස්ථාන භාවනාවන්හි අරමුණ සහාග නොවන බැවින් උපෙක්ෂා ධ්‍යානය ඒ මඟින් ලබාගත නොහැකි වේ.

Free Distribution www.aathaapi.org

මෛත්‍රී ආදියෙහි තෘතීය ධ්‍යානය උපදවා ගත්තහුට ම අරමුණු සහාග බැවින් උපෙක්ෂා චතුර්ථ ධ්‍යානය ලැබෙන්නේ ය.

එසින් මතුයෙහි ලැබිය යුතු අභිඥාවෝ ද, අනුසස් ද මෛත්‍රී භාවනාවට කී පරිදි දත යුතු.

ධ්‍යාන වශයෙන් වනාහි, අප්‍රමාණ ගොචර ඇති බැවින් හෙවත් අප්‍රමාණ සත්ත්වයන් අරමුණු කොට ඇති බැවින්, එක ලක්ෂණ ද වූ මේ මෙත්තා, කරුණා, මුදිතා, උපෙකඛා යන සතර බ්‍රහ්මවිහරණයන් අතුරෙන් පළමු මෙත්තා, කරුණා, මුදිතා යන තුන්දෙන, සොමනස්ස වියොග බැවින් හෙවත් සෞම්නස හා වෙන් නොවන හෙයින් චතුෂ්කනය වශයෙන් ත්‍රික ධ්‍යානිකය, පඤ්චකනය වශයෙන් චතුෂ්ක ධ්‍යානිකය. ව්‍යාපාද, විහිංසා, අරතීන්ට විරුඬ වන හෙයින් මෙත් ආදියෙහි දෞම්නස නූපදී. එහෙයින් මෛත්‍රී ආදී තුන්දෙන සෞම්නස් හා පවති යයි කියනු ලැබේ. උපෙක්ෂාව වනාහි උපෙක්ෂා වෙදනාව ලැබිය යුතු හෙයින්, චතුෂ්ක, පඤ්චක නය වශයෙන් චතුර්ථ ධ්‍යානික හෝ පඤ්චම ධ්‍යානික හෝ වේ ම ය. සත්ත්වයන් කෙරෙහි මධ්‍යස්ථාකාරයෙන් පැවති බ්‍රහ්මවිහාරොපෙක්ෂාව, උපෙක්ෂා වෙදනාව හැර නො පවති.

ශුභපරමාදි වශයෙන් වනාහි, **මෛත්‍රී චෙතෝ විමුක්තිය,** හෙවත් මෛත්‍රී ධ්‍යානය **ශුභවිමොක්ෂය** පරම කොට ඇත්තේ ය. මෛත්‍රී විහරණය ඇති පුද්ගලයාහට සත්ත්වයන් පිළිකුල් නොවෙති. මෙසේ මෛත්‍රිය පුරුදු කරන්නාහට සවභාවයෙන් ම පිළිකුල් නොවූ නීලාදී පිරිසුදු වර්ණයෙහි ද සිත නිදුකින් ම වැද සිටී. එබැවින් මෛත්‍රිය සුභවිමොක්ෂයට උපනිශ්‍රය වේ යයි කියනු ලැබේ.

කරුණා චෙතෝ විමුක්තිය හෙවත් කරුණා ධ්‍යානය **ආකාසානඤ්චායතනය** පරම කොට ඇත්තේ ය. කරුණා විහරණය ඇති පුද්ගලයාහට සත්ත්වයන් කෙරෙහි වැටෙන

Free Distribution www.aathaapi.org

දඹුපහර ආදී ඇති රූප නිමිති කොට ඇතිවන දුක් සිහි කරණ කල්හි කරුණාව උපදින බැවින් රූපයෙහි ආදීනව ප්‍රකටවෙයි. මෙසේ දන්නා ලද රූපයෙහි ආදීනව ඇති බැවින් පඨවි කසිණ ආදියෙහි එක්තරා කිසුණක් උගුළුවා රූපයන්ගෙන් වෙන් වූ අහස අරමුණු කොට සිත් එළවන්නා වූ යෝගාවචරයාහට නිදුකින් ම සමීකාරයෙන් රූපයන්ගේ අභාවය විවරය යයි ඒ අහස්හි සිත පිනවයි. මෙසේ කරුණා තොමෝ ආකාසානඤ්චායතනයට උපනිශ්‍රය වේ. එය හැර අන් කිසිවකට උපනිශ්‍රය නොවේ

මුදිතා චෙතෝ විමුත්තිය හෙවත් මුදිතා ධ්‍යානය විඤ්ඤාණඤ්චායතනය පරම කොට ඇත්තේ ය. මුදිතා විහරණය ඇති පුද්ගලයාහට වනාහි හොග සම්පත්ති ආදී ඒ ඒ ප්‍රමෝද්‍ය කාරණයෙන් ප්‍රමුදිත වූ සත්ත්වයන්ගේ, උපන්නා වූ ප්‍රමෝද්‍යය ඇති විඤ්ඤාණය සිහිකරණ කල්හි ආකාශ කසිණය හැර, ආකාශ නිමිත්ත ගොචර කොට ඇති ආකාසානඤ්චායතන ධ්‍යාන චිත්තයෙහි, අරූපාවචර දවිතිය ධ්‍යානය හෙවත් විඤ්ඤාණඤ්චායතනයාගේ අධිගමය පිණිස භාවනා චිත්තය එළවන ඒ යෝගීහට නිදුකින් ම ඒ විඤ්ඤාණයෙහි සිත එළඹ සිටී. මෙසේ මුදිතාව විඤ්ඤාණඤ්චායතනයට උපනිශ්‍රය වේ. එයින් මතු කිසිවකට උපනිශ්‍රය නොවේ. එහෙයින් මුදිතාව විඤ්ඤාණඤ්චායතනය පරම කොට ඇත්තේ යයි වදාරණ ලදී.

උපෙක්ඛා චෙතෝ විමුත්තිය හෙවත් උපෙක්ඛා ධ්‍යානය ආකිඤ්චඤ්ඤායතනය පරම කොට ඇත්තේය. උපෙක්ෂා විහරණය ඇති පුද්ගලයාහට වනාහි සියලු සත්ත්වයෝ සුවපත් වෙත්වායි කියා හෝ දුකින් මිදෙත්වායි කියා හෝ පැමිණි සැපතින් නොපිරිහෙත්වායි කියා හෝ ආභොගයක් නැති හෙයින්, සුඛ දුක්ඛාදී පරමා ඵීග්‍රහණයට විමුඛ බැවින්, සුව දුක් ආදි නොගෙණ අවිද්‍යමාන ප්‍රඥප්ති ගැන්මෙහි දක්ෂ වූ සිත ඇති වේ. මෙසේ පරමාඵීග්‍රහණයෙන් විමුඛ භාවයෙහි පුරුදු කරණ ලද සිත් ඇත්තහුට ද පරමාඵීයෙන්

Free Distribution www.aathaapi.org

අවිද්‍යමාන ග්‍රහණයෙහි දක්ෂ වූ සිත් ඇත්තාහට ද, භාවනානුක්‍රමයෙන් පැමිණෙන ලද විඤ්ඤණඤ්චායතනය ඉක්ම සවභාවයෙන් අවිද්‍යමාන වූ පරමාර්ථ වූ විඤ්ඤණයාගේ අභාවයෙහි චිත්තය එළවන්නහුගේ නිදුකින් ම ඒ අභාවයෙහි ආකිඤ්චඤ්ඤායතනය චිත්තය වැදගෙන සිටියි. මෙසේ උපෙක්ෂාව ආකිඤ්චඤ්ඤායතනයට උපනිශ්‍රය වේ. එයින් මතු කිසිවකට උපනිශ්‍රය නොවේ. එහෙයින් උපෙක්ෂාව ආකිඤ්චඤ්ඤායතන පරම කොට ඇතැයි වදාරණ ලදී.

දානාදී සියලු කල්‍යාණ ධර්ම පිරීම වශයෙන් වනාහි මේ සියලු අප්‍රමාණ ධර්මයෝ ම, පාරමීභාවයට පැමිණි දානාදී බුඩකාරක ධර්ම වූ සියලු අනවද්‍ය ධර්මයන්ගේ හෙවත් සමත්‍රිංසත් පාරමිතාවන් හා තන්නිමිත්ත වූ බුඩයානික යන්ගේ පරිපූර්ණ භාවය සිඩකරවන්නාහ. **සත්ත්වයන් කෙරෙහි හිතාධ්‍යාශය** ඇති බැවින් ද, සත්ත්වයන්ගේ **දුක් නොඉවසන** හෙයින් ද, සත්ත්වයන්ගේ සම්පත්ති විශේෂයන් චිරකාලයක් පවත්නා කැමති බැවින් ද, සියලු සතුන් කෙරෙහි පක්ෂපාතයක් නැති බැවින් ද සම්ව පවත්නා සින් ඇති මහා සත්ත්වයෝ, මෝහට දිය යුතුය, මෝහට නොදිය යුතුය යි විභාගයක් නොකොට සියලු සත්ත්වයන්ට **සුඛ කාරණ** වූ **දානය දෙත්.** මෙය මොහුගේ **දාන පාරමිතා** නම්. ඒ සත්ත්වයන්ගේ හිංසාව දුරුකරන්නහු **සිල් සමාදන්** වෙති. මෙය මොහුගේ **සීල පාරමිතා** නම්. සිල් පුරණු පිණිස **නෛෂ්ක්‍රම්‍යයට** හෙවත් ප්‍රව්‍රජ්‍යාවට එළඹෙත්. මෙය මොහුගේ **නෙක්ඛම්ම පාරමිතා** නම්. සත්ත්වයන්ගේ අර්ථ අනර්ථ දෙක්හි නුමුළාවීම පිණිස, නො ඇසූ තැන් අසන්නාහු, ඇසූ තැන් පිරිසුදු කරන්නාහු අහංකාර මමංකාරයන් දුරුකරන්නාහු ඥානය පිරිසුදු කෙරෙත්. මෙය මොහුගේ **ප්‍රඥා පාරමිතා** නම්. සත්ත්වයන්ට හිත සුව පිණිස නිත්‍යයෙන් ම, යම් සේ සත්ත්වයන්ට නුපන් හිත සුව උපදී ද, උපන් හිත සුව අභිවෘඩියට යේ ද, එසේ වීර්‍ය්‍ය කෙරෙත්. මෙය මොහුගේ **වීර්‍ය්‍ය පාරමිතා** නම්. වීරත්ත්වයට පැමිණියාහුද, අපරාධ

Free Distribution www.aathaapi.org

කළවුන්ට නිග්‍රහයට සමත් බව ඇතත්, සත්ත්වයන්ගේ නොයෙක් අපරාධ, හිතාධ්‍යාශයෙන් ම ක්ෂමා කෙරෙත්. දෝෂ ක්ෂමා කරණ මේ ක්ෂාන්තිය මොහුගේ **ක්ෂාන්ති පාරමිතා** නම්. මෙ නම් දෙයක් තොපට දෙම්හ, කරම්හයි කරණ ලද ප්‍රතිඥව විසංවාද නොකෙරෙත්. බොරු නොකියත්. මෙය මොහුගේ **සත්‍ය පාරමිතා** නම්. ඒ සියලු සත්ත්වයනට හිත සුව පිණිස සමාදන් වන ලද දානාදී ධර්මයන් කෙරෙහි නිශ්චලව පිහිටීම හෙවත් බුඩකාරක ධර්මයන්හි අචල සමාදානාධිෂ්ඨානය මොහුගේ **අධිෂ්ඨාන පාරමිතා** නම්. ඒ සත්ත්වයන් කෙරෙහි ප්‍රතිපක්ෂ විසින් අකම්පනීය වූ **මෛත්‍රියන්** පූර්කාරීහු වෙත්. **උපෙක්ෂා**-වෙන් ප්‍රත්‍යුපකාරයක් ප්‍රාර්ථනා නො කෙරෙත්. මෙසේ **පාරමිතාවන්** පුරා **දශ බලය, චතුර්වෛශාරද්‍ය, ෂඩ් අසාධාරණ ඥානය, අෂ්ටාදශ බුඩධර්මය** යන ප්‍රභෙද ඇති සියලු කල්‍යාණ ධර්මයන් පුරන්නාහ.

දස ඥාන බලය නම්

"ඨානාඨානං විපාකඤ්ච-මග්ගඤ්ච සබ්බත්ථ ගාමිනං
අනෙක ධාතුයෝ ලෝකෙ-අධිමුත්තිඤ්ච පාණිනා
ජානාති ඉන්ද්‍රියානං ච-පරොපරියතං මුනි
ඣානාදි සංකිලෙසාදි-ඤාණං විජ්ජාත්තයං තථා."

1. **ඨානඨාන දන්නා නුවණ** හෙවත් වෙන් වෙන් ව හැකි නො හැකි දේ දන්නා නුවණ.

2. **විපාක ඥානය** හෙවත් කාලත්‍රයවර්ති කර්ම විපාක දන්නා නුවණ.

3. **සර්වත්‍රගාමිනිප්‍රතිපත්ති දන්නා නුවණ** හෙවත් මේ පිළිපැදීම අපායගාමිනිය. මේ මාර්ගය සුගතිගාමිනීය යනාදීන් දන්නා නුවණ.

4. **සත්ත්ව ගති දන්නා නුවණ.**

Free Distribution www.aathaapi.org

5. **ධාතු ඤානය** හෙවත් අනෙක ධාතු නා නා ධාතු ලොක දන්නා නුවණ.

6. **අධිමුකති ඤානය** හෙවත් සත්ත්වයන්ගේ නානාධිමුකතිකත්වාදී වශයෙන් ඇලීම් දන්නා නුවණ.

7. **ඉන්ද්‍රියපරොපපරියත්ත ඤානය** හෙවත් ඉන්ද්‍රිය යන්ගේ පිළිවෙල දන්නා නුවණ.

8. **ඣානාදී සංකිලෙස ඤානය** හෙවත් කෙලෙශයන්ගේ ව්‍යවදාන, ව්‍යුත්ථාන හෙවත් ධ්‍යාන කෙලෙසීම් පිරිසුදුවීම් දන්නා නුවණ.

9. **පුබ්බේනිවාස දන්නා නුවණ.**

10. **ආශ්‍රවක්ඛයකර ඤානය.**

චතුර්වෙශාරද්‍ය ඤානය නම්

වෙසාරජ්ජානි චත්තාරි-බුද්ධත්තෙ ආසවක්ඛයෝ
අන්තරායෙව නියාන්‍යෝ-යෙති බුද්ධා විසාරදෙ.

මම සම්බුද්ධයෙමි, ක්ෂීණාශ්‍රවයෙමි, මේ ධර්මය මොක්ෂයට අන්තරාය ය, මේ ධර්මය නෛර්‍යාණික යයි කී කල ඒට විරුද්ධව යමක් කියන්නට සමතෙකු නැති බව මෙනෙහි කරන කල උපදනා සොම්නස් සහගත ඤානය.

ඡට් අසාධාරණ ඤානය නම්

1. **ඉන්ද්‍රිය පරෝ පරියත්ත ඤානය**
2. **ආසයානුසය ඤානය**
3. **යමක ප්‍රාතිහාර්‍ය ඤානය**
4. **මහා කරුණාසමාපත්ති ඤානය**
5. **සර්ව්ඤතා ඤානය**
6. **අනාවරණ ඤානය.**

Free Distribution www.aathaapi.org

අසාධාරණ බුද්ධ ධම්මය හෙවත් බුදුරජාණන් වහන්සේට නිතර පුරුදු වූ ධම්ම දහඅට.

තීණිඉමානි මඛාසු අනාගතාදිසු-තීතඛම්මඤාණං
විගතං විසුඛං
අඛණානි ඡන්දයිත්වා දෙසනාය-සම්මාති පහානාහ
විමුත්තිධීනං
මාරවා අප්පුත්ත මෙව නත්ථි-වෙනාසිත්‍යව්‍යාවට
චිත්තතාව
නෙවත්ථි තත්‍රූපපවිසංවුපෙක්ඛා-තෙ හොන්ති
අට්ඨාරස බුද්ධ ධම්මා

1. බුදුන්වහන්සේගේ අතීතකොටසෙහි නොපැකිලි කුළුණු නුවණ.

2. අනාගත කොටසෙහි නො පැකිලි කුළුණු නුවණ.

3. වර්තමාන කොටසෙහි නො පැකිලි කුළුණු නුවණ.

4. මේ කරුණු තුනෙන් යුත් බුදුන්වහන්සේගේ සියලු කාය කර්ම ද.

5. එසේම වූ වාක් කර්ම ද.

6. එසේම වූ මනඃ කර්ම ද, නුවණ පෙරටු කොට පැවැත්ම.

7. මේ ධර්ම සයෙන් යුත් බුදුන්වහන්සේට ධර්මය පිළිබඳ ඡන්දයාගේ හානියක් නැත්තේ ය,

8. ධර්ම දේශනාවගේ ද,

9. වීර්‍යයාගේ ද,

10. සමාධියගේ ද,

11. ප්‍රඥාවගේ ද,

12. විමුක්තියගේ ද,

Free Distribution www.aathaapi.org

13. මේ ධර්‍ම දෙලොසින් යුත් බුදුන්වහන්සේගේ ක්‍රීඩාභිප්‍රායෙක් නැත්තේ ය,

14. බලහත්කාරයෙන් කරන ක්‍රියාවක් නැත්තේ ය.

15. නුවණින් තුදුටු දෙයක් නැත්තේ ය,

16. ඉක්මන් ක්‍රියාවක් නැත්තේ ය,

17. නිෂ්ප්‍රයෝජන වූ සිත් පැවැත්මක් නැත්තේ ය,

18. අඥාන මැදහත් කමක් නැත්තේ ය.

මෙසේ බොහෝ අනුසස් ඇති, සියලු බුද්ධකාරක ධර්‍ම හෙවත් පාරමී ධර්‍ම පිරීමට උපනිශ්‍රය වන මේ සතර බ්‍රහ්මවිහරණයන් උත්සාහයෙන් වැඩිය යුතු.

සතර අරූප ධ්‍යානය

අරූප ධ්‍යානසතර නම්:

1. ආකාසානඤ්චායතන ධ්‍යානය

2. විඤ්ඤාණඤ්චායතන ධ්‍යානය

3. ආකිඤ්චඤ්ඤායතන ධ්‍යානය

3. නෙවසඤ්ඤානාසඤ්ඤායතන ධ්‍යානය

ආකාසානඤ්චායතන ධ්‍යානය වඩනු කැමැති යෝගාවචරයා විසින් වතුෂ්කනයින් රූපාවචර චතුර්ථ ධ්‍යානය උපදවා එම ධ්‍යානයට සමවැද, එයින් නැගී, "රූපය හේතුකොට ගෙන අනුන් පෙළනු පිණිස, මුගුරු ආදී දඬු ගැනීම, කඩු-දුනු ආදී ශස්ත්‍ර ගැන්ම, කලහය, විග්‍රහය, විවාදය යන මොහු පෙනෙන්නාහ. මේ සියල්ල සම්භාරයෙන් අරූප භවයෙහි නැතැයි හෙතෙම මෙසේ ප්‍රත්‍යවෙක්ෂා කොට දක්නා ලද ආදීනව ඇති රූපයන්ගේ ම කළකිරීම පිණිස, නොඇලීම පිණිස, නිරුද්ධ කිරීම පිණිස පිළිපන්නේ වේ" යයි වදාළ බැවින්, ඒ දඬුගැනීම් ආදීන්ගේ ද, චක්ෂු, ශ්‍රොත, රෝගාදී වූ දහසක් ආබාධයන්ගේ ද වශයෙන්,

Free Distribution www.aathaapi.org

සථොකත්ත ආදීනවයට හේතු බවට යෝග්‍ය ඕදාරික රූපයෙහි දෙස් දැක, ඒ රූපයාගේ අතික්‍රමණය හෙවත් ඉක්මවීම පිණිස, පරිච්ඡින්න ආකාස කසිණය හැර පඨවි කසිණාදී නව කසිණයන් අතුරෙන් එක්තරා කසිණයක රූපාවචර චතුත්‍ථ ධ්‍යානය උපදවා ගත යුතු

ඒ යෝගාවචරයා විසින් චතුත්‍ථ ධ්‍යානයාගේ වශයෙන් ඒ ධ්‍යානයට අරමුණු වූ කරජ රූපය ඉක්මවන ලද්දේ වේ. ප්‍රථම ධ්‍යානාදීන්ට ද කරජ රූපය අරමුණු නො වතුදු ඕදාරික අඞ්ග ප්‍රහාණය වශයෙන් ශාන්ත බැවින් ද, ආනෙඤ්ජප්‍රාප්ත චතුත්‍ථ ධ්‍යානයෙන් ඉක්මුණේ මනාව ඉක්මෙන ලද්දේ නම් වේ. එතකුදු වුවත් කසිණ රූපය ද ඒ කරජ රූපයා හා ම සමාන හෙයින් ප්‍රතිභාග නිමිත්ත ද ඉක්මෙනු කැමති වේ.

යම් සේ සඳියන්ට භය වන පුරුෂයෙක්, ආරණ්‍යයෙහි දී සඳියක්හු විසින් අනුබඳනා ලද්දේ, වහා පලාගොස් ඒ පලාගිය තැන කලු පාවින් කරණ ලද පරිකර්මයෙහි රේඛා චිත්‍රයක් හෝ තල්පතක් හෝ, වැලක් හෝ රැහැනක් හෝ පැලීගිය පෘථිවියෙහි පැලුණු අතරක් හෝ දුරින්ම දැක භයවන්නේ ම වෙයි. තැතිගැන්මක් ද වෙයි. එය නොදක්නා කැමති වෙයි.

තවද, යම්සේ අනර්‍ථකාරී වෛරී පුද්ගලයා හා සමග එක ගම්හි වසන පුරුෂ තෙම, ඒ වෛරීහු විසින් වධය, බන්ධනය, ගෙය ගිනි තැබීම ය යනාදීන්ගේ වශයෙන් උපද්‍රව කරණ ලද්දේ, අනික් ගමක වසනු පිණිස ගොස්, ඒ ගිය ගම ද වෛරීහු හා සමානවූ රූප ශබ්දාදී පැවැත්ම ඇති පුරුෂයෙකු දැක භය වේ ද, තැතිගැන්මක් වේ ද, ඔහු නොදක්නා කැමති වේ ද, එසේම ප්‍රතිභාග නිමිත්ත ද ඉක්මවනු කැමති වෙයි.

ඒ උපමාවන්හි, ඒ පුරුෂයන් දෙදෙනාගේ, සඳියා විසින් ද, වෛරීහු විසින් ද උපද්‍රව කරන ලද කාලය මෙන් යෝගාවචරයාගේ අරමුණු කිරීම් වශයෙන් කරජ

Free Distribution www.aathaapi.org

රූපය හා සමන්විත කාලය වශයෙන් ද, ඒ දෙදෙනාගේ වහාම පලායාම හා අන් ගමකට යාම මෙන් රූපාවචර චතුර්ථ ධ්‍යානයන්ගේ වශයෙන් කරජ රූපය ඉක්ම වන කාලය වශයෙන් ද, ඒ දෙදෙනාගේ පලාගිය තැන ද, අන් ගම ද, රේඛා චිත්‍ර තල්පත් යනාදීන් ද, වෛරීහු හා සමාන පුරුෂයා ද දැක, භය ය, තැතිගැන්ම ය, නොදක්නා කැමති බව ය යනාදීන් මෙන් යෝගාවචරයාගේ ප්‍රතිභාග කසිණ රූපය ද, එය හා සමාන බව සළකා ඒ කසිණ රූපය ඉක්මවනු කැමැති බව වශයෙන් ද දත යුතු.

ඒ යෝගී තෙම මෙසේ චතුර්ථ ධ්‍යානයට අරමුණු වූ කසිණ රූපයෙන් ද කළකිරී, එයින් පහවනු කැමති ව පස් ආකාරයෙන් පුරුදු කරණ ලද හෙවත් පකුඛවසිතා වන්ගේ වශයෙන් පුරුදු කරණ ලද වශී භාව ඇත්තේ පුහුණු වූ රූපාවචර ධ්‍යානයෙන් නැගී මේ ධ්‍යානය ද, මා කළකිරුණු රූපයම අරමුණු කෙරේයයි කියා ද, ආසන්න වූ සෝමනස් නමැති සතුරා ඇත්තේ යයි ද, අරූප ධ්‍යානය වඩා ඔඅදුරික යයි ද දෙස් දකී. මේ චතුර්ථධ්‍යානය අඞ්ග වශයෙන් ඔඅදුරික. බවෙක් නැත. යම් සේ මේ රූපාවචර චතුර්ථ ධ්‍යානය උපෙකඛා, එකග්ගතා වශයෙන් අඞ්ග දෙකකින් යුක්ත වේ ද, අරූප ධ්‍යානයෝ සතර දෙන ද එසේ ම අඞ්ග දෙකකින් යුක්ත වෙති.

යෝගී තෙම, ඒ චතුර්ථ ධ්‍යානයෙහි දෙස් දැක, එහි නිකාන්තිය දුරුකොට, ආකාසානඤ්චායතන ධ්‍යානය ශාන්ත වශයෙන් මෙනෙහි කොට, සක්වළ කෙළවර හෝ යම්පමණක් හෝ කැමැති වේ ද, එපමණක් කසිණය හෙවත් කසිණාලෝකය පතුරුවා, එයින් පැතිරී අවකාශය "ආකාසෝ, ආකාසෝ" යි කියා හෝ "අනන්තෝ ආකාසෝ" කියා හෝ මෙනෙහි කරන්නේ, කසිණාලෝකය උගුළුවයි. කසිණාලෝක උගුළුවන්නේ ද පැදුරක් මෙන් නොහකුළුවයි. කබලකින් කබලෙහි ලූ කැවුමක් මෙන් නොම උදුරයි. ශ්‍රුදෙක් ඒ කසිණාලෝකය ආවර්ජනා නො කරයි, මෙනෙහි කිරීමක් ද නොකෙරෙයි. ප්‍රත්‍යවේක්ෂා ද නොකෙරෙයි.

Free Distribution www.aathaapi.org

ආවර්ජනා නොකරන්නේ, මෙනෙහි නොකරන්නේ, ප්‍රත්‍යවේක්ෂා නොකරන්නේ, ඒකාන්තයෙන් ඒ කසිණාලෝකය පැතිරි ආකාශය "ආකාසෝ, ආකාසෝ" යි මෙනෙහි කරමින් කසිණා ලෝකය උගුළුවන්නේ නම් වේ. කසිණය ද උගුළුවනු ලබන්නේ හුදෙක් කසිණ රූපයාගේ අමනසිකාරය ද "ආකාසෝ ආකාසෝ" යන මනසිකාරය ද පිණිස උගුළුවන ලද්දේ නම් වේ. කිසුණු ඉගුළු වූ අහස පමණක් පෙනේ. මෙයම කිසුණු ඉගුළුවූ අහස යයි හෝ, කිසුණු පහළ අහස යයි හෝ කිසුණු පහවූ අවකාශ යයි හෝ, මේ සියල්ල එකක් ම වේ.

හෙතෙම ඒ කසිණුග්ඝාටිමාකාස නිමිත්ත හෙවත් ඒ කිසුණු ඉගුළු වූ අහස් නිමිත්ත ම, ආකාසෝ ආකාසෝ යි නැවත නැවත ආවර්ජනා කෙරෙයි, තර්කාහත කෙරෙයි, විතර්කාහත කෙරෙයි. මෙසේ කරන්නා වූ ඔහුගේ කාමච්ඡන්දී නීවරණයෝ විෂ්කම්භනය වෙත්. ආකාශ නිමිත්තෙහි සිහිය මනාව පිහිටයි, උපචාර වශයෙන් සිත සමාහිත වෙයි. ඉදින් ඒ යෝගී තෙම ඒ ආකාශ නිමිත්ත ම නැවත නැවත ආසේවනය කරන්නේ වැඩීම කරන්නේ, බහුලීකෘත කරන්නේ, පඨවි කසිණාදියෙහි රූපාවචර ධ්‍යාන චිත්තය මෙන් කිසුණු ඉගුළු අහස්හි ආකාසානඤ්චායතන ධ්‍යාන චිත්තය පිහිටයි. මේ ධ්‍යානයෙහි ද, පූර්වභාගයෙහි මන්ද ප්‍රාඥයාගේ වශයෙන් පරිකර්ම, උපචාර, අනුලෝම, ගොත්‍රභූ යයි කාමාවචර ජවන් සිත් සතරක් හෝ තීක්ෂ්ණ ප්‍රාඥයාගේ වශයෙන් උපචාර, අනුලෝම, ගොත්‍රභූ යයි තුනක් හෝ උපෙක්ෂා වේදනා සම්ප්‍රයුක්තව ඉපිද පස්වනුව හෝ සිව්වනුව අරූපාවචර ධ්‍යාන චිත්තය වේ. සෙසස පඨවි කසිණයෙහි කියන ලද පරිදි දතයුතු. මෙහි විශේෂය නම්— මෙසේ අරූපාවචර සිත උපන් කල්හි ඒ යෝගී තෙම යම්සේ මුදුනෙහි පටන් වැසූ සිව්කාදී යානාමුඛය, සුළු දොරටු මුඛය, කළයෙක මුඛය යනාදීන් කෙරෙන් එක්තරා මුඛයක් නිල්රෙදි කඩෙකින් හෝ, රන්වන් කඩය, රත්කඩය, සුදුකඩය, යනාදීන් කෙරෙන් එක්තරා කඩෙකින් හෝ

Free Distribution www.aathaapi.org

බැඳ බලන පුරුෂ තෙම, වාත වේගයෙන් වත් අන් කිසිවෙකින් වත් ඒ රෙදිකඩ පහව ගිය කල අහස ම බලමින් සිටී ද, එපරිද්දෙන් ම පළමු කොට කසිණ මණ්ඩලය චතුර්ථ ධ්‍යාන චක්ෂුසින් බලමින් වාසය කොට ආකාශය, යන මේ පරිකර්ම මනසිකාරයෙන් ඒ නිමිත්ත වහා පහ කරණ ලද කල්හි ආකාශය බලමින් වාසය කෙරේ.

මෙසේ මේ ධ්‍යානලාභී තෙමේ **"සබ්බසෝ රූප-සඤ්ඤානං සමතික්කමා, පටිඝසඤ්ඤානං අත්ථඞ්ගමා, නානත්තසඤ්ඤානං අමනසිකාරා, අනන්තෝ ආකාසෝති ආකාසානඤ්චායතනං උපසම්පජ්ජ විහරති"** ති යයි වදළ පරිදි, සියලු ආකාරයෙන් රූප සංඥ ඉක්මවීමෙන්, ප්‍රතිඝ සංඥ අස්තාඞ්ගමයෙන්, නානත්ව සංඥ මෙනෙහි නොකිරීමෙන් ආකාශය අනන්තය යයි, මෙසේ ආකාසානඤ්චායතන ධ්‍යානයට පැමිණ වාසය කරන්නේ යයි කියනු ලැබේ. රූපාවචර ධ්‍යාන ලැබූ පුද්ගලයාගේ ධ්‍යානයට සමවැදීමෙන් **කුසල සංඥ** වශයෙන් ද, මෙයින් සැව ඔඹලොව උපන්න හුගේ **විපාක සංඥ** වශයෙන් ද, රහතන්ගේ දිට්ඨධම්ම සුඛවිහරණයෙන් **ක්‍රියා සංඥ** වශයෙන් ද හැඳිනීම **රූප සඤ්ඤ** නම් වේ. ඒ ත්‍රිවිධ සංඥවන්ම ඉක්මවූයේ රූප සංඥ මනාකොට ඉක්මවූයේ වේ. **ප්‍රතිඝ සංඥ** අස්තාඞ්ගම යෙන් යයි කී තැන චක්ෂුරාදී ප්‍රසාද රූප හා රූපාදී පඤ්ච-ප්‍රකාර ආලම්බනයන් ගැටීමෙන් උපන් සංඥ **ප්‍රතිඝ සංඥ** නම්. එනම් **රූප සංඥය, ශබ්ද සංඥය, ගන්ධ සංඥය, රස සංඥය, ඵොට්ඨබ්බ සංඥය** යන මේ **ප්‍රතිඝ සංඥවෝය.** චක්ෂු, සොත, ඝාන, ජිව්හා, කාය යන පඤ්ච ප්‍රසාද වස්තූන් හා රූප, ශබ්ද, ගන්ධ, රස, ස්පර්ශ යන පඤ්චාලම්බනයන් පිළිවෙලින් ගැටීමෙන් උපදනා පඤ්චවිධ කුසල විපාක, අකුසල විපාක චක්ෂුර්විඤ්ඤාණ, සොතවිඤ්ඤාණ, ඝාණ-විඤ්ඤාණ, ජිව්හාවිඤ්ඤාණ, කායවිඤ්ඤාණ යන දසවැදෑරුම් විපාක චිත්තයන්ට හා ඒ හා සම්ප්‍රයුක්ත චෛතසිකයන්ට **ප්‍රතිඝ සංඥ** යයි කියනු ලැබේ. අරූපාවචර ධ්‍යානයෙහි හා එයින් උපදනා අරූපභවයෙහි ඒ ප්‍රතිඝ සංඥවෝ

Free Distribution www.aathaapi.org

දසදෙනා නොපවතී ප්‍රහාණය වෙති, අසඨඛහම වෙති යි කියනු ලැබේ. රූපාවචර ධ්‍යානයෙහි ද ප්‍රතිඝ සංඥාවෝ නොපවතී. එසේ නමුත් රූපාවචර ධ්‍යානය රූප විරාගය පිණිස නොවන හෙයින් ප්‍රතිඝ සංඥාවන්ගේ ප්‍රහීණ බව නොකියන ලදී. අරූප ධ්‍යානය රූප විරාගය පිණිස ම පවතින හෙයින් එහිදී ප්‍රතිඝ සංඥාවෝ ප්‍රහීණ වූ බව කිය යුතු. මේ අරූප ධ්‍යානයෙන් පෙර ප්‍රතිඝ සංඥාවන් ප්‍රහීණ නො කළ බව දැක්වීම සඳහා ප්‍රථමධ්‍යානයට සමවැදුනහුට, **ශබ්ද කණ්ටකය** යි බුදුන්වහන්සේ විසින් වදාරණ ලදී. පරතොඝොෂප්‍රත්‍යයෙන් ලැබිය යුතු සෝවාන් මාඝීයට අනන්තර ප්‍රත්‍යය වූ, ගොත්‍රභූ ඥානයට හේතු වූ ශබ්දය, ප්‍රථම ධ්‍යානයට **කණ්ටකයෙකි** හෙවත් කන හුණු කටුවක් මෙනි. එහෙයින් බලවත් ශබ්දයාගේ ගැටීමෙන් ප්‍රථම ධ්‍යානයෙන් නැගිටීම වේ. අරූප ධ්‍යානයෙහි ප්‍රතිඝ සංඥාව ප්‍රහීණ කළ හෙයින් අරූප සමාපත්තිහු **ආනෙඤ්ජාභි සංඛාරය** යයි ද, **ශාන්ත විමොක්ෂය** යි ද, කියනු ලැබේ.

නානත්ව සංඥා මෙනෙහි නො කිරීමෙන් යයි කී තැන්හි **නානත්ව සංඥා නම්,** ධ්‍යානයට සමනොවැදුනු පුද්ගලයාගේ **මනෝ ධාතු** නම් වූ පඤ්චද්වාරාවර්ජන සිතින් හෝ මනොවිඤ්ඤාණධාතු නම් වූ මනොද්වාරවජ්ජන සිතින් හෝ යුක්තවූවහුගේ යම් සංඥාවක්, හැඳිනීමක්, හඳුනන බවෙක් වේනම් එය වේ. එනම් සුසාළිස් සංඥාවෝ යි.

කාමාවචර කුසල සංඥාවෝ අටදෙන ය	...	8
අකුසල සංඥාවෝ දෙළොස ය	...	12
කාමාවචර කුසල විපාක සංඥාවෝ එකොළොස ය		11
අකුසල විපාක සංඥාවෝ දෙක ය	...	2
කාමාවචර ක්‍රියා සංඥාවෝ එකොළොස ය	...	11
		44

Free Distribution www.aathaapi.org

මේ සුසාළිස් සංඥාවන්ට **නානත්ත සංඥා** යයි කියනු ලැබේ. දිවිපසඳා විඤ්ඤාණයෝ ප්‍රතිඝ සංඥා වශයෙන් ගත් බැවින් මෙහිදී නො ගන්නා ලද බව දත යුතු. මේ සංඥාවෝ නානා සභාව ඇති හෙයින් ද ඔවුනොවුන් හා අසදෘශ බැවින් ද **නානත්ත සංඥා** නම් වේ. ඒ නානත්ත සංඥාවන්ගේ සමීකාරයෙන් මෙනෙහි නො කිරීමෙන් ආවර්ජනා නො කිරීමෙන්, ආභොග නො කිරීමෙන්, ප්‍රත්‍යවෙක්ෂා නො කිරීමෙන් වාසය කෙරේ යයි කියන ලදී.

රූප සංඥා හා පටිඝ සඤ්ඤා ද අරූප සමාපත්තියට සමවන් කල්හි ද අරූප භවයෙහි ද නොපවත්නාක් මෙත් අරූප පමාපත්තියට සමවැද වසන කාලයෙහි මෙකී නානත්ත සංඥාවන්ගේ මෙනෙහි කිරීමක්, ආවර්ජනා කිරීමක් නැත්තේ ම ය.

ආකාශය අනන්තය යි කී කල්හි ආකාශය නම් අජටාකාශය හා පරිච්ඡින්නාකාශය යන දෙප්‍රකාර වූ අවකාශයෙන් අන්‍ය වූ කසිණුග්ඝාටිම අවකාශය වේ. එහි ඉපදීමේ හෝ නැතිවීමේ හෝ අන්තයක් නොපැනෙන හෙයින් අනන්තය යයි කියනු ලැබේ. සභාවික දෙය පෙර නොවී හෙවත් නොපැවති උපදනා හෙයින් ද, ඉපිද නැති වන හෙයින් ද, උදයව්‍යය දෙකින් පිරිසිඳුනා ලද්දේ වේ. අවකාශය අසභාවික හෙයින් ඒ දෙකින් නො පිරිසිඳිනා ලද හෙයින් අනන්තය. කසිණ ලොකය මෙනෙහි නොකොට, එය උගුළුවා ඒ ආලොකය පැවති ආකාශ මාත්‍රය හැර පරිච්ඡේදය නොගැනීමෙන් ද, පරිකර්ම භාවනා වශයෙන් අනන්තව ද පවත්නා හෙයින් අනන්තාකාශ නම් වේ. ඒ කසිණුග්ඝාටිම අවකාශයෙහි උපචාර ධ්‍යාන චිත්තය මෙනෙහි කිරීම් වශයෙන් පිහිටුවයි. අනන්ත වශයෙන් පතුරුවයි. එහෙයින් ද අනන්ත ආකාශ යයි කියන ලදී.

මෙසේ යෝගාවචර තෙම **ආකාසානඤ්චායතන ධ්‍යානය** උපදවා එයට සමවැද එයට සුදුසු ඉරියව්වෙන් වාසය කරන්නේ ය.

Free Distribution www.aathaapi.org

2. විඤ්ඤාණඤ්චායතන ධ්‍යානය

විඤ්ඤාණඤ්චායතන ධ්‍යානය වඩනු කැමැති යෝගාවචර තෙම ආවජ්ජන සමාපජ්ජනාදී පස් ආකාරයෙන්, ආකාසානඤ්චායතන සමාපත්තියෙහි පුරුදු කරණ ලද වශිතා ඇති බැවින්, මේ ආකාසානඤ්චායතන සමාපත්තිය ආසන්න වූ රූපාවචර නමැති සතුරන් ඇත්තීය, විඤ්ඤාණඤ්චායතනය මෙන් ශාන්ත නොවෙයි යනාදී වශයෙන් ආදීනව සළකා එහි නිකන්තිය හෙවත් කැමැත්ත අත්හැර විඤ්ඤාණඤ්චායතනය ශාන්ත වශයෙන් මෙනෙහි කොට, ඒ කිසිඤ්ඤ ඉගුළු අහස අරමුණු කොට පැවති ආකාසානඤ්චායතන ධ්‍යාන සිත **"අනන්තං විඤ්ඤාණං, අනන්තං විඤ්ඤාණං,"** විඤ්ඤාණය අනන්තය, විඤ්ඤාණය අනන්තය කියා හෝ **"විඤ්ඤාණං විඤ්ඤාණං,"** විඤ්ඤාණය, විඤ්ඤාණය කියා හෝ මෙනෙහි කටයුතු, නැවත නැවත ආවර්ජනා කටයුතු, ප්‍රත්‍යවෙක්ෂා කටයුතු, තක්කාහත හෙවත් තර්ක කළ යුතු, විතර්කාහත හෙවත් විතර්ක කළ යුතු. අනන්තය යි පමණක් මෙනෙහි නොකළ යුතු.

මෙසේ ප්‍රථම ආරූපය විඤ්ඤාණ සඞ්ඛ්‍යාත වූ විඤ්ඤාණ නිමිත්තෙහි භාවනා සිත නැවත නැවත පවත්නා වූ ඒ යෝගාවචරයාගේ කාමච්ඡන්දාදී නීවරණයෝ විෂ්කම්භනය වෙත්, විඤ්ඤාණ නිමිත්තෙහි සිහිය මනාව පිහිටයි. උපචාර වශයෙන් සිත සමාහිත වෙයි. ඉදින් හෙතෙම ඒ විඤ්ඤාණ නිමිත්ත නැවත නැවත ආසේවනය කරන්නේ වඩන්නේ, නැවත නැවත වඩන්නේ, පෙර කියන ලද පරිදි ආකාශයෙහි ආකාසානඤ්චායතනය මෙන් ඒ අහස ස්පර්ශ කොට ගන්නා ලද ආකාසානඤ්චායතන සිත අරමුණු කොට **විඤ්ඤාණඤ්චායතන ධ්‍යාන සිත** උපදී. මේ චිත්ත වීථියෙහි මනොද්වාරාවජ්ජනයට අනතුරුව කාමාවචර උපෙක්ෂා වෙදනා සම්ප්‍රයුක්ත ජවන් සිත් තුනක් හෝ සතරක් ඉපිද සතරවැනිව විඤ්ඤාණඤ්චායතන ධ්‍යාන චිත්තය

Free Distribution www.aathaapi.org

අර්පණා වශයෙන් උපදී. මෙසේ හෙයින් භාග්‍යවතුන් වහන්සේ **"සබ්බසෝ ආකාසානඤ්චායතනං සමතික්කම්ම අනන්තං විඤ්ඤාණන්ති විඤ්ඤාණඤ්චායතනං උපසම්පජ්ජ විහරති"** සමීකාරයෙන් ආකාසානඤ්චායතනය ඉක්මවා අනන්ත වශයෙන් ඒ විඤ්ඤාණය අරමුණු කරමින් විඤ්ඤාණඤ්චායතන ධ්‍යානයට පැමිණ වාසය කරන්නේ යි වදාළ සේක.

ඒ යෝගී තෙම මෙසේ ප්‍රථම අරූප ධ්‍යානයෙහි ආසන්න වූ රූප ධ්‍යාන නමැති සතුරන් ඇති බව යනාදී වශයෙන් සියලු ආදීනව දැක එහි නිකන්තිය අත්හැර ඒ ආකාසානඤ්චායතන ධ්‍යානය ද එහි අරමුණ ද අපවත් කිරීමෙන් ද, මෙනෙහි නොකිරීමෙන් ද ඉක්මවා, පෙර ඒ අනන්ත අවකාශය පැතිර පැවති ආකාසානඤ්චායතන සිත අනන්තං විඤ්ඤාණං කියා මෙනෙහි කොට විඤ්ඤාණඤ්චායතන ධ්‍යානය උපදවා එයට සමවැද, එයට සුදුසු ඉරියව්වෙන් වාසය කරන්නේ ය.

3. ආකිඤ්චඤ්ඤායතන ධ්‍යානය

ආකිඤ්චඤ්ඤායතන ධ්‍යානය වඩනු කැමැති යෝගාවචරයා විසින් ආවජ්ජන සමාපජ්ජනාදී වශයෙන් පස් ආකාරයකින් විඤ්ඤාණඤ්චායතන සමාපත්තියෙහි පුරුදු කරණ ලද වශිතා ඇති බැවින්, මේ විඤ්ඤාණඤ්චායතනය සමීපයෙහි පවත්නා ආකාසානඤ්චායතන නම් සතුරෙක් ඇත්තේ ය, යනාදී වශයෙන් විඤ්ඤාණඤ්චායතනයෙහි ආදීනව දැක, ආකිඤ්චඤ්ඤායතන ධ්‍යානය මෙන් ශාන්ත නො වේ යයි ද සලකා එහි නිකන්තිය හැර ආකිඤ්චඤ්ඤායතනය ශාන්ත වශයෙන් මෙනෙහි කොට ඒ විඤ්ඤාණඤ්චායතනයට අරමුණු වූ ආකාසානඤ්චායතනයාගේ අභාවය, සූන්‍ය බව, අපගත වූ ආකාරය මෙනෙහි කටයුතු.

ඔහු විසින් ඒ ආකාසානඤ්චායතන විඤ්ඤාණය මෙනෙහි නොකොට **"නත්ථි නත්ථී"** – "නැත, නැතැ"යි

Free Distribution www.aathaapi.org

කියා හෝ "**සුඤ්ඤං සුඤ්ඤං** - සූන්‍යය, සූන්‍යය", කියා හෝ "**විවිත්තං විවිත්තං** - විවික්තය, විවික්තය", කියා හෝ මෙනෙහි කළ යුතු. නැවත නැවත ආවර්ජනය කටයුතු, සිහිකටයුතු, ප්‍රත්‍යවේක්ෂා කටයුතු, තර්ක කළයුතු, විතර්ක කළ යුතු. එසේ මෙනෙහි කරන ඒ යෝගාවචරයාගේ සිතෙහි - කාමච්ඡන්දී නීවරණයෝ පහවෙති. එම අරමුණෙහි සිහිය මනාව පිහිටයි. උපචාර වශයෙන් සිත සමාහිත වෙයි ඉදින් හෙතෙම ඒ නිමිත්ත නැවත නැවත සේවනය කරන්නේ, වඩන්නේ, නැවත නැවත වඩන්නේ පෙර ආකාශයෙහි පහළ වූ විඤ්ඤාණඤ්චායතන ධ්‍යානය මෙන් ඒ ආකාසානඤ්චායතනයාගේ ශූන්‍ය භාව සඞ්ඛ්‍යාත අරමුණෙහි **ආකිඤ්චඤ්ඤායතන ධ්‍යාන** සිත පිහිටන්නේ ය.

ඒ ආකාසානඤ්චායතන ධ්‍යාන චිත්තයාගේ අභාවමාත්‍ර වූ ආලම්බනයෙහි ආකිඤ්චඤ්ඤායතන ධ්‍යාන සිත අර්පණා වශයෙන් උපන් කල්හි ඒ යෝගාවචර තෙම, යම්සේ පුරුෂයෙක් මණ්ඩල මාලාදියෙහි යම් කිසි කටයුත්තක් සඳහා රැස්වූ භික්ෂු සංඝයා දැක, කිසි තැනකට ගොස්, රැස්වූ කටයුත්ත අවසන් කොට නැගීසිට භික්ෂූන් ගිය කල්හි අවුත් දෙරකඩ සිට ඒ තැන බලන්නේ ශූන්‍යවූවාම දකු ද, ඕහට මෙතෙක් භික්ෂූහු කාලක්‍රියා කළහයි කියා ද, මෙතෙක් දෙන ඒ ඒ දිගට ගියහයි කියා ද, මෙනෙහි කිරීමක් නොවන්නේ ය. හුදෙක් මේ තැන ශූන්‍යය, විවික්තය යයි නැති බවම දකී. එපරිද්දෙන් ම පළමු අහස විෂය කොට පවත්වන ලද විඤ්ඤාණය, විඤ්ඤාණඤ්චායතන ධ්‍යාන චක්ෂුසින් බලමින් වැස **නත්ථි නත්ථි** - නැත, නැත යනාදී පරිකම්ම වශයෙන් ඒ ආකාසානඤ්චායතන ධ්‍යානය අන්තර්ධාන වූ කල ඔහුගේ අප ගම යයි කියන ලද අභාවය ම බලමින් වාසය කරන්නේ ය. එහෙයින් භාග්‍යවතුන් වහන්සේ විසින් "**සබ්බසෝ විඤ්ඤාණඤ්චායතනං සමතික්කම්ම නත්ථි කිඤ්චීති ආකිඤ්චඤ්ඤායතනං උපසම්පජ්ජ විහරති**".

Free Distribution www.aathaapi.org

සඤ්ඤාරයෙන් ම විඤ්ඤාණඤ්චායතනය ඉක්මවා කිසිවක් නැතැයි ආකිඤ්චඤ්ඤායතන ධ්‍යානය උපදවා වාසය කෙරේ'' යයි වදාරණ ලදී.

මෙසේ විඤ්ඤාණඤ්චායතනයට අරමුණු වූ ආකාසානඤ්චායතන ධ්‍යානය මෙනෙහි නො කිරීමෙන් අපවත් කොට හුදෙක් ඒ අභාවයම ''කිසිවක් නැතැයි'' මෙනෙහි කිරීමෙන් උපදවන ලද ධ්‍යානය **ආකිඤ්චඤ්ඤායතන ධ්‍යානය** යයි කියනු ලැබේ.

4. නෙවසඤ්ඤානාසඤ්ඤායතන ධ්‍යානය

නෙවසඤ්ඤානාසඤ්ඤායතන ධ්‍යානය වඩනු කැමැති යෝගාවචර තෙම ආවජ්ජන සමාපජ්ජනාදී වූ පස් ආකාරයෙන් ආකිඤ්චඤ්ඤායතන සමාපත්තියෙහි වශීප්‍රාප්තව, මේ ආකිඤ්චඤ්ඤායතන සමාපත්තියට විඤ්ඤාණඤ්චායතන නමැති ළංවූ සතුරෙක් ඇත්තේ ය, නෙවසඤ්ඤානාසඤ්ඤායතනය මෙන් සන්සුන් බවට පැමිණියේ ද නොවෙයි, ප්‍රත්‍යයයෙන් යැපිය යුතු බැවින් ද, රෝගයට මූල බැවින් ද සඤ්ඤාරොග හෙවත් **සංඥාව රෝගයකට** බඳුය, දුක් බැවින් හා රිදීම ඇති කරන හෙයින් **සඤ්ඤා ගණ්ඩ** හෙවත් සංඥාව පොළක් බඳුය. පීඩා උපදවන හෙයින් **සඤ්ඤාසල්ල** හෙවත් සංඥාව හුලක් බඳුය. වෙදනා චෙතනාදිය ද මෙසේ ම ය. මේ සියල්ල සංඥාව (විඤ්ඤාණය) ඇති කල්හිම් වන්නේ ය. යම් නෙවසඤ්ඤානාසඤ්ඤාවක් වේ ද, එය ම ශාන්ත ය, ප්‍රණීත ය. මේ ආකිඤ්චඤ්ඤායතනයෙහි ආදීනව හා නෙවසඤ්ඤානාසඤ්ඤායතනයෙහි අනුසස් ද දැක, ආකිඤ්චඤ්ඤායතනයෙහි නිකන්තිය හෙවත් ආසාව හැර නෙවසඤ්ඤානාසඤ්ඤායතනයෙහි ශාන්ත බව මෙනෙහි කොට, ප්‍රථම ආරූප්‍ය විඤ්ඤාණයාගේ හෙවත් ආකාසානඤ්චායතනයාගේ අභාවය අරමුණු කොට පවත්වන ලද ඒ ආකිඤ්චඤ්ඤායතන සමාපත්තියම ශාන්තය, ශාන්තය යයි නැවත නැවත මෙනෙහි කරන, ආවර්ජනා කරන, ප්‍රත්‍යවෙක්ෂා කරන, තර්ක කරන, විතර්ක කරන

Free Distribution www.aathaapi.org

ඒ යෝගාවචරයාගේ සිත්හි නීවරණයෝ පහ වෙති. සිහිය මනාව පිහිටයි. උපචාර වශයෙන් සිත සමාහිත වෙයි. හෙතෙම ඒ නිමිත්ත හෙවත් ඒ ධ්‍යාන සිත ආසේවනය කරන්නේ, නැවත නැවත වඩන්නේ අකාසා-නඤ්චායතනයාගේ අභාවයෙහි ආකිඤ්චඤ්ඤායතනය මෙන් ආකිඤ්චඤ්ඤායතන සමාපත්ති යයි කියන ලද සතර නාමස්කන්ධයන්හි නෙවසඤ්ඤානාසඤ්ඤායතන ධ්‍යාන සිත අර්පණා වශයෙන් මනාව පිහිටන්නේ ය. එහෙයින් මේ යෝගාවචර තෙම **"සබ්බසෝ ආකිඤ්චඤ්ඤායතනං සමතික්කම්ම නෙවසඤ්ඤානාසඤ්ඤායතනං උපසම්පජ්ජ විහරති"** සම්මාකාරයෙන් ආකිඤ්චඤ්ඤායතන ධ්‍යානය ඉක්මවා **නෙවසඤ්ඤානාසඤ්ඤායතන ධ්‍යානයට** පැමිණ වාසය කෙරේ යයි වදාරණ ලදී.

මෙහි ආකිඤ්චඤ්ඤායතන නම් වූ ආරම්මණයත්, ධ්‍යානයත් යන දෙකම අපවත් කිරීමෙන් හා මෙනෙහි නො කිරීමෙන් ද, ඉක්මවා, පඤ්චවොකාර භවයෙහි ද, යට තුන් අරූප භවයෙහි ද සංඥා මෙන් ඕළාරික සංඥා නැති බැවින් සංඥා නැත්තී යයි ද, සංඝකාරාවශෙෂ සූක්ෂම භාවයට පැමිණීමෙන් සූක්ෂම සංඥාව විද්‍යමාන බැවින් සංඥා නැත්තී නොවේ යයි කියා ද නෙවසඤ්ඤානාසඤ්ඤා නම් වූ ධ්‍යානයට සමවැද වාසය කරන්නේ යයි කියන ලද බව දත යුතු.

ඒ ආකිඤ්චඤ්ඤායතන ධ්‍යානය ශාන්ත වශයෙන් මෙනෙහි කොට සංඝකාරාවශෙෂ සමාපත්තිය වඩන ඒ පුද්ගල තෙම **නෙවසඤ්ඤානාසඤ්ඤී** නම් වෙයි. ආකිඤ්චඤ්ඤායතනය, ආරම්මණ ශාන්ත භාවයෙන් ම මෙනෙහි කරණ බවත් අඞ්ග ශාන්ත භාවයෙන් මෙනෙහි නො කරණ බවත් දත යුතු. අඞ්ග ශාන්ත භාවයෙන් මෙනෙහි කරන්නේ නම් ඒ ධ්‍යානය ආවජ්ජන සමාපජ්ජනාදී ප්‍රතිපත්තියෙන් පුරුදු කළ යුතු වේ. මෙහිදී එසේ නොව අරමුණු කිරීම් මාත්‍රයකින් මෙනෙහි කිරීම වෙයි. එය ද

Free Distribution www.aathaapi.org

ආකිඤ්චඤ්ඤායතනයට වඩා නෙවසඤ්ඤානාසඤ්ඤායතනය ශාන්තය, ප්‍රණීතය යනාදී වශයෙන් මෙනෙහි කරන්නේය.

යම්සේ රජතෙම, මහත් රාජානුභාවයෙන් ඇතකු පිට හිඳ නුවර වීථියෙහි හැසිරෙන්නේ, ඇත්දත් වැඩ කරණ ශිල්පීන්, එක් වස්ත්‍රයක් තරකොට හැඳගෙණ, එක් වස්ත්‍රයකින් හිස වසා බැඳගෙණ, දත් සුණු ආදීන් ගැවසීගත් ශරීර ඇතිව, නොයෙක් අත් කැටයම් කරණුවන් දැක "මොහු ඉතා දක්ෂයෙක, මෙබඳු මෙබඳු ශිල්ප කරන්නේ" යයි ඔහුගේ දක්ෂ බවට සතුටු වෙයි. මම ද රාජ්‍යය හැර මෙබඳු ශිල්පියෙක් වී නම් යෙහෙකැයි නොසිතයි. එයට හේතුව රාජ්‍යශ්‍රිය මහත් අනුසස් ඇති බැවිනි. රජ තෙම මෙසේ ශිල්පියාට සතුටුව ඔහු ඉක්මවා යන්නේ ය. එපරිද්දෙන් ම යෝගාවචර තෙම ආකිඤ්චඤ්ඤායතනය ශාන්ත වශයෙන් මෙනෙහි කොට එය ඉක්මවා, යම් සියුම් සංඥාවක් කරණ කොට ගෙන නෙවසඤ්ඤීනාසඤ්ඤී නම් වේද ඉතා සියුම් බැවින් සංඛාරයන්ගේ ශෙෂතා මාත්‍ර සමාපත්තිය වඩන්නේ යයි කියනු ලැබේ ද, අතීශයින් සියුම් වූ ඒ නෙවසඤ්ඤානාසඤ්ඤායතන ධ්‍යාන සමාපත්තියට සමවැද වාසය කරන්නේ ය.

මෙසේ සංඥා ශීර්ෂයෙන් **නෙවසඤ්ඤානාසඤ්ඤා** යයි වදුළ නමුත් එපමණක් නොව වේදනාව ද ගෙන **නෙව-වේදනා නාවේදනා** යයි ද, චිත්තය ගෙන **නෙවචිත්තං නාචිත්තං** යයි ද, සපර්ශය ගෙන **නෙවඵස්සා නා ඵස්සා** යයි ද මේ ක්‍රමයෙන් සෙසු සම්ප්‍රයුක්ත ධර්මයන් ද ගෙන ව්‍යවහාර කළ හැකි වේ.

එක්තරා සාමණේර නමක් පාත්‍රයෙහි තෙල් ගල්වා තැබුවේ ය. පසුව කෑද වළඳන කාලය පැමිණි කල්හි තෙරුන්වහන්සේ පාත්‍රය ගෙනෙවයි කිය. හෙරණ තෙම පාත්‍රයෙහි තෙල් ඇතැයි කිය. එසේ නම් තෙල් ගුලාවෙහි වක්කරන්නෙම් කී කල්හි, වහන්ස, තෙල් නැතැයි කිය.

Free Distribution www.aathaapi.org

මේ උපමාවෙහි පාත්‍රයෙහි තෙල් ගල්වා තැබූ හෙයින් තෙල් ඇතැයි කී නමුත් ගුලාවෙහි වැක්කිරීමට තරම් තෙල් නැති හෙයින් තෙල් නැතැයි කිහ. එපරිද්දෙන් ම ඒ සංඥාව ද ඕදාරික සංඥාවගේ කෘත්‍යය කිරීමට අසමර්ථ හෙයින් නෙවසඤ්ඤා නම් වුවද, සංඝකාරාවශෙෂ සූක්ෂම භාවයෙන් ඇති බැවින් (න - අසඤ්ඤා) නාසඤ්ඤා නම් වේ. මෙහි සංඥා කෘත්‍යය නම් අරමුණු හැඳිනීම හා විදර්ශනාවට ද විෂයභාවයට පැමිණ නාම රූපයන්ගේ කලකිරීම නම් වූ **නිබ්බිදාඤාණය** ඉපදවීමයි. මදඋණුසුම් ඇති ජලය සුවය ගෙනදෙන්නාසේ මේ සංඥාවද, සංඝකාරාවශෙෂ සූක්ෂම භාවයෙන් ප්‍රකටව සඤ්ඤානනකෘත්‍යය කරන්නට ද අසමත් හෙයින් සෙසු යට තුන් සමාපත්තීන්හි සංඥාවන් මෙන් විදර්ශනාවට විෂය භාවයට පැමිණ නිබ්බිදා ඤාණය ඉපදවීමට අසමර්ථ වේ. මේ සංඥාව අතිශාන්ත අරමුණෙහි පැවති බැවින් අරමුණු හඳුනන කෘත්‍යය නො කළ හැකිවේ. අති සූක්ෂම අවස්ථාවට පැමිණ අනිත්‍යාදී වශයෙන් මෙනෙහි කොට ගත නොහැකි බැවින් විදර්ශනාවට අරමුණුව නිබ්බිදා ඤාණය වැඩීමට ද නොහැකි වෙයි. අන්‍ය වූ කාමාවචර රූපාවචරාදී වූ චිත්ත චෛතසික සඞ්ඛ්‍යාත සෙසු සකඤ්ඤාවන්හි අනිත්‍යාදී වශයෙන් නොදත් යෝගාවචර තෙම නෙවසඤ්ඤානාසඤ්ඤායතන සඤ්ඤාවන් සම්මර්ශනය කොට නිබ්බිදා ඤාණයට පැමිණෙන්නට සමත් නොවේ. බුදුන් වහන්සේ හැර මහා නුවණ ඇති සැරියුත් මහ තෙරුන් වහන්සේ පවා පොහොසත් නොවේ ම ය. ප්‍රකෘති විදර්ශකයා හෙවත් විදර්ශනා වඩන පුද්ගලයා විසින් සකඤ්ඤාදීන්ගේ පටන් විදර්ශනාභිනිවෙශය කොට ඛාරාලම්බනයන් නිසා පවත්නා ධර්මයන්ගේ වශයෙන් දෙලොස් ආයතන, අටලොස් ධාතූන් විදර්ශනා කොට නෙවසඤ්ඤානාසඤ්ඤායතනය අරමුණු කොට ඇති උදයව්‍යය ඤාණය උපදවන්නට සමත් වේ. ඔහු "මෙසේ මේ ධර්මයන් නොනිබී උපදිති, නිබී වැනසෙති සි" මෙසේ නෙවසඤ්ඤානාසඤ්ඤායතන ධ්‍යාන චිත්තොත්පාදයට ඇතුළත් වූ

Free Distribution www.aathaapi.org

ස්පර්ශාදී ධර්මයන් වෙන්නොකොට එක්කොට ගෙන හෙවත් කලාප වශයෙන් සම්මර්ශනය කෙරේ. අනුපද ධර්ම විදර්ශනා වශයෙන් හෙවත් ස්පර්ශාදී ධර්මයන් විනිර්භොග කොට, වෙන් වෙන් වශයෙන් ගෙණ, අනිත්‍යාදී වශයෙන් සම්මර්ශනය කරන්නාහට, නෙවසඤ්ඤානාසඤ්ඤායතන ධ්‍යානය විදර්ශනා කොට නිබ්බිදා ඤාණය උපදවන්නට නො හැකි වේ. මෙසේ මේ සතර වන ආරුප්‍ය ධ්‍යානය දම්සෙනෙවි සැරියුත් මහ තෙරුන් විසිනුදු අනුපද වශයෙන් විදර්ශනා නොකට හැකි බවට සියුම් ව ගිය බව දත යුතු.

තවද මාගී - උදක උපමායෙන් ද මේ කරුණු පැහැදිලි වේ. මග යන එක් තෙර කෙනෙකුන්ගේ ඉදිරියෙන් යන්නා වූ එක් සාමණේර නමක්, සවලප වූ, වහන් තෙමෙන පමණ, මද දියත්තක් දැක, "වහන්ස, දිය ය, වහන් ගැලවුව මැනවැයි" කීය. ඉක්බිති තෙරනුවන් විසින් "ඉදින් දිය ඇත්නම් නහනකඩ ගෙණ එව, නහන්නෙමි"යි කී කල්හි, "වහන්ස, දිය නැතැ"යි කීය. එහිදී වහන් තෙමෙන පමණ දිය ඇති හෙයින් දිය ඇතැයි කීය. නහන පමණ දිය නැති හෙයින් දිය නැතැයි කීය.

තවද උපමාවෙකි. එක්තරා බමුණෙක් එක් පුරුෂයෙක් මනොඥ මැටි පාත්‍රයක් ගෙණ සිටිනු දැක "මට පාත්‍රය දෙවයි" ඉල්වීය. එය සුරා ගෙනෙන ලද පාත්‍රයක් හෙයින් එහි ඇතුළත සුරා ගෑවී ඇති බැවින් "මෙය තොපට දිය නො හැක්ක, මිහිරා ඇතැයි කීය. බමුණු තෙම "එසේ නම් මෝහට බොන්නට දෙවයි" තමා ලඟ සිටි පුරුෂයෙකු පෙන්වා කීය. හෙතෙම මිහිරා නැතැයි කිය. පාත්‍රයෙහි මිහිරා තැරවී තිබූ හෙයින් මිහිරා ඇතැයි කියාද බොන්නට පමණ නො තිබූ හෙයින් නැතැයි කියා ද කී බව සැලකිය යුතු.

මෙසේ ප්‍රකට සංඥා නැති හෙයින් **නෙවසඤ්ඤා** යයි ද, සංඥාව **සංඝකාරාවශෙෂ** සූක්ෂම භාවයෙන් විද්‍යමාන හෙයින් **නාසඤ්ඤා** යයි ද කියන ලදී.

Free Distribution www.aathaapi.org

මේ අරූප සමාපත්තීහු රූපාදී අරමුණු ඉක්මවීමෙන් සතර දෙනෙක් ම වෙති. කසිණ රූප සඞ්ඛ්‍යාත ප්‍රතිභාග නිමිත්තයාගේ ඉක්මීමෙන් **ආකාසානඤ්චායතන** නම් වූ ප්‍රථම සමාපත්තිය ද, කසිණුග්ඝාටිම ආකාශයාගේ ඉක්මීමෙන් **විඤ්ඤාණඤ්චායතන** නම් වූ දෙවන අරූප සමාපත්තිය ද, ආකාශයෙහි පවත්වන ලද විඤ්ඤාණයාගේ ඉක්මීමෙන් **ආකිඤ්චඤ්ඤායතන** නම් වූ තුන්වන අරූප සමාපත්තිය ද, ආකාශයෙහි පවත්වන ලද විඤ්ඤාණයාගේ අපගමය ඉක්මීමෙන් **නෙවසඤ්ඤානාසඤ්ඤායතන** නම් වූ සතරවන අරූප සමාපත්තිය ද ලබාගත යුතු. මෙසේ අරමුණු ඉක්මීමෙන් මේ අරූපාවචර සමාපත්තීහු සතර දෙනෙක් ම වෙති යි දත යුතු. රූපාවචර සමාපත්තීන් හී මෙන් මේ අරූප සමාපත්තීන්හි අඞ්ග ඉක්මීමෙක් නැත. මේ සතර අරූප සමාපත්තීන් කෙරෙහි **උපෙක්ඛාය, චිත්තෙකග්ගතාය** යන මේ ධ්‍යානාඞ්ගයෝ දෙදෙනෙක් ම වෙත්. පශ්චිම පශ්චිම සමාපත්තීහු මනාකොට ප්‍රණීත තර වෙත්.

සිව්මහල් ප්‍රාසාදයක යට තෙලෙහි දිව්‍යමය වූ නෘත්‍යය, ගීතය, වාදිතය, සුවඳ මල්ය, භෝජනය ය, වස්ත්‍රය, සුවඳ දුම්ය, විලවුන් ය, වත්සුණුය යනාදී වශයෙන් උතුම් වූ පඤ්චකාම ගුණයෝ ඇත්තාහ. දෙවන තලයෙහි එයට වඩා උතුම් වූ පස්කම් ගුණයෝ ය. තුන්වන තෙලෙහි එයටත් වඩා උතුම් වූ පස්කම් ගුණයෝ ය, සතර වන තෙලෙහි සියල්ලනට වඩා උතුම් වූ පස්කම් ගුණයෝ ය. ඒ සතරම ප්‍රාසාදතල භාවයෙන් වෙනසක් නැත. පස්කම් ගුණයන්ගේ සමෘඩ විශේෂයෙන් වනාහි යට යට තලයට වඩා මතු මතු තලය අති ප්‍රණීත වේ. එමෙන් ම යට යට අරූප ධ්‍යානයන්ට වඩා මතු මතු අරූප ධ්‍යානයෝ ප්‍රණීත තරය. මෙය ප්‍රාසාදතල උපමාව ය.

තවද එකම ගැහැණියක් විසින් කටිනා ලද දළහු ය, සිඟින්හු ය, අතිශයින් සිඟින්හු ය, හාත්පසින් ම සිටුම්හු ය

Free Distribution www.aathaapi.org

යන සතරාකාර වූ හූ, සතරපල්, තුන්පල්, දෙපල්, එක්පල් යයි ඒ ඒ ගණනින් වියන ලද දිගිනුත් පළලිනුත් සම වූ ප්‍රමාණ ඇති වස්ත්‍ර සතරෙක් වෙයි. ඒ ශාටිකාවෝ සතර දෙනම දිගින් පළලින් සම ප්‍රමාණ ඇති හෙයින් ප්‍රමාණ වශයෙන් වෙනසක් නැත. නමුත් සුඛ ස්පර්ශය, සිහින් බවය, මහඟු බවය යන මෙයින් වනාහි පළමු පළමු ශාටිකාවන්ට වඩා පසු පසු ශාටිකාවෝ වෙසෙසින් ප්‍රණීත තර වෙත්. එපරිද්දෙන් ම මේ සතර අරූප ධ්‍යානයන්හි උපෙක්ෂා චිත්තෙකග්ගතා යන ධ්‍යානාඞ්ග දෙක ඇතත් භාවනා විශේෂයෙන් ඒ අඞ්ගයන්ගේ ප්‍රණීත, ප්‍රණීත තර භාවයෙන් පශ්චිම පශ්චිම සමාපත්තීහු වෙසෙසින් ප්‍රණීත තර වන්නාහ. මේ ඝාටිකා උපමා නම්.

තවද, අපවිත්‍ර තැනෙක එක් මණ්ඩපයක් ඇත. එක් පුරුෂයෙක් ඇවිත් ඒ අශුචිය පිළිකුල් කරන්නේ ඒ මණ්ඩපයෙහි එල්බ සිටී. පසුව අනිකෙක් අවුත් ඒ මණ්ඩපයෙහි එල්බ සිටි පුරුෂයා නිසා එල්බ සිටී. ඉක්බිති ව තුන්වන පුරුෂයෙක් අවුත්, පළමුව විත් එල්බ සිටි. දෙදෙනා දැක, "යම් මේ පුරුෂයෙක් මණ්ඩපයෙහි එල්බ සිටී ද, යමෙක් ඔහු නිසා එල්බ සිටී ද, ඔවුහු දෙදෙනම දුකසේ එල්බ සිටියාහු වෙති. මඩුව හුණු කල්හි ඔවුන්ගේ වැටීම නියම ය. එබැවින් මම පිටත සිටින්නෙමි" යි සිතා මණ්ඩපයෙහි අන් තැනෙක එල්බ සිටියේ ය. සතරවන පුරුෂයෙක් අවුත් තුන් වන පුරුෂයා නිසා එල්බ සිටියේ ය. මේ උපමායෙන් අශුචි තැන්හි මණ්ඩපය මෙන් **කසිණුග්ඝාටිමාකාශය** හෙවත් කිසුණු ඉගිළවූ අහස දත යුතු. අශුචියට පිළිකුල් කොට මඩුවෙහි එල්බ සිටි පළමු පුරුෂයා මෙන් රූප නිමිත්තෙහි පිළිකුල් කොට කිසුණු ඉගිළූ අහස අරමුණු කොට ඇති **ආකාසානඤ්චායතනය** දත යුතු. මණ්ඩපයෙහි එල්බ සිටි පුරුෂයා නිසා එල්බ සිටි දෙවන පුරුෂයා මෙන් අහස් අරමුණු කොට ඇති ආකාසානඤ්චායතනය අරමුණු කොට පැවති **විඤ්ඤාණඤ්ච**

Free Distribution www.aathaapi.org

යතනය දත යුතු. ඒ දෙදෙනා හැර පිටත එල්බ සිටියා වූ තුන්වන පුරුෂයා මෙන් **ආකාසානඤ්චායතනය** අරමුණු නො කොට ඒ **ආකාසානඤ්චායතනයාගේ** අභාවය අරමුණු කොට ඇති **ආකිඤ්චඤ්ඤායතනය** දත යුතු. ඒ පිටත එල්බ සිටියාවූ තුන්වන පුරුෂයා නිසා එල්බ සිටි සතරවන පුරුෂයා මෙන් විඤ්ඤනයාගේ අභාව සඞ්ඛ්‍යාත වූ ආකිඤ්ඤඤ්ඤායතනය අරහයා පැවැති **නෙවසඤ්ඤානාසඤ්ඤායතනය** දත යුතු. මේ නෙවසඤ්ඤානාසඤ්ඤායතනධ්‍යානය, අනික් අරමුණක් නැති හෙයින් ඒ ආකිඤ්චඤ්ඤායතනය ම අරමුණු කෙරෙයි. දක්නා ලද දෙස් ඇති රජකු වුවද, වෙන ඇසුරු කළ යුතු මහාරජකු නැති බැවින් තමා වෘත්තිය සඳහා ඇසුරු කරන මහාජනයා මෙනි. තවද, යම්සේ දිග් භිණිමුදුනට නැංගාවූ පුරුෂ තෙම මතු පෙත්තෙහි සිටියේ යම්සේ අනිකක්හු නො ලබන හෙයින් එයම අල්ලා සිටී ද, පළිතමුදුනට නැංගේ ඒ පළිත මස්තකයෙහිම එල්බේ ද, එපරිද්දෙන් ම මේ සතරවන අරූපාවචර ධ්‍යානය ඒ තුන්වන අරූප ධ්‍යානය අරමුණු කොටම පවතී.

ආහාරයෙහි ප්‍රතිකූල සංඥා භාවනාව

මේ භාවනාවෙහි ආහාරයෙහි පිළිකූල් ආකාරය හා ඉන් උපදවන උපචාර ධ්‍යානය ද අදහස් කරන ලදී.

ආහාර ප්‍රත්‍යය සඞ්ඛ්‍යාත වූ ප්‍රත්‍යය භාවයෙන් **උත්පත්තියෙහි** හෝ **ස්ථිතියෙහි** හෝ තමාගේ ඵලය එළවානුයි, නිපදවානුයි, පවත්වානුයි **ආහාර** නම්. මේ ආහාරය:-

1. **කබළිකාරාහාරය**
2. **ඵස්සාහාරය**
3. **මනොසඤ්චේතනාහාරය**
4. **විඤ්ඤාණාහාරය** යයි චතුර්විධ වේ.

Free Distribution www.aathaapi.org

මේ සිව්වැදෑරුම් ආහාරයන් අතුරෙන්;-

1. කබලීකාරාහාරය:- අතීත වශයෙන්-බත්ආදී ද්‍රව්‍යය කබල කොට ගිලිනා අතීතයෙන් **කබලීකාරාහාර** නම්. මේ ඕජා සඞ්ඛ්‍යාත කබලීකාරාහාරය ශරීරය පවත්වයි. කර්මජාදී වශයෙන් හෙද භින්න වූ ඕජාරූපය, ප්‍රත්‍යය ලාභය ඇති කල්හි රූපකලාප සන්තති **දෙකක්** හෝ තුනක් ගළපමින්, ඕජාට්ඨමක රූපය උපදවමින්, රූප-කායයට රුකුල් දෙයි. අධ්‍යාත්මික ධර්ම පරම්පරාවට විශේෂ උපකාර ද වෙයි. මේ කබලීකාරාහාරය **රසතෘෂ්ණා** මූලයෙන් සෙවීම වන හෙයින්, නොයෙක් **දුක්** විඳිනා බැවින් නිකන්තිය හෙවත් තෘෂ්ණාවම භය වෙයි. තණ්හා නොකොට වළඳත් හොත් දුකට හේතු නොවෙයි. මේ අතීතය, හෙවත් **නිච්ඡඩ්ඩරාග පරිභොගය** පිණිස පුත්‍ර-මාංසොපමාව දක්වන ලදී. එනම් දුර්භික්ෂ කාන්තාරයෙන් එතර කරන පුරුෂයෙක් මළ පුතාගේ මාංසය තෘෂ්ණාවෙන් තොරව හුදෙක් කාන්තාරයෙන් එතර කිරීම පිණිසම අනුභව කරන්නා සේ, සසර නමැති කතරින් එතර කරනු පිණිසම අනුභව කරන කල රස තෘෂ්ණාව නොපවත්නා බව දත යුතු.

2. ඵස්සාහාරය:- අරමුණ වැදගන්නා හෙයින් ඵස්ස නම්. අරූප ධර්ම වූ මේ ඵස්සය, අරමුණෙහි ඵුසනාකාරයෙන් වැදගන්නා හෙයින් ඵුසන **ලක්ෂණ** වෙයි. වෙදනාදී වශයෙන් හෙදහින්නා වූ හෙවත් සුඛ වෙදනාදීන්ට ප්‍රත්‍යය වූ ඵස්සාහාරය සුදුසු පරිදි ත්‍රිවිධ වෙදනාවන් උපදවමින් තම තමා එක්ව යෙදුනු ධර්මයන්ට හා තත් සමුට්ඨාන රූපයන්ට ද රුකුල් දෙයි. වෙදනාවට විශේෂ උපකාරද වෙයි. සපර්ශාහාරය **අරමුණු** හා එක්වීම ම භය වෙයි. සුඛ වෙදනීයාදී ස්පර්ශයට හේතුව කාය සංසර්ගාදී වශයෙන් අරමුණු හා එක්වීම ය. එයින් වෙදනාවන් ඉපදීම වෙයි. ඵස්සමූලයෙන් වන දුක්ඛය අරමුණු හා **එක්වීමෙන්** වන බැවින් උපගමනයම (එක්වීමම) භය වේ යයි දත යුතු.

Free Distribution www.aathaapi.org

සමගැසූ ගවදෙන සිටි සිටි තැනම පණුවන් කන්නාසේ ස්පර්ශය උපන් උපන් තන්හිම වෙදනාව ද උපන්නේ වෙයි. ස්පර්ශය ඇති තන්හි වන වේදනාව දුක් වශයෙන් හුල් වශයෙන් ආදීනව දක්නාහට උපගමනය භය නොවන්නේ ය.

3. මනොසඤ්චේතනාහාරය:- සිතනුයේ චෙතනා නම්. මේ චෙතනාව තමා හා සම්ප්‍රයුක්ත වූ ධර්මයන් අරමුණෙහි ගළපන්නේ ය. මනස නම් වූ සිත ඇසුරු කොට ඇති චෙතනාව මනොසඤ්චේතනා නම් වේ. පුණ්‍යාභිසංඝකාර ආදී වශයෙන් භෙද - භින්න වූ මේ චෙතනාව, කාමභවාදී තුන් භවයෙහි සුදුසු පරිද්දෙන් සවිඤ්ඤනක - අවිඤ්ඤනක ප්‍රතිසන්ධිය එළවන හෙයින් මනොසඤ්චේතනාහාර යයි කියනු ලැබේ. මේ මනොසඤ්චේතනාහාරය, ඒ ඒ භවයෙහි විඤ්ඤනය පිහිටීමෙන්, මේ හැම දුකටම පිහිටවන බව, සිඳවන බැවින් පිහිටවීමම භය යයි කියනු ලැබේ. දුර්ල මිනිසෙකුගේ අත් දෙක ගෙණ අඟුරු වලක හෙළන බල ඇති මිනිසුන් මෙන් කුසලාකුසල කර්ම ද භව නමැති අඟුරු වළෙහි හෙළන්නේ ය. **රාග, දෝස, මොහ, ජාති, ජරා, මරණ, සෝක, පරිදෙව, දුක්ඛ, දෝමනස්ස, උපායාස** යන එකොළොස් වැදෑරුම් ගින්නෙන් සංස්කාරයෙන් ඇවිළගත්තාක්මෙන් භවය දක්නාහට උත්පත්තිය හෙවත් භවයෙහි පිහිටවීම භයක් නොවන්නේ ය.

4. විඤ්ඤාණාහාරය:- යුක්ති සැලකීම් වශයෙන් විශේෂයෙන් දැනගන්නා අර්ථයෙන් විඤ්ඤන නම් වේ. මේ විඤ්ඤනය ප්‍රතිසන්ධික්ෂණයෙහි සුදුසු පරිද්දෙන් නාමය ද, රූපය ද උපදවන හෙයින් විඤ්ඤාහාරය නම් වේ. අරූප තලයෙහි නාමය ද, අසංඥ තලයෙහි රූපය ද, සෙසු භවයෙහි නාම - රූපයන් ද උපදවන හෙයිනි. මේ විඤ්ඤාහාරයෙහි භවාන්තරාදීන් හා ගැළපීමම භය වෙයි. ආයුධ වලින් පහරණ ලද සොරෙකු මෙන්, මෙය දත යුතු. සොරහු බඳුය පුද්ගලයා. ආයුධය බඳුය විඤ්ඤනය. ආයුධ

Free Distribution www.aathaapi.org

පහර මූල් කොට ඇති වේදනාව බදුය විඤ්ඤාණමූල වේදනාව. මෙසේ ආදීනව වශයෙන් ගන්නා තැනැත්තාහට, ප්‍රතිසන්ධිය භයක් නො වන්නේ ය.

මේ සතර වැදෑරුම් ආහාරයන් අතුරෙන් **අශිත** හෙවත් වැළඳිය යුතු භෝජනය, **පීත** හෙවත් පියයුතු පානය, **ඛාදිත** හෙවත් කැයුතු කැවුම් ආදිය, **සායිත** හෙවත් ලෙවිය යුතු දෑය යනාදී වශයෙන් ප්‍රභෙද ඇති **කබලීකාරාහාරය**ම හෙවත් **සවස්තුක** වූ ආහාරයම මේ ආහාරයහි පටිකූල සඤ්ඤුව ඉපදවීමට සුදුසු වූ කමටහනක් වන්නේ ය. ඒ ආහාරයෙහි හෙවත් ඕජා ආහාරය නොගෙණ සවසතුක වූ ගිලිනා ආහාරයෙහි පිළිකුල් වශයෙන් ගැනීමෙන් උපන් සංඥාව **ආහාරෙපටික්කූල සඤ්ඤා** නම්.

ආහාරයෙහි පිළිකුල් සංඥාව වඩනු කැමති යෝගාවචරයා විසින් මේ කමටහන ආවාසස්ථියන් ඇසුරු කොට පෙළ ධම්ම වශයෙන් ද, අට්ඨ වශයෙන් ද මනා කොට ඉගෙණ එක පදයකුදු නොවරදවා රහසිගතව හිඳ මනා සිහිය උපදවා භෝජනාදී වශයෙන් සිව්වැදෑරුම් වූ ආහාරයෙහි පිළිකුල් බව දස ආකාරයකින් ප්‍රත්‍යවෙක්ෂා කළ යුතු. ඒ මෙසේයි:-

1. **ගමනාගමන** වශයෙන්
2. **පයෙසීඡණ** වශයෙන් හෙවත් ගෙයක් පාසා සෙවීම් වශයෙන්
3. **පරිභොග** වශයෙන්
4. **ආසය** වශයෙන් හෙවත් පිත්තාදීන්ට ආශ්‍රය වශයෙන්
5. **නිධාන** වශයෙන් හෙවත් තිබෙන තැන් වශයෙන්
6. **අපරිපක්ක** වශයෙන් හෙවත් නොපැසීම් වශයෙන්
7. **පරිපක්ක** වශයෙන් හෙවත් පැසීම් වශයෙන්

Free Distribution www.aathaapi.org

8. **ඵල** වශයෙන් හෙවත් ප්‍රධාන ඵල වශයෙන්

9. **නිස්සන්ද** වශයෙන් හෙවත් අප්‍රධාන ඵල වශයෙන්

10. **සම්මක්ඛන** වශයෙන් හෙවත් මැකීම් වශයෙන් ය.

1. ගමනාගමන වශයෙන්:- මහානුභාව ඇති බුදු-සස්නෙහි පැවිදිවූවහු විසින් මුළු රෑ බුදු බණ සජ්ඣායනා කොට හෝ මහණදම් පුරමින් හෝ සිට උදැසන්හි ම නැගිට දැහැබ් මහ බෝමළුයෙහි වත් කොට බොන පැන් ද, පරිභොග කටයුතු පැන් ද එළවා තබා, ලැගුම්ගෙය හැම ද, සිරුරු පිළිදැගුම් කොට, අසුනට නැගී විසිවරක් හෝ තිස්වරක් හෝ කමටහන මෙනෙහි කොට අස්නෙන් නැගී පාසිවුරු ගෙණ, ජන සම්බාධ රහිත වූ උපධි විවේක සුවය, සෙවණ හා ජල පහසුව ද, ශුඛ වූ සිහිල් වූ රම්‍ය වූ භූමිභාග ඇති තපෝවනයන් හැර, නිර්දෝෂ වූ ධ්‍යානරති අපෙක්ෂා නොකොට, අම්බසොහොනට අභිමුඛ වූ සිවලක්හු මෙන්, අහර පිණිස ගමට අභිමුඛවූවහු වශයෙන් යා යුතු. මේසේ යන්නහු විසින් ඇදෙන් හෝ පුටුවෙන් හෝ නැගිටිනැන් සිට පාදුම්ලිය ද, සුහුණු සිකනැලි මල ආදියෙන් ගැවසුණු පාපිස්න ද, ඉක්මවා යා යුතුය. ඇතැම් දවසෙක මී වසුරු වවුල් වසුරු ආදීන් දූෂිත බැවින්, ඇතුළු ගැබට වඩා වෙසෙසින් පිළිකුල් වූ ඉදිරි පෙදෙස ද දැක්ක යුතු වේ. ඇතැම් දිනෙක බකමූහුණු පරෙව් ආදීන්ගේ වසුරෙන් වැකුණු හෙයින් මතුමාල් තලයට වඩා වෙසෙසින් පිළිකුල් වූ යට මාල්තලය වන්නේ ය. කිසිදිනෙක වාතයෙන් සැලෙන වියලි පත්‍ර ද, ගිලන් හෙරණුන්ගේ මූත්‍රය, මලය, කෙළය, සොටුය යනාදීන් ද, වර්ෂා කාලයෙහි දිය, මඩ, කසල ආදියෙන් ද වැඩියක් කිලිටු වූ හෙයින් යටමහල් තලයට වඩා වෙසෙසින් පිළිකුල් වූ ලැගුම් ගෙය වෙයි. එයට වඩා වෙසෙසින් පිළිකුල් වූ වෙහෙරට වදින මාගීය ද දැක්ක යුතු වේ. මෙසේ අනුක්‍රමයෙන් වනාහි චෛත්‍යය ද, බෝධිය ද, වැඳ විතර්කමාලයෙහි සිටියහු විසින් මූතුරුසක් බඳු වූ චෛත්‍යය ද, මොනරපිල් කලඹක් මෙන් මනහර වූ

Free Distribution www.aathaapi.org

බෝධිය ද, දිව්‍ය විමාන සම්පත්තියක්සේ ශ්‍රීයාසහිත වූ සෙනඟ්න ද බලා, මෙබඳු වූ රම්‍ය වූ ප්‍රදේශයට පිටිපා ආහාරය නිසා යා යුතු වන්නේ යයි නික්ම යා යුතු. මෙසේ ගමට යන මගට පිළිපන්නහු විසින් කුණු කට්ට ඇති මග ද, ජලවේගයෙන් බිඳිනා ලද සමනො වූ මග ද, දැක්ක යුතු වේ. ඉක්බිත්තෙන් වාතාතපාදී උපද්‍රව දුරු කරණ පිණිස ගඩක් වසන රෝගියක්හු මෙන් හඳනය හැඳ, වනවැසූ කඩක් බඳනක්හු මෙන් කාය බන්ධනය බැඳ, ඇටසැකිල්ලක් වසන්නක්හු මෙන් සඟල සිවුර පෙරව, බෙහෙත් කබලක් මැතට ගන්නක්හු මෙන් පාත්‍රය ඵවිකායෙන් මැතට ගෙණ, ගම් දෙර සමීපයට පැමිණෙන්නහු විසින් ඇත් කුණුය, අස්කුණුය, ගෝකුණුය, මිනිස්කුණුය, බලුකුණුය යන මොහු දැක්ක යුතු වෙත්. හුදෙක් දැක්ක යුතුම නොවෙති. නාසය කඩා බිඳයන්නාසේ ඔවුන්ගේ දුගඳය ද ඉවසිය යුතු වේ. ගම් දෙර සමීපයෙහි එළියෙන් ඇතුළත වණඩහස්ති අශ්වාදීන්ගෙන් උපද්‍රව දුරු කරණ පිණිස ගම්හි මහා මාඟි බැලිය යුතු වෙත්. මෙසේ පාපිස්නාදී අනේක කුණපයන් කෙළවර කොට ඇති මේ පිළිකුල ආහාරය කරණකොටගෙණ මැඬිය යුතු ය. දැක්ක යුතු ය. ආඝ්‍රාණය කටයුතු ද වේ. මෙසේ "පින්වත, ඔබ විසින් ඒකාන්තයෙන් ආහාරය පිළිකුලැයි" ගමන වශයෙන් පිළිකුල් බව ප්‍රත්‍යවේක්ෂා කටයුතු ය.

2. පර්‍යේෂණ වශයෙන්:- මෙසේ ගමනෙහි පිළිකුල් බව ඉවසා ගමට පැමිණ සඟල සිවුර පොරවා කබලක් අතින් ගත් යාචකයෙකුසේ ගෙපිළිවෙලින් ග්‍රාමවීථියෙහි හැසිරිය යුතු වේ. වැසිකලෙක නම් පා තැබූ තැබූ තැන කෙණඬ දක්වා ජලසහිත වූ මඩෙහි පාදයෝ එරෙන්නාහ. එසේ වූ කල්හි එක් අතෙකින් පාත්‍රය ගෙන අනිත් අතින් සිවුර ඔසවා යා යුතු වේ. ග්‍රීෂ්ම කලෙක නම් පවන් වේගයෙන් නගාලූ පස්, තණ, දුහුලියෙන් ගැවසීගත් සිරුරු ඇතිව හැසිරිය යුතු වේ. ඒ ඒ ගේදෙරට පැමිණ මස්ඳෙනා, මාංසඳෙනා, සහල්ඳෙනාදිය හා කෙළ, සොටු,

Free Distribution www.aathaapi.org

බලු හූරු වසුරු ආදීන් මිශ්‍ර වූ පණුකැලෙන් ඇති, නිලමැස්සන් විසින් ගැවසීගත් කුණු වල සහ ගවර වලද දැක්ක යුතු වන්නාහ. එකල්හි ඒ නිලමැස්සෝ නැගී සහළ සිවුර ද, පය ද, හිස ද යනාදී තන්හි වසති. ගෙයකට වැඩි කල්හි සමහර කෙනෙක් දෙති. සමහර කෙනෙක් නොදෙති. දෙන්නාහු ද සමහර කෙනෙක් ඊයේ පිසූ බත් ද, පරණව ගිය කැවුම් ද, පිළිණී වූ කොමු ආදිය ද දෙති. නොදෙන්නාහු ද, සමහර කෙනෙක් "වහන්ස, වැඩිය මැනවැයි" කියති. සමහර කෙනෙක් නොදුටුවත් මෙන් මුවෙන් නොබෙණෙති. සමහර කෙනෙක් මුහුණු ඇලකෙරෙති. සමහර කෙනෙක් "කොල මුණඩකය යවයි." මේ ආදී පරුෂ වචනයෙන් බෙණෙති. මෙසේ බැගෑ පත් මිනිසෙකු මෙන් ගමෙහි පිඬු සිඟා නික්මිය යුතු. මෙසේ ගම්වැදීමෙහි පටන්ගෙන ගමින් නික්මීම දක්වා දියමඩ ආදී පිළිකුල්, අහර හේතුකොට ඉවසිය යුතු වේ. දැක්ක යුතු වේ. – අහෝ – ආහාරය පිළිකුලැයි මෙසේ **පයෙක්ෂණ** වශයෙන් පිළිකුල් බව ප්‍රත්‍යවේක්ෂා කටයුතු.

3. පරිභොග වශයෙන්:– මෙසේ සොයන ලද අහර ඇත්තහු විසින් ගමින් පිටත පහසු තැනෙක සුවසේ භිඳ, යම්තාක් ඒ අහරයෙහි අත නොතබා ද, ඒතාක් ඒ බදුවූ ගරු කටයුතු භික්ෂුවක් හෝ ලජ්ජි මිනිසෙකු හෝ දැක ආරාධනා කිරීමට ද පිළිවන් වෙයි. මේ පාත්‍රගත වූ ආහාරයෙහි, වළඳනු කැමැතිව අත එබූ කෙණෙහි, පිඬු ගන්වයි කියන්නේ නම් මොහු මට දෙන්නේ ඉදුල් ඉතිරි සැකය හා ලජ්ජා කටයුතු වේ. අහරයෙහි අත තබා අණන්නාහට වනාහි ඇඟිලි පස දිගේ ඔහදිය වැහෙන්නේ වියළුණු දැඩි බත ද තෙමෙන්නේ එය මොළොක් කෙරේ. පසුව ඒ අහර අතින් ඇණූ පමණින් ම එහි සුභාවය වෙනස් වී යයි. පිඬුකොට මුඛයෙහි තිබූ කල්හි යට දත් වංගෙඩියක් මෙන් ද, උඩුදත් මොහොලක් මෙන් ද, දිව අතක් මෙන් ද කටයුතු කරන්නේ ය. මෙසේ ඒ අහර බලු බඳුනක ලූ බලුබත් පිඬක් මෙන්

Free Distribution www.aathaapi.org

මුඛයෙහි දී දත් මොහොලින් කොටා දිවින් පෙරළනු ලබන්නේ, දිව අග තිබූ පහන් කෙළින් ද, දිව මැද පටන් ගෙන බොල් කෙළින් ද, දැවටුදඬු නො පෙවෙන තැන දන්මලින් ද හණාගත් මේ අහරය සුණුවී එකෙණෙහි ම නැති වූ වණී, ගඬ, සංසකාර විශේෂය ඇතිවූයේ බලු බඳුනක තිබූ බලු වමනයක් මෙන් අතිශයින් පිළිකුල් බවට පැමිණේ. මෙබදු වූ ඒ අහරය ඇසට හමු නොවන හෙයින් ගිලින්නට හැකි වේ. මෙසේ **පරිභොග වශයෙන්** ද පිළිකුල් බව මෙනෙහි කටයුතු.

4. ආසය වශයෙන්:- මද පින් ඇත්තන්ට වනාහි මෙසේ වැළඳූ ආහාරය ආමාශයටවත් කල්හි **පිත්තය, සෙම්තය, සැරවය, ලෙහෙය** යන මේ සතර ආශයෝ ම වෙති. යමෙක්හට **පිත්තාශය** අධික වේ නම් ඕහට උකු මීතෙලින් මිශ්‍රකලාක් මෙන් අතිශයින් ම පිළිකුල් වේ. යමෙක් හට **ශ්ලේෂ්මාශය** අධිකවී නම්, ඕහට ඇත්බැබිල කොළ යුෂයෙන් මිශ්‍ර කළාක් මෙන් අතිශයින් පිළිකුල් වේ. යමෙක්හට **සැරව** හෙවත් **පුබ්බාශය** අධික වී නම් ඕහට කුණුවූ මොහොරුයෙන් මිශ්‍ර කළ දෙයක් මෙන් අතිශයින් පිළිකුල් වේ. යමෙක්හට **ලෙහෙ** හෙවත් **ලෝහිතාශය** අධික වී නම් ඕහට පඬුයෙන් හැනූ දැයක් මෙන් අතිශයින් පිළිකුල් වේ. බුදු-පසේබුදු, **සක්විතිරජුන්**හට වනාහි මහා පින් ඇති හෙයින් මේ සතර ආශයන් අතුරෙන් එක්තරා ආශයෙක් ම වෙයි. මන්දපුණ්‍යයන්ට සතර ආශයෝ ම වෙත්. එහෙත් එකක් අධික වේ. මෙසේ **ආශය වශයෙන්** පිළිකුල් බව ප්‍රත්‍යවෙක්ෂා කට යුතු.

5. නිබ්බාන වශයෙන්:- මෙසේ මේ ආහාරය මේ සතර ආශයයන් අතුරෙන් එක්තරා ආශයයකින් වැකුණේ, ඇතුලු උදරයට වැද ඒ අහර රන් බඳුනෙක හෝ මාණික්‍ය රත්නාදී බඳුනෙක හෝ තැන්පත් වන්නේ නොවේ. ඉදින් ඒ ආහාරය දසහැවිරිදි වූවෙක් විසින් කනු ලැබේ නම් දස හවුරුද්දකින් සුඹ නොකළ වැසිකිලි වලක් බදු

Free Distribution www.aathaapi.org

අවකාශයෙහි පිහිටන්නේ ය. ඉදින් විසිහවුරුද්දක්, තිස්හවුරුද්දක්, සතලිස්හවුරුද්දක්, පනස්හවුරුද්දක්, සැටහවුරුද්දක්, සැත්තෑහවුරුද්දක්, අසූහවුරුද්දක්, අනූහවුරුද්දක්, සියහවුරුද්දක් වයසැති, කෙනෙකු අනුභව කෙළේ නම්, එතෙක් එතෙක් කල් නොසේදූ වැසිකිලි වලක් බඳු වූ අවකාශයෙහි පිහිටන්නේ ය. මෙසේ පිහිටන තැන් හෙවත් **නිඛාන වශයෙන්** පිළිකුල් බව මෙනෙහි කළ යුතු.

6. අපරිපක්ක වශයෙන්:- මේසේ ඇතුළු උදරයට පැමිණ ආහාරය නොපැසී සිටිනතාක් කල් අතිශය අන්ධකාරයෙන් අඳුරු වූ නොයෙක් කුණප ගඳින් වාසිත වූ සුලඟින් හැසිරෙන ලද, අතිශයින් දුගීඤ්ඤ වූ පිළිකුල් වූ ඒ ප්‍රදේශයෙහි යම්සේ ග්‍රීෂ්ම කාලයෙහි අකල් වැසි වස්නා කල්හි සැඩොල් ගම් දෙර වූ වලෙහි පතිත වූ තෘණය, පත්‍රය, පැදුරු කඩය, සජ්ජිකුණ්ඩය, මිනිස්කුණ්ඩය යනාදීහු භිරුරැසින් කකියන ලද්දාහු, පෙණ හා බුබුලින් ගැවසී ගත්තාහු සිටිද්ද, එපරිද්දෙන් ම, එදවස් ද, පෙරදින ද, එයට පළමු දින ද කනලද සියලු අහරම එක්ව ගෙණ, සෙම්පටලයෙන් වළඳනාලද්දේ, කයෙහි හටගත් ජඨරාග්නියෙන් තවන ලද්දේ, කැකෑරීමෙන් හටගත් පෙණ හා බුබුලෙන් ගැවසීගත්තේ, අතිශයින් පිළිකුල් බවට පැමිණ සිටින්නේ යයි මෙසේ **අපරිපක්ක** හෙවත් නොපැසුණු ආහාරය පිළිකුල් බව ප්‍රත්‍යවේක්ෂා කට යුතු.

7. පරිපක්ක වශයෙන්:- ඒ අහරය කායාග්නියෙන් පැසුණු කල්හි නිසිලෙස තවන ලද රන්-රිදී ආදී ධාතූන්සේ රන්-රිදී ආදී බවට නොපැමිණ, පෙණ හා බුබුලු නංවමින් ඇඹරුම් ගලෙහි ලා අඹරා ගෙන නළයෙක පුරාලූ පඬුවන් මැටි පිඬක් මෙන් මළ බවට පැමිණ පක්වාසය ද, මූත්‍රභාවයට පැමිණ මූත්‍රවස්තිය ද හෙවත් මූත්‍රාශය ද පුරන්නේය යයි මෙසේ **පැසුණු අහර වශයෙන්** පිළිකුල් බව මෙනෙහි කට යුතු.

Free Distribution www.aathaapi.org

8. ඵල වශයෙන්:- මෙසේ මනාව **පැසෙන්නා** වූ මේ අහරය, **කෙස්, ලොම්, නිය, දත්** ආදී වූ නොයෙක් **කුණපයන්** උපදවයි. මනාව නොපැසුණු අහරය **දද ය, කණ්ඩු ය, කැසිලිය, කුෂ්ටය, පාණ්ඩුය, ක්ෂය ය, කාශය,** අතීසාරය යනාදී වූ සිය ගණන් **රෝග** උපදවයි. මෙසේ අහරයෙහි **ඵල වශයෙන්** පිළිකුල් බව ප්‍රත්‍යවේක්ෂා කළ යුතු.

9. නිස්සන්ද වශයෙන්:- මේ අහරය වළඳනා කල්හි එක් දෙරකින් ශරීරය තුළට වැද පිටතට නික්මෙන කල්හි, ඇසින් **අක්ඡිගූථ** නම් වූ කබය, **කණින් කණ්ණගූථ** නම් වූ මලය, නැහැයෙන් මුකුණු හෙවත් **සොඬය,** මුඛයෙන් **කෙළය,** සමහර කලෙක එම ද්වාරයන්ගෙන් **පිත්, සෙම්, ලෙඟ** ආදිය ද, වර්චස් මාර්ගයෙන් **වසූරෑ** ද, මූත්‍ර මාර්ගයෙන් **මූත්‍ර** ද, සකල ශරීරයෙහි රෝමකූපයෙන් **ඛහදිය** දූයි නොයෙක් ප්‍රකාර වූ අශුචි බවට පමුණුවා නික්ම වති. එසේම මේ ආහාරය වළඳනා කල්හි මහත් පිරිවර ඇතිව වළඳනු ලැබේ. නිස්සන්දන සමයෙහි හෙවත් පිට කරන කල්හි මලමූත්‍ර ආදී බවට පැමිණියේ තනිවම සැඟවී නික්ම වනු ලැබේ. පෙරදවස්හි ඒ අහරය වළඳනා කල්හි සතුටු වූයේ වේ. එසේම ඔදවැනි සිත් ඇත්තේ ද වේ. හටගත් ප්‍රීති සොම්නස් ඇත්තේ ද වේ. පසුදවස්හි එය වගුරුවන කල්හි වසන ලද නාසිකා ඇත්තේ වේ. පිළිකුල් හෙයින් හකුළුවන ලද මුහුණු ඇත්තේ වේ. ඉතා පිළිකුල් ඇත්තේ වේ. මකුනකු මෙන් සැඟවෙන සුභාවය ඇත්තේ වේ. පළමු දවස්හි ඒ අහරය, මේ කය පෝෂ්‍යය කරම්හයි ඇළෙණේ, චිත්තයාගේ විපරිණාමාකාර ඡන්දරාගයෙන් රත්වූයේ, විශේෂයෙන් කැමතිවීම් සුභාව වූ අතිශය ගිජු බැවින් ඇලීමට පැමිණියේ, ගැටගැසුනාක් මෙන් ප්‍රතිබඬ ඇත්තේ, රසතෘෂ්ණායෙන් මුළාවට පැමිණියේ වේ ද, දෙවන දවස්හි එක් රැයක් විසීමෙන් නො ඇළෙණේ, දුක්වනු ලබන්නේ, ලජ්ජාවනු ලබන්නේ, නිඳුකරන්නේ, පහකරයි. මෙසේ **නිස්සන්ද ඵල** හෙවත් අප්‍රධාන ඵල වශයෙන් අහරය පිළිකුල් බව මෙනෙහි කට යුතු.

Free Distribution www.aathaapi.org

10. සම්මකඛන වශයෙන්:- වළඳන කල්හි ද මේ අහරය දතය, තොලය, දිවය, තල්ලය යන මේ තන්හි තැවරීම නිසා පිළිකුල් වෙයි. මේ දත් ආදිය සෝදන ලද්දාහු ද, එහි ගඳ දුරු කරණු පිණිස නැවත, නැවත සේදිය යුතු වෙත්. අහරය වළඳනා ලද්දේ ද, යම්සේ බත් පැසෙන කල්හි බොල්, ඇඟි, කුඩු ආදිය ඉතිරී, සැළියෙහි මුඛවිට හා පියන්හි තැවරී සිටී ද, එපරිද්දෙන් ම සියලු සිරුර අනුව පවත්නා වූ කායාග්නියෙන් පෙණ නඟ නඟා පැසී ඉතිරෙන්නේ දත්හි දත්මල වශයෙන් ද, දිවය, තල්ලය යනාදී තන්හි කෙළ සෙම් ආදී වශයෙන් ද, ඇස, කණ, නාස, අධෝමාගීාදින්හි ඇස් මලය, කන් මලය, සොටුය, මල මූත්‍රය යනාදීන්ගේ වශයෙන් තැවරී පවතින්. මේ දෙරටු දිනෙන් දිනම සෝදනු ලබන්නාහුද, පිරිසුදු නොවෙති. මනහරද නොවෙති. යම් මගක් අනින් සෝදන ලද්දේදේ වේ ද, එම අත දියෙන් නැවත නැවත සේදිය යුතු වේ දෙතුන් විටෙක සුවඳ සුණු ආදියෙන් ද සේදිය යුතු වේ. මෙසේ ද සෝදා පිළිකුල් බව ඉවත් කිරීම දුෂ්කර වේ. මෙසේ ගැල්වීමෙන් හෙවත් **සම්මකඛන වශයෙන්** පිළිකුල් බව මෙනෙහි කට යුතු.

මේසේ දශආකාරයකින් අහරයෙහි පිළිකුල් බව මෙනෙහි කරන්නාහට තණ්හා කරන්නාහට, විනීක කරන්නා හට පිළිකුල් සංඥා වශයෙන් කබලිකාරාහාරය ප්‍රකට වෙයි. එහෙයින් මේ කම්ටහන **ආහාරෙ පටික්කූල සඤ්ඤා** නම් වේ. ඒ සංඥාව භාවනා වශයෙන් වැඩීමෙන්, නැවත නැවත වැඩීමෙන් ප්‍රකටව වැටහෙන කල්හි ඒ යෝගා-වචරයාගේ සිත නීවරණයන්ගෙන් පහවෙති. කෙලෙස් සංසිඳේ. කබලිකාරාහාරය පිළිකුල් හෙයින් සිත අජිණ්ණාවට නො පැමිණ උපචාර සමාධියෙන් සමාහිත වෙයි.

අනුසස්:- මේ ආහාරයෙහි පටික්කූල සංඥයෙන් යුක්ත වූ මහණහුගේ සිත රස තෘෂ්ණාවෙන් හැකිලෙයි, පෙරළී වැටෙයි. වළකී. ඒ යෝගී තෙම කතරින් එතර වනු කැමැත්තහු විසින් පුත්‍ර මාංශය කන්නාක් මෙන්,

Free Distribution www.aathaapi.org

පහවූ මද ඇතිවූයේ, හුදෙක් දුකඛයාගේ නිස්තරණය පිණිස අහර අනුභව කරන්නේ ය. ඒ යෝගීහට නිදුකින් ම කබලීකාරාහාරය පිරිසිඳ දැනීම් වශයෙන් පඤ්චකාම ගුණ විෂය රාගය පිරිසිඳ දැනීමට පැමිණේ. අපරිපක්ක ආදී පටිකකූල භාව වශයෙන් ද ඒ යෝගීහට කායගතාසති භාවනාව ද සම්පූර්ණ බවට පැමිණේ. අසුභ සංඥාවට හා අනුලෝම ප්‍රතිපදාවට ද පිළිපන්නේ වේ. මේ පිළිවෙත නිසා මෙම ජන්මයෙහි නිර්වාණාවබෝධය නො කෙළේ නම් ඒකාන්තයෙන් ම සුගතිපරායන වේ ම ය.

මේ භාවනාවට **ඒක සංඥා** යයි ද කියනු ලැබේ.

චතුධාතු ව්‍යවස්ථාන භාවනාව

මෙහි සතර ධාතූහු නම් **පඨවි, ආපෝ, තෙජෝ, වායෝ** යන මහා භූතරූප හෙවත් ධාතු සතර ය. ඒ සතර ධාතූහු සවභාව **ලක්ෂණ** වශයෙන් සනිටුහන් කිරීම හෙවත් සතර මහා භූතයන්ගේ කර්කශාදී වූ සවකීය ලක්ෂණය සැලකීම් වශයෙන් සනිටුහන් කිරීම **චතුධාතු ව්‍යවස්ථාන** නම් වේ. මේ ධාතු මනසිකාරයෙහිදී පරිකර්ම අවස්ථාවෙහි හෙවත් පූර්භාගයෙහි මේ සතර ධාතූහු වෙන් වෙන්ව ගෙන මෙනෙහි කරන්නේ වී නමුත් අර්පණාසිද්ධිය වන කල්හි නොහොත් උපචාර අවස්ථාවෙහිදී එකම ධාතුවෙක මනසිකාරය පවත්නා හෙයින් මේ කර්මස්ථානයට **එක ව්‍යවස්ථාන** යයි ද කියනු ලැබේ **ධාතුමනසිකාරය, ධාතුකර්මස්ථානය, චතු ධාතුව්‍යවස්ථානය** යන මොහු අර්ථ වශයෙන් එකක්ම යයි දත යුතු. භාග්‍යවතුන් වහන්සේ මේ ධාතුමනසිකාරය සංක්ෂේප වශයෙන් **මහාසතිපට්ඨාන සූත්‍රයෙහි** ද විස්තර වශයෙන් **මහා හත්ථිපදෝපම, මහාරාහුලෝවාද, ධාතුවිභඞ්ග සූත්‍රයන්හි** හා අභිධර්මයෙහි **ධාතුවිභඞ්ගයෙහි** ද දේශනා කර වදාරණ ලදී මේ සතර ධාතූන් පිළිබඳ විස්තරයක් යට ධාතුකථායෙහි දක්වන ලද හෙයින් චතුධාතු ව්‍යවස්ථානයට උවමනා කරුණු පමණක් මෙහි දක්වනු ලැබේ.

Free Distribution www.aathaapi.org

තීක්ෂණවූ ප්‍රඥ ඇති ධාතු කම්මට්ඨානය වඩන යෝගාවචරයා හට භාග්‍යවතුන් වහන්සේ මහාසතිපට්ඨාන සූත්‍ර දේශනායෙහිදී චතුධාතුව්‍යවසථානය මෙසේ වදාළ සේක.

"සෙය්‍යථාපි භික්ඛවෙ දක්ඛෝ ගොඝාතකෝ වා ගොඝාතකන්තෙවාසි වා ගාවිං වධිත්වා චාතුම්මහා පථෙ බිලසෝ පවිභජිත්වා නිසින්නෝ අස්ස, එවමෙව ඛෝ භික්ඛවෙ භික්ඛු ඉමමෙව කායං යථා ඨිතං යථා පණිහිතං ධාතුසෝ පච්චවෙක්ඛති. අත්ථි ඉමස්මිං කායෙ පඨවිධාතු, ආපොධාතු, තෙජොධාතු, වායොධාතු'ති." මහණෙනි, යම්සේ දක්ෂවූ ගොඝාතකයෙක් හෝ ගොඝාතකයාගේ අතවැසියෙක් හෝ ගවදෙන මරා විකිණීම පිණිස සතර මංසන්ධියෙහි කොටස් කොටස් කොට බෙදා හුන්නේ වේ ද, එපරිද්දෙන් ම මහණෙනි, මහණ තෙම සිටිසේ සිටියාවූ ද, පිහිටිසේ පිහිටියාවූ ද මේ කය ධාතු වශයෙන් ප්‍රත්‍යවෙක්ෂා කෙරේ. මේ කයෙහි **පඨවිධාතු** ඇත, **ආපො ධාතු** ඇත, **තෙජො ධාතු** ඇත, **වායො ධාතු** ඇත කියායි. දක්ෂවූ ගොඝාතකයාට හෝ ඔහුගේ බත්වැටුපින් ජීවත් වන අතවැස්සාට හෝ ආහාරාදිය දී ගවදෙන පෝෂණය කරන කල්හි ද, මරණ තැනට ගෙන යන කල්හි ද, එහි ගෙන ගොස් බැඳ තබන කල්හි ද, ගවදෙන මරණ කල්හි ද, මැරූ ගවදෙන බලන කල්හි ද, ගවදෙන කපා කොටස් කොටස් කොට නො බෙදූ කල්හි ද ගවදෙන යන සංඥාව අතුරුදහන් නොවේ. යම්සේ ගවදෙන කපා කොටස් කොට බෙදා හුන්-නහුට වනාහි ගවදෙන යන සංඥාව අතුරුදහන්වී මාංස යන සංඥාව පවතී. ගවදෙන විකුණම් කියා හෝ මොහු ගවදෙන ගෙන යන්නේ යයි කියා හෝ අදහසක් පහළ නොවේ. මම මස් විකුණම්, මොහු මස් ගෙන යන්නේ යයි කියාම ඔහුට අදහස්වේ.

එපරිද්දෙන් ම මේ භික්ෂුහටද, පූර්වයෙහි, බාල පෘථග්ජන කාලයෙහි, ගිහිව සිට පැවිදිවූවහුට සත්ත්වයා ය, පුද්ගලයා ය, පුරුෂයා ය යන සංඥාව දුරු නොවන්නේ ය. යම් තාක් කල් සිටි පරිද්දෙන් සිටියාවූ ද, පිහිටි පරිද්දෙන් පිහිටියාවූ ද

Free Distribution www.aathaapi.org

මේ කය ඝන විනිර්භොගය කොට හෙවත් රූප සන්තති සමූහ කෘත්‍යය ඝනයන්ගේ වෙන් කිරීම කොට ධාතු වශයෙන් ප්‍රත්‍යවෙක්ෂා නො කෙරේ ද ඒතාක්කල් සත්ත්ව සංඥාව දුරු නොවේ. යම් කලෙක්හි වනාහි ධාතු වශයෙන් ප්‍රත්‍යවේක්ෂා කරන්නේ නම් සත්ත්වයෙක, පුද්ගලයෙක, පුරුෂයෙක යන සංඥාව දුරු වන්නේ ය.

මහාහත්ථිපදෝපම සූත්‍රයෙහි වනාහි මෙසේ වදාරන ලදී.

අධ්‍යාත්මික පඨවි ධාතුව නම් යමක් තමා සතත්හි වූයේ ද, තමා නිසාවූයේ ද, දැඩි ද, පුරුෂ ද, මම ය මාගේ යයි ගන්නා ලද්දේ ද එනම් **කෙස්, ලොම්, නිය, දත්, සම්, මස්, නහර, ඇට, ඇටමිදුළු, වකුගඩු, හෘදයමාංස, අක්මාව, දලබුව, බඩදිව, පපුමස, බඩවැල, අතුණුබහන, නො පැසුණු අහර, පැසුණු අහර හිස්මොල** ආදී ශරීරයට අයත්වූ ද, යම් ඒ අන්‍යවූ තමා අයත්වූ, කර්කශවූ, රළුවූ, කර්කශ බවට පත්වූ, කර්කශ සවභාවය ඇති අධ්‍යාත්මික පඨවි ධාතුවක් වේද එය වේ.

අධ්‍යාත්මික ආපෝ ධාතුව නම් යමක් තමා සතත්හි වූයේ ද, තමා නිසා වූයේ ද, ආබන්ධන සවභාවයක් වේ ද, ආබන්ධන සවභාවයට ගියේ වේ ද, ආලිඞ්ගන වශයෙන් සෙනහ නම් වේ ද, ආලිඞ්ගන බවට ගියේ වේ ද, අවිනිබෙහාග රූපයාගේ බන්ධන බවක් වේ ද අධ්‍යාත්මික ශරීරයට අයත් වූවා ද, **පිතය, සෙමය, සැරවය, ලේය, ඛහදිය ය, මේද තෙලය, කඳුළය, වුරුණු තෙලය, කෙළය, සොඹය, සඳමිදුලුය, මූත්‍රය** යන ප්‍රභෙද ගත වූ ආබන්ධන සවභාවයක් වේ ද, යම් ඒ අන්‍ය වූ, අධ්‍යාත්මික වූ, තමා අයත් වූ ආබන්ධන සවභාවය ඇති තෙත් ගතිය ඇති, තෙත් ගතියට ගියාවූ යමක් වේ ද, එය වේ.

අධ්‍යාත්මික තෙජෝ ධාතුව නම්:- යමක් තමා සතත්හි වූයේ ද, තමා නිසා වූයේ ද, තියුණු වූයේ ද,

Free Distribution www.aathaapi.org

තියුණු බවට ගියේ වේ ද, උණුසුම් වූයේද, උණුසුම් බවට ගියේ වේ ද, දැඩි උණුසුම් බවක් වේ ද, දැඩි උණුසුම් බවට ගියේ වේ ද, අධ්‍යාත්මික වූ ශරීරයට අයත් වූ යම් තෙජෝ ධාතුවෙක් වේ ද, කිපීම් හේතුවෙන් මේ රූපකාය වැඩියක් නැවේ ද, ජ්වර ආදියෙන් හටගත් දැඩි තැවුල් ඇත්තේ වේ ද, යම් සන්තාපන තේජසක් වේ ද, යම් තෙජෝ ධාතුවක් කිපීමෙන් මේ රූපකාය පැරණි වේ ද, දිරීමට යේ ද, චක්ඛුරාදී ඉන්ද්‍රිය යන්ගේ අපරිපූර්ණී භාවයට හෙවත් විකල බවට යේ ද, බෙලහින බවට ද, ඇඟ රැලි වැටීම්, කෙස් ලොම් පැසීම් ආදී භාවයට ද පැමිණේ ද, යම් දිරවන තේජසක් වේ ද යම් තෙජෝ ධාතුවක් කිපීමෙන් මේ රූපකාය වැඩියක් දූවේ ද, කිපියාවූ තෙජෝ ධාතුවක් විසින් මේ රූපකාය වැඩියක් දවනු ලැබේ ද, ඒ දූවෙන්නාවූ හෝ දවනු ලබන්නාවූ පුද්ගල තෙමේත් දූවෙමි, දූවෙමි, දනු ලබමි, දනු ලබමියි හඬමින් හෝ වැලපෙමින් සිය වරක් හුණු කොට දියෙහි බහා උපුටාගත් ඝෘතයක්, ජලය මෙන් අත්‍යන්ත ශීතලවූ රත්සඳුනක් යනාදී වූ ආලෙපන ද්‍රව්‍යයක්, තල්වැට පවනක් පතාද, යම් දවන තේජසක් වේ ද යම් තෙජෝ ධාතුවක් හේතු කොට අනුභව කළාවූ බත් ආදී අහර හෝ පානය කළාවූ අඹපැණි ආදීවූ අහර හෝ කන ලද්දාවූ කැවුම් ආදී අහර හෝ ඉදුනු අඹ, මීපැණි, උක්පැණි ආදී රස බලන හෙවත් ආස්වාදිත අහර හෝ මනාව පැසීම් බවට පැමිණේ ද, **රස, ශ්‍රෝණිත, මෙදස්, මාංස, ස්නායු, අසථි, අසථිමිඤ්ජාදී** වශයෙන් සප්ත ධාතු භාවයෙන් වෙන්වීමට හේතු වේ ද **යම් අහර පැසවන තේජසක්** වේ ද එය වේ.

අධ්‍යාත්මික වායෝ ධාතුව නම්:- යමක් තමා සතන්හි වූයේ ද, තමා නිසා වූයේ ද, වේගවත් ගති භාවයට නොහොත් වියලෙන, සැලෙන බවට පැමිණියේ වේ ද, අවිනිබෙහාග රූපයාගේ තද බවට පත් වූ අධ්‍යාත්මික රූපය පිළිබඳ කර්මයෙන් හටගත් වායෝ ධාතුව එනම් වමන, ඉක්කාස ආදියගේ පැවැත්ම කරන්නාවූ උඩට නැංගාවූ

Free Distribution www.aathaapi.org

උඩඞ්ගම වාතයෝ ය, මලමූත්‍රාදීන් පහ කරන්නා වූ යට බලා බස්නාවූ **අධොගම වාතයෝ** ය, අන්ත්‍රපටලයන්ගේ මැද පෙදෙස ඇසුරු කළ **කොට්ඨාසය වාතය** ය, නහරවැල් අනුසාරයෙන් මුළු සිරුරෙහි කුදු මහත් අවයවයන්හි පැතිර පවත්නාවූ, වක්කිරීම්, දික්කිරීම් ආදිය උපදවන්නාවූ **අඞ්ගමඞ්ගානුසාරී වාතයෝ** ය, සන්ධීන්ගේ ඝටනයන් කතුරකින් කපන්නවුන් මෙන් පැවති **සන්ධිබන්ධන වාතයෝ** ය, කර කැත්තෙන් පලන්නාක් මෙන් ළය පලන්නාවූ **ඵරක වාතයෝ** ය, හදයමාංසය ම උපුටන්නාවූ **උප්පලක වාතයෝ** ය, ඇතුළට වදන නාසා වාතය නම් වූ **අස්සාස වාතයෝ** ය, පිටට නික්මෙන නාසා වාත නම් වූ **පස්සාස වාතයෝ** ය යන මේ වාතයෝ ද, මෙසේ, අන්‍යවූ, අධ්‍යාත්මිකවූ, වායු ස්වභාවයට ගියාවූ, අධ්‍යාත්මික රූපය පිළිබඳ කර්මයෙන් හටගත් වායුවෙක් වේ ද එය වේ.

රාහුලෝවාද සූත්‍රයෙහි ද මෙසේ ම වදාරා තිබේ.

මෙසේ විසි ආකාරයෙකින් පඨවි ධාතුය, දෙලොස් ආකාරයෙකින් ආපොධාතුය, සතර ආකාරයෙකින් තෙජෝ ධාතුය, සය ආකාරයෙකින් වායෝ ධාතුය යි දෙසාළිස් ආකාරයෙකින් සතර ධාතූහු විස්තර කරණ ලද්දාහු වෙති.

මේ භාවනාවෙහිදී, තියුණු නුවණ ඇත්තාහට වනාහි, කෙශයෝ පඨවි ධාතුය, ලොමයෝ පඨවි ධාතුය යනාදී වශයෙන් දෙසාළිස් ආකාරයෙන් විස්තර කිරීමේදී ධාතු පරිග්‍රහය ප්‍රපඤ්චව හෙවත් ප්‍රමාදව වැටහෙයි. යම් හෙයකින් හෙතෙම මේ කොටස්හි යම් සනඛ්ඛ හෙවත් තද ලක්ෂණයක් වේද එය පඨවි ධාතුය, මහා භූත රූපයන් විසිර යා නොදී බැඳ තබන හෙවත් ආබන්ධන ලක්ෂණය ආපෝ ධාතුය, ඒ ධාතූන්ගේ පැසවන ලක්ෂණය හෙවත් පරිපාචක ලක්ෂණය තෙජෝ ධාතුය, ඔවුන්ගේ පිරෙන ලක්ෂණය හෙවත් විත්ථම්භන ලක්ෂණය වායෝ ධාතුය යනාදී වශයෙන් මෙනෙහි කරන්නේ නම් කමටහන මනාව පහළ වෙයි. මන්ද ප්‍රාඥ හෙවත් මද නුවණ ඇති

Free Distribution www.aathaapi.org

පුද්ගල තෙම මෙසේ මෙනෙහි කරන්නේ නම් කමටහන ළඟ නොසිට මුවහ කරන හෙයින් අඳුරු වෙයි. ඔහට වනාහි පෙර කීසේ කෙශයෝ පඨවි ධාතුය, ලොමයෝ පඨවි ධාතුය යනාදී ක්‍රමයෙන් විස්තර වශයෙන් මෙනෙහි කරන්නේ නම් කමටහන ප්‍රකටව පහළ වෙයි.

එ හෙයින් මේ කමටහන වඩනු කැමති නියුණු නුවණ ඇති යෝගාවචර තෙමේ පූජාකෘත්‍යය වශයෙන් සිල් පිරිසුදු කොට ගෙන විවේකීව සුදුසු සෙනසුනකට ගොස් සිත කර්මස්ථානයට යොමු කොට මේ තමාගේ රූපකය අරමුණු කොට, මේ කයෙහි යම් දැඩි බවෙක් හෝ රළු බවෙක් හෝ ඇද්ද එය **පඨවි ධාතුය.** යම් ආබන්ධන බවෙක් හෙවත් ධාතූන් බැඳ තබන බවෙක් හෝ ද්‍රව බවෙක් හෝ වේද එය **ආපො ධාතුය.** යම් පැසවන බවෙක් හෝ උණුසුම් බවෙක් හෝ වේද, එය **තෙජෝ ධාතුය.** යම් සෙලවෙන ආකාරයෙක් හෝ පිපෙන ආකාරයෙක් වේද එය **වායෝ ධාතුය** යනාදී වශයෙන් සංක්ෂේපයෙන් සතර ධාතූන් ලක්ෂණ රසාදී වශයෙන් නිසසඹ නිර්ජීව වශයෙන් මෙනෙහි කටයුතු. මෙසේ හෙතෙම ලක්ෂණාදීන් සමග ධාතූන් සිය දහස් වරක් නොහොත් බොහෝ කලක් නැවත නැවත ආවර්ජනා කටයුතු, මෙනෙහි කටයුතු, තර්ක කටයුතු, විතර්ක කටයුතු, මෙසේ මෙනෙහි කරන්නාවූ ඔහට ලක්ෂණාදීන් අතුරෙන් යමෙක් මනාව ප්‍රකටව වැටහේ ද, එය ම ගෙන, ඉතිරිය හැර, ඒ හා සමග "පඨවි ධාතු, ආපො ධාතු" යනාදී වශයෙන් මෙනෙහි කටයුතු. මෙසේ මෙනෙහි කරන්නහු විසින් **අනුපුබ්බ, නාතිසීඝ්‍ර, නාතිසනික, වික්ඛේප පටිබාහන, පඤ්ඤාතනි සමතික්කමන,** අනු-**පටිඨාන මුඤ්චන** යනාදී වශයෙන් පෙර කියන ලද පරිද්දෙන් දශ ආකාරයෙන් මනසිකාර කෞශල්‍යය සැපයිය යුතු. මෙසේ මනසිකාරය පවත්වන්නහුට යම් කලෙක ශ්‍රද්ධාදී ඉන්ද්‍රියයන් ලැබ, සමථ බව ඇති කල්හි අශ්‍රද්ධාදීන් දුරුවීමෙන් විතර්කාදී ධ්‍යානාඞ්ගයෝ ප්‍රකටව පහළ වෙති.

Free Distribution www.aathaapi.org

නිවරණයෝ ද ඒ හා පැවති පාප ධර්මයන් හා සමඟ විෂ්කම්භනය වෙති. මෙපමණකින් මොහු විසින් ධාතූන්ගේ ලක්ෂණ අරමුණු කොට උපචාර ධ්‍යානයට පැමිණියේ වේ. අර්පණාවට නො පැමිණේ.

තවද, මේ සතර මහා භූතයන්ගේ සත්ත්ව සූන්‍යය බව දක්වනු පිණිස ධර්මසේනාපති සැරියුත් මහතෙරුන් විසින්, "විළුම් ආදිවූ පිළිවෙලින් මතු මතුයෙහි සිටි තුන්සියයකට අධික වූ ඇටද නිසා, එම ඇටසැකිල්ල බැඳ සිටි නවසියයක් නහර ද නිසා, එම ඇටසැකිල්ල පිරිවරා සිටි නවසියයක් මාංස පෙසී ද නිසා, මැසි පියාපතක් පමණ බොල ඇති සිවියෙන් වසන ලද සියල් සිරුරු වසා සිටි ඝන සමද නිසා, මොහු විසින් ආකාශය පිරිවරණ ලද්දේ රූපයයි සඤ්ඤාවටයේ. නොහොත්, යම්සේ භිත්තිපාදාදී වශයෙන් සිටුවන ලද කණුද, ඒ කණු වැලද සිටි වැල් ද, එහි ලෙප කළ මැටි ද, මතුයෙහි සෙවූ තෘණ ද යන මෙ කණු ආදීන් ඇතුළතින්දු පිටතින්දු පිරිවරා සිටි ආකාශය අගාර යයි සඤ්ඤාවට යේ ද, ගෘහය යන ප්‍රඥප්තිය ලැබේ ද, එ පරිද්දෙන් ම යට කියන ලද ඇට ආදීන් ඇතුළෙන්දු පිටතින්දු පිරිවරා සිටි අහස එම ඇට ආදීන් නිසා රූප යයි සඤ්ඤාවට යෙයි, ශරීරය යන ව්‍යවහාරය ලැබේ. යම් සේ කණු ආදීන් නිසා ගෘහ සඤ්ඤාවට ගිය අගාරය, ක්ෂත්‍රිය ගෘහය, බ්‍රාහ්මණ ගෘහය යයි කියනු ලැබේ ද, එ පරිද්දෙන් ම මේ සිරුරුද ක්ෂත්‍රිය ශරීරය, බ්‍රාහ්මණ ශරීරය යයි ව්‍යවහාර කරණු ලැබෙයි. මෙහි කිසි ජීවයෙක් හෝ සත්ත්වයෙක් හෝ නැතැ" යි වදරන ලදි. මෙසේ ඇට, නහර, මස්, සම් යන සතර කොටසුන් කෙරෙන් ඒ ඒ කොටසුන්ගේ විවරයෙන් පවත්නා වූ, නුවණ නමැති අතින් වෙන් වෙන් කොට ඇවිය, නහරය, මස්ය, සම්ය යයි සතර පරිද්දෙකින් බෙදන ලද මේ කොටසුන් කෙරෙහි යම් තද බවෙක් රළු බවෙක් වේ ද, මෙය පඨවි ධාතුය යනාදී වශයෙන් පෙර කියන ලද ක්‍රමයෙන් ම ධාතූන් පරිග්‍රහ කොට නැවත

Free Distribution www.aathaapi.org

නැවත පඨවි ධාතු, ආපෝ ධාතු යනාදී වශයෙන් ධාතු මාත්‍ර වශයෙන්, නිස්සත්ත, නිර්ජීව වශයෙන් ආවර්ජනා කටයුතු, මෙනෙහි කටයුතු, ප්‍රත්‍යවෙක්ෂා කටයුතු. එසේ භාවනා කරන්නාහට නොබෝ කලෙකින් ධාතූන්ගේ වශයෙන් ප්‍රභෙද ගත ඥනයෙන් පරිග්‍රහ කරන කල්හි සභාව ධම්මාරම්මණ වශයෙන් සිත අප්පණාවට නො පැමිණ උපචාර මාත්‍ර වූ සමාධිය උපදී. මෙය සංක්ෂේප වශයෙන් දක්වන ලද චතුධාතු ව්‍යවස්ථානයෙහි භාවනා ක්‍රමය යි.

විස්තර වශයෙන් වනාහි:- මේ කම්මට්ඨාන වඩනු කැමැති නුවණ ඇති යෝගාවචර තෙම, ආචාර්‍යයන් සමීපයෙහි දෙසාළිස් ආකාරවූ මේ කම්මට්ඨාන විස්තර වශයෙන්, ධාතු වශයෙන් ඉගෙණ යට කියන ලද පරිදි සුදුසු සෙනසුනෙක වසන්නේ, සියළු පූජා කෘත්‍යයන් පුරා රහසිගත ව සිහිය එළවා සතර ආකාරයකින්, එනම්:-

1. **සසම්භාර සංක්ෂේප වශයෙන් ද**
2. **සසම්භාර විභාග වශයෙන් ද**
3. **සලක්ඛණ සංක්ෂේප වශයෙන් ද**
4. **සලක්ඛණ විභාග වශයෙන් ද** කම්මට්ඨාන වැඩිය යුතු.

මෙහි දෙසාළිස් ආකාරයෙකැයි කියන ලද්දේ වසතු වශයෙන් ධාතූන් සැළකීම සඳහාය.

1. සසම්භාර සංක්ෂේප වශයෙන්:- පඨවි ආදින් කරණ කොටගෙණ බුඩිය හෙවත් දැනීම හා ව්‍යවහාර කිරීම් කරණු ලබන හෙයින් පඨවි ආදීහු සසම්භාර නම් වෙත්. කෙසාදී විසි කොටසුන් කෙරෙහි වනාහි පඨවිය යන බුඩිය ද, ව්‍යවහාරය ද යන දෙදෙන සම්බඩ බව නිසා පවත්නා බැවින් කෙසාදීන් කෙරෙන් පෘථිවි සම්භාර නම් වේ ප්‍රකටවූ ඒ සම්භාර ඇති බැවින් කෙසාදීහු සසම්භාර නම් වෙති. ආපෝ, තෙජෝ, වායෝ යන

Free Distribution www.aathaapi.org

කොටස්හි ද මෙම ක්‍රමය වේ. **සසම්භාරයන්ගේ** සංක්ෂේපය **සසම්භාර සංක්ෂේප** නම්. මෙසේ සංක්ෂේප වශයෙන් කෙසාදී විසිකොටස්හි ද පිත්තාදී දෙළොස් කොටස්හි ද, සන්නාපනාගනි ආදී සතර කොටස්හි ද, උඩ්ඩඟමවාතාදී සය කොටස්හි ද පිළිවෙලින් පෘථිවි ධාතු ආදී සතර ධාතූන් පරිග්‍රහ කොට ව්‍යවස්ථා කිරීම සසම්භාර සංක්ෂේප වශයෙන් භාවනා කිරීම නම් වේ. මෙසේ සතර මහා භූතයන් ව්‍යවස්ථානය කරන්නාවූ ඒ යෝගාවචරයාහට සතර ධාතූහු ප්‍රකටව වැටහෙත්. එය නැවත නැවත ආවර්ජනා කරණ කල්හි මෙනෙහි කරණ කල්හි මෙකී ක්‍රමයෙන් උපචාර ධ්‍යානය උපදී.

1. සසම්භාර විභත්ති වශයෙන්:- එසේ භාවනා කොට කමටහන සිඛ නොවේ නම් ඔහු විසින් සසම්භාර විභත්ති වශයෙන් කමටහන වැඩිය යුතු. ඒ යෝගාවචරයා විසින් කායගතාසති කම්මට්ඨාන භාවනායෙහි කී පරිදි සත් පරිද්දෙකින් උද්ග්‍රහ කෞශල්‍යය ද, දස පරිද්දෙකින් මනසිකාර කෞශල්‍යය ද සැපයිය යුතු. පළමු කොට ධාතු මනසිකාර වශයෙන් පරිගෘහිතවූ කෙසාදි දෙතිස් කොටස්හි ඒ සියල්ල නො පිරිහෙළා තවපසඳුකාදීන්ගේ අනුලොම ප්‍රතිලොම වශයෙන් වවසින් කරණ සජ්ඣායනාදිය කොට එහි කියන ලද සියළුම විධි සම්පූර්ණ කළ යුතු. ඒ කායගතාසති භාවනායෙහි වණ්ණ, සණ්ඨාන, දිසා, ඔකාශ, පරිවෙජ්ද වශයෙන් කෙසාදීන් මෙනෙහි කොට ද, පිළිකූල් බව වශයෙන් සිත පිහිටුවා ගත යුතු එ හෙයින් වණ්ණාදී වශයෙන් පස් පස් පරිද්දෙන් කෙස් ආදීන් මෙනෙහි කොට කෙසාදී විසිකොටස් පඨවි ධාතුය, පිත්තාදී කොටස් දෙළොස ආපො ධාතුය යනාදි වශයෙන් ධාතු විසතරයෙහි දක්වන ලද පරිදි කෙසාදියෙහි මනසිකාරය පවත්වා යම් තෙජෝ ධාතුවකින් තැවේ ද, මුහුකුරුවන කෘත්‍යය ඇත්තේ ද ඒ තෙජෝ ධාතු යයි තෙජෝ කොටස්හි ද මනසිකාරය පැවැත් විය යුතු. අනතුරුව උඩ්ඩඟමා වාතාදී වශයෙන් වායෝ

Free Distribution www.aathaapi.org

කොටස්හි ද මනසකාරය පැවැත් විය යුතු. මෙසේ භාවනා කරන යෝගාවචරයාහට ධාතු වශයෙන් කමටහන ප්‍රකට වන්නේ ය. ඒ ධාතූන් ම නැවත නැවත ආවර්ජනා කරණ කල්හි යට කියන ලද ආකාරයෙන් උපචාර සමාධිය උපදී.

3. සලක්ඛණ සංඛේප වශයෙන්:- යමෙක්හට මෙසේ භාවනා කොට කමටහන සමාධි නොවූයේ නම්, ඔහු විසින් සලක්ඛණ සංඛේප වශයෙන් භාවනාව වැඩිය යුතු. පළමු කොට ඔහු විසින් කෙසාදී විසි කොටස්හි ඝනබව ලක්ෂණය හෙවත් තද ගතිය පඨවි ධාතුය යි වෙන් කොට ව්‍යවස්ථා කටයුතු. එසේ ම එහි ආබන්ධන ලක්ෂණය හෙවත් බැඳෙන ගතිය ආපෝ ධාතුය, පරිපාචන ලක්ෂණය හෙවත් පැසවන ගතිය තෙජෝ ධාතුය විත්ථම්භන ලක්ෂණය හෙවත් පිපෙන ගතිය වායෝ ධාතුය යි වෙන් වෙන් කොට ව්‍යවස්ථා කටයුතු.

එසේම පිත්තාදි දෙලොස් කොටසෙහි ආබන්ධන ලක්ෂණය හෙවත් බැඳෙන ගතිය ආපෝ ධාතුය, පාරිපාචන ලක්ෂණය හෙවත් පැසවන ගතිය තෙජෝ ධාතුය, විත්ථම්භන ලක්ෂණය හෙවත් පිපෙන ගතිය වායෝ ධාතුය සඨබඨ ලක්ෂණය හෙවත් තද ගතිය පඨවි ධාතුය යනාදී වශයෙන් වෙන් වෙන් කොට ව්‍යවස්ථා කළ යුතු.

එසේම සන්තාපනාදී සතර කොටසෙහි පරිපාචන ලක්ෂණය හෙවත් මුහුකුරු වන ගතිය තෙජෝ ධාතුය, එහිම පවත්නා විත්ථම්භන ලක්ෂණය හෙවත් පිපෙන ගතිය වායෝ ධාතුය, සඨබඨ ලක්ෂණය හෙවත් තද ගතිය පඨවි ධාතුය, ආබන්ධන ලක්ෂණය හෙවත් බැඳෙන ගතිය ආපෝ ධාතුය යනාදී වශයෙන් වෙන් වෙන් කොට ව්‍යවස්ථා කළ යුතු.

එ පරිද්දෙන් ම උඩඬගමාවාතාදී සය කොටසෙහි විත්ථම්භන ලක්ෂණය හෙවත් පිපෙන ගතිය වායෝ ධාතුය,

Free Distribution www.aathaapi.org

සඨබ්ධ ලක්ෂණය හෙවත් තද ගතිය පඨවී ධාතුය, ආබන්ධන ලක්ෂණය හෙවත් බැඳෙන ගතිය ආපෝ ධාතුය, පරිපාචන ලක්ෂණය හෙවත් පැසවන ලක්ෂණය තෙජෝ ධාතුය යනාදී වශයෙන් වෙන් වෙන් කොට ව්‍යවසථා කළ යුතු.

මෙසේ සවලක්ෂණ සංක්ෂෙප වශයෙන් ධාතූන් ව්‍යවසථා කොට භාවනා කරණ යෝගාවචරයාහට ඒ සතර ධාතූහු ප්‍රකට වෙති. එය ම නැවත නැවත ආවජ්ජනා කරණ කල්හි, මෙනෙහි කරන කල්හි පෙර කියන ලද පරිදි උපචාර සමාධිය උපදී.

4. සවලක්ෂණ විභත්ති වශයෙන්:- මෙසේ භාවනා කොට ඉදින් කමටහන සමාඛ නොවේ නම්, ඔහු විසින් සවලක්ෂණ විභත්ති වශයෙන් හෙවත් බෙදීම් වශයෙන් කමටහන වැඩිය යුතු. ඔහු විසින් කෙසාදී වූ දෙසාළිස් කොටස් වෙන් වෙන් වශයෙන් ගෙන, කේසයෙහි පවත්නා තද ගතිය පඨවි ධාතුය, බැඳෙන ගතිය ආපෝ ධාතුය, පැසවන ගතිය තෙජෝ ධාතුය, පිපෙන ගතිය වායෝ ධාතුය යනාදී වශයෙන් සියලුම දෙසාලිස් කොටස්හි වෙන් වෙන් වශයෙන් එක එක කොටසෙහි සතර ධාතූන් මෙසේ වෙන් වෙන් කොට ව්‍යවසථා කළ යුතු. එකල්හි ඔහු විසින් ($42 \times 4 = 168$) එක්සිය හැට අටක් ධාතු ව්‍යවසථා කරන ලද්දේ වේ. මේ පරිද්දෙන් ධාතු වෙන් කොට ව්‍යවසථා කරන ඒ යෝගීහට සතර ධාතූහු ප්‍රකට වෙති. එය ම නැවත නැවත ආවර්ජනා කරණ කල්හි, මෙනෙහි කරන කල්හි පෙර කියන ලද පරිදි උපචාර සමාධිය උපදී.

චතුධාතු ව්‍යවසථාන කමටහන වඩන්නා වූ යෝගාවචරයා විසින් තෙළෙස් (13) ආකාර වශයෙන් ද කමටහන වැඩිය යුතු. ඒ මෙසේයි:-

1. වචනාජ්ඣ වශයෙන්

2. කලාප වශයෙන්

Free Distribution www.aathaapi.org

3. චූණී හෙවත් සුණු වශයෙන්

4. ලක්ඛණාදි වශයෙන්

5. සමුට්ඨාන හෙවත් හටගැනීම් වශයෙන්

6. නානත්ත ඒකත්ත වශයෙන්

7. විනිර්භොග අවිනිර්භොග වශයෙන්

8. සභාග විසභාග වශයෙන්

9. අජ්ඣත්තික බාහිර වශයෙන්

10. සංග්‍රහ වශයෙන්

11. ප්‍රත්‍යය වශයෙන්

12. අසමන්නාහාර වශයෙන්

13. ප්‍රත්‍යය විභාග වශයෙන්

යන තෙළෙස් ආකාර වශයෙන්, සතර ධාතුහු වැඩිය යුතු.

මේ භාවනා ක්‍රමයෙහි වනාහි ධාතූන් පිළිබඳ වූ වචනාර්ථය ගත යුතු බැවින් පළමු කොට කම්ටහන ඉගැන්ම වචන වශයෙන් විය යුතු හෙයින් **වචනාර්ථ වශයෙන්** ධාතූන් මෙනෙහි කටයුතු යයි කියන ලදී. එසේ වචනාර්ථ වශයෙන් විශේෂයෙන් ද සාමාන්‍යයෙන් ද ධාතූන් පරිග්‍රහ කොට සිටි පුද්ගලයාහට යම් හෙයකින් ඒ ධාතුහු පිඬු වශයෙන් වැටහේද් ද, වෙන් වෙන් වශයෙන් නො වැටහේද් ද එ හෙයින් **කලාප වශයෙන්** මෙනෙහි කටයුතු බව කියන ලදී. ඒ කලාපයෝ ප්‍රමාණ වශයෙන් පරමාණු ප්‍රමාණ වන හෙයින් එහි අනාගත පෘථිවී ධාතු ආදීන්ගේ එක් ශරීරයක ඇති ප්‍රමාණය දැක්වීම් පිණිස **චූණී වශයෙන්** හෙවත් සුණු වශයෙන් මෙනෙහි කටයුතු බව කියන ලදී. මෙසේ ඒ ධාතූන් චූණී වශයෙන් මෙනෙහි කොට එහි සවරූපය ම දැක්ක යුතු හෙයින් **ලක්ඛණාදි වශයෙන්** මෙනෙහි කළ යුතු බව කියන ලදී.

Free Distribution www.aathaapi.org

එසේ **ලක්ඛණාදි** වශයෙන් ධාතූන් පරිග්‍රහ කරන්නහු විසින් **සවලක්ඛණ** විභක්ති වශයෙන් **කම්මසාධනාභිනිවෙශයෙහි** දෙසාළිස් කොටසුන්ගේ වශයෙන් ධාතූන් පරිග්‍රහ **කරණ** ලබන කල්හි මේතෙක් ධාතුහු උතුසමුට්ඨානය, මෙතෙක් දෙන විත්ත සමුට්ඨානය, මෙතෙක් දෙන කම්ම සමුට්ඨානය, මෙතෙක් දෙන ආහාර සමුට්ඨාන යයි මෙසේ දත යුතු හෙයින් **සමුට්ඨාන වශයෙන්** මෙනෙහි කළ යුතු බව දක්වන ලදී. මෙසේ දැනගත් සමුට්ඨාන ඇති ඒ ධාතූන්ගේ ශබ්දානුසාරයෙන් විනා විශෙෂ සාමාන්‍ය පරිග්‍රහ කටයුතු යයි දක්වනු පිණිස **නානත්ත එකත්ත වශයෙන්** මෙනෙහි කළ යුතු බව කියන ලදී. **ලක්ඛණ** ආදීන්ගේ වශයෙන් විනිර්භොග සවරූප ඇති හෙවත් වෙන් වෙන් වූ සවරූප ඇති ධාතුහු අවිනිර්භොග වශයෙන් ද පරිග්‍රහ කළ යුතු හෙයින් **විනිර්භොග අවිනිර්භොග වශයෙන්** සිහි කළ යුතු බව දක්වන ලදී. අවිනිර්භොගව පැවැත්ම ඇති කල්හි ද ඇතැම් ධාතුවක් හට ඇතැම් ධාතුහු සභාගයහ, ඇතැම් ධාතුහු විසභාගයහ යි දැන ගැනීම පිණිස විශේෂ පරිග්‍රහ කටයුතු හෙයින් **සභාග විසභාග වශයෙන්** මනසිකාරය පැවැත් විය යුතු යයි දක්වන ලදී. සභාගද විසභාගද වූ ධාතුහු අතුරෙන් අධ්‍යාත්මිකයෝ මෙබඳු කෘත්‍යය විශේෂයෙන් යුක්තයහ. බාහිරයෝ එයට වෙනස් කෘත්‍යය විශේෂයෙන් යුක්තයහයි පරිග්‍රහ කරණු පිණිස **අජ්ඣත්තික බාහිර වශයෙන්** මෙනෙහි කළ යුතු බව දක්වන ලදී. ඉක්බිති සංජාති සංග්‍රහාදී වූ ධාතුහු **සමුට්ඨාන** වශයෙන් සංග්‍රහ විශේෂය පරිග්‍රහ කටයුතු බැවින් **සංග්‍රහ වශයෙන්** මනසිකාරය පැවැත් විය යුතු බව දක්වන ලදී. සඞ්ඛාරණාදී වූ තම තමන්ගේ කෘත්‍යයෙන් ඔවුනොවුන්ට උපසථම්භ වන බව දැන ධාතුහු පරිග්‍රහ කටයුතු බව දක්වනු පිණිස **ප්‍රත්‍යය වශයෙන්** මනසිකාරය දක්වන ලදී. අව්‍යාපාර නය වශයෙන් ධාතුහු පරිග්‍රහ කටයුත්තාහයි දක්වනු පිණිස **අසමන්නාහාර වශයෙන්** මනස්කාරය කියන ලදී. තමන්ගේ ප්‍රත්‍යය ධර්ම විශේෂයෙන් ද, ප්‍රත්‍යය

Free Distribution www.aathaapi.org

භාව විශේෂයෙන් ද ධාතූහු පරිග්‍රහ කටයුත්තාහ යි **දක්වන** පිණිස **ප්‍රත්‍යය විභාග වශයෙන්** මනස්කාරය දක්වන ලදී. මෙසේ මේ තෙළෙස් ආකාරයෙන් ධාතූහු පරිග්‍රහ කිරීමට කාරණා දක්වන ලද බව දතයුතු.

1. වචනාර්ථ වශයෙන්:- පඨවි ධාතු ආදී වචනයන්හි අර්ථ පළමු කොට දත යුතු. පතළාවූ අර්ථයෙන් **පඨවි** නම් වේ. නොහොත් ප්‍රතිෂ්ඨා භාවයෙන් වැටහෙන හෙයින් **පඨවි** නම් වේ. **පැතිරෙන්නේ** ය, **පැමිණෙන්නේ** ය යන අර්ථයෙන් **ආප** නම් වේ. මේ අර්ථ දෙක සසම්භාර ආපය වශයෙන් කියන ලදී. සසම්භාර ආප නම් වූ ජලය වැගිරෙන හෙයින් **සසම්භාර** පෘථිවි නම් වූ පොළොවෙහි ගලා බැසීම් වශයෙන් ඒ ඒ තැනට පැමිණෙන්නේ ය. තවද, පඨවි, තෙජෝ, වායෝ යන ඉතිරි භූත ත්‍රය, ඔවුනොවුන් ආබන්ධනය කෙරෙමින් හුණුවී යා නො දෙමින්, විසිර යා නො දෙමින් පැතිරේනුයි, පැමිණේනුයි **ආප** නම් වේ. එරුම්භාකාරය, පැසවන ආකාරය, විහිදුවන ආකාරය යන ආකාර ඇති සෙසු භූතත්‍රය විසින් බොහු ලබන්නක්හු මෙන් පවතී යන අර්ථයෙන් ද **ආප** නම් වේ. තීක්ෂණභාවයෙන් සෙසු භූත තුන හුණු ගන්වන අර්ථයෙන් **තෙජෝ** නම් වේ. **කම්පා** කරවන, සොළවන අර්ථයෙන් **වායු** නම් වේ. සෙසු භූතත්‍රය තමන් පිහිටි තැනින් අන් තැනෙක ඉපදීමට හේතු භාවයෙන් යවන හෙයින් ද **වායු** නම් වේ. පඨවි, ආපෝ, තෙජෝ, වායෝ යන මේ සතර මහා භූතයෝ **කර්කශ** බවය, වැගිරෙන බවය, උණුසුම් බවය, සැළෙන බවය යන තම තමා අයත් **ලක්ෂණ** හෙවත් **සවලක්ෂණ** ධරණ හෙයින් ද අනෙක ප්‍රකාර වූ සංසාර දුකඛය ගෙන දෙන හෙයින් ද, **ධරණ** හෙයින් ද **ධාතු** නම් වෙත්. තවද **අනල්ප** වූ දුකඛයාගේ විධාන මාත්‍රයක් හෙයින් ද වසඟයෙහි නො පවත්නා හෙයින් ද **ධාතු** නම් වෙත්. එසේම **නිස්සත්ත නිර්ජීවාර්ථ**-යෙන් ද **ධාතු** නම් වෙත්. මෙසේ වචනාර්ථ වශයෙන් ධාතූන් මෙනෙහි කටයුතු.

Free Distribution www.aathaapi.org

2. කලාප වශයෙන්:- යම් මේ කෙසා, ලොමා යනාදී වශයෙන් විසිප්‍රකාරයකින් **පඨවි ධාතුව** ද, පිත්තං සෙමහං යනාදී වශයෙන් දෙළොස් ප්‍රකාරයකින් **ආපෝ ධාතුව** ද දක්වන ලද ද, ඒ ධාතූන් කෙරෙහි, යම් හෙයකින් **පඨවිය, ආපය, තෙජඝය, වායුවය, වණ්ණය, ගන්ධය, රසය, ඕජාය** යන මේ අෂ්ට ධර්මයන්ගේ සමවධානයෙක් නොහොත් එක්වීමෙක් වේද එකල්හි **කෙශයහ** යන සංඥා මාත්‍රය වෙයි. එම ධර්මයන්ගේ විනිර්භොගය හෙවත් වෙන්වීමෙක් වේද එකල්හි කෙශය යන සම්මුතිය නොවෙයි. එහෙයින් කෙශයෝ ද අෂ්ටධර්ම කලාප මාත්‍රයෙක හෙවත් අෂ්ට ධර්මයන්ගේ සමූහ මාත්‍ර ම වෙත්. ලොමාදීහු ද එසේම ය. ඒ කෙශාදීන් කෙරෙහි යම් **කර්මජ** කොටසෙක් ඇද්ද එහි ජීවිතේන්ද්‍රිය රූපය හා භාවරූපය සමග එක් කොට ගත් කල්හි දසධර්ම කලාපයෙක් වෙයි. ලොමාදීහු ද මෙසේ යි. තවද අසිතාදී පරිපාචක තෙජෝ කොට්ඨාසය ජීවිතේන්ද්‍රිය ය හා සමග නව ධර්ම කලාපයෙක් වෙයි, මෙසේ ඒ කෙසාදී කොටස්හු සුදුසු පරිදෙන් අට, නව, දස ධර්මයෝ සමූහ වූවාහු ද, එය පඨවි ධාතු ආපෝ ධාතු මාත්‍රයෙන් මෙනෙහි කරනු ලබන්නේ එහි පඨවි ධාතු ආදීන්ගේ අධික බැවිනැයි දත යුතු. මේ ධාතු මනස්කාර කර්මස්ථානය සත්ත්ව සංඥාව දුරු කිරීම පිණිස වදරණ ලදී. මෙසේ කලාප වශයෙන් ධාතූහු මෙනෙහි කටයුතු.

සතර ධාතූන් පිළිබඳ දෙසාළිස් කොටසුන් අතුරෙන් **උදරියං, කරීසං, පුබ්බා, මුත්තං,** යන සතර කොටස්හු **උතුසමුට්ඨානයහ,** අසිතාදීන් **පරිපාචනය කරණ තෙජෝ ධාතුව, කම්ම සමුට්ඨානය, ආශ්වාස වාතය, චිත්ත සමුට්ඨානය.** මේ සදෙන **එක සමුට්ඨානයහ.**

සෙදෝ, අස්සු, බෙලලා, සිඛාණිකා යන සතර දෙන **උතුසමුට්ඨාන, චිත්තසමුට්ඨාන** වශයෙන් **ද්විසමුට්ඨානයහ.**

සෙසු දෙතිස් කොටස්හු **චතුසමුට්ඨානයහ.**

Free Distribution www.aathaapi.org

මොවුන් කෙරෙහි අසිතාදී පරිපාචක තෙජෝ කොටස්හි හෙවත් ආහාරාදිය පැසවන තෙජෝ කොටසෙහි එකම **ජීවිත නවක කලාපයෙක්** වේ. (ජීවිතින්ද්‍රිය + ශුද්ධාෂ්ටකය). සෙසු එක සමුට්ඨාන කලාපයන්හි **උතුසමුට්ඨාන** හෝ **චිත්ත සමුට්ඨාන** හෝ එක එක අෂ්ටකය වේ. ද්විසමුට්ඨාන-යන්හි **ඍතු සමුට්ඨාන, චිත්ත සමුට්ඨාන** වශයෙන් **අෂ්ටක** දෙක දෙක වෙති. චතු සමුට්ඨානයන්හි **ඍතු, චිත්ත, ආහාර** සමුට්ඨාන වූ අෂ්ඨක තුන වෙති. **ඍතු** සමුට්ඨාන, චිත්ත සමුට්ඨාන වශයෙන් **ශබ්ද නවකය** ද වේ. පරිපාචක තෙජෝ ධාතුව හා ආශ්වාස ප්‍රශ්වාස වායෝ ධාතුව හැර සෙසු තෙජෝ, වායෝ කොටස් අටෙහි ජීවිතින්ද්‍රිය සහිතවූ **ජීවිත නවකය** ද වේ. සෙසු සූවිසි කොටස්හි **කාය දශක. භාව දශක** සහිත වෙති. චක්ඛු, සොත, ඝාණ, ජිව්හා, වත්ථු යන කොටස් පසෙහි **චක්ඛු දශක, සොත දශක, ඝාණ දශක, ජිව්හා දශක, වත්ථු දශක** සහිත වෙති. මෙසේ පරිපූර්ණායතන රූප කායයෙහි හෙදය පරාමර්ශ නොකොට, එකත්ව වශයෙන් ගන්නා ලද කලාපයෝ එක්සිය තෙසැත්තෑවෙක් වෙති. රූප විභාග වශයෙන් වනාහි එක් දහස් පන්සිය එක් රූපයෙක් වෙයි. කොට්ඨාසයන්ගේ අවයව විභාග වශයෙන් වනාහි රූපයෝ අසඞ්ඛ්‍ය බව දත යුතු. මෙසේ ධර්ම විභාග වශයෙන් අනෙක හෙද නින්න වූ මේ දෙසාළිස් කොටස්හු උස්සද-ග්‍රහණයෙන් හෙවත් වැඩි ධාතූන්ගේ වශයෙන් චතුර්ධාතු වශයෙන් ම ව්‍යවස්ථා කටයුත්තාහුය.

Free Distribution www.aathaapi.org

දෙසාළිස් කොට්ඨාසයන්ගේ වශයෙන් චතුධාතු සමුට්ඨානය

කොට්ඨාස			ධම්මසංගණී	විභංග	ධාතුකථා	පට්ඨාන	සංඛ්‍යා
	පඨවි						
1	කෙසා	— කෙස්	+	+	+	+	4
2	ලොමා	— ලලාම්	+	+	+	+	4
3	නඛා	— නිය	+	+	+	+	4
4	දන්තා	— දත්	+	+	+	+	4
5	තචෝ	— සම	+	+	+	+	4
6	මංසං	— මස	+	+	+	+	4
7	නහාරු	— නහර	+	+	+	+	4
8	අට්ඨි	— ඇට	+	+	+	+	4
9	අට්ඨිමිඤ්ජා	— ඇටමිදුලු	+	+	+	+	4
10	වක්කං	— වකුගඩුව	+	+	+	+	4
11	හදයං	— හෘදය	+	+	+	+	4
12	යකනා	— අක්මාව	+	+	+	+	4
13	කිලොමකං	— දලබුව	+	+	+	+	4
14	පිහකං	— බඩදිව	+	+	+	+	4
15	පප්ඵාසං	— පපුකැනැත්ත	+	+	+	+	4
16	අන්තං	— බඩවැල	+	+	+	+	4
17	අන්තගුණං	— අතුණුබහන	+	+	+	+	4
18	උදරියං	— නොපැසුණු අහර	0	0	+	0	1
19	කරීසං	— මළ	0	0	+	0	1
20	මත්ථලුඞ්ගං	— ඔස්නමාළ	+	+	+	+	4

Free Distribution www.aathaapi.org

	කොට්ඨාස	රූපය	විඤ්ඤාණය	ඵස්සාදී	ආහාර	සංඛ්‍යා
	ආපෝ					
21	පිත්තං — පිත	+	+	+	+	4
22	සෙම්හං — සෙම්	+	+	+	+	4
23	පුබ්බෝ — සැරව	0	0	+	0	1
24	ලොහිතං — ලේ	+	+	+	+	4
25	සෙදෝ — වහදිය	0	+	+	0	2
26	මේදෝ — මේද තෙල	+	+	+	+	4
27	අස්සු — කඳුළු	0	+	+	0	2
28	වසා — වුරුණු තෙල	+	+	+	+	4
29	ඛේළෝ — සෙළ	0	+	+	0	2
30	සිඞ්ඝාණිකා — සොටු	0	+	+	0	2
31	ලසිකා — සඳම්දුලු	+	+	+	+	4
32	මුත්තං — මූත්‍ර	0	0	+	0	1
	තේජෝ					
33	සන්නාපන තේජස	+	+	+	+	4
34	දිරවන තේජස	+	+	+	+	4
35	දවන තේජස	+	+	+	+	4
36	අහර පැසවන තේජස	+	0	0	0	1
	වායෝ					
37	උඞ්ඞගමා වාතය	+	+	+	+	4
38	අධොගමා වාතය	+	+	+	+	4
39	කුච්ඡිසයා වාතය	+	+	+	+	4
40	කොට්ඨාසයා වාතය	+	+	+	+	4
41	අඞ්ගමඞ්ගානුසාරී වාතය	+	+	+	+	4
42	අස්සාස පස්සාස වාතය	0	+	0	0	1

Free Distribution www.aathaapi.org

දෙසාළිස් කොට්ඨාසයන්ගේ රූප කලාප හා රූප විභාගය

කොට්ඨාස නාම	අෂ්ටක කලාප ගණන		නවක කලාප ගණන		දසක කලාප ගණන		කලාප ගණන	රූප ගණන
පරිපාචක තෙජෝ කොටස	—	—	1	ජීවිත නවක	—	—	1	9
සෙසු එකසමුට්ඨාන කොටස් 5	1	උතු හෝ චිත්ත	—	—	—	—	5	40
ද්විසමුට්ඨාන කොටස් 4	2	උතු හා චිත්ත	—	—	—	—	8	64
චතුසමුට්ඨාන කොටස් 32	32	උතු චිත්ත ආහාර	—	—	—	—	96	768
උතුජ හා චිත්තජ කොටස් 2	—	—	1	ශබ්ද නවක	—	—	2	18
පරිපාචක තෙජෝ ධාතුව හා ආශ්වාස ප්‍රශ්වාස වායෝ ධාතුව හැර ඉතිරි තෙජෝ වායෝ කොටස් 8	—	—	1	ජීවිත නවක	—	—	8	72
උදරිය, කරීෂ, පුබ්බ, මූත්‍ර, සෙදෙ, අස්සු, ඛෙළෝ, සිඞ්ඝාණිකා යන අට හැර ඉතිරි කොටස් 24	—	—	—	—	2	කාය දසක හා භාවදසක	48	480
චක්ඛු, සොත, ඝාණ, ජිව්හා වත්ථු යන කොටස් 5	—	—	—	—	1	චක්ඛු ආදී දසක කලාප	5	50
							173	1501

Free Distribution www.aathaapi.org

3. **චුණ්ණ හෙවත් සුණ්ණ වශයෙන්**:- මධ්‍යම ප්‍රමාණ වූ ශරීරයක ලැබෙන, **සුණ්ණවිසුණ්ණ** වී **පරමාණු** බවට පැමිණි පෘථිවි ධාතුහු **ද්‍රෝණයක්** පමණ වේ. **පරමාණුව** මෙසේ දත යුතු. අහලෙන් අටෙන් කොටස හෙවත් අටවන භාගය **යවයෙක**. යවයාගේ අටවන භාගය **ඌකාවෙක**. ඌකාවගේ අටවන භාගය **ලිකඛාය**. ලිකඛාවගේ අටවන භාගය **රථරෙණුය**. රථරෙණුවගේ අටවන භාගය **තජ්ජාරිය**. තජ්ජාරිහුගේ අටවන භාගය **අණුය**. අණුහුගේ අටවන භාගය **පරමාණුවෙක**. ඇතැම් ආචාරීහු අටවන භාගය නොව සතිස්වන භාගයක් කොට ක්‍රමයෙන් ගැණ අණුහුගේ සතිස්වන භාගය **පරමාණුවෙකැයි** දක්වති. මේ පරමාණුව ආකාශ කොට්ඨාසිකය, මසැසට අවිෂය ය, දිවැසට ම විෂය යයි දත යුතු. මෙසේ පරමාණු භෙදයෙන් සුණ්ණ වූ සූක්ෂම රජස් වූ පෘථිවි ධාතුහු **ද්‍රෝණයක්** පමණ වන්නී ය. **ද්‍රෝණය** නම් සොළොස් නැළියක් පමණ ය. සතර මිටක් එක් **පතෙක**. පත සතරක් එක් **නැළියෙක**. නැළි සොළොසක් එක් **ද්‍රෝණයෙක**. එය **මගධ නැළියෙන්** දෙළොස් නැළියෙක. මෙසේ මධ්‍යම ප්‍රමාණ ශරීරයක **ද්‍රෝණයක්** පමණ පෘථිවි ධාතු සුණ්ණ ඇත්තේය. එයින් අඩක් පමණ වූ ආපෝ ධාතුවෙන් එය විසිර යා නොදී හාත්පසින් බැඳී පිඬුකොට ගන්නා ලද්දේ වෙයි. ඒ ආපෝ ධාතුවෙන් තෙත් වීමට හෝ වැගිරීමට නොයනසේ තෙජෝ ධාතුවෙන් රක්නා ලද්දේ වෙයි. එය ද සංඝාත වාතයෙන් පුරවන ලද්දේ වෙයි. මෙසේ සූක්ෂම වූ රජස් බවට පැමිණ ඒ පෘථිවි ධාතුව නො විහිදෙන සේ ආපෝ ධාතුවෙන් හාත්පසින් බැඳීමය, තෙජෝ ධාතුවෙන් පැසීමය, වායෝ ධාතුවෙන් සැළීමය යන කෘත්‍යයන්ගේ වශයෙන් උපකාර ලැබ, ස්නෙහයෙන් තෙමන ලද, තේජසින් මුහුකුරුවන ලද, වාතයෙන් හම්මන ලද පිටි පිඬක් සේ පිඬුවී, ඝන වී **ස්ත්‍රී පුරුෂ ලිඞ්ගාදී** භාව විකල්පයට පැමිණේ. එසේම කුඩාය, මහත්ය, දිගය, කොටය, සථිරය, තදය ඝනාදී සවභාවය ද පහළ කරන්නේ ය.

Free Distribution www.aathaapi.org

මේ ශරීරයෙහි ද්‍රව බවට හියා වූ එහෙයින් ම ආබන්ධනාකාර වූ **ආපෝ ධාතුව,** පෘථිවියෙහි පිහිටන ලද්දේ, තේජසින් රක්‍ෂා කරණ ලද්දී, වාතයෙන් හම්මන ලද්දී, නොවැහිරී, වහනය නොවී පිණ පිණා සිටින බව දක්වයි.

ආහාර පානාදීන් පැසවන්නා වූ උෂ්මාකාරවූ, හුණු බව ලකුණු කොට ඇති **කම්ජ තෙජෝ ධාතු** තොමෝ, පෘථිවි ධාතුව විසින් පිහිටන ලද්දී සහජ ධර්මයන් විසිර යා නොදී ආපෝ ධාතුව විසින් සංග්‍රහ කරන ලද්දී, වායුවෙන් විසඨම්භිත වී මේ සිරුර හුණු කෙරේ. වැළඳූ අහර මනාකොට පරිපාචනය කිරීමෙන්, පැසවමින් රස බවට පමුණුවමින්, ශරීරය ද පැසවමින්, තියුණු කරමින් වර්ණ සම්පත්තිය ද උපදවයි. කර්මෝපනිශ්‍රයට හා චිත්ත ප්‍රසාදය හේතු කොට ඇති ශරීරයෙහි වර්ණ සම්පත්තියට ද තෙජෝ ධාතුව විශෙෂ ප්‍රත්‍යය වේ. උතු ආහාර සමූටඨාන රූපයට වනාහි යථොක්ත තෙජෝ ධාතුව ශරීරයාගේ වර්ණ සම්පත්තිය එළවමින්, හුණු කරණ ලද මේ ශරීරය කුණුවීමට නොපමුණු වයි.

මේ ශරීරයෙහි, අඞ්ගමඞ්ගානුසාරී වූ හෙවත් ධමනි ජාලානුසාරයෙන් අඞ්ගප්‍රත්‍යඞ්ගයන්හි පැතිර පවත්නාවූ, සමුදීරණ විත්ථම්භන ලක්‍ෂණ වූ හෙවත් සොළවන හම්මවන ලක්‍ෂණ ඇති **වායෝ ධාතුව** පෘථිවියෙහි පිහිටන ලද්දී, සහජ ධර්මයන් වෙන්වී යා නොදී ආපෝ ධාතුයෙන් සංග්‍රහ කරණ ලද්දී, සහජ ධර්මයන් බිඳී යානොදී තෙජසින් රක්නා ලද්දී මේ සිරුර හම්මවයි. ඒ විත්ථම්භන ලක්‍ෂණ වූ වායෝ ධාතුව විසින් හම්මන ලද මේ කය බිම නොහෙයි. සෘජුව සිටියි. අනික් සමුදීරණ ලක්‍ෂණ වූ වායෝ ධාතුව විසින් ඒ ඒ දිසාවන්හි උත්පත්තියට හේතුවන ආකාරයෙන් පහරණ ලද මේ ශරීරය, ගමනය, සිටීමය, හිඳීමය, හෙළීමය යන ඉරියව් කෙරෙන් විඥපනිය දක්වයි. අත්පා හකුළවයි, දික්කරයි, ළෙලවයි, පරිවර්තනය කෙරෙයි.

Free Distribution www.aathaapi.org

මෙසේ මේ සත්ත්‍ව පුරුෂාදි භාවයෙන් බාල ජනයා වඤ්චා කරණ මායා රූපයක් බඳු ධාතුමය වූ මේ සිරුර සූත්‍ර බලයෙන් පවත්නා යන්ත්‍ර රූපයක් මෙන්, ක්‍රියා කරවන්නා වූ ආත්මයක් නැතිව, චිත්ත බලයෙන් ධාතුමය යන්ත්‍රය පවත්නේ යයි සළකා සුණු වශයෙන් මෙනෙහි කටයුතු.

4. **ලක්ෂණාදී වශයෙන්:-** **පඨවී ධාතුව,** කර්කශ බව හෙවත් තද බව **ලක්ෂණ** කොට ඇත්තීය. සහජාත ධර්මයන්ට පිහිට බව **කෘත්‍යය** කොට ඇත්තීය. සහජාත ධර්මයන් පිළිගන්නා ආකාරයෙන් බුඩියට වැටහෙන හෙයින් පිළිගැන්ම වැටහීම් කොට ඇත්තීය.

ආපෝ ධාතුව, පගළරණ ලක්ෂණය හෙවත් වැහෙන බව **ලක්ෂණ** කොට ඇත්තීය. සහජාත ධර්මයන් වඩනා බව **කෘත්‍යය** කොට ඇත්තීය. සහජාත ධර්මයන් පිඬු කිරීම වැටහීම් කොට ඇත්තීය.

තෙජෝ ධාතුව, හුණු බව **ලක්ෂණ** කොට ඇත්තීය. සහජාත ධර්මයන් මිනි කිරීම **කෘත්‍යය** කොට ඇත්තීය. සහජාත ධර්මයන්ට මෘදු බව දීම වැටහීම් කොට ඇත්තීය.

වායෝ ධාතුව, විත්ථම්භන ලක්ෂණ හෙවත් හැම්මීම **ලක්ෂණ** කොට ඇත්තීය. සමුදීරණය හෙවත් චලනය **කෘත්‍යය** කොට ඇත්තීය. භූත සමූහය පිහිටි තැනින් අන් තැනෙක ඉපදීමට හේතු වන ආකාරයෙන් සැලීම වැටහෙන ආකාරය වේ. මෙසේ ලක්ෂණාදි වශයෙන් මෙනෙහි කටයුතු.

5. **සමුට්ඨාන වශයෙන්:-** යට දක්වන ලද පරිදි සතර ධාතුහු, දෙසාළිස් කොටස් වශයෙන් ගෙන, ඒ දෙසාළිස් කොටස් අතුරෙන්, **නෝ පැසුණු ආහාරය, පැසුණු ආහාරය, සෘරවය, මූත්‍රය** යන කොටස් සතර **ඍතුවෙන් ම** උපදනාහු ය. **කඳුලුය, ඩහදිය ය, කෙළය, සොඹය** යන මේ සතර කොටස් කලෙක **ඍතුවෙන් ද, කලෙක චිත්තයෙන් ද** උපදිති. **ආහාරාදීන් පැසවන**

Free Distribution www.aathaapi.org

තෙජස, කර්මයෙන්ම වන්නේ ය. **ආශ්වාස ප්‍රශ්වාසයෝ චිත්තයෙන්** ම වන්නාහ. සෙසු දෙතිස් කොටස්හුම **චතුසමුට්ඨානයහ** හෙවත් **කර්ම, චිත්ත, ඍතු, ඕජා** යන සතරින් ම වන්නාහයි මෙසේ සමුට්ඨාන වශයෙන් මෙනෙහි කළ යුතු.

6. **නානත්ත ඒකත්ත වශයෙන්**:- සියලු ධාතූන්ගේ තම තමන්ට ම නියත කක්ඛලාදී **ලක්ෂණය**, රසය යනාදීන්ගේ වශයෙන් වෙනස් බව හෙවත් **නානත්වය** වෙයි. පඨවි ධාතුහුගේ ලක්ෂණය, රසය, පච්චුපට්ඨානය යන මොහු අනිකෙක. ආපෝ ධාතු ආදීන්ගේ ද ලක්ෂණාදිය අන්‍යයෝ ය. මෙසේ ලක්ෂණාදී වශයෙන් ද, කම්ම-සමුට්ඨානාදී වශයෙන් ද, නානා සභාව වූ මේ සතර මහා ධාතූන්ගේ, **රූපය, මහා භූතය, ධාතුය, ඛර්මය, අනිත්‍යය, දුක්ඛය, අනාත්මය ය,** යන මොවුන්ගේ වශයෙන් සමානත්වය හෙවත් **ඒකත්වය** වෙයි.

සියලු ධාතුහු ම රූපපන සභාවය නොඉක්මෙන හෙයින් **රූපම** වෙත්. රූපපන සභාවය නම් ශීතාදී විරුඬ ප්‍රත්‍යය ඇති කල්හි වෙනස්ව ඉපදීමට හේතු වන සභාවය ඇතිවීමයි.

මහත්ව පහළවීම් ආදී කරුණෙන් **මහාභූත** නම් වෙත්. මේ මහත්ව පහළවීම ද සසම්භාර ධාතූන්ගේ වශයෙන් දත යුතු. මේ ධාතුහු:-

1. **මහත්ව පහළවූ හෙයින් ද,**
2. **මහා භූතයන් හා සමාන බැවින් ද,**
3. **මහත් පෙරහැර ඇති හෙයින් ද,**
4. **මහත් විකාර ඇති හෙයින් ද,**
5. **මහත් බැවින් ද,**
6. **විද්‍යමාන බැවින් ද** යි

මෙතෙක් කරුණෙන් මහා භූතයයි කියනු ලැබෙත්.

Free Distribution www.aathaapi.org

1. මේ භූතයෝ පෘථිවි, පඨවීතාදී අනුපාදින්න සන්තානයෙහි ද දෙවිමිනිස් ආදී වූ උපාදින්න සන්තානයෙහි ද නොයෙක් සියදහස්රූප කලාප සමූහ වශයෙන් ද, සන්තති වශයෙන් ද, සීමා රහිත ප්‍රමාණ ඇතිව මහත්ව පහළ වෙත්. අනුපාදින්න සන්තානයන්හි මේ මහා පොළොව බොළඳින් දෙලක්ෂ සතළිස් දහසක් යොදුනැයි කියන ලදී. මේ ආදී වශයෙන් මහත්ව පහළ වූ බව දත යුතු. උපාදින්න සන්තානයෙහි ද මස්, කැසුබු, දෙවි, රකුස් ආදීන්ගේ තුන්ගව් ආදී පමණ ශරීර වශයෙන් මහත් බව පහළවූහයි වදාරණ ලද ම ය. "මහණෙනි, මහා සාගරයෙහි යොදුන් සියයක් පමණ ද වූ ආත්මභාව ඇත්තාහු ඇත" යනාදී වශයෙන් බුදුන්වහන්සේ විසින් වදාරණ ලදී.

2. යම්සේ මායාකාර තෙමේ මැණික් නොවූම වූ ජලය මැණික් කොට දක්වා ද, සවණී නොවූම වූ කැට සවණී කොට දක්වා ද, යක්ෂ නොවූයේම යක්ෂණී නොවූවාම, යක්ෂයෙකු කොට යක්ෂණියක කොට දක්වා ද, එපරිද්දෙන් ම භූතයෝ තුමූ නිල් නොවූම නිල්වූ උපාදා රූප දක්වති, රන්වන් නොවූම, රක්ත නොවූම, සුදු නොවූම රන්වන්ව, රක්තවණීව, සුදුව උපාදා රූපයන් දක්වත්. මායාකාර මහා භූතයා සමාන බව ඇති හෙයින් මේ සතරට **මහා භූතයයි** කියනු ලැබේ. යම්සේ යක්ෂාදී මහා භූතයන් විසින් අල්වාගන්නා ලද්දවුන්ගේ ශරීරයෙහි ඇතුළත හෝ පිටත හෝ ඔවුන්ගේ සිටීම නොදත හැකි වේ ද, ඔවුන් නිසා නො සිටිතැයි ද නො දතහැකි වේ ද, එපරිද්දෙන්ම මේ මහා භූතයෝ ද ඔවුනොවුන්ගේ ඇතුළත හෝ පිටත හෝ සිටිතැයි නොදත හැකිවේ. ඔවුනොවුන් නිසා නොසිටිනාහු යයි ද නොවෙතියි නොදත හැකිවේ. එහෙයින් යක්ෂාදී මහා භූතයන් සමාන වන බැවින් ද මේ සතර දෙන මහා භූත නම් වෙත්. එසේම යම්සේ යක්ෂණී සඞ්ඛ්‍යාත මහා භූතයෝ මනාපවූ කාල ශ්‍යාමාදී වණීයෙන් ද, සංස්ථානයෙන් ද, වික්ෂෙපයෙන් ද තමාගේ භයානක බව මුවහ කොට සතුන් වඤ්චා කෙරෙන් ද,

Free Distribution www.aathaapi.org

එපරිද්දෙන් ම මේ භූතයෝ ද සත්‍ර පුරුෂ ශරීරාදියෙහි මනාපවූ අඞ්ගප්‍රත්‍යඞ්ග සටහනින් ද, මනාපවූ අත්පා ආදී ශරීරාවයවයෙන් ද, අත්පා, ඇඟිලි බැම නැටවීම් ආදියෙන් ද තමාගේ කර්කශත්වාදී හෙද ඇති සවභාව ලක්ෂණය මුවහ කොට බාල ජනයා වඤ්චා කෙරෙත්. තමාගේ සවභාවය දැකීමට අවකාශ නොදෙත්. එසේ වඤ්චක බැවින් යක්ෂිණී මහා භූතයන් හා සමාන වන හෙයින් මහා භූත නම් වෙත්.

3. මහත් වූ ප්‍රත්‍යයෙන් පරිහරණය කටයුතු හෙයින් ද, දිනපතා බොහෝ වූ බත්පිළි ආදියෙන් පැවැත්විය යුතු හෙයින් ද, මහත් පරිවර ඇති හෙයින් ද පඨවි ආදී සතර දෙන මහා භූත නම් වෙත්.

4. මේ භූතයෝ වනාහි තෘෂ්ණා දෘෂ්ටින් යුත් කර්මයෙන් නිපන් හෙයින් උපාදින්න නම්වූවාහු ද, එසේ නොනිපන් හෙයින් අනුපාදින්න නම් වූවාහු ද, මහත් විකාර ඇති හෙයින් ද භූතයෝ නම් වෙත්. එයින් අනුපාදින්න-යන්ගේ කල්ප විනාශයෙහි දී විකාර මහත්බව පහළවේ. උපාදින්නයන්ගේ ධාතුක්ෂෝභ කාලයෙහි විකාරයම ප්‍රකටවේ. එහෙයින් වදරණ ලදී.

මෙලොව හිත්නෙත් විනාශ වන කල්හි ගිනිදැල් භූමියෙන් නැඟ බ්‍රහ්ම ලෝකය දක්වා දුවත්.

යම් කලෙක ලෝකය කිපියාවූ දියෙන් විනාශ වේද්ද, එකල්හි කෙළලක්ෂයක් සක්වළ නසී.

යම් කලෙක වායෝ ධාතුහුගේ කෝපයෙන් ලොව විනාශයට යෙද්ද, එකල්හි කෙළ ලක්ෂයක් සක්වළ විනාශයට යෙත්.

යම්සේ කාෂ්ටමුඛ නම් සර්පයා විසින් දෂ්ටවූ මේ කය දැනිවේ ද, එමෙන් මේ කය පඨවි ධාතුහුගේ කෝපයෙන් කාෂ්ටමුඛ සර්පයාගේ මුඛයෙහි වූවක්හු මෙන් දැනි වේ.

Free Distribution www.aathaapi.org

පූතිමුඛ නම් සජීයා විසින් දෂ්ටවූවක්හු මෙන් මේ කය ආපෝ ධාතුහුගේ කෝපයෙන් කුණුවෙයි. පූතිමුඛ නම් සජීයාගේ මුවෙහි වූවක්හු මෙන් වේ.

අග්නිමුඛ නම් වූ සජීයා විසින් දෂ්ටවූවක්හු මෙන් තෙජෝ ධාතුහුගේ කෝපයෙන් මේ කය තැවෙයි. අග්නිමුඛ නම් සජීයාගේ මුවෙහි වූවක්හු මෙන් වේ.

ශස්ත්‍රමුඛ නම් වූ සජීයා විසින් දෂ්ට වූවක්හු මෙන් මේ කය වායෝ ධාතුහුගේ කිපීමෙන් සුණු වේ. ශස්ත්‍රමුඛ සජීයාගේ මුවෙහි වූවක්හු මෙන් වේ.

මෙසේ මහත් විකාර ඇති හෙයින් ද **මහා භූත** නම් වෙත්.

5. මේ භූතයෝ යථා සවභාවයෙන් ම මහත් ව්‍යායාම-යෙන් පරිග්‍රහ කටයුතු බැවින් මහත් ය. එහෙයින් ද **මහා භූත** නම් වෙත්.

6. මේ භූතයෝ සවභාව වශයෙන් විද්‍යමාන බැවින් ද, මහත් බැවිනුත් විද්‍යමාන වන හෙයින් ද **මහා භූත** නම් වෙත්.

මේ සියලු ධාතුහුම මහන්නපාතුභාවාදි කාරණයෙන් **මහා භූත** නම්හු වෙත්.

සවලක්ෂණ ධරණ හෙයින් ද, දුක් පමුණුවන හෙයින් ද, දුක් විධාන කරණ හෙයින් ද, හැම දෙනම ධාතු ලක්ෂණය නො ඉක්මුණු හෙයින් ද **ධාතු** නම් වෙත්.

සවලක්ෂණය දැරීමෙන් ද, රූපධර්මයන්ගේ ක්ෂණය ඉතා සවල්ප නොවන බැවින් තමන්ගේ ක්ෂණයට අනුරූප කොට දැරීමෙන් ද **ධර්ම** නම් වෙත්.

ක්ෂණ භඞ්ගුර හෙයින් හෙවත් තමා අයත් ක්ෂණයට සුදුසු සේ සතලොස් චිත්තක්ෂණායුෂ්ක කාලයක් පැවත බිඳෙන අර්ථයෙන් **අනිත්‍යයෝ.**

Free Distribution www.aathaapi.org

උදය, ව්‍යය දෙකින් පෙළීම් ආදියෙන් භය ඇති වන හෙවත් භයට කාරණා වන අර්‍ථයෙන් **දුක්ඛයහ.**

ආත්ම සාරයෙනුත් සූන්‍ය හෙයින් **අනාත්මයහ.**

මෙසේ සියලු ධාතූන්ගේ ම **රූපය, මහාභූතය, ධාතුය, ඛණ්ඩය, අනිත්‍යය, දුක්ඛය, අනාත්මය** යනාදී වශයෙන් එකත්‍ව බව දත යුතු. මෙසේ නානාත්ව එකත්ව වශයෙන් ද සියලු ධාතූන් මෙනෙහි කටයුත්තාහ.

7. විනිර්භොග අවිනිර්භොග වශයෙන්:- **පඨවි, ආපෝ, තෙජෝ, වායෝ** යන මේ ධාතූහු සතර දෙන එක්ව ඉපිද, එක්ව පැවත, සමාන කාලයෙහි ලැබ, යටත් පිරිසෙසින් ශුඛාෂ්ටකාදී එකි එකි කලාපයෙහි වෙන් වෙන් කොට බෙදිය නොහැකිවේ. යම් තැනෙක ධාතූන් තුන්දෙනහට පිහිට වශයෙන් **පඨවි ධාතුව** පවතී ද, එතැන්හිම හාත්පසින් බැඳීමය, පැසවීමය, සමුදීරණය හෙවත් සැලීමය යන කෘත්‍ය සිඳ කරමින් **ආපෝ ධාතුවය, තෙජෝ ධාතුවය, වායෝ ධාතුවය** යන ධාතූන් ද ඇත්තාහ. මෙසේ සතර ධාතූන් වෙන් වෙන් කොට ගත නොහැකි හෙයින් **අවිනිර්භොගයහ.** ලක්ෂණ වශයෙන් වනාහි වෙන් වෙන් වූ ලක්ෂණ ධරණ හෙයින් **විනිර්භොගයහ.** මෙසේ **විනිර්භොග අවිනිර්භොග** වශයෙන් ද ධාතූන් මෙනෙහි කටයුතු.

8. සභාග - විසභාග වශයෙන්:- මෙසේ වෙන් ව නොපවත්නාද වූ මේ සතර ධාතූන් අතුරෙන් පළමු ධාතු දෙක හෙවත් **පඨවි - ආපෝ** යන ධාතු දෙක ගරුක බැවින් නොහොත් බර බැවින් ඔවුනොවුන්ට **සභාගයහ.** පශ්චිමවූ ධාතු දෙක හෙවත් **තෙජෝ - වායෝ** යන ධාතු දෙක ලහුක බැවින් නොහොත් සැහැල්ලු බැවින් ඔවුනොවුන් හා **සභාගයෝ ය.** එසේ ම පළමු වූ **පඨවි - ආපෝ** යන ධාතු දෙක, පශ්චිම වූ **තෙජෝ - වායෝ** යන ධාතු දෙක හා ද, පශ්චිම වූ **තෙජෝ - වායෝ** යන

Free Distribution www.aathaapi.org

ධාතු දෙක, පළමු වූ **පඨවි – ආපෝ** යන ධාතු දෙක හා ද **විසභාගයෝ ය.** මෙසේ **සභාග – විසභාග වශයෙන්** ධාතූන් මෙනෙහි කටයුත්තාහ.

9. අධ්‍යාත්මික – බාහිර වශයෙන්:– **අධ්‍යාත්මික** වූ හෙවත් සත්ත්වසන්තානයට ඇතුළත් වූ **පඨවි, ආපෝ, තේජෝ, වායෝ** යන සතර ධාතුහු චක්ඛුරාදී **විඤ්ඤාණ** වස්තූන් සදෙනාට ද, විඤ්ඤත්තීන් දෙදෙනාට ද, **ඉත්ථින්ද්‍රිය** ය, පුරිසින්ද්‍රිය ය, **ජීවිතින්ද්‍රිය** යන්ට ද නිශ්‍රය වෙත්. **බාහිර** වූ හෙවත් අනින්ද්‍රියබද්ධ සන්තානයෙහි වූ සතර ධාතුහු විපරීත වූ ප්‍රකාර ඇත්තාහු වෙත්. විඤ්ඤාණ විසතු, විඤ්ඤත්ති, ඉන්ද්‍රියයන්ට නිශ්‍රය නොවෙත්. ඉරියාපථ ආදිය නූපදවත්, චතුසමුට්ඨානික නොවෙත්. මෙසේ සතර ධාතුහු අධ්‍යාත්මික – බාහිර වශයෙන් මෙනෙහි කටයුතු.

10. සංග්‍රහ වශයෙන්:– කර්මයෙන් හටගත් පෘථිවි ධාතු තොමෝ කම්මසමුට්ඨාන ආපෝ, තේජෝ, වායෝ යන අන්‍ය ධාතූන් හා සමාන ජාති ඇත්තවුන්ගේ සඞ්ග්‍රහය හෙවත් සජාතීය සංග්‍රහ වශයෙන් එක සංග්‍රහ වේ. එසේ ම චිත්ත, ඍතු, ආහාර සමුට්ඨාන වූ පෘථිවි ධාතුව ද චිත්ත, ඍතු, ආහාර සමුට්ඨාන වූ ආපෝ, තේජෝ, වායෝ යන ධාතූන් හා එක සංග්‍රහ වෙත්. මෙසේ සංග්‍රහ වශයෙන් ධාතුහු මෙනෙහි කටයුත්තාහ.

11. ප්‍රත්‍යය වශයෙන්:– **පඨවි ධාතුව,** ආපෝ ධාතුව විසින් සංග්‍රහ කරණ ලදුව, තේජෝ ධාතුව විසින් රක්ෂා කරණ ලදුව, වායෝ ධාතුව විසින් හම්මන ලදුව මෙසේ සහජාත තුන් මහා භූතයන්ට **සඞ්ඛාරණ** වශයෙන් පිහිටව සහජාතාදි වශයෙන් ප්‍රත්‍යය වේ.

ආපෝ ධාතුව, පඨවි ධාතුවෙන් ප්‍රතිෂ්ඨා ලදුව, තේජෝ ධාතුවෙන් රක්ෂා කරණ ලදුව, වායෝ ධාතුව විසින් හම්මන ලදුව, මෙසේ සහජාත තුන්මහා භූතයන්ට **ආබන්ධන** වශයෙන් **උපකාර වේ.**

Free Distribution www.aathaapi.org

තෙජෝ ධාතුව, පඨවි ධාතුවෙහි පිහිටා, ආපෝ ධාතුවෙන් සංග්‍රහ කරණ ලදුව, වායෝ ධාතුවෙන් හම්මන ලදුව, මෙසේ සහජාත තුන් මහා භූතයන්ට පැසවීම් වශයෙන් උපකාර වේ.

වායෝ ධාතුව, පඨවි ධාතුවෙහි පිහිටා, ආපෝ ධාතුවෙන් සංග්‍රහ කරණ ලදුව, තෙජෝ ධාතුවෙන් රක්ෂා කරණ ලදුව, මෙසේ සහජාත තුන්මහා භූතයන්ට විත්ථම්භන වශයෙන් උපකාර වේ.

මෙසේ මේ සතර ධාතූහු ඔවුනොවුනට ප්‍රත්‍යය වශයෙන් මෙනෙහි කළ යුතු.

12. අසමන්නාහාර වශයෙන්:- මේ සතර ධාතූන් අතුරෙන් පඨවි ධාතුව "මම පඨවි ධාතු වෙමි යි ද, සෙසු තුන් මහා ධාතූන්ට පිහිටව ප්‍රත්‍යය වෙමි යි ද" නොදනී. සෙසු ධාතූන් තුන්දෙන ද අපට පෘථිවි ධාතුව පිහිටව ප්‍රත්‍යය වේ යයි නො දන්නාහ. මෙසේ සතර ධාතූහු ඔවුනොවුන් මෙනෙහි නො කරණ බව සැළකීම් වශයෙන් නොහොත් අසමන්නාහාර වශයෙන් මෙනෙහි කළ යුතු.

13. ප්‍රත්‍යය විභාග වශයෙන්:- ධාතූන්ට වනාහි **කම්ම, චිත්ත, ඍතු, ආහාර** යන ප්‍රත්‍යයයෝ සතර දෙනෙකි. ඒ සතර දෙනා අතුරෙන් කර්ම සමුට්ඨාන ධාතූන්ට කර්මය ම ජනක ප්‍රත්‍යය වේ. චිත්ත, ඍතු, ආහාරාදීහු ජනක වශයෙන් ප්‍රත්‍යය නොවෙත්. චිත්තාදි-යෙන් හටගත් ධාතූන්ට චිත්තාදීහු ම ජනක වශයෙන් උපකාර වෙත්. කර්මාදී ප්‍රත්‍යයෝ ජනක වශයෙන් උපකාර නොවෙත්.

තවද කම්ම සමුට්ඨාන ධාතූන්ට කර්මය ජනක ප්‍රත්‍යය වෙයි. සෙසු ධාතූන්ට අප්‍රධාන වශයෙන් උපනිශ්‍රය ප්‍රත්‍යයෙන් උපකාර වෙයි.

චිත්ත සමුට්ඨාන ධාතූන්ට චිත්තය ජනක ප්‍රත්‍යය වෙයි. කර්මාදී සෙසු ත්‍රිසමුට්ඨාන භූතයනට ඒ චිත්තය

Free Distribution www.aathaapi.org

පච්ඡාජාත, අත්ථි, අවිගත යන තුන් ආකාරයෙන් ප්‍රත්‍යය වේ. එසේ ම ආහාර සමුට්ඨාන ධාතූන්ට ඒ ආහාරය ජනක ප්‍රත්‍යය වේ. සෙසු තුන් ප්‍රත්‍යයයෙන් හටගන්නා ධාතූන්ට ඒ ආහාරය, ආහාර, අත්ථි, අවිගත වශයෙන් ප්‍රත්‍යය වේ. සෙසු තුන් ප්‍රත්‍යයයෙන් හටගන්නා ධාතූන්ට ඒ ඍතුව අත්ථි, අවිගත වශයෙන් ප්‍රත්‍යය වේ.

කම්ම සමුට්ඨාන මහා භූතය කම්ම සමුට්ඨාන මහා භූතයන්ට ද ප්‍රත්‍යය වෙයි. චිත්ත සමුට්ඨානාදි මහා භූතයනට ද ප්‍රත්‍යය වේ. චිත්ත සමුට්ඨාන ආහාර සමුට්ඨා-නයෝ ද එසේ ම ය. ඍතු සමුට්ඨාන මහා භූතය ඍතු සමුට්ඨාන මහා භූතයන්ට ද ප්‍රත්‍යය වෙයි. කම්ම සමුට්ඨානාදී මහා භූතයන්ට ද ප්‍රත්‍යය වේ.

කම්ම සමුට්ඨාන **පඨවි ධාතුව,** කම්ම සමුට්ඨාන ආපෝ, තෙජෝ, වායෝ ධාතූන්ට සහජාත, අඤ්ඤමඤ්ඤ, නිශ්‍රය, අත්ථි, අවිගත යන ප්‍රත්‍යය ශක්තියෙන් ද ප්‍රතිෂ්ඨා වශයෙන් හෙවත් ආධාර වශයෙන් ද උපකාර වේ. ජනක වශයෙන් ප්‍රත්‍යය නොවේ. සෙසු තුන් ප්‍රත්‍යයයෙන් හටගන්නා වූ ද, සන්තති වශයෙන් පවත්නා වූ ද සතර මහා භූතයන්ට නිශ්‍රය, අත්ථි, අවිගත වශයෙන් ප්‍රත්‍යය වේ. ප්‍රතිෂ්ඨා වශයෙන් හා ජනක වශයෙන් ද ප්‍රත්‍යය නොවේ. පෘථිවි ධාතුහුගේ ප්‍රතිෂ්ඨා භාවය, සහජාත ධර්මයන්ට ම වේ.

කම්ම සමුට්ඨාන **ආපෝ ධාතුව,** සෙසු මහා භූතයන්ට සහජාත, අත්ථි, අවිගත යන ප්‍රත්‍යය ශක්ති තුනෙන් හා ආබන්ධන ශක්තියෙන් හෙවත් හාත්පසින් බැඳීම් වශයෙන් ද උපකාර වේ. ජනක වශයෙන් උපකාර නොවේ. අවශේෂ තුන් ප්‍රත්‍යයයෙන් හටගන්නා මහා භූතයන්ට නිශ්‍රය, අත්ථි, අවිගත යන ප්‍රත්‍යය ශක්ති තුනෙන් උපකාර වේ. ආබන්ධන වශයෙන් හෝ ජනක වශයෙන් හෝ උපකාර නොවේ.

කම්ම සමුට්ඨාන තෙජෝ ධාතුව, සෙසු මහා භූත තුනට සහජාත, අත්ථි, අවිගත යන ප්‍රත්‍යය ශක්ති

Free Distribution www.aathaapi.org

තුනෙන් ද පැසවීම් වශයෙන් ද උපකාර වේ. ජනක වශයෙන් උපකාර නොවේ අවශේෂ තුන් ප්‍රත්‍යයයෙන් හටගන්නා මහා භූතයනට නිශ්‍රය, අත්ථි, අවිගත යන ප්‍රත්‍යය ශක්‍ති තුනෙන් උපකාර වේ. ජනක වශයෙන් හෝ පැසවීම් වශයෙන් හෝ උපකාර නොවේ.

කම්ම සමුට්ඨාන වායෝ ධාතුව, සෙසු තුන් මහා භූතයන්ට සහජාත, අත්ථි, අවිගත යන ප්‍රත්‍යය ශක්‍ති තුනෙන් හා හැම්මීම් වශයෙන් ද උපකාර වේ. ජනක වශයෙන් උපකාර නොවේ. අවශේෂ තුන් ප්‍රත්‍යයයෙන් හටගන්නා මහා භූතයන්ට නිස්සය, අත්ථි, අවිගත වශයෙන් ම උපකාර වේ. ජනක වශයෙන් හෝ හැම්මීම් වශයෙන් හෝ උපකාර නොවේ.

චිත්ත සමුට්ඨාන, ඍතු සමුට්ඨාන, ආහාර සමුට්ඨාන-යන්හෙන් හටගන්නා මහා භූතයන්ගේ ප්‍රත්‍යය වීම ද මේ ක්‍රමයෙන් ම දත යුතු.

පඨවි ආදි ධාතූන් අතුරෙන් එකි එකී ධාතූන් නිසා අනික් තුන් තුන් දෙනෙක් වෙති. මෙසේ එක් ධාතුවක් නිසා ධාතූන් තුන් දෙනෙක් සතර පරිද්දෙකින් පවතිත්.

එසේම පඨවි ආදි සතර ධාතූන් අතුරෙන් ධාතූන් තුන් තුන් දෙනා නිසා එක් ධාතුවක් පවති. එබැවින් ධාතු තුනක් නිසා එක් ධාතුවක් සතර පරිද්දෙකින් පවති.

පූජී වූ **පඨවි, ආපෝ** දෙදෙන නිසා පශ්චිම වූ **තේජෝ, වායෝ** දෙදෙන ද.

පශ්චිම වූ **තේජෝ, වායෝ** දෙදෙන නිසා පූජී වූ **පඨවි, ආපෝ** දෙදෙන ද,

පඨවි, තේජෝ දෙදෙන නිසා **ආපෝ, වායෝ** දෙදෙන ද,

Free Distribution www.aathaapi.org

ආපෝ, වායෝ දෙදෙන නිසා **පඨවි, තෙජෝ** දෙදෙන ද,

පඨවි, වායෝ දෙදෙන නිසා **ආපෝ, තෙජෝ** දෙදෙන ද,

ආපෝ, තෙජෝ දෙදෙන නිසා **පඨවි, වායෝ** දෙදෙන දැ යි.

මෙසේ ධාතූන් දෙදෙනෙක් නිසා ධාතූන් දෙදෙනෙක් සය ආකාරයෙකින් පවත්නාහ. මේ ප්‍රත්‍යය භාවය ද සහජාත, අඤ්ඤමඤ්ඤ, නිස්සය, අත්ථි, අවිගත ප්‍රත්‍යය වශයෙන් වේ.

තවද, මේ සතර ධාතූන් අතුරෙන් **පඨවි ධාතුව,** අභික්කම, පටික්කමාදි කාලයෙහි හෙවත් ඉදිරියට යාම, ආපසු ඒම යනාදී කායික ක්‍රියා පවත්නා කාලයෙහි, හැරීම පෘථිවි ධාතුවෙන් ම වන හෙයින්, හැරීම ම උපකාරවේ. ඒ පඨවි ධාතුව ම, ආපෝ ධාතුව විසින් අනුව යන ලද්දේ, පාදය භූමියෙහි තැබීමට උපකාර වේ. පඨවි ධාතුවට අනුගත ආපෝ ධාතුව පාදය යට හෙළීමට උපකාරවේ. වායෝ ධාතුව අනුව යන ලද තෙජෝ ධාතුව පාදය උඩට එසවීමට උපකාරවේ. තෙජෝ ධාතුවට අනුගත වූ වායෝ ධාතුව අතිහරණ විතිහරණයට හෙවත් පය අභිමුඛයට යැවීමට හා සරසට යැවීමටද උපකාරවේ.

මෙසේ ප්‍රත්‍යය විභාග වශයෙන් ද සතර ධාතූහු මෙනෙහි කළ යුතු.

වචනාඥාදී වශයෙන් මෙසේ සතර ධාතූහු මෙනෙහි කරන්නා වූ යෝගාවචරයාහට, ඒ තෙළෙස් ආකාරයන් අතුරෙන් එකි එකී ආකාරයෙන් ධාතූහු ප්‍රකට ව පහළ වෙත්. එසේ නැවත නැවත ආවර්ජනා කරන, මෙනෙහි කරණ යෝගාවචරයාහට පෙර කී පරිද්දෙන් උපචාර

Free Distribution www.aathaapi.org

සමාධිය උපදී. මෙසේ සතර ධාතූන් ව්‍යවස්ථාකරන ඥනයාගේ වශයෙන් උපදනා **උපචාර සමාධිය, චතුධාතු ව්වත්ථාන** යයි සඞ්ඛ්‍යාවට යන්නේ ය.

මේ චතුධාතු ව්වත්ථාන **කම්මට්ඨාන** භාවනායෙහි යෙදුණු යෝගාවචර තෙම, සත්ත්වශූන්‍යතා බව දැක සත්‍යය යන සංඥව නසා අරණ්‍ය සෙනසුන් ආදියෙහිදී ව්‍යාල මෘග, යක්ෂ, රාක්ෂස යයි විභාගයට නො පැමිණ, ධාතු මාත්‍රය වැටහීමෙන් භය හෙරවයන් ඉවසන්නේ ය. ප්‍රාන්ත සේනාසනයන්හි හා අධිකුසල ධර්මයන්හි අරතිය හෙවත් නො ඇලීම ද, පස්කම් ගුණයෙහි රතිය හෙවත් ඇල්ම ද මැඩපවත්නේ ය. ඉෂ්ටාරම්මණයෙහි ඉපිලීමට ද, අනිෂ්ටාරම්මණයෙහි බැහැ බවට ද නො පැමිණෙත්. මහත් නුවණැති ද වෙයි. නිර්‍වාණය කෙළවර කොට ඇත්තේ හෝ සුගතිය පිහිට කොට ඇත්තේ හෝ වෙයි.

සමාධි භාවනාවෙහි ආනිශංස පසෙක් වේ එනම්:-

1. දිට්ඨධම්ම සුඛවිහාරානිසංසය:- ගෙවන ලද ආශ්‍රව ඇත්තා වූ රහතන් වහන්සේ, අර්පණා සමාධියට සමවැද, එකඟ කරණ ලද සිත් ඇතිව, දවස මුළුල්ලෙහි වාසය කරම්හයි සිතා සමාධිය වඩත් ද, රහතන්වහන්සේගේ ඒ අර්පණා සමාධි භාවනා තොමෝ දිට්ඨධම්මසුඛවිහාරානිසංස පිණිස හෙවත් ප්‍රත්‍යක්ෂ ආත්මභාවයෙහි සැපවිහරණය අනුසස් කොට ඇත්තීය. එ හෙයින් භාග්‍යවතුන් වහන්සේ මෙසේ වදාළ සේක. "ආනන්දය, ආර්‍ය්‍ය විනයෙහි නොහොත් භාග්‍යවතුන් වහන්සේගේ ශාසනයෙහි චිත්තෙකග්‍රතා මාත්‍රා කාර වූ මේ බාහිරක ධ්‍යාන ධර්මයෝ වනාහි සල්ලෙඛ ප්‍රතිපදා හෙවත් කෙලෙසුන් ලියන ප්‍රතිපදාවෝ යයි කියනු නො ලැබේ. මේ ධ්‍යාන ධර්මයෝ බුදුසස්නෙහි දිට්ඨධම්ම සුඛවිහාර යයි හෙවත් ඉහාත්මයෙහි සැපවිහරණයෝ යි කියනු ලැබේ."

2. විපස්සනානිසංසය:- සමථයින් නැගිට, එකඟ කරණ ලද සිතින් විදර්ශනා කරම්හයි ධ්‍යාන වඩන්නා වූ

Free Distribution www.aathaapi.org

සෝවාන්, සකෘදාගාමි, අනාගාමි යන ආර්‍යයන්ගේ හා පෘථග්ජනයන්ගේ ද අර්පණා සමාධි භාවනා තොමෝ ද, තෘෂ්ණා සංක්ලේශාදියෙන් කිලිටි බැවින් පරම සම්බාධ වූ, අර්‍ය ප්‍රතිලාභයට යෝග්‍ය වූ නවවන ක්ෂණයයි කියන ලද අවකාශය අති දුර්ලභ බැවින් අර්පණාධිගමය ද ආගමනය නො කරන්නා වූ සංවේග බහුල පුද්ගල තෙමේ උපචාර සමාධියෙහි ම සිට විදර්ශනා කොට වහාම සසර දුකින් එතර වම්හයි අදහස් කරන බැවින් එබඳු උදාර අදහස් ඇත්තවුන්ගේ උපචාර සමාධිය ද, විදර්ශනාවට ආධාර වන බැවින් ද ඕකාසාධිගම ක්‍රමයෙන් විදර්ශනාවට ආසන්න කාරණා වන බැවින් ද උපචාර සමාධි භාවනා තොමෝ ද විදර්ශනාව අනුසස් කොට ඇත්තීය. එ හෙයින් භාග්‍යවතුන් වහන්සේ මෙසේ වදාළ සේක:- "මහණෙනි, සමාධිය වඩව්. මහණෙනි, එකඟ කරණ ලද සිත් ඇති මහණ තෙමේ ධර්මයන්ගේ යථා සවභාවය ප්‍රකාරයෙන් දන්නේ ය."

3. අභිඤ්ඤානිසංසය- යම් යෝගාවචර කෙනෙක් අෂ්ටසමාපත්තීන් උපදවා, ඍද්ධිවිධාදී අභිඥා ඥානයන්ට පාදක වූ ධ්‍යානයට සමවැද, එම සමවතින් නැගිට "එකොපි හුත්වා බහුධා හොති" තෙමේ එකෙක්ව ද බොහෝ වෙසි යනාදීන් කියන ලද ක්‍රම ඇත්තා වූ අභිඥාවන් ප්‍රතීනා කරන්නේ නම් උපදවන්නේ නම්, ඔහුට පූර්වභාගය යයි කියන ලද අභිඥාධිගමයට අධිකාරය ඇති කල්හි, අභිඥාව ආසන්න කාරණා කොට ඇති බැවින්, අර්පණා සමාධි භාවනා තොමෝ අභිඥාව අනුසස් කොට ඇත්තී වේ. භාග්‍යවතුන් වහන්සේ ද "ඒ මහණ තෙම අභිවිශිෂ්ට ප්‍රඥාවෙන් ප්‍රත්‍යක්ෂ කටයුතුවූ ද, භාවනා කටයුතුවූ ද විභාවනා කටයුතුවූ ද, යම් යම් ධර්මයක්හුගේ අභිඥාවෙන් සාක්ෂාත්කරණය පිණිස විශේෂයෙන් සිත නමන්නේ ද, ඒ ඒ සාක්ෂාත් කටයුතු ධර්මයෙහිම ප්‍රත්‍යක්ෂකාරිත්වයට සුදුසු බවට, පූර්වභාග සිද්ධවූ අභිඥාධිගමයට කාරණා වූ අධිකාරය ඇති කල්හි අභිඥාවට පැමිණෙන්නේ ය" යි වදාළ සේක.

Free Distribution www.aathaapi.org

4. භවවිසේසානිසංසය:- නො පිරිහුණු ධ්‍යාන ඇත්තාහු, බඹලොව උපදුම්හයි බඹලොව ඉපදීම ප්‍රාර්ථනා කරන්නාහු හෝ, ඒ ඒ භවගාමි කර්මය අරභයා භව ප්‍රාර්ථනාවක් නූපන්නාහු ද, තත් කර්මය කළ හෙයින් ම භව ප්‍රාර්ථනය සිදුවන බැවින් බඹලොව උත්පත්තිය නො පතා හෝ යම් පෘථග්ජන කෙනෙක් සමාධියෙන් නො පිරිහෙත් ද, ඒ පෘථග්ජනයන්ගේ අර්පණා සමාධි භාවනා තොමෝ විශිෂ්ට භවය ඵලවන බැවින් භවවිශෙෂානිසංස හෙවත් විශිෂ්ට භවය ඵලවීම අනුසස් කොට ඇත්තී වේ. භාග්‍යවතුන් වහන්සේ ද මෙසේ වදාළ සේක. "සුවල්ප වශයෙන් ප්‍රථම ධ්‍යානය වඩා කොතැන්හි උපදනේ ද යත්? බ්‍රහ්මපාරිසජ්ජ දෙවියන්ගේ එකී භාවයට පැමිණෙති යි." උපචාර සමාධි භාවනා තොමෝ ද කාමාවචර සුගති සඞ්ඛ්‍යාත විශිෂ්ට භවය ඵලවන්නීම ය.

5. නිරොධානිසංසය:- යම් ආර්‍ය්‍ය කෙනෙක් වනාහි අෂ්ටසමාපත්තීන් උපදවා නිරොධ සමාපත්තියට සමවැද, සත්දවසක් මුළුල්ලෙහි අචිත්තකව හෙවත් චිත්තමුඛයෙන් ගන්නා ලද සතර නාමස්කන්ධයෙන්ම වෙන්ව, ප්‍රත්‍යක්ෂ ආත්ම භාවයෙහි ම නාමස්කන්ධයන්ගේ නිරොධය යයි කියන ලද්දා වූ, උත්පාද, ස්ථිති, භඞ්ග සඞ්ඛ්‍යාත ත්‍රිවිධ දුක්ඛයන්ගේ නිවීමෙන් ලැබිය යුතු නිර්‍වාණ සැපයට පැමිණ සැපසේ වසම්හයි සමාධිය වඩත් ද, ඒ අනාගාමි හා රහතන්වහන්සේගේ අර්‍හණා සමාධි භාවනා තොමෝ නිරොධ සමාපත්තිය අනුසස් කොට ඇත්තීවේ. එහෙයින් කියන ලදී. **"අනිච්චානුපස්සනාඤාණ, දුක්ඛානුපස්සනාඤාණ, අනත්තානුපස්සනාඤාණ, නිබ්බිදානුපස්සනාඤාණ, විරාගානුපස්සනාඤාණ, නිරොධානුපස්සනාඤාණ, පටිනිස්සග්ගානුපස්සනාඤාණ, ච්චට්ඨානුපස්සනාඤාණ** යන **අනුපස්සනාඤාණ අටදෙනය, ආර්‍ය්‍යමාර්ගී, ආර්‍ය්‍යඵල අටදෙනය** යන **ලොකෝත්තර චතුර්‍විධයෙන්** හා **රූපාවචර ධ්‍යාන පඤ්ච, අරූප ධ්‍යාන සතරය** යන **නව සමාධි චතුර්‍විධයන්ගේ වශයෙන්** ද වශී භාවයෙන් හටගන්නා වූ ප්‍රඥා තොමෝ **නිරොධසමාපත්තිඥානය** යයි කියනු ලැබේ.

Free Distribution www.aathaapi.org

මෙසේ සමාධි භාවනාවෙහි දිට්ඨධම්ම සුඛවිහාරාදී පඤ්චානිසංස ඇති බව දත යුතු. එබඳු පඤ්ච ප්‍රකාර අනුසස් ඇති හෙයින්, නොයෙක් අනුසස් ඇත්තා වූ කෙලෙස් නමැති අපවිත්‍රයන් දෙවීමෙහි පොහොසත් වූ භාවනාවෙහි යෙදීමෙහි නුවණ ඇති යෝගාවචර තෙම ප්‍රමාද නොවන්නේ ය.

පඤ්චාභිඥා

සමාධි භාවනාවෙහි යට දක්වන ලද අනුසස් අතුරෙන් අභිඥා සමපාදනය ද එක් ආනිසංසයකි. භාග්‍යවතුන් වහන්සේ විසින් "සමාධි භාවනාව ලෞකික අභිඥා ආනිසංස කොට ඇත්තීය"යි වදාරණ ලද්දේ ඒ අභිඥා සමපාදනයට චතුර්ථධ්‍යාන ලාභියා උත්සාහවත් කරවනු පිණිස ය ඒ පඤ්චාභිඥාවන් සමපාදනය කරගත් යෝගාවචර තෙම, ඒ සමාධි භාවනාවෙන් ලබන ලද අනුසස් ඇත්තී, මනාසේ තහවුරු වූවා ද වෙයි. එසේ වූ හෙතෙම සුවසේ ප්‍රඥා භාවනාව සිඳ කරගන්නේ ය. එහෙයින් දැන් අභිඥාවන් විස්තර කරණු ලැබේ.

පඤ්චවිධ ලෞකික අභිඥාවෝ නම්:-

1. **ඍද්ධිවිධ ඥානය**
2. **දිව්‍යශ්‍රෝත ඥානය**
3. **පරචිත්ත විජානන ඥානය**
4. **පූර්ව්ඡේනිවාසානුස්සති ඥානය**
5. **සත්වයන්ගේ චුතූපපාත ඥානය** යන ඥන පස වේ.

1. ඍද්ධිවිධ ඥානය

ඍද්ධිවිධ ඥානය හෙවත් **ඍද්ධිවිකුර්ණය** සමපාදනය කරනු කැමති ආදිකර්මික යෝගාවචරයා විසින්, **පඨවි කසිණය** තෙක් ඇති අට කසිණයන්හි ලෞකික සමාපත්ති

Free Distribution www.aathaapi.org

අට බැගින් උපදවා, මතු දක්වන ලබන තුදුස් ආකාරයෙන් සිත දමනය කළ යුතු. ඒ තුදුස් ආකාරයෝ නම්:-

1. කසිණානු ලෝමය
2. කසිණ පටිලෝමය
3. කසිණානු ලෝම පටිලෝමය
4. ඣානානු ලෝමය
5. ඣාන පටිලෝමය
6. ඣානානු ලෝම පටිලෝමය
7. ඣානුක්කන්තිකය
8. කසිණුක්කන්තිකය
9. ඣාන කසිණුක්කන්තිකය
10. අඞ්ගසඞ්කන්තිකය
11. ආරම්මණ සඞ්කන්තිකය
12. අඞ්ගාරම්මණ සඞ්කන්තිකය
13. අඞ්ග වවත්ථාපනය
14. ආරම්මණ වවත්ථාපනය.

පඨවි කසිණය, ආපෝ කසිණය, තේජෝ කසිණය, වායෝ කසිණය, නීල කසිණය, පීත කසිණය, ලෝහිත කසිණය, ඕදාත කසිණය, ආලෝක කසිණය, ආකාශ කසිණය යන දස කසිණයන් අතුරෙන් ආලෝක කසිණය, ඕදාත කසිණයෙහි ඇතුළත් වේ. ආකාශ කසිණයෙන් අරූපාවචර සමාපත්ති නොලැබේ. එහෙයින් ආලෝක කසිණය හා ආකාශ කසිණය ද හැර පඨවි කසිණය පටන් ඕදාත කසිණය දක්වා ඇති අට කසිණයන්හි සමාපත්ති අට බැගින් උපදවා ගත යුතු බව කියන ලදී.

Free Distribution www.aathaapi.org

1. කසිණානුලෝම:- යෝගාවචර තෙම පළමු කොට පඨවි කසිණයෙන් ධ්‍යානයට සමවැද, එයින් නැගි අපො කසිණයෙන් ධ්‍යානයට සමවදී. මෙසේ පඨවි කසිණය පටන් ඕදාත කසිණය දක්වා පිළිවෙලින් අනුලෝම වශයෙන් අට කසිණයෙන් ම සියදහස්වර හෝ ඉන් වැඩියක් හෝ ධ්‍යානයට සමවදනේ ය. මෙය **කසිණානුලෝමය** නම් වේ.

2. කසිණ පටිලෝමය:- ඕදාත කසිණය පටන් ආපසු පිළිවෙලින් පඨවි කසිණය තෙක් ප්‍රතිලෝම වශයෙන් අට කසිණයන්හි සියදහස්වර ධ්‍යානයට සමවැදීම **කසිණ පටිලෝමය** නම් වේ.

3. කසිණානුලෝම පටිලෝමය:- පඨවි කසිණය සිට ඕදාත කසිණය දක්වා අනුලෝම වශයෙන් ද, නැවත ඕදාත කසිණය පටන් පඨවි කසිණය දක්වා පටිලෝම වශයෙන් ද නැවත නැවත සියදහස් වර ධ්‍යානයට සමවැදීම **කසිණානුලෝම පටිලෝම** නම්.

4. ඛ්‍යානානුලෝමය:- ප්‍රථම ධ්‍යානය පටන් පිළිවෙලින් නෙවසඤ්ඤානාසඤ්ඤායතනය තෙක් අනුලෝම වශයෙන් නැවත නැවත සියදහස් වර සමවැදීම **ඛ්‍යානානුලෝමය** නම්.

5. ඛ්‍යාන පටිලෝමය:- නෙවසඤ්ඤානාසඤ්ඤායතනය පටන් ආපසු පිළිවෙළින් ප්‍රථම ධ්‍යානය තෙක් ප්‍රතිලෝම වශයෙන් නැවත නැවත සියදහස් වර සමවැදීම **ඛ්‍යාන පටිලෝමය** නම්.

6. ඛ්‍යානානුලෝම පටිලෝමය:- ප්‍රථම ධ්‍යානය පටන් පිළිවෙලින් අනුලෝම වශයෙන් නෙවසඤ්ඤානාසඤ්ඤායතනය දක්වා ද, නෙවසඤ්ඤානාසඤ්ඤායතනය පටන් ආපසු පිළිවෙලින් පටිලෝම වශයෙන් ප්‍රථම ධ්‍යානය දක්වා ද සමවැදීම **ඛ්‍යානානුලෝම පටිලෝමය** නම් වේ.

Free Distribution www.aathaapi.org

7. ධ්‍යානුක්කනතික්කය:- පඨවි කසිණයෙන් ප්‍රථම ධ්‍යානයට සමවැද එයින් නැගී තෘතීය ධ්‍යානයට ද, එයට අනතුරුව, එය උගුළුවා පඨවි කසිණයෙන් ම උපදවන ලද ආකාශය අනන්ත වශයෙන් පතුරුවා, එහි පරිකර්ම කොට ආකාසානඤ්චායතන ධ්‍යානයට ද සමවැද ඉක්බිතිව, එයින් ම ආකාසානඤ්චායතන විඤ්ඤාණයාගේ අභාවයෙහි පැවති ආකිඤ්චඤ්ඤායතන ධ්‍යානයට සමවදී. මෙසේ කසිණය නොඉක්මවා, ධ්‍යානය එයින් එක ඉක්මවීමෙන් සමවැදීම ධ්‍යාන උල්ලඞ්ඝනය හෙවත් **ධ්‍යානුක්කනතික්කය** නම් වේ. ආපෝ කසිණ ආදියෙන් ද මේ ක්‍රමය වේ.

8. කසිණුක්කනතික්කය:- පඨවි කසිණයෙන් ප්‍රථම ධ්‍යානයට සමවැද නැවත ආපෝ කසිණය හැර, තෙජෝ කසිණයෙන් ද ප්‍රථම ධ්‍යානයට සමවදී. එයට අනතුරුව වායෝ කසිණය හැර නීල කසිණයෙන් ද, අවසානයෙහි පීත කසිණය හැර ලෝහිත කසිණයෙන් ද ප්‍රථම ධ්‍යානයට සමවදී. මෙසේ ධ්‍යානය උල්ලඞ්ඝනය නොකොට කසිණ එකක් හැර එකකින් එකම ධ්‍යානයට සමවැදීම කසිණ උල්ලඞ්ඝනය හෙවත් **කසිණුක්කනතික්කය** නම් වේ.

9. ධ්‍යාන කසිණුක්කනතික්කය:- **පඨවි කසිණයෙන් ප්‍රථම ධ්‍යානයට** සමවැද, ආපෝ කසිණය හැර **තෙජෝ කසිණයෙන්** දෙවිනිය ධ්‍යානය හැර **තෘතීය ධ්‍යානයට** සමවැද, වායෝ කසිණය හැර **නීල කසිණයෙන්** චතුර්ථ ධ්‍යානය හැර නීල කසිණය උගුළුවා **ආකාසානඤ්චායතන ධ්‍යානයට** සමවැද, පීත කසිණය හැර **ලෝහිත කසිණය** ආවජ්ජනා කිරීමෙන් එය උගුළුවා ලබාගත් ආකාශය මෙනෙහි නොකොට එහි පැවති විඤ්ඤාණයාගේ අභාවය අරමුණු කිරීමෙන් **ආකිඤ්චඤ්ඤායතන ධ්‍යානයට** සමවදී. මෙසේ කසිණයෙන් හා ධ්‍යානයත් අතරතුර ඉක්මවීමෙන් සමවැදීම ධ්‍යාන කසිණ උල්ලඞ්ඝනය හෙවත් **ධ්‍යාන කසිනුක්කනතික්කය** නම්.

Free Distribution www.aathaapi.org

10. අඞ්ගසඞ්කන්තිකය:- පඨවි කසිණයෙන් ප්‍රථම ධ්‍යානයට සමවැද පඨවි කසිණයෙන් ම දුතිය ධ්‍යාන, තතිය ධ්‍යාන, චතුත්‍ථ ධ්‍යානය යන රූපාවචර ධ්‍යානයන්ට අඞ්ග පිළිවෙලින් සමවැදීම **අඞ්ගසඞ්කන්තිකය** නම්.

11. ආරම්මණ සඞ්කන්තිකය:- පඨවි කසිණයෙන් ප්‍රථම ධ්‍යානයට සමවදනාසේ ආපෝ කසිණාදී වූ සියළු අට කසිණයෙන් ම එකම ධ්‍යානයකට ම සමවැදීම **ආරම්මණ සඞ්කන්තිකය** නම්.

12. අඞ්ගාරම්මණ සඞ්කන්තිකය:- පඨවි කසිණයෙන් ප්‍රථම ධ්‍යානයට ද ආපෝ කසිණයෙන් දුතිය ධ්‍යානයට ද, තේජෝ කසිණයෙන් තතිය ධ්‍යානයට ද, වායෝ කසිණයෙන් චතුත්‍ථ ධ්‍යානයට ද, නීල කසිණය උගුළුවා ලබාගත් ආකාශය අරමුණු කොට ආකාසානඤ්චායතනයට ද, පීත කසිණයෙන් විඤ්ඤාණඤ්චායතනයට ද, ලෝහිත කසිණයෙන් ආකිඤ්චඤ්ඤායතනයට ද, ඕදාත කසිණයෙන් නෙවසඤ්ඤා-නාසඤ්ඤායතනයට දැයි මෙසේ අඞ්ගයන්ගේ ද, ආලම්බන යන්ගේ ද එකිනෙක පැන සමවැදීම **අඞ්ගාරම්මණ සඞ්කන්තිකය** නම්.

13. අඞ්ග වවත්‍ථාපනය:- ප්‍රථම ධ්‍යානය පඤ්චඞ්ගිකය හෙවත් විතක්ක, විචාර, පීති, සුඛ, එකග්ගතා යන අඞ්ග පසෙන් යුක්ත ය. දුතිය ධ්‍යානය තිවඞ්ගිකය හෙවත් පීති, සුඛ, එකග්ගතා යන අඞ්ග තුනෙන් යුක්ත ය. තතිය ධ්‍යානය දුවඞ්ගිකය හෙවත් සුඛ, එකග්ගතා යන අඞ්ග දෙකින් යුක්ත ය. චතුත්‍ථ ධ්‍යානය ද දුවඞ්ගිකය හෙවත් උපෙක්ඛා, එකග්ගතා යන අඞ්ග දෙකින් යුක්ත ය, ආකාසා-නඤ්චායතනය, විඤ්ඤාණඤ්චායතනය, ආකිඤ්චඤ්ඤායත-නය, නෙවසඤ්ඤානාසඤ්ඤායතනය ද දුවඞ්ගිකය හෙවත් උපෙක්ඛා, එකග්ගතා යන අඞ්ග දෙකින් යුක්ත ය. මෙසේ ඒ ඒ ධ්‍යානයන් ගේ අඞ්ග මාත්‍රය ව්‍යවස්ථාපනය කිරීම **අඞ්ග වවත්‍ථාපනය** නම් වේ.

Free Distribution www.aathaapi.org

14. ආරම්මණ වවත්ථාපනය:- මේ පඨවි කසිණය, මේ ආපෝ කසිණය, මේ තෙජෝ කසිණය, මේ වායෝ කසිණය, මේ නීල කසිණය, මේ පීත කසිණය, මේ ලෝහිත කසිණය, මේ ඕදාත කසිණය යයි මෙසේ ආලම්බන මාත්‍රය ම ව්‍යවස්ථාපනය කිරීම **ආරම්මණ වවත්ථාපනය** නම් වේ.

මේ තුදුස් ආකාරයෙන් සිත දමනය නොකොට, පෙර **ආතම** භාවයන්හි ධ්‍යාන වඩා පුරුද්දක් නැති, ආදිකර්මික යෝගාවචර තෙම, ඍද්ධිවිකුබ්බණය සම්පාදනය කරන්නේ ය යන මේ කාරණය සිදු නොවේ ම ය. ආදිකර්මිකයාහට කසිණ පරිකම්ම හෙවත් **උග්ගහ නිමිත්ත** උපදනාතෙක් කසිණ මණ්ඩලයෙහි පිළිපැදීම ඉතා දුෂ්කර ය. භාවනා කරන සියදහස් ගණනින් එකෙකු ම උග්ගහ නිමිත්ත වඩා ගැනීමට සමර්ථ වෙයි. කරණ ලද පරිකම්ම භාවනා ඇති යෝගාවචරයාහට **පටිභාග නිමිත්ත** උපදවා ගැනීම ද අති දුෂ්කර ය. සියදහස් ගණනින් එකෙකුම එයට සමත් වෙයි. උපදවා ගත් ඒ ප්‍රතිභාග නිමිත්ත වඩා **අප්පණාව** ලබා ගැනීම ඉතා දුෂ්කර ය. සියදහස් ගණනින් එකෙකු ම එයට ද සමත් වෙයි එසේ අප්පණාව ලබාගත් යෝගාවචරයාහට යට කී **තුදුස් ආකාරයෙන් සිත භාන්පසින් දමනය කර ගැනීම** අති දුෂ්කර ය. සියදහස් ගණනින් එකෙකු ම එයට ද සමත් වෙයි. තුදුස් ආකාරයෙන් සිත දමනය කරගත් පුද්ගලයාහට ඍද්ධිවිකුබ්බණය අතිශයින් දුෂ්කර ය. සියදහස් ගණනින් එකෙකු ම එයට සමත් වෙයි. **ඍද්ධි විකුබ්බණය** ඇති පුද්ගලයාහට ද **විපස්සනාති භාවය** හෙවත් වහා වහා ධ්‍යානයට සම්මැදීමේ සමර්ථ භාවය ලබා ගැනීම ඉතා දුෂ්කර ය. සියදහස් ගණනින් එකෙකු ම එයට සමත් වෙයි.

පෙර මිහින්තලා පව්වේ අම්බස්ථලයෙහි වැඩසිටි **මහා රොහණගුත්ත** ස්ථවිරයන් වහන්සේට හිලන් උපස්ථානයට පැමිණියා වූ තිස්දහසක් පමණ ඍද්ධිමතුන් වහන්සේ අතුරෙන් උපසම්පදාවෙන් අටවස් වූ **බුඩරක්ඛිත** සවාමීන් වහන්සේ,

Free Distribution www.aathaapi.org

ඒ මහාරොහණගුත්ත තෙරණුවන්ට කැඳ පිළිගන්වමින් සිටි නාගරාජයා අල්වා ගැනීම පිණිස අහසින් බස්නා ගුරුළු රජු දැක එකෙණෙහි ම පළිතයක් මවා නාරජු අතින් ගෙන ඒ පළිතයට වැදුණේ ය. ගුරුළු රජ තෙමේ පළිතයට පහරදී පලාගියේ ය. ඒ බුඩරක්ඛිත සථවියරන් වහන්සේගේ සෘඩ්‍යානු භාවය දැක රොහණගුත්ත සථවිරයන් වහන්සේ "ඇවැත්නී අද අපගේ සඞ්ඝ සභාවෙහි රක්ඛිත සථවිරනම නොසිටියේ නම් නාරජු රැකගත නොහැක්කම්හ. අප හැම දෙන ම ගර්භාවට පත් වන්නමෝ යයි" කීසේක. තවද "සතුරන් දිනීමට යුඬ කරන යෝධ භටයන් මලනැති කඩු තෝමරාදිය ගෙන හැසිරෙන්නාසේ භික්ෂූන් විසින් ද කෙලෙස් සිදීම පිණිස නිමිල වූ ධ්‍යානාභිඥාදිය උපදවාගෙන විසිය යුතු යයි" අවවාද කළ සේක. ඒ අවවාදයෙහි පිහිටා තිස්දහසක් භික්ෂූහු ඛිපපනිසනති වූහ. ඛිපපනිසනති භාවය හෙවත් වහා ධ්‍යානයට සමවැදීමට සමත්වූව ද, අනුන්ට පැමිණි උපද්‍රවයේදී පිහිට වන බව අති දුෂ්කර ය. සිය දහස් ගණනින් එකෙක්ම එයට සමත් වේ.

පෙර ලක්දිව ගිරිහණ්ඩුවාහන නම් මහා පූජාවෙක් විය. එහිදී සියලු වෛත්‍ය ගිරි ආදිය ද, ලක්දිව අවට යොදනක් පමණ තන්හි මහා සමුද්‍රයෙහි ද මහත් වූ ප්‍රදීප පූජාවෙකි. වසවර්ති මාරයා මහත් වූ අඟුරු වැස්සක් මවා ඒ පූජාව හා මනුෂ්‍යයන් ද දවා අළුකරවන්නට තැත් කළ කල්හි, එක්තරා අභිඥාලාභී මහා තෙරනමක්, අඟුරු වැස්ස වස්වන බව කලින් නොදැන ම, එය අහසින් පහළට බස්නා බව දුටු කෙණෙහිම, ඇසිපිය හෙළීමටත් පෙර, මද ඇසිල්ලකින් පාදක චතුර්ථ ධ්‍යානයට සමවැද, විකුර්ණ සෘඩිය උදපවා, පෘථිවියක් මවා, එකම ගිනිපුපුරක්වත් මිනිසුන් කරා පැමිණෙන්නට නොදී අහස්හිම අඟුරු වැස්ස නවතා දුන්හ. මෙසේ අනුන්ට පැමිණි උපද්‍රවයේදී පිහිටවීම ඉතා දුෂ්කර වේ.

සෘව්ඩිධ ඥානාදී ගුණ ධර්මයන්ට කාරණ වූ බලවත් පූජනීයෝඝ ඇති බුදු, පසේබුදු, ආර්‍යශ්‍රාවකයනට මෙකී

Free Distribution www.aathaapi.org

ක්‍රමයෙන් තොරව විදර්ශනා භාවනා පිළිවෙලින් ම අර්හත් ඵල ප්‍රතිලාභයෙන් ම, මේ සෘද්ධිවිකුර්ණය ද, අන්‍ය වූ ප්‍රතිසම්භිදා ඥාන, සථානසථාන ඥානාදී ප්‍රභෙද ඇති ගුණයෝ ද සමෘඛ වන්නාහ.

යම්සේ පළඳනා ආභරණයන් කරණු කැමති රන්කරුවෙක් ගිනි පිඹිම් ආදියෙන් රන් මෘදුකොට වැඩට සුදුසු පරිදි සකස් කොට කැමැති ආභරණ සාදාගන්නේ ද, භාජන විශේෂයන් කරණු කැමති කුම්භකාරයෙක් මැටි තලා, අනා, මෘදු කොට භාජන කරත් ද, එ පරිද්දෙන් ම ආදිකාර්මික යෝගාවචර තෙම මේ තුදුස් ආකාරයෙන් සිත හාත්පසින් දමනය කොට ගෙන, **ඡන්ද, චිත්ත, විරිය, විමංස** යන සතර සෘද්ධිපාදයන් එකිනෙක මූල්කොට ගෙන සමවැදීම් වශයෙන් ද, **ආවජ්ජන, සමාපජ්ජන, අධිට්ඨාන, වුට්ඨාන, පච්චවෙක්ඛණ** යන පස් ආකාරයෙන් වසඟ බවට පැමිණවීමෙන් ද, සිත මොළොක් කොට කර්මණ්‍ය කොට, සෘද්ධිවිධ ඥානය ලබන පිණිස භාවනා කටයුතු. පූර්ව හේතු සම්පන්න පුද්ගලයා විසින් යම් කසිණයකින් චතුර්ථ ධ්‍යානයක් පාදක කොට අභිඥා ඉපදවිය යුතු නම්, ඒ ධ්‍යානයෙහි ද පුරුදු කරණ ලද වශී භාවනා කැමති විය යුතු.

යම් ආකාරයකින් ඒ ඉද්ධිවිධ ඥානය සම්පාදනය කළ යුතු ද, ඒ ආකාරය දැක්වීම් වශයෙන් භාග්‍යවතුන් වහන්සේ මෙසේ වදාළ සේක, **"සෝ එවං සමාහිතෙ චිත්තෙ පරිසුද්ධෙ පරියොදාතෙ අනඞ්ගණෙ විගතූපක්කිලෙසෙ, මුදුභූතෙ, කම්මනියෙ ඨිතෙ, ආනෙඤ්ජප්පත්තෙ, ඉද්ධිවිධාය චිත්තං අභිනීහරති"** ඒ අධිගමය කළ චතුර්ථ ධ්‍යාන ඇති යෝගී තෙම ප්‍රථම ධ්‍යානාදී ක්‍රමයෙන් මෙසේ රූපාවචර චතුර්ථ ධ්‍යානය ලැබ, චතුර්ථ ධ්‍යාන සමාධියෙන් සිත සමාධිමත් වූ කල්හි, උපෙක්ඛා සතිපාරිශුද්ධියෙන් පිරිසිදු වූ කල්හි, පිරිසුදු වූ හෙයින් ම ප්‍රභාස්වර කල්හි, පහවූ රාගාදී අඞ්ගණ ඇති කල්හි, අනඞ්ගණ හෙයින් ම පහවූ උපක්ලෙශ ඇති කල්හි,

Free Distribution www.aathaapi.org

මනා කොට වඩන ලදුව වශී භාවයට පැමිණි කල්හි, මෘදු හෙයින් ම සෘද්ධිවිධ ඥාන කර්මයට යෝග්‍ය කල්හි මෙසේ පිරිසුදු ආදී බැවිනි සිටි කල්හි, ශ්‍රද්ධාදීන් පරිගෘහීත වන බැවින් නිශ්චල බවට පැමිණි කල්හි, **ඉද්ධිවිධ ඥාණය** පිණිස සිත මෙහෙයයි. **ශ්‍රද්ධායෙන්** පරිගෘහීත වූ සිත හෙවත් ශ්‍රද්ධාවෙන් රුකුල් දෙන ලද සිත අශ්‍රද්ධාවෙන් නොසැලේ. **වීර්‍යයෙන්** රුකුල් ලැබූ කල්හි කුසීත බැවින් නොසැලේ. **සතිඉයෙන්** රුකුල් ලැබූ කල්හි ප්‍රමාදයෙන් නොසැලේ. **සමාධියෙන්** රුකුල් ලැබූ කල්හි උඩවවයෙන් නොසැලේ. **ප්‍රඥායෙන්** රුකුල් ලැබූ කල්හි අවිද්‍යායෙන් නොසැලේ. **ප්‍රඥාලෝකයෙන්** රුකුල් ලැබූ කල්හි කෙලශාන්ධකාරයෙන් සිත නොසැලේ. මෙසේ මේ ශ්‍රද්ධාදී ධර්ම සයෙන් යුක්තව, රුකුල් දෙන ලද සිත නිශ්චල බවට පැමිණියේ වෙයි.

මෙසේ **චතුර්ථ ධ්‍යානයෙහි සිත පිහිටුවීම ය, පිරිසුදු බව ය, ප්‍රභාස්වර බව ය, අනඞ්ගණ බව ය, ක්ලේශ මලයෙන් පිරිසුදු බව ය, මෘදු බව ය, සෘද්ධි කර්මයට යෝග්‍ය බව ය, අචඤ්චල බව ය** යන මේ අඞ්ග අටින් යුක්ත වූ චතුර්ථ ධ්‍යාන චිත්තය **සෘද්ධිවිධාදී** අභිඥාවනට නැමීමට හා එයට අභිමුඛ කිරීමට ද යෝග්‍ය වේ.

තවද, චතුර්ථ ධ්‍යාන සමාධින් සමාහිත වූ කල්හි, ප්‍රථම ධ්‍යාන සමාධිගමයෙන් නීවරණ විෂ්කම්භන වන හෙයින් පිරිසුදු බව ද, දවිතිය ධ්‍යානාදියෙන් විතර්කාදී ඕදාරිකාඞ්ග ප්‍රහාණය වන හෙයින් ප්‍රභාස්වර බව ද, ධ්‍යාන ලැබීමෙන් ඉච්ඡාවිඝාතාදීන්ගේ අභාවයෙන් අනඞ්ගණ බව ද, අභිධ්‍යා මායාදීන්ගේ අභාවයෙන් පහවූ උපක්ලෙශ ඇති බව ද, පඤ්ච ප්‍රකාර වශී භාවයට පැමිණීමෙන් මෘදු බව ද, සෘද්ධිපාදයට ආසන්න බවට පැමිණීමෙන් කර්මණ්‍ය බව ද, භාවනා පරිපූර්ණ බවට පැමිණීමෙන් සථිර බව ද යන මේ ක්‍රම අටකින් ද යුක්ත වූ කල්හි චතුර්ථ ධ්‍යාන චිත්තය, අභිඥයෙන් ප්‍රත්‍යක්ෂ කටයුතු ධර්මය අභිඥා ප්‍රත්‍යක්ෂ කරණය පිණිස ද ආසන්න කාරණා වේ.

Free Distribution www.aathaapi.org

ඍද්ධිය:- අභිමතාර්ථය නිපදවන අර්ථයෙන් ද, අභිමතාර්ථය ලැබීම් අර්ථයෙන් ද, උපාය සම්පත්ති අර්ථයෙන් ද, උපාය සම්පත්තියෙන් අදහස් කරන ලද ඵලය ලබාදෙන හෙයින් ද, අහිත් මාගී ඵල ලැබීම් අර්ථයෙන් ද **ඉද්ධි** නම් වේ.

මේ **ඍද්ධිය** දසවැදෑරුම් වේ. එනම්:-

1. **අධිට්ඨාන ඉද්ධිය**
2. **විකුබ්බන ඉද්ධිය**
3. **මනොමය ඉද්ධිය**
4. **ඤාණ විප්ඵාර ඉද්ධිය**
5. **සමාධි විප්ඵාර ඉද්ධිය**
6. **ආර්ය ඉද්ධිය**
7. **කම්මවිපාකජ ඉද්ධිය**
8. **පුඤ්ඤවතො ඉද්ධිය**
9. **විජ්ජාමය ඉද්ධිය**
10. **සම්මාපයොගපච්චය ඉද්ධිය.**

1. අධිට්ඨාන ඍද්ධිය:- ප්‍රකෘතියෙන් එකලාවූයේ බොහෝ වෙමියි අධිෂ්ඨාන කරයි. සියයක් හෝ දහසක් හෝ ලක්ෂයක් හෝ බොහෝ වෙමියි ආවර්ජනා කොට අභිඥා නුවණින් අධිෂ්ඨාන කරයි. මෙසේ බෙදා දක්වූ ඍද්ධිය අධිෂ්ඨාන වශයෙන් උපදවා ගන්නා ලද හෙයින් **අධිෂ්ඨාන ඍද්ධි** නම් වේ.

2. විකුබ්බණ ඍද්ධිය:- විවිධ රූප නිර්මාණ සඞ්ඛ්‍යාත විකාර සවභාවය උපදවන හෙයින් **විකුබ්බණ** නම්. යෝගාවචර තෙම තමාගේ ප්‍රකෘති වේශය අත්හැර කුමාර

Free Distribution www.aathaapi.org

වේශයක් හෝ නාග, සුපණ්ණ, යක්ෂ, රාක්ෂසාදී වූ කැමති වේශයක් නිර්මිත කොට දක්වයි. මේ සෘඩිය ප්‍රකෘතිවණ්ණය හෙවත් සවභාවය දුරු කොට විකාර වශයෙන් පවත්නා හෙයින් **විකුළිණ සෘඩිය** නම් වේ.

3. මණොමය සෘඩිය:- අභිඥාලාභී ඒ යෝගාවචර තෙම තමාගේ ප්‍රකෘති ශරීරාභ්‍යන්තරයෙන් ඔහු හා ඒකාත්තයෙන් සමවූ අඞ්ගප්‍රත්‍යඞ්ග සම්පූර්ණ වූ අන්‍ය රූපයක් අභිඥ සිතින් ම නිපදවීම **මණොමය සෘඩි** නම් වේ.

4. ඤාණ විප්ඵාර සෘඩිය:- අතීත් මාගී ඥනය ලැබීමට පෙර විදර්ශනා අවස්ථාවෙහි හෝ එයට පෙර අන්තිම භවික පුද්ගලයාගේ ප්‍රතිසන්ධිය ගැනීමෙහි පටන් හෝ පසුව සකඛ පරිනිර්වාණය තෙක් හෝ අතීත් මාගී ඥනය ලබන අවස්ථාවෙහි හෝ ඒ ඥනයාගේ ආනුභාවයෙන් හිරු උදාවන කල එය සිටි තැන හා ඒ අවට ආලෝක කිරීමට සමත් වන්නාසේ ප්‍රහීන කළ යුතු ධර්ම ප්‍රහානය කිරීම හා වැඩිය යුතු ධර්ම භාවනායෙන් සම්පූර්ණ කිරීම යනාදී වශයෙන් උපදනා විශේෂය **ඤාණ විප්ඵාර සෘඩිය** නම් වේ.

ආයුෂ්මත් **බක්කුල තෙරණුවෝ** ළදරු අවස්ථාවෙහිදී නම් තබන මඞ්ගල දිනයෙහි, ගංගාවෙහි නාවන කල්හි, කිරිමවගේ ප්‍රමාදයෙකින් ගංගාවෙහි වැටුණේ, මත්ස්‍යයෙකු විසින් ගිලින ලද්දේ, බරණැස් තොටට පැමිණියේ ය. එහිදී මසුන් අල්වන්නෙක් ඒ මත්ස්‍යයා දැලින් අල්වා ගෙන ගොස් බරණැස සිටුභාර්‍යාවට විකිණියේ ය. ඈ මත්ස්‍යයා දැක සතුටුව ඈ විසින් ම ඒ මත්ස්‍යයා කැපිය යුතු යයි සිතා කපද්දී කුසහොත් රත්රුවක් බදු ළදරු කුමරා දැක "මම පුතකු ලදිමි" යි සොම්නස් වූ වාය. මෙසේ බක්කුල තෙරණුවෝ මත්ස්‍යයාගේ කුසයෙහි නිරෝගීව විසීම පශ්චිමභවික වූ ඒ පුද්ගලයාගේ ආත්මභාවයෙහි ලැබිය යුතු අතීත් මාගී ඥනානුභාවයෙන් නිපත් හෙයින්, **ඤාණ විප්ඵාර සෘඩිය** යයි කියනු ලැබේ.

Free Distribution www.aathaapi.org

සංකිච්ච තෙරණුවන් වනාහි මච්කුස වසන කල්හි මව්තොමෝ කළුරිය කළාය. ඇගේ මළ සිරුර දරසෑයෙහි නංවා හුලෙන් ඇන දවන කල්හි ළදරුවාගේ ඇසෙහි හුල් කොණ ඇනී ළදරුවා ශබ්ද කෙළේය. එය අසා කුසහොත් ළදරුවා ජීවත් වන්නේ යයි දැන කුස පළා ළදරුවා රැගෙන මිත්තණියට දුන්නේ ය. ඇය ළදරුවා පෝෂණය කොට, වැඩිවිය පැමිණි කල්හි පැවිදි කරන ලදුව සිව්පිළිසිඹියා පත් රහත් බවට පැමිණි සේක. මෙසේ චිතකෙහිලා දවන කල්හි නිරෝගීව විසීම ආයුෂ්මත් සංකිච්ච තෙරණුවන්ගේ **ඤාණවිප්පයාර සෘඩිය** නම් වේ.

රජගහ නුවර එක්තරා දර වෙළෙන්දෙක් වනයෙන් දර කඩා ගැළ පුරවාගෙන සවස් වේලෙහි නගරය සමීපයට පැමිණ, ගොනුන් ලිහා **භූතපාල නම් කුඩා ළදරුවා** රථය සමීපයෙහි නිදිකරවා සිටියේ ය. පසුව ගොනුන් සොයනුයේ නගරය තුළට පිවිසි බව දැන ඔවුන්ගේ පා සටහනින් නගරය තුළට වන් කල්හි නුවර දෙරටුව වැසිය. සැඩ එරුෂ ව්‍යාලමෘග යක්ෂාදීන් ගෙන් ගහන වූ පිට නුවරෙහි මුළු රැයක් ම නිරුපදුත ව හුදකලාව භූතපාල ළදරුවාගේ විසීම, එම අත් බැවිහි ම ලැබිය යුතු අර්ථත් මාගී ඥානයාගේ ආනුභාවය කරණ කොට ගෙනවූ හෙයින් එය ඔහුගේ **ඤාණවිප්පයාර සෘඩිය** නම් වේ.

5. සමාධි විප්පයාර සෘඩිය:- ප්‍රථම ධ්‍යානාදි සමාධි ලැබීමට පෙර උපචාර අවස්ථාවෙහි හෝ ලැබූ සමාපත්තිය පඤ්චවසිතාවන්ගේ වශයෙන් පුරුදු කළ පසු හෝ සමාධිය ලැබූ ක්ෂණයෙහි හෝ ඒ ඒ ධ්‍යාන සමාධි තේජසින් නීවරණ විෂ්කම්භනය, විතර්කාදී ධ්‍යානාඞ්ග ඉක්මවීම, සඤ්ඤා-වෙදයිත නිරොධය හෙවත් නිරොධ සමාපත්තියට සමවත් කාලයෙහි උපද්‍රව නොපැමිණීමය යනාදී ආනුභාව විශේෂය **සමාධි විප්පයාර සෘඩිය** නම්.

දිනක් සැරියුත් මහ තෙරණුවෝ, මුගලන් මහ තෙරුන් සමඟ කපොතකන්දරා නම් අරණ්‍ය විහාරයෙහි

Free Distribution www.aathaapi.org

සඳ එලියෙන් බැබලි රාත්‍රියක අළුත කෙස් බහන ලද හිසින් යුක්ත ව අභ්‍යවකාශයෙහි වැඩහුන් කල්හි එක්තරා යක්ෂයෙක් අන්‍ය යහළු යක්ෂයෙකු සමග හැසිරෙන්නේ සැරියුත් මහ තෙරුන්ගේ හිසට පහරක් ඇන්නේ ය. ඒ පහර මේඝ ගර්ජනාවක් මෙන් ශබ්ද නැගී ය. සැරියුත් තෙරණුවෝ ද විපස්සනාව භාවයෙහි හෙවත් වහා ධ්‍යාන සමවතට සමවැදීමෙහි දක්ෂ බව ඇති හෙයින් ඒ ක්ෂණයෙහි ම ධ්‍යානයට සමවැදුනෙන් ඒ පහරින් කිසිදු පීඩාවෙක් නොවී ය. මෙය වනාහී සැරියුත් මහ තෙරණුවන්ගේ **සමාධි විපඵාර ඍද්ධිය** නම් වේ.

එක්තරා රුකක් මූල නිරෝධසමාපත්තියට සමවැද හිඟුවලව වැඩහුන් **සඤ්ජීව ස්ථවිරයන් වහන්සේ** දුටු ගොපළු පිරිසක්, ඒ තෙරුන් වහන්සේ කළුරිය කළහයි සිතා, තණ, දර, ගොමරිටි ආදිය රැස් කොට ගිනි තැබූහ. එතකුදු වුවත් ඒ ගින්න උන්වහන්සේගේ සිවුරු කොනක් වත් දවන්නට සමත් නොවී ය. සිරුර ගැන කියනුම කවරේ ද. මෙසේ ගින්නෙන් නොදැවීම සඤ්ජීව තෙරණුවන්ගේ අනුප්පත්ති සමාපත්ති වශයෙන් පැවති ශමථානු භාවයෙන් නිපන් හෙයින් **සමාධි විපඵාර ඍද්ධිය** නම් වේ. නිරොධ සමාපත්තියෙහි ආනුභාවය ගැන කවර කථා ද.

ඛාණුකොණ්ඩඤ්ඤ තෙරුන් වහන්සේ ප්‍රකෘතියෙන් ම සමාපත්ති බහුල කෙනෙකි. උන්වහන්සේ දිනක් රාත්‍රි කාලයෙහි එක්තරා අරණ්‍යයක සමාපත්තියට සමවැද වැඩ හුන් සේක. එකල්හි පන්සියයක් පමණ වූ සොරු පිරිසක්, සොර බඩු පැහැර ගෙනයන්නේ එතැනට පැමිණ, දැන් අප ලුහුබඳුනාහු නැතැයි සලකා, හිමින් හරිනු කැමතිව ඒ ඛාණුකොණ්ඩඤ්ඤ තෙරුන් කණුවෙකැයි සිතා, තෙරණුවන් මත බඩු පොදි සියල්ල තැබූහ. පසුව හිමින් හැර යනු කැමතිවූ ඒ සොරු පිරිස බඩු පොදි නැවත ගන්නා කල්හි, පළමු තැබූ බඩු ගන්නා කෙණෙහි ම

Free Distribution www.aathaapi.org

තෙරුන් වහන්සේ සමවතට සමවැදීමේදී නියම කරගත් කාල පරිවෙජ්දයත් අවසන් වූ හෙයින් සමවතින් නැගී සිටි සේක. තෙරුන් වහන්සේ සෙලවෙනු දුටු ඒ සොරු පිරිස භයවී යකෙකැයි සිතා පළායන්නට විය. තෙරණුවෝ ද, භය නොවව්, උපාසකවරුනි, මම භික්ෂුවෙමි යි කියසේක. එකල්හි ඔව්හු තෙරුන් වෙත පැමිණ වැඳ, උන්වහන්සේ කෙරෙහි පැහැද, මහණව, සිව්පිළිසිඹියා පත් රහත් බවට පැමිණියාහ. මෙසේ පන්සියයක් පමණ වූ බඩු පොදි වලට යටවී කිසිදු පිඬාවක් නොවීම ඒ තෙරුන්ගේ **සමාධි විපඵාර ඍඬි** නම් වේ.

පුණ්ණක සිටුහුගේ දුහිතා වූ **උත්තරා උපාසිකා තොමෝ** නිතර මෛත්‍රී වඩන කෙනෙකි. දිනක් **සිරිමා** නම් වූ ගණිකාවක් ඇය කෙරෙහි ඊර්ෂ්‍යාවෙන් කබලෙහි කකාළ තෙල් ඇගේ හිසෙහි වත් කළාය. උත්තරා උපාසිකා තොමෝ ද එකෙණෙහි ම මෛත්‍රී සමාධියට සමවන් හෙයින් පොකුරු පත දියත්තක් මෙන් තෙල් විසිර ගියේ ය. මෙසේ හුණු තෙලින් නොදැවීම උත්තරා උපාසිකාවගේ **සමාධි විපඵාර ඍඬිය** නම් වේ.

උදේනි රජහුගේ **සාමාවතී** නම් අගමෙහෙසියක් විය. මාගන්දිය නම් වූ බමුණු තෙම තම දියණියන් අගමෙහෙසී බවට පත් කරනු කැමති ව රජහුගේ වීණායෙහි නාගයෙකු බහා "මහරජ, සාමාවතිය ඔබ මරණු සඳහා වීණායෙහි නාගයෙකු බහාලන ලදැයි" රජුහට කීය. රජ තෙමේ ද, එය දැක කිපී සාමාවතිය මරමියි දුන්න ගෙන විෂපෙවූ ඊයෙකින් විදින්නට තැත් කෙළේය. පන්සියයක් පමණ පිරිවර සහිත වූ සාමාවතිය රජු කෙරෙහි ඕදිස්සක මෛත්‍රී සමාපත්තියට සමවැද මෛත්‍රිය පතුරුවමින් සිටියා ය. එකල්හි රජ තෙමේ ද ඊය විදින්නට හෝ බහා තබන්නට හෝ නොහැකිව වෙව්ලමින් සිටියේ ය. එවිට දෙවිය "මහ රජ කිම, පෙළෙන්නෙහිදැ" යි ඇසුවාය. "එසේය පෙළෙන්නෙමි" යි රජු කී කල්හි "එසේ නම් දුන්න බහා තබව" යි

Free Distribution www.aathaapi.org

සාමාවතිය කීවාය. එකල්හි හිය පාමුලයෙහි ම පතිත විය. එවිට දේවිය නොකිපියාහට නොකිපෙවයි අවවාද කළාය. මෙසේ රජුට හිය විදිනා නොහැකිවීම සාමාවතියගේ **සමාධි විපඵාර** සෘද්ධි නම් වේ.

6. ආයස්මී සෘද්ධිය:- පටිකූලතාදී අනිෂ්ටාරම්මණ-යෙහි අපපටිකූල සඤ්ඤාවම විසිම **ආයස්මී සෘද්ධි** නම් වේ. ක්ෂීණාශ්‍රවයන් වහන්සේ පටිකූලයෙහි අපපටිකූලව විසිම මැනවැයි සිතා ඒ පටිකූල අරමුණෙහි අපපටිකූල සඤ්ඤාව වාසය කෙරේ. එසේම පටිකූල අපපටිකූල අරමුණෙහි ඡඩ්ඩෙඛාපෙක්ෂාවෙන් යුක්තව වාසය කෙරේ. මෙය රහතන් වහන්සේටම විෂය වන හෙයින් **ආයස්මී** සෘද්ධි නම් වේ. මේ ආයස්මී සෘද්ධියෙන් යුක්තවූ ක්ෂීණාශ්‍රව භික්ෂු තෙමේ පිළිකුල් වූ අනිෂ්ට වූ වස්තුවෙහි මෛත්‍රිය පතුරුවමින් හෝ ධාතුමනසිකාර වශයෙන් හෝ වාසය කරන සේක. පිළිකුල් නොවූ ඉෂ්ට වස්තුවෙහි අශුභ වශයෙන් හෝ අනිත්‍ය වශයෙන් හෝ මෙනෙහි කරමින් පටිකූල සඤ්ඤාව වාසය කෙරේ. එසේම පටිකූල අපපටිකූල දෙක්හි මෛත්‍රිය පතුරුවමින් හෝ ධාතු මනසිකාර වශයෙන් හෝ අපපටිකූල සඤ්ඤාව වාසය කෙරේ. අපපටික්කූල පටික්කූල දෙක්හි අශුභ වශයෙන් හෝ අනිත්‍යය මෙනෙහි කරමින් හෝ පටික්කූල සඤ්ඤාව වාසය කෙරේ. ඇසින් රූපයක් දැක ගේහසිත ප්‍රේම වශයෙන් සොම්නස් නොව, ප්‍රතිඝ වශයෙන් දෙම්නස් නොව ඉෂ්ටානිෂ්ට සියලු අරමුණෙහි පිරිසුදු ප්‍රකෘතිය නොහැරීම ලක්ෂණ කොට ඇති ඡඩ්ඩාරයෙහි පැවති ඡඩ්ඩෙඛාපෙක්ෂාව යයි කියන ලද තත්‍රමධ්‍යස්ථතායෙන් යුක්තව හෝ වාසය කෙරේ. මේ චිත්ත වශී භාවය රහතන් වහන්සේට ම ලැබෙන හෙයින් එයට **ආයස්මී සෘද්ධිය** යි කියනු ලැබේ.

7. කම්මවිපාකජ සෘද්ධිය:- සියලු පක්ෂීන්ගේ ද, දෙව්-යන්ගේ ද, ආදිකල්පික ඇතැම් මනුෂ්‍යයන්ගේ ද, ඇතැම් විනිපාතිකයන්ගේ ද, අහසින් යාම, පිරිසුදු ඇස් ඇති බව

Free Distribution www.aathaapi.org

යනාදිය **කම්මවිපාකජ** ඍඩි නම් වේ. මෙකී සත්ත්වයන්ගේ අභසින් යාම ආදිය අභිඥා පාදක ධ්‍යානයකින් හෝ උද්වේග ප්‍රීතිය සහිත වූ විදර්ශනාවකින් හෝ සිඳ වන්නෙක් නොවේ. එය කම්මවිපාකයාගේ වශයෙන් ලබන ලද ඍඩියකි.

8. පුණ්‍යවන්තයන්ගේ ඍද්ධිය:- චක්‍රවර්ති රජතෙම චතුරඞ්ගනී සේනාව ද, යටත්පිරිසෙයින් අස්ගොව්වන්, ගොපොල්ලන් ඇතුළු සියලු රජපිරිස් සමග අහසින් යාම යනාදිය පුණ්‍යවන්තයන්ගේ ඍඩිය වන බැවින් එයට **පුඤ්ඤවතො ඍඩිය** යයි කියනු ලැබේ. මෙය මේරු පින් ඇති කල්හි සමෘඩ වන්නා වූ ආනුභාව විශේෂයකි.

ජෝතිය නම් ගහපතිහට මාණික්‍යමය ප්‍රාසාදය හා සූසැටක් කප්රුක් මහපොළොව පලාගෙන නැගීම ඔහුගේ පුණ්‍යවත් ඍඩි නම්.

ජටිල නම් ගහපතිහට කොපමණ ගත්තේවී නමුත් නොගෙවෙන අයුරින් ඝන රත් පර්වතයක් පැන නැගීම ඔහුගේ පුණ්‍යවත් ඍඩි නම් වේ.

සොභිත නම් තැනැත්තා මරණු පිණිස සත් තැනෙක උපක්‍රම යෙදූ නමුත් කිසිදු දුකකට නොපැමිණ නිරෝගිව විසීම ඔහුගේ පුණ්‍යවත් ඍඩිය නම් වේ.

මෙණ්ඩක නම් තැනැත්තාට එක් කිරියක් පමණ තැන සත්රුවන්මුවා එළුවන් පැන නැගීම ඔහුගේ පුණ්‍යවත් ඍඩිය නම් වේ

තවද **මහා පිනැති පස්දෙනාගේ** ඍඩිය ද පුණ්‍යවත් ඍඩිය නම් වේ. ඔවුන් අතුරෙන්.

මෙණ්ඩක සිටු තෙම ඉස්සෝදැ නහා අහස බැලූ කල දෙලොස්දහස් පන්සියයක් කොටුගුල් පුරවාලන පමණ රත්හැල් අහසින් බසියි.

Free Distribution www.aathaapi.org

ඔහුගේ භාර්‍යාව වූ **චන්ද්‍රා පද්ම ශ්‍රී දේවිය** සහල් නැලියකින් පිසූ බත්ගෙන මුළු දඹදිව වැසියන් අනුභව කරවුවත් බත් නිමාවට නොයේ.

ඔහුගේ පුත්‍රවූ **ධනඤ්ජය සිටාණෝ** දහසින් බැඳි පියල්ලක් ගෙන මුළු දඹදිව වැසියන්හට බෙදා දුන් නමුත් එය නිමාවට නො පැමිණෙයි.

ඔහුගේ ලෙහෙලිය වූ **සුමනා දේවිය** එක් වී තිඹක් ගෙන මුළු දඹදිව් වැසියනට දුන ද නිමාවට නො පැමිණෙයි.

ඔහුගේ **පූණ්** නම් වූ දාසයා එක් නගුලක් ගෙන සෑ කල්හි ඔබින් මොබින් සීවැල් සත බැගින් සීවැල් තුදුසක් පෙනෙන්නේ ය. මේ මහා පිනැති පස්දෙනාගේ ඍද්ධිය නම් වේ.

9. විජ්ජාමය ඍද්ධිය:- විද්‍යාධරාදීන්ගේ මන්ත්‍ර බලයෙන් අහසින් යාම් ආදිය විජ්ජාමය ඍද්ධි නම් වේ. විද්‍යාධරයෝ හඬ්කාර විද්‍යාදි විද්‍යා ජපකොට මන්ත්‍ර කියා ඒ ආනුභාවයෙන් අහසින් යෙති. අහස්හි ඇතුන් අස්සුන් ආදී සිව්රඟ සෙනඟ දක්වති. මෙය ඔවුන්ගේ විද්‍යාමය ඍද්ධිය නම්.

10. සම්මාපයොග පවවය ඍද්ධිය:- ඒ ඒ තන්හි සම්‍යක් ප්‍රයෝගයෙන් කැමති දෙය සමෘද්ධීම ඒ ඒ කට-යුත්තෙහි මනාව යෙදීමට හේතු වන හෙයින් සම්මාපයොග පවවය ඉඩි නම් වේ. නෛෂ්ක්‍රම්‍යයෙන් නොහොත් ප්‍රථම ධ්‍යානයෙන් කාමච්ඡන්ද ප්‍රහාණය කිරීම් නම් වූ අර්‍ථය සිඩවන හෙයින් ඍද්ධි නම් වේ. රහත් මහින් සියලු කෙලෙසුන්ගේ ප්‍රහාණය කිරීම නම් වූ අර්‍ථය සිඩ වන හෙයින් ද ඍද්ධි නම් වේ.

මේ ආදී වශයෙන් සම්‍යක් උපාය යෙදීම යයි කියන ලද ප්‍රතිපත්තියෙන් අභිමතාර්‍ථය සිඩ කර ගැනීමට හැකි වන පරිදි පැවති ක්‍රමානුකූල ප්‍රතිපත්තියෙන් සමෘඩ්ධ වන හෙයින් **සම්මාපයොග පවවය ඍද්ධිය** යයි කියනු ලැබේ.

Free Distribution www.aathaapi.org

යම්කිසි ගණිත ගන්ධබ්බාදී ශිල්පයක් හෝ වෛද්‍ය කර්මයක් හෝ ඍග්වේදාදී ත්‍රිවේදය හෝ ත්‍රිපිටක ධර්මය හෝ ඉගෙණීමක් හෝ යටත්පිරිසෙයින් සිසුන්ට, වැපිරීම් ආදිය පටන් ඒ ඒ කර්මාන්ත කොට හටගත් විශේෂය ඒ ඒ කටයුත්තෙහි සම්‍යක් ප්‍රයෝග ප්‍රත්‍යය යෙන් සමෘඩ වන හෙයින් ද **ඍද්ධිය** යයි කියනු ලැබේ.

මේ දශවිධ ඍද්ධීන් අතුරෙන් මෙහිදී **ඍද්ධිවිධ ඥානය** යන්නෙන් අදහස් කරණු ලබන්නේ **අධිට්ඨාන ඍද්ධිය** ය. **විකුර්ණ ඍද්ධිය මනෝමය ඍද්ධිය** ද කැමති විය යුතු යයි ද කියන ලදී.

අධිට්ඨාන ඍද්ධිය

මෙසේ **ඍද්ධිවිධ ඥානය** ලබනු කැමති යෝගාවචර තෙම අනේකවිධ වූ ඍද්ධි කෘත්‍යාසය නුවණින් මෙනෙහි කරයි. හෙතෙමේ ප්‍රකෘතියෙන් හුදකලාව සිට පසුව සිය දහස් ගණනින් බොහෝ වෙයි. බොහෝ ව එකෙක් වෙයි. එසේ වීමට පෙර ඔහු විසින්—

1. ඍද්ධියට සුදුසු **භූමි සතර** ය,
2. පිහිටීමට සුදුසු **පාද සතර** ය,
3. හේතු වූ **කාරණා** හෙවත් **පද අට** ය,
4. **මුල් සොළොස** ය යන මෙය සම්පාදනය කොට නුවණින් අධිෂ්ඨාන කොට ඍද්ධිය උපදවා ගත යුතු.

ප්‍රථම ධ්‍යානාදී ධ්‍යාන සතරභූමි **සතර** ය. ඒ මෙසේ යි:-

1. ප්‍රථම ධ්‍යානයඃ- පඤ්චනීවරණයන්ගේ විෂ්කම්භණ යෙන් හටගත් හෙයින් **විවෙකජ භූමි** නම් වේ.

Free Distribution www.aathaapi.org

2. ද්විතීය ධ්‍යානය:- ප්‍රීති, සුඛ, සහජාත හෙයින් **පීති සුඛ භූමි** නම්.

3. තෘතීය ධ්‍යානය:- උපෙක්ඛා සුඛ සහජාත හෙයින් **උපෙක්ඛාසුඛ භූමි** නම්.

4. චතුර්ථ ධ්‍යානය:- උපෙක්ඛා සහජාත හෙයින් **අදුක්ඛමසුඛ භූමි** නම් වේ.

මේ සතර ධ්‍යානයෝ ඍඩිය ලැබීම පිණිස ද, ඍඩියගේ නැවත නැවත ලැබීම පිණිස ද, විවිධ රූප මැවීම නම් වූ ඍඩි විකුර්ණය පිණිස ද, **නොයෙක්** ආනිශංස ලැබීම නම් වූ ඍඩි-**විසවිතාය** පිණිස ද, ඛිපපනිසන්ති භාවය හෙවත් වහා ධ්‍යානයට පැමිණීම් සඞ්ඛ්‍යාත වශීභාවය පිණිස ද, ප්‍රතිපක්ෂ ධර්මයන් දුරු කිරීමෙන් විසාරද බව පිණිස ද පිහිට වන බැවින් **භූමි** නම් වේ. ප්‍රථම, දුතිය, තතිය ධ්‍යානයන්ට සමවැදීමෙන් ක්‍රමයෙන් ප්‍රීතිය පැහිර වීමෙන් ද, සැප බවට පැමිණි මෙන් ද, සුඛ සංඥාව ලැබීමෙන් ද, සිත සැහැල්ලු බවට **පැමිණීමෙන්** ද සිත හාත්පසින් දමනය වේ. "එහෙයින් එයට **සමතාර** භූමි යයි කියනු ලැබේ. චතුර්ථ ධ්‍යානය සුවසේ ඍඩි ප්‍රතිලාභය පිණිස පවත්නා හෙයින් **ප්‍රකෘති** භූමි නම් වේ.

සතර පාදයෝ නම් ඍඩිපාදයෝ සතර දෙනා ය. ඒ සතර දෙනා නම්:-

1. ඡන්දසමාධි පධාන සඞ්ඛාර සමන්නාගත ඉද්ධිපාදය,

2. විරිය සමාධි පධාන සඞ්ඛාර සමන්නාගත ඉද්ධිපාදය,

3. චිත්ත සමාධි පධාන සඞ්ඛාර සමන්නාගත ඉද්ධිපාදය,

4. විමංසා සමාධි පධාන සඞ්ඛාර සමන්නාගත ඉද්ධිපාදය.

මෙහි **ඡන්ද සමාධිය** නම් පූර්වභාගයෙහි පැවති කර්තුකම්‍යතා කුසලච්ඡන්දය **ඉච්ඡාක්‍රියාවට** ඇතුළත් වූ චිත්තයාගේ එකග්‍රතාවය යි.

Free Distribution www.aathaapi.org

ප්‍රධාන වූ හෝ ශ්‍රේෂ්ඨ වූ හෝ චතුර්විධ වීර්‍යය හෙවත් නූපත් අකුසල් නූපදීම පිණිස වෑයම් කිරීම ය, උපත් අකුසල් ප්‍රහාණය පිණිස වෑයම් කිරීම ය, නූපත් කුසල් ඉපදීම පිණිස වෑයම් කිරීම ය, උපත් කුසල් වැඩීම පිණිස වෑයම් කිරීම ය යන මේ ධර්මයෝ **ප්‍රධාන සංස්කාරයෝ** නම් වෙත්. අභිමතාර්ථය සිද්ධකරන අර්ථයෙන් ඍද්ධි නම් වූ අභිඥා සිතෙහි යෙදුණු ඡන්දසමාධි ප්‍රධාන සංස්කාරයන්ට ආධාරාර්ථයෙන් සෙසු චිත්ත චෛතසික සමූහය පාදයක් වූයේනුයි **ඉද්ධිපාද** නම් වේ. එ බැවින් ඡන්දාදී ධර්මයන් ලබමින් සිටියහුගේ **වෙදනා, සඤ්ඤා, සඞ්ඛාර, විඤ්ඤාණ** යන සතර නාමස්කන්ධයෝ **ඍද්ධිපාද** නම් වෙත්. මෙසේ ඡන්ද සමාධියෙන් හා ප්‍රධානසංස්කාරයෙන් යුක්ත වූ ඍද්ධිපාදය, **ඡන්ද සමාධි පධාන සඞ්ඛාර සමන්නාගත ඉද්ධිපාදය** නම් වේ. මෙ පරිද්දෙන් ම විරිය සමාධියෙන් හා ප්‍රධාන සංස්කාරයෙන් යුක්ත වූ ඍද්ධිපාදය, **විරිය සමාධි පධාන සඞ්ඛාර සමන්නාගත ඉද්ධිපාදය** යයි ද, චිත්ත සමාධියෙන් හා ප්‍රධාන සංස්කාරයෙන් යුක්ත වූ ඍද්ධිපාදය, **චිත්ත සමාධි පධාන සඞ්ඛාර සමන්නාගත ඉද්ධිපාදය** යයි ද, වීමංසා හෙවත් ප්‍රඥා සමාධියෙන් හා ප්‍රධාන සංස්කාරයෙන් යුක්ත වූ ඍද්ධිපාදය, **වීමංසා සමාධි පධාන සඞ්ඛාර සමන්නාගත ඉද්ධිපාදය** යයි ද දත යුතු. මේ සතර ඍද්ධිපාදයෝ ඍද්ධියගේ විසාරද බව පිණිස පවතිත්.

ඉඩි ප්‍රතිලාභය පිණිස පවත්නා ඡන්දාදී සතර ද, ඒ සතර හා යෙදුණු එකඟතා සතර ද යන අට දෙන **ඉද්ධිපද** නම් වෙත්. **ඡන්ද සමාධිය** යයි කී කල්හි **ඡන්දය** සමාධි නම් නොවේ. එසේම **සමාධිය** ඡන්දය නොවේ. **ඡන්දය** එක් ධර්මයෙක. **සමාධිය** එක් ධර්මයෙක. මෙසේ ම **විරිය සමාධිය** යයි කී කල්හි **විරිය** එක් ධර්මයෙක, **සමාධිය** එක් ධර්මයෙක. **චිත්ත සමාධිය** යයි කී කල්හි චිත්තය එක් ධර්මයෙක, **සමාධිය** එක් ධර්මයෙක, **වීමංසා සමාධිය** යයි කී කල්හි **වීමංසාව** හෙවත් ප්‍රඥාව එක් ධර්මයෙක, **සමාධිය** එක් ධර්මයෙක. මෙසේ **ඉද්ධිපදයෝ** අට දෙනෙක් වෙති.

Free Distribution www.aathaapi.org

ඡන්දය සමාධියෙන් වෙන් ව ද, සමාධිය ඡන්දයෙන් වෙන් ව ද ඍද්ධිය නිපදවීමට අසමර්ථ වන හෙයින් ඉඞ්ඝපද නොවේ. නමුත් එක් ව උපදනා ඡන්දාදී සතර හා එකඟතා සඞ්ඛ්‍යාත සමාධිය ද ඍද්ධි ප්‍රතිලාභයට සමත් වන හෙයින් **ඉද්ධිපද** නම් වෙත්.

ධ්‍යාන සිත ආනෙඤ්ජතායෙන් හෙවත් නොසැලෙනසේ පවත්නා ධර්ම සොළොස, **සොළොස් මූල** නම් වෙත්.

ඒ සොළොස් ධර්මයෝ නම්:-

1. **වීර්‍යයෙන් වඩනා සිත** කොසජ්ජයෙන් හෙවත් කුසීත බැවින් නොනැමුණු හෙයින් **ආනෙඤ්ජ** නම් වේ.

2. **සන්සුන් වූ සිත** උඩවවයෙන් උඩට නොනගන ලද හෙයින් ආනෙඤ්ජ නම් වේ.

3. **අරමුණෙහි නොඇලුණු සිත** රාගයෙන් නොසැලෙන හෙයින් ආනෙඤ්ජ නම් වේ.

4. **ක්‍රෝධයෙන් දූෂණය නොවූ සිත** ව්‍යාපාදයෙන් නොසැලෙන හෙයින් ආනෙඤ්ජ නම් වේ.

5. **දිට්ඨියෙන් අල්වා නොගන්නා ලද සිත** මිථ්‍යාදෘෂ්ටියෙන් නොසැලෙන හෙයින් ආනෙඤ්ජ නම් වේ.

6. **ඡන්දරාගයෙන් නොබැඳුණු සිත** ඡන්දරාගයෙන් නොසැලෙන හෙයින් ආනෙඤ්ජ නම් වේ.

7. **කාමරාගයෙන් මිදුණු සිත** කාමරාග නිමිත්තෙන් නොසැලෙන හෙයින් ආනෙඤ්ජ නම් වේ.

8. **සතර යෝගයන් ගෙන් වෙන් වූ සිත** කෙලෙස් නිමිත්තෙන් නොසැලෙන හෙයින් ආනෙඤ්ජ නම් වේ,

9. **සචලප වූ කෙලෙස් කොටසින් නොසැලෙන සිත** කෙලෙස් සීමාවෙන් කම්පා නොවන හෙයින් ආනෙඤ්ජ නම් වේ.

Free Distribution www.aathaapi.org

10. **එකග බවට පැමිණි සිත** නොයෙක් කෙලෙසුන් ගෙන් නොසැලෙන හෙයින් **ආනෙඤ්ජ** නම් වේ.

11. **ශ්‍රද්ධායෙන් රැකුල් දෙන ලද සිත** අශ්‍රද්ධාවෙන් නොසැලෙන හෙයින් **ආනෙඤ්ජ** නම් වේ.

12. **විය්‍යායෙන් රැකුල් දෙන ලද සිත** කුසීත බැවින් නොසැලෙන හෙයින් **ආනෙඤ්ජ** නම් වේ.

13. **සමාධියෙන් රැකුල් දෙන ලද සිත** ප්‍රමාදයෙන් නොසැලෙන හෙයින් **ආනෙඤ්ජ** නම් වේ.

14. **සමාධියෙන් රැකුල් දෙන ලද සිත** උඩවවයෙන් නොසැලෙන හෙයින් **ආනෙඤ්ජ** නම් වේ.

15. **ප්‍රඥාවෙන් රැකුල් දෙන ලද සිත** දුම්ල අවිද්‍යා වෙන් නොසැලෙන හෙයින් **ආනෙඤ්ජ** නම් වේ.

16. **ඕභාසගත සිත** අවිද්‍යාන්ධකාරයෙන් නොසැලෙන හෙයින් **ආනෙඤ්ජ** නම් වේ.

මෙකී සොළොස් ධර්මයෝ සෘද්ධිහුගේ **නොසැලීම පිණිස** පවත්නා හෙයින් **සෘද්ධි මූලයෝ** නම් වෙත්.

යෝගාවචර තෙම සෘද්ධිය ලැබීමට උපකාර වන මූල ධර්මයන් මෙසේ සකස් කොට, අභිඥාපාදක චතුර්ථ ධ්‍යානයට සමවැද එයින් නැගී සියයක් වනු කැමති නම් සියයක් වෙමියි කාමාවචර සිතින් මෙනෙහි කිරීමෙන් පරිකර්ම කොට නැවත ආවර්ජනා කොට අභිඥාපාදක චතුර්ථ ධ්‍යානයට සමවැද, එයින් නැගී, සියයක් වෙමියි අධිෂ්ඨාන කරයි. ඒ අධිෂ්ඨාන චිත්තය හා සමගම සියයක් වේ. මෙසේ දහසක් වනු කැමති නම් මේ ක්‍රමය ම පිළිපැදිය යුතු. මෙයින් අභිමතාර්ථ සිද්ධිය නොවූයේ නම්, නැවත නැවත පරිකර්ම කොට අභිමතාර්ථය සිද්ධ වන තෙක් අධිෂ්ඨාන කළ යුතු.

Free Distribution www.aathaapi.org

මහාපඤ්ඤ, චූලපඤ්ඤ යයි දෙබෑ කෙනෙක් වූහ. පඤ්ඤයෙහි හෙවත් මාගධියෙහි උපන් හෙයින් පඤ්ඤ නම් විය. වැඩිමහලු **මහාපඤ්ඤ** තෙම මහණව සිව්පිළිසිඹියාපත් රහත් බවට පැමිණි සේක. උන්වහන්සේ පසුව **චූලපඤ්ඤ** යන් ද මහණ කරවා—

"පදුමං යථා කොකනදං සුගන්ධං
පාතෝසියා ඵුල්ල මවීත ගන්ධං
අඞ්ගීරසං පස්ස විරොචමානං
තපනන මාදිච්ච මිවනතලිකෙඛ."

යන මේ ගාථාව ඉගෙණීමට භාර කළ සේක. එහි අදහස නම්, කොකනද නම් වූ බොහෝ පෙති ඇති, මනා සුවඳ ඇති හෙළපියුම හිරු උදාවන කල්හි යම්සේ සුගන්ධයෙන් වෙන් නොවී බබලා ද, එපරිද්දෙන් ම ශරීර ගන්ධයෙන් හා ගුණ ගන්ධයෙන් ද සුගන්ධ ඇතිව සරත් කාලයෙහි අහසෙහි බබලන සූර්‍යයා මෙන් තමන්වහන්සේගේ තේජසින් යුක්තව බබලන්නා වූ අඞ්ගිරස නම් සම්මා සම්බුදුන් වහන්සේ බලව" යනු යි. චූලපඤ්ඤ තෙමේ සාරමසක් උත්සාහ කළ නමුත් මේ ගාථාව ඉගෙණීමට අසමර්ථ විය. මහාපඤ්ඤ තෙරණුවෝ ඔහු කැඳවා, "ඇවැත්නි, මේ ශාසනය ප්‍රතිපත්ති සාරය. ප්‍රතිපත්ති පර්‍යාපනිය මුල් කොට ඇත්තේ ය. ඔබ ඒ පර්‍යාපනිය ඉගෙණීමට අසමර්ථය. එහෙත් මේ ශාසනයෙහි නුඹ අභව්‍යයෙකැ"යි විහාරයෙන් බැහැර කර වූ සේක. එකල **මහාපඤ්ඤ** සථවිරයන් වහන්සේ හත්තුදෙසක තනතුර ලැබ සිටි සේක. ජීවක තෙම විහාරයට පැමිණ, "ස්වාමීනි, සෙට දින භාග්‍යවතුන් වහන්සේත් සමඟ පන්සියයක් පමණ භික්ෂූන් වහන්සේ ගෙන අප නිවසට භික්ෂාව පිණිස වඩින සේක්වා" යි ආරාධනා කෙළේය. සථවිර තෙමේ ද චූලපඤ්ඤ තෙරුන් හැර අනික් බුදුපාමොක් සංඝයා වෙනුවෙන් ආරාධනය පිළිගත් සේක. චූලපඤ්ඤ තෙමේ ද වැඩිමහළු තෙරුන් කළකිරුණු බව දැන විහාර

Free Distribution www.aathaapi.org

දෙරටුවට විත් හඬමින් සිටියේ ය. භාග්‍යවතුන් වහන්සේ ඒ බව දිවැසින් දැක එතැනට වැඩ, "කුමක් හෙයින් හඬන්නේදැ" යි ඇසූ සේක. චුල්ලපන්ථක තෙමේ ද සියලු පවත් දැන්වූයේ ය. "සජ්ඣායනා කිරීමට නොහැකි වූ පමණින් මාගේ ශාසනයෙහි අභව්‍යයෙක් නම් නොවේ. නිස්ශුව නොහඬවයි," වදාරා, එතැනින් බැහැර කොට ගෙන විහාරයට ගොස් යෘඩියෙන් මැවූ පිරිසුදු රෙදි කඩක් අතට දී මෙය පිරිමදිමින් **"රජෝ හරණං, රජෝ හරණං"** යයි නැවත නැවත සජ්ඣායනා කරව යි වදාළ සේක උන්වහන්සේ ද ඒ රෙදිකඩ පිරිමැදීමේ දී අත තිබූ ඛහදිය ගැවීමෙන් කිලුටු වූ බව දැක "මේ රෙදිකඩ පිරිසුදු ය, එහි දෙසක් නැත. දෝෂය ඇත්තේ මාගේ අතෙහි ය" යනාදී වශයෙන් සංඥව ලැබ පඤ්චසඤ්ඤයෙහි දෙස් දැකීමේ නුවණ උපදවා විදර්ශනා වඩා පිළිවෙලින් අනුලෝම ගොත්‍රභූ ඥනය සමීපයට සිත පැමිණි කල්හි භාග්‍යවතුන් වහන්සේ ආලෝකය පතුරුවා මේ ගාථා වදාළ සේක:-

"රාගෝ රජෝ න ච පන රේණු වුච්චති
රාගස්සේතං අධිවචනං රජෝති
එතං රජං විප්පජහිත්ව පණ්ඩිතා
විහරන්ති තේ විගතරජස්ස සාසනේ."

"දෝසෝ රජෝ න ච පන රේණු වුච්චති
දෝසස්සේතං අධිවචනං රජෝති
එතං රජං විප්පජහිත්ව පණ්ඩිතා
විහරන්ති තේ විගත රජස්ස සාසනේ."

"මෝහෝ රජෝ න ච පන රේණු වුච්චති
මෝහස්සේතං අධිවචනං රජෝති
එතං රජං විප්පජහිත්ව පණ්ඩිතා
විහරන්ති තේ විගත රජස්ස සාසනේ."

Free Distribution www.aathaapi.org

මෙහි අර්ථය නම්:-

රාගය රජසය. මේ ආර්‍ය්‍ය විනයෙහි දූලි රජසැයි නොකියයි. රාගයට රජසයයි විශිෂ්ට නමෙකි. සිත කිලුටු කරන හෙයින් මේ රාග රජස ආර්‍ය්‍ය මාර්ගඥනයෙන් පහ කොට ආර්‍ය්‍යයන් වහන්සේලා ඒතරජස්ක සර්ව්ඥ ශාසනයෙහි සිත් අලවා වෙසෙති.

එසේම ද්වේෂය ද රජස් වෙයි, මොහය ද රජස් වෙයි.

මේ ගාථා දේශනාවශානයෙහි චුල්ලපන්ථක සථවිරයන් වහන්සේ සිව්පිළිසිඹියා හා ෂඩභිඥලාභීව අර්හත්ඵලයට පැමිණි සේක. දෙවන දවස්හි භාග්‍යවතුන් වහන්සේ, භික්ෂුසංඝයා වහන්සේ සමග ජීවකයාගේ නිවසට වැඩිසේක්, ජීවකයා වඩාහිඳුවා දක්ෂිණෝදකය පිරිනැමූ කල අතින් පාත්‍රය වැසූ සේක. ජීවක තෙම ඒ කිම් දැයි විවාළේය. එවිට භාග්‍යවතුන් වහන්සේ, "උපාසකය, විහාරයෙහි එක් භික්ෂුවක් ඇතැයි" වදළහ. ජීවක තෙමේ "විහාරයෙහි වූ භික්ෂුව වහා කැඳවා ගෙන එව" යි පුරුෂයෙකු යැවී ය. බුදුරජාණන් වහන්සේ විහාරයෙන් වැනි පසු චුල්ලපන්ථක සථවිරයන් වහන්සේ තමා වැනි රූප දහසක් අභිඥපාදක සිතින් මවාගෙන, රම්‍යවූ ඒ අඹ වනයෙහි කල් දන්වන තෙක් වැඩ සිටි සේක. විහාරයට පැමිණි ඒ පුරුෂයා කාෂාය වස්ත්‍රයෙන් බබලන විහාරය දැක ආපසු ඇවිත් ඒ බව දන්වා ඒ භික්ෂුව කවරෙක් දැයි නොදනී යි කීය. භාග්‍යවතුන් වහන්සේ ඔහුට කථා කොට, "නුඹ නැවත විහාරයට ගොස් පළමු දුටු භික්ෂුවගේ සිවුරු කොණ අල්වා, "බුදුන්වහන්සේ ඔබවහන්සේ ඇමතූහයි කියවයි" වදළහ. හෙතෙමේ ද වෙහෙරට ගොස් පළමු දුටු තෙරුන්වහන්සේගේ සිවුරු කොණ අල්ලා ගත් කල නිර්මිත කළ සියලු දෙනාම අතුරුදන් වූහ. තෙරුන්වහන්සේ ද ඔහු යවා මුව ශෞචනාදී ශරීරකෘත්‍යයන් නිම කොට ඔහුට පෙරටුව වැඩ පණවන ලද අසුන්හි වැඩහුන් සේක.

Free Distribution www.aathaapi.org

ඒ නිර්මිත භික්ෂුහු වණ්ණ, ශරීරාවයව, පරිෂ්කාර, ක්‍රියා විශේෂාදීන් නියම නොකොට මැවූ හෙයින් යෑඹිමතුන් හා සමාන වෙති. සිටීම් හිදීම් ආදීවූ ද, කථා කිරීම්, තූෂ්ණීම් භූතවීම් ආදී වූ ද යෑඹිමතුන් කරන ක්‍රියාවන් නිර්මිත භික්ෂුහු ද කෙරෙත් මැයි.

ඉදින් නා නා වණ්ණාදි වශයෙන් නිර්මිත කරණු කැමති වේ නම් එනම්:- ඇතැම් කෙනෙකුන් ප්‍රථම වයස්හිවූවන් මෙන් ද, ඇතැම් කෙනෙකුන් මධ්‍යම වයස්හිවූවන් මෙන් ද, ඇතැම් කෙනෙකුන් පශ්චිම වයස්හිවූවන් මෙන් ද, ඇතමෙක් දික් වූ කෙස් ඇතියවුන් මෙන් ද, ඇතැම් කෙනෙකුන් හිස මුඩු කළවුන් මෙන් ද, ඇතැම් කෙනෙකුන් කළු කෙස් ඇතියවුන් මෙන් ද, ඇතැම් කෙනෙකුන් මනාව රැඳු සිවුරු ඇත්තවුන් මෙන් ද, ඇතැම් කෙනෙකුන් මදක් රැඳු සිවුරු ඇත්තවුන් මෙන් ද, ඇතැම් කෙනෙකුන් පද කියන්නවුන් මෙන් ද, ඇතැම් කෙනෙකුන් අර්ථ කියන්නවුන් මෙන් ද, ඇතැම් කෙනෙකුන් උස් සඬරයෙන් කියන්නවුන් මෙන් ද, ඇතැම් කෙනෙකුන් ප්‍රශ්න කරන්නවුන් මෙන් ද, ඇතැම් කෙනෙකුන් ප්‍රශ්න විසඳන්නවුන් මෙන් ද, ඇතැම් කෙනෙකුන් පඬු පිසනවුන් මෙන් ද, ඇතැම් කෙනෙකුන් පඬුපොවන්නවුන් මෙන් ද, ඇතැම් කෙනෙකුන් සිවුරු මසන්නවුන් මෙන් ද යනාදී වශයෙන් මවනු කැමති නම් - ඔහු විසින් පළමු කොට පාදක ධ්‍යානයට සමවැද එයින් නැගී මෙතෙක් භික්ෂුහු ප්‍රථම වයස්හි වූවාහු වෙත්වා යනාදී වශයෙන් පරිකම්කොට නැවත සමාපත්තියට සමවැද එයින් නැගි අධිෂ්ඨාන කළ යුතු. ඒ අධිෂ්ඨාන සිත හා සමගම කැමති කැමති ආකාරම වේ.

බොහෝවැ එකකුවීමෙහි ද මේ ක්‍රමය ම වේ. එහි විශේෂය නම්:- මේ භික්ෂුව මෙසේ බොහෝ කොට මවා නැවත එකකුව සක්මන් කරමැයි කියා හෝ සජ්ඣායනා කරමැයි කියා හෝ ප්‍රශ්න අසම්යි කියා හෝ මේ භික්ෂූන්

Free Distribution www.aathaapi.org

සවලා දෙනෙකුත් ඇති විහාරයෙක, කෙසේ බොහෝ වී ද, ඒකාන්තයෙන් මෙය ආර්‍යයන් වහන්සේගේ ආනුභාවයකැ යි සිතා මා හැඳින ගනිතැ යි, අල්පෙච්ඡ බැවින් හෝ එකෙක් වන්නෙමැයි කැමති වන්නාහු විසින් පාදක චතුර්ථ ධ්‍යානයට සමවැද එයින් නැගී "එකෙක් වෙමි" යි පරිකර්ම කොට නැවත ධ්‍යානයට සමවැද, එයින් නැගී එකෙක් වෙමි යි අධිෂ්ඨාන කළ යුතු. ඒ අධිෂ්ඨාන සිත හා සමගම එකෙක් වේ. මෙසේ නොකෙළේවී නමුත් කාල නියමයක් ඇතිව අධිෂ්ඨාන කරන හෙයින් ඒ කාලය ගතවීම සමගම බොහෝ කොට නිර්මිත කළ රූප අතුරුදන් වෙයි.

තවද මේ ඍද්ධිවිධ ඥානය උපදවාගත් පුද්ගලයාහට කැමති කල්හි **ආවිභාවය** හෝ **තිරොභාවය** උපදවාගත හැකිවේ. **ආවිභාවය** නම් හිතුනි පවුරු ආදී කිසිවෙකින් මුවහ නොවී, පිළිසත් නොවී, විවෘතව ප්‍රකටවීමයි. **තිරොභාවය** නම් හිතුනි පවුරු ආදී කිසිවකින් මුවහවී පිළිසත්වී, වසන ලද ආකාරයෙන් හෝ මුනින් වසන ලද ආකාරයෙන් හෝ අප්‍රකට වීමයි. එසේ ප්‍රකට කරනු කැමති යෝගාවචර තෙම පාදක ධ්‍යානයට සමවැද එයින් නැගී "මේ අන්ධකාර තැන ආලෝක වේවා"යි නියා හෝ "මේ මුවහවූ දෑය ප්‍රකට වේවා"යි කියා හෝ "මේ දුර වූ දෑය ළංවේවා"යි කියා හෝ යනාදී වශයෙන් කැමති පරිද්දෙන් ආවර්ජනා කොට, පරිකර්ම භාවනා කොට අධිෂ්ඨාන කරයි. ඒ අධිෂ්ඨානයට අනතුරුව ම එසේ ම වන්නේ ය.

භාග්‍යවතුන් වහන්සේ, චුලසුභද්‍රාවගේ ආරාධනය පිළිගෙන, සැවැත් නුවර සිට සාකෙත නුවරට වඩනට වන් කල්හි සක්දෙව් රජහුගේ නියමයෙන් විස්කම් දෙව්පුත් තෙමේ සත්යොදුනක් පමණ වූ මාගීයෙහි පන්සියයක් පමණ වූ කුළු ගෙවල් මැවී ය. බුදුන්වහන්සේ ද එහි වැඩ සිට සාකෙත නුවර වැස්සන් විසින් සැවත් නුවර වැස්සන් ද, සැවැත් නුවර වැසියන් විසින් සාකෙත නුවර

Free Distribution www.aathaapi.org

වැසියන් ද ඔවුනොවුන් දක්නාසේ අධිෂ්ඨාන කළ සේක. සාකෙත නුවර මැදට වැඩ පොළොව දෙබේකොට අවීචි මහනිරය තෙක් දැක්වූ සේක. ආකාශය දෙබේකොට එහි වූ විමානයන් ද, බඹලොව තෙක් දැක් වූ සේක.

දේවෝරොහණයෙහි ද මේ කාරණය ප්‍රකට වේ. අපගේ භාග්‍යවතුන් වහන්සේ යමක මහා ප්‍රාතිහාර්‍ය්‍ය පවත්වා අසූසාරදහසක් ප්‍රාණීන් සංසාර බන්ධනයෙන් මුදවා, අතීත බුදුවරු යමාමහ පෙළහර දවස්හි පෙළහර කොට කොහි වැඩි සේක් දැයි ආවර්ජනා කරණුයේ, තව්තිසා භවනයට වැඩි බව දුටු සේක. අප බුදුරජාණන් වහන්සේ ද එක් පියවරක් පොළොවෙහි තබා දෙවන පියවර යුගන්ධර පර්‍වත මුදුනෙහි තබා නැවත පළමු පියවර ගෙන මහමේරු පර්‍වත මස්තකයෙහි තබා එහි වූ පණ්ඩුකම්බල ශෛලාසනයෙහි වස් සමාදන් ව එහි රැස්වූ දසදහසක් සක්වළ දෙව් බඹුන්හට අභිධර්‍ම දේශනාව මූල පටන් දේශනා කරන්නට ආරම්භ කළ සේක. භික්ෂාචාර වේලාවෙහි නිර්මිත බුදු කෙනෙකුත් මවා ඒ බුදුහු මෙතෙක් ධර්‍ම දෙසත්වාසි අධිෂ්ඨාන කොට නාගලතා දැවටි දඬු වළඳ, අනවතප්ත විලින් මුව දෙවා, උතුරුකුරු දිවයිනට පිඬු සිඟා වැඩ අනවතප්ත විල් ඉවුරෙහි වැඩහිඳ දත් වළඳති. සැරියුත් මහා තෙරණුවෝ එතැනට වැඩ බුදුන් වැඳි කල්හි "අද මෙතෙක් දම් දෙසීමී"යි නය ක්‍රමය උන්වහන්සේට වදාරති. මෙසේ භාග්‍යවතුන් වහන්සේ නොකඩ කොට තුන්මසක් මුළුල්ලෙහි අභිධර්‍ම දේශනා කළ සේක. ඒ ධර්‍මය, ඇසූ අසූකෙළක් පමණ දෙවියන්ට ධර්‍මාභිසමය වූහ. යමාමහ පෙළහර දවස්හි දෙලොස් යොදුනක් පමණ තැන් රැස්ව සිටි පිරිස බුදුන් වහන්සේ දැකම යන්නෙමු යි සිතුවිරු බැඳ එහි ම සිටියාහ. අනේපිඬු සිටාණන්ගේ බාල සොහොයුරු වූ චුල්ල අනේපිඬු සිටාණෝ ඒ පිරිසට සියලු ප්‍රත්‍යයයෙන් උපස්ථාන කළෝ ය. මහාජනයා ද භාග්‍යවතුන් වහන්සේ කොහි වැඩිසේක් දැයි දැනගනු කැමතිව අනුරුඬ මහතෙරුන් අයැද සිටියාහ.

Free Distribution www.aathaapi.org

අනුරුබ තෙරණුවෝ ද ඕදන කසිණයට සමවැද ආලෝකය පතුරුවා දිවැසින් බලා වස්විසීම සඳහා දෙව්ලොව වැඩි බව දැක මහාජනයාට ඒ බව ප්‍රකාශ කළ සේක. මහජන තෙමේ බුදුන් දැක වඳිනු කැමතිව ඒ බව මහමුගලන් මහ තෙරුන්ට කීහ. මුගලන් මහතෙරණුවෝ ද ඒ පිරිස මැද මහා පොළොව කිම්ද මහාජනයාට පෙනෙන සේ මහාමේරු පර්වතය විනිවිදගෙන තථාගත පාදමූලයෙහි බුදුන් පා වඳිමින් ම පාමුලින් නැගී බුදුන්වහන්සේට මෙසේ සැල කළ සේක, "භාග්‍යවතුන් වහන්ස, ජම්බුදීපවාසීහු බුදුන් දැක වැඳම යන්නමෝ යයි කියා සිටිනාහ." කීහ. එකල්හි බුදුහු "මොග්ගල්ලානය, ඔබගේ දෙටු බෑ දම්සෙනෙවි මහසැරියුන් තෙරණුවෝ කොහිදැ"යි විචාරා, "සවාමීනි, සංකස්ස නගරයෙහි යයි" කී කල "මොග්ගල්ලානය, මා දකිනු කැමැත්තෝ සෙට දින සංකස්ස නගරයට පැමිණෙත්වා. සෙට මහාපවාරණ පුණ්‍ය පොහෝ දින බැවින් මම සංකස්ස නුවරට බසින්නෙමි"යි වදාළ සේක. යහපත සවාමීනි යි මුගලන් මහතෙරණුවෝ දසබලධාරීන් වහන්සේ වැඳ ආ මගින් ම නැවත බැස මිනිසුන් සමීපයට පැමිණි සේක. තෙරුන් වහන්සේ ද ඒ ගමනාගමනය කාලයෙහි යම්සේ මිනිසුන් දකි ද එසේ අධිෂ්ඨාන කළ සේක. මෙය මුගලන් මහතෙරුන්ගේ **ආවිභාව ප්‍රාතිහාර්‍යය** වීය. එසේ වැඩ එපවත් මහජනයාට දන්වා ගමන දුරයයි නොහඟවා පෙරබත් කිස නිමවාම යවයි වදාළ සේක.

භාග්‍යවතුන් වහන්සේ සක්දෙව් රජුට කථාකොට "සෙට දවස මිනිස්ලොව යන්නෙමි"යි දැන් වූ සේක. සක්දෙව් රජහු විස්කම් දෙව් පුතුන් අමතා, "දරුව, සෙට භාග්‍යවතුන් වහින්සේ මිනිස් ලොව වඩනා සේක. එහෙයින් හිණිපෙති තුනක් නිර්මිත කරව. එකක් රනින් ද, එකක් රිදීයෙන් ද, එකක් මාණික්‍යයෙන් ද සකස් කරව"යි අණ කෙළේ ය. විස්කම් දෙව්පුත් තෙමේ ද එසේම මැවීය. භාග්‍යවතුන් වහන්සේ, දෙවන දවසෙහි

Free Distribution www.aathaapi.org

මහමෙර මුදුනේ සිට පෙරදිග ලෝකධාතුව බලා වදාරණ සේක් නොයෙක් සියදහස් චක්‍රවාටයන් විවෘතව ඒකාඞ්ගණයක් මෙන් ප්‍රකටවී ය. එසේම පශ්චිම දිග්භාගය ද, දකුණු දිග්භාගය ද යන සියලු දිගුන් ම ප්‍රකටවී ය. එසේ ම යට අවීචිය දක්වා ද, උඩ අකනිට්ඨ බඹලොව දක්වා ද පෙනී ගියහ. මෙසේ ඒ දින **ලෝක විවරණ** නම් මහා ප්‍රාතිහාර්‍යයක් වී ය. මනුෂ්‍යයෝ දෙවියන් දකිති, දෙවියෝ මිනිසුන් දකිති. මනුෂ්‍යයෝ උඩ නොබලා ම දෙවියන් බලති. දෙවියෝ බිම නොබලාම මිනිසුන් දකිති. ඔවුනොවුන් සම්මුඛව බලන්නාක් මෙන් දකිති. භාග්‍යවතුන් වහන්සේ මැද වූ මාණික්‍යමය හිණිමගින් බස්නා සේක. වම්පස රන්හිණිමගින් කාමාවචර දෙවියෝ සදෙනක් බස්නාහ. දකුණුපස රිදී හිණිමගින් සුඛාවාස බ්‍රහ්මයෝ හා මහා බ්‍රහ්මයෝ ද බස්නාහ, සක්දෙව් රජු බුදුන්වහන්සේගේ පාසිවුරු ගෙන ආහ. මහාබ්‍රහ්මයා තුන් යොදුන් පමණ සේසතක් ද, සුයාම දෙවියෝ වල්විදුනා ද, පඤ්චසිඛ ගාන්ධර්ව පුත්‍රයෝ තුන්යොදුන් වේලුව පාණ්ඩු වීණාව ද ගෙන තථාගතයන් වහන්සේට පූජා පවත්වමින් බස්නාහ. එ දින භාග්‍යවතුන් වහන්සේගේ ඒ ප්‍රාතිහාර්‍යය දැක බුදු බව නොපැතූ කෙනෙක් නම් නැත. මෙය බුදුන්වහන්සේගේ **ආඩ්ඛාව ප්‍රාතිහාර්‍ය** නම් වන්නේ ය.

ලක්දිව **තලගුරු විහාරවාසී ධම්මදින්න** නම් තෙරණුවෝ තිස්සමහාවිහාරයෙහි චෛත්‍ය මලුයෙහි වැඩහිඳ **අපණ්ණක පටිපදා** සූත්‍රයෙන් දම්දෙසනුවෝ විජිතිපත සටිකුරු කළ කල්හි අවීචිය තෙක් ඒකාඞ්ගණයක් මෙන් ප්‍රකට විය. එය උඩුකුරු කළ කල්හි බඹලොව තෙක් ඒකාඞ්ගණයක් මෙන් ප්‍රකට විය මෙසේ නිරය දුකින් තැතිගත්වා, දිව්‍ය සැපයෙහි සිත් අලවා දහම් දෙසන කල්හි ඇතැම් කෙනෙක් සෝවාන් වූහ, ඇතැම් කෙනෙක් සකෘදාගාමී, අනාගාමී සහ අර්හත්ඵලයට ද පැමිණියහ. මෙය ද **ආඩ්ඛාව ප්‍රාතිහාර්‍ය** නම් වේ.

Free Distribution www.aathaapi.org

තිරොභාවය හෙවත් මුවහ කරණු කැමති යෑඹිමත් පුද්ගල තෙම ආලෝකය නැතිකොට අන්ධකාරය ඇති කරයි. නොවැසුනු දෑය හෝ වසයි. ළංවූ දෑය හෝ ඈත් කරයි.

තමා හෝ අන්‍යයෙක් හෝ ළඟ සිටියේ ද නොදක්වනු කැමැත්තහු විසින් පාදක චතුර්ථ ධ්‍යානයට සමවැද එයින් නැගී "මේ ආලෝකය අන්ධකාර වේවා"යි හෝ පිළිසන් නොවුව පිළිසන් වේවා"යි කියා හෝ ළංවූ දෑය ඈත් වේවා යි කියා හෝ ආවර්ජනා කොට පරිකර්ම භාවනා කොට පළමු කී පරිදි අධිෂ්ඨාන කරයි. ඒ අධිෂ්ඨාන චිත්තය හා සමග එසේ ම සිදු වේ. එකල්හි අන්‍යයෙක් ළඟ සිටියේ ද නොදකී. තමා ද නොදක්වනු කැමති නම් එසේ ම වෙයි.

භාග්‍යවතුන් වහන්සේ තමන්වහන්සේ සමීපයෙහි සිටි යසකුල පුත්‍රයා යම්සේ ඔහුගේ පියා විසින් නොදක්නේ ද එසේ අධිෂ්ඨාන කළ සේක.

එසේම එක්සිය විසියොදුනක් පෙරගමන් කොට මහාකපින රජු අනාගාමී ඵලයෙහි ද, දහසක් ඇමතියන් සෝවාන් ඵලයෙහි ද, ඔවුන් හා එකමඟ ගමන් කළ දහසක් පමණ සත්‍රින් විසින් පිරිවරණ ලද අනොජා දෙවිය, සමීපයෙහි සිටියා වූ පිරිවර සහිත වූ රජු නො දක්නාසේ අධිෂ්ඨාන කොට සිටි කල්හි "සවාමිනි, රජු දුටු දැයි" ඇ විචාළා ය. එවිට භාග්‍යවතුන් වහන්සේ "කිම, තොපට රජු සෙවීම උතුම් ද, නැත හොත් තමා සෙවීම උතුම් දැයි විචාරා "තමා සෙවීම උතුමැ"යි කියා සිටි කල්හි ඔවුන්ට දහම් දෙසා සත්‍රින් දහසක් සමග ඇය සෝවාන් පෙළෙහි ද, අමාත්‍යයන් අනාගාමී ඵලයෙහි ද, රජු අර්හත් ඵලයෙහිද පිහිට වූ සේක.

මිහිඳු මහ තෙරුන්වහන්සේ ලක්දිවට පැමිණි දිනයෙහි තමා සමඟ පැමිණි පිරිස දෙවන පැනිස් රජුට නො පෙනෙනසේ අධිෂ්ඨාන කිරීම ද මේ ප්‍රාතිහාර්‍යයී මැයි.

Free Distribution www.aathaapi.org

ආවිහාව ප්‍රාතිහාර්‍යයෙහි දී යෑඳි ප්‍රාතිහාර්‍යය ද, ප්‍රාතිහාර්‍යය දක්වන්නා ද පෙනෙයි. ශ්‍රාවකයන් හා අසාධාරණ වූ **යමක** ප්‍රාතිහාර්‍යයෙහි උඩුකයින් ගිනි කඳක් හා යටි කයින් දිය කඳක් වෙන වෙන ම පෙනේ. **නිරොහාව** ප්‍රාතිහාර්‍යයෙහි යෑඳි ප්‍රාතිහාර්‍යය පෑනෙයි. ප්‍රාතිහාර්‍යය දක්වන්නා නොපැනෙයි.

විසාඛ ගහපති තෙම, මහක තෙරුන් සමීපයෙහි "ස්වාමීනි, යෑඳි ප්‍රාතිහාර්‍යයක් දක්වුවහොත් මැනවැ"යි කීය. තෙරුන්වහන්සේ ද, එසේ නම් ආලින්දයෙහි උතුරුසළුව එලවා ඒමත තෘණ කැරැල්ලක් විසුරුවහි කියේක. හෙතෙම එසේ කළේ ය. එවිට මහක තෙරුන්වහන්සේ වෙහෙරට පිවිස කෙසී සිදුරෙන් ගිනිසිළු නික්මවා උතුරුසළුව නොදවා තණ කැරැල්ල පමණක් දවෙන ලෙස අධිෂ්ඨාන කළ සේක. එපරිද්දෙන් ම යෑඳි ප්‍රාතිහාර්‍යයවිය.

බ්‍රහ්ම පිරිස කෙරෙන් අතුරුදන්වනු කැමති බඹ බ්‍රහ්මයාහට අතුරුදන් විය නොහැකිසේ කොට, බුදුන්-වහන්සේ ඔවුනට අතුරුදහන්ව සිට "ශ්‍රමණභවත් ගෞතමයන් මෙහි ඇති බව හෝ නැති බව හෝ දැනගත නොහැකැයි කියන බ්‍රහ්මයනට එයට අවකාශ නොවේවා"යි අධිෂ්ඨාන කොට, ශබ්දය පමණක් ඇසේවායි ඉටා මේ ගාථාව වදාළ සේක:-

"නවෙවාහං භයං දිස්වා - භයංච විභවෙසිනං
භවංනාභි වදිං කිඤ්චි - නන්දිංච න උපාගමිං."

එහි අදහස නම්:- මම මේ සංසාරයෙහි ජාති, ජරා, මරණ භය දැකම, විභව නම් වූ නිර්‍වාණය සොයන්නෙම්, තෘෂ්ණා-දිට්ඨි වශයෙන් කිසි භවයක් ග්‍රහණය නොකෙළෙම්. භව තෘෂ්ණාවට ද නොපැමිණියෙමි" කියා යි. මේසේ භාග්‍යවතුන් වහන්සේගේ **නිරොහාව ප්‍රාතිහාර්‍ය** නම්.

"නිරොකුඩ්ඩං, නිරොපාකාරං, නිරොපබ්බතං අසජ්ජමානෝ ගච්ඡති, සෙය්‍යථාපි ආකාසෙ" යනු ද

Free Distribution www.aathaapi.org

අභිඥාවගේ තවත් ප්‍රාතිහාර්‍යයකි. ගෙවල බිත්තියෙන් පිටතට ද, ගෙවල්, නගර, ගම් ආදිය වට කළ ප්‍රාකාර වලින් පිටතට ද, වෘක්ෂ, පර්වතාදීන්ගෙන් පිටතට ද, අහසෙහි යන්නාසේ නොපැකිළ යන්නේ ය යනු එහි අර්ථය වේ.

මේ ප්‍රාතිහාර්‍යය දක්වනු කැමති යෝගාවචරයා විසින් ආකාස කසිණයට සමවැද එයින් නැගී, බිත්තියක් හෝ ප්‍රාකාරයක් හෝ මහාමේරු, චක්‍රවාට ආදිවූ එක්තරා පර්වතයක් හෝ ආවර්ජනා කොට, කරණ ලද පරිකර්ම ඇත්තේ "අහස වේවා" කියා අධිෂ්ඨාන කළ යුතු. එකල්හි එතැන ආකාශයක් සෑදේ. යටට බසින කැමැත්තහුට හෝ උඩ නගිනු කැමැත්තහුට හෝ විවරයක් වේ. විනිවිද යනු කැමැත්තාහට සිදුරෙක් වේ. ඍද්ධිමත් තෙමේ එයින් නොපැකිළ යයි

ප්‍රතිවර්ජන්‍යය විවෘත කිරීම ආකාශ කසිණය වැඩීමෙන් ද, එකකුව බොහෝ වීම් ආදිය පඨවි කසිණය වැඩීමෙන් ද, අහසෙහි හෝ ජලයෙහි හෝ පොළොව මවා පයින් යාම පඨවි කසිණය වැඩීමෙන් ද, සමෘද්ධ වන බව දත යුතු.

තවද, අන්‍ය ඍද්ධිමතකුගේ නිර්මිතයට වඩා පළමු නිර්මිතය බලපවත්වන හෙයින් දෙවනුව ඍද්ධි ප්‍රාතිහාර්‍ය කරන්නහු විසින් පළමු ඍද්ධිමත්හට උඩින් හෝ යටින් හෝ යා යුතු.

"පඨවියා පි උම්මුජ්ජ නිම්මුජ්ජං කරොති සෙය්‍යථාපි උදකෙ."– ජලයෙහි මෙන් පොළොවෙහිද ඉල්පීම් ගැලීම් කෙරේ යනු ද තවත් ඍද්ධි ප්‍රාතිහාර්‍යයකි. එසේ කරණු කැමැත්තහු විසින් ආපෝ කසිණයට සමවැද එයින් නැගී මෙතෙක් තන්හි පොළොව දිය වේවා යි පිරිසිඳ, පරිකර්ම කොට, පළමු කියන ලද ආකාරයෙන් අධිෂ්ඨාන කළ යුතු. අධිෂ්ඨානය කළ පරිද්දෙන් ම පිරිසිඳි ස්ථානයෙහි

Free Distribution www.aathaapi.org

පොළොව ජලය මෙන් වෙයි. හෙතෙම එහි ඉල්පීම්, ගැලීම් කෙරේ. පිටත බලාසිටියවුන්හට එහි පොළොව පෙනෙනතත් සෘඩිමත් තැනැත්තාට එය ජලය වෙයි. හෙතෙමේ ඉල්පීම්, ගැලීම් පමණක් නොව නෑම, බිම, මුවදෙවීම, බඩු දෙවීම් ආදි යමක් කැමති නම් එය කරයි. එසේම, ජලය පමණක් නොව, ආපෝ අධික ගිතෙල්, තෙල්, මීපැණි යනාදීන් අතුරෙන් යමක් කැමැත්තේ නම්, ඒ කැමති දෙය මෙතෙක් වේවායි පිරිසිඳින ලද ද එය අධිෂ්ඨාන කළ පරිදිම වේ. එයින් බදුනකට ගත්නා ලද ගිතෙල්, ගිතෙල් ම වෙයි. තෙල් ආදිය, තෙල් ආදිය ම වෙයි. එහි තෙමෙනු කැමැත්තේ තෙමෙයි. නොතෙමෙනු කැමැත්තේ නොතෙමෙයි. සෘඩිමත්හුගට ම එය ජලය වෙයි. සෙසු ජනයාට පොළොව වෙයි. එහි මිනිස්සු පයින් හෝ යානාදීන් හෝ යෙති. කෘෂිකර්මාදිය හෝ කෙරෙත්. ඉදින් ඒ සෘඩිමත් තෙම අන්‍යයන්ට ද එය ජලය වේවායි කැමති වේ නම් ඔවුන්ට ද එය ජලය වෙයි. පිරිසිඳි කාලය ඉක්මගිය කල්හි සැට තළාකාදීන්හි තිබූ ජලය හැර සෙස්ස පොළොව වේ.

"උදකෙපි අභිජ්ජමානෙ ගච්ඡති සෙය්‍යථාපි පඨවියං."– ජලයෙහි ද පොළොවෙහි මෙන් නොගැලෙමින් යයි යනු ද තවත් ප්‍රාතිහාර්‍යයකි. මෙසේ කරණු කැමති යෝගාවචරයා විසින් පඨවි කසිණයට සමවැද, එයින් නැඟි, "මෙතෙක් තන්හි ජලය පොළොව වේවා යි" පිරිසිඳ, අධිෂ්ඨාන කළ කල්හි අධිෂ්ඨානය හා සමගම පිරිසිඳි ප්‍රදේශයේ ජලය පොළොව වේ. හෙතෙම එහි නොගිලී යෙයි. හුදෙක් යාම පමණක් නොව යම් ඉරියව්වක් කැමති වේ ද ඒ ඒ ඉරියව් පවත්වයි. එසේම පෘථිවි පමණක් නොව මැණික්, රන්, පළඟ, වෘක්ෂාදීන් අතුරෙන් යමක් කැමති වේ ද ඒ ඒ දෙය, යට කියන ලද පරිද්දෙන් ආවජ්ජනා කොට අධිෂ්ඨාන කළ කල්හි එසේම සිඳ වෙයි. සෘඩිමත්හුට ම ඒ ජලය පොළොව වෙයි. සෙසු ජනයාට ජලය ම වෙයි. මත්ස්‍ය ය, කැස්බු, දියකා ආදී ජලචර

Free Distribution www.aathaapi.org

සත්ත්වයෝ ද කැමතිසේ හැසිරෙති. ඉදින් සෙසු ජනයාට ද එය පොළොවක් මෙන් කරණු කැමැත්තේ නම් පොළොවක් ම වෙයි. පිරිසිදු කාලය අවසන් වූ කල්හි පෙරසේම ජලය වේ.

"ආකාසෙපි පල්ලංකෙන කමති සෙය්‍යථාපි පක්ඛි සකුණෝ".– අහසෙහි ද පය්‍යඞ්කයෙන් යන්නේ වෙයි. පියාපත් ඇති පක්ෂියෙකු මෙනි–යනු ද තවත් ප්‍රාතිහාර්‍යයෙකි. මෙසේ කරණු කැමති යෝගාවචර තෙම පඨවි කසිණයට සමවැද එයින් නැඟි, ඉදින් භිදගෙන ම යනු කැමති නම්, පය්‍යඞ්කයක් පමණ තැන පිරිසිදු පරිකර්ම කොට පෙරසේ අධිෂ්ඨාන කළ යුතු. වැදහෙව යනු කැමති නම් ඇඳක් පමණ තැන පිරිසිදු පරිකර්ම කොට, අධිෂ්ඨාන කළ යුතු. ඉදින් පයින් යනු කැමති නම් මාඝීය ප්‍රමාණ ප්‍රදේශයක් පිරිසිදු පරිකර්ම කොට අධිෂ්ඨාන කළ යුතු. මෙසේ අධිෂ්ඨානය හා සමගම පොළොවම වෙයි. සවභාවයෙන් හෙතෙම ආකාශය ආවර්ජනා කොට අභිඥා ඥානයෙන් පෘථිවිය වේවා යි අධිෂ්ඨාන කළ කල්හි අහස පොළොව වේ. ප්‍රකෘති පොළොවෙහි සාමාන්‍ය මිනිසුන්සේ හෙතෙමේ අහසෙහි සක්මන් කිරීම් ආදි ඉරියව් පවත්වයි.

අහසින් යනු කැමති භික්ෂු තෙම දිවැස්ලාභියකු විය යුතු. අහසින් යන අතරමග ප්‍රකෘතියෙන් හටගත් නොහොත් ඍතුසමුට්ඨාන, වෘක්ෂ, පර්වතාදිය හෝ ඇති වෙයි. දිව්‍ය, නාග, සුපර්ණාදිහු ඊර්ෂ්‍යාවෙන් මවන්නාහු හෝ වෙත්. එවැනි උපද්‍රවාදිය දකිනු පිණිස දිවැස් ඇති විය යුතු. එසේ යමක් දුටුවහොත් පාදක චතුර්ථ ධ්‍යානයට වහා සමවැද එයින් නැඟී, ආකාශය වේවායි පරිකර්ම කොට අධිෂ්ඨාන කළ යුතු. තවද, අවකාශ ඇති තැනෙක බැසීම සඳහා ද දිව්‍යචක්ෂූරභිඥානය උපකාර වේ. මොහු නහන තොට, ගම්දෙර ආදී මහජනයා ගැවසෙන තැනෙක බැස්සේ නම් මහජනයා අතර ප්‍රකට වන හෙයින් එවැනි තැන් දිවැසින් බලා එයින් පිටත බැසීමට හැකි වේ.

Free Distribution www.aathaapi.org

"ඉමෙපි චන්ද්‍රිම සූරියෙ එවං මහිද්ධිකෙ එවං මහානුභාවෙ පාණිනා පරිමසති පරිමජ්ජති."- මේ මහත් ඍද්ධි ඇති, මහත් ආනුභාව ඇති සඳ-හිරු දෙදෙනා ද අත්ලෙන් අල්වයි. පිරිමදියි-යනු ද ඍද්ධිවිධඥානයාගේ ප්‍රාතිහාර්‍යයකි. දෙසාළිස් දහසක් යොදුන් මත්තෙහි හැසිරීමෙන් මහත් ඍද්ධි ඇති, එක විට තුන් දිවයිනකට ආලෝකය දීමෙන් මහානුභාව ඇති සඳ-හිරු දෙදෙනා **එක්** ප්‍රදේශයක් හෝ හාත්පසින් හෝ අල්වයි, කැටපත් තලයක්සේ පිරිමදියි. අභිඥාලාභී තෙම සඳ-හිරු දෙදෙන ආවර්ජනා කොට අභිඥා ඥානයෙන් චන්ද්‍ර-සූර්‍යයන් අත්-පසෙහි වෙත්වා යි අධිෂ්ඨාන කළ කල්හි ඒ හා සමගම අත්පසෙහි වෙති. ඉදින් හෙතෙම හිඳ හෝ හෙවැ හෝ සඳ-හිරු අතින් අල්වයි. ඔබමොබ අත යවා පිරිමදියි. සඳ-හිරු වෙතට ගොස් අල්වනු කැමැති නම් එසේ ද කරන්නේ ය. එතැන්හිම සිට අල්වනු කැමැති නම් අත්පස වේවා යි අධිෂ්ඨාන කොට නටුයෙන් හිළිහුනු තල්ගෙඩියක් මෙන් තමා වෙතට පැමිණි සඳ-හිරු දෙදෙන පිරිමදියි. තමා සිටි තැනම සිට, සඳ-හිරු එහි ම නිබිය දී අත දික් කොට හෝ පිරිමදියි. එසේ වන කල්හි උපා-දින්නකය හෙවත් තණ්හා-දිට්ඨි දෙකින් මමායනය කරණ ලද ප්‍රකෘති අත නිසා අනුපාදින්න හෙවත් ධ්‍යාන බලයෙන් පහළ වූ අතින් පිරිමදියි. ශරීරය කුඩා කිරීමේ දී උපාදින්නකය කුඩා වේ. මහත් කිරීමේ දී උපාදින්නකය මහත් වේ.

එක් සමයෙක්හි **අනාථපිණ්ඩික ගහපති තෙම, භාග්‍යවතුන්වහන්සේ** ගෙන් බණ අසා, "සවාමීනි, හෙට දින පන්සියයක් පමණ භික්ෂූ සඞ්ඝයා වහන්සේ සමග අප නිවසට භික්ෂාව පිණිස වඩිනසේක්වා" යි ආරාධනා කොට ගියේ ය. භාග්‍යවතුන් වහන්සේ ද ඒ ආරාධනය ඉවසා, එදින රාත්‍රිභාගය ඉක්මවා පසු දින උදැසන දසසහස්‍රී ලෝකධාතුව බලා වදුරණසේක්, **නන්දෝපනන්ද නම් නාගරජු** දුටු සේක. එකල්හි ඒ නාගරජුට උපනිශ්‍රය

Free Distribution www.aathaapi.org

සමපත් ඇද්දෙහෝ යි බලා වදුරණසේක්, "මේ තෙමේ මිථ්‍යාදෘෂ්ටියෙක, ත්‍රිවිධරත්නයෙහි අප්‍රසන්න වූවෙකැ" යි දැක, මොහු මිථ්‍යාදෘෂ්ටියෙන් කෙසේ මුදවා ගත හැකි දැයි බලන කල්හි මහමුගලන් තෙරණුවන් දුටු සේක. බුදුන් වහන්සේ ශරීරය පිළිදැගුම් කොට, ආයුෂ්මත් ආනන්ද තෙරණුවන් අමතා "ආනන්දය, පන්සියයක් පමණ භික්ෂූන් රැස් කරව, තථාගතයෝ දේවචාරිකාවෙයි යනු කැමති, යහ"යි වදාළ සේක. එදවස මහමේරු නිතම්බයෙහි නන්දෝපනන්ද නම් නාරජුගේ ආපාන භූමිය සකස් කරණ කාලය විය. නාරජු තෙම දිව්‍ය රතන පර්‍යඞ්කයෙහි දිව්‍ය සේසත යට ත්‍රිවිධ නාටිකාවන් හා නාග පිරිස පිරිවරා, දිව්‍ය භාජනයන්හි එළවන ලද දිව්‍ය ආහාර පානාදිය බලමින් හුන්නේ විය. භාග්‍යවතුන් වහන්සේ ද යම්සේ නාරජුන් දකී ද, එපරිද්දෙන් අධිෂ්ඨාන කොට, නාරජුගේ විමානය මතුයෙන් පන්සියයක් භික්ෂූන් හා සමග තව්තිසා දෙවලොව බලා වැඩම කළසේක. එසමයෙහි නන්දෝපනන්ද නාරජුහට මෙබඳු දෘෂ්ටියක් උපන. "මේ මුඩු මහණහු අපගේ භවන මතුයෙන් තව්තිසා දිව්‍ය භවනයට යම්හ යි නික්මියාහුය. මොවුනට අප මස්තකයෙහි පාධූලි විසුරුවමින් යන්නට නොදෙම්හ"යි කියා යි. මෙසේ සිතා මහමෙර පතුලට ගොස් තමාගේ මහානාග වේශය මවා ගෙන මහමෙර සත්වරක් දරණ වැලින් වෙළා, මුදුනෙහි පෙණය තබා, තව්තිසා භවනය යටිකුරු කොට පෙණයෙන් වසා නොපෙනෙන සේ කෙළේ ය. එකල්හි ආයුෂ්මත් රට්ඨපාල තෙරහු, "ස්වාමීනි, පෙර මේ පෙදෙසෙහි දී මහමෙර පැනෙයි. මහමෙර හාත්පස තව්තිසා භවනයට ආරක්ෂා පිණිස පන්සියයක් පමණ යොදුන් විශාල වූද, නාග, ගරුඬ, කුම්භාණ්ඩ, යක්ෂාදීන්ගේ වාසස්ථාන වශයෙන් පැවැති පරිභාණ්ඩයෝ ද පැනෙත්. එසේම තව්තිසා භවනය ද, වෛජයන්ත ප්‍රාසාදය ද පැනෙයි. වෛජයන්ත ප්‍රාසාදය මත නංවන ලද ධජය ද පැනෙයි. අද ඒ කිසිවක් නොපෙනෙයි. එයට හේතු කවරේ දැයි, ඇසී ය. එකල්හි

Free Distribution www.aathaapi.org

බුදුරජාණන් වහන්සේ, "රට්ඨපාලය, අද නඤ්ඤතරා නම් නාරජ තෙම තොපට කිපී මහමෙර සත්වරක් වෙලා එය මතුයෙහි පෙණයෙන් වසා අන්ධකාර කොට සිටින්නේ ය" යි වදළහ. එවිට ඔහු දමනය කරමියි රට්ඨපාල තෙරහු කීහ. බුදුන්වහන්සේ එය අනුදැන වදාළේ නැත. ඉක්බිති ආයුෂ්මත් භද්දිය, රාහුලාදී සියලු තෙරුන් ද අවසර ඉල්ලූ සේක. බුදුහු අවසර නුදුන්හ. අවශානයෙහි මුගලන් මහතෙරණුවෝ, "සඟමිනි, මම ඒ නාරජු දමනය කරන්නෙමැයි කී කල්හි, "මොග්ගල්ලානය, දමනය කරවු"යි අනුදැන වදළ සේක. මහමුගලන් තෙරණුවෝ ද, තමන් වහන්සේගේ මනුෂ්‍ය ආත්මභාවය හැර මහා නාගරාජ වේශයක් මවාගෙන, මහමෙර පත්ලට වැද, නඤ්ඤතරා මතුයෙහි තුදුස්වරක් දරණ වැලින් වෙළා, ඔහුගේ පෙණය මතුයෙහි තම පෙණය තබා මහමෙරට තදකොට සිටියහ. එවිට නාරජු දුමන්නට විය. තෙරණුවෝ ද, දුම ඇත්තේ තොපගේ ශරීරයෙහි පමණක් නොවේ. මාගේ සිරුරෙහි ද දුමක් ඇතැයි කියා දුම් නැගුහ. නාරජුගේ දුම් තෙරුන් නොපෙළීය. එහෙත් තෙරුන්ගේ දුම නාරජු පෙළීය. නැවත නාරජු ගිනි නිකුත් කළහ, තෙරණුවෝ ද එසේම ගිනි නිකුත් කළහ. නාරජුගේ ගින්නෙන් තෙරුන්ට බාධා නොවීය. තෙරුන් නිකුත් කළ ගිනි නාරජුට බාධා කළහ. නාරජතෙම, මෙතෙමේ මා මහමෙරට තද කොට පෙළයි. දුම් ද නංවයි, ගිනි ද නිකුත් කරයි. මේ කවරෙක් දැයි සිතා "පින්වත, නුඹ කවරහු දැයි, පිළිවිසීය. "කැදැය, මම මුගලන් වෙමි" යි කී කල්හි, "සඟමිනි, තමා හිඤු භාවයෙන් සිටිය මැනවැයි කීහ. තෙරහු ද, මවාගත් නාගරූපය හැර හිඤු වේශය ගෙන ඔහුගේ දකුණු කණින් ඇතුල්ව වම් කණින් නික්මෙති, වම් කණින් ඇතුල්ව දකුණු කණින් නික්මෙති. එසේම දකුණු නාසා සිදුරෙන් ඇතුල්ව වම් නාස් සිදුරෙන් නික්මෙති. වම් නාස් සිදුරෙන් ඇතුල්ව දකුණු නාස් සිදුරෙන් නික්මෙති. එකල්හි නාරජ මුඛය හැරියේ ය. එකල්හි තෙරහු මුවින් කුසට ඇතුල්ව,

Free Distribution www.aathaapi.org

කුස තුල නැගෙනහිරින් බටහිර දිගට සක්මන් කරති. බටහිරින් නැගෙනහිර දෙසට සක්මන් කරති. භාග්‍යවතුන් වහන්සේ "මොග්ගල්ලානය, සිහි ඇතිකර ගනුව මේ නාගයා මහා ආනුභාව ඇත්තෙකැ" යි වදාළහ. එකල්හි තෙරහු, "ස්වාමීනි, මා විසින් සතර ඍද්ධිපාදයෝ වඩන ලදහ. නැවත නැවත වඩන ලදහ. ගමනට යානාවක් මෙන් වඩන ලදහ. සිටීමට වස්තුවක් මෙන් කරන ලදහ. නැවත නැවත මනාකොට පිහිටුවන ලදහ. මනාකොට පුරුදු කරන ලදහ. මොනවට ආරම්භ කරන ලදහ. ස්වාමීනි, මේ එක නෂ්ඨුපනන්දයෙක් සිටීවා. මම නෂ්ඨුප-නන්දයන් සමාන නාරජුන් සියයක් හෝ, දහසක් හෝ, සියදහසක් හෝ දමනය කරම්" යි කීහ.

නාරජ තෙමේ ද, "පළමුව ඇතුළත වදනා මොහු නොදක්නා ලදහ. දැන් පිටතට නික්මෙන කල්හි දළ ඇතුළට ගෙන සඟවා කාදම්මි" යි සිතා "ස්වාමීනි, පිටතට නික්මෙව, මා කුස තුල සක්මන් කරමින් මා නො පෙළව" යි කීහ. තෙරුන්වහන්සේ ද පිටතට නික්ම සිටියහ. එකල නාගරාජයා නාසාවාතය නිකුත් කෙළේය. මුගලන් මහ තෙරණුවෝ එකෙණෙහි ම චතුර්ථ ධ්‍යානයට සමවැදුණු සේක. එහෙයින් තෙරුන්වහන්සේගේ රෝම කූපයකුදු සෙලවීමට නොහැකි විය.

අවශේෂ භික්ෂූහු ද මුල පටන් මේ සියලු ප්‍රාතිහාර්‍යය දක්වන්නට සමර්ථයහ. නමුත් මේ ස්ථානයට පැමිණ, මේ නාසාවාතයෙන් නොපෙළීම සඳහා **විපඤ්චනිසන්තිභාවය** යයි කියන ලද වහා ධ්‍යානයට සමවැදීමෙන් අභිමතාර්ථය සිඳ කරගන්නට අසමර්ථයහ. එහෙයින් භාග්‍යවතුන් වහන්සේ ඒ භික්ෂූන්ට අවසර නුදුන්හ. නාරජු ද, මම නාසාවාතයෙන් මේ ශ්‍රමණයාගේ ලෝමකූපයකුදු සොළ-වන්නට අසමර්ථ වීමි. ශ්‍රමණ තෙම මහත් ඍද්ධි ඇත්තෙකැ'යි සිතීය. මහතෙරහු ද, තමන්වහන්සේගේ මනුෂ්‍යත්ව භාවය හැර, මහත් ගුරුළු වෙසක් මවා, ගුරුළු වාතයක් දනවමින් නාරජු ලුහුබැන්දහ. නාරජ තෙමේ ද, තමාගේ

Free Distribution www.aathaapi.org

නාගාතම භාවය අත්හැර, මාණවක වේශයක් මවා ගෙන, "සවාමීනි, ඔබවහන්සේ සරණ යෙමි," යි කියමින් තෙරුන් වහන්සේගේ දෙපා වැන්දහ. තෙරුන්වහන්සේ ද, "නන්දය, ශාසනාන්වහන්සේ ද වැඩිය සේක. උන්වහන්සේ වෙත යම්හ" යි නාරජුන් දමනය කොට විමතිහිත කොට ගෙන ගොස් භාග්‍යවතුන් වහන්සේ සමීපයට පැමිණවූහ. නාරජු ද, භාග්‍යවතුන් වහන්සේ වැඳ "සවාමීනි, ඔබ වහන්සේ සරණ යෙමි" යි කීහ. බුදුන්වහන්සේ ද, "සුඛී හොතු නාගරාජ" සුවපත් වේවා නාරජ යයි වදාරා භික්ෂුසංඝයා විසින් පිරිවරණ ලදුව අනේපිඬු සිටාණන්ගේ නිවසට වැඩි සේක.

අනේපිඬු සිටාණෝ ද, "ඉතා දවල්ව වැඩියේ ඇයි" දැයි ඇසූ කල්හි, "මුගලන් තෙරුන් හා නන්දොපනන්දයා අතර යුඬයක් වී" යයි බුදුහු වදාළහ. "සවාමීනි, කවරෙකුහට ජයවී ද, කවරෙකු පරාජයවී" දැයි ඇසූ සිටාණන්ට "මුගලන් තෙරුන්ට ජය ය, නන්දයාට පරාජයවී" යයි වදාළහ. එසේ නම් සවාමීනි, භාග්‍යවතුන්වහන්ස, මුගලන් තෙරුන්වහන්සේගේ ජය පූජා පවත්වම් යි සතියක් මාගේ ආරාධනය පිළිගත මැනැවැයි කියා සතියක් මුළුල්ලෙහි බුදුන්වහන්සේ ප්‍රමුඛ පන්සියයක් පමණ මහා සඟනට මහත් පූජා සත්කාර කෙළේය.

ඍඬිමත් තෙමේ සඳහිරු පිරිමැදීම පමණක් නොව, ඉදින් කැමති නම් සඳ-හිරු පා පුටුවක් කොට හෝ පා තබති. පුටුවක් කොට හෝ හිඳිති, ඇඳක් කොට හෝ හොවී. එල්ලෙන පුටුවක් කොට හෝ එල්බ ගනී. එක් ඍඬිමතෙකු පමණක් නොව වෙනත් ඍඬිමතුන් සියදහසක් හෝ එසේම කරතත් ඒ ඒ ඍඬිමතුන්හට එකී සියල්ලම සමෘඬ වේ. සඳ-හිරු දෙදෙනාගේ ගමන ද, ආලෝක කිරීම ද එසේම වෙයි. යම්සේ භාජන දහසෙක ජලය පුරවා තිබූ කල, ඒ හැම බදුනකම සඳමඬල වෙන වෙන ම පෙනේ ද, චන්ද්‍රයාගේ ප්‍රකෘති ගමන හා ආලෝක කිරීම ද එසේම සිදුවෙයි. මේ ප්‍රාතිහාර්‍යය ද එසේමැයි.

Free Distribution www.aathaapi.org

"යාව බ්‍රහ්මලෝකාපි කායෙන වසංවත්තෙතීති." සෘද්ධිමත් තෙම බඹලොව තෙක් කයින් වසයෙහි පවත්වයි— යනු ද **එක්** ප්‍රාතිහාර්‍යයකි. මෙහි බ්‍රහ්මලෝක යයි කියන ලද්දේ ඉතා දුර දැක්වීම පිණිස ය. එය හැර අනික් සථානද මෙයට ඇතුළත් වේ බඹලොව හෝ දෙව්ලොව ආවර්ජනා කොට, දුර පවත්නා වසතුහු ළංවේවා යි ආවර්ජනය කොට, පරිකර්ම කොට නැවත සමාපත්තියට සමවැද අභිඥ ඥන-යෙන් ළංවේවායි අධිෂ්ඨාන කරයි. අධිෂ්ඨානය හා සමගම දුර තිබූ වසතුව ළංවෙයි. සමීපයෙහි වසතුව දුර වේවායි එපරිද්දෙන් ම ඉටා නම් දුරවෙයි. බොහෝ වූ වසතු සවල්ප වේවායි ඉටා නම් සවල්ප වෙයි. සවල්ප වූ වසතුව බොහෝ වේවායි ඉටා නම් බොහෝ වෙයි. දිවැසින් ඒ බ්‍රහ්මයන්ගේ රූප දක්නා කැමැති නම් රූප දකී. දිවකනින් බ්‍රහ්මයන්ගේ ශබ්දය අසනු කැමති නම් ශබ්දය අසයි. චෙතොපරිය ඤ්ඤණයෙන් හෙවත් පරසිත් දන්නා නුවණින් බ්‍රහ්මයන්ගේ සිත් බලනු කැමති නම් සිත් දකී. ඉදින් ඔහු දෘශ්‍යමාන ශරීරයෙන් බඹලොව යනු කැමති නම්, ශරීරයාගේ වශයෙන් සිත පිරිනමා ශරීරයාගේ වශයෙන් සිත අධිෂ්ඨාන කොට, සුඛ සංඥාවට ද, ලඝු සංඥාවට ද වැද, දෘශ්‍යමාන ශරීරයෙන් බඹලොව යයි. ඉදින් ඔහු චිත්ත වශයෙහි කය පිහිටුවා චිත්ත වශයෙහි කය අධිෂ්ඨාන කොට සුඛ සංඥාවට ද වැද, නොපෙනන කයින් බඹලොව යයි. හෙතෙම එහි ගොස් බ්‍රහ්මයන් ඉඳිරියෙහි මනොමය වූ සියලු අඟපසඟින් සම්පූර්ණ වූ, නොපිරිහුණු ඉඳුරන් ඇති රූපයක් මවා-ගන්නේ ය. ඒ සෘද්ධිමත් තෙම සක්මන් කෙරේ නම් නිර්මිත රූපය ද සක්මන් කරන්නේ ය. හෙතෙම සිටීම හෝ හොවීම හෝ කෙරේ නම් නිර්මිත රූපය ද එසේම කරන්නේය. හෙතෙමේ දුම නගා නම් දිලිහෙන්නේ නම්, දහම් දෙසා නම්, පැන විවාරා නම්, පැන විසඳා නම් නිර්මිත රූපය ද එසේ කරයි. හෙතෙමේ ඒ බ්‍රහ්මයා හා සමග සිටි නම්, කථා කෙරේ නම්, සාකච්ඡා කෙරේ නම් වෙන යමක් කෙරේ නම්, නිර්මිත රූපය ද එසේම කරයි.

Free Distribution www.aathaapi.org

තථාගතයන් වහන්සේ යමකප්‍රාතිහාර්‍යඃවශානයෙහි දෙව්ලොව වඩනාසේක් යුගන්ධර පර්‍වතය හා මහාමේරු පර්‍වතය ද සමීපයෙහි කොට පෘථිවිතලයෙන් **එක්** පාදයක් ගෙන යුගන්ධර පර්‍වතයෙහි පිහිටුවා දෙවන පාදය මහමෙර මතුයෙහි තැබූ සේක. මෙය බුදුන්වහන්සේ දුර වූ දෙය සමීපයෙහි වන සේ කළ පරිදිය.

මහමුගලන් මහතෙරහු, දෙවෝරෝහණ සමයේදී සැවත් නුවරින් දවල් අහර අනුභව කොට නික්මුණු, දෙළොස් යොදුනක් තැන පිරිසිටි පිරිස තිස්යොදුනක් දුර වූ සංකස්ස නුවර සමීපයට ක්ෂණයකින් පැමිණවිය. මෙය මුගලන් මහ තෙරහු දුර වූ දෙය සමීපයෙහි වනසේ කළ පරිදි ය.

ලක්දිව **චූලසමුද්ද** නම් තෙර කෙනෙක් විය. දුර්භික්ෂ කාලයෙහි සත්සියයක් පමණ භික්ෂූහු උන්වහන්සේ වෙත පැමිණියහ. මහතෙරහු ද, මේ මහාභික්ෂු පිරිසට භික්ෂාව කොතැන්හි ලැබෙන්නේදැයි සිතන්නේ ලක්දිවින් පිණ්ඩපාතය නොලැබෙන බව දැක, මුහුදින් එතර දඹදිව පැළලුප් නුවරින් ලැබෙන බව දුන ඒ භික්ෂූන් පාත්‍ර සිවුරු ගන්වා "ඇවැත්නි, පිඹුසිහා වඩිමු" යයි කියා, පොළොව හකුළුවා පැළලුප් නුවර වැඩි සේක. භික්ෂූහු මේ කිනම් නගරයක්දැයි ඇසූහ. ඇවැත්නි, පැළලුප් යයි තෙරහු කීහ. සවාමීනි, පැළලුප් නුවර දුර නොවේ දැයි ඇසූ භික්ෂූහට ඇවැත්නී, මහලු තෙරහු දුර වූ දෙය ද ළං කෙරෙනියි කීහ. එවිට මහමුහුදු කොහිදැයි භික්ෂූහු ඇසූහ. අතරමඟ ඉක්ම වූ නිල්වන් කුඩා ඇලයයි තෙරහු කීහ. මුහුදු මහත් නොවේදැයි ඇසූ භික්ෂූන්ට මහලු තෙරහු මහත් දය කුඩා කෙරෙනියි කීහ මෙයද දුර වූ දය ළං කිරීම හා මහත් වූ දය කුඩා කිරීම් වශයෙන් දක්වන ලද ප්‍රාතිහාර්‍යඃය වේ.

තිස්සදත්ත නම් තෙරනමක් සවස් කාලයෙහි දිය නා එතුරු සහල පොරවා ශ්‍රී මහාබෝධීන්වහන්සේ වඳිනු කැමැතිවූයෙන් දුරවූව ළං කළහ.

Free Distribution www.aathaapi.org

බුදුරජාණන් වහන්සේ තමාගේ හා අඞ්ගුලිමාලයාගේ අතර ඉතා ළං වුවද එය දුර කළ සේක,

රජගහනුවර නැකත් කෙළනා දිනයක පත්සියයක් පමණ කුමාරිකාවෝ චන්ද්‍රමණ්ඩලාකාර කැවුම් පිසගෙන නැකත් ක්‍රීඩා පිණිස නික්ම ගියාහුය. අතරමගදී බුදුන් වහන්සේ වඩිනු දැක එක් කුමරියක්වත් එය පූජා නොකළාය. පසුව වඩින මහාකස්සප ස්ථවිරයන් වහන්සේ දුටු ඒ කුමරියෝ "අපගේ තෙරුන්වහන්සේ වඩිති, අපි කැවුම් පිළිගන්වමු" යයි කියා සියලු දෙනාම කැවුම් ගෙන තෙරුන්වහන්සේ වෙත එළඹියාහුය. තෙරණුවෝ පාත්‍රය මැත්කොට සියල්ලම එක පාත්‍රයක් පිරෙන පමණ කළසේක. බුදුරජාණන් වහන්සේ ද තෙරුන් වඩනා පෙරමග බලමින් වැඩහුන් සේක. තෙරුන්වහන්සේ ඒ කැවුම් පාත්‍රය ගෙනවිත් බුදුන්ට පිරිනැමූහ. මෙය **බොහෝ දෑය විකකිරීමේ ප්‍රාතිහාර්‍යයකි.**

මාහකාශ්‍යප තෙරණුවෝ සත්දිනක් නිරෝධ සමවතට සමවැද එයින් නැගී දිළින්දන්ට සංග්‍රහ කරණු පිණිස **කාකවලිය** නම් දුගියාගේ ගේදොර වැඩ සිටියහ. ඔහුගේ භාර්‍යාව තෙරුන් දැක තම සැමියාට පිළියෙල කළ ලුණු නැති ඇඹුල් කැඳ පාත්‍රයෙහි බහාලූහ. තෙරුන් වහන්සේ ද එය ගෙන බුදුන්වහන්සේගේ අත තුබූ සේක. බුදුන්වහන්සේ ද එය මහාභික්ෂු සඞ්ඝයාට පොහෝනා සේ අධිෂ්ඨාන කළ සේක. ඒ සියල්ලම පොහෝනා පමණ විය. කාකවලිය තෙමේ ද සත්වන දින සිටුතනතුරු ලැබීය. මෙය **විකදෑය බොහෝ කිරීමේ ප්‍රාතිහාර්‍යය** වේ.

සවලප වූ දෑය බොහෝ කිරීම පමණක් නොව මිහිරිදෑය අමිහිරි කිරීම ද, අමිහිරි දෑය මිහිරි කිරීමද යනාදී යම් යම් දෑයක් කරණු කැමැති නම් එය ද කළ හැකිවේ. **එක් කලෙක මහා අනුල ස්ථවිරයන් වහන්සේ,** බොහෝ භික්ෂූන් පිඬු සිඟා වැඩ, වියළි බත් පමණක් ලැබ ගංතෙර හිඳ වළඳන්නවුන් දැක, ගඟ දිය ගිතෙල් බඳුනක් වේවායි

Free Distribution www.aathaapi.org

අධිෂ්ඨාන කොට සාමණේරයන්ට හැඟවූහ. ඔහු බදුනකින් එය ගෙනවුත් භික්ෂූන්ට පිළිගැන්වූහ. සියලු දෙනා වහන්සේ ම මිහිරි ගිතෙල් හා බත් වැළඳුහ. මෙය අම්හිරි දෑය මිහිරි කිරීමේ සෘද්ධිප්‍රාතිහාර්‍යයකි.

තවද මෙහිම සිට කසිණාලෝකය වඩා ඒ බ්‍රහ්මයාගේ රූපය දකී. මෙහිම සිට ඒ බ්‍රහ්මයන් කථා කරන ශබ්දය අසයි. ඔවුන්ගේ සිතද පිරිසිඳ දනී.

දෘශ්‍යමාන ශරීරයෙන් බඹලොව යනු කැමති වේ නම් අභිඥාලාභීතෙම් පාදකධ්‍යාන චිත්තය ගෙන ශරීරයෙහි ආරොපණය කොට "මේ සිත කය අනුව දඬුව හෙවත් ලැසිව යන්නක් වේවයි" චිත්ත සභාවය වූ ශීඝ්‍රගමන වලකා කායයාගේ සභාවය වූ දඬු හෙවත් ලැසිගමන පිහිටුවයි. එහි ඇති උපෙක්ෂාව ඥානය බැවින් සුඛසංඥව ලබයි. උපෙක්ඛා සහගත චතුර්ථධ්‍යාන සම්ප්‍රයුක්තවූ සංඥව බරවූ නීවරණයන්ගේ ද, ඖදාරික වූ විතර්කාදියෙන් ද විශේෂයෙන් මිදුණු හෙයින් ලඝු සංඥවද ලබයි. ඒ සුඛ සංඥවට හා ලඝු සංඥවටද පැමිණියාවූ අභිඥාලාභීහුගේ කරජකය පුළුන් පිඬක් මෙන් සැහැල්ලුවේ. එබැවින් සුළඟෙහි ලූ පුළුන් පිඬක් මෙන් සැහැල්ලුව දෘශ්‍යමාන ශරීරයෙන් බඹලොව යන්නාවූ හෙතෙම කැමතිවේ නම්, පඨවිකසිණයාගේ වශයෙන් ආකාශයෙහි මාගීයක් මවා පයින් යෙයි. ඉදින් පුළුන් පිඬක්සේ වාතයෙන් යනු කැමැති නම් වායෝ කසිණයට සමවැද වාතයක් මවාගෙන යයි. යනු කැමැති කල කරණ ලද චිත්ත අධිෂ්ඨාන වේගයෙන් ම උඩට නගන ලද්දේ දුන්නෙන් නගන ලද ඊතලයක්සේ දෘශ්‍යමානව යන්නේය.

නොපෙනී බඹලොව යනු කැමැති වේ නම්, කය ගෙන සිතෙහි නංවා, සිත අනුව කය සීඝ්‍රව ගෙන ගමන් කරවයි. රූප කායාරම්මණිකව උපන් සෘද්ධි චිත්තය හා සම්ප්‍රයුක්තවූ සුඛ සංඥවටද, ලඝු සංඥවටද බසී. කය චිත්ත යාගේ සභාවය ගනී.

Free Distribution www.aathaapi.org

ඉදින් හෙතෙම කැමති වේ නම් තමා හෝ නිර්මිත රූපය හෝ බඹලොව යවයි.

නිර්මිත රූපයෙහි වනාහි ප්‍රසාද රූප, භාවරූපාදියක් නැත්තේය. සෘද්ධිමත් තෙම සක්මන් කරත්තේ නම්, නිර්මිත රූපය ද එසේම සක්මන් කරයි. මේ කියන ලද්දේ ශ්‍රාවකයන්ගේ වශයෙනි. භාග්‍යවතුන් වහන්සේ විසින් නිර්මිත කරණ ලද රූපය, භාග්‍යවතුන් වහන්සේ යමක් යමක් කෙරෙත් නම් ඒ ඒ දෑය ද, අන් යමක් කරවනු කැමැති නම් ඒ ඒ දෑය ද කෙරේ.

මේ කියන ලද්දේ **අධිට්ඨාන ඍද්ධිය** යි.

විකුබ්බණ ඍද්ධිය

විකුබ්බණ ඍද්ධිය දක්වීමේදී සෘද්ධිමත් තෙම තමාගේ ප්‍රකෘති වේශය හැර කුමාර වේශයක් හෝ නාග, ගුරුළු, අසුර, ශක්‍ර, දිව්‍ය, බ්‍රහ්ම, සමුද්‍ර, පර්වත, සිංහ, ව්‍යාඝ්‍ර, දීපි ආදී යම් යම් වේශයක් හෝ මවා දක්වයි. තමා ඇතකු කොට හෝ අන් ඇතෙකු හෝ මවා දක්වයි. තමා අශ්වයෙකු කොට හෝ අන්‍ය අශ්වයෙකු හෝ මවා දක්වයි. රථ සෙනඟක් හෝ, පාබල සෙනඟක් හෝ නානාවිධ සේනා සන්නිවෙස හෝ මවා දක්වයි. මෙයින් යමක් මවනු කැමැත්තේ නම්, පඨවි කසිණාදීන් අතුරෙන් යම්කිසි ආරම්මණයකින් අභිඥාපාදක චතුර්ථ ධ්‍යානයට සමවැද එයින් නැගී කුමාර වේශයක් කැමැති වේ නම්, ඒ කුමාර වේශය ආවජ්ජනා කළ යුතු. එසේ ආවජ්ජනා කොට පරිකම්මාවශානයෙහි නැවත සමවතට සමවැද එයින් නැගී මෙබඳු කුමාරයෙක් වෙම්යි අධිෂ්ඨාන කළ යුතු. ඒ අධිෂ්ඨාන චිත්තය හා සමගම කුමාරයෙක් වේ. දෙව්දත් තෙම අජාසත් කුමරුවන් පහදවා ගැනීමට කුමාර වේශයක් මවාගත්තේ ය. අන්‍ය රූප මැවීම ද මෙසේ ම ය. මෙය **විකුබ්බණ ඍද්ධිය** නම්.

Free Distribution www.aathaapi.org

මනොමය ඍද්ධිය

මනොමය ශරීරයක් මවනු කැමැති ඍද්ධිමත්හු විසින් පෙරකීසේ පාදක වතුර්ථ ධ්‍යානයට සමවැද, එයින් නැගී පළමුව තමා කය ආවජ්ජනාකොට, පරිකම්කොට, සිදුරක් වේවායි අධිෂ්ඨාන කළ යුතු. එවිට සිදුරක් වේ. නැවත සිදුර ඇතුළත අනෙක් කයක් ආවජ්ජනා කොට පෙරකීසේ ම ඒ සිදුර ඇතුළෙහි එබඳු කයක් වේවායි අධිෂ්ඨාන කරයි. එවිට ඒ යෝගීතෙම මුදු තණ ගසින් ඇදගන්නා ගොබයක් මෙන් ද, කොපුවකින් ඇදගන්නා කඩුවක් මෙන් ද, සැව හැර යන්නා නයකු මෙන් ද, ඒ අනෙක් කය ඇදගනී. මේ **මනෝමය රූපය** ඍද්ධිමත්හු හා සමානය.

2. දිව්‍යශ්‍රොත ඥානය

යම් ආකාරයකින් ඒ **දිබ්බසොත ඤාණය** සම්පාදනය කළ යුතු ද, ඒ ආකාරය දැක්වීම් වශයෙන් භාග්‍යවතුන් වහන්සේ මෙසේ වදාළ සේක. **සො එවං සමාහිතෙ චිත්තෙ, පරිසුද්ධෙ, පරියොදාතෙ, අනඞගණෙ විගතූපක්කිලෙසෙ, මුදුභූතෙ, කම්මනියෙ ඨිතෙ, ආනෙඤ්ජප්පත්තෙ දිබ්බාය සොතධාතුයා, චිත්තාය, අභිනීහාරනමානුසක්කාය උභො සද්දෙ සුණාති, යෙ දූරෙ සන්තිකෙ චා ති''.** ඒ අධිගමය කළ චතුර්ථ ධ්‍යාන ඇති යෝගීතෙම ප්‍රථම ධ්‍යානාදී ක්‍රමයෙන් මෙසේ රූපාවචර චතුර්ථ ධ්‍යානය ලැබ, චතුර්ථ ධ්‍යානයෙන් සිත සමාධිමත්වූ කල්හි, උපෙක්ඛා සති පාරිශුද්ධියෙන් පිරිසුදුවූ කල්හි, පිරිසුදු හෙයින්ම ප්‍රභාශ්වරවූ කල්හි, පහවූ රාගාදී අඞ්ගණ ඇති කල්හි, අනඞගණ හෙයින් ම පහවූ උපක්ලෙශ ඇති කල්හි, මනාකොට වඩන ලදුව වශීභාවයට පැමිණි කල්හි, මෘදු හෙයින්ම ඍද්ධිවිධඥාන කර්මයට යොග්‍යව සිටිකල්හි නොහොත් ඍද්ධිවිධ ඥාන කර්මයට යොග්‍ය කල්හි, මෙසේ පිරිසුදු ආදී බැව්හි පිහිටි කල්හි ශ්‍රද්ධාදීන් පරිගෘහිත වන බැවින් නිශ්චල බවට පැමිණි කල්හි මිනිස්කන්හි ශබ්ද ඇසීමේ ශක්තිය ඉක්ම සිටි දෙවියන්ගේ ශ්‍රොතය වැනි

Free Distribution www.aathaapi.org

හෙයින් දිබ්බසොත යයි කියන ලද නුවණින්, දිව්‍යමය වූ ද, මනුෂ්‍යමය වූ ද දුරවූ හෝ සමීපයෙහි වූ හෝ උභයශබ්දයන් අසන්නේ ය.

දෙව්ලොවෙහිවූ දෙවියන්හට ශ්‍රද්ධා බහුලබවය, පිරිසුදුවූ දෘෂ්ටිය ය, ආනිසංස දක්නා බවය යනාදීවූ, දෙවියන් කෙරෙහි ඉපදීමට උපනිශ්‍රයවූ සුචරිත ධර්මයන් කරණකොට ගෙන උපන් හෙයින් ද, වාත, පිත්ත, සෙම් රොගාදීන්ගෙන් මිදුණු හෙයින් ද උපක්ලෙශයන්ගෙන් විනිර්මුක්ත හෙයින් ද, ඉතා දුරෙහිවූ ද, ඉතා සියුම්වූ ද ශබ්ද අරමුණු ඇසීමට පවා සමර්ථ දිව්‍යමය වූ ප්‍රසාද ශ්‍රොත ධාතුව වෙයි. එසේම දිව්‍යශ්‍රොත ඥානය ලැබූ යොගී තෙම, වීර්‍යාරම්භ වශයෙන් අභිමතාර්ථ සිද්ධිය කරන හෙයින් වීර්‍ය්‍ය භාවනා නම් වූ කුසල භාවනාවෙන් නොහොත් ප්‍රධාන සඞ්ඛාර සඞ්ඛ්‍යාත ඉඞ්ගිත භාවනායෙන් නිපන් ප්‍රඥාමයවූ, උපක්ලෙශ විනිර්මුක්ත හෙයින් දුරයෙහිවූ ද, සියුම්වූ ද, ආලම්බන පිළිගැනීමෙහි සමර්ථ හෙයින් දිව්‍යශ්‍රොතය වැනිවූයේ හෝ, දිව්‍යවිහාර සඞ්ඛ්‍යාත රූපාවචර සතර ධ්‍යානයට ඇතුලත් වූ චතුර්ථ ධ්‍යානය නිසා ලබන ලද හෙයින් ද, දිව්‍ය නම් වූ තත් සේ ශබ්ද සවභාවය අවබෝධ කරන හෙයින් ශ්‍රොත නම් වූ, ආත්මාදීන් ශූන්‍ය හෙයින් හා සවලක්ෂණය දරණ හෙයින් ධාතු නම් වූ හෝ, හුදෙක් ඇසීම් මාත්‍රය කරන හෙයින්, ශ්‍රොතය වැනි හෙයින් ශ්‍රොත ධාතු නම් වූ දිව්‍ය ඥානයෙන්, උපක්ලෙශ විනිර්මුක්ත හෙයින් පිරිසුදු වූ, මිනිසුන් විසින් සවභාවයෙන් ලබන ශබ්ද ඇසීමෙහි විෂය ප්‍රමාණය ඉක්ම, දෙවියන්ගේ, කථා ශබ්දය ඇසීමෙහිදී දෙවියන්ගේ ශ්‍රොතයට විෂය වූ ප්‍රමාණයෙහි පවත්නා හෙයින් මනුෂ්‍ය විෂය ඉක්මවා සිටියාවූ යම් ඥානශ්‍රොතයකින් දිව්‍ය මනුෂ්‍ය දෙපක්ෂයෙහි වූ ශබ්දයන් අසයි. අන්‍ය චක්‍රවාටාදී ඉතා දුර තන්හි හෝ යටත් පිරිසෙයින් තම සිරුර පිළිබඳ වූ ද උකුණු ආදීන්ගේ ද, සියලු සවිඥානක අවිඥානක ශබ්දයන් ද අසයි.

දිව්‍යශ්‍රොත ඥානය උපදවනු කැමති යෝගාවචර තෙම අභිඥාපාදක චතුර්ථ ධ්‍යානයට සමවැද, එයින් නැගී

Free Distribution www.aathaapi.org

දිව්‍යශ්‍රොත ඥනයට පරිකර්ම වශයෙන් පැවති ක්ෂණික සමාධියෙන් සමාහිත වූ චිත්තයෙන් පළමු කොට ප්‍රකෘති ශ්‍රොත ප්‍රසාදයට විෂය වූ, අරණ්‍යාදී දූර තන්හි වූ සිංහ, ව්‍යාඝ්‍රාදීන්ගේ ද මේඝ ගර්ජනාදී වූ ද ඖදාරික ශබ්දය ආවර්ජනා කළ යුතු. මෙසේ ක්‍රමයෙන් ළං ළංව අවුත් විහාරයෙහි ගෙඩිය ගසන ශබ්දය, බෙර ශබ්දය, සංඛ ශබ්දය, සාමණේර දහර භික්ෂූන්ගේ සජ්ඣායනා ශබ්දය, "කිම, සවාමිනි, කිම ඇවැත්නි" යනාදීවූ ප්‍රකෘතියෙන් කථා කරන ශබ්දය, පක්ෂි ශබ්දය, වාත ශබ්දය, පාද ශබ්දය, අව්වෙහි වියලෙන තල්පත්වල ශබ්දය, කුරුකුහුඹු ආදීන්ගේ ශබ්දය යනාදී වශයෙන් සියලු ඖදාරික ශබ්දයන්ගේ පටන් ඉතා සියුම් ශබ්දයන් දක්වා ආවර්ජනා කටයුතු.

එසේම දිව්‍යශ්‍රොත ඥනය ඉපදවීමට හේතුවූ පූර්ව-දිසාවෙහි වූ ශබ්දය ද, පශ්චිම දිසාවෙහි වූ ශබ්දය ද, උත්තර දිසාවෙහි වූ ශබ්දය ද, දක්ෂිණ දිසාවෙහි වූ ශබ්දය ද, හෙට්ඨිම දිසාවෙහි වූ ශබ්දය ද, උපරිම දිසාවෙහි වූ ශබ්දය ද, නිරිත දිසාවෙහි වූ ශබ්දය ද, ඊසාන දිසාවෙහි වූ ශබ්දය ද, වයඹ දිසාවෙහි වූ ශබ්දය ද, ගිනිකොණ දිසාවෙහි වූ ශබ්දය ද යනාදී වශයෙන් සියලු දිසා අනු දිසාවන්හි ඖදාරික වූ ද, සියුම් වූ ද සියළුම ශබ්ද මෙනෙහි කටයුතු. මෙසේ මෙනෙහි කරන කල්හි ඒ ශබ්දය ඔහුගේ ප්‍රකෘති සිතට ප්‍රකට වෙයි. පරිකර්ම සමාධි චිත්තයට වූකලී අතීශයින් ම ප්‍රකට වෙයි.

මෙසේ ශබ්ද නිමිත්ත මෙනෙහි කරන්නාවූ යෝගාවචරයාහට දිව්‍යශ්‍රොතධාතුව දැන් දැන් උපදනේ යයි කියයුතු තැනට පැමිණි කල්හි, අරමුණුවූ ශබ්ද අතුරෙන් යම් කිසි ශබ්දරම්මණයක් අරමුණු කොට මනොද්වාරාවජ්ජන චිත්තය නිරුඬවූ කල්හි තිකඛප්‍රාඥ, මන්දප්‍රාඥයන්ගේ වශයෙන් ජවනයන් සතරක් හෝ පසක් උපදී. තිකඛප්‍රාඥයාහට උපදනා උපචාර, අනුලෝම ගොත්‍රභූ යන කාමාවචර ජවන් තුනට අනතුරුව ද, මන්දප්‍රාඥයාහට උපදනා පරිකර්ම, උපචාර, අනුලෝම, ගොත්‍රභූ යන

Free Distribution www.aathaapi.org

කාමාවචර ජවන් සතරට අනතුරුව ද, සතරවනුව හෝ පස්වනුව හෝ රූපාවචර චතුර්ථධ්‍යාන අර්ථ සිත උපදී. ඒ චතුර්ථ ධ්‍යාන සිතෙහි උපදනා ඥානය **දිව්‍යශ්‍රෝත ධාතු** නම් වේ.

මේ දිව්‍යශ්‍රෝතධාතුව සිදිර කොට පවත්වාගනු කැමති යෝගාවචර තෙම, පාදක චතුර්ථ ධ්‍යානයට අරමුණු වූ කසිණ නිමිත්ත මෙනෙක් තැන පැතිරේවායි මෙනෙහි කරන්නේ ය. එවිට කසිණ නිමිත්ත එතෙක් තැන පැතිරේ. අනතුරුව ඒ යෝගී තෙම පාදක ධ්‍යානයෙන් නැගී එහි වූ ශබ්දය ආවර්ජනා කෙරේ. පළමු කොට මෙතෙක් තැන ශබ්දය අසම්සි එක් අහලක් පමණ තැන පිරිසිඳ වැඩිය යුතු. අනතුරු දැහුල්, සතරහුල්, අටහුල්, වියන්, රියන්, ඇතුලු ගැබ, පමුඛය, ප්‍රාසාදය, පිරිවෙණ, සංඝාරාමය ගොදුරු ගම ජනපදාදී වශයෙන් ක්‍රමයෙන් සක්වළ තෙක් ද, එයින් පිටතද පිරිසිඳ වැඩිය යුතු. මෙසේ ලබන ලද අභිඥා ඇති යෝගී තෙම පාදක ධ්‍යානාලම්බනයෙන් සම්මර්ශනය කරණ ලද්දුව ශරීරය ඇතුළත වූ ශබ්දය නැවත පාදක ධ්‍යානයට සමනොවැද දිව්‍යශ්‍රෝත ඥානයෙන් ම අසන්නේ ය. මෙසේ අසන්නේ ද බොහෝ ලොවතෙක් සක්, බෙර, පණවාදී ශබ්දයෙන් එකකොලාහලවූයේ ද වෙයි. ශබ්ද බෙදා අසනු කැමැතිවූයේ නම් ඒ එක එක ශබ්දයක් පාසා නැවත නැවත පාදක ධ්‍යානයට සමවැදිය යුතු. එවිට මේ බෙර හඬය මේ සක් හඬය යනාදී වශයෙන් නියම කොට පිරිසිඳ දත හැකි වේ.

3. පරචිත්ත විජානන ඥානය

(චෙතොපරිය ඤාණය)

තමාගෙන් අන්‍යවූ සත්ත්වයන්ගේ සිතෙහි සවභාවය පිරිසිඳ දන්නා ඉවණ **පරචිත්තවිජානන ඥානය** හෙවත් **චෙතෝ පරිය ඤාණ** නම්. **පරිය** ශබ්දයෙන් පිරිසිඳ දැනීම අදහස් කරන හෙයින් චිත්තයේ සරාගාදී සවභාවය පිරිසිඳ දැනීම චෙතෝ පරිය නම් වේ.

Free Distribution www.aathaapi.org

මේ චෙතෝ පරිය ඤාණය ඉපදවීමට දිව්‍යචක්ෂුරභිඥානය පරිකර්ම වශයෙන් පවතී. එ හෙයින් චෙතෝ පරිය ඤාණය උපදවනු කැමැති යෝගාවචර තෙම පළමුකොට දිව්‍යචක්ෂුරභිඥානය උපදවාගත යුතු. හෙතෙම පළමුකොට රූපාවචර චතුර්ථ ධ්‍යානය උපදවා, එය සථිර ඛවට පමුණුවා, දිව්‍යචක්ෂුරභිඥානය ද උපදවාගෙන අන්‍ය පුද්ගලයෙකුගේ හෙවත් පරසන්තානගත හෘදයවස්තුව බැලිය යුතු. මේ හෘදයමාංස පිණ්ඩය පිටතින් පියුම් කැකුළක බදු සටහන් ඇත්තේ ය. ඇතුළත වැටකොලු කොස්සක් වැනි ය. එය ඇසුරුකොට චතුසමුට්ඨානික රුධිරය පවතී. ඒ චතුසමුට්ඨානික රුධිරය නිසා හෘදයවස්තු රූපය සහිතවූ වස්තුදසක රූපකලාප පවතී. මනොද්වාරයෙන් අරමුණු ගෙන උපදනා සිත් මේ හෘදයවස්තුරූපය වස්තුකොට උපදී.

දිව්‍යචක්ෂුරභිඥානලාභී යෝගාවචර තෙම ඒ හෘදය ඇසුරු කොට පවත්නා රුධිර සඞ්ඛ්‍යාත චතුසමුට්ඨානික රූපයන්ගේ වණ්ණය බැලීමෙන් සරාගාදී ප්‍රභෙදවූ සිත බැලිය යුතු.

සොම්නස් සිතක් පවත්නා කල්හි ඒ ලෙය විලිකුන් නුගඵලයක් මෙන් රතු පැහැ ඇත්තේ වේ.

දොම්නස් සිතක් පවත්නා කල්හි විලිකුන් දඹ ඵලයක් මෙන් කලු පාට වේ.

උපෙක්ෂා සිතක් පවත්නා කල්හි පහන් තලතෙලක් බඳු පැහැ ඇති වේ.

ඒ අනුව බැලීමෙන් මේ සිත **සොමනස්සින්ද්‍රිය** සහගත යයි ද, මේ සිත **දොමනස්සින්ද්‍රිය** සහගත යයි ද, මේ සිත **උපෙක්ඛින්ද්‍රිය** සහගත යයි ද දැනගනී. මෙසේ දිව්‍යචක්ෂුරභිඥානයෙන් අනුමාන වශයෙන් සිත දැනගත් පසු නැවත නැවත නුවණ මෙහෙයවා සෙවීමෙන් චෙතොපරියඤාණය

Free Distribution www.aathaapi.org

ශක්තිමත් බවට පැමිණ වියයුතු. හෙතෙම මෙසේ සොම්නස්සින්ද්‍රිය, දෙමනස්සින්ද්‍රිය, උපෙක්ඛින්ද්‍රිය වශයෙන් ව්‍යවස්ථාකොට පාදක ධ්‍යානයට සමවැද, එයින් නැගී "මොහු සිත දනිමි. මොහු සිත දනිමි" යි පරිකර්මකොට චෙතොපරිය ඤාණය දැන් උපදනේ යයි කිවයුතු තැනට පැමිණි කල්හි එසේ උපදනා සිත අරමුණු කොට මනොද්වාරාවජ්ජන සිතක් උපදී. එයට අනතුරුව පෙරකීසේ කාමාවචර ජවන් පසක් හෝ සතරක් හෝ උපදී. එයින් පසු පස්වැනිව හෝ සතර වැනිව හෝ රූපාවචර චතුර්ථ ධ්‍යාන සිත උපදී. ඒ සිත හා යෙදුණු ප්‍රඥා චෛතසිකය **චෙතොපරිය ඤාණය** නම් වේ.

අභිඥාලාභී යෝගාවචර තෙම මෙසේ පරසන්තානගත සිත් දැනගැනීම පිණිස පරිකර්මකොට, ප්‍රත්‍යක්ෂ වශයෙන් දැනීමෙන් එය ප්‍රකට කෙරේ. නැවත නැවත සමවැදීමෙන් ශක්තිමත්වූ කල්හි ක්‍රමයෙන් සියලුම කාමාවචර, රූපාවචර, අරූපාවචර සිත් සරාගාදී ප්‍රභෙද වශයෙන් දැනගන්නේ ය. අරූපතලයෙහි හදය වස්තුරූප නැති හෙයින්, කාමාවචර, රූපාවචර සිත් බලා මනා පුරුද්දක් ඇති යෝගාවචර තෙම සිනින් සිතට සංක්‍රමණයවීම් වශයෙන් හෝ ආවර්ජනා බලයෙන් හෝ දෙළොස් අරූපාවචර සිත් දැන ගන්නේ ය.

චෙතොපරිය ඤාණයෙන් පරසිත් බලන්නාවූ යෝගාවචරයා ඒ සිත් සියල්ල සරාගාදිවූ සොළොස් ප්‍රභෙදයන්ගේ වශයෙන් බලන්නේ ය. ඒ මෙසේයි.

1. සරාගං වා චිත්තං සරාගං චිත්තන්ති පජානාති– රාගය සහිත වූ සිත සරාග සිත වශයෙන් බලන්නේ ය. මෙහි සරාග සිත නම් අටවැදෑරුම් ලොභසහගත සිතය. දෙළොස් අකුසල් සිත් අතුරෙන් ලොභමූල සිත් අටෙහි ලොභ සඞ්ඛ්‍යාතවූ රාගය යෙදුණු හෙයින් **සරාග** නම් වේ.

2. විතරාගං වා චිත්තං විතරාගං චිත්තන්ති පජානාති– වීතරාග හෙවත් රාගය හා නොයෙදුණු සිත අවශේෂවූ චාතුර්භූමික කුසල් සිත් හා අව්‍යාකෘත සිත් සත්සැත්තැව්

Free Distribution www.aathaapi.org

මෙහි වීතරාග සිත් නම්. දෙෂමූල සිත් දෙක හා මෝහමූල සිත් දෙක යන අකුසල් සිත් සතර මෙහි ඇතුලත් නො වේ. ඇතැම් ආචාය්‍ය කෙනෙක් ඒ සතර ද ඇතුලත් කොට වීතරාග සිත් අසූඑකකැයි කියති.

3. සදෙසං වා චිත්තං සදෙසං චිත්තංති පජානාති- දෙෂමූල අකුසල් සිත් දෙක **සදෙස සිත්** නම් වේ.

4. විතදෙසං වා චිත්තං විතදෙසං චිත්තංති පජානාති- සෙසු කුසල් සිත් හා අව්‍යාකෘත සිත් සත්සැත්තෑව **විතදෙස සිත්** නම්. මෙහි දී අකුසල් සිත් අතුරෙන් ලොභමූල සිත් අට හා මොහමූල දෙසිතය යන දස අකුසල චිත්තයන් ඇතුළත්වී නැත. ඇතැම් ආචාය්‍ය කෙනෙක් ඒ දසය ද ඇතුළත් කොට විතදෙස සිත් සත් අසූවෙකැයි කියති.

5. සමොහං වා චිත්තං සමොහං චිත්තංති පජානාති- මොහමූල දෙසිත **සමොහ** සිත් නම්. සියලුම දෙලොස් අකුසල චිත්තයන්හි මොහය යෙදෙන බැවින් දෙලොස් අකුසල් සිත් ම **සමොහ සිත්** යයි ද කියනු ලැබේ.

6. විතමොහං වා චිත්තං විතමොහං චිත්තංති පජානාති- සෙසු කුසල් සිත් හා අව්‍යාකෘත සිත් සත්සැත්තෑව **විත මොහ** සිත් නම්.

7. සංඛිත්තං වා චිත්තං සංඛිත්තං චිත්තංති පජානාති- අරමුණෙහි හැකිලෙන හෙයින් ඒන - ම්බ සහගත වූ සසඞ්ඛාරික අකුසල් සිත් පස **සංඛිත්තවූ** සිත් නම්.

8. විකඛිත්තං වා චිත්තං විකඛිත්තං චිත්තංති පජානාති- නොසන්සුන් බව ඇති උඬච්චසම්ප්‍රයුක්ත සිත **විකඛිත්ත** සිත නම්. දෙලොස් අකුසල් සිත්හිම උඬච්චය යෙදෙන හෙයින් දෙලොස් සිත් ම **විකඛිත්ත** සිත් යයි ද කියනු ලැබේ.

Free Distribution www.aathaapi.org

9. මහගහගතං වා චිත්තං මහගහගතං චිත්තංති පජානාති- කෙලෙසයන්ගේ විෂකම්භනයට සමත්වූ හෙයින් ද, විපුලඵල ලබාදෙන හෙයින් ද, මහත් බවට පැමිණි හෙයින් ද, උලාරවූ ඡන්ද, විරිය, චිත්ත විමංසාදීන්ගේ වශයෙන් පිළිපන් හෙයින් ද රූපාවචර සිත් පසළොසත් අරූපාවචර සිත් දෙළොසත් යන සිත් සත්විස්ස මහගහත සිත් නම්.

10. අමහගහතං වා චිත්තං අමහගහතං චිත්තංති පජානාති- රූපාවචර අරූපාවචර සිත් සත්විසස හැර ඉතිරි දෙසැටක් සිත් අමහගහත සිත් නම්.

11. සඋත්තරංවා චිත්තං සඋත්තරං චිත්තංති පජානාති- සියලුම ත්‍රෛභූමික, එනම් කාමාවචර, රූපාවචර, අරූපාවචර යන ලෞකික සිත් සඋත්තර සිත් නම්.

12. අනුත්තරං වා චිත්තං අනුත්තරං චිත්තංති පජානාති- ලොකොත්තර සිත් අට අනුත්තර සිත් නම්.

13. සමාහිතං වා චිත්තං සමාහිතං චිත්තංති පජානාති- උපචාර සමාධියට හෝ අප්පණා සමාධියට හෝ පැමිණි සිත් සමාහිත සිත් නම් වේ.

14. අසමාහිතං වා චිත්තං අසමාහිතං චිත්තංති පජානාති- එසේ උපචාර සමාධියට හෝ අප්පණා සමාධියට නො පැමිණි සිත් අසමාහිත සිත් නම්.

15. විමුත්තං වා චිත්තං විමුත්තං චිත්තංති පජානාති- **තදඞ්ගවිමුක්තිවශයෙන්** කෙලෙසුන්ගෙන් විනිර්මුක්ත වූ හෙවත් මිදුණු කාමාවචර කුසල් සිත ද.

විෂ්කම්භන විමුක්තිවශයෙන් කෙලෙසුන් ගෙන් මිදුණ රූපාවචර, අරූපාවචර සිත් ද,

සමුච්ඡේද විමුක්තිවශයෙන් කෙලෙසුන්ගෙන් මිදුණු මාර්ග සිත් ද,

Free Distribution www.aathaapi.org

පවිපස්සද්ධි විමුක්ති වශයෙන් කෙලෙසුන්ගෙන් මිදුණු ලොකොත්තර ඵල සිත් සතර ද,

නිස්සරණ විමුක්ති වශයෙන් කෙලෙසුන්ගෙන් මිදුණු මාගීඵල සිත් දෙකොටස ද විමුක්ති සිත් නම්.

16. අවිමුත්තං වා චිත්තං අවිමුත්තං චිත්තංති පජානාති- මෙසේ පස්ඳහ විමුක්තීන්ගේ වශයෙන් කෙලෙසුන් කෙරෙන් නොමිදුණු සිත් අවිමුක්ත සිත් යයි දන්නේය.

4. පුබ්බේනිවාසානුස්සති ඥානය

පෙර ජාතීන්හි කාම, රූප, අරූප භවයන්හි පැවති සකඬ පරම්පරාව සිහි කිරීමට සමත් වූ සමාධිය හා එක්ව පැවති ඥානය **පුබ්බේනිවාසානුස්සතිඤාණ** නම්. මේ ඥානය උපදවාගත් යෝගාවචර තෙම නොයෙක් භව, යොනි, ගති, විඤ්ඤාණස්ථිති සත්ත්වාවාසාදී වශයෙන් අනෙක ප්‍රකාර වූ නාම, ගෝත්‍රාදී ආකාරයෙන් අනතුරු අතීත භවය ආදිකොට ඒ ඒ භවයෙහි පැවති සකඬ, පටිපාටි වශයෙන් හෝ, චුති-පටිසන්ධි වශයෙන් හෝ පිළිවෙලින් නුවණින් අනුගමනය කොට සිහි කරයි. එසේ සිහි කරන පුද්ගලයෝ සදෙනෙකි. එනම්:-

1. නීජ්ඣකයා- මේ ශාසනයෙන් පිටත්හි වූ කම්වාදී ක්‍රියාවාදී තාපසාදීහු ඉකුත් සතලිස් කල්පයක් කල් සිහි කෙරෙති. එය ද සකඬ පටිපාටිය වශයෙන් සිහි කරති. නාම-රූප ධර්මයන් පිරිසිඳ දන්නා විදර්ශනා ඥානය නැති හෙයින් ඔහු දුර්වල ප්‍රඥාවෙන් යුක්තවූ වෙති.

2. ප්‍රකෘති ශ්‍රාවකයෝ- අග්‍රශ්‍රාවක, මහාශ්‍රාවකයන් හැර අනිකුත් බුඬශ්‍රාවකයෝ ප්‍රකෘති ශ්‍රාවකයෝ ය. ඒ ප්‍රකෘති ශ්‍රාවකයෝ බලවත් ප්‍රඥා ඇති හෙයින් සකඬ පිළිවෙලින් හෝ චුතිප්‍රතිසන්ධි පිළිවෙලින් හෝ කල්ප සීයක්, දහසක් හෝ සිහි කෙරෙති.

Free Distribution www.aathaapi.org

3. අසූමහා ශ්‍රාවකයෝ- කල්ප ලක්ෂයක් චුති ප්‍රතිසන්ධි ක්‍රමය අනුව සිහි කෙරෙති.

4. අග්‍රශ්‍රාවක දෙනම- එකාසඞ්ඛ්‍ය කල්ප ලක්ෂයක් චුතිප්‍රතිසන්ධි පිළිවෙළින් සිහි කෙරෙති.

5. පසේබුදුවරයන් වහන්සේලා- දෙයාසඞ්ඛ්‍ය කල්ප ලක්ෂයක් චුති-ප්‍රතිසන්ධි පිළිවෙලින් සිහි කෙරෙති.

මහාශ්‍රාවක, අග්‍රශ්‍රාවක හා පසේබුදුවරයන්ගේ මේ කාල පරිච්ඡේදය උන්වහන්සේලාගේ අභිනීහාරය හා බෝධි-සම්භාරය පුරණ කාලය වශයෙන් දක්වන ලදී.

6. සම්‍යක් සම්බුදුන් වහන්සේට සකෘඞ්ක පටිපාටියක් හෝ, චුති-පටිසන්ධි පටිපාටියක් හෝ කාල නියමයක් හෝ නැත්තේ ය. කෝටිගණන් කල්ප අත්හැර යම් තැනක් බලනු කැමැති නම් ඒ තැන ප්‍රකට වේ. එසේ බලන්නාහු ද සිංහ ගතිකව, වාලවේධයෙහි සමත්, සරභඞ්ගාදී ධනුර්-ධරයන් විසින් විදිනා ලද හීය, අතර ගස් වැල් ආදියක නොං ගැටී, ඉලක්කය ම විදපියන්නාක් මෙන්, අතරතුර ජාතීන්හි නොං ගැටී අභිමත ජාතියෙහි නුවණ පැමිණ සිටී.

මේ පුබේනිවාස අනුසමරණය ද ඒ ඒ පුද්ගලයන්ගේ වශයෙන් වෙනස් වේ.

තීක්ඛිකයෝ- කණමැදිරි එළියෙන් බලන්නාක් මෙන් ද

ප්‍රකෘති ශ්‍රාවකයෝ- පහන් එළියෙන් බලන්නාක් මෙන් ද,

මහා ශ්‍රාවකයෝ- ගිනිගුලකින් බලන්නාක් මෙන් ද,

අග්‍ර ශ්‍රාවකයෝ- ඕසධිතාරකා එළියෙන් බලන්නාක් මෙන් ද,

පසේබුදුවරයෝ- සඳ එළියෙන් බලන්නාක් මෙන් ද,

Free Distribution www.aathaapi.org

සම්‍යක් සම්බුදුවරයෝ- මධ්‍යාහ්න සූර්‍යාලෝකයෙන් බලන්නාක් මෙන් ද ප්‍රකට වේ.

තව ද **තීර්‍ථකයන්ගේ** පූර්‍වේනිවාසානුස්මරණය අන්ධ-යාගේ සැරයටි කොණ ගෙන යාම මෙන් ද,

ප්‍රකෘති ශ්‍රාවකයන්ගේ ඥානය- තනි ඒදණ්ඩෙහි යාමක් මෙන් ද,

මහා ශ්‍රාවකයන්ගේ ඥානය- පුවරුහෙයකින් යන්නාක් මෙන් ද,

අග්‍ර ශ්‍රාවකයන්ගේ ඥානය- ගැළක් යා හැකි හෙයක යන්නාක් මෙන් ද,

පසේබුදුවරයන්ගේ ඥානය- පා මගෙක යන්නාක් මෙන් ද,

සම්‍යක් සම්බුදුවරයන්ගේ ඥානය- මහා සකට මාගීයෙක යන්නාක් මෙන් ද ප්‍රකට වේ.

පුබ්බේනිවාසානුස්සති ඥානය ලබනු කැමති ආදි කාර්මික යෝගාවචර භික්ෂුව පසුබත නොහොත් පිණ්ඩපාත-යෙන් වැළකී රහසිගතව, හුදකලාව හිඳ, කසිණාරම්මණය වඩා පිළිවෙලින් රූපාවචර චතුර්ධ්‍යානයට සමවැද, අනතුරුව අභිඥාපාදක චතුර්ථ ධ්‍යානයෙන් නැඟි, සියලු කටයුතු වලට පසුව වූ ඒ නිදීම සිහි කළයුතු. එතැන් සිට පිළිවෙලින් ආසන පැනවීම ය, සෙනසුනට ඇතුල්වීම ය, පාසිවුරු තැන්පත් කිරීම ය, අහර අනුභව කරන කාලය, ගමින් ආපසු ආ කාලය, ගමෙහි පිඬුසිඟා වඩින කාලය, පිඬුපිණිස ගමට වදනා කාලය, විහාරයෙන් නික්මෙන කාලය, දැහැබ්, මහබෝ වඳින කාලය, පාත්‍රය සෝදනා කාලය, පාත්‍රය, පිළිගන්නා කාලය, පාත්‍රය ගන්නට පෙර මුව දෙවීම තෙක් කළ දෙය ද, උදැසන කාලයෙහි කළ දෑය ද, මධ්‍යම යාමයෙහි කළ දෙය ද, ප්‍රථම යාමයෙහි කළ දෙය ද, මෙසේ ප්‍රතිලෝම වශයෙන් සියලු රෑ දවල්

Free Distribution www.aathaapi.org

කළ දැය ද, ආවජ්ජනා කළ යුතු. මෙකී කරුණු ප්‍රකෘති සිතට ද ප්‍රකට වේ. පරිකර්ම සමාධි චිත්තයට අතීශයින් ම ප්‍රකට වේ ඉදින් යම්කිසිවක් ප්‍රකට නොවේ ද, නැවත පාදක ධ්‍යානයට සමවැද, එයින් නැගී මෙනෙහි කළ යුතු. මෙතෙකින් පහනක් දැල්වූ කල්හි මෙන් ප්‍රකට වෙයි.

මෙසේ ප්‍රතිලෝම වශයෙන් දෙවෙනි දවසය, තුන්වන දවසය, සතරවන දවසය, පස්වන දවසය, දසවන දවසය, අර්ධමාසය, මාසය, අවුරුද්දය, දස වසය, විසි වසය යනාදී ක්‍රමයෙන් මේ ආත්මභාවයෙහි ප්‍රතිසන්ධිය තෙක් ආවජ්ජනා කටයුතු. මෙසේ මෙනෙහි කොට නැවත මෙයට අනතුරු අත්බැව්හි චුතික්ෂණයෙහි පැවැති නාම රූප ආවර්ජනා කටයුතු. අභිඥා සඳහා පුරුදු කරණ ලද නුවණ ඇති භික්ෂුව ප්‍රථම වාරයෙහි ම ප්‍රතිසන්ධිය උගුළුවා චුතික්ෂණයෙහි පැවැති නාම-රූපයන් බැලීමට සමත් වේ. පූර්භවයෙහි පැවැති නාම-රූපයෝ ඉතිරියක් නැතිව ම නිරුඬවිය. අනෙක් කර්මයෙකින් හටගත් නාම-රූප පහළ විය. එහෙයින් ඒ නාම-රූපයන් සැඟවී සිටින සථානය හාත්පසින් වැසුණු ඝනාන්ධකාරය මෙන් අප්‍රකට වේ ම ය. නුවණ මද පුද්ගලයාහට ඒ නාම-රූපයන් දැකීම ඉතා දුෂ්කරය. එහෙයින් ඔහු "ප්‍රතිසන්ධිය උගුළුවා චුතික්ෂණයෙහි පැවැති නාම-රූප දැකීමට නො හැකි වෙමියි" වියර්‍ය නොහළ යුතු. ඔහු විසින් පාදක ධ්‍යානයට නැවත නැවත සමවැද එයින් නැඟ නැඟ ඒ සථානය ආවජ්ජනා කටයුතු.

යම්සේ ශකතිමත් පුරුෂයෙක් කුටාගාර කර්ණිකාවක් කරණු සඳහා මහාරුකක් සිඳින්නේ, එහි සාඛාවන් සිඳීමෙන් ම පොරොවෙහි මුවහත නැති වී ගියේ නම්, ඔහු එපමණකින් මහාරුක සිඳිය නො හැකි යයි පසුබට නොවී එය කම්හලට ගෙනගොස් මුවහත් තබා ගෙනවුත් නැවත රුක සිඳින්නේ ය. මෙසේ රුක සිඳින්නාවූ ඔහුගේ පොරොවෙහි මුවහත නැවත නැවත නැතිවී ගියේ නම් හෙතෙම නැවත නැවතත් එය කම්හලට ගෙන ගොස්

Free Distribution www.aathaapi.org

මුවහත් තබා ගෙනවුත් රුක සිඳින්නේ ය. මෙසේ ඔහු පළමු සිඳි තැන් නැවත නොසිඳිය යුතු හෙයින් ද, නොසිටු තැන් ම සිඳිය යුතු වන හෙයින් ද නොබෝකලෙකින් ඒ මහාරුක බිම හෙලන්නේ ය. එපරිදෙන් ම යෝගාවචර තෙම පාදක ධ්‍යානයෙන් නැගී, පළමු ආවජ්ජනා කළ තැන් නැවත ආවජ්ජනා නොකොට ප්‍රතිසන්ධියම ආවජ්ජනාකරන්නේ නොබෝ කලෙකින් ම ප්‍රතිසන්ධිය උගුළුවා චුතික්ෂණයෙහි පැවැති නාම-රූපයන් අරමුණු කරන්නේ ය.

මේ උපමායෙහි කූටාගාර කර්ණිකාව මෙන් පූර්වේ-නිවාසානුස්සති ඥානය ද, මහා රුක මෙන් පූර්භවයෙහි චුතික්ෂණයෙහි පැවැති නාම-රූප ධර්ම ද, ශාඛාවන් මෙන් මේ භවයෙහි ඒ හා සම්බන්ධ චිත්තය ද, මුවහත් පොරෝ-වෙන් සිඳින්නාක් මෙන් පරිකර්ම භාවනාද, කම්හල මෙන් පාදක ධ්‍යානය ද දතයුතු.

මෙසේ පසුවම වූ භිඳීමෙහි පටන් ප්‍රතිසන්ධිය තෙක් අරමුණු කොට පැවැති ඥානය පූර්වේනිවාසානුගතඥානය නොවේ. එය **පරිකර්ම සමාධි ඥානය** වේ. යම් කලෙක ඒ යෝගාවචරයාහට ප්‍රතිසන්ධිය ඉක්මවා පූර්භවයෙහි වූ චුතික්ෂණයෙහි පැවැති නාම-රූප අරමුණු කොට මනොද්වා-රාවර්ජන සිත උපදී ද, ඒ සිත නිරුඬවූ පසු එයම අරමුණු කොට ජවන් සිත් සතරක් හෝ පසක් ! උපදී. එයින් පූර්වූ පරිකර්මාදි සිත් කාමාවචර ය, පශ්චිම වූ සිත රූපාවචර චතුර්ථ ධ්‍යාන අර්පණා සිත වේ. ඒ රූපාවචර චතුර්ථ ධ්‍යාන චිත්තය හා සමග උපදනා ඤාණය **පුබ්බේනිවාසානුස්සති ඤාණ** නම්. ඒ ඤාණයෙ හා සමග යෙදුණු සතිය කරණ කොට අනෙකවිධ වූ පූර්වේනිවාස අනුස්මරණය කෙරේ.

පූර්වේනිවාසයන් මෙසේ සිහිකරන්නාවූ අභිඥාලාභී පුද්ගල තෙම, එක් ජාතියක් හෝ දෙකක් හෝ තුනක් හෝ ඒ ඒ ජාතීන් පිළිබඳ සකඛ සන්තතිය හෝ, ජාතිදහයක් හෝ නොයෙක් සංවට්ට විවට්ට කල්ප හෝ ආකාර සහිතවූ, උද්දේස සහිතවූ අනෙක ප්‍රකාර වූ පූර්වේනිවාසය සිහි කරයි.

Free Distribution www.aathaapi.org

එක් භවයක් පිළිබඳ වූ, එක් කමියෙන් නිපත් ප්‍රතිසන්ධිය මුල් කොට ඇති, චුතිය අවසන් කොට ඇති සකඣ සන්තතියට එක් ජාතියක් යයි කියනු ලැබේ.

සංවට්ට කල්පය නම් පිරිහෙන්නාවූ නොහොත් විනාශවන්නාවූ කල්පයයි, විවට්ට කල්පය නම් වැඩෙන්නාවූ කල්පයයි, කල්පයන් පිළිබඳ විස්තරය යට දක්වන ලද හෙයින් එය බලා දත යුතු.

මෙසේ නොයෙක් ජාති, කල්පාදිය සිහිකරන්නාවූ යෝගී තෙම, අසුවල් ජාතියෙහි හෝ සංවට්ට කල්පයෙහි හෝ අසුවල් භවයෙහි හෝ අසුවල් යෝනියෙහි හෝ අසුවල් ගතියෙහි හෝ අසුවල් විඤ්ඤාණට්ඨිතියෙහි හෝ අසුවල් සත්ත්වාවාසයෙහි හෝ අසුවල් සත්ත්වනිකායෙහි හෝ උපන්නෙමි. එකල්හි මම මෙනම් ඇත්තෙක් වීමි. මෙනම් ගෝත්‍ර ඇත්තෙක් වීමි. නාම, ගෝත්‍රාදිය මෙන් ම වණ්ණ, සමපත්, රූඤ බව, ප්‍රණීත බව, ජීවිකාව, සුව-දුක් බහුල බව හෝ අල්පායුෂ්ක බව හෝ දීඝායුෂ්ක බව හෝ ඇත්තෙක් වීමි යනාදී වශයෙන් සිහිකරන්නේ ය. ඒ භවයෙහි හවුරුදු සියයක් හෝ නෙවසඤ්ඤානාසඤ්ඤ භවයෙහි නම් මහාකල්ප අසූසාර දහසක් හෝ වැස, ඒ භව, යොනි, ගති, විඤ්ඤාණට්ඨිති සත්ත්වාවාස, සත්ත්වනිකායයෙන් චුතව අසුවල් භවයෙක හෝ යොනියෙක හෝ ගතියෙක හෝ විඤ්ඤාණට්ඨියෙක හෝ සත්ත්වාවාසයෙක හෝ, සත්ත්වනිකායක හෝ උපන්නෙමි. එයින් ද චුතව අසුවල් අසුවල් තැන උපන්නෙමි. එහිදී නාම ගොත්‍රාදිය මෙසේ විය යනාදී වශයෙන් සිහි කරන්නේ ය.

මෙපරිද්දෙන් මේ පූර්වේනිවාසානුස්සති ඤාණයෙන්, අසුවල් තැන ඉපිද, එයින් චුතව අසුවල් තැන ඉපිද, මෙනම් ක්ෂත්‍රිය කුලයෙහි හෝ මෙනම් බ්‍රාහ්මණ කුලයෙහි හෝ මෙනම් වණ්ණාදියෙන් යුක්තවීමි යි ආකාර වශයෙන් ද, නාමගෝත්‍රාදී උද්දෙස වශයෙන් ද, නානාවිධ වූ පූර්වේනිවාස සිහි කරන්නේ ය.

Free Distribution www.aathaapi.org

5. චුතූපපාත ඤාණය

සත්ත්වයන්ගේ චුති උත්පත්ති දක්නා ඤාණය **චුතූපපාත ඤාණ** නම් වේ. දිව්‍යචක්ෂුරභිඥානයෙන් ද චුති උත්පත්ති දක්නා හෙයින් මෙයට **දිබ්බචක්ඛු ඤාණය** යයි ද කියනු ලැබේ.

මිනිසුන්ගේ මසැස පිළිබඳ දර්ශනොපචාරය ඉක්ම සිටි නොහොත් මිනිස් ඇසින් නොදැක්කහැකි සූක්ෂම රූපාදිය දැකීමට සමත්වූ, දිව්‍යමය ප්‍රසාද චක්ෂුෂයෙන් බලන්නාක් මෙන් සියුම් රූපාදිය දක්නා මේ දිව්‍යචක්ෂුරභිඥානයෙන් යුක්තවූ යෝගාවචර තෙම වූතවන්නාවූ ද, උපදින්නාවූ ද සත්ත්වයන් දකී. යමෙක් චුතිය පමණක් දැක, උත්පත්තිය නො දක්නේ නම් හෙතෙමේ උච්ඡේද දෘෂ්ටිය ගන්නේ ය. යමෙක් චුතිය නොදැක උත්පත්තිය පමණක් දකීද හෙතෙමේ අභිනව සත්ත්වයන් පහළ වන්නේ යයි දෘෂ්ටි ගනී. යමෙක් චුතියත් උත්පත්තියත් යන දෙකම දකී නම්, හෙතෙමේ මේ උභය දෘෂ්ටින් ගෙන් මිදුණු පිරිසුදු දෘෂ්ටියක් ඇති කෙනෙක් වේ. අභිඥාලාභී බුද්ධපුත්‍රයෝ වනාහි චුති උත්පත්ති දෙකම දක්නා හෙයින් දිට්ඨි විසුද්ධත්වයට පැමිණියාහු වෙති. චුති උත්පත්ති දක්නා කල්හි දිව්‍යචක්ෂුරභිඥානයට අරමුණු වන්නේ චුතියට ආසන්නවූ ද, එකෙණෙහි ම උපන්නාවූ ද සත්ත්වයෝ යි. රූපය පිළිබඳ චුති, උත්පාද ක්ෂණයන් ඉතා සියුම් බැවින් එය අභිඥා සිතට හමු නොවේ.

මේ දිවැස් නුවණින් සත්ත්වයන් බලන්නාවූ යෝගාවචරයාහට මොහ සම්ප්‍රයුක්ත අකුසල කර්මයෙන් උපන්නාවූ ජාති, කුල, භොගාදීන්ගේ වශයෙන් හීන වූ, ගර්හා කටයුතු බවට පැමිණි, ලාමක කොට දක්නා ලද, හීන සත්ත්වයෝ ද හමුවෙත්.

එසේම, අමොහ සම්ප්‍රයුක්ත කුසල කර්මයෙන් නිපත්, සහේතුක ප්‍රතිසන්ධි ලැබූ ප්‍රණීත වූ සත්ත්වයෝ ද හමු වෙත්.

Free Distribution www.aathaapi.org

තවද අදොෂ සම්ප්‍රයුක්ත කුසල කර්මයෙන් නිපන්, ඉෂ්ට වර්ණාදියෙන් යුක්ත හෙයින් සුවර්ණ සත්ත්වයන් ද.

දොෂ සම්ප්‍රයුක්ත අකුසල කර්මයෙන් නිපන් හෙයින් අනිෂ්ටවූ ද, අකාන්තවූ ද, අමනාපවූ ද, විරූපවූ ද, රූප ඇති **දුර්වර්ණ** සත්ත්වයන් ද,

අලොභ සම්ප්‍රයුක්ත කුසල කර්මයෙන් නිපන් හෙයින් ආඪ්‍ය වූ, මහඩන ඇති, **සුඛාති** පුද්ගලයන් ද,

ලොභ සම්ප්‍රයුක්ත අකුසල කර්මයෙන් නිපන් හෙයින් දිළිඳු වූ, සවලප වූ ආහාර-පාන ඇති **දුඛාති** පුද්ගලයන් ද දකිනු ලැබේ.

එපමණක් නොව යම් සත්ත්වයෙක් යම් කර්මයක් කොට යම් භවයෙක උත්පත්තිය ලැබුයේ නම් ඒ කර්මය ද දකී. එයට **යථාකම්මූපග ඤාණය** යයි කියනු ලැබේ. එසේම අනාගත භවයට හේතු වන **කර්මය** ද **අනාගතංස ඤාණයෙන්** බලයි.

යථාකම්මූපග ඤාණය උපදවනු කැමැති දිව්‍යචක්ෂු-රභිඥානලාභී යෝගාවචර තෙම, නිරයෙහි වූ සත්ත්වයෙකු දකිනු කැමැති නම්, නිරය අභිමුඛ කොට ධ්‍යානාලෝකය පතුරුවා නිරයෙහි වූ සත්ත්වයන් දිව්‍යඥානයෙන් ප්‍රත්‍යක්ෂයේ දැක, ඒ සත්ත්වයන්ගේ නිරයෙහි උපන් කර්මය බැලීමට කැමැතිවන්නේ, පාදක චතුර්ථ ධ්‍යානයට සමවැද, එයින් නැගී "මේ සත්ත්වයා කවර නම් කර්මයක් කොට නිරයෙහි ඉපිද මෙපමණ දුක් අනුභව කෙරේද" යි මෙනෙහි කරයි. එවිට මෙනම් කර්මයකැයි කර්මාලම්බනික ඥානය උපදී. එසේම දෙව්ලොව දෙවියන් බලනු කැමැතිවේ නම්, දිව්‍ය ලොකයට අභිමුඛකොට ආලොකය පතුරුවා නන්දන වන, මිශ්‍රක වන, පාරුසක වනාදින්හි මහා සම්පත් අනුභව කරන සුගති සත්ත්වයන් දිබ්බචක්ඛු ඤාණයෙන් දකී. අනතුරුව මේ සත්ත්වයන් කිනම් කුසල කර්මයක් කොට

Free Distribution www.aathaapi.org

මෙහි උපන්නාවුන් මහත් සම්පත් අනුභව කෙරෙන් දැයි බලන්නාහට මෙනම් කර්මයෙකැයි කර්මාලම්බනිකව ඥානය උපදී. මෙයද **යථාකම්මූපග ඤාණය** නම්. මේ යථාකම්මූපග ඤාණය උපදවා ගැනීමට වෙනම පරිකර්මයක් නැත. **අනාගතංස ඤාණයට** ද එසේ ම ය. මේ අනාගතංස ඤාණයත්, යථාකම්මූපග ඤාණයත්, දිබ්බචක්ඛු ඤාණය පාදක කොට ඇත්තහුට ම දිබ්බචක්ඛු ඤාණයෙන් ම සමෘඩ වන හෙයිනි. මතු උපදනා **ආතම්භාවය** බලනු කැමැති දිව නැණ ලැබූ යෝගාවචර තෙම යථාකම්මූපග ඤාණයම පාදක කොට අනාගතංස ඤාණය උපදවයි. මේ ඤාණ දෙකම දිබ්බචක්ඛු ඤාණය ඇති කල්හිම ලැබෙයි. නැති කල්හි නොලැබෙයි.

එසේම කාය දුශ්චරිත, වාග් දුශ්චරිත වශයෙන් ද, ආර්‍යෝපවාදක වශයෙන් ද, මිථ්‍යාදෘෂ්ටික වශයෙන් ද අකුසල කර්ම සමන්නාගත වූ අපාගත සත්ත්වයෝ දක්නා ලැබෙති.

කායද්වාරය මෙහෙයවා කාය විඤ්ඤත්ති වශයෙන් පැවැත්නා වූ අකුසල කර්මය-**අකුසල කාය කර්ම** නම් වේ. වචීද්වාරය මෙහෙයවා වාග්විඤ්ඤප්ති වශයෙන් පැවැත්නා වූ අකුසල කර්මය-**අකුසල වචීකර්ම** නම්.

බුදු, පසේබුදු, බුඩශ්‍රාවකයනට යටත්පිරිසෙයින් සෝවාන් ගිහියෙකුට පවා, අනර්ථකාමීව අනර්ථම වස්තුවෙන් හෝ ගුණ නැසීමෙන් හෝ උපවාද කරන්නාහු, ආක්‍රෝස කරන්නාහු, ගර්හා කරන්නාහු, **ආර්‍යෝපවාදක** අකුසල කර්මයෙන් සමන්නාගත පුද්ගලයෝ වෙති. ආර්‍යයන් වහන්සේට සීලයෙන් උපවාද කරන්නේ නම් අන්තිම වස්තුවෙන් උපවාද බිඳුයේ වේ. මොහුට ශ්‍රමණ ධර්මයක් නැත. මොහු අශ්‍රමණයක යනාදී වශයෙනි. මෝහට ධ්‍යානයෙක් වත්, විමොක්ෂයෙක් වත්, මාර්ගයෙක් වත්, ඵලයෙක් වත් නැතැයි උපවාද කරන්නේ, ගුණ නැසීමෙන් උපවාද කරන්නේ වේ.

Free Distribution www.aathaapi.org

ඔහු දැන හෝ නොදැන හෝ උපවාද කළ කල්හි ඒ කම්ම **ආයෙය්‍යෝපවාද කම්ම** වේ. මෙය ආනන්තරිය කම්ම හා සමානවූ සවගීාවරණවූ ද මාගීාවරණවූ ද, අකුසල කම්මයකි. නමුත් එය ආනන්තරිය **කම්ම** මෙන් **ඛමා** කර නොගත හැකි **අතෙකිච්ඡ කම්මයක්** නොව ඛමා කරගත හැකි **සතෙකිච්ඡ කම්මයකි.**

පෙර එක්තරා ගමෙක එක් සථවිරයන් වහන්සේ නමක් නවක භික්ෂුවක් සමග පිඬුසිඟා වඩින සේක. උන්වහන්සේලාට පළමු ගෙහිම උණු කැඳිත්තක් ලැබිණ. සථවිරයන් වහන්සේට කුචජි වාතයක් නොහොත් බඩ-රුජාවක් හටගත් හෙයින් "මේ උණු කැඳිත්ත උණුවෙන් ම සිහිල්වන්නට නොදී වැළඳුව හොත් සපපාය වේ" යයි සිතා උළුඅසක් පිණිස මිනිසුන් ගෙනවුත් දමා තුබූ ලී කොටයක් මතහිඳ තෙරුන්වහන්සේ එය වැළඳුහ. නවක භික්ෂුව මෙය දැක, "ඉතා බඩසයින් පෙළෙන මේ මහලලා අපට ලජ්ජාවිය යුත්තක් කෙළේ" යයි කීය. තෙරුන් වහන්සේ ද ගම් පිඬුසිඟා විහාරයට ගොස් නවක භික්ෂුවට කථාකොට "ඇවැත්නි, තොපට මේ ශාසනයෙහි පිහිටක් ඇද්ද" යි විචාළාහ. "එසේ ය, සවාමීන්වහන්ස, මම සෝවාන්මි" යි කීය. "එසේ නම් මතුමාගීයක් පිණිස උතසාහ නොකරව, නුඹ රහත්නමකට උපවාද කළහ" යි වදාළහ. නවක භික්ෂු තෙම තෙරුන්වහන්සේ ඛමා කරවීය. එහෙයින් ඒ කම්ම ද බැහැර වී ය.

මෙසේ අන්‍යයෙක් ආයසීයන් වහන්සේ නමකට උපවාද කෙළේ නම්, උන්වහන්සේ වෙත ගොස් තමා වැඩිමහලු නම් උක්කුටිකයෙන් හිඳ, "මම ආයුෂ්මතුන්ට මේ මේ දෙය කීවෙමි, ඒ මට ඛමා කෙරේවා" යි කියා ඛමා කරවා ගතයුතු. ඉදින් තමා නවක කෙනෙක් වී නම් ආයසීයන් වහන්සේ වැඳ, උක්කුටුකයෙන් හිඳ, ඇඳිලි බැඳ, "සවාමිනි, මම ඔබවහන්සේට මේ මේ දෙය කීවෙමි. ඒ මට ඛමා කරනු මැනවැ" යි ඛමා කර විය යුතු. ඉදින් ආයසීයන් වහන්සේ යම් දීසාවෙකට ගියේ වී නම්,

Free Distribution www.aathaapi.org

තෙමේ ම එහි ගොස් හෝ සඬ්විහාරිකයකු හෝ යවා ක්ෂමා කර විය යුතු. ඉදින් එහි යන්නට හෝ කෙනෙකු යැවීමට හෝ නොහැකිවී නම් ඒ විහාරයෙහි භික්ෂූන් වැඩ සිටිද් ද, ඒ භික්ෂූහු නවක භික්ෂූන් නම් උක්කුටුකයෙන් හිඳ, වැඩිමහලු භික්ෂූන් නම් යට කියන පරිද්දෙන් පිළිපැද, "සඃමීනි, මම අසවල් ආයුෂ්මතුන්ට හෝ සථවිරයන් වහන්සේට මේ මේ දුය කිවෙමි, ඒ ආයුෂ්මතුන් හෝ සථවිරයන් වහන්සේ මට ක්ෂමා කෙරෙත්වා" යි කියා ක්ෂමා කරගත යුතු. සම්මුඛයෙහි ක්ෂමා කළ නොහැකි නම් මෙසේ කළ යුතු. ඉදින් ආයර්‍යයන් වහන්සේ එක-වාරික භික්ෂූවක් නොහොත් උන්වහන්සේ වසන තැනක් හෝ ආගිය තැනක් හෝ නොදනී නම්, එක් උගත් භික්ෂූන්වහන්සේ නමක් වෙත ගොස්, 'සඃමීන්වහන්ස, මම අසුවල් ආයුෂ්මතුන්ට මෙනම් මෙනම් දුයක් කිවෙමි. එය සිහි කරන්නාවූ මට විපිළිසර උපදී. එයට කුමක් කරන්නෙම්ද" යි කිවයුතු. එවිට, "ඔබ එසේ නොසිතව, තෙරුන්වහන්සේ ඔබට ක්ෂමා කරනු ඇත. සිතසනසා ගනුව" යි කියා නම් ඔහු විසින් ද ඒ තෙරුන්වහන්සේ ගිය දිසාවට වැඳ ක්ෂමා කෙරෙත්වා යි කිව යුතු. ඉදින් ආයර්‍යයන්වහන්සේ පිරිනිවන් පෑසේක් නම්, ඒ පිරිනිවන්පෑ ඇඳ සමීපයට ගොස් හෝ සොහොන වෙත ගොස් හෝ ක්ෂමා කරවිය යුතු. මෙසේ ක්ෂමා කරගත් කල්හි ඒ කර්‍මය සඃවර්‍ණ හෝ මාර්‍ගාවරණ හෝ නොවේ. කර්‍මය ද සංසිඳේ.

මිථ්‍යාදෘෂ්ටිකයෝ නම් විපරිතදෘෂ්ටි ඇත්තෝ යි.

මිච්ඡාදිට්ඨි කම්ම සමාදානවූවෝ නම් විපරිත දෘෂ්ටි වශයෙන් සමාදන් වූ නා නා විධ අකුසල කර්‍ම ඇත්තෝ ය. ඔවුහු මිථ්‍යාදෘෂ්ටිකවූ කාය කර්‍මාදීන්හි අන්‍යයන් ද සමාදන් කරවන්නාහු ය.

මේ මිථ්‍යාදෘෂ්ටිය මනොකර්‍මයකි. ආයෙර්‍යාපථාදය වචී-කර්‍මයෙකි. මිථ්‍යාදෘෂ්ටියට වඩා මහාසාවද්‍ය වූ අනික් කර්‍මයක් නැත්තේ ය.

Free Distribution www.aathaapi.org

මෙසේ කාය දුශ්චරිත, වාග් දුශ්චරිත, ආයෙය්‍යාපවාද, මිථ්‍යාදෘෂ්ටි ආදී වූ අකුසල කර්මයන් කළාහු අපායයෙහි ද, දුගතියෙහි ද, විනිපාතයෙහි ද, නරකයෙහි ද උපදින්නාහු වෙත්. මේ දිව්‍යචක්ෂූරභිඥානයෙන් ඔවුන් ද දකිනු ලැබේ.

අය සඞ්ඛ්‍යාත සැපයෙන් පහවූ හෙයින් **අපාය** නම් වේ. මේ **අපාය** යයි ගැනීමෙන් තිරිසන් යෝනිය ද ගැනේ.

දුකට ගතිවූ හෙයින් **දුගති** නම් වේ. මෙයින් ප්‍රේත ලෝකය ද ගැනේ.

විවසව පතිත වන්නෝ **විනිපාත**යෝ ය. මෙයින් අසුර කාය ද ගැනේ.

ආසවාද නම් වූ අය නැති හෙයින් නොහොත් සවඟී-මොක්ෂයට හේතු වූ ප්‍රත්‍යය සමමත අය ගෙන් පහවූ හෙයින් සැපයන්ගේ හටගැනීමක් නැති හෙයින් **නිරය** නම් වේ. මෙයින් අවීචිය තෙක් සියලු අපාය ගැනේ.

මෙපරිද්දෙන් ම කුසල කර්මවිපාකයන්ගේ වශයෙන් සැපයට ගති වූ හෙයින් **සුගති** නම් වූ ද, සුවයෙන් අග්‍රවූ හෙයින් සවඟීලෝකයෙහි උපන්නවුන් ද දකිති. මෙහි සුගතිය ගැනීමෙන් මනුෂ්‍යයෝ ද, සවඟීය ගැනීමෙන් දෙවියෝ ද ගැනෙති.

දිව්‍යචක්ෂූරභිඥානයෙන් රූපයන් දකිනු කැමති ආදි කර්මික යෝගාවචර තෙම අටකසිණයන් අතුරෙන් යම්කිසි කසිණයක් අරමුණු කොට අභිඥාපාදක චතුර්ථ ධ්‍යානය උපදවා, යට දක්වන ලද පරිදි තුදුස් ආකාරයෙන් සිත දමනය කොට අඞ්ග අටකින් සම්පූර්ණ කිරීමෙන් භූමි, පාද, පද, මූල සම්පාදනය කිරීම් වශයෙන් සවිප්‍රකාර-යෙන් ම දිව්‍යඥානයට සිත මෙහෙයීමට සුදුසු කොට **තෙජෝ කසිණ, ඕදාත කසිණ, ආලෝක කසිණ** යන තුනෙන් එකක් **දිව්‍යචක්ෂූරභිඥානයට** ආසන්න කළ යුතු.

Free Distribution www.aathaapi.org

එකී කසිණයන්හි උපචාර ධ්‍යානය පුහුණු කොට අරමුණ ද වැඩිය යුතු. ධ්‍යාන වශයෙන් කසිණාරම්මණයෙහි අප්පණා නොඉපදවිය යුතු.

මේ තුන් කසිණයන් අතුරෙන් ආලෝක කසිණය ශ්‍රේෂ්ඨ ය. එහෙයින් ආලෝක කසිණය හෝ අනික් එකක් හෝ වඩා උපචාර ධ්‍යානය උපදවා ඒ උපචාර භූමියෙහි සිට ම ප්‍රතිභාග නිමිත්ත වැඩිය යුතු. එසේ කසිණ ප්‍රතිභාග නිමිත්ත වඩන ලද ප්‍රදේශයෙහි වූ රූපාලම්බනය ම දැක්ක යුතු. එයින් පිටත අරමුණු කරන්නාහට පරිකම්ම වාරය ඉක්ම යන හෙයින් කසිණා ලොකය අතුරුදහන් වේ. අනතුරුව ධ්‍යානලාභීහු විසින් නැවත නැවත පාදක ධ්‍යානයට සමවැද එයින් නැඟී ආලෝකය පැතිර විය යුතු. මෙසේ වඩා කසිණාලෝකය ශක්තිමත්වූ කල්හි යම් පමණ ප්‍රදෙශයක කසිණාලෝකය පැතිරේවා සි පිරිසිඳින ලද්දේ නම් ඒ ප්‍රදෙශයෙහි කසිණාලෝකය පවතී. දවසක් මුළුල්ලෙහි වුවද එහිම හිඳ බලන්නාහට රූපාලම්බනය දැක්ක හැකි වේ. මෙයට උපමාවක් දක්වනු ලැබේ.

එක්තරා මිනිසෙක් ගිනිහුලක් තනා රාත්‍රී කාලයෙහි මගට පිළිපන්නේ ය. ඒ ගිනිහුල නිවුණු කල්හි මාගීයෙහි සමවිසම තැන් නොපෙනී යයි. හෙතෙමේ ඒ ගිනිහුල බිමගසා නැවත ද දල්වා පෙරට වඩා එලිය වූයෙන් නැවත ද යන්නේ එය නැවත නැවත නිවීගිය කල්හි නැවත නැවත දල්වා මග යන්නේ ය. මෙසේ යන්නාවූ ඔහු සූර්‍යයා උදාවූයෙන් ගිනිහුලෙන් වැඩක් නැති හෙයින් එය හැර දමා දවසම ගියේ ය. මේ උපමායෙහි ගිනිහුල එලිය මෙන් පරිකම්ම කළ කසිණාලොකය ද, ගිනිහුල නිවීමෙන් සමවිසම තැන් නොදැකීම මෙන් පරිකම්ම ධ්‍යාන වාරය ඉක්මවීමෙන් කසිණාලොකය අතුරුදහන් වී රූප නොදැකීම ද, ගිනිහුල බිම ගැසීම මෙන් නැවත නැවත පාදක ධ්‍යානයට සමවැදීම ද නැවත දල්වාගත් ගිනිහුල පෙරට වඩා ආලොකවීම මෙන් නැවත පරිකම්ම කරන

Free Distribution www.aathaapi.org

කල පෙරට වඩා කසිණාලෝකය පැතිරවීම ද, සූර්‍යයාගේ උදාවීම මෙන් පිරිසිදු පමණ තන්හි කසිණාලෝකය දැඩිව පැතිරී සිටීම ද, සූර්‍යාලෝකයෙන් දවල් කාලයෙහි යාම මෙන්, දැඩිවූ කසිණාලෝකයෙන් දවසක් වුව ද රූප දැකීම දත යුතු.

මෙසේ භාවනා කරන යෝගාවචරයාගේ මසැසට හමුනොවූ කුසතුල වූ රූපය ද, හෘදවස්තුව ඇසුරු කොට පවත්නා රූපය ද, පොළොව යට භාගයෙහි වූ ද, හිතහි පවුරු ආදියෙන් මුවහවූ ද, සක්වලින් බැහැරවූ ද රූපයන් යම් කලෙක නුවණැසට හමුවේ ද මසැසින් දක්නාක්මෙන් නුවණැසින් ප්‍රකටව දක්නේවේ ද එකල්හි **දිව්‍යචක්ෂුරභිඥානය** උපන්නේ යයි දත යුතු. චක්ෂුර් විඥානයෙන් ප්‍රකෘති රූපය මනාකොට දක්නාක් මෙන්, රූපයක් අරමුණුකොට පවත්නා සිත් අතුරෙන් දිව්‍යචක්ෂුරභිඥානය ද රූපාලම්බනය දැකීමට සමත් වේ. එයට පූර්‍වභාගයෙහි පැවැති පරිකර්ම සිත් රූපාලම්බනය දක්නේ නමුත් ප්‍රකට කොට බැලීමට සමත් නොවේ. දිව්‍යචක්ෂුරභිඥානය උපදනා චිත්ත වීථිය ඇති වන කල්හි එම රූපාලම්බනය අරමුණු කොට මනොද්වාරාවජ්ජන සිත ඉපිද නිරුඬවූ කල්හි එයම අරමුණු කොට පෙර කී සේ ජවන් සතරක් හෝ පසක් උපදී. එයින් අවසානයෙහි වූ රූපාලම්බන දැකීම සිඛ කරන චිත්තය රූපාවචර චතුර්‍ථ ධ්‍යානිකය. ඒ හා එක්ව යෙදුණා වූ ඥානයට **චතුර්‍ථ ධ්‍යාන ඤාණය** යයි ද, **දිව්‍ය-චක්ෂුරභිඥානය** යයි ද කියනු ලැබේ.

මේ දිව්‍ය චක්ෂුරභිඥානය පෘථග්ජනයාහට අනන්තරායකර විය හැකි. හෙතෙමේ යම් තැනෙක ආලෝක වේවායි අධිෂ්ඨාන කෙළේ නම් ඒ ඒ තන්හි වූ පෘථිවි, පර්‍වත, සමුද්‍රාදිය විනිවිද ආලෝකය වේ. එකල්හි දකිනු ලබන යක්ෂ රාක්ෂසාදී රූපයෙන් භය ඉපිද චිත්තවික්ෂේපයට ද පැමිණ ධ්‍යානයෙන් පිරිහි උමතු බවට ද පැමිණිය හැකි වේ. එහෙයින් දීඝාසින් පමණක් සතුටට පත්නොවී විදර්‍ශනා වඩා චතුස්සත්‍යාවබෝධයෙහි උත්සාහවත් විය යුතු.

Free Distribution www.aathaapi.org

සපත අභිඤ්ඤ ඤාන

ඉද්ධිවිධ ඤානය, දිබ්බසෝත ඤානය, පරචිත්තවිජානන ඤානය, පුබ්බේනිවාසානුස්සති ඤානය, චුතූපපාත ඤානය යයි අභිඤ්ඤෝ පස්දෙනෙක් වුවද, චුතූපපාත ඤාණය යයි කියන ලද දිව්‍යවක්ඛුරභිඤ්ඤයට **යථාකම්මූපග ඤාණයත්, අනාගතංස ඤාණයත්** පිරිවර වන හෙයින් ඒ ඤාන දෙකත් පඤ්චාභිඤ්ඤවනට එකතු කළ කල්හි අභිඤ්ඤෝ සත්දෙනෙක් වෙති. ඒ ඒ අභිඤ්ඤාවන් පිළිබඳ ආලම්බන විභාගය දැක්වීමේ පහසුව සඳහා මෙසේ අභිඤ්ඤෝ සත් දෙනෙක් කොට මෙහිදී විස්තර කරනු ලැබේ.

ඒ සපත අභිඤ්ඤෝ නම්:-

1. **ඉද්ධිවිධ ඤානය**
2. **දිබ්බසෝත ඤානය**
3. **පරචිත්තවිජානන ඤානය** හෙවත් **චෙතෝපරිය ඤානය**
4. **පුබ්බේනිවාසානුස්සති ඤානය**
5. **චුතූපපාත ඤානය** හෙවත් **දිබ්බචක්ඛුරභි ඤානය**
6. **අනාගතංස ඤානය**
7. **යථාකම්මූපග ඤානය** යන සත් දෙනය.

සපත අභිඤ්ඤාවන්ගේ ආලම්බන විභාගය

ආරම්මණ ත්‍රිකයෝ සතර දෙනෙක් වෙති. එනම්:-

1. **පරිත්තාරම්මණ ත්‍රිකය**- (පරිත්තාරම්මණ, මහග්ගතා රම්මණ, අප්පමාණාරම්මණ)
2. **මහග්ගතාරම්මණ ත්‍රිකය**- (මග්ගාරම්මණා ධම්මා, මග්ග හෙතුකා ධම්මා, මග්ගාධිපතිනෝ ධම්මා)

Free Distribution www.aathaapi.org

3. **අතීතාරම්මණ තිකය**- (අතීතාරම්මණා, අනාගතාරම්මණා, පච්චුප්පන්නාරම්මණා)

4. **අජ්ඣත්තාරම්මණ තිකය**- (අජ්ඣත්තාරම්මණ, බහිද්ධාරම්මණ, අජ්ඣත්තබහිද්ධාරම්මණ)

1. ඒ අභිඥවෝ සත්දෙනා අතුරෙන් **සෘද්ධිවිධ ඥානය** ආලම්බන සතක පවතී. එනම්:-

1. **පරිත්තාලම්බනය**
2. **මහග්ගතාලම්බනය**
3. **අතීතාලම්බනය**
4. **අනාගතාලම්බනය**
5. **පච්චුප්පන්නාලම්බනය**
6. **අජ්ඣත්තාලම්බනය**
7. **බහිද්ධාලම්බනය**

1. යම් කලෙක කරජකායය, අභිඥ චිත්තය සන්නිශ්‍රය කොට ගෙන අදෘශ්‍යමාන ශරීරයෙන් යනු කැමැතිව, මහග්ගත චිත්තයෙහි කය පිරිනමා ද, එකල්හී ඒ සෘද්ධිවිධ ඥානයට පැවති චතුර්ථ ධ්‍යාන චිත්තය, රූපකායයාගේ වණ්ණායතනය ආලම්බනය කොට පවත්නා හෙයින් ඒ සිත **පරිත්තාලම්බනික** වේ.

2. යම් කලෙක පාදක චතුර්ථ ධ්‍යාන සිත දෘශ්‍යමාන ශරීරයෙන් යනු කැමැතිව, රූපකායයෙහි පාදක චිත්තය පිරිනමාද නොහොත් මොනවට පිහිටුවාද, එකල්හි ධ්‍යාන චිත්තයම අරමුණු කොට සිත පවත්නා හෙයින් ඒ සිත **මහග්ගතාලම්බනික** වේ.

3. යම් කලෙක අතීත වූ, නිරුද්ධවූ ඒ පාදක ධ්‍යාන චිත්තය ම අරමුණු කෙරේ නම් එකල්හි ඒ ධ්‍යාන චිත්තය අතීතාලම්බනය හෙයින් **අතීතාලම්බනික** වේ.

Free Distribution www.aathaapi.org

4. සථිඤයන් වහන්සේ පිරිනිවි කල මහාධාතු නිධානයෙහි දී මහාකාශ්‍යප සථවිරයන් වහන්සේ "අනාගතයෙහි දෙසිය අටලොස් වැනි වර්ෂ දක්වා මේ සුගන්ධියෝ නොවියලෙත්වා, මේ මල් නොමැලවේවා, මේ පහන් නොනිමේවා" යි අධිෂ්ඨාන කළ සේක. ඒ සියල්ල එසේම සිදුවීය. මේ ධ්‍යාන චිත්තය අනාගත රූපයන් අරමුණු කොට පැවැති හෙයින් ඒ සිත **අනාගතාලම්බනික** වේ.

අසඝුත්ත මහාතෙරුන් වහන්සේ වත්තනිය සෙනස්නෙහි වැසි භික්ෂු සඞ්ඝයා වහන්සේ වියළි බත් වළඳනු දැක එහි වූ ජලය දවසක් පාසා පෙර බත් වළඳන වේලාවෙහි දී රස වේ වායි අධිෂ්ඨාන කළ සේක. ඒ අධිෂ්ඨානය පරිදි පෙර බත් කල ගත් ජලය දිරසවිය. පසු බත කාලයෙහි ගත් ජලය ප්‍රකෘති ජලය විය. මේ සෘද්ධියෙහි දී ද, ඒ ධ්‍යාන සිත **අනාගතාලම්බනික** වී ය.

5. රූප කාය ය පාදක ධ්‍යාන චිත්තය නිශ්‍රය කොට අදෘශ්‍යමාන කායයෙන් යන කල්හි ඒ ධ්‍යාන සිත **පච්චුප්පන්නාලම්බනික** වේ.

6. කාය වශයෙන් පාදක ධ්‍යාන චිත්තය හෝ, පාදක ධ්‍යාන චිත්තය වශයෙන් කය හෝ පිරිනමන කල්හි ද, තමාගේ කුමාර රූපාදිය මවාපාන කල්හි ද, තමාගේ රූප කාය හෝ පාදක ධ්‍යාන චිත්තය හෝ අරමුණු කරන හෙයින් ඒ ධ්‍යාන සිත **අජ්ඣත්තිකාලම්බනික** වේ.

7. බාහිර වූ ඇත්, අස් ආදී රූපයන් මවාපාන කල්හි **බහිද්ධාලම්බනික** වේ.

මෙසේ සෘද්ධිවිධ ඥන චිත්තය ආලම්බන සතක පවත්නා බව දත යුතු.

Free Distribution www.aathaapi.org

2. දිව්‍යශ්‍රෝත අභිඥා හෙවත් **දිව්‍යශ්‍රෝත ධාතු අභිඥා** තොමෝ සිව්වැදෑරුම් අරමුණෙක පවතී. එනම්:-

1. පරිත්තා ලම්බනය

2. පච්චුප්පන්නා ලම්බනය

3. අජ්ඣත්තා ලම්බනය

4. බහිද්ධා ලම්බනය යන සතරය.

1. යම් කලෙක දිබ්බසොත ධාතු අභිඥා තොමෝ ශබ්දය අරමුණු කරන්නේ නම්, සියළු ශබ්දයෝ කාමාවචර හෙයින් පරිත්තාලම්බනයෝ ය. එහෙයින් ඒ දිබ්බසොත ධාතු අභිඥා සිත **පරිත්තාලම්බනික** වේ.

2. ඒ දිබ්බසොත ධාතු අභිඥා සිත ප්‍රත්‍යුත්පන්න ශබ්දයම අරමුණු කරන හෙයින් **පච්චුප්පන්නාලම්බනික** වේ.

3. ඒ දිබ්බසොත ධාතු අභිඥා සිත තමාගේ කුසතුලින් නික්මෙන ශබ්දය අරමුණු කරන කල්හි **අඣ්ඣත්තා-ලම්බනික** වේ.

4. අනුන්ගේ ශබ්ද ශ්‍රවණය කරන කාලයෙහි ඒ ධ්‍යාන චිත්තය **බහිද්ධාලම්බනික** වේ.

මෙසේ දිව්‍යශ්‍රෝත ධාතු අභිඥාව ආලම්බන සතරෙක පවත්නා බව දත යුතු.

3. පරචිත්ත විජානනඤාණය හෙවත් **චෙතොපරිය ඤාණය.**

චෙතොපරියඤාණය අරමුණු අටෙක පවතී. එනම්:-

1. පරිත්තාලම්බනය

2. මහග්ගතාලම්බනය

3. අප්‍රමාණාලම්බනය

Free Distribution www.aathaapi.org

4. මාඝාලම්බනය

5. අතීතාලම්බනය

6. අනාගතාලම්බනය

7. පච්චුප්පන්නාලම්බනය

8. ඔකිඩාලම්බනය යන ආලම්බන අට ය.

1. අනුන්ගේ කාමාවචර සිත් දැනගන්නා කල්හි ඒ ධ්‍යාන සිත **පරිත්තාලම්බනිකය.**

2. අනුන්ගේ රූපාවචර, අරූපාවචර සිත් දැනගන්නා කල්හි ඒ ධ්‍යාන සිත **මහග්ගතාලම්බනිකය.**

3. මාඝී – ඵලයන් දැනගන්නා කල්හි ඒ ධ්‍යාන සිත **අප්පමාණාලම්බනික ය.**

මේ චෙතොපරිය ඤාණයෙන් පෘථග්ජන පුද්ගලයාහට සෝවාන් ආදී ආර්‍ය්‍ය පුද්ගලයන්ගේ මාඝී – ඵල සිත් දැනගත නො හැකි වේ. අභිඥාලාභී සෝවාන් ආර්‍ය්‍ය පුද්ගලයාහට සකෘදාගාමී, අනාගාමී අර්හත් යන ආර්‍ය්‍යයන් වහන්සේලාගේ මාඝී – ඵල සිත් දැනගත නො හැකි වේ. එසේ ම අභිඥාලාභී සකෘදාගාමී ආර්‍ය්‍ය පුද්ගලයාහට අනාගාමී, රහත් ආර්‍ය්‍යයන් වහන්සේලාගේ මාඝී – ඵල සිත් දැන ගත නො හැකි වේ. අභිඥාලාභී අනාගාමී ආර්‍ය්‍ය පුද්ගලයා–හට රහතන් වහන්සේගේ අර්හත් මාඝී සිත හෝ ඵල සිත හෝ දැනගත නොහැකි වේ. අභිඥාලාභී රහතන් වහන්සේ සියළුම ආර්‍ය්‍යයන් වහන්සේලාගේ සිත් දැනගන්නා සේක. එසේ ම අභිඥාලාභී අනාගාමී ආර්‍ය්‍ය පුද්ගලයෝ සෝවාන්, සකෘදාගාමී යන ආර්‍ය්‍යයන්ගේ සිත් දැන ගන්නා සේක. අභිඥාලාභී සකෘදාගාමී පුද්ගලයෝ සෝවාන් පුද්ගලයන්ගේ සිත් දැන ගන්නා සේක. සමසම වූ අභිඥාලාභී ආර්‍ය්‍යයෝ සමසම වූ ආර්‍ය්‍යයන්ගේ මාඝී – ඵල සිත් දන්නා සේක.

Free Distribution www.aathaapi.org

4. මාඝී සිත් අරමුණු කරන කල්හි ඒ ධ්‍යාන සිත **මාඝීආලම්බනික** වේ.

5. අතීතයෙහි සත් දිනක් ඇතුළත අනුන්ගේ සිත් දැන ගන්නා කල්හි සිත **අතීතාලම්බනික** වේ.

6. අනාගතයෙහි සත් දවසක් ඇතුළත සිත් දැන ගන්නා කල්හි ඒ ධ්‍යාන සිත **අනාගතාලම්බනික** වේ.

7. ප්‍රත්‍යුත්පන්නාලම්බනයක් අරමුණු කරන ධ්‍යාන චිත්තය **පච්චුප්පන්නාලම්බනික** වේ.

පච්චුප්පන්නය වනාහි ත්‍රිවිධ වේ. එනම්:-

1. ඛණ පච්චුප්පන්නය

2. සන්තති පච්චුප්පන්නය

3. අද්ධා පච්චුප්පන්නය කියායි.

1. මේ ත්‍රිවිධ පච්චුප්පන්නයන් අතුරෙන් උත්පාද, ඨිති, භඞ්ග යන ක්ෂණත්‍රයට පැමිණි ධර්මය **ඛණ පච්චුප්පන්න** නම්.

2. රූපාරූප ධර්මයන්ගේ වශයෙන් එක් සන්තති වාරයෙක හෝ දෙසන්තති වාරයෙක හෝ ඇතුළත් වූ ධර්මය **සන්තති පච්චුප්පන්න** නම්.

අන්ධකාරයෙහි සිට ආලෝක ඇති තැනට ගිය කෙණෙහි ම රූපය ප්‍රකට වේ. යම්තාක් එය ප්‍රකට වේ ද ඒ අතර සන්තති වාර එකක් දෙකක් වෙති. ආලෝකයෙහි සිට අන්ධකාර තැනට ගියහුගට ද රූපාලම්බනය ප්‍රකට නොවේ. එය ද ප්‍රකට වන අතර සන්තති වාර එකක් දෙකක් වේ.

3. ප්‍රතිසන්ධි, චුති දෙකින් පිරිසිඳිනා ලද එක භවයක් ඇතුළත වූ නාම – රූප සමූහය **අද්ධා පච්චුප්පන්නය.**

Free Distribution www.aathaapi.org

මේ **චෙතොපරිය ඤාණයට සන්නති පච්චුප්පන්නය** හා **අද්ධා පච්චුප්පන්නය** ද අරමුණුවන්නේ ය. ඒ දෙවැදෑරුම් ආලම්බනයන් අතුරෙන් වර්තමාන ජවන චිත්තයෙන් අතීත අනාගත වශයෙන් දෙතුන් ජවන චිත්ත ප්‍රමාණ කාලයෙහි මෙරමාහට යම් සිතෙක් පහළ වේ ද ඒ සියලු සිත් **සන්නති පච්චුප්පන්න** නම්. මෙරමා සිත දැනගනු කැමැතිව එය ආවර්ජනා කොට අභිඥ සිතින් දැන ගනී ද ඒ කාලය **අද්ධා පච්චුප්පන්න** ය නම්. සන්නති පච්චුප්පන්නය ද අද්ධා පච්චුප්පන්නයෙහි ඇතුළත් වන හෙයින් චෙතොපරිය ඤාණය අද්ධාපච්චුප්පන්න වශයෙන් ම **පච්චුප්පන්නා-ලම්බනික** වේ යයි කියනු ලැබේ.

8. අන්‍යයෙකුගේ සිත අරමුණු කොට අභිඥ සිත පවත්නා කල්හි එය **බහිද්ධා ලම්බනික** වේ.

4. **පුබ්බේනිවාසානුස්සති ඤාණය** අරමුණු අටෙක පවතී, ඒ අටවැදෑරුම් ආරම්මණයෝ නම්:-

1. **පරිත්තා ලම්බනය**
2. **මහග්ගතා ලම්බනය**
3. **අප්පමාණා ලම්බනය**
4. **මග්ගා ලම්බනය**
5. **අතීතා ලම්බනය**
6. **අඛ්‍යාතමා ලම්බනය**
7. **බහිද්ධා ලම්බනය**
8. **නවත්තබ්බා ලම්බනය** යන ආලම්බන අටය.

1. **පූර්වේනිවාසානුස්සති ඤාණයෙන්** කාමාවචර ස්කන්ධයන් සිහි කරන කාලයෙහි අභිඥ චිත්තය **පරිත්තා ලම්බනික** ය.

Free Distribution www.aathaapi.org

2. රූපාවචර, අරූපාවචර ධ්‍යානයන් අරමුණු කරන කල්හි ඒ අභිඥා සිත **මහග්ගතා ලම්බනික ය.**

3. අතීත භවයෙහි තමා විසින් හෝ මෙරමා විසින් හෝ වඩන ලද මාගී හා ප්‍රත්‍යක්ෂ කරන ලද ඵල සිහි කරන කල්හි ඒ අභිඥා චිත්තය **අප්පමාණා ලම්බනික ය.**

4. වඩන ලද මාගීය ම සිහි කරන කල්හි අභිඥා සිත **මාගී ලම්බනික ය.**

5. සවභාවයෙන් ම පූජේනිවාසානුස්සති ඥාණය **අතීතා ලම්බනික ය.** මේ ඤාණයට අතීත සකන්ධයන් ද, සකන්ධ ප්‍රතිබද්ධ වූ නාම ගෝත්‍රාදිය ද යන මේ ධර්මයෝ අරමුණු වෙත්.

6. තමා පිළිබඳ අතීත වූ සකන්ධයන් සිහි කරන කල්හි මේ පූජේනිවාසානුස්සති ඥානය **අධ්‍යාත්මා ලම්බනික** වේ.

7. පර සන්තාන ගත සකන්ධයන් අරමුණු කරන කල්හි ඒ අභිඥා සිත **බහිද්ධා ලම්බනික ය.**

8. අතීතයෙහි අසුවල් භාග්‍යවතුන් වහන්සේ වූසේක. උන්වහන්සේගේ මෑණියෝ අසුවල් නම් වූහ. පියාණෝ අසුවල් නම් වූහ යනාදීන් නාම, ගොත්‍ර, පෘථිවි, නිමිත්තාදිය සිහි කරන කල ඒ අභිඥා චිත්තය **නවත්තබ්බා ලම්බනිකය.**

5. දිව්‍යචක්ෂුරභිඥානය අරමුණු සතරෙක පවතී. එනම්:-

1. **පච්චුප්පන්නා ලම්බනය**
2. **පවත්තුපන්නා ලම්බනය**
3. **අජ්ඣත්තා ලම්බනය**
4. **බහිද්ධා ලම්බනය** යන සතරය.

Free Distribution www.aathaapi.org

1. **දිබ්බචක්ඛුඤාණය**- කාමාවචර වූ රූපයන් අරමුණු කරන කල්හි **පරිත්තා ලම්බනිකය.**

2. විද්‍යමාන වූ රූපා ලම්බනයෙහි පවත්නා හෙයින් **පච්චුප්පන්නා ලම්බනිකය.**

3. තමාගේ කුක්ෂිගත රූපා ලම්බනාදියක් අරමුණු කරණ කල්හි **අජ්ඣත්තා ලම්බනිකය.**

4. මෙරමාගේ රූපායතනාදියක් අරමුණු කරන කල්හි **බහිද්ධා ලම්බනිකය.**

මෙසේ දිව්‍යචක්ඛුරභිඤ්ඤනය සතර අරමුණෙක පවතී.

6. **අනාගතංඤ ඤාණය** අට අරමුණෙක පවතී. එනම්:-

1. **පරිත්තා ලම්බනය**
2. **මහග්ගතා ලම්බනය**
3. **අප්පමාණා ලම්බනය**
4. **මාගීා ලම්බනය**
5. **අනාගතා ලම්බනය**
6. **අජ්ඣත්තා ලම්බනය**
7. **බහිද්ධා ලම්බනය**
8. **නවත්තබ්බා ලම්බනය** යන අටය.

1. අනාගත ආත්මයෙහි මෙතෙමේ කාමාවචර භූමියෙහි උපදනේ යයි දැනගන්නා කල්හි ඒ අභිඥව **පරිත්තා ලම්බනිකය.**

2. මතු රූපා රූප භූමින්හි උපදනේ යයි දැනගන්නා කල්හි **මහග්ගතා ලම්බනිකය.**

Free Distribution www.aathaapi.org

3. මාගීය වඛන්තේ ය, ඵලය ප්‍රත්‍යවේක්ෂා කරන්තේ යැයි දැනගන්නා කල්හි **අප්පමාණා ලම්බනිකය.**

4. මාගීය වඛන්තේ යයි දැනගන්නා කල්හි **මාගී ලම්බනිකය.**

5. අනාගතංස ඤාණය ඒකාන්තයෙන්ම **අනාගතා ලම්බනිකය.**

6. මම අනාගතයෙහි අසුවල් තැන උපදින්නෙමි යි දැනගන්නා කල් ඒ අභිඥ සිත **අජ්ඣත්තා ලම්බනිකය.**

7. අසුවල් තැනැත්තා, අනාගතයෙහි දී අසුවල් තැන උපදින්තේ යයි දැනගන්නා කල්හි **බහිද්ධා ලම්බනිකය.**

8. අනාගතයෙහි දී මෛත්‍රිය නම් බුදුන් උපදනාහ. උන්වහන්සේ ගේ පිය තෙම සුබ්‍රහ්මා නම් බ්‍රාහ්මණය. මව්තොමෝ බ්‍රහ්මවතී නම් බැමිණිය යනාදී වශයෙන් නාමගෝත්‍රාදීන් දැන ගන්නා කල්හි **නවත්තබ්බා ලම්බනිකය.**

මෙසේ අනාගතංස ඤාණය අට අරමුණෙක පවතී.

7. යථා කම්මූපග ඤාණය අරමුණු පසෙක පවතී.

1. පරිත්තා ලම්බනය

2. මහග්ගතා ලම්බනය

3. අතීතා ලම්බනය

4. අජ්ඣත්තා ලම්බනය

5. බහිද්ධා ලම්බනය යන අරමුණු පසය.

1. යථාකම්මූපග ඤාණයෙන් කාමාවචර කම් දැනගන්නා කල්හි ඒ අභිඥ චිත්තය **පරිත්තා ලම්බනික ය.**

2. රූපාවචර, අරූපාවචර කම් දැනගන්නා කල්හි **මහග්ගතා ලම්බනිකය.**

Free Distribution www.aathaapi.org

3. අතීත වූ කුසලාකුසල කර්ම දැනගන්නා කල්හි **අතීතා ලම්බනිකය.**

4. තමාගේ කර්ම දැනගන්නා කල්හි **අජ්ඣත්තා ලම්බනිකය.**

5. මෙරමාගේ කර්ම දැනගන්නා කල්හි **බහිද්ධා ලම්බනිකය.**

මෙසේ යථාකම්මූපග ඤාණය අරමුණු පසෙක පවතී.

විපස්සනා භාවනා

ශීලයෙන් කායවාග්ද්වාරයන් මනා කොට සංවර කරගත් කල්‍යාණ පෘථග්ජන තෙම, **චිත්ත භාවනා** වශයෙන් කසිණ, අශුභ, අනුස්සති, බ්‍රහ්මවිහාර, ආරුප්‍ය, සංඥ, වවත්ථාන යනාදී වූ සතළිස් කර්මස්ථානයන් අතුරෙන් යම් කිසි කර්මස්ථානයක් වඩා, උපචාර, අර්පණාදී වශයෙන් ප්‍රභෙද ගත සමාධියෙන් සිත සමාහිත වූ කල්හි චතුස්සත්‍ය ධර්මාවබෝධය පිණිස **ප්‍රඥා භාවනාව** වැඩිය යුතු ය.

මෙහි කුසල චිත්ත සම්ප්‍රයුක්ත විපස්සනා ඤාණයට **ප්‍රඥාව** යයි කියනු ලැබේ. එනම් කුසල් සිත්හි යෙදුණු **විදර්ශනා ඤාණය** යි.

අරමුණු, නීල – පීතාදී වශයෙන් හැඳින ගැනීම **සංඥා** නම් වේ. ඒ අරමුණු නීල – පීතාදී වශයෙන් හැඳිනීමත්, අනිත්‍ය, දුක්ඛ, අනාත්මාදී වශයෙන් ලක්ෂණ ප්‍රතිවේධ යන මොවුන්ගේ වශයෙන් විශේෂ දැන ගැනීමක් ඇති කල්හි එයට **විඤ්ඤාණය** යයි කියනු ලැබේ. අරමුණු නීල – පීතාදී වශයෙන් හැඳින ගැනීමත්, අනිත්‍යාදී වශයෙන් **ලක්ෂණ** දැනීමත්, උදයව්‍යය ඤාණාදී පිළිවෙලින් ව්‍යායාම කොට මාගී පහළ කිරීමෙහි ද සමත් බවක් ඇති කල්හි නා නා ප්‍රකාරයෙන් ප්‍රභෙද වශයෙන් දැන ගැනීම වන හෙයින් ප්‍රජානනාර්ථයෙන් **ප්‍රඥාව** යයි කියනු ලැබේ.

Free Distribution www.aathaapi.org

පඨවි ආදි රූප ධම්මයන්ගේ තද බවය, බැඳෙන බවය, පැසවන බවය, ඛම්මන බවය යනාදිය හා ඵස්සාදි අරූප ධම්මයන්ගේ අරමුණෙහි බැඳගැනීම් සවභාවාදි ඒ ඒ නාම - රූප ධම්මයන්හි පවත්නා විශේෂ සවභාවය හෝ අනිත්‍ය, දුකඛ, අනාත්මාදි සියලු නාම - රූප ධම්මයන්ට සාධාරණ සවභාවය හෝ අවිපරිතාකාරයෙන් අවබෝධ කිරීම **ප්‍රඥාවේ ලක්ඛණය** වේ. එ හෙයින් **ධම්මසභාව පටිවෙධ ලකඛණා පඤඤා** යයි කියන ලදී.

නාම - රූප ධම්මයන්ගේ සවභාවික ලක්ෂණය මුවහ කරන්නා වූ මොහාන්ධකාරය දුරලීම **ප්‍රඥායෙහි කෘත්‍ය** හෙවත් රසය වේ. එහෙයින් **ධම්මානං සභාව පටිච්ඡාදක මොහන්ධකාර විධංසන රසා** යන කියන ලදී.

අසම්මොහ පච්චුපට්ඨානා යයි කී හෙයින් ඒ ඒ නාම - රූප ධම්මයන්හි නො මුළාවීම් සඞ්ඛ්‍යාත ඵලය **ප්‍රඥාවගේ පච්චුපට්ඨානය** හෙවත් වැටහෙන ආකාර වේ.

සමාධි තස්ස පදට්ඨානා යනුයෙන් සමාධිය ප්‍රඥාවගේ ආසන්න කාරණය වේ.

ප්‍රඥාවෙහි ප්‍රභෙද

1. නාම - රූප ධම්මයන්ගේ විශේෂ සවභාවය හා සාමාන්‍ය සවභාවය ද ප්‍රතිවෙධ කිරීම් වශයෙන් **ප්‍රඥාව, එකවිධ වේ.**

2. **ලෞකික ප්‍රඥා, ලොකොත්තර ප්‍රඥා** යයි **ප්‍රඥාව ද්විධ** වේ. එයින් කාමාවචර, අරූපාවචර කුසල චිත්තයෙහි, විශේෂයෙන් **දිට්ඨි විශුද්ධි, කඞඛාවිතරණ විශුද්ධි, මඟඅමඟඤාණ දස්සන විශුද්ධි, පටිපදා ඤාණ දස්සන විශුද්ධි** යන සතර විශුද්ධීන්හි යෙදෙන ප්‍රඥාව **ලෞකික ප්‍රඥා** නම්. සොවාන්, සකෘදාගාමි, අනාගාමි, අර්හත් යන සතර මාඟී සිත්හි යෙදෙන ප්‍රඥාව **ලොකොත්තර ප්‍රඥා** නම් වේ.

Free Distribution www.aathaapi.org

3. **සාශ්‍රව ප්‍රඥා, අනාශ්‍රව ප්‍රඥා** යයි ද ප්‍රඥා දවිධ වේ. කාමාදි ආශ්‍රවයනට හෝ ඒ හා සම්ප්‍රයුක්ත ධර්මයන්ට අරමුණු වූ ප්‍රඥාව **සාශ්‍රව ප්‍රඥා නම්.** කාමාදී ආශ්‍රවයන්ට අරමුණු නොවූ හෝ ආශ්‍රව සම්ප්‍රයුක්ත නොවූ ප්‍රඥාව **අනාශ්‍රව ප්‍රඥා** නම් වේ.

4. **නාමව්‍යවස්ථාපන ප්‍රඥා, රූපව්‍යවස්ථාපන ප්‍රඥා** යයි ද ප්‍රඥාව දවිධ වේ. විදර්ශනා වඩන්නාහුගේ සතර නාම ධර්ම විභාග කිරීම් වශයෙන් පැවැති ප්‍රඥාව **නාම ව්‍යවස්ථාපන ප්‍රඥා** නම්. රූපධර්මයන් විභාග කිරීම් වශයෙන් පැවැති ප්‍රඥාව **රූප ව්‍යවස්ථාපන ප්‍රඥා** නම්.

5. **සෞමනස්‍ය සහගත ප්‍රඥා, උපෙක්ඛා සහගත ප්‍රඥා** යයි ද ප්‍රඥාව දවිධ වේ. සෞමනස්‍ය සහගත ඤාණ සම්ප්‍රයුක්ත සිත් දෙකෙහි යෙදෙන ප්‍රඥාව ද, රූපාවචර ප්‍රථම, දවිතීය, තෘතීය, චතුර්ථ ධ්‍යානයන් පිළිබඳ වූ ද සොළොස් මාර්ග සිත්හි ද යෙදුණු ප්‍රඥාව ද **සෞමනස්‍ය සහගත ප්‍රඥා** නම්. උපෙක්ඛා සහගත ඤාණ සම්ප්‍රයුක්ත කාමාවචර කුසල් දෙසිතෙහි ද පඤ්චමධ්‍යානික සතර මාර්ග චිත්තයෙහි ද යෙදුණු ප්‍රඥාව **උපෙක්ඛා සහගත ප්‍රඥා ය.**

6. **දස්සන භූමික ප්‍රඥා, භාවනා භූමික ප්‍රඥා** යයි ද ප්‍රඥාව දවිධ වේ. ප්‍රථම වරට නිර්වාණය දක්නා හෙයින් දස්සන නම් වූ සෝවාන් මාර්ග චිත්තය හා යෙදුණු ප්‍රඥාව **දස්සන භූමික ප්‍රඥා** නම්. සකෘදාගාමි, අනාගාමි, අර්හත් යන අවශේෂ ත්‍රිවිධ මාර්ගය, ප්‍රථම මාර්ගයෙන් දුටු ධර්මය භාවනා වශයෙන් වැඩීමෙන් ලැබෙන හෙයින් **විදර්ශනා භාවනා භූමික ප්‍රඥා** නම් වේ.

7 තවද, **චින්තාමය ප්‍රඥා, ශ්‍රුතමය ප්‍රඥා, භාවනා-මය ප්‍රඥා** යයි ප්‍රඥාව ත්‍රිවිධ වේ. ප්‍රඥයෙන් යොදන ලද ජීවනෝපාය වූ **කර්මාන්තයෙහි** ද ප්‍රඥයෙන් යොදන ලද ශිල්පයන්හි ද, ප්‍රඥයෙන් නිපද වන ලද විද්‍යාවන්හි ද, **කර්මස්සකතා** හෙවත් කර්මය සැකසීය කොට ඇති බව

Free Distribution www.aathaapi.org

දැනීමෙන් ද, **සච්චානුලෝමික** හෙවත් චතුස්සත්‍යය ප්‍රතිවේධයට යොමුවූ විදර්‍ශනා ඥානයෙහි හෝ රූපය අනිත්‍යය, දුකඛය, අනාත්මය කියා ද; වෙදනා, සංඥා, සඞ්ඛාර, විඤ්ඤාන, අනිත්‍ය, දුකඛය, අනාත්මය කියා හෝ මෙසේ ඒත පිණිස නැමුණු මේ සියල්ල දැකිය හැකි හෙයින් ද, දක්නා හෙයින් ද, රුචි කරන හෙයින් ද, නුවණින් සලකන හෙයින් ද, තෙමේ ම සවභාවයෙන් ම වැටහේ ද, අනුන්ගෙන් නො අසා ප්‍රතිවේධය වේ නුසි **චින්තාමය ප්‍රඥා** නම්. මේ චින්තාමය ප්‍රඥාව **බෝධිසත්ත්වයන්ට උපදනා ප්‍රඥා විශේෂයෙකි.** අනුන් ගෙන් අසා හෝ උපදෙසකින් හෝ ලබන ප්‍රඥාව **ශ්‍රුතමය ප්‍රඥා** නම්. අසා හෝ නො අසා හෝ භාවනාවෙන් උපදවන ලද විදර්‍ශනා මාර්ග සම්ප්‍රයුක්තාප්‍රඥාව **භාවනාමය ප්‍රඥා** නම්.

8. **පරිත්තාරම්මණ ප්‍රඥා, මහග්ගතාරම්මණ ප්‍රඥා, අප්පමාණාලම්බන ප්‍රඥා** යයි ද ප්‍රඥාව ත්‍රිවිධ වේ. කාමාවචර ධර්‍මයන් අරමුණු කොට පැවති ප්‍රඥාව **පරිත්තාරම්මණ ප්‍රඥා** නම්. රූපාවචර අරූපාවචර ධර්‍මයන් අරමුණු කොට පැවැති ප්‍රඥාව **මහග්ගතාරම්මණ ප්‍රඥා** නම්. නිර්‍වාණය අරමුණු කොට පැවති ප්‍රඥාව **අප්පමාණාලම්බණ ප්‍රඥා** නම්.

9. **ආය කොසල්ල, අපාය කොසල්ල, උපාය කොසල්ල** වශයෙන් ද ත්‍රිවිධ වේ, **ආය** නම් වැඩීම ය. එය දෙවැදෑරුම් වේ. අනර්‍ථ නැසීම ය සහ අර්‍ථය ඉපදවීම ය. එහි දක්ෂ බව **ආය කොසල්ල** නම්. මේ ධර්‍මයන් මෙනෙහි කරන්නා හට නුපන් අකුසල් නූපදී නම්, උපන් අකුසල් ප්‍රහීන වේ නම්, නුපන් කුසල් උපදී නම්, උපන් කුසල් වැඩීමට, මහත් බවට, භාවනායෙන් සම්පූර්‍ණ බවට යේ නම්, ඒ පිළිබඳ යම් දැනීමක්, ප්‍රකට කොට දැනීමක්, නුමුළා බවෙක්, ඒ ධර්‍ම විනිශ්චය කිරීමක් දක්ෂ බවෙක්, සම්‍යක්දෘෂ්ටියෙක් වේ නම් එය **ආය කොසල්ල** නම් වේ.

Free Distribution www.aathaapi.org

අපාය නම් පිරිහීමය—එය ද අර්‍ථය පිරිහීමය, අනර්‍ථය ඉපදීම ය යයි දැඩි වේ. මේ ධර්‍මයන් මෙනෙහි කරන්නා හට නූපන් කුසල් නූපදී යනාදිය සිදුවේ. එය **අපාය කොසල්ල** යයි කියනු ලැබේ.

හිත-සුව ඉපදවීමට හේතු වූ ඒ ඒ ධර්‍මයන්ගේ ඉපදීමට හේතු කාරණයෙහි එකෙණෙහි පැවැති සර්‍වඥතඥාන නුවණ හෙවත් දක්‍ෂ නිපුණ බව **උපාය කොසල්ල** නම්. එහි ප්‍රඥාව **උපාය කොසල්ල ප්‍රඥා** නම්.

10. අජ්ඣත්තඛන්ධාභිනිවෙසය, බහිද්ධාභිනිවෙසය, අජ්ඣත්තබහිද්ධාභිනිවෙසය යයි ද ප්‍රඥාව ත්‍රිවිධ වේ. තමාගේ රූපාදී සකඬයන් නුවණින් අරමුණු කොට පටන් ගන්නා ලද විදර්‍ශනා ප්‍රඥාව **අජ්ඣත්තඛන්ධාභිනිවෙසය** නම් වේ. අන්‍යයෙකුගේ රූපාදී පඤ්චස්කන්ධයෙහි හෝ බාහිර අනින්ද්‍රියබද්ධ රූප හෝ නුවණින් මෙනෙහි කොට පටන්ගත් විදර්‍ශනා ප්‍රඥාව **බහිද්ධාභිනිවෙසය** නම් වේ. අධ්‍යාත්ම බාහිර දෙපක්‍ෂයෙහි ම නුවණින් ගෙන පිහිටුවන ලද්දේ **අජ්ඣත්තබහිද්ධාභිනිවෙසය** යි.

11. තවද, **දුක්ඛ ඤාණං, දුක්ඛසමුදයෙ ඤාණං දුක්ඛනිරොධෙ ඤාණං, දුක්ඛනිරොධගාමිනියා පටිපදාය ඤාණං** යයි ප්‍රඥාව චතුර්විධ වේ. **දුක්ඛ සත්‍යය** අරභයා පැවැති ප්‍රඥාව **දුක්ඛ ඤාණං** හෙවත් දුක්ඛ සත්‍යය දැනගන්නා ප්‍රඥාව ය, **දුක්ඛ සමුදය** අරභයා පවත්නා ප්‍රඥාව දුක්ඛ සමුදය සත්‍යය දැනගන්නා ප්‍රඥාව යි. **දුක්ඛ නිරොධය** අරභයා පැවැති ප්‍රඥාව දුක්ඛනිරෝධ සත්‍යය දැනගන්නා ප්‍රඥාවයි. **දුක්ඛනිරොධගාමිණී ප්‍රතිපදාව** අරමුණු කොට පැවැති ප්‍රඥාව දුක්ඛනිරෝධගාමිණී ප්‍රතිපදා සත්‍යය දැනගන්නා ප්‍රඥාවයි.

12. අත්ථපටිසම්භිදා ඤාණං, ධම්මපටිසම්භිදා ඤාණං, නිරුත්තිපටිසම්භිදා ඤාණං, පටිභාණ පටිසම්භිදා ඤාණං, යයි ද ප්‍රඥාව චතුර්විධ වේ. සංක්‍ෂේපයෙන් වනාහි අර්‍ථ

Free Distribution www.aathaapi.org

යෙහි ඤාණය අත්ථ ප්‍රතිසම්භිදාය. ධම්මයෙහි ඤාණය, ධම්ම ප්‍රතිසම්භිදාය. අත්ථ, ධම්ම දෙක්හි වූ නිරුක්තියෙහි ඤාණය **නිරුක්ති ප්‍රතිසම්භිදාය.** ඒ ත්‍රිවිධ ඤාණයෙහි ඤාණය **ප්‍රතිභාන ප්‍රතිසම්භිදාය.**

අත්ථය නම් ප්‍රත්‍යයෙන් නිපන් **ඵල ධම්මය** යි. හේතු අනුසාරයෙන් පමුණුවනු ලැබෙනුයි හෝ අධිගමනය කරනු ලැබේනුයි හෝ **අත්ථ** නම්. **ඵලය, නිස්සන්දය, භාෂිත සඞ්ඛ්‍යාත වචනයා ගේ අත්ථය, විපාකය, ක්‍රියාය** යන මේ ධම්ම පස අත්ථයෝ ය. ඒ අත්ථ ප්‍රත්‍යවෙක්ෂා කරන්නහුගේ එහි ප්‍රභෙදගත ඤාණය **අත්ථපටිසම්භිදා** නම්.

ධම්මය යනු ප්‍රත්‍යයට නමෙකි. ප්‍රත්‍යයෙන් ඒ ඒ දෑය විධානය කෙරේ ද, පවත්වා ද, පමුණුවා ද, එහෙයින් එයට **ධම්මය** යයි කියනු ලැබේ. ඵලය නිපදවන්නාවූ **හේතුය, ආයතී මාණීය, භාෂිතය, කුසලය, අකුසලය** යන මේ ධම්ම පස **හේතුහු** නම් වෙත්. ඒ හේතු සඞ්ඛ්‍යාත ධම්මය ප්‍රත්‍යවෙක්ෂා කරන්නහුගේ එහි ප්‍රභෙදගත ඤාණය **ධම්ම ප්‍රතිසම්භිදා** නම්.

තවද **දුක්ඛ** සඞ්ඛ්‍යාත ඵලයෙහි ඤාණය **අත්ථ පටිසම්භිදාය.**

දුක්ඛ සමුදය සඞ්ඛ්‍යාත දුක්ඛ හේතුවෙහි ඤාණය **ධම්ම පටිසම්භිදාය.**

දුක්ඛ නිරොධයට කාරණා වූ නිර්‍වාණ සඞ්ඛ්‍යාත ඵලයෙහි ඤාණය **අත්ථපටිසම්භිදාය.**

දුක්ඛනිරොධ සඞ්ඛ්‍යාත නිර්‍වාණයට හේතු වූ මාර්ගයෙහි **ඤාණය ධම්මපටිසම්භිදාය.**

මෙසේ හේතුවෙහි ඤාණය **ධම්මපටිසම්භිදා** යයි ද, ඵලයෙහි ඤාණය **අත්ථපටිසම්භිදා** යයි ද දත යුතු.

යම් ධම්මී කෙනෙක් හටගත්තාහු ද, වූවාහු ද, හේතු සමවායයෙන් හටගත්තාහු ද, උපන්නාහු ද, විශේෂයෙන් උපන්නාහු ද, පහළ වූවාහු ද, මේ **ඵල ධම්මයෙහි ඤාණය අත්ථපටිසම්භිදා** නම්.

Free Distribution www.aathaapi.org

යම් හේතු ධර්මයකින් ඒ ඵල ධර්මයෝ හටගත්තාහු ද, නිපන්නාහු ද, විශේෂයෙන් නිපන්නාහු ද, පහළවූවාහු ද, ඒ හේතු ධර්මයෙහි ඤාණය **ධම්ම පටිසම්භිදා** නම්.

ජරා මරණ දෙක්හි ඤාණය **අත්ථ පටිසම්භිදා** නම් වේ. එයට ප්‍රත්‍යවූ ජාතියෙහි ඤාණය **ධම්ම පටිසම්භිදා** නම්.

කර්ම භවයෙන් නිපන් ජාතියෙහි ඤාණය **අත්ථ පටිසම්භිදායය.** ඒ ජාතියට හේතු වූ කර්මභවයෙහි ඤාණය **ධම්ම පටිසම්භිදායය.**

උපාදාන, තණ්හා, වෙදනා, ඵස්ස, ෂඩායතන, නාමරූප, විඤ්ඤාණ; සඞ්ඛාර යන මේ ඵලයෙහි ඤාණය **අත්ථ පටිසම්භිදායය.** එයට ප්‍රත්‍ය වූ ධර්මයෙහි ඤාණය **ධම්ම පටිසම්භිදායය.**

එසේම ජරා මරණ නිරෝධයෙහි ඤාණය **අත්ථ පටිසම්භිදායය.** ජරා මරණ නිරෝධගාමිණී ප්‍රතිපදායෙහි ඤාණය **ධම්ම පටිසම්භිදායය.**

මෙසේ සංස්කාර නිරෝධයෙහි ඤාණය **අත්ථපටිසම්භිදායය.** සංස්කාර නිරෝධගාමිණී ප්‍රතිපදායෙහි ඤාණය **ධම්ම ප්‍රතිසම්භිදායය.**

එසේම සූත්‍ර, ගෙය්‍ය, වෙදල්ලාදී වූ ධර්මය දනී ද ඒ දැනීම **ධම්මප්‍රතිසම්භිදායය.** ඒ ඒ භාෂිතයාගේ අර්ථය දැනීම **අත්ථපටිසම්භිදායය.**

ඒ ඒ කුසලාදී ධර්මයන්ගේ ප්‍රභෙද ගත ඤාණය **ධම්ම ප්‍රතිසම්භිදායය.** ඒ කුසලාකුසලයන්ගේ විපාක පිළිබඳ ඤාණය **අත්ථ ප්‍රතිසම්භිදායය.**

ඒ **අත්ථ, ධම්ම** දෙක්හි අවිපරීත සවභාවය වූ මාගධී භාෂා සඞ්ඛ්‍යාත සවභාවය, **නිරුක්ති** නම්. ඒ අනුව මේ සවභාව නිරුක්තිය, මේ සවභාව නිරුක්තිය නොවේ යයි, ඒ සවභාව නිරුක්තියවූ මාගධී භාෂායෙහි ප්‍රභෙද ගත ඤාණය **නිරුක්ති ප්‍රතිසම්භිදා** නම්.

Free Distribution www.aathaapi.org

අජ්ඣත්ත, බහිද්ධා, නිරුඤ්ඣති යන මේ ඤාණයන්හි **ඤාණය ප්‍රතිභාන ප්‍රතිසම්භිදා** නම්. එනම්, ඒ තුන් ආකාර ඥාන-යන්හි, මේ ඤාණයට මෙ නම් ගෝචර කෘත්‍යාදියක් ඇතැයි විසතර වශයෙන් දැනීම ය. මේ සතරවිධ ඤාණයට **සිව්පිළිසිඹියාවෝ** යයි කියනු ලැබේ.

මේ **සිව්පිළිසිඹියාවෝ** දෙතැනෙක ප්‍රභෙද ගතවෙති. එනම්, **ශෛක්ෂ භූමිය, අශෛක්ෂ භූමි** යන දෙතැන ය. **ශෛක්ෂ භූමි** නම් සෝවාන් මාගී, සොවාන් ඵල, සකෘදාගාමි මාගී, සකෘදාගාමි ඵල, අනාගාමි මාගී, අනාගාමි ඵල, අර්හත් මාගී යන සප්ත සථානයෝ යි. **අශෛක්ෂ භූමි** නම් **අර්හත් ඵලයයි. අග්‍රශ්‍රාවක, මහා ශ්‍රාවකයන්ගේ සිව්පිළිසිඹියාවෝ අශෛක්ෂ භූමි** නම් වූ අර්හත් ඵලයෙහිදී ම ප්‍රභෙදගත වේ. **ආනන්ද සථවිර, චිත්ත ගහපති, ධම්මික උපාසක, උපාලි ගහපති, බ්‍රහ්මායුතතරා උපාසිකා** ආදීන් ගේ සිව්පිළිසිඹියාවෝ **ශෛක්ෂ** භූමියෙහි ප්‍රභෙද ගත විය.

මෙසේ මේ දුවිභූමියෙහි සිව්පිළිසිඹියාවෝ ප්‍රභෙද ගත වන්නාහු ද එය පස් ආකාරයකින් විසඳ වන්නාහ. ඒ පස් ආකාරයෝ නම්:-

1. **අධිගමයෙන්**
2. **පර්‍යාප්තියෙන්**
3. **ශ්‍රවණයෙන්**
4. **පරිපුච්ඡායෙන්**
5. **පූර්වයෝගයෙන්** යන ආකාර පස වේ.

1. මෙයින් අධිගමයෙන් විසඳ වන්නේ යයි කියනුයේ අර්හත් ඵලයට පැමිණීමේ දී සිව්පිළිසිඹියාවෝ ඉතා ප්‍රකට බවට විසඳ බවට පැමිණෙන හෙයිනි. **ශෛක්ෂයන්ගේ** සිව්පිළිසිඹියාවෝ මේ අර්හත් ඵලයට පැමිණීවිට සාතිසය බවට පත්වේ.

Free Distribution www.aathaapi.org

2. පයිප්පත්තිය නම් ත්‍රිපිටක බුඩ වචන යයි. ත්‍රිපිටක බුඩ වචනය ප්‍රගුණ කිරීමෙන් සිව්පිළිසිඹියාවෝ විසද භාවයට පැමිණෙති.

3. ශ්‍රවණය නම් මනාකොට, අර්‍ථවත් කොට සඩ්ගීය ශ්‍රවණය කිරීම ය. මෙසේ අර්‍ථවත් කොට ධර්‍මය ශ්‍රවණය කිරීමෙන් ලැබූ සිව්පිළිසිඹියාවෝ විසද බවට පැමිණෙති.

4. පරිපුච්ඡා නම් පෙළ අටුවා ආදීන්හි ගැටපද, අර්‍ථපද, ආදිය පිළිබඳ විනිශ්චය කථාව විචාරීම ය. පෙළෙහි ආ ධර්‍මයන් පිළිබඳ නො වැටහෙන තැන් වටහා ගැනීමට උපකාර වන ගැටපද ආදිය විචාරීමෙන් ද සිව්-පිළිසිඹියාවෝ විසද බවට පැමිණෙත්.

5. පුර්‍වයෝගය නම් පෙර බුදුවරයන්ගේ ශාසනයන්හි ගතපච්චාගතාදි වශයෙන් භාවනා වඩා, **අනුලෝම-ඤාණ** ඤාණයන් ලැබීමට පෙර ඒ සමීපයෙහි වූ සඩ්ඛාරුපෙක්ඛා ඤාණය තෙක් විදර්‍ශනාවෙහි උත්සාහවත් වීම ය. මෙසේ සකස් කරණ ලද විපස්සනායෝග සඩ්ඛ්‍යාත පුර්‍වයෝගය ඇති කල්හි ද සිව්පිළිසිඹියාවෝ විසද බවට පැමිණෙත්.

ඇතැම් ආචාරීහු, කරුණු අටක් සිව්පිළිසිඹියාවන් විසද බවට පැමිණීමට උපකාරක වෙත් යයි කියති. එනම්:—

1. පුර්‍වයෝගය
2. බහුශ්‍රැත භාවය— (බාහුසච්චය)
3. දෙශභාෂා දැනීමය
4. ත්‍රිපිටක ධර්‍මය දැනීමය— (ආගම)
5. ත්‍රිපිටකාර්‍ථ විචාරීමය— (පරිපුච්ඡා)

Free Distribution www.aathaapi.org

6. සතර ඵලය— (අධිගමය)

7. බහුශ්‍රැත ගුරුන් සෙවීම ය— (ගුරුසන්නිශ්‍රය)

8. මිත්‍ර සම්පත්තිය— ප්‍රතිභාන ඇති කල්‍යාණ මිත්‍රයන් ඇසුරු කිරීමය.

මේ කාරණා අට සිව්පිළිසිඹියාවන්ගේ විසඳ බවට උපකාරක ධර්මයෝ වෙති.

1. පූර්වයෝගය— යට විස්තර කරන ලදී.

2. බාහුසච්චය හෙවත් **බහුශ්‍රැත බව** නම් – ඒ ඒ නිරවද්‍ය ශාස්ත්‍රයන්හි හා ශිල්පයන්හි දක්ෂ භාවයයි.

3. දෙශභාෂා නම් එකල ව්‍යවහාර වන භාෂා දැනීම ය. විශේෂ වශයෙන් මාගධි භාෂාවෙහි දක්ෂ බව ය.

4. ආගම නම් ත්‍රිපිටක ධර්මයයි. යටත් පිරිසෙයින් මැදුම්සඟිය මූලපණ්ණාසකයෙහි ඕපම්ම වග්ගයවත් ධර්මය පිරවීම ය. නැතහොත් ධම්මපදයෙහි යමකවග්ගයෙහි ඔපම්මකවග්ගය දක්වා පිරිය යුතු.

5. පරිපුච්ඡා නම් **එක** ගාථාවෙක්හිවත් අර්ථවිනිශ්චය පිළිවිසීම ය.

6. අධිගමය නම් සොවාන්, සකෘදාගාමි, අනාගාමි, අර්හත් ඵලයයි.

7. ගුරුසන්නිශ්‍රය නම් බහුශ්‍රැත, ප්‍රතිභාන සම්පන්න ආචාර්‍යයන් වෙතින් දුෂ්කර තැන් විචාරමින් ඇසුරු කිරීම ය.

8. මිත්‍ර සම්පත්තිය නම් එබඳුවූ ම කල්‍යාණ මිත්‍රයන් ඇසුරු කිරීම ය.

Free Distribution www.aathaapi.org

මේ පස් ආකාරයක් හෝ අට ආකාරයක් හෝ අතුරෙන් **බුදුවරුන්ට ද, පසේබුදුවරුන්ට ද, බුද්ධශ්‍රාවකයන්ට අධිගමයක්** නිසා සිව්පිළිසිඹියාවන්ට පැමිණෙනි. බුඩ ශ්‍රාවකයෝ මේ සියලු කාරණයන් නිසාම සිව්පිළිසිඹියාවන්ට පැමිණෙති.

මේ සිව්පිළිසිඹියාවන්ට පැමිණීම සඳහා වෙනම කම්ටහන් වැඩීමක් නැත. ශෛක්ෂයන්ගේ **ශෛක්ෂ** ඵල අවසානයෙහි ද අශෛක්ෂයන්ගේ අර්හත්ඵල අවසානයෙහි ද සිව්පිළිසිඹියාවට පැමිණීම ද වේ.

මෙසේ ප්‍රඥාවගේ ප්‍රභෙදය දත යුතු.

ප්‍රඥා භාවනා වැඩීම

මෙසේ නොයෙක් ප්‍රභෙදගත වූ මේ ප්‍රඥාව දැන හැඳින ගෙන එය භාවනා වශයෙන් වඩා ඵලාදිගමය කරණු කැමැති යෝගාවචරයා විසින් විදර්ශනා ප්‍රඥාවට **භූමි** වූ සඤ්ඣාදී ධර්මයන්ගේ අර්ථ හා පාළිය ඉගෙන, නුවණින් පුරුදු කොට, මූල වූ ධර්ම සම්පූර්ණ කිරීමෙන්, **ශරීර** වූ පඤ්ච විශුඬින් වැඩීමෙන් **ප්‍රඥා භාවනාව** සිඬ කළ යුතු වේ.

විදර්ශනා ප්‍රඥාව වැඩීමට උපකාරක ධර්ම වූ **භූමි** නම් **සඤ්ඣ, ආයතන, ධාතු, ඉන්ද්‍රිය, සත්‍යය, පටිච්චසමුප්පාද** ආදී ප්‍රභෙද ඇති ධර්මයෝ ය. සත්වයෝ නා නා ප්‍රකාරය, ඔවුන් අතුරෙන්—

1. **අරූප සම්මූල්හයෝය**
2. **රූප සම්මූල්හයෝය**
3. **උභය සම්මූල්හයෝය** යයි සත්ත්වයෝ ත්‍රිවිධ වෙති.

අරූප සම්මූල්හයෝ නම් නාම ධර්මයන්හි මුළා වූවෝ ය.

ඔවුන් සඳහා **නාමඤ්ඣ,** වෙදනා, සංඥා, සඞ්ඛාර, **විඤ්ඤාණ** වශයෙන් සතරක් කොට ඇති **සඤ්ඣ දේශනාව** වදාළ සේක.

Free Distribution www.aathaapi.org

රූප සම්මූල්හයෝ නම් රූපයෙහි මුලාවූවෝ ය. ඔවුන් සඳහා එකොළොසක් වූ කොටස් ඇති **ආයතන** දේශනාව වදාළ සේක.

උභය සම්මූල්හයෝ නම් නාම-රූප දෙක්හි මුලා-වූවෝ ය. ඔවුන් සඳහා නාමය සපත්ත විඤ්ඤණ ධාතුවශයෙන් ද රූපය එකොළොස් ආකාරයෙන් ද දක්වා **ධාතු** දේශනාව වදාළ සේක.

තවද සත්ත්වයෝ—

1. **තික්ඛින්ද්‍රිය**
2. **මජ්ඣිමින්ද්‍රිය**
3. **මුදින්ද්‍රිය** යයි ත්‍රිවිධ වෙත්.

තියුණු කළ ශ්‍රද්ධාදී ඉන්ද්‍රියයන් ඇති පුද්ගලයන් සඳහා **සඞ්ඛේප** දේශනාව ද, මධ්‍යම ප්‍රමාණයට දියුණු කළ ඉන්ද්‍රියයන් ඇති පුද්ගලයන් සඳහා **ආයතන** දේශනාව ද, මුදින්ද්‍රිය ඇති පුද්ගලයන් සඳහා **ධාතු** දේශනාව ද වදාළ සේක.

තවද සත්ත්වයෝ—

1. **සංඛේප රුචික**
2. **මධ්‍යම රුචික**
3. **විත්ථාර රුචික** යයි ත්‍රිවිධ වෙත්.

ඔවුන් අතුරෙන් සංඛේප රුචික පුද්ගලයන් සඳහා **සඞ්ඛේප** දේශනාව ද, මධ්‍යම රුචිකයන් සඳහා **ආයතන** දේශනාව ද, විත්ථාරරුචිකයන් සඳහා **ධාතු** දේශනාව ද වදාළ සේක.

තවද, ඊශ්වර නිර්මාණවාදාදී වශයෙන් **අත්තා දෘෂ්ටියෙහි** මුලාවූවන් සඳහා ඊශ්වරත්වයෙන් ශූන්‍යයහයි **අනාත්ම** ලක්ෂණය සුවසේ අවබෝධ කරවීම සඳහා **ඉන්ද්‍රිය** දේශනාව වදාළ සේක.

Free Distribution www.aathaapi.org

අවසානයෙහි මේ **ඛන්ධ, ආයතන, ධාතු, ඉන්ද්‍රිය** යන සතර ධර්මයන්ගේ **පැවැත්ම** ය, **පැවැත්වීමේ** හේතු ය, **වැලැක්ම** ය, **වැලැක්මේ මාර්ගය** යන සතර ධර්මයන්ගේ වශයෙන් **සත්‍යය** ධර්ම හා **පටිච්ච සමුප්පාද** ධර්ම ද වදළ සේක.

මූල ධර්මයෝ දෙදෙනෙකි. එනම් **ශීල විසුද්ධිය** හා **චිත්ත විශුද්ධිය** යි. සෙසු පඤ්ච විශුද්ධීන්ගේ පහළවීමට උපකාර හෙවත් හේතුවන හෙයින් **මූල** යයි කියනු ලැබේ.

ශරීර වශයෙන් සලකනු ලබන ධර්මයෝ පස් දෙනෙකි. එනම් **දිට්ඨි විශුද්ධි, කඞ්ඛාවිතරණ විශුද්ධි, මග්ගාමග්ග-ඤාණ දස්සන විශුද්ධි, පටිපදා ඤාණදස්සන විශුද්ධි, ඤාණදස්සන විශුද්ධි** යන විශුද්ධි පසය. භාවනා වශයෙන් වඩන ලද මේ ධර්ම පස පරම්පරා වශයෙන් පවත්නා කල, අත්, පා, හිස ආදී වශයෙන් උපමා කොට අවයව-යෙන් යුත් **ශරීරය** යයි හඳුන්වනු ලබන හෙයිනි.

මෙහි භූමි වශයෙන් දක්වන ලද ධර්මයන් අතුරෙන් **ඛන්ධයෝ** පස් දෙනෙකි. එනම් **රූප ඛන්ධ, වේදනා ඛන්ධ, සංඥා ඛන්ධ, සංඛාර ඛන්ධ, විඤ්ඤාණ ඛන්ධ** යන පඤ්චඛන්ධයෝ ය.

ආයතනයෝ දෙලොසෙකි. **චක්ඛ්වායතන, රූපා-යතනාදී** අධ්‍යාත්මික ආයතන සය සහ බාහිර ආයතනයෝ සදෙන ය.

ධාතු අටලොසෙකි. **චක්ඛු ධාතු, රූප ධාතු, චක්ඛුවිඤ්ඤාණ ධාතු** ආදී වශයෙනි.

ඉන්ද්‍රිය ධර්මයෝ දෙවිසිසකි. **චක්ඛු ඉන්ද්‍රිය. සොත ඉන්ද්‍රිය, ඝාණ ඉන්ද්‍රිය** ආදී වශයෙනි.

සත්‍ය ධර්මයෝ සතර දෙනෙකි. **දුක්ඛාදී චතුරාර්ය සත්‍යයෝ** ය.

Free Distribution www.aathaapi.org

මේ ධම්මයන් පිළිබඳ විස්තරය අන් තැනෙක පළවී ඇති හෙයින් මෙහිදී නැවත දැක්වීම අනවශ්‍යය. (**ඛන්ධ, ආයතන, ධාතු, සත්‍යය, පටිච්චසමුප්පාද** ධම්ම විස්තරයද; **ඉන්ද්‍රියයන්** පිළිබඳ විස්තරයද බලනු.)

මූල ධම්මවූ **ශීල විසුද්ධි, චිත්ත විසුද්ධි** යන දෙදෙනා අතුරෙන් උපචාර සමාධි සහිත වූ අෂ්ට සමාපත්තීහු **චිත්ත විසුද්ධි** නම් වේ. **සමථ** භාවනා ශීලයෙන් යට දක්වන ලද්දේ ඒ **චිත්ත විසුද්ධි** යයි. එහෙයින් දැන් **සීල විසුද්ධිය** විස්තර කරණු ලැබේ.

1. ශීල විශුද්ධිය

ප්‍රාතිමොක්ෂ සංවරාදි චතුර්විධ පාරිශුද්ධි ශීලයන්ගේ වශයෙන් පිරිසුදුවීම ශීලවිසුද්ධි නම්.

සීලය යනු ප්‍රාණඝාත, අදත්තාදානාදී වූ දුශ්ශීල්‍ය කර්මයන්ගෙන්, සමාදාන විරති වශයෙන් හෝ සමපත්ති විරති වශයෙන් හෝ වැළකෙන්නහුගේ හෝ, උපාධ්‍යායවත් පිළිවෙත් ආදිය පුරන්නහුගේ හෝ **චෙතනා, චෛතසික, සංවර, අව්‍යතික්‍රම** යන ශීලයෝ ය.

චෙතනා සීලය නම් ප්‍රාණඝාතාදියෙන් වැළකෙන්නහුගේ හෝ වත්පිළිවෙත් පුරන්නහුගේ හෝ එවේලෙහි සිත්හි යෙදෙන සම්ප්‍රයුක්ත ධම්මයන් අතුරෙන් **චෙතනා චෛතසිකය** යි. දස අකුසල කර්ම පථයන් අතුරෙන් **ප්‍රාණඝාත, අදත්තාදාන, කාමමිථ්‍යාචාර, මුසාවාද, පිසුණාවාචා, ඵරුසාවාචා, සම්ඵප්පලාප** යන සප්ත අකුසල කර්මපථයන්ගෙන් වලකින්නහුගේ එවේලෙහි සිත්හි යෙදෙන චෙතනා චෛතසිකය ද **චෙතනා සීල** නම් වේ.

චෛතසික සීලය නම් ප්‍රාණඝාතාදියෙන් වැළකෙන්නහුගේ එවේලෙහි සිත්හි යෙදෙන සම්ප්‍රයුක්ත ධම්මයන් අතුරෙන් **සම්මාවාචා, සම්මාකම්මන්ත, සම්මා**

Free Distribution www.aathaapi.org

ආජීව යන **විරති චෛතසිකත්‍රය** යි. අකුසල කර්මපථයන් අතුරෙන් **අභිධ්‍යා, ව්‍යාපාද, මිථ්‍යාදෘෂ්ටි** යන අකුසල ධර්ම තුනට ප්‍රතිපක්ෂ වූ **අනභිධ්‍යා, අව්‍යාපාද, සම්මාදිට්ඨි** යන කුසල ධර්මයෝ ද **චෛතසික සීල** නම් වෙත්.

සංවර සීලය නම් **පාතිමොක්ඛසංවරය, සතිසංවරය, ඤාණසංවරය, ඛන්තිසංවරය, විරිය සංවරය** යන **පඤ්චවිධ සංවරයෝ** ය.

පාතිමොක්ඛ සංවරය නම් චාරිත්‍ර, වාරිත්‍රාදී ප්‍රභෙදගත විනය පරියාපන්න ශික්ෂාපද සීලයයි.

සති සංවරය නම් ඉන්ද්‍රිය සංරක්ෂණාදියෙහි පැවති සතියයි.

ඤාණ සංවරය නම් තණ්හා දිට්ඨි ආදිය නසන ඤාණයයි.

ඛන්ති සංවරය නම් ඉවසීම නොහොත් අද්වේෂයෙන් සංවර වීමය.

විරිය සංවරය නම් කාමවිතර්කාදීන් පහකිරීම් වශයෙන් පවත්නා වීර්‍යයයි.

අව්‍යතික්‍රම සීලය නම් සමාදන්ව ගත් සීලය කයින් හෝ වචනයෙන් හෝ නො බිඳ රැකගැනීමයි.

මේ වෙතනා, චෛතසික සීලාදීහු කුසල කාය කර්මාදීන්ට විසිර යන්නට ඉඩ නොදෙන අර්ථයෙන් ද කුසල ධර්මයන් ප්‍රතිඥා වශයෙන් ධරණ අර්ථයෙන් ද **සීල** නම් වේ. එහෙයින් සීලයාගේ **ලක්ෂණය** හෙවත් සාමාන්‍ය සභාවය නම් සීලනය නොහොත් කුසල කාය කර්මාදීන්ට විසිර යන්නට ඉඩනොදීම හා කුසල ධර්මයන් ප්‍රතිඥා වශයෙන් දැරීමත් ය. සීලයාගේ **කෘත්‍යය** නම් දුශ්ශීලත්වය විනාශ කිරීමයි. එහි **සම්පත්තිය** නම් ධ්‍යානාදී ගුණ ඉපදීම ය.

Free Distribution www.aathaapi.org

සීලයාගේ **පච්චුපට්ඨානය** හෙවත් වැටහෙන ආකාරය නම් භිත, කය, වචන යන ත්‍රිවිධ ආචාරයාගේ පිරිසුදු බවය. එහි **පදට්ඨානය** හෙවත් ආසන්න කාරණය නම් හිරි-ඔතප් දෙක ය.

සීලයෙහි ආනිසංස බොහෝ ය. එනම්:-

1. විප්පටිසාර නොවීම ය.
2. මහත් වූ භොගසකඤ්ඤ ලැබීම ය.
3. කල්‍යාණ කීර්ති ශබ්ද නැගීම ය.
4. ක්ෂත්‍රියාදි පිරිස් කරා විසාරදව එළඹීම ය.
5. නොමුළා සිහි ඇතිව කාලක්‍රියා කිරීම ය.
6. මරණින් මතු දෙව්ලොව ඉපදීම ය යනාදි යයි.

සීලයෙහි ප්‍රභෙද

1. සීලනාඥියෙන් සියලුම සිල් එකවිධ වේ.

2. තවද **චාරිත්‍ර සීලය. වාරිත්‍ර සීලය** යයි සීලය දවිධ වේ.

එසින් භාග්‍යවතුන් වහන්සේ විසින් "මේ මේ දෙය කළ යුතුය" යයි පණවා වදාළ සේක් ද, ඒ ශික්ෂා පදයන්හි නියමිත සේ පිළිපැදීම **චාරිත්‍ර සීලය** නම් වේ. එසේම "මේ මේ දෙය නොකළයුතු" යයි භාග්‍යවතුන් වහන්සේ විසින් ප්‍රතික්ෂෙප කරණ ලද්දේ ද එය නොකිරීම් වශයෙන් පිළිපැදීම **වාරිත්‍ර සීලය** නම්. **චාරිත්‍ර සීලය** ශ්‍රද්ධායෙන් හා වීර්‍යයෙන් ද සිඳ කළ යුතු ය. වාරිත්‍ර සීලය ශ්‍රද්ධායෙන් ම සිඳ කළ යුතු ය.

3. **අභිසමාචාරික සීලය, ආදිබ්‍රහ්මචරියක සීලය** යයි ද සීලය දවිධ වේ. **අභිසමාචාරික සීලය** නම් උතුම් හැසිරීම ය, එනම්, සොවාන් ආදී මාර්ග-ඵල සඳහා පණවන

Free Distribution www.aathaapi.org

ලද සිලය යයි ආජීවට්ඨමක සිලය හැර සෙසු සිල් මෙහි ඇතුළත් වේ. කවද, බුදුකාණුබුදුක නොහොත් පවිති, දුකකට, දුර්භාෂිත, ශික්ෂාපද ව්‍යතික්‍රමණය නොකොට රැකීම **අභිසමාචාරික සීල** නම්. එසේම සුළුවග, මහවග දෙක්හි ආ කදුවත් පිරීම ද අභිසමාචාරික සිලය නම් වේ.

ආදිබ්‍රහ්මචරියක සීලය නම් මාගී බ්‍රහ්මචර්‍යාව ආදියෙහි වූ ආජීවාෂ්ටමක සිලය යි එනම් ප්‍රාණඝාත, අදත්තාදාන, කාමමිථ්‍යාචාර, මුසාවාද, පිසුණාවාච, ඵරුසාවාච, සම්ඵප්පලාප, මිච්ඡාජීව යනාදියෙන් වැලකීම සඳහා සමාදන් ව ගන්නා සිලයයි. එසේම සංඝාදිසේස, පාරාජික යන මහා ශික්ෂාපද ව්‍යතික්‍රමණය නොකොට රැකීම ද, භික්ෂු-භික්ෂුණී උභය විභඞ්ගයන්හි ආ ශික්ෂාපද ව්‍යතික්‍රමණය නොකොට රැකීම ද **ආදිබ්‍රහ්මචරියක සීලය** නම් වේ. අභිසමාචාරික සිලය නොපුරා ආදිබ්‍රහ්මචරියක සිලය පිරිය නොහැකි බව දත යුතු.

4. විරති සිලය, අවිරති සිලය යයි ද සිලය දවිධ වේ.

ප්‍රාණඝාතාදියෙන් වැලකීම් මාත්‍රය හෝ එම කුසල චිත්ත වීථියෙහි උපදනා සම්මාවාචා, සම්මාකම්මන්ත, සම්මාආජීව යන විරති චෛතසික තුන **විරති සීලය** නම්. එම කුසල චිත්ත වීථියෙහි ම පහළ වන සෙසු චෛතසිකයෝ **අවිරති සීල** නම්.

5. නිඝසිත සිලය, අනිඝසිත සීලය යයි ද සිලය දවිධ වේ.

තණ්හා දට්ඨි දෙකින් නිශ්‍රිත සිලය **නිඝසිත සීල** නම්. මේ සීලයෙන් මම දෙවියෙක් හෝ වෙමියි භවසම්පත් පැතීම් වශයෙන් පුරනු ලබන සිලය **තණ්හානිඝසිත සීලයයි.** සීලයෙන් ම සුද්ධිය වන්නේ යයි මිථ්‍යාදෘෂ්ටි වශයෙන් පුරන සිලය **දිට්ඨිනිඝසිත සීලය** යි.

මේ දෙවැදෑරුම් නිඝසිත සීලයෙන් වෙන් ව පුරනු ලබන ලෞකික ලොකොත්තර සිලය **අනිඝසිත සීල** නම්.

Free Distribution www.aathaapi.org

6. කාලපරියන්ත සීලය, ආපාණ කොටික සීලය යයි ද සීලය දවිධ වේ. කාල නියමයක් ඇතිව සමාදන්ව රක්නා සීලය **කාලපරියන්ත සීල** නම්. අෂ්ටාඞ්ග සීලය මෙනි. පඤ්චසීලය මෙත් දිවිහිමිකොට සමාදන්ව රක්නා සීලය **ආපාණ කොටික සීලයයි.**

7. සපරියන්ත සීලය, අපරියන්ත සීලය යයි ද සීලය දවිධ වේ. **ලාභය, යසඃය, ඥාතිය, අඞ්ගය, ජීවිතය** යන මෙයින් කිසිවක් සීමා කොට රක්නා සීලය **සපරියන්ත සීල** නම්. ලාභ, යසස් ආදිය අපෙක්ෂා කොට සිල්රක්නා පුද්ගල තෙම එම ලාභ යසස් ආදිය ලත් කල්හි සීලය අත්හරියි. ඒ සීලය කැඩුණු බිඳුණු සිල් බැවින් සමාධිය පිණිස හෝ නිවන් පිණිස හෝ නොපවතී. එසේ ලාභ, කීර්ති ආදිය සීමා නොකොට රක්නා සීලය **අපරියන්ත සීල** නම්. ඒ සීලය නොකැඩුණු නොබිඳුණු සීලයක් වන හෙයින් සමාධිය පිණිස හෝ නිවන් පිණිස හෝ පවතී.

8. ලෞකික සීලය, ලොකොත්තර සීලය යයි ද සීලය දවිධ වේ. භවසම්පත් ගෙනදෙන ආශ්‍රව සහිත වූ පෘථග්ජනයන්ගේ සියලු සිල **ලෞකික සීල** නම්. ආශ්‍රව රහිත වූ සෝවාන් ආදී ආර්‍යයන්ගේ භව නිස්සරණය ගෙන දෙන සීලය **ලොකොත්තර සීල** නම්.

9. හීන සීල, මජ්ඣිම සීල, ප්‍රණීත සීල යයි සීල ය ත්‍රිවිධ වේ.

හීන සීලය- හීන වූ ඡන්ද, චිත්ත, විරිය, විමංසායෙන් පවත් වන ලද සීලය ද, කීර්ති, ප්‍රශංසා අපෙක්ෂා කොට සමාදන් ව රක්නා සීලය ද, තමා උසස් කරගන්නා අදහසින් හෝ අනුන් හෙළා දක්නා අදහසින් හෝ අත්තුක්කංසන පරවම්භන වශයෙන් කිලිටි වූ සීලය හෝ තෘෂ්ණා වශයෙන් භව-භොග සම්පත් පතා රකිනු ලබන සීලය **ද හීන සීල** නම්.

Free Distribution www.aathaapi.org

මජ්ඣිම සීලය- මධ්‍යම වූ ඡන්ද, චිත්ත, විරිය, විමංසායෙන් පවත් වන ලද සීලය ද, සිල් රැකීමෙන් මතු උසස් කුල, සවඟී සම්පත් පිණිස රක්නා සීලය ද, අත්තුක්කංසන, පරවම්භනාදියෙන් නොකිලිටි වූ පෘථග්-ජනයන්ගේ සීලය ද තමා පමණක් සසරින් මිදෙනු පිණිස රකිනු ලබන සීලය ද **මධ්‍යම සීලය** නම්.

ප්‍රණීත සීලය - ප්‍රණීත වූ ඡන්ද, චිත්ත, විරිය, විමංසා යෙන් පවත්වන ලද සීලය ද, සෝවාන් ආදී ආර්‍ය්‍ය භාවය පිණිස රක්නා සීලය ද, ලොකොත්තර සීලය ද, සියලු සතුන් සසරින් එතර කරනු සඳහා රකිනු ලබන බෝසතුන්ගේ පාරමිතා සීලය ද **ප්‍රණීත සීලය** නම්.

10. අත්තාධිපතෙය්‍ය සීල, ලෝකාධිපතෙය්‍ය සීල, ධම්මාධිපතෙය්‍ය සීල යයි ද සීලය ත්‍රිවිධ වේ.

ආත්ම ගෞරවය උපදවා රක්නා සීලය **අත්තාධිපතෙය්‍ය සීල** නම්. ලොකාපවාදයට බියෙන් ලෝකයා ගරු කොට රක්නා සීලය **ලෝකාධිපතෙය්‍ය සීල** නම්. ධර්ම ගෞරව-යෙන් රක්නා සීලය **ධම්මාධිපතෙය්‍ය සීල** යි.

11. පරාමට්ඨ සීල, අපරාමට්ඨ සීල, පවිප්පස්සද්ධි සීල යයි ද සීලය ත්‍රිවිධ වේ. තණ්හා දිට්ඨි වශයෙන් අල්වා ගන්නා ලද හෙවත් පරාමර්ශනය කරන ලද නිස්සිත සීලය ම **පරාමට්ඨ සීල** නම්. සෝවාන් ආදී ආර්‍ය්‍යමාර්ග ප්‍රතිලාභය පිණිස පුරනු ලබන සීලය ද, සප්ත ශෛක්ෂ-යන්ගේ මාර්ග චිත්තයන්හි සම්ප්‍රයුක්ත විරති චෙතනාදිය ද, තණ්හා, දිට්ඨි වශයෙන් නො කරන ලද හෙයින් **අපරාමට්ඨ සීල** නම්.

ශෛක්ෂයන්ගේ හා අශෛක්ෂයාගේ ඵල චිත්තයන්හි සම්ප්‍රයුක්ත විරති චෙතනා ආදීහු කෙලෙස් විඩා සංසිඳුවන හෙයින් **පවිප්පස්සද්ධි සීල** නම් වේ.

Free Distribution www.aathaapi.org

12. විසුඛ සීල, අවිසුඛ සීල, වෙමතික සීල යයි ද සීලය ත්‍රිවිධ වේ.

ඇවැත්වලට නොපැමිණ ම රක්නා ලද සීලය ද, ඇවැත් වලට පැමිණ ඇවැත් දෙසා ගැනීම් ආදී වශයෙන් පිළියම් කරගන්නා ලද සීලය ද **විසුඛ සීල** නම්. ඇවැත්වලට පැමිණ ඇවැත් දෙසා ගැණීම් ආදී වශයෙන් පිළියම්කර නොගන්නා ලද සීලය **අවිසුඛ සීල** නම්. ආහාරපානාදී වස්තුවෙහි සැක සහිතවීම නම් වූ **වත්ථුවෙහි විමතිය** ද, පැමිණි ඇවැත් පවිති දුක්කටාදීන් අතුරෙන් කවරෙක්දෝ හෝයි සැක සහිත වීම නම් වූ **ආපත්තියෙහි විමතිය** ද, ඇවතට පැමිණියේදෝ හෝ නොපැමිණියේ දෝ හෝයි අජ්ඣාචාරයෙහි සැක සහිතවීම නම් වූ **අජ්ඣාචාරයෙහි විමතිය** ද යන විමති ඇත්තහුගේ සීලය **වෙමතික සීල** නම්.

13. සෙඛ සීල, අසෙඛ සීල, නෙවසෙඛනාසෙඛ සීලය යි ද සීලය ත්‍රිවිධ වේ.

ශෛක්ෂයන්ගේ මාගී-ඵල චිත්තයන්හි යෙදුණු විරති වෙතනාදීහු **සෙඛ සීල** නම්. අශෛක්ෂයාගේ ඵල චිත්ත-යන්හි යෙදුණු විරති වෙතනාදීහු **අසෙඛ සීල** නම්. පෘථග්ජනයන්ගේ සීලය **නෙවසෙඛනාසෙඛ සීල** නම්.

14. හානභාගිය, ඨිතිභාගිය, විසෙසභාගිය, නිබ්බේධභාගිය සීල යයි සීලය චතුර්විධ වේ. පිරිහීම් පක්ෂය භජනය කරන සීලය **හානභාගිය සීල** නම්. මෙය දුස්සීලයන් සෙවනය කරමින්, සීලවන්තයන් සේවනය නොකිරීමෙන්, වරදෙහි දෙස් නොදැකීමෙන්, මිථ්‍යා අදහස් උපදවමින්, ඉන්ද්‍රිය සංවරාදියක් නොමැතිව රක්නා සීලය යි.

පිරිහීමටත් නොපැමිණ, අභිවෘද්ධියටත් නොපැමිණ, තුබූ පරිද්දෙන් ම පවත්නා සීලය, **ඨිතිභාගිය සීලය වේ.**

Free Distribution www.aathaapi.org

තමාලත් සීලසම්පත්තියෙන් ම සතුටුවූ මතු ධ්‍යාන මාර්ග-ඵලාදිය පිණිස උත්සාහවත් නොකරන්නේ සිටි තැන්හි ම සිටී.

සමාධි සඞ්ඛ්‍යාත විශේෂය පිණිස නැමීගත් සීලය **විසෙසභාගීය සීලය** වේ. හෙතෙමේ සීලයෙහි පිහිටා මතු සමාධිය පිණිස උත්සාහවත් වේ.

නිබ්බෙධ සඞ්ඛ්‍යාත විදර්ශනා පිණිස නැමීගත් සීලය **නිබ්බෙධභාගීය සීලය** වේ. හෙතෙමේ විදර්ශනා වඩා මාර්ග-ඵලාධිගමය පිණිස උත්සාහවත් වේ.

15. භික්ඛු සීල, භික්ඛුණී සීල, අනුපසම්පන්න සීල, ගහට්ඨ සීල යයි ද සීලය චතුර්විධ වේ.

භික්ෂූන් උදෙසා පණවන ලද ශික්ෂාපද හා භික්ෂුණීන් උදෙසා පණවන ලද ශික්ෂා පදයන් අතුරෙන් භික්ෂූන්ටත් සාධාරණ ශික්ෂා පද **භික්ඛු සීල** නම් වේ.

භික්ෂුණීන් උදෙසා පණවන ලද ශික්ෂා පද හා භික්ෂූන් උදෙසා පණවන ලද ශික්ෂා පදයන් අතුරෙන් භික්ෂුණීන්ටත් සාධාරණ ශික්ෂා පද **භික්ඛුණී සීල** නම්.

සාමණේර සාමණේරීන්ගේ දස සීලය **අනුපසම්පන්න සීල** නම්.

උපාසක උපාසිකාවන්ට නිත්‍යය වශයෙන් පණවා වදාළ පඤ්ච ශික්ෂා පදයෝ ද, උත්සාහ ඇතොත් රැකිය යුතු දස සීලය ද උපොසථ සීල වශයෙන් පණවණ ලද අෂ්ටාඞ්ග සීලය ද **ගහට්ඨ සීල** නම්.

16. ප්‍රකෘති සීල, ආචාර සීල, ධර්මතා සීල, පුබ්බහේතුක සීල යයි ද සීලය චතුර්විධ වේ.

සවභාවයෙන් රැකෙන සීලය **ප්‍රකෘති සීලය** නම් උතුරුකුරු දිවයින් වැසි මනුෂ්‍යයන්ට මෙනි.

Free Distribution www.aathaapi.org

කුල, දෙශ, තීර්ථක යන මොවුන් කෙරෙහි පැවැති යහපත් චාරිත්‍ර **ආචාර සීලය** නම් ඒ ඒ කුල, දෙශාදීන්හි පෙර පටන් පැවත ආ ප්‍රාණඝාතාදියෙන් වැළකීම යනාදී යහපත් චාරිත්‍ර විධි පැවැත්වීම **ආචාර සීල** නම්.

බෝසතුන් මව්කුස පිළිසිඳගත් තැන් පටන් බෝසත් මාතාවන්ට පුරුෂයන් කෙරෙහි කාම අදහස් පහළ නොවීම යනාදිය **ධම්මතා සීලය** නම්.

පූර්ව හේතුවෙන් ම ජනිත **පුබ්බහේතුක සීල** නම්. මහාකාශ්‍යපාදී ශුඛසත්ත්වයන්ගේ ද, බෝසතුන්ගේ ද ඒ ඒ ජාතීන්හි පූර්වහේතු බලයෙන් පැවැති සීලය යි.

17. පාතිමොක්ඛසංවර සීලය, ඉන්ද්‍රියසංවර සීලය, ආජීවපාරිශුද්ධි සීලය, පච්චයසන්නිශ්‍රිත සීලය යයි ද සීලය චතුර්විධ වේ.

ප්‍රාතිමෝක්ෂයෙහි වදාළ ශික්ෂාපද ව්‍යතික්‍රම නොකොට රැක ගැනීම් ආදිය **ප්‍රාතිමෝක්ෂසංවර සීලය** වේ.

චක්ඛු, සොත, ඝාණ, ජිව්හා, කාය, මන යන ෂට් ඉන්ද්‍රියයන් සංවර කරගැන්ම **ඉන්ද්‍රිය සංවර සීලය** යි.

ආජීවය හේතුකොට ගෙන පණවා වදාළ සවැදෑරුම් ශික්ෂාපද ව්‍යතික්‍රමණය කිරීම් වශයෙන් ද, කුහන ලපනාදී පාපධර්මයන්ගේ වශයෙන් ද, පවත්නා වූ මිථ්‍යාජීවයෙන් වැළකීම **ආජීවපාරිශුද්ධි සීලය** වේ.

ප්‍රත්‍යවෙක්ෂා කොට සිව්පසය පරිභෝග කිරීම **ප්‍රත්‍යය සන්නිශ්‍රිත සීලය** යි.

18. පරියන්තපාරිසුද්ධි සීලය, අපරියන්තපාරිසුද්ධි සීලය, පරිපූර්ණපාරිසුද්ධි සීලය, අපරාමට්ඨපාරිසුද්ධි සීලය, පටිප්පස්සද්ධිපාරිසුද්ධි සීල යයි සීලය පස්වැදෑරුම් වේ.

Free Distribution www.aathaapi.org

අනුපසම්පන්නයන්ගේ, සීමා සහිත ශික්ෂාපද ඇතිය වුන්ගේ, යම් සීලයක් වේ ද, එය **පරියන්තපාරිසුද්ධි සීල** නම්.

විශේෂාධිගමයෙහි වන කාය ජීවිත දෙක්හි අපෙක්ෂා රහිත වූද, ඒ පිණිස ම හළ ජීවිත ඇතියවුන්ගේ ද යම් **සීලයක්** වේද එය **පරිපූණ්ණපාරිසුද්ධි සීලය** නම් වේ.

ශෛක්ෂයන්ගේ සීලය දෘෂ්ටි වශයෙන් පරාමර්ශනය නො කරන ලද හෙයින් **අපරාමට්ඨ පාරිසුද්ධි සීලය** නම්.

රහතන්වහන්සේ ද, පසේබුදුන් වහන්සේ ද, සම්මා සම්බුදුන් වහන්සේ ද සීලය සියලු කෙලෙස් විධා සංසිඳු වීමෙන් පිරිසුදු වන බැවින් **පවිප්පස්සද්ධි පාරිසුද්ධි සීලය** නම් වේ.

19. පහාණ සීල, වෙරමණී සීල, චෙතනා සීල, සංවර සීල, අවීතික්කම සීල යයි ද සීලය පස්වැදෑරුම් වේ.

හිරි-ඔතප් යනාදීන් ප්‍රධාන කුසල් සිතකින් ප්‍රාණඝාතාදිය නොකර හැරීම **පහාණ සීල** නම්.

එසේම ඒ ප්‍රාණඝාතාදී අකුසලයන්ගෙන් වැළකීම **වෙරමණී සීල** නම්.

ප්‍රාණඝාතාදියට ප්‍රතිපක්ෂ වූ චෙතනාව **චෙතනා සීල** නම් වේ.

ප්‍රාණඝාතාදිය සිඛව්ය හැකි මාගී වසාලීම් වශයෙන් සංවරවීම **සංවර සීල** නම්.

ප්‍රාණඝාතාදියෙන් වැළකීම පිණිස සමාදන් ව ගත් ශික්ෂාපද බිඳ නොලීම **අවීතික්කම සීල** නම්.

පාතිමොක්ඛ සංවරාදී චතුර්විධ පාරිසුද්ධි සීලයන්ගේ වශයෙන් පිරිසුදු වීම **ශීලවිසුද්ධි** යයි දක්වන ලද හෙයින් නොයෙක් ප්‍රභෙද ඇති මේ සීලයන් අතුරෙන් **සතර සංවර සීලය** දැන් විස්තර කරණු ලැබේ.

Free Distribution www.aathaapi.org

ප්‍රාතිමොක්ෂ සංවර සීලය

"ඉධ භික්ඛු පාතිමොක්ඛසංවර සංවුතෝ විහරති ආචාර ගොචර සම්පන්නෝ අනුමත්තෙසු වජ්ජෙසු භය දස්සාවී සමාදාය සික්ඛති සික්ඛා පදෙසු." යනාදී වශයෙන් මේ ශාසනයෙහි භික්ෂු තෙම ප්‍රාතිමොක්ෂ සංවරයෙන් යුක්තව, ආචාරයෙන් හා ගෝචරයෙන් යුක්තව, සුළුල වරදෙහි පවා භයදක්නා සුලුව වාසය කරන්නේ ය. ශික්ෂාපදයන් සමාදන්ව රකින්නේ යයි පුද්ගලාධිට්ඨාන දෙශනා වශයෙන් නොහොත් ශීලය දැක්වුවමනා තන්හි ඒ ශීලය ඇති පුද්ගලයා **වණ්ණනා** කොට ප්‍රාතිමොක්ෂ සංවර සීලය වදරණ ලදී. යම් සීලයක් තමා රක්නහු අපායිකාදී දුක්ඛයන්ගෙන් මුදා ගන්නේ වේද ඒ සීලය කයින් හෝ වචනයෙන් හෝ ශික්ෂාපද නොබිඳීම් වශයෙන් රකින්නේ නම් එය **ප්‍රාතිමොක්ෂ සංවර සීලය** නම්. ඒ භික්ෂුව අනාචාරයෙන් වෙන්ව ආචාරයෙන් යුක්තව වාසය කරන්නේ ය.

අනාචාරය – කයෙන් ශික්ෂාපද ව්‍යතික්‍රමණය කිරීම, වචනයෙන් ශික්ෂාපද ව්‍යතික්‍රමණය කිරීම, කයින් හා වචනයෙන් ශික්ෂාපද ව්‍යතික්‍රමණය කිරීම **අනාචාරය** යයි කියනු ලැබේ. මේ ශාසනයෙහි යම් භික්ෂුවක් හුණ, කොළ, මල්, ඵල, නහනු, දැවටු ආදිය ගිහියන් සිත්ගන්නා පිණිස දෙන්නේ වේද, **චාටුකම්‍යතා, මුඛසුප්පතා, පාරිහට්ටතා, ජඞ්ඝපෙසනිකතා** යන මෙයින් හා බුදුන් විසින් පිළිකුල් කොට වදාළ අන්‍යවූ ද මිථ්‍යා ජීවිකායෙන් ජීවිකා පවත්නේ වේද, එය ද **අනාචාර** නම් වේ.

චාටුකම්‍යතා නම් භික්ෂූන් විසින් ගිහියන්ගේ සිත් ගන්නා පිණිස ගිහියන් උසස්තන්හි තබා, තමන් පහත් තන්හි තබා කථා කිරීම ය.

මුඛසුප්පතා නම් මුංඇට තැම්බූ කල වැනි කොටස නොපැසි, මද කොටසක් පැසී තිබෙන්නාසේ, කථාකරන කල්හි වැනි කොටස අසත්‍ය වීම හා මද කොටසක් ම සත්‍යය වීම ය.

Free Distribution www.aathaapi.org

පාරිහව්‍යතා නම් කිරිමවුත් මෙන් කුඩා දරුවන් වඩා ගෙන ආදර දැක්වීම ය.

ජඞ්ඝාපෙසනිකතා නම් ගිහියන්ගේ පණිවිඩ පණත් ගෙන යාමයි.

බුදුන්වහන්සේ විසින් පිළිකුල් කර වදාළ අන්‍යවූ මිථ්‍යාජීවිකා නම් වෙදකම් කිරීම් නැකැත් කීම් ආදියයි.

තවද, මේ අනාචාරය, **කායික අනාචාරය, වාචසික අනාචාරය** යයි විධ වේ.

යම් මහණකෙණෙක් සඞ්ඝයා මැදට පැමිණියේ සථවිර භික්ෂූන් කෙරෙහි සැලකීම හෝ ගෞරවය හෝ නොකොට, සිවුරෙන් සිවුර හෝ සිරුරෙන් සිරුර හෝ ගටමින් සිටී ද, ගටමින් හිඳිද, එසේම පෙරටුව හෝ සිටී ද, පෙරටුව හෝ හිඳී ද, උස් අසුන්හි හිඳගනී ද, හිසවසා පොරවාගෙන හිඳී ද, ළඟම සිට කථා කෙරේ ද, අත් වනවනා කථා කෙරේ ද, මහ තෙරුන් පාවහන් නැතිව සක්මන් කරන කල්හි තමා පාවහන් ඇතිව සක්මන් කෙරේ ද, මහතෙරුන් පහත් වූ සක්මනෙහි සක්මන් කරන කල්හි තමා උස්වූ සක්මනට නගිද, සථවිර භික්ෂූන් බිම සක්මන් කරන කල්හි තමා සක්මනට නැගී සක්මන් කෙරේ ද, මහ තෙරුන් හිඳිනා තන්හි වැද හිඳ ගනී ද, නවක භික්ෂූන් අසුන්වලින් නෙරපාද, මහතෙරුන් නොවිමසා ගිහිහල් ගෙයි ලිප දර බහාලන්නේවේ ද, දෙර වසා ද, නහන තොටෙහි සථවිර භික්ෂූන් ඝට්ටනය කරමින් හෝ බසී ද, ඉදිරියෙන් හෝ බසී ද, ගටමින් නහාද, ඉදිරියෙහි සිට නහාද, ගටමින් නගිද, ඉදිරියෙන් නගිද, ඇතුල් ගමට වදනා කල්හි සථවිර භික්ෂූන් ගට්ඨනය කරමින් හෝ යේද, සථවිර භික්ෂූන් ඉක්මවා පළමු කොට හෝ යේද, සථවිර භික්ෂූන්ට පෙරටුව හෝ යේද, කුලස්ත්‍රීන්, කුලකුමාරිකාවන් වසන, ආවරණය කරන ලද ගබඩාවලට වහා ඇතුල් වේද, ප්‍රත්‍යදායකයන්ගේ කුලදරුවන්ගේ හිස පිරිමදී ද, මේ ආදීහු **කායික අනාචාරයෝ ය.**

Free Distribution www.aathaapi.org

යම් මහණ කෙනෙක් මහතෙරුන්ට අගෞරව වශයෙන් මහතෙරුන් නොවිමසා දහම් දෙසාද, ප්‍රශ්න විසඳන්නේ ද, පාමොක් දෙසා ද, මහ තෙරුන් ඉදිරියෙහි නො නැගී සිට කථා කෙරේ ද, අත වනවනා කථා කෙරේ ද, ගෙය තුලට ගොස් කුලස්ත්‍රීන්, කුලකුමාරිකාවන්ගේ නම් ගොත් කියා අමතමින් "කුමක් ඇත්තෙහි ද, කැඳ ඇත්තෙහි ද, බත් ඇත්තෙහි ද, කැවුම් ඇත්තෙහි ද, කුමක් කමුද, කුමක් බොමුද, කුමක් වළඳමුද, කුමක් මට දෙන්නෙහි ද" යනාදී වශයෙන් ශ්‍රමණ සරුප් නොවන විකාර කථා කෙරෙද් ද, මේ ආදිහු **වාචසික අනාචාර** නම්.

ආචාරය- කයෙන් ශික්ෂාපද ව්‍යතික්‍රමණය නො කිරීම ය, වචනයෙන් ශික්ෂාපද ව්‍යතික්‍රමණය නො කිරීම ය, කයෙන් හා වචනයෙන් ශික්ෂාපද ව්‍යතික්‍රමණය නො කිරීම ය යන මෙය **ආචාරය** යයි කියනු ලැබේ. සියලු සීල සංවරය ද **ආචාර** නම්. යම් මහණ කෙනෙක් **වෙලුදුන** නම් වූ ප්‍රත්‍යය උපදවනු කැමැතිව ගිහියන් සිත් ගන්නා පිණිස හුණ දඹුදීම ය, **පතනදුන** නම් වූ තල්පත්, ආදි පත්‍ර දීම ය, **පුප්ඵදුන** නම් වූ සපු සමන් ආදී වූ මල් දීම ය, **ඵලදුන** නම් වූ කොස්, දෙල්, පුවක් ආදි ඵල දීම ය, **සිනානදුන** නම් වූ ඇඟ ඵලා නහන සුණු වගී දීම ය, **දනනකට්ඨ දුන** නම් වූ දැවටිදඹු දීම ය, යන මේ ආදිය නො පවත්නේ ද, **චාටුකම්‍යතා, මුඛසුපපතා, පාරිභට්‍යතා, ජඞ්ඝපෙසනිකතා** යන මෙයින් ද වෙදකම්, නැකැත් කීම්, ගණිත, මිණිත, භාණ්ඩාගාරකම්ම, පිණ්ඩ-ප්‍රතිපිණ්ඩාදී බුදුන් වහන්සේ විසින් තිරු කරන ලද මිථ්‍යාජීවයෙන් ද ජීවිකා නො පවත්නේවේ ද මෙය ද **ආචාර** නම් වේ.

තවද, යම් මහණ කෙනෙක් ශ්‍රද්ධා, ශ්‍රැත, ත්‍යාගාදී ගුණ හේතු කොට ඇති වූ, මහතෙරුන් කෙරෙහි ගෞරවය හා යටත් පැවතුම් ඇත්තේ වේද, හිරි-ඔතප් හෙවත් ලජ්ජායෙන් හා බියෙන් යුකත වේද, සෙඛිය ධර්මයෙහි

Free Distribution www.aathaapi.org

ආ නියායෙන් මනා කොට හැඳ, මනා කොට පෙරවියේ වේද, දුටුවන් පහදනා ගමනාගමන ඇත්තේ වේද, එසේම ප්‍රසාදවහවූ ඉදිරි බැලුම් හා අනුදිග් බැලුම් ඇත්තේ වේද, ප්‍රසාදවහවූ අත් පා ආදීන්ගේ හැකිලීම් දිගුකිරීම් ඇත්තේ වේද, වියදඬු පමණ දක්නා බැවින් යට හෙලූ ඇස් ඇත්තේ වේද, දුටුවන් පහදනා සත්හුන් ඊර්‍යාපථයෙන් යුකතවූයේ වේද, චක්ෂුරාදී ෂඩේන්ද්‍රියයන් කෙරෙහි මොනවට කරණ ලද රක්ෂාවරණ ඇත්තේ වේද, චීවරාදී සිව්පසෙහි සෙවීම්, පිළිගැනීම්, පරිභොග කිරීම් ආදී වශයෙන් සඤ්ඤාරයෙන් පමණ දන්නේ වේද, නිදිවර්ජිත කිරීමෙන් භාවනාවෙහි යෙදුනේ වේද, සිහිනුවණ දෙකින් යුකතවූයේ වේද, ප්‍රත්‍යය තෘෂ්ණාව නැත්තේ වේද, යථාලාභ සනෙන්ෝෂාදී ඛාදසාකාරයෙන් සතුටුවූයේ වේද, පටන් ගන්නා ලද කෙලෙස් තවන ඊයම් ඇත්තේ වේද, උතුම් හැසිරීම නම් වූ අභිසමාචාරික සීලයෙහි ආදර කරන්නේ වේද, ගුරුස්ථානයෙහි ආදර බහුල කොට වෙසේ ද මේ ආදිය **ආචාර** යයි කියනු ලැබේ.

මෙසේ ශීලවිසුඬියට පැමිණෙනු කැමැති යෝගාවචරයා විසින් යට කී අනාචාරයන්ගෙන් වෙන් ව ආචාර සමපන්න ව වාසය කළයුතු.

එපරිද්දෙන් ම **අගෝචරයන්** ගෙන් වෙන්ව **ගොචර** සමපන්න ද විය යුතු.

අගෝචර නම්- පිණ්ඩපාතාදිය සඳහා නොයායුතු තැන් වශයෙන් ගත යුතු වූ, පඤ්චකාම ගුණයම ඇසුරු කරන බැවින් ද, ශ්‍රමණ ධර්මයට කාරණා නොවන බැවින් ද, වෙශ්‍යාදීහු ද, ලාභසත්කාර කීර්ති ප්‍රශංසා නමැති අසනිපතයට හේතු වන බැවින් **රාජරාජ මහාමාත්‍යාදිහු** ද, සම්‍යග්දෘෂ්ටි විපරිතයට කාරණ වූ බැවින් **තීර්ථකාදීහු** ද, ශ්‍රද්ධාහානිය ද, චිත්තඛෙදය ද ඇතිවීමට කාරණා බැවින් **අශ්‍රද්ධාදී කුලයෝ** ද, **අගොචර** නම් වෙත්.

Free Distribution www.aathaapi.org

වෙශ්‍යාදීහු නම්:-

1. වෙණිය-වෙසඟනන් රාගාධිකයන් බැවින් ශ්‍රමණ ධර්මයට අන්තරායකරය.

2. විධවා-වැන්දඹුවන්, මළසැමියන්, බැහැරගිය සැමියන් ඇත්තවුන් ය.

3. කුලකුමාරිකා - සවාමිකුලයට නොගොස් ගෙහිදී වැඩිවිය පැමිණි මැහැළි කුමරියන්.

4. පණ්ඩක-නපුංසකයන්-නොසන්සුන් කෙලෙස් ඇත්තෝ ය.

5. භික්ෂුණීන්-උත්සන්න වූ බඹසරවස් ඇති හෙයින් බඹසරවසට අන්තරාය විය හැකි බැවිනි.

6. පානාගාර-රාසොඬුන් වසන සුරා සැල් ආදිය.

රාජරාජමහාමාත්‍යාදීහු නම්:-

රජවරු හා **මහ ඇමැතිවරු** ය. නුසුදුසු ලාභ සත්කාර උපදවන බැවින් සම්‍යග් ආජීවයට අන්තරාය කරය.

තීර්ථකාදීහු නම්:-

තීර්ථකයෝ සහ **තීර්ථක ශ්‍රාවකයෝ** ය-දෘෂ්ටි විපත්තියට හේතු වන හෙයින් සම්‍යග් දෘෂ්ටියට අන්තරාය කරය.

අශ්‍රද්ධාදී කුලයෝ නම්:-

1. අශ්‍රද්ධා වන්නයෝ-ශ්‍රද්ධා ගුණය නැති හෙයින් අන්තරාය කරය.

2. අප්‍රසන්නයෝ-සංඝයා කෙරෙහි පැහැදීමක් නැති අය.

Free Distribution www.aathaapi.org

3. අක්කොස පරිභාසකාමානි-දස ආක්‍රෝස වස්තු ආදියෙන් ආක්‍රෝස කරන හෙයින් හා භය දැක්වීමෙන් තර්ජනය කරන හෙයිනි.

4. අනත්ථකාමානි-අනර්ථයම කැමැති වන අය.

5. අහිත කාමානි-අහිතවත් වූ අය.

6. අඵාසු කාමානි-සුවය කැමැති නොවන අය.

7. අයොගක්ඛේමකාමානි-භයට කැමැති වන අය.

මෙකී කුලයන් **අගොචර** නම්. ඔවුන් නිසා දිවි පැවැත්ම වේද, ඔවුන් කරා එළඹේ ද, නැවත නැවත එළඹේ ද, එය **අගොචර** නම්.

ගෝචර නම් යම් මහණ කෙනෙක් යට කියන ලද වෙසඟනන්, වැන්දඹු සත්‍රීන්, වැඩිවිය පැමිණ සවාමිකුලයට නොගොස් ගෙයි වසන තරුණියන්, පණ්ඩකයන්, භික්ෂූනීන් මත්පැන්සැල් ගෝවර කොට වාසය නො කරන්නේ වේද, රජුන් හා රජඇමැතියන් හා තීර්ථකයන් හා තීර්ථක ශ්‍රාවකයන් හා ද නුසුදුසු සංසර්ගයට නො පැමිණ වෙසේ ද, ශ්‍රද්ධාසම්පන්න, පැහැදීම ඇති, භික්ෂු-භික්ෂුණීන් උදෙසා සතරමංසන්ධියෙහි තැනූ බොන පැන් පොකුණක් බඳුවූ, භික්ෂු-භික්ෂුණීන්ගේ පැමිණීම කරණ කොට ගෙන උන්වහන්සේලා හන් පෙරෙව් චීවරාලෝකයෙන් බැබලෙන්නාවූ, භික්ෂු භික්ෂුණීන් සඛ්‍යාත ඍෂීන්ගේ චීවර වාතයෙන් හා අත්පා දිගු කිරීම් ආදියෙන් හටගන්නාවූ පවනින් ද හමන ලද නොහොත් සෝදා හරන ලද පව් ඇති හෙයින් උන්වහන්සේලාගේ ඇසුරින් පිරිසුදු වූ, අර්‍යයක් ම කැමැති වන්නාවූ කුලයන් **ගොචර** නම් වේ.

තවද, **උපනිස්සය ගොචරය, ආරක්ඛ ගොචරය, උපනිබන්ධ ගොචර** යයි **ගොචරය** ත්‍රිවිධ වේ.

Free Distribution www.aathaapi.org

උපනිස්සය ගෝචර-සීලාදී ගුණයන්ට කාරණා වන හෙයින් උපනිස්සය ගෝචර නම්.

යම් කල්‍යාණ මිත්‍රයෙකු නිසා පෙර නොඇසූවිරූ සූත්‍ර, ගෙය්‍ය ආදිය අසාද,

පෙර අසන ලද්ද නැවත නැවත පිළිවිසීමෙන් පිරිසුදු කෙරේ ද,

ඇසූ විරූ තන්හි සැක දුරු කෙරේ ද,

කර්මය හා කර්මඵලය ද, රත්නත්‍රය ද ඇදහීම් වශයෙන් සම්‍යග්දෘෂ්ටිය ඇදහරිද, එහිම ශ්‍රද්ධායෙන් සිත පහදවා ද,

ධර්මය, පිරිසිදු කොට, එහි ප්‍රකාශිත වූ නාම-රූප ධර්මයන් තත්ත්වාකාරයෙන් දැන, සත්ත්වය, ජීවය, යනාදී මිථ්‍යාදෘෂ්ටි සඞ්ඛ්‍යාත වක් දිගහැරීමෙන් සම්‍යග්දෘෂ්ටිය දිගහරින්නේ වේද,

නාම-රූප ධර්මයන්ගේ කාරණය ද, ඒ කාරණයෙන් හටගත් ධර්ම මාත්‍රය ද, තත්ත්වාකාරයෙන් දැකීමෙන් අතීතානාගත වර්තමාන යන කාලත්‍රය විෂයෙහි සැක දුරු කෙරේ ද,

ඉන් ඔබ්බෙහි උදයව්‍යය ඥානාදී වශයෙන් විදර්ශනා වඩා ආර්‍ය්‍ය භූමියට පැමිණ අචල ශ්‍රද්ධායෙන් තුනුරුවන් කෙරෙහි සිත පහදවා ද,

මෙබඳු වූ ලක්ෂණ ඇති ඒ කල්‍යාණ මිත්‍රයාට අනුව හික්මෙන්නා වූ පුද්ගල තෙමේ ඒකාන්තයෙන් **ශ්‍රද්ධායෙන් ද, ශීලයෙන් ද, ශ්‍රැතයෙන් ද, ත්‍යාගයෙන් ද, ප්‍රඥායෙන් ද** නොපිරිහෙන හෙයින් එය **උපනිශ්‍රය ගොචර** නම් වන්නේ ය.

ආරක්ඛ ගොචරය යම් භික්ෂුවක් ඇතුල් ගමට වැද පිඬුසිඟීම් පිණිස වීථි මාර්ගයට පිළිපන්නේ යට හෙළූ ඇස් ඇතිව, වියදඬු පමණ දුර බලන සුළුව, චක්ෂුරාදී

Free Distribution www.aathaapi.org

ෂඩේන්ද්‍රියයන් මොනවට ආරක්ෂා කොට ගෙනයේ ද, ඇත්, අස්, රථ, පාබල සේනා ද, සත්‍රී පුරුෂයන් ද නො බලමින් උඩ යට දිසා අනුදිසාවන් නො බලමින් යන්නේ වේද මෙය **ආරක්ඛ ගොචර** නම් වේ.

උපනිබන්ධ ගොචරය – යෝගාවචරයාගේ භාවනා චිත්තය ඔබමොබ යා නොදී සතර සතිපට්ඨාන නමැති ටැඹ කරා පමුණුවා, එහි බඳීද, ඒ සතර සතිපට්ඨාන ධර්මයෝ **උපනිබන්ධ ගෝචර** නම් වේ. මෙය සමෘති චෛතසිකය යි.

මෙසේ ආචාර ගොචර සම්පන්න වූ යෝගාවචර භික්ෂු තෙම අණු ප්‍රමාණවූ ඉතා සුළු වරදෙහි පවා භය දක්නා සුළුවේ. එනම්, නොදැන, අමතකවීමෙන් සිවුරු හැඳීම් ආදියෙන් පැමිණි සෙඛිය ශික්ෂාපදයන්ගේ ඉක්මවීම ය, අකුසල චිත්තයන්ගේ ඉපදීම ය යනාදී ප්‍රභෙද ඇති සුවලප මාත්‍ර වරදෙහි පවා පාරාජිකාපත්තියක් තරම් මහත් කොට සිතා භය දක්නා සුළුවේ. හෙතෙමේ ශික්ෂාපදයන්ගෙන් යමක් සමාදන්ව රැක්ක යුතු ද ඒ සියල්ල රක්නේය. ශික්ෂා පදයෙහි ප්‍රථම ප්‍රඥප්තිය, අනුප්‍රඥප්තිය, සමීත්‍රප්‍රඥප්තිය, ප්‍රදෙශප්‍රඥප්තිය යනාදී ප්‍රභෙදවත් වූ යම් කිසිවක් හික්මිය යුතු ද, පිළිපැද්ද යුතු ද, පිරිය යුතු ද, ඒ සියල්ල ම මනා කොට ගෙන හික්මෙන්නේ ය යනු එහි අදහස වේ.

මෙසේ විදර්ශනා ප්‍රඥා භාවනාව වඩනු කැමැති යෝගාවචර තෙම පළමු කොට ප්‍රාතිමොක්ෂ සංවර සීලයෙහි මනාකොට පිහිටා හික්මෙන්නේය.

ඉන්ද්‍රිය සංවර සීලය

චක්ඛු, සොත, ඝාණ, ජිව්හා, කාය, මන යන ෂඩේන්ද්‍රියයන් සංවර කර ගැන්ම පිණිස ද එයට හමුවන **රූප, ශබ්ද, ගන්ධ, රස, ඵොට්ඨබ්බ, ධම්මාරම්මණාදිය** නිමිත්තකොට සිත්හි කෙලෙස් ඉපදීම වැළැක්වීම පිණිස පිළිපදනේ වේ ද එය **ඉන්ද්‍රිය සංවර සීලය** නම් වේ.

Free Distribution www.aathaapi.org

"සෝ චක්ඛුනා රූපං දිස්වා න නිමිත්තග්ගාහී හොති නානුබ්‍යඤ්ජනග්ගාහී"— යනාදී වශයෙන් වදාළ හෙයින් ඒ ප්‍රාතිමෝක්ෂ සංවර සීලයෙන් සංවර වූ භික්ෂු තෙම චක්ෂුර් විඥානයෙන් රූප දැක පියොවුරු ආදීවූ සත්ත්ව නිමිති හෝ දැලිරැවුල් ආදීවූ පුරුෂ නිමිති හෝ කෙලෙස් ඉපදීමට හේතු වන අන්‍ය නිමිති හෝ නොගෙන දුටු දෙය දුටු සැටියෙන් ම සලකා ගන්නේ ද නොහොත් ඇසට රූපයක් හමුවූ කල්හි උපදනා චක්ඛුවාරික විත්තවීථියෙහි චක්ෂුර් විඥානයා විසින් ද, ජවන් සිත් විසින් ද ගන්නා ලද පමණෙහි ම සිටී ද, මතුමත්තෙහි ඒ අරමුණ සුභය, ඉෂ්ටය යනාදී වශයෙන් හෝ වෙෂ වශයෙන් හෝ සිත් නූපද වන්නේ ද, අනුබ්‍යඤ්ජන නම් වූ මතු මත්තෙහි කෙලෙස් ප්‍රකට බවට පමුණුවන අත් පා ආදිය ද, සිනහ ද, කථා කිරීම හා බැල්ම ද යනාදී ආකාර ශුභ වශයෙන් යහපත් වශයෙන් නොගෙන ඇති සැටියෙන් ම අශුභ වශයෙන් ම ගන්නේ වේද නොහොත් ඒ කෙසාදීහු රූපාදී වශයෙන් යථා සභාවයෙන්, භූතයන් ගෙන් හටගත් බව, පිළිකුල් කටයුතු බව, චක්ෂුරාදීහු මහා භූතයන් නිසා පවත්නා බවය යනාදී වශයෙන් මෙනෙහි කරන්නේ ද යම් චක්ෂුරින්ද්‍රියක් සංවර කොට නොගෙන වාසය කරන පුද්ගලයා කරා රාග වෙෂාදී ලාමක අකුසල ධර්මයෝ ලුහුබැඳ එත් නම් ඒ චක්ෂුරින්ද්‍රිය සංවර කරගැන්ම පිණිස පිළිපදනේ ය. එසේ පිළිපදනේම ඒ චක්ෂුරින්ද්‍රිය රැකගන්නේ ය. ඒ චක්ෂුරින්ද්‍රියෙහි සංවරයට පැමිණෙන්නේ ය. මෙසේ ශ්‍රොත්‍රවිඥානයෙන් ශබ්ද අසා, ඝ්‍රාණ විඥානයෙන් ගන්ධාග්‍රහණය කොට, ජිව්හා විඥානයෙන් රස අනුභව කොට, කාය විඥානයෙන් ඵොට්ඨබ්බය ස්පර්ශය කොට මනෝ විඥානයෙන් ධම්මාරම්මණ දූන නිමිති වශයෙන් හෝ අනුබ්‍යඤ්ජන වශයෙන් හෝ නොගෙන, එය ඇති සැටියෙන් ම ගෙන, ඒ ඒ ඉන්ද්‍රියයන් සංවර කර ගැන්ම පිණිස පිළිපදනේ ය, ඒ ඒ ඉන්ද්‍රියයන් රැක ගන්නේ ය, ඒ ඒ ඉන්ද්‍රියයෙහි සංවරයට ද පැමිණෙන්නේ ය.

Free Distribution www.aathaapi.org

පෙර මිහින්තලේ සැගිරියෙහි විසූ **මහානිස්ස** නම් තෙරුන් වහන්සේ සැගිරියෙහි සිට අනුරාධපුරයට පිඬු පිණිස වඩනා කල්හි අනුරාධපුරයෙහි විසූ එක් කුලඝනක් සිය සැමියා සමග කලහ කොට ඔහු අත්හැර ගොස් හුදකලාව ගෙයි විසුම යෙහෙකැයි සිතා සොඳින් හැඳ පැළඳ ගෙන උදැසනම මිහින්තලේ දෙසට යනු පිණිස මගට බැස්සාය. මෙසේ යන්නාවූ ඒ සත්‍රිය සන්හුන් ඉඳුරන් ඇතිව මග වඩනා තෙරුන් දැක සිත් ගන්නා අදහසින් ශබ්ද නගා සිනාසීය. මූලකම්මට්ඨානය මෙනෙහි කරමින් වඩින තෙරුන් වහන්සේ ඒ ශබ්දය කුමක් දැයි බලන සේක් ඇඟේ දත් පෙල දැක අටඹික සංඥව උපදවා යොනිසොමනසිකාරයෙන් කමටහන වඩා ප්‍රථම ධ්‍යානය උපදවා එය පාදක කොට ගෙන විදර්ශනා වඩා සෝවාන් ආදි මාඟී පිළිවෙලින් අර්හත් බවට පැමිණි සේක. ඈ ලුහුබැඳ ආ සැමියා තෙරුන් වහන්සේ දැක "සාමිනි, මෙහි ගැහැණියක් ගියා දුටු දැයි විචාළේය. තෙරුන් වහන්සේ ද "ගැහැණි ද පිරිමි දැයි නොදනිමි, මග යන ඇටසැකිල්ලක් නම් දුටිමි" යි කී සේක.

මේ අසංවරය හෝ සංවරය ඇතිවන්නේ ඒ චිත්ත වීථියෙහි උපදනා ජවන් සිත් වලය.

රූපාරම්මණයක් හමුවූ කල්හි භවාඞ්ග සිත, **භවාඞ්ග චලන, භවාඞ්ගුපච්ඡේද** වශයෙන් දෙවරක් ඉපිද නිරුඬ වූ කල්හි ඒ රූපාරම්මණය අරමුණු කොට ගෙන **කිරිය මනොධාතුව** නම් වූ **පඤ්චද්වාරාවජ්ජන සිත** ආවර්ජනා කෘත්‍යය සිඬ කරමින් උපදී. එයට අනතුරුව ඒ රූපා-රම්මණය ම අරමුණු කොට දර්ශන කෘත්‍ය සිඬ කරමින් **චක්ඛු විඤ්ඤාණ සිත** චක්ෂුර්ප්‍රසාදය වසනු කොට ගෙන ඉපිද නිරුඬ වෙයි. අනතුරුව **විපාක මනොධාතුව** නම් වූ සම්පටිච්ඡන සිත චක්ඛු විඤ්ඤාණයෙන් ගත් රූපාරම්මණය ම ගෙන, සම්පටිච්ඡන කෘත්‍යය සිඬ කරමින් ඉපිද නිරුඬ වූ කල්හි **විපාක අහේතුක මනොවිඤ්ඤාණ**

Free Distribution www.aathaapi.org

ධාතුව නම්වූ සන්තීරණ සිතද එම අරමුණම ගෙණ සන්තීරණ කෘත්‍ය සිදුකරමින් උපදී. එයට අනතුරුව **කිරිය අහේතුක මනොවිඤ්ඤාණ ධාතුව** නම් වූ මනොවාරාවජ්ජන සිත එම අරමුණම ගෙන වොට්ඨපන කෘත්‍ය සිදු කරමින් ඉපිද නිරුද්ධවෙයි. එය නිරුද්ධ වූ කල්හි **ජවන් සිත් සතක්** පිළිවෙලින් උපදනේ ය. මේ සිත් අතුරෙන් භවාඞ්ග, පඤ්චවාරාවජ්ජන, චක්ඛු විඤ්ඤාණ, සම්පටිච්ඡන, සන්තීරණ, වොට්ඨපන යන සිත්හි සංවරය හෝ අසංවරය හෝ නොවෙයි. ජවන් සිත් උපදනා කල්හි අමනසිකාරයෙන් ලොභ, දෙෂ, මොහාදී පාප වූ අකුසල චෛතසිකයෝ ඒ ජවනයන් හා එක්ව යෙදීම නිසා දුශ්ශීල බවෙක් හෝ සිහිමුළා බවෙක් හෝ නො දැන්මෙක් හෝ උපදී ද එය **අසංවරය** නම් වන්නේ ය. ජවනක්ෂණයෙහි යෝනිසෝමනසිකාරයෙන් යෙදී සංවරය නො කෙළේ නම් චක්ඛුරාදී වාරයෝ ද, භවාඞ්ගයෝ ද, ආවර්ජනාදී ත්‍රිපි චිත්තයෝ ද නොරක්නා ලද්දේම වේ. නුවරෙක සතර වාසල් දොර නොවැසුනේ නම්, ඇතුළු නුවර ගේදොර ආදිය කොතෙක් වසා තිබුනත් සියල්ලම ආරක්ෂා නොවන්නේය. එමෙන්ම කුසල පක්ෂයෙහි වූ සති, ප්‍රඥ ආදි ධර්මයෝ ඉපදුනාහු නම්, භවාඞ්ග ආවර්ජනාදිය ද රක්නා ලද්දේම වේ. නුවර වාසල් දොර වැසුවාක් මෙනි. මේ ජවනයන්ට අනතුරුව සිත තදුරමණ ඉපිද හෝ නොඉපිද හෝ භවාඞ්ගයට බසී.

මේ චිත්තවීථියට ඉක්බිතිව නැවතත් එම අරමුණම ගෙන මනොද්වාරික චිත්තවීථියක් උපදී.

එයට අනතුරුව ද, නැවතත් එම අරමුණම ගෙන තුන් වන වරට මනොද්වාරික චිත්ත වීථියක් උපදී. මේ තුන් වන මනොද්වාරික චිත්ත වීථියේ උපදනා ජවනයෝ ම, මෑ සත්‍රිය, මේ පුරුෂයා ය යනාදී වශයෙන් තත්ත්වාකාරයෙන් හැඳිනීම හෝ ඒ අරමුණ සුභ වශයෙන් ගෙන පැහැදීම හෝ ඇලීම හෝ අශුභ වශයෙන් ගෙන දූෂ්‍යවීම හෝ කරන්නාහු වෙති. මේ සංවරය හෝ අසංවරය හෝ තුන් වන චිත්ත වීථියේ ජවන් සිත් නිසාම වන බව දත යුතු.

Free Distribution www.aathaapi.org

ශබ්දාරම්මණයක් හෝ ගන්ධාරම්මණයක් හෝ රසාරම්මණයක් හෝ පොට්ඨබ්බාරම්මණයක් හෝ ධම්මාරම්මණයක් හෝ හමුවීමේ දී මේ ක්‍රමයෙන්ම සංවර භාවය හෝ අසංවර භාවය තුන්වන චිත්ත වීථියේ ජවනක්ෂණයෙහිම වන බව සැලකිය යුතු.

මෙසේ ෂඩේන්ද්‍රියයන් සංවර කරගැනීම **ඉන්ද්‍රිය සංවර සීලය** නම් වේ.

ආජීවපාරිශුද්ධි ශීලය

ආජීවය කරණකොට ගෙන පනවා වදාළ **ශික්ෂාපද සඳහනාගේ** ඉක්මවීම් වශයෙන් ද **කුහනා, ලපනා, නෙමිත්තිකතා, නිප්පෙසිකතා, ලාභෙන ලාභං නිජ්ජිංසනතාදී** පාපධර්මයන්ගේ වශයෙන් පවත්නාවූ **මිච්ඡාජීවයෙන්** වැළකීම **ආජීවපාරිශුද්ධි සීල** නම්.

සවැදෑරුම් ශික්ෂාපදයෝ නම්:-

1. පාරාජිකා නම් ආපත්තිය- යම් භික්ෂුවක් සිව්පසයෙන් කලානත්ත නොවී ජීවත්විය හැකි වෙමියි සිතා ජීවත්වීම හේතුකොටගෙන, තමා තුළ නැති ගුණ පහළ කරනු කැමැතිව, තෘෂ්ණායෙන් මඩනා ලදුව, තමා සතන්හි නැත්තාවූ, නූපත්නාවූ ධ්‍යානයක් හෝ මාර්ග ඵලයක් හෝ ලද්දෙමි යි කියාද, ඒ භික්ෂුව හට එකෙණෙහිම දෙලොව පරදනා හෙයින් **පාරාජිකා** නම් වූ ආපත්තියක් වන්නේ ය.

2. සංඝාදිසෙස ආපත්තිය- ජීවිකාව හේතුකොට ගෙන සත්‍රී පුරුෂ දෙදෙනෙකුන් පිළිබඳ එකෙණෙහි වන සංගමය පිණිස හෝ ආවාහ විවාහ වනු කැමැති සත්‍රී පුරුෂයන්ගේ කැමැත්ත හෝ ඔබ මොබ ගෙන ගොස් කියා ද, ඒ භික්ෂුහට ආදි-අන්තයෙහි සංඝයා විසින් කටයුතු විනය කර්මයෙන් පිරිසුදු විය යුතු හෙයින් ද **සංඝාදිසෙස** නම් වූ ආපත්තිය සිදුවන්නේ ය.

Free Distribution www.aathaapi.org

3. ථුල්ලච්චය ආපත්තිය- යම් භික්ෂුවක් ජීවිකාව හේතුකොට ගෙන, වචනයාගේ අර්ථය දන්නා කෙනෙකුහට "තොපගේ විහාරයෙහි යම් භික්ෂු කෙනෙක් වෙසෙද්ද, හෙතෙම රහත් කෙනෙකැ" යි තමා උදෙසා අනියමයෙන් කියාද ඒ භික්ෂුවහට **ථුල්ලච්චය** නම් ඇවත සිදුවන්නේ ය.

4. පාචිත්තිය ආපත්තිය - යම් භික්ෂුවක් ජීවිකාව හේතුකොට ගෙන, නොගිලන්වූයේ ම කිරි, ගිතෙල්, මාංසාදී භොජනය තමා උදෙසා කයින් හෝ වචනයෙන් හෝ ඉල්වාගෙන වළඳ, නම් ඒ භික්ෂුවහට **පාචිත්තිය** නම් ඇවත සිදුවන්නේ ය

5. පාටිදෙසනිය ආපත්තිය- යම් භික්ෂුණී කෙනෙක් එසේම නොගිලන්ව, ජීවිකාව හේතුකොට ගෙන තමා උදෙසා ප්‍රණීත වූ භොජන ඉල්වා වළඳ, නම් ඒ භික්ෂුණීහට **පාටිදෙසනිය** නම් ඇවත සිදු වන්නේ ය.

6. දුක්කටාපත්තිය- යම් භික්ෂුවක් ජීවිකාව හේතු කොට ගෙන, නොගිලන්වූයේම සූපයක් හෝ ඔතක් හෝ තමා උදෙසා ඉල්වා වළඳ, නම් ඒ භික්ෂුවහට **දුක්කට** නම් ඇවත සිදු වන්නේ ය.

මේ ෂඩ්විධ ශික්ෂාපද ඉක්මවන භික්ෂුවගේ ආජීවය අපිරිසුදු වේ.

කුහනා - චිවරාදී සිව්පස සඞ්ඛ්‍යාත ලාභය ද, සත්කාර සඞ්ඛ්‍යාත වූ ගෞරවයෙන් දෙනු ලබන ප්‍රත්‍යය ද, පතළාවූ කීර්ති ඝොෂාවය ද, යන මොවුන්ගේ වශයෙන් ලාභ, සත්කාර, කීර්ති නිශ්‍රිත වූ ද තමා කෙරෙහි නැති ශ්‍රද්ධා ශීලාදී ගුණ ප්‍රකාශ කරනු කැමති වූ ලාමක අදහස් ඇත්තා වූ ද, ලාමක තෘෂ්ණාව නිසා යහපත් වූ ජීවිකාව කෙරෙන් පහ කරන ලද්ද වූ නොහොත් තෘෂ්ණායෙන් මඩනා ලද්ද වූ ශ්‍රමණයෙකුගේ **පච්චය පටිසේවන** හෙවත් ප්‍රත්‍යය නො ඉවසා වැළකීම් සඞ්ඛ්‍යාත කුහක වස්තුවෙන් හෝ, **සාමන්තජප්පන** හෙවත් ප්‍රත්‍යය දායකයාගේ කණට

Free Distribution www.aathaapi.org

කෙඳිරීම නම් වූ කුහක වස්තුවෙන් හෝ **ඉරියාපථනිස්සිත** කුහක වස්තුවෙන් හෝ **අට්ඨපන** නම් වූ පළමු කොට තැබීම හෝ ආදරයෙන් තැබීමක් හෝ වේ ද, **ඨපනා** නම් වූ යම් තබනාකාරයක් වේ ද, **සණ්ඨපනා** නම් වූ පිළියෙල කිරීම හෝ ප්‍රසාද එළවන බව කිරීම හෝ වේ ද, **භාකුටිතා** නම් වූ මහණදම් පිරීමෙන් මිරිකුණු බව හැඟවීමෙන් මුහුණ හකුළුවන බවක් හෝ වේද, **කුහනා** නම් වූ මහජනයා විස්මයපත් කරවීමක් හෝ වේද, **කුහායනා** නම් වූ විස්මයපත් කරවන්නවුන්ගේ පැවැත්මක් හෝ වේද, **කුහිතත්තා** නම් වූ කුහිතයාගේ පැවැත්මක් හෝ වේද, මෙය **කුහන** යයි කියනු ලැබේ. එහෙයින් මේ **කුහන වස්තු** තුනෙකි. එනම්:—

1. **පච්චය පටිසෙවන** හෙවත් ප්‍රත්‍යය වැළකීම ය,

2. **සාමන්තජප්පන** හෙවත් රහස් බිණීම ය,

3. **ඉරියාපථ** හෙවත් ඊර්ය්‍යාපථ නිශ්‍රිත බව ය.

1. **පච්චය පටිසෙවන කුහන වත්තුව** – මේ ශාසන යෙහි ගෘහපතියෝ භික්ෂුවකට චීවර, පිණ්ඩපාත, සේනාසන ගිලන්පස බෙහෙත් පිරිකර යන සිව්පසයෙන් නිමන්ත්‍රණය කෙරෙති, ලාමක වූ අදහස් ඇති, ප්‍රත්‍යය කැමති සුළු වූ භික්ෂුව ඒ සිව්පසයෙන් ප්‍රයෝජන ඇත්තේවී නමුදු වැඩියක් ලබන අදහසින් එය ප්‍රතික්ෂේප කරමින් මෙසේ කියයි, ශ්‍රමණයන්ට මහාඝී වූ සිවුරු කුමට ද, ඔවුනට හොබනේ සොහොනින් හෝ කසළගොඩෙන් හෝ රෙදි කැබැලි අවුලා මසා ගෙන පොරවන්නට ය. මහණුන්ට ප්‍රණීත පිණ්ඩපාත කුමට ද, ඔවුනට හොබනේ සිහා ගෙන වළඳන්නට ය. මහණුන්ට මාහැඟි සෙනසුන් කුමට ද, ඔවුනට හොබනේ රුක්ඛමූලික ව අබ්‍යාවකාශයෙහි හෝ වසන්නට ය. මහණුන්ට අනඟි ගිලන්පස බෙහෙත් පිරිකර කුමට ද, ඔවුනට හොබනේ පූතිමූත්‍රයෙන් හෝ

Free Distribution www.aathaapi.org

අරළුයෙන් හෝ බෙහෙත් කරන්නට ය, මෙසේ කියමින් එයම පෙන්වනු කැමැතිව රැක්ෂ වූ චීවර පිණ්ඩපාත, සේනාසන, ගිලන්පස බෙහෙත් පිරිකර පරිභොග කරයි. එය දක්නා දායකයෝ "මුත්වහන්සේ ඉතා අල්පෙච්ඡය, සන්තුට්ඨ ය, පවිවිත්ත ය, අසංසට්ඨ ය, ආරබ්ධවිරිය ය, ධුතවාදී ය, යි වඩවඩා සතුටුව සිව්පසයෙන් පුදත්. එවිට ඒ භික්ෂුව "ශ්‍රද්ධා, දෙයධර්ම, ප්‍රතිග්‍රාහක යන තුන් වස්තූන් ගේ එක්වීමෙන් සැදුහැවත් කුලපුත්‍රයෝ පින් රැස්කර ගනිති. තොපට ශ්‍රද්ධාව හා දෙය ධර්ම ද ඇත්තේ ය. මම ප්‍රතිග්‍රාහකයෙක්මි. ඉදින් මම නො පිළිගත්තේ නම් තොපි පිනින් බැහැර වන්නාහු ය. මට මේ පසයෙන් ප්‍රයෝජන නැතත් තොපට අනුකම්පා පිණිස පිළිගනිමි"යි දහම් දෙසා බොහෝ වූ සිවුරු පිරිකර ආදිය පිළිගනියි. එතැන්පටන් ගැල්පුරා වුවත් සිව්පසය එළවීමට කාරණා වූ විෂ්මයපත් කරවීම ප්‍රත්‍යය වැළකීම යයි කියන ලද **පච්චය පරිසෙධන කුහන වත්ථුව** නම් වේ.

2. සාමන්තජප්පන කුහන වත්ථුව – මේ ශාසනයෙහි ලාමක අදහස් ඇති, ඉච්ඡායෙන් මඩනා ලද, බුහුමන් ලබනු කැමැති භික්ෂුව, මෙසේ කථා කළ කල්හි මට මහජනයා බුහුමන් කරති යි සිතා ආර්‍ය ධර්ම සන්නිශ්‍රිත බස් කියයි. "යමෙක් මේ සිවුරු ධරා නම්, ඒ මහණ තෙම මහෙශාක්‍ය ය. මෙබඳු පාත්‍රා, ලොහොතලු ඛබරා පෙරහන්කඩ යතුරුමුදු, කාබහන්, වහන් ධරා නම් ඒ මහණ තෙම මහෙශාක්‍ය ය. යමෙකුට මෙබඳු වූ උපාධ්‍යා ය, ආචාර්‍යය, සමානොපාධ්‍යා ය, සමානාචාර්‍යවරයෝ ඇත්තාහු නම් යමෙකුට මෙබඳු සඳහට සමාන මිත්‍රයෝ ඇත්නම්, ඒ මහණ තෙම මහෙශාක්‍ය ය, යමෙක් මෙබඳු විහාරයක, අඩ්ඩයෝග ප්‍රාසාද, හම්මිය, ගුහාලෙණ, කුටි, කූටාගාර, අට්ටමාල, උඩණ්ඩ, උපට්ඨාන ශාලා, මණ්ඩප, රුක්ඛ-මූලයෙක වෙසේ නම් ඒ මහණ මහෙශාක්‍යය"යි මේ ආදී වශයෙන් කියයි. තව ද, හැකිළ හැකිළ, මුහුණ හකුළ හකුළා කුහකව, ප්‍රලාප දෙඩි දෙඩා වචනයෙන් ද

Free Distribution www.aathaapi.org

උත්තරිමනුස්ස ධම්මාධිගමය හඟවමින්, මේ ධ්‍යානලාභියා ය, මේ මාඝී – ඵලලාභියා ය යනාදී වශයෙන් ඒ ඒ ආකාරයෙන් යම් විඥප්තියක් කිරීමක් ඇත්තේ වේද එය **සාමන්තජප්පන කුහන වත්ථුව** නම්. මේ තැනැත්තේ සිව්පසය දුරීමෙන්, මේ මේ පිළිවෙලට ක්‍රියා කරන තැනැත්තේ උත්තරී මනුස්ස ධම්මී ඇති කෙනෙකැයි හඟවා ලාභ සත්කාර ලබා ගනිති.

3. ඉරියාපථ සන්නිස්සිත කුහන වත්ථුව – මේ ශාසනයෙහි ලාමක අදහස් ඇති, ඉච්ඡාවෙන් මඩනා ලද, බුහුමන් ලබනු කැමැති භික්ෂුව "මෙසේ කළ කල්හි මහාජනයා මට බුහුමන් කරත්"යි සිතා ගමන් කරයි, තමා රහත් කෙනෙකැයි හෝ ධ්‍යානලාභියෙක කියා හෝ මහජනයාට දැනෙනසේ, දුටුවන්ට වැටහෙනසේ යයි සිවියි, හිඳියි, හොවියි, පැනෙන තැන සමවතට සමවත්හුමෙන් හිඳියි. මෙසේ ඉරියව් පැවැත්වීම් වශයෙන් දක්වන කුහක බවෙක් වෙයි ද එය **ඉරියාපථ සඞ්ඛ්‍යාත කුහන** බව යයි කියනු ලැබේ.

ලපනා

ලාභ සත්කාර කීර්ති ප්‍රාර්ථනා කරන්නා වූ, පාපිච්ඡ වූ, ලෝභයෙන් මඩනා ලද භික්ෂුවකගේ අනුන් පිළිබඳ වූ යම් **ආලපනාවක්, ලපනාවක්, සල්ලපනාවක්, උල්ලපනාවක්, සමුල්ලපනාවක්, උන්නහනාවක්, සමුන්නහනාවක්, උක්කාචනාවක්, සමුක්කාචනාවක්, අනුප්පියභාණිත්වක්, වාවුකම්මතාවක්, මුඛසම්පග්ගහතාවක්, පාරිභට්ටතාවක්,** වේද එය **ලපනා** යයි කියනු ලැබේ.

ආලපනාව නම් විහාරස්ථානයට පැමිණි මිනිසුන්ට "පින්වත කුමක් පිණිස අවුද" යනාදී වශයෙන් පළමු කොටම කථාවට පටන්ගැනීම නොහොත් "මාගැන අසුවල් රජවරු ආදීහු මෙසේ පැහැදී සිටිති" යනාදී වශයෙන් තමා උසස් තැන තබා කථා කිරීමයි. **ලපනාව** නම් යම් කෙනෙක් තමා ගැන ඇසුයේ නම් යටකී පිළිවෙලට කීම ය.

Free Distribution www.aathaapi.org

සල්ලපනාව නම් ප්‍රත්‍යය දායකයන්ගේ කලකිරීමක් වුවහොත් අලාභයකැයි සිතා ඔවුන්ට ද අවකාශ තබ තබා කථා කිරීම ය.

උල්ලපනාව නම් ප්‍රත්‍යය දායකයාහට මේ මහා-ධනවත්තයා ය, මහාදානපතියා ය යනාදී වශයෙන් ඉසුරු සම්පත් ආදියෙන් උසස් කොට ගරුනම්බු දී බිණීම

සමුල්ලපනාව – දායකයා පිළිබඳව සත්මුතු පරම්පරාව දක්වා උසස්ය යනාදී වශයෙන් හැම අතින්ම උසස් කොට කථා කිරීම.

උනනහනාව – "උපාසකවරුනි, පෙර තෙපි මෙබඳු කාලයෙහි අග්‍රශ්‍රාවකයන්ය, අග්‍ර ඵලාදී අළුත් අළුත් දානයන් දුන්නාහ. දැන් කුමක් හෙයින් එබඳු දානයක් නොවේදැ"යි කියයි. ඔවුහු "ස්වාමීනි, එබඳු දෑ දැනුදු දෙම්හ, අවකාශ නොලබම්හ"යි යනාදිය කියනතෙක් මතු මත්තෙහි බැඳීම හෙවත් වචනයෙන් වෙළීම **උනනහනා** නම්.

සමුනනහනාව – හාත්පසින් ම නැවත නැවතත් ප්‍රත්‍යය දායකයා අවුලේලා බැඳීම තෙක් කථා කිරීම **සමුනනහනා** නම්.

උක්කාචනාව – මේ කුලය මා මෙසේ හදුනයි. ඉදින් මේ ගෙයි යම් දිය යුතු දාන වස්තුවක් උපන්නේ වී නම් මටම දෙන්නේ යයි මෙසේ උසස්කොට හැඟවීම, උසස් කොට ප්‍රකාශ කිරීම **උක්කාචනා** නම්.

සමුක්කාචනාව – හාත්පසින් නැවත නැවතත් උසස් කොට ප්‍රකාශ කිරීම **සමුක්කාචනා** නම්.

අනුපපියභාණිතාව – සත්‍යයට සුදුස්සක් හෝ අන්‍යවූ සුභාෂිත ධර්ම වචනයට සුදුස්සක් හෝ නොබලා නැවත නැවත ප්‍රිය තෙපුල් බිණීම **අනුපපියභාණිතා** නම්.

Free Distribution www.aathaapi.org

චාටුකම්‍යතාව – තමා යටහත් පැවතුම් ඇති බව හෝ ප්‍රත්‍ය දෘයකයා උසස් කොට තමා යට යට කොට තබා පැවැත්ම **චාටුකම්‍යතා** නම්.

මුඛඝසුප්පතාව නම් මුංඇට සුපයක් වැනි බවයි. මුං සුපයෙහි ඇතැම් ඇට පැසී ඇතැම් ඇට නොපැසී නිබෙන්නාක්මෙන් මොහුගේ කිසි වචනයක් සැබෑවෙයි සෙස්ස බොරුවෙයි.

පාරිභට්ටතා – දරුවන් වඩන්නහුගේ සභාවයයි. කිරිදරුවන් වඩන්නාවූ කිරිමවක් මෙන් ඇකයෙන් හෝ කරින් හෝ ප්‍රත්‍ය දෘයකයන්ගේ දරුවන් වඩාගැනීම **පාරිභට්ටතා** නම්.

නෙමිත්තකතා

ලාභ සත්කාර කීර්ති කැමැතිවන්නාවූ, ලාමකවූ, ලෝභයෙන් මඬනා ලද භික්ෂුවගේ අනුන් පිළිබඳවූ යම් **නිමිත්තයෙක්, නිමිත්ත කම්මයෙක්, ඕභාසයෙක්, ඕභාස කම්මයෙක්, සාමන්තජප්පාවෙක්, පරිකථාවෙක්** වෙයි ද එය **නෙමිත්තකතා** යයි කියනු ලැබේ.

නිමිත්ත – ප්‍රත්‍යය දීමට සංඥ උපදවනු පිණිස අනුන්ට කයින් හෝ වචනයෙන් හෝ කරන යම්කිසි ක්‍රියාවෙක් වේ නම් එය **නිමිත්ත** නම්.

නිමිත්තකම්ම – කැමක් ගෙන යන්නවුන් දැක "කුමක්ද කැමක් ලැබුවහුදැ" යි යනාදී වශයෙන් නිමිති කිරීම **නිමිත්තකම්ම** නම්.

ඕභාස – අද නික්ෂූන්ට සිව්පසය දුර්ලභය යනාදීන් ප්‍රත්‍යය පිළිබඳ කථාවෙන් තමාගේ අදහස හැඟවීම **ඕභාස** නම්.

ඕභාසකම්ම – වස්සන් රක්නවුන් දැක කිමෙක් ද උපාසකවරුනි මේ වස්සෝ කිරිදෙනුන්ගේ වස්සෝ ද, මොහොර දෙනුන්ගේ වස්සෝදැයි යනාදී ක්‍රමයෙන් විචාරා,

Free Distribution www.aathaapi.org

වහන්ස කිරිදෙනුන්ගේ වස්සෝයයි කී කල්හි, කිරිදෙනුන්ගේ වස්සෝ නොවන්නාහුය. ඉදින් කිරිදෙනුන්ගේ වස්සෝ වූවාහු නම් භික්ෂූහුද කිරිලබන්නාහු නොවෙත්දැයි මේ ආදී වශයෙන් ඒ වස්සන් බලන දරුවන්ගේ මව්පියනට දන්වා කිරිදෙවීම කරවන කථා ආදිය **ඕභාස කම්ම** නම් වේ.

සාමඤඤජප්පා නම් තමා කැමති වස්තුව ආසන්න කොට දෙඩීමයි.

එක්තරා කුලූපග භික්ෂුවක් වළඳනු කැමැතිව ප්‍රත්‍යූෂකාවගේ ගෙට වැද අසුනක වැඩහුන්නේ ය. දැසිකාව නොදෙනු කැමැතිව සහල් නැතැයි කියා සහල් සොයන පිණිස යයි අඟවා අසල ගෙයකට ගියා ය. එවිට භික්ෂුව ගෙයතුලට වැද එහි දෙරමුල්ලේ තුබූ උක්දඬු ද, භාජනයක තිබූ සකුරු කැට ද, පැසයෙහි ලුණුමස් කැඳුල්ල ද, සැලියෙහි සහල් ද, කලයෙහි ගිතෙල් ද බලා ගෙනවිත් වහාම හුන් තැනම සිටියේ ය. දැසිකාවද සහල් නොලදිමියි කියාගෙන ආවාය. මෙය ඇසූ මහණ තෙම කියන්නේ අද භික්ෂාව නොලබන බවට නිමිත්තක් දුටිමි. මම විහාරයෙන් පිටත්ව එද්දී දෙරමුල්ලේ තිබූ උක්දඬු වැනි සර්පයකු දුටිමි. ඔහුට ගසනු පිණිස ගල්කැට බලන්නේ බඳුනෙහි තුබූ සකුරු කැට මෙන් ගල් කැට ගෙන ගැසීම්. එවිට ඒ සර්පයා අර පසෙහි තිබූ ලුණුමාලු පෙත්ත මෙන් පෙණය ඔසවා ගිල ගනු කැමැතිව කට අරිනුයේ සැලියෙහි තුබූ සහල් වැනි දත් දුටිමි. කිපුණා වූ ඒ සර්පයාගේ කටින් වැකුණු කෙල, බඳුනෙහි තිබූ ගිතෙල් මෙනැයි කීය. දැසිකාව ද මේ මුඩු මහණ රවටන්නට බැරියයි සිතා බත් පිස මස් සමඟ පිළිගැන්වූවාය.

මෙසේ ආසන්න කොට බිණීම **සාමඤඤජප්පා** නම් වේ.

පරිකථා – යම්සේ ඒ ලාභය ලැබේද ඒ ආකාරයෙන් පෙරළ පෙරළා කී තෙපුල්ම නැවත නැවත කීම ය.

Free Distribution www.aathaapi.org

නිපෙසිකතා – ලාභසත්කාර කීර්ති කැමැතිවන්නාවූ ලාමක අදහස් ඇති ලෝභයෙන් මඩනා ලද භික්ෂුවගේ පරහට යම් **අකෙකාසනාවක්, වම්හනාවක්, ගරහණාවෙක්. උකෙඛපණාවෙක්, සමුකෙඛපනාවෙක්, ඛිපනාවක් සංඛිපනාවක්, පාපනාවෙක්, සම්පාපනාවෙක්, අවණණභාරිතාවෙක්, පරපිට්ඨිමංසිකාවෙක්** වන්නේ ද එය **නිපෙසිකතා**යයි කියනු ලැබේ.

අකෙකාසනා – ආක්‍රෝසයට භයින් සිවිපසය දේයයි සිතා දශවිධ ආක්‍රෝශ වස්තුවෙන් බිණීම **අකෙකාසනා** නම්.

වම්හනා – ලාමක කොට බිණීම **වම්හනා** නම්.

ගරහනා – තෝ අශ්‍රද්ධායෙහිය, නොපහන් තැනැත්තෙහිය, යනාදීන් දෙස් පවරා බිණීම ය.

උකෙඛපනා – මොහු කෙරෙහි කිසිවක් නොකියවයි කියා උපාසකයන් දූයකාදිභාවයෙන් පිටත දැමීම.

සමුකෙඛපනා – දූයකයා දෙවන කමීයක් කෙළේය. මොහුට අනිකක් නොකිය යුත්තේයයි වස්තුව සහිත කොට හෝ මේ මේ කාරණයෙනුදු මොහුට අනිකක් නොකිය යුත්තේ යයි කාරණ සහිත කොට හෝ හාත්පසින් දූයක භාවයෙන් දුරු කිරීමයි. දන් නොදෙන්නක්හට මොහු ඉතා දැනපතියෙක යනාදී වශයෙන් මනාකොට දුරු කිරීමයි.

ඛිපනා – මොහුගේ ජීවිතයෙන් කවර ප්‍රයෝජන ද, මෙතෙම බිජුවට කන්නේයයි යනාදීන් අපහාස කිරීම.

සංඛිපනා – කුමක් හෙයින් මොහු නොදෙන සුල්ලහයි කියව් ද, මෙතෙමේ හැමකල්හිම සියලු දෙනාටම නැතැයි කියන වචනය දෙන්නේ ය. මෙසේ මනාකොට අපහාස කිරීම.

පාපනා – ප්‍රත්‍යය දූයකයා දන් නොදෙන්නෙක් බවට හෝ නුගුණයට හෝ පැමිණවීමයි.

Free Distribution www.aathaapi.org

සම්පාපනතා – හාත්පසින්ම අදහස කළ බවට හෝ ගුණයට හෝ පැමිණවීමය.

අවණ්ණහාරිතා – මොහුගේ ගුණ කීකල ද්‍රව්‍ය හසින්වත් මොහු ප්‍රත්‍යය දේයයි සිතා ගෙයින් ගෙට, ගමින් ගමට, ජනපදයෙන් ජනපදයට ගුණ ගෙන ගොස් කීම ය.

පරපිට්ඨිමංසිකතා – අභිමුඛයෙහි මිහිරිකථා කියා, අනභිමුඛයෙහි ගුණ කීමය. අභිමුඛය නොබැලිය හැක්කහුගේ පිටමස් කෑමක් වැනි හෙයිනි.

ශරීරයේ ගැල්වූ දෙයක් පිස්නා හුණදඬු පොත්තක් මෙන් අනුන්ගේ ගුණ පිස්නේ වේද, සුවඳ ද්‍රව්‍යයක් අඹරා සුවඳ සොයා ගන්නාක් මෙන් අනුන්ගේ ගුණ සුණු කොට මේ ලාභය සොයන්නේ වේද, මේද එබඳු වූ හෙයින් **නිප්පෙසිකතා** යයි කියනු ලැබේ.

ලාභෙන ලාභං නිජිගිංසනතා ලාභයෙන් ලාභය සෙවීම නම් ලාභසත්කාර කීර්තිකාම් ලාමක වූ අදහස් ඇති ලොභයෙන් මඩනා ලද භික්ෂු තෙම මේ ගෙයින් ලද ආමිෂය අනෙක් ගෙයකට ගෙන යයි. ඒ ගෙයින් ලත් ආමිෂය මේ ගෙට ගෙන එයි. මෙබඳු වූ ආමිෂය පිළිබඳ යම් කැමැත්තක්, සෙවීමක්, නැවත නැවත සෙවීමක් වේද එය **ලාභයෙන් ලාභය සෙවීම** නම් වේ යයි කියනු ලැබේ.

සුවල්ප ලාභයකින් වංචාකොට බොහෝ වූ ලාභයක් ලබන්නට සෙවීම **නිජිගිංසනතා** නම්. මේ ගෙයින් ලද සිවුපස ලාභය අනෙක් ගෙට ගෙන ගොස් දී වැඩි ලාභයක් ලබා ගැනීමයි. මද ලාභයකින් මහත් ලාභයක් ලබා ගැනීමට **එටඨි** යයි කියනු ලැබේ. සුවල්ප ලාභයකින් මහත් ලාභයක් සෙවීම **පරියෙටඨි** නම්.

තවද, **"පාපධර්මීයන්ගේ වශයෙන් පවත්නා වූ මිථ්‍යාජීවයෙන් වැළකීම"** යයි කී තන්හි පාපධර්මීයන්ගේ

Free Distribution www.aathaapi.org

යනු – දයකයන් විසින් කම්පල අදහා දෙන ලද සිව්පසය පරිභොග කොට ඒ මහණ බමුණෝ තිරශ්චින විද්‍යා සඞ්ඛ්‍යාත වූ මිථ්‍යාජීවයෙන් දිවිපවත්නාහු වෙත් ද එය වේ.

මිථ්‍යාජීවයෝ නම්:–

1. අඞ්ග විද්‍යාව – අත්පා ආදි අවයවයන්ගේ ලක්ෂණ බලා ගුණාගුණ කීම.

2. නිමිති ශාස්ත්‍ර – පක්ෂි හඬ ආදිය අසා ගුණාගුණ කීම.

3. උත්පාත ශාස්ත්‍රය – උල්කාපාත, භූමිකම්පා ආදිය බලා මෙබදු ඵලාපල වේයයි කීම.

4. සුපින ශාස්ත්‍ර – මෙබදු සුපිනයක්] දුටුයේ නම් මෙබදු විපාකයෙක් වේ යයි කීම.

5. ලක්ෂණ ශාස්ත්‍ර – මෙබදු ලක්ෂණයෙන් යුත් ස්ත්‍රී හෝ පුරුෂයා හෝ මෙබදු වේ යයි කීම.

6. මූසිකචජ්ජන ශාස්ත්‍රය – වස්ත්‍රාදියෙහි අසුවල් භාගයෙහි මීයන් කෑකල මෙබදු විපාක වේයයි කීම.

7. අග්ගිහොම ශාස්ත්‍රය – මෙනම් ගින්නෙන් හෝම පූජා කිරීමෙන් මෙබදු විපාක වේයයි කීම.

8. දබ්බිහොම ශාස්ත්‍රය – මෙනම් සැන්දකින් හෝම පූජා කිරීමෙන් මෙබදු විපාක වේයයි කීම. යනාදී වශයෙන් ලාමක අකුසල කම් දත යුතු

මෙසේ අනෙක ප්‍රකාර මිථ්‍යාජීවයෙන් වෙන්ව විසීම **ආජීව පාරිශුද්ධි ශීලය** නම් වේ. එනම්, එසේ වෙන් වීමේදී පහළ වන කාමාවචර කුසල චිත්ත වීථින්ගේ ජවන් සිත් හා සමග යෙදුණු ත්‍රිවිධ විරති චෛතසික ධර්මයෝ ය.

Free Distribution www.aathaapi.org

ආජීව නම් මීට පැමිණ දිවිපැවැත්වීම යන අර්ථයයි.

දැහැමින් සෙමෙන් ප්‍රත්‍යය සොයන උත්සාහය වීර්‍ය්‍ය-යෙන් ම සිඳ කටයුතු බැවින් එයට **ප්‍රත්‍යය පයෙසීඝණ වායාමය** යයි කියනු ලැබේ.

ඒ ආජීවයාගේ පිරිසුදුකාවය, නිරවද්‍ය බව, පිඬුසිඟීම් ආදියෙහි කම්මැලි නොවන බව උත්සාහයෙන් ම සිඳ කටයුතු.

පාරිශුද්ධි නම් ආජීවයාගේ පිරිසුදු බව, නිරවද්‍ය බවයි

ප්‍රත්‍යය සන්නිශ්‍රිත ශීලය

චීවර, පිණ්ඩපාත, සෙනාසන, ගිලානප්‍රත්‍යය බෙහෙත් පිරිකර යන සිව්පසය උපායයෙන්, නුවණින් දැන ප්‍රත්‍යවෙක්ෂා කොට පරිභෝග කිරීම **පච්චය සන්නිස්සිත ශීලය** නම් වේ.

1. චීවර පරිභෝගය:-

පටිසංඛා යොනිසෝ චීවරං පටිසෙවාමි යාවදෙව සීතස්ස පටිඝාතාය, උණ්හස්ස පටිඝාතාය, ඩංසමකස වාතාතප සිරිංසප සම්ඵස්සානං පටිඝාතාය යාවදෙව හිරිකොපීන පටිච්ඡාදනත්ථං යනාදී වශයෙන් මහණ තෙම නුවණින් ප්‍රත්‍යවෙක්ෂා කොට චීවර පරිභෝගය කටයුතු. එහි අර්ථය නම්:- "මම නුවණින්, උපායයෙන් මාගීයෙන් දැන පරීක්ෂා කොට තුන් සිවුරු අතුරෙන් යම් සිවුරක් වැළඳ ගනිමි, හඳිමි, පෙරවමි. එය මතු දක්වන ප්‍රයෝජනය පිණිසම ය. ඉන් වැඩියක් පිණිස නොවෙයි. ඒ ප්‍රයෝජන නම් - ශීතයාගේ ද, ශීතජ්වරාදිය ඉපදීමට කාරණාවූ ඇතුළත ධාතු කැළඹීම්, පිටත්හි ධාතු පෙරළීම් වශයෙන් උපන් යම් කිසි ශීතයක්හුගේ ද නසනු පිණිස ය, ශීත පීඩා නූපදනු පිණිස ය. ලැව්ගිනි ආදියෙන් හටගත් ගිනි, උෂ්ණය නසනු පිණිසය, වැළකීම පිණිසය. ඩැහැ ලේ බොන මැස්සෝය, මදුරුවෝය, දූලි ඇති, දූලි නැති

Free Distribution www.aathaapi.org

වාතයෝ ය, සූර්‍ය්‍ය තාපය නොහොත් සූර්‍ය්‍ය රශ්මිය ය, සර්පාදී දීර්ඝජාතිහුගේ දෂ්ට කිරීම්, ඇඟවැදගැනීම් යනාදි සපශී වලක්වනු පිණිසය. තවද අඞ්ගජාතාදී සම්බාධස්ථාන විවෘත කළ කල්හි ලජ්ජාව නැතිවේ ද, කිපේ ද, විනාශවේ ද, ඒ ස්ථාන මූවහ කිරීම පිණිස මේ සිවුරු දරමි.” යනුයි.

2. පිණ්ඩපාත පරිභෝගය

පටිසංඛා යොනිසෝ පිණ්ඩපාතං පටිසෙවාමි නෙවදවාය, න මදාය, න මණ්ඩනාය, න විභූසනාය, යාවදෙව ඉමස්ස කායස්ස ඨිතියා, යාපනාය, විහිංසූපරතියා, බ්‍රහ්මචරියානුග්ගහාය, ඉති පුරාණං ච වෙදනං පටිහංඛාමි. නවං ච වෙදනං නුප්පාදෙස්සාමි යාත්‍රා ච මෙ භවිස්සති අනවජ්ජතා ච ඵාසුවිහාරෝ ච. යනාදි වශයෙන් මහණ තෙම නුවණින් ප්‍රත්‍යවෙක්ෂා කොට පිණ්ඩපාත පරිභෝගය කටයුතු. එහි අර්ථය නම්:-

“මම නුවණින්, උපායෙන්, මාර්ගයෙන් දැක පරීක්ෂා කොට කන බොන දෑ ආදී වශයෙන් වැළඳිය යුතු යම්කිසි ආහාරයක් පිඬුසිඟීමෙන්, පාත්‍රයෙහි පිඬු වශයෙන් පතිත කරණ ලද හෙවත් බහාලන ලද හෙයින් පිණ්ඩපාත නම් වූ ඒ ආහාරය හෙවත් පිඬු සමූහය වළඳමි. ඒ අහර වැළඳීම හෙවත් ඒ පිණ්ඩපාතය ගම්දරු ආදීන් මෙන් කෙලිසෙල්ලම් පිණිස නොවේ ය. බලමද, පුරුෂමද කාරණා කොට ගෙන ද නොවළඳමි. සැරසීම පිණිස හෝ අඞ්ග ප්‍රත්‍යයන්-ගයන්ගේ ස්ථූලභාවය පිණිස ද නොවෙයි. නෘත්‍යකාරාදීන් මෙන් ප්‍රසන්න වූ ඡවි වර්ණය පිණිස, අලඞ්කාරය පිණිස ද නොවළඳමි. යම්තාක් පඨවි, ආපො, තෙජෝ, වායෝ යන සතර මහා භූතයන් නිසා පවත්නා වූ මේ රූපසමූහය නම් වූ කායයාගේ නොහොත් රූපසන්ති පරම්පරාවගේ සිටීම පිණිස ද, යැපීම පිණිස ද, නොහොත් ජීවිතේන්ද්‍රියයාගේ පැවැත්ම, නොසිඳීම බොහෝ කල් සිටීම පිණිස ද, බඹසර රැකීම ආදියෙන් වන වෙහෙස සංසිඳුවන පිණිස ද, බඹසරවසට අනුග්‍රහ පිණිස නොහොත් සියලු ශාසන බ්‍රහ්මචර්‍යාවට ද

Free Distribution www.aathaapi.org

මාගී බ්‍රහ්මචර්‍යාසඞ්ඛ්‍යාත මාගී ඵලයන්ට අනුග්‍රහ පිණිස නොහොත් බ්‍රහ්මචර්‍යාව සම්පාදනය කරණු පිණිස ද තෘෂ්ණාවෙන් ආහාරයෙහි ගිජු නො ව, මුළා නො ව පිණ්ඩපාතය වළඳමි. මෙසේ ආහාර ගැනීමට පෙර පැවැති යම් ක්ෂුධා වේදනාවක් වේද ඒ පුරාණ වේදනාවත් ද නසමි. පමණ නොදුන බොහෝ කොට වැළඳීමෙන් ඇතිවන නොයෙක් අළුත් දුකඛ වේදනාවත් ද නො උපදවමි. බෙහෙතක් වළඳනා ගිලනකුමෙන් පිණ්ඩපාතය වළඳමි. මාගේ මේ පිණ්ඩපාත අනුභවය කරණකොටගෙන ජීවිතින්ද්‍රියය සිඳලන්නා වූ ද, ඉරියව් බිඳලන්නා වූ ද උවදුරු දුරුවන හෙයින් මේ කායයාගේ බොහෝ කල් පැවතීම් සඞ්ඛ්‍යාත යාත්‍රාව ද වන්නේ ය. මිථ්‍යාආජීවයෙන් ප්‍රත්‍යය සෙවීම ය පමණ නොදුන බොහෝ කොට පිළිගැනීම ය, ප්‍රත්‍යවෙක්ෂා නොකොට ප්‍රත්‍යය පරිභොග කිරීමය යන මෙයින් වැළකී දැහැමින් ලබාගත් පිණ්ඩපාතය පමණ දුන පිළිගෙන, ප්‍රත්‍යවෙක්ෂා කොට වැළඳීම නම් වූ නිරවද්‍ය භාවය හා පමණ දුන වැළඳීමෙන් වන්නාවූ සැප විහරණය ද වන්නේ ය'' යනුයි.

නොසැපවූ ආහාර පමණ නොදුන වැළඳීම හේතුකොට ගෙන **අරති** නම් වූ අරණ්‍ය සේනාසනයෙහි හා, ධ්‍යාන භාවනායෙහි ද නො ඇලීම ය. **තන්ද්‍රි** නම් වූ නිදිමත බව ය, **විජම්භිකා** නම් වූ ඇඟමැලි හැරීම ය, **විඤ්ඤු ගරහ** නම් වූ නුවණැත්තන් විසින් ගර්හා කටයුතු බවට පැමිණීම ය යන මේ දෝෂ නැති කල්හි නිවරද බව වෙයි.

තවද සතර පස් පිඩක් නොවළඳා ජලය පානය කිරීම යෝගාවචර භික්ෂුවගේ සැපවිහරණයට ප්‍රමාණ වේ.

මෙසේ නිවැරැදි බවෙහි පිහිටීම ද වන්නේ ය යි සිතා සිව්පසය අනුභව කළ යුතු.

තවද මෙහි **නොවදවාය** කී තන්හි මෝහයට උපනිශ්‍රය කාරණා වළක්වනු, නසනු පිණිස ද, **නමදය** යන්නෙන්

Free Distribution www.aathaapi.org

දොෂයට උපනිශ්‍රය කාරණා වළක්වනු පිණිස ද, **නාමණ්ඩණාය, නාවිභූසණාය** යන්නෙන් රාගයට උපනිශ්‍රය කාරණා වළක්වනු පිණිස ද, **නදවාය නාමදාය** යන දෙකින් තම සතන්හි උපදනා කෙලෙස් සංයෝජනයන්ගේ ඉපදීම වැළැක්වීම පිණිස ද, **නාමණ්ඩණාය, නාවිභූසණාය** යන දෙකින් අන් සතන්හි උපදනා කෙලෙස් සංයෝජනයන්ගේ ඉපදීම වැළැක්වීම පිණිස ද, මේ සතරම නුවණින් පුරණ ප්‍රතිපත්තීන්ගේ ද, කම් සැපෙහි ඇලීමෙහි ද ප්‍රහාණය පිණිස ද වදාරණ ලද බව දත යුතු.

3. සෙනාසන පරිභොගය

පටිසඩ්ඛා යොනිසො සෙනාසනං පටිසෙවාමි, යාවදෙව සීතස්ස පටිඝාතාය, උණ්හස්ස පටිඝාතාය, ඩංසමකස වාතාතප සිරිංසප සම්ඵස්සානං පටිඝාතාය යාවදෙව උතුපරිස්සය විනොදනං පටිසල්ලානාරාමත්ථං යනාදි වශයෙන් මහණ තෙම නුවණින් පරීක්ෂා කොට සේනාසන පරිභොග කටයුතු. එහි අර්ථය නම්:-

"මම නුවණින්, උපායෙන්, මාර්ගයෙන් දැන පරීක්ෂා කොට **යහන්** හෙවත් විහාරයෙක හෝ ප්‍රාසාදයක හෝ මැසි ආදියක හෝ හෝනා තැන් ද, අසුන් හෙවත් පුටු ආදි හිඳින තැන් ද පරිභොග කරමි. මේ සේනාසන පරිභොගය හුදෙක් සීතයාගේ වැළකීම පිණිස ද උෂ්ණයාගේ වැළකීම පිණිස ද, ඩැහැ ලේබොන මැසිය, මදුරුවෝ ය, වාතයෝ ය, සූර්‍යයා සන්තාපය ය, දීර්ඝජාතීන්ගේ සපශීය යන මේ ආදීන්ගේ වැළකීම පිණිස ය. එසේම හුණු බව සිහිල් බව යනාදී විඩාවෝ සෙනසුන්වලින් වැළකෙන හෙයින් ද, උපන් පීඩා සංසිඳවීමත් නූපන් පීඩා නූපදවීමත් සිදුවන හෙයින් ද ඍතු පීඩා නසනු පිණිස ය **කම්සඨානා-රම්මණයෙහි සිත** ඇලීම පිණිස ය" යනුයි.

ශීතෝෂ්ණාදි ඍතු විඩාවත්, සිංහ ව්‍යාඝ්‍රාදීන්ගෙන් වන උපද්‍රවත්, රාගද්වේෂාදි අප්‍රකට උපද්‍රවත්, නොසැපවූ

Free Distribution www.aathaapi.org

රූප දැකීම් ආදියත් වළක්වනු පිණිස සෙනසුන් සේවනය කරන්නෙමියි ප්‍රත්‍යවෙක්ෂා කොට සෙනසුන් සෙවීම උතුම්.

4. ගිලන්පස බෙහෙත් පිරිකර පරිභෝගය

පවිසඩ්ඛාඅයොනිසෝ ගිලානපච්චය භෙසජ්ජ පරික්ඛාරං පටිසෙවාමි, යාවදෙව උප්පන්නානං වෙය්‍යාබාධිකානං වෙදනානං පටිඝාතාය අබ්‍යාපජ්ජ පරමතාය යනාදී වශයෙන් මහණ තෙම නුවණින් පරීක්ෂා කොට ගිලන්පස බෙහෙත් පිරිකර වැළඳිය යුතු. එහි අර්ථය නම්:-

"මම නුවණින් උපායයෙන්, මාර්ගයෙන් දැන පරීක්ෂා කොට ගිලන්පස බෙහෙත් පිරිකර වළඳමි. මේ ගිලන්පස බෙහෙත් පිරිකර පරිභෝගය හුදෙක් හටගත්තාවූ ද, පහළ වූවාවූ ද, රෝගයන්ගේ ද, ව්‍යාබාධයන්ගේ ද, ධාතූන්ගේ කැළඹීම් හා එයින් හටගත්තාවූ කුෂ්ට, ගණ්ඩ, පිළිකා-දීන්ගේ ද හේතුවෙන් වන අකුසල විපාක දුකඛ වේදනාව නසනු පිණිස ය. නිදුක පරම බව පිණිස ය. රෝගය සංසිඳවන තෙක් පමණ ය" යනුයි.

මෙහි **ගිලන්පස** යනු **ධාතු** කැළඹීම් **ලක්ෂණ** කොට ඇති, එම හේතුවෙන් උපදනා දුක් වේදනා ලක්ෂණ කොට ඇති, රෝගයට විපක්ෂ වූ, රෝගය සංසිඳ වන ගිතෙල් ආදි වූ යම්කිසි පථ්‍යයකි.

භෙසජ්ජ නම් භිෂජ් සඛ්‍යාත වෙදහු විසින් අනුදන්නා ලද බැවින් වෙදෙකුගේ කර්මය භෙසජ්ජ භෙවත් බෙහෙද නම්. ගිලනුන්ගේ පසට බෙහෙත් වූ හෙයින් ගිලානපච්චය භෙසජ්ජ යයි කියනු ලැබේ.

පරික්ඛාර නම් පිරිවර යි. දිවිනසන්නා වූ රෝගා-බාධයන්ගේ ඉපදීමට අවකාශ නොදී රක්ෂා කරණ හෙයින් දිවිපැවැත්මට පිරිවරද වේ. ජීවිතය බොහෝකල් පැවැත්මට කාරණා ද ප්‍රත්‍යය ද වෙයි. මේ ජීවිත සම්භාරයෝ නම් ගිලන් බව දුරු කිරීමට සප්පාය වන, වෙදුන් විසින් නියම කළ තෙල්, මීපැණි ආදි ජීවිත පරිවාරයෝ ය.

Free Distribution www.aathaapi.org

මෙසේ නුවණින් සළකා චිවරාදි සිව්පස පරිභොගය ඇසුරු කළ සීලය **පච්චයසන්නිසිත සීල** නම්.

මේ සතර සංවර සීලය අතුරෙන්-

ප්‍රාතිමොක්ෂ සංවර සීලය, ශ්‍රද්ධායෙන් ද,

ඉන්ද්‍රිය සංවර සීලය, සතියෙන් ද,

ආජීවපාරිසුද්ධි සීලය, වීර්‍යයෙන් ද,

පච්චයසන්නිසිත සීලය, ප්‍රඥායෙන් ද සැපයිය යුතු වේ.

1. ප්‍රාතිමොක්ෂ සංවර සීලය.

ශික්ෂාපද පැණවීම ශ්‍රාවක විෂය ඉක්මවා සිටි බැවින් ප්‍රාතිමොක්ෂසංවර සීලය බුදුරජාණන් වහන්සේ කෙරෙහි ද, ඛීණාශ්‍රව කෙරෙහි ද, ශ්‍රද්ධාව කරණ කොට ගෙන ම සැපයිය යුතු.

එසේම ජීවිතයත්, එයට උපකරණත් ගැන ආශාව අත්හැර ප්‍රාතිමොක්ෂසංවර සීලය සැදෑහැයෙන් ම රැකිය යුතු, එහෙයින් කියන ලදී. "කිරළ බිජුවට රකින මෙන් ද, සෙමර වාලධිය රකින්නාක් මෙන් ද, මව්පියෝ එකම ප්‍රිය පුතකු රකින්නාක් මෙන් ද, එක් ඇස් ඇතියෙක් ඒ ඇස රකින්නාක් මෙන් ද ශීලය රක්නාහු හැම කල්හිම බුද්ධාදීන් කෙරෙහි ගෞරව ඇතිව මනාව ප්‍රියශීලී වේ."

තවද මහමුහුද කිසිසේත් වෙරළ නොඉක්මවා ද, එසේම බුද්ධ ශ්‍රාවකයෝ ද, ජීවිත විනාශ වුව ද, එය නොසළකා, ශික්ෂාපද සවලපයකුදු නොඉක්ම වන්නාහු ය.

පෙර දඹදිව විඤ්ඣා මහා අරණ්‍යයේදී එක්තරා ශ්‍රමණ කෙනෙක් සොරුන් විසින් හලා අමුවැලින් බැඳ තබා පියන ලදී. ඒ මහණතෙම ඇවකට පැමිණේ යයි බියෙන්, ප්‍රාණවත් වූ ඒ වැල නොකඩාම වැදහොත් සැටියෙන් ම භිඳ සත් දවසක් මුළුල්ලෙහි ම විදර්ශනා වඩා අනාගාමී ව, එයින් සැව බඹලොව උපන.

Free Distribution www.aathaapi.org

තවද, ලක්දිව එක් තෙරනමක් සොරුන් විසින් අමු රසකිඳ වැලින් බඳින ලදුව සිටි කල්හි ඇති වූ ලැව් ගින්නක් නැගී එන කල ද, ප්‍රාණවත් වූ ඒ රසකිඳ වැල සිඳ දැමී නම් භූතගාම පාතව්‍යතාපත්තියට පැමිණෙති යි බියෙන් වැල නොසිඳම භාවනා කොට, විදසුන් වඩා, ජීවිත සමසිසිව කෙලෙසුන්ට හිසක් වැනිවූ අවිද්‍යාව, මාගී පටිපාටියෙන් ගොස් රහත්මගින් ක්ෂය කළ ඉක්බිති, එකුන්විසි (19 වැනි) ප්‍රත්‍යවෙක්ෂ ඤාණයෙහි පිහිටා භවාඞ්ගපාත වූ කල්හි, ආත්මයාගේ පැවැත්මට හිසක් වැනි වූ ජීවිතෙන්ද්‍රිය ය චුතිචිත්තයා විසින් ක්ෂය කරනු ලැබ පිරිනිවන් පා වදාළ සේක. කෙලෙශ ශීර්ෂයක් වූ අවිද්‍යාවත්, ආත්මශීර්ෂයක් වූ ජීවිතින්ද්‍රිය යත් එකවරම නිරුද්ධ වූවාහු ය. ඉක්බිති එම මහ වඩනා පන්සියයක් පමණ පිරිවරකොට ඇති දීඝභාණක අභය මහ තෙරුන් එම දැහිය සිරුර දැක, ආදාහන කෘත්‍යය කරවා, අෂ්ට ධාතු ගෙන දැ ගැබක් කරවා වැඩියාහ.

මෙසේ ජීවිත හානිය වුවත් නුවණ ඇති තැනැත්තේ ශික්ෂාපද නොබිඳින්නේ ය.

2. ඉන්ද්‍රිය සංවර සීලය

සිහියෙන් ආරක්ෂ කරණ ලද චක්ෂුරාදි ඉන්ද්‍රියයන්ගේ පසුපස්සෙහි වීෂම ලොභාදි පාප ධර්මයෝ ලුහුබැඳ නොයන හෙයින් ඉන්ද්‍රිය සංවර සීලය සතියෙන් හෙවත් සිහියෙන් ම සැපයිය යුතු වේ. **ආදිත්තපරියාය සූත්‍රයෙහි,** භාග්‍යවතුන් වහන්සේ "මහණෙනි, රත් වූ, හාත්පසින් දිලිහෙන, එකම ගිනිදැලින් යුක්ත වූ අයොමය නාරාසනයකින් හෙවත් හුලකින් ඇස පිරිමදින ලද්දේ වී නම් එය උතුම් වන්නේ ය. ඇසින් දක්ක යුතු වූ රූපාලම්බණයන් කෙරෙහි, කෙලෙසුන්ගේ ඉපදීමට සුදුසු ආකාරයෙන් අත් පා ආදි වූ අනුව්‍යඤ්ජනයන්ගේ වශයෙන් ස්ත්‍රී පුරුෂාදීන් කෙරෙහි සුභාදී නිමිත්තග්‍රහණය උතුම් නො වන්නේය"යි වදාළ සේක.

Free Distribution www.aathaapi.org

,මනාකොට නොසපයන ලද ඉන්ද්‍රියසංවර සීලය ඇති කල්හි ප්‍රාතිමෝක්ෂසංවර සීලය ද කල්නොපැවැත් විය යුතු වෙයි.

වැට නොබැඳි, නොරැකි ගොයම ගවාදීන් විසින් නසනු ලබන්නේ වේ ද, හරණ ලද දෙර ඇති ගම සොරුන් විසින් පැහැරගනු ලබන්නේ වේ ද, එමෙන් ම ඉන්ද්‍රියසංවරය නමැති දෙර නොවසන ලද කල්හි මේ ප්‍රාතිමෝක්ෂසංවර සීල නමැති ධනය, රාග, ද්වේෂ, මොහාදී කෙලෙස් නමැති සොරුන් විසින් පැහැර ගනු ලබන්නේ ය. නපුරු කොට සෙවිලි කරණ ලද ගෙයක් හාත්පසින් තෙමන්නා වූ වර්ෂාවක් මෙන්, රාග නමැති වර්ෂාව මොහුගේ සිත තෙමන්නේ ය. මැඩ ලන්නේ ය.

අළුත මහණ වූ **වඞ්ගීස** නම් මහණ කෙනෙක්, අනඳ මහ තෙරුන් සමග පිඬුසිඟා වඩනා කල්හි, එක් සත්‍රියක් දැක පිළිබඳ සිත් ඇතිවිය. එවිට ඒ භික්ෂුව අනඳ මහ තෙරුන්ට මෙසේ කීය.

"කාමරාගෙන ඩයහාමි – චිත්තං මේ පරිඩයහති
සාධු නිබ්බාපනං බ්‍රූහි – අනුකම්පාය ගොතම."

කාමරාග නම් ගින්නෙන් මා දවනු ලැබේ. මාගේ සිත හාත්පසින් දැවේ. ගෞතම පුත්‍රයාණෙනි, ඒ රාගගින්න නිවීමට උපායක් වදාරණ මැනව" කියායි. එවිට අනඳ තෙරණුවෝ වදාරණ සේක්–

"අයහපත් අරමුණෙහි සහපතැයි පැවති තොපගේ විපරීත සංඥව හේතුකොට ගෙන, තොපගේ සිත රාග නමැති ගින්නෙන් දැවෙයි. එහෙයින් රාගය ඉපදීමට කාරණා වූ, යහපතැයි සිතා ගත්තා ලද ඒ අරමුණ මෙනෙහි නොකිරීමෙන් දුරුකරව. ඒ සත්‍රී රූපය අශුභ වශයෙන් සලකා, අශුභාරම්මණයෙහි එකඟ වූ සිත මනා කොට පිහිටුවා තොපගේ සිත භාවනාවෙන් වඩව, සියලු සංස්කාර ධර්මයන් අනිත්‍යය වශයෙන් ද, ඉපදීමෙන් හා

Free Distribution www.aathaapi.org

බිඳීමෙන් ද පෙළෙන හෙයින් දුක් වශයෙන් ද, අනාත්ම වශයෙන් ද බලව. තුන්ලොවම මැඩපවත්වා සිටියා වූ මහත් වූ තෘෂ්ණා නමැති ගින්න සතර මග සතර ඵල නමැති ජලයෙන් පිළිවෙළින් ගොස් නිවව. දැන් තෝ රාග ගින්නෙන් දැවෙක් මෙන් නැවත නැවතත් නොදව"යි වදාළාහ. වඞ්ගීරස තෙරුන් අනඳ මහ තෙරුන්ගෙන් මේ දහම අසා රාගය දුරුකොට ගෙන පිඬු පිණිස හැසුරුණු සේක.

චිත්තගුත්ත නම් මහතෙර නමක් ලක්දිව කරඬු මහලෙන්හි වාසය කළසේක. ඒ ලෙන තුල, **විපස්සි, සිඛී, වෙස්සභූ, කකුසඳ, කොනාගම, කාශ්‍යප, ගෞතම** යන සත් බුදුවරයන් වහන්සේලා මහඛිනික්මන් අයුරු විසිතුරු කොට අඳින ලද්දේ විය. එක් කාලයෙක්හි බොහෝ භික්ෂූහු විහාර බලමින් යන්නාහු, මේ ලෙනට ද පැමිණ එහි විසිතුරු බලන්නේ මෙය දුටහ. උන්වහන්සේලා දුටු ඒ සිතියම් ගැන චිත්තගුත්ත තෙරණුවන්ට දැන්වූ කල්හි, ඒ තෙරණුවෝ "මෙහි සැට වසකට අධික කලක් වසන්නේ මෙය නුදුවිම්. දැන් තොප ඇස් ඇත්තා වූ හෙයින් ඒ බව දැනගතිම්" කීහ. ඒ තෙරණුවෝ වියදඬු පමණ දුරමුත් උඩ නොබලන්නේ ය. ලෙන දෙරකඩ ඇති මහා නාරුකෙහි මල්හට ගත් බව දන්නේ බිම මල් රේණු දුටු විට ය. එකල්හි මාගම වසන රජ තෙමේ චිත්තගුත්ත තෙරුන් ගුණ අසා, උන්වහන්සේ දැක වඳිනු කැමැතිව තුන් වරක් දූතයන් යවා ගෙන්වා ගත නොහැකිව, දරුවන්ට කිරි දෙන මවුන් තන-පටින් බැඳ මුද්‍ර තබා ඒ තෙරුන් නුවරට වඩනා තෙක් දරුවන්ට කිරි නොලැබේවායි කියා අණ කෙළේය. තෙරුන් වහන්සේ එ බව අසා දරුවන්ට අනුකම්පාවෙන් නුවරට වැඩි සේක. ඒ බව අසා, සිල් ගැනීමට ය කියා රජතෙම ගෙන්වාගෙන දන් වළඳවා, වැඳ, සිල්ගැනීම ද තෙරුන් දකිනු රිසියෙන් සත්දවසක් ම කල් දුමූහ. රජහු ද, දේවීන් ආදීහු ද වඳින කල්හි "මහරජ සුවපත් වේවා"යි කියන්නේ ය. පසුව

Free Distribution www.aathaapi.org

යන අනික් තෙරහු මෙය අසා කුමක් නිසා හැමටම "මහරජ සුවපත් වේවා" යි කියා දැයි ඇසීය. "ඔවුන්ගේ විශෙෂයක් නොපෙනෙන බැවින් කීම්" යි කීහ. මෙසේ සත්දවසක් ම ඇතුළු නුවර වුසූ තෙරුන්ට දුක් වන්නේ යයි දැන රජතෙමේ තෙරුන් කරඬු මහලෙනට යැවූහ. එහි ගොස් පළමු ද, ම භාවනාව පිණිස සක්මනට නැගි වේලේ නාරුක වැසි දෙව්දූ, තෙරුන් සිල් පිරිසුදු බව දැක, දඬුවැට පහනක් ගෙන ආලොක කරමින් සිටියාය. ඒ දින තෙරුන්ට කම්මසථාන අරමුණ වෙනදාට වඩා පැහැදිලිව පහළ වූයේ ය. මෙසේ සතුටු වූ තෙරණුවෝ භාවනා කොට මැදුම් යම් දස පැය කෙළවර සියලු පර්වතය පෘථිවි කම්පාවෙන් නාද කරවමින්, එහි වැසි දෙවියන්ගේ සාදුකාර පූජා ලබමින් සතර මග සතර ඵලයට පැමිණ වදාළහ.

එහෙයින් කියන ලදී:- "නොයෙක් දෙස බලන වල් වඳුරකු මෙන් ද, සිංහාදීන්ට භය වූ මුවකු මෙන් ද, මව්පියන් ළඟ නැති කල හයින් ඔබමොබ බලන ළදරුවකු මෙන් ද, වටපිට බලන චංචල වූ ඇස් ඇත්තෙක් නොවව්. ඇස්යට හෙළමින් වියදඬු පමණ බැලුම් ඇති ව වල් වඳුරකු මෙන් චංචල වූ සිතේ වසඟයට නොගොස් විසිය යුතු"

මහා මිත්ත සථවිරයන්ගේ මවට ගෙඩියක් සෑදී ගිලන් වූවාය. එවිට ඇ තම දියණියන් වූ මෙහෙණින්හට කථාකොට සොහොයුරු තෙරුන් වෙත ගොස්, මෙපවත් දන්වා බෙහෙතක් අසාගෙන එවයි කීය. ඇ තෙරුන්ට මෙපවත් කිය. එවිට තෙරුන් මෙසේ කීය. "අපි බෙහෙත් සාදන්නට නොදනිමු. එහෙත් අප පැවිදි තැන් පටන් මෙතෙක් ලොභ සහගත සිතින්, ඉන්ද්‍රිය සංවර සීලය බිඳගෙන, විසභාග රූපයක් නො බලන ලද්දේ ම ය. මේ සත්‍යයයෙන් මවට සුවවේවායි සත්‍යක්‍රියා කොට, මේ වචනයෙන් මව් ඇඟ පිරිමදිව් කියා මෙහෙණින් යැවීය. ඇ ද ගොස් එසේ කළාය. මව් ඇඟ හටගෙන තුබූ ගඩද

Free Distribution www.aathaapi.org

එකෙණෙහි ම සුවවිය. මව් නැඟිට, ප්‍රීතියෙන් කියනුයේ "අද අප බුදුන්වහන්සේ වැඩ සිටියේක් නම් ශ්‍රීහස්තයෙන් මපුතණුවන් හිස නොපිරිමැද සිටීදැ" යි කීය.

මෙසේ ඉන්ද්‍රියසංවර සීලය සමාතියෙන් ම සැපයිය යුතු බව දතයුතු.

3. ආජීවපාරිසුද්ධි සීලය.

මනාකොට පටන්ගන්නා ලද වීර්‍යය ඇත්තාහට ම මිථ්‍යා ආජීවය දුරුවේ. නුසුදුසු, අයුතු ප්‍රත්‍යය සෙවීම දුරු කොට, වීර්‍ය කරණ කොට ගෙන, පිඬු සිඟීම් ආදී වූ, මනා වූ ප්‍රත්‍යය සෙවීමෙන් ආජීවපාරිසුද්ධිය සැපයිය යුතු වේ. හෙතෙමේ අපිරිසුදු ව උපන් සිව්පසය විසඳොර සිටියන් මෙන් දුරු කරන්නේ ය. දහම් දෙසීම් ආදියෙන් ප්‍රසන්න වූ දායකයන්ගෙන් ලබන ලද පසය පිරිසුදු ය. පිණ්ඩපාතාදියෙන් ලබන ලද සිවුපසය පිරිසුදු ය.

ධුතාඞ්ග සමාදන් වූ භික්ෂුවහට පිණ්ඩපාතයෙන් හෝ ගුණයන්ට පැහැදී දායකයන්ගෙන් ලබන ලද පසය ද පිරිසුදු ය.

ලෙඩක් සංසිඳවනු පිණිස ලැබුණු අරළු හා සීනි, මී, තලතෙල්, ගිතෙල් යන චතුම්ධුරයක් වේ ද, ඒ චතුම්ධුරය සෙසු භික්ෂූන්ට තබා අරළු වළඳන්නේ වී නම් එය ඉතා සුදුසු ය. ඔහුට **ආර්‍යවංශ ඇති මහණ** යයි ද කියනු ලැබේ.

ධුතාඞ්ගධර වූ හෝ ධුතාඞ්ගධර නොවූ හෝ ආජීවය පිරිසුදු කරගනු කැමැති භික්ෂුවට, **චීවර** හා **පිණ්ඩපාතය පිළිබඳ, නිමිත්ත, ඕභාස, පරිකථා, විඤ්ඤත්ති** යන සතරම නොවටනේ ය.

සෙනාසන පිළිබඳව ධුතාඞ්ගධර නොවූ භික්ෂුවහට **නිමිත්ත, ඕභාස, පරිකථා** පමණක් වටනේ ය. **විඤ්ඤත්ති** නොවටනේ ය.

Free Distribution www.aathaapi.org

මෙහි **නිමිත්තය** නම්- සෙනසුන් පිණිස බිම් සමතලා කිරීම් ආදී පිරියම් කරන මහණ හට ගිහියන් විසින් කුමක් කරන්නේ ද කවරෙක් මෙය කරවන්නේ දැයි කී කල්හි දායකයෙක් නැතැයි පිළිවදන් දීම හෝ අනිකුදු එබඳු නිමිති කමියක් වේ නම් එයට **නිමිත්තය** යයි කියනු ලැබේ. එය අසා ගිහියෝ අපි එය කරදෙන්නෙමු යයි කියා කරදෙත්.

ඔභාස නම්- භික්ෂූ තෙම ගිහියන් දැක, "උපාසක-වරුනි, තෙපි කොහි වසව් දැ"යි ඇසූ කල්හි, "අපි ප්‍රාසාදවලය"යි කී කල්හි "භික්ෂූන්ටත් ප්‍රාසාද නොකැප දැ"යි අසයි. මෙය හෝ මෙබඳු අනෙක් විධි හෝ **ඔභාස** යයි කියනු ලැබේ.

පරිකථා නම්- දායකයන් හමුවී "උපාසකවරුනි, භික්ෂූ සඞ්ඝයාට සෙනසුන ගැහටය. නොපොහොතේය" යනාදි වශයෙන් අභිමතය භගවන වචන කීම ය.

විඤ්ඤත්තියෙන් නිපත් **චීවර, පිණ්ඩපාත, සේනාසන** යන ප්‍රත්‍යය තුනම අකැපය. **විඤ්ඤත්තිය** නම් නොනැ, නොපැවැරුවත් ගෙන් ඉල්ලීම ය.

බෙහෙත් සෙවීමේදී රෝගාතුර වූ භික්ෂූවහට **නිමිත්තය, ඔභාස, පරිකථා, විඤ්ඤත්තිය** යන සතරම කැපය. එහෙත් රෝගය සංසිඳුන කල්හි එය නොකැප වන්නේ ය. මෙසේ බුදුන්වහන්සේ විසින් අනුකම්පාවෙන් අනුදුන වදුළ නමුදු එය නොකර, අලොභජතාදි ගුණයෙන් ම වසන්නේ නම් ඒ භික්ෂූව **සැරියුත් මහතෙරුන්** මෙන් වසන්නේ යයි කියනු ලැබේ.

අග්‍රශ්‍රාවක සැරියුත් මුගලන් දෙදෙනා වහන්සේ එක් අරණ්‍යයක විවේක සුවය විඳිමින් වැඩ සිටිනා කල්හි, දිනක් සැරියුත් මහතෙරණුවන්ට බඩරුජාවක් උපන. එයින් දුක් වේදනා ද ඇතීවිය. මුගලන් තෙරණුවෝ එය දැක, පෙර මෙවැනි ආබාධයක් ඇති වූ කල්හි කුමණ බෙහෙතකින්

Free Distribution www.aathaapi.org

සුවඳ දැයි අසා, ගිහි ව සිටිකල්හි මැණියන් පිළියෙල කර දුන් ගිතෙල්, මී, සකුරු යොදා සකස් කළ කිරි බතකිනැයි කී හෙයින් අපගේ පිනෙක් වේ නම් සෙට දින එය ලැබේ යයි මුගලන් තෙරණුවෝ කීහ. සක්මන කෙළවර වෘක්ෂාධිෂ්ඨිත දෙවිදුව මෙය අසා සෙට මේ බෙහෙත මා විසින් ලබා දිය යුතු යයි සිතා මුගලන් තෙරුන්ගේ කුලූපග දායකයන් ගෙදර වැඩිමහල් පුත්‍රයාහට ආවේශ වී බඩරුජාවක් ඇති කොට, ඔහු ගේ පිරිස පැමිණි කල්හි මෙසේ කීය. සෙට දින මුගලන් තෙරුන් වැඩිකල මේ පිළිවෙළින් සකස් කළ කිරිබතක් පුදන්නහු නම් මොහු හැර යන්නෙමි යි කීය. ඔව්හු ද එසේ පිළියෙල කොට පසුදින උදැසන මුගලන් මහ තෙරණුවන් වැඩි කල්හි පාත්‍රය ගෙන පාත්‍රය පුරවා කිරිබත් වළඳවා නැවත ද කිරිබතින් පාත්‍රය පුරවා පිළිගැන් වූයේ ය. උන්වහන්සේ ද කිරිබත් පාත්‍රය ගෙන ගොස් සැරියුත් මහ තෙරුන්වහන්සේට පිළිගැන් විය. සැරියුත් තෙරුන්වහන්සේ එය බලා ඉතා සුදුසු කිරි බතෙකැයි දැන, එය කෙසේ ලැබුණේ දැයි දිවැසින් බලනුයේ තමන් වහන්සේගේ බස් අසා සිටි දෙව් දුව නිසා ලැබූ බව දැන මුගලන් මහතෙරුන් අමතා මේ ආහාරය ඉවත දමන්න. අතුණු නික්ම බිම වැතිර ගිය ද වාග්විඥපනියෙන් නිපන් ආහාරය වළඳන්නට නුසුදුසුය”යි වදාළ සේක. මුගලන් තෙරණුවෝ ද එසේ කළ සේක. සැරියුත් මහ තෙරුන්ගේ බඩරුජාව ද එකෙණෙහි ම සුවවිය. පරිනිර්වාණය තෙක් ඒ ආබාධය නැවත හට නොගත්තේ ය.

මෙසේ **ආජීව පාරිසුද්ධි සීලය** වියත්යෙන් ම සැපයිය යුතු වේ.

4. ප්‍රත්‍යසන්නිශ්‍රිත සීලය

සිව්පසය ප්‍රත්‍යවෙක්ෂා නොකොට පරිභොග කිරීමෙහි ආදීනව හා ප්‍රත්‍යවෙක්ෂා කොට පරිභොග කිරීමෙහි අනුසස් ද දැකීම නුවණින් හෙවත් ප්‍රඥයෙන් ම සිදු කට යුතුවේ.

Free Distribution www.aathaapi.org

ප්‍රත්‍යවෙක්ෂා කිරීම දෙවැදෑරුම් වේ. එනම්-

1. **චීවරාදි ප්‍රත්‍යයන් ලත් කල්හි ප්‍රත්‍යවෙක්ෂා කිරීම.**

2. **චීවරාදි ප්‍රත්‍යයන් පරිභොග කරණ කල්හි ප්‍රත්‍යවෙක්ෂා කිරීමය.**

1. ප්‍රත්‍යය ලත් අවස්ථායෙහිදීම ඒ ප්‍රත්‍යයෝ සතරමහා භූතයන් නිසා හටගත්තාහුය. එහෙයින් ධාතු මාත්‍රයෙකැයි ධාතු වශයෙන් හෝ මේ ප්‍රණීත වූ චීවරාදි සිව් ප්‍රත්‍යයෝ දෙතිස් කුණපයෙන් පිරී තිබෙන්නා වූ ශරීරයට පැමිණ පිළිකුල් වන්නාහු යයි **පිළිකුල් වශයෙන්** හෝ ප්‍රත්‍යවෙක්ෂා කළ යුතු.

පරිභොගය සිව්වැදෑරුම් වේ. එනම්:-

1. **ථෙය්‍ය පරිභොගය,**
2. **ඉණ පරිභොගය,**
3. **දායජ්ජ පරිභොගය,**
4. **සාමි පරිභොගය.**

1. **ථෙය්‍ය පරිභොගය**- බුදුන්වහන්සේ විසින් සිල්වත් භික්ෂූන්ට අනුදැන වදාළ බැවින් ද, දායකයන් විසින් "අපි සිල්වත් සඞ්ඝයාවහන්සේට දෙම්හ"යි දෙන ලද බැවිනුදු, සිල්වතුන් අයත් පසය. යමෙක් දුශ්ශීල ව සඟමැද හිඳ වළඳන්නාහු නම් එය සඟසතු දෑය සොරා කෑමක් වන හෙයින් **ථෙය්‍ය පරිභොග** නම් වේ.

2. **ඉණ පරිභොගය**- සිල්වත් භික්ෂුව වුව ද, ප්‍රත්‍යවෙක්ෂා නොකොට වළඳන්නේ නම් ඒ පරිභොගය ණය කෑමක් වන හෙයින් **ඉණ පරිභොග** නම් වේ. සිවුරු කයෙන් පහකොට හඳනා පොරෝනා *ක්ෂණයක්* පාසාම ප්‍රත්‍යවෙක්ෂා කොට ම හැඳිය යුතු. පෙරවිය යුතු.

Free Distribution www.aathaapi.org

දැනය වළඳනා විට පිඬක් පිඬක් පාසාම ප්‍රත්‍යවෙක්ෂා කොට වැළඳිය යුතු එසේ නොහැකිවූ යේ නම් පෙරවරු කාලයෙහි හෝ ප්‍රත්‍යවෙක්ෂා කටයුතු. එසේත් නොහැකි වී නම් පස්වරු කාලයෙහි හෝ පෙරයම් දසපැයෙහි හෝ පසුයම් දස පැයෙහි හෝ ප්‍රත්‍යවෙක්ෂා කළ යුතු ය. මෙසේත් ප්‍රත්‍යවෙක්ෂා නොකොට සිටියදීම අරුණු නැංගේ නම් ඒ භික්ෂුව **ඉණ පරිභොගයට** අසුවූයෙක් වෙයි. නොහොත් ඒ පරිභොගයට ණය ගැතියෙක් වෙයි. සෙනසුන් පරිභොග කරන හැම විටෙකම ප්‍රත්‍යවෙක්ෂා කළ යුතු. බෙහෙත් පිරිකර පිළිගන්නා කල්හි ද පරිභොග කරන කල්හි ද ප්‍රත්‍යවෙක්ෂා කළ යුතු. පිළිගන්නා කල්හි ප්‍රත්‍යවෙක්ෂා කළ ද ඉදින් පරිභොග කරන කල්හි ප්‍රත්‍යවෙක්ෂා නො කෙළේ නම් ඇවැත් වේ. පිළිගන්නා කල ප්‍රත්‍යවෙක්ෂා නොකළ ද පරිභොග කරන කල ප්‍රත්‍යවෙක්ෂා කෙළේ නම් ඇවැත් නොවේ. පිළිගන්නා කල්හි ද වළඳනා කල්හි ද ප්‍රත්‍යවෙක්ෂා නොකෙළේ නම් ඇවැත් වෙයි.

මෙහි **සුඛිය** හෙවත් පිරිසුදු බව සතරවැදෑරුම් වේ. එනම්, **දෙශනා සුඛිය, සංවර සුඛිය, පරියෙට්ඨි** හෙවත් **පයෙස්ෂණ සුඛිය** සහ **පච්චවෙක්ඛණ සුඛිය** යි.

1. **දෙශනා සුඛිය**- ඇවැත් දෙසා ගැනීමෙන් පිරිසුදු වන හෙයින් ප්‍රාතිමෝක්ෂ සංවර සීලය, **දෙශනා සුඛිය** නම් වේ.

2. **සංවර සුඛිය**- නැවත මෙබන්දක් නොකරන්නෙ මැයි සිතින් ම ඉටාගැනීම් වශයෙන් චිත්තාධිෂ්ඨාන සංවරයෙන් පිරිසුදු වන බැවින් ඉන්ද්‍රිය සංවර සීලය **සංවර සුඛිය** නම් වේ.

3. **පරියෙට්ඨි** හෙවත් **පයෙස්ෂණ සුඛිය**- එක්විසි වැදෑරුම් අයුතු ප්‍රත්‍යය සෙවීම් දුරුකොට දැහැමෙන් සෙමෙන් සිව්පසය උපදවන්නාහට යහපත් සෙවීම් ඇති හෙයින් ආජීවපාරිසුද්ධි සීලය **පරියෙට්ඨි සුඛිය** නම් වේ.

Free Distribution www.aathaapi.org

4. **පච්චවෙක්ඛණ සුඛිය** – ප්‍රත්‍යවෙක්ෂා කොට ප්‍රත්‍යය පරිභෝග කිරීමෙන් පිරිසුදු වන හෙයින් පච්චයසන්නිශ්‍රිත සීලය **පච්චවෙක්ඛණ සුඛිය** නම් වේ.

3. **දායාද පරිභෝගය** – සප්ත ශෛක්ෂ පුද්ගලයන්ගේ පරිභෝගය **දායාද පරිභෝගය** නම් වේ. සප්ත ශෛක්ෂයෝ වනාහි බුදුන්වහන්සේගේ ඔෂරස පුත්‍රයෝ ය. පියසතු පසයට උරුමවූ පුද්ගලයෝව සිව්පස පරිභෝග කරන්නාහ. සිව්පසය වනාහි දායකයන් විසින් දෙනු ලබන්නක් වුවද බුදුන්වහන්සේ විසින් අනුදැන වදාරණ ලද හෙයින් බුබ සන්තක වෙති. එබැවින් ඒ ශෛක්ෂයෝ බුදුන්වහන්සේගේ පසය අනුභව කරන්නෝ වෙත්.

4. **සාමි පරිභෝගය** – රහතන්වහන්සේගේ සිව්පස පරිභෝගය **සාමි පරිභෝගය** නම් වේ. තෘෂ්ණාවට දාස වන සුභාවය ඉක්මවූවන් හෙයින් රහතන්වහන්සේලා සිව්පසයට සාමියෝ ය.

මේ සතර පරිභෝගයන් අතුරෙන් **දායාද පරිභෝගයක්** **සාමි පරිභෝගයක්** උතුම් වේ.

සැහැල්ලු පැවතුම් ඇති පෘථග්ජන භික්ෂුවගේ ප්‍රත්‍යය පිළිබඳ ආශාව දුරුකොට ප්‍රත්‍යයෙහි නො ඇලුණු සිතින් පරිභෝග කිරීම **සාමි පරිභෝගය** වැනි හෙයින් ද, සිල්වත් පුහුදුන් මහණ තෙම සිහියෙන් යුක්ත ව ප්‍රත්‍යවෙක්ෂා කොට සිව්පසය පරිභෝග කිරීම **දායාද පරිභෝගය** වැනි හෙයින් ද, සිල්වත් ගුණවත් භික්ෂුවගේ මේ දෙආකාර පරිභෝගයට ඒ **සාමි පරිභෝග දායාද පරිභෝග** යන දෙකම ඇතුළත් වෙත්. **ඵලය පරිභෝගය** සහ **ඉණ පරිභෝගය** ද භික්ෂුවට කිසිසේත් නොවටනේ ය. එ හෙයින් අග්‍රවූ සාමි පරිභෝගයම පතා ප්‍රත්‍යවෙක්ෂා කොට පරිභෝග කිරීමෙන් ප්‍රත්‍යසන්නිශ්‍රිත සීලය ප්‍රඥයෙන් ම සැපයිය යුතු යයි කියන ලදී මෙසේ පරිභෝග කරන්නාවූ මහණ තෙම **සුදුසු සෑව් ද, පැමිණි කල් ද දත් මහණ** යයි කියනු ලැබේ.

Free Distribution www.aathaapi.org

මේ චතුපාරි ශුද්ධිය හැර පරියන්ත පාරිසුද්ධි සීලය, අපරියන්ත පාරිසුද්ධි සීලය, පරිපුණ්ණ පාරිසුද්ධි සීලය, අපරාමට්ඨ පාරිසුද්ධි සීලය, පටිප්පස්සද්ධි පාරිසුද්ධි සීලය යයි පඤ්චවිධ පාරිසුද්ධි සීලයෙක් ද යට දක්වන ලදී.

මොවුන් අතුරෙන් සීමාරහිත ශික්ෂාපද රක්නා උප සම්පන්න භික්ෂුවගේ **අපරියන්ත පාරිසුද්ධි සීලය අම්බඛාදක මහාතිස්ස** ස්ථවිරයන්ගේ කථා වස්තුවෙන් දත හැකිවේ. මුන්වහන්සේ දුර්භික්ෂ කාලයෙක දුර ගමනක් යන්නේ පිඬු පිණිස ගමකට වැඩ, එහි භික්ෂාව නො ලැබුනේ, කලාතනාව, අඹගසක් යට සිහිල් සෙවණේ වැතිර හොත් සේක. තමන්වහන්සේ සමීපයෙහි වැටී තිබූ ඉදුණු අඹ ගෙඩි දැක එය පිළිගන්වන්නට කෙනෙකු නැති හෙයින් ඇවැතට පැමිණිය හැකි බැවින් නොගෙන සිටිසේක. මග යන එක් උපාසකයෙක් කලාතන වූ මේ සවාමීන් වහන්සේ දැක අඹ කපා මිරිකා එහි පැනි තෙරුන්වහන්සේට පෙවී ය. එයිනුදු සුවපත් නොවූ හෙයින් උපාසක තෙම මුන්වහන්සේ කරපිට නංවා ගෙන සිය ගමට ගෙනයන අතර මගදී උන්වහන්සේ සිහිසන් ලැබ තමහටම අවවාද දෙනසේක්—

"න පිතා න පි තෙ මාතා – න ඤාති න පි බන්ධවා
කරොතෙ තාදිසං කිච්චං – සීලවන්තස්ස කාරණා."

යනුවෙන් මේ තාගේ පියා ද නොවේ. මව් ද නොවේ. නෑ ද නො වේ. බන්ධු ද නොවේ. සිල්වත් බව හේතු ගෙන ම මේසා කෘත්‍යයක් කෙරේ." යයි සිතා එහිම යමින් විදසුන් වඩා රහත් වූහ. එහෙයින් කියන ලදී—

"සංවෙගං ජනයිත්වාන – සම්මසිත්වාන යොනිසො,
තස්ස පිට්ඨි ගතො සත්තා – අරහත්තං අපාපුණි."

සංවෙග උපදවා නුවණින් සම්මර්ශනය කොට ඔහුගේ පිට උඩ යන්නේම රහත් බවට පැමිණියේ ය.

Free Distribution www.aathaapi.org

තවද, සැටවයස් ඉක්මගිය **මහාසඞ්ඝරක්ඛිත සථවිර යන් වහන්සේ** මරණ මඤ්චකයෙහි වැඩහුන් සේක් එහි වැඩම කළ භික්ෂු සංඝයා වහන්සේ "අධිගත ලොකොත්තර ධම්‍ම ඇති සේක්ද" යි ඇසූහ. උන්වහන්සේ නැතැයි පිළිවදන් දුන් සේක. ඒ ඇසූ උපසථායක ළදරු භික්ෂුවක් උන්වහන්සේට මෙසේ සැල කළහ. "සවාමීනි, නුඹවහන්සේ පිරිනිවි සේකැයි හාත්පස දෙලොස් යොදුනෙක මහජනයා රැස් වූහ. ඔබවහන්සේගේ පෘථග්ජන කාලක්‍රියායෙන් මහත් විපිළිසරයෙක් වන්නේ ය." කියායි. එවිට උන්වහන්සේ, "ඇවැත්නි, මම මෙතේ බුදුන් දැක නිවන් දක්නා අදහසින් විදසුන් නොවැඩූයෙමි. එසේ නම් මා වඩා හිඳුවා අවකාශ යක් දෙවයි" කීහ. භික්ෂුව ද එසේ කොට පිටතට නික්මුණේය. එසේ නික්මෙන්නා හා සමගම උන්වහන්සේ විදසුන් වඩා රහත් බවට පැමිණ අසුරු ගැසීමෙන් සංඥ කළ සේක. එහි රැස් වූ මහාසඞ්ඝයා වහන්සේ "මරණ මොහොතේදී ලොකොත්තර ගුණ ඉපදවීමෙන් දුෂ්කරයක් කරණ ලද්දේ" යයි කීහ. ඒ තෙරහු "දුෂ්කරය නම් මා මේ ඇසිල්ලෙහි රහත්වීම නොවේ. දුෂ්කර දෙයක් මම කියමි. මම පැවිදිවූ කාලයෙහි පටන් මතක නැතිව, නොදැන කළ දෙයක් සිහිනොවෙති, දුෂ්කරය නම් එයයි" කීහ.

විශෙෂාධිගමයෙහි විනා කාය ජීවිත දෙක්හි අපෙක්ෂා රහිතව ඒ පිණිසම හළ ජීවිත ඇතිවූ වන්හේ **පරිපුණ්ණ පාරිසුද්ධි සීලය** මෙයින් ප්‍රකට වේ.

තවද, සැවැත් නුවර **තිස්ස** නම් කෙළෙඹි පුත්‍රයෙක් සතළිස් කෙළක් ධනය අත්හැර පැවිදිව අරණ්‍යයෙහි විසීය, උන්වහන්සේගේ සොහොයුරාගේ භාය්‍යාව උන් වහන්සේ මරණු සඳහා සොරුන් මෙහෙයුවාය. ඒ සොරු ගොස් උන්වහන්සේ පිරිවරාගත්හ. "නොපි කුමට අවුදැ"යි විචාරා "නුඹවහන්සේ මරණු සඳහා" යයි කී කල්හි කුමක් පිණිස දැයි ඇසූහ. ධනය සඳහා යයි කී කල ඇපයක් ගෙන අද එක රැයට මා නොමරණු හැකි දැයි

Free Distribution www.aathaapi.org

ඇසීය. එයට නොකැමැති වූ හෙයින් තෙරුන්වහන්සේ මහත් ගලක් ගෙන තමන්වහන්සේගේ කළවා ඇටය බිඳගෙන මේ ඇපය මද දැයි විචාළේය. එවිට සොරු නිසැකව, සක්මන් කෙළවර ගිනිවැල් ගසාගෙන හොත්හ. තෙරුන්වහන්සේ ද, ඉවසීමෙන්, වේදනා මැඩපවත්වා සවකීය පාරසුද්ධි සීලය ප්‍රත්‍යවෙක්ෂා කරන සේක් ප්‍රීති ප්‍රමොද්‍යය උපදවා විදර්ශනා වඩා අරුණෝදගමනයෙහිදී අර්හත් බවට පැමිණි සේක. මෙය මුත්වහන්සේගේ **අපරාමට්ඨ පාරිසුද්ධි සීලය** නම්.

තවද, එක්තරා මහාතෙරනමක් ඉතා ගිලන්ව, සියතින් අහර වළඳන්නට පවා අසමර්ථව සියමල මූලයෙහි ම ඔබ මොබ පෙරලෙමින් සිටියේ ය. ඒ දුටු ළඳරු භික්ෂු නමක් "බෙදයෙකි, ජීවිත සංඛාර දුක්ඛය" යි පැවසිය. එවිට ඒ තෙරුන්වහන්සේ, "ඇවැත්නි, මම දැන් මැරෙන්නෙමි සවර්ගීසැප ලබමි. මට එහි සැපයක් නැත. එහෙත් මේ සීලය බිඳගෙන ලබන සැපය නම් ශික්ෂා බැහැර කොට ලබන ගිහි බව වැනි ය මම සීලය සමගම මැරෙන්නෙමි"යි කියා එනිම නිදා ඒ රොගයම සම්මර්ශනය කොට විදසුන් වඩා රහත් බවට පැමිණ වදාළ සේක. මෙය ද මුත්වහන්සේගේ **අපරාමට්ඨ පාරිසුද්ධි සීලය** නමී.

පහාණ සීල, වෙරමණි සීල, චෙතනා සීල, සංවර සීල අවීතික්කම සීල යයි දක්වන ලද පඤ්චවිධ සීලයන් පිළිබඳව ප්‍රාණඝාතාදී අකුසල ධර්මයන්ගේ ප්‍රහාණය වන පිළිවෙල මෙසේ දත යුතු:-

ප්‍රහාණය කළ යුතු ධර්ම	ප්‍රහාණ මාර්ගය
1. කාමච්ඡන්දය	– **නෙක්ඛම්මයෙන්**
2. ව්‍යාපාදය	– **අව්‍යාපාදයෙන්**
3. ථීනමිද්ධය	– **ආලෝක සංඥායෙන්**
4. උද්ධච්චය	– **අවික්ඛේපයෙන්**

Free Distribution www.aathaapi.org

ප්‍රහාණය කළ යුතු ධර්ම		ප්‍රහාණ මාර්ගය
5. විචිකිච්ඡාව	–	ධම්මට්ඨිතඤාණයෙන්
6. අවිද්‍යාව	–	ඤාණයෙන්
7. අරතිය	–	ප්‍රමෝද්‍යයෙන්
8. නීවරණයන්	–	ප්‍රථම ධ්‍යානයෙන්
9. විතර්ක විචාරයන්	–	ද්විතීය ධ්‍යානයෙන්
10. ප්‍රීතිය	–	තෘතීය ධ්‍යානයෙන්
11. සුඛ දුක්ඛ	–	චතුර්ථ ධ්‍යානයෙන්
12. රූප සංඥා 13. පටිඝ සංඥා 14. නානත්ත සංඥා	–	ආකාසානඤ්චායතන සමාපත්තියෙන්
15. ආකාසානඤ්චායතන සංඥාව	–	විඤ්ඤාණඤ්චායතන සමාපත්තියෙන්
16. විඤ්ඤාණඤ්චායතන සංඥාව	–	ආකිඤ්චඤ්ඤායතන සමාපත්තියෙන්
17. ආකිඤ්චඤ්ඤායතන සංඥාව	–	නෙවසඤ්ඤානාසඤ්ඤායතන සමාපත්තියෙන්
18. නිත්‍යසඤ්ඤාව	–	අනිච්චානුපස්සනාඥානයෙන්
19. සුඛ සඤ්ඤාව	–	දුක්ඛානුපස්සනාඥානයෙන්
20. අනත්ත සඤ්ඤාව	–	අනත්තානුපස්සනාඥානයෙන්
21. නන්දිය	–	නිබ්බිදානුපස්සනාඥානයෙන්
22. රාගය	–	විරාගානුපස්සනාඥානයෙන්
23. තෘෂ්ණාව	–	නිරෝධානුපස්සනාඥානයෙන්
24. ආදීනය	–	පටිනිස්සග්ගානුපස්සනාඥානයෙන්
25. භය සංඥාව	–	භයානුපස්සනාඥානයෙන්

Free Distribution www.aathaapi.org

ප්‍රහාණය කළ යුතු ධර්ම	ප්‍රහාණ මාර්ගය
26. ආයූහනය	– වයානුපස්සනායෙන්
27. ධ්‍රුව සංඥාව	– විපරිණාමානුපස්සනායෙන්
28. නිමිත්තය	– අනිමිත්තානුපස්සනායෙන්
29. පණිධිය	– අප්පණිහිතානුපස්සනායෙන්
30. අභිනිවේශය	– සුඤ්ඤතානුපස්සනායෙන්
31. සාරාදානාභි නිවේශය	– අධිපඤ්ඤා ධම්මානුපස්සනායෙන්
32. සම්මොහාභි නිවේශය	– යථාභූතඤාණදස්සනයෙන්
33. ආලයාභි නිවේශය	– ආදීනවානුපස්සනායෙන්
34. අප්පටි සඛ්ඛාව	– පටිසඛ්ඛානුධම්මානුපස්සනායෙන්
35. සංයෝගාභි නිවේශය	– විවට්ටානුපස්සනායෙන්
36. දෘෂ්ටිය හා සහජ වශයෙන් එක්ව සිටි ක්ලේශයෝ	– සෝතාපත්තිමාර්ග ඥානයෙන්
37. ඕලාරික ක්ලේශයෝ	සකෘදාගාමිමාර්ග ඥානයෙන්
38. අණුසයගත ක්ලේශයෝ	– අනාගාමිමාර්ග ඥානයෙන්
39. සකල ක්ලේශයෝ ප්‍රහාණ මාර්ගය	– අර්හත්මාර්ග ඥානයෙන්

මේ සීලය නිර්වාණාවබෝධයට උපකාරවත්නේ මෙසේයි:-

සීලය – චිත්තයාගේ විප්ඵුරිසර නොවීම පිණිස වන්නේය.

අවිප්පටිසාරය – ප්‍රමෝදය පිණිස ද,

ප්‍රමෝදය – ප්‍රීතිය පිණිස ද,

Free Distribution www.aathaapi.org

ප්‍රීතිය – පස්සද්ධිය පිණිස ද,

පස්සද්ධිය – සොමනස්සය පිණිස ද,

සොමනස්සය – සමාධි ආසේවනය පිණිස ද,

සමාධි ආසේවනය – සමාධිවෘද්ධිය පිණිස ද,

සමාධි වෘද්ධිය – නැවත නැවත වැඩීම පිණිස ද,

නැවත වැඩීම – සඩිඳ්‍රියාදීන්ගේ නිෂ්පත්තිය පිණිස ද,

සඩිඳ්‍රියාදීන්ගේ නිෂ්පත්තිය – සමාධි පරිෂ්කාර පිණිස ද,

සමාධි පරිෂ්කාර – සමාධි පරිවාර පිණිස ද,

සමාධි පරිවාර – සමාධි පරිපූණ්‍රය පිණිස ද,

සමාධි පරිපූණ්‍රය – ඒකාග්‍රතා නිඝේදය පිණිස ද,

ඒකාග්‍රතා නිඝේදය – විරාගය පිණිස ද,

විරාගය – නිරෝධය පිණිස ද,

නිරෝධය – ව්‍යුපසමය පිණිස ද,

ව්‍යුපසමය – අභිඥාව පිණිස ද,

අභිඥාව – සම්බෝධිය පිණිස ද,

සම්බෝධිය – නිර්‍වාණය පිණිස ද පවත්.

සීලය කිලිටිවීම හෝ පිරිසුදුවීම

සීලය – බණ්ඩවීමෙන්, ඡිද්‍රවීමෙන්, සබලවීමෙන්, කල්මාෂ වීමෙන් කිලිටි වේ.

සීලයාගේ පිරිසුදු බව, අඛණ්ඩ, අවඡිද්‍ර, අසබල, අකල්මාෂ වීමෙන් සිදු වේ.

Free Distribution www.aathaapi.org

ලාභ, යස, සුති, අඩඝ, ජීවිත, අපෙක්ෂා කොට වන සීලසමාදානයෙන් හා **සපතවිධ මෛථුන සංයෝග**යෙන් ද සීලය කිලිටි වේ.

ඛණ්ඩ සීලය - පාරාජිකා, සඞ්ඝාදිසෙස, ථුල්ලච්චය, පාචිත්තිය, පාටිදෙසනිය, දුක්කට, දුබ්භාසිති යන සපත ආපත්ති සකෘකයන් අතුරෙන් යම් ආපත්ති සකෘකයක ආදියෙහි හෝ අන්තයෙහි හෝ ශික්ෂාපදයෙක් යමකු විසින් බිඳපියනලද්දේ ද, ඔහුගේ සීලය කෙළවර කැඩීගිය වස්ත්‍රයක් වැනි හෙයින් **ඛණ්ඩ සීල** නම් වේ.

ඡිද්‍ර සීලය - යම් ආපත්ති සකෘකයක මධ්‍යයෙහි ශික්ෂා පදයෙක් බිඳපියන ලද්දේ ද, එය මැද සිදුරු වස්ත්‍රයක් වැනි හෙයින් **ඡිද්‍ර සීල** නම් වේ.

සබල සීලය - යම් ආපත්ති සකෘකයක පිළිවෙලින් ශික්ෂාපද දෙකක් තුනක් බිඳපියන ලද්දේ ද, පිට හෝ කුස හෝ නැගි කලු, රතු ආදී වණ ඇති කබර දෙනක් වැනි හෙයින් **සබල සීල** නම් වේ.

කල්මාෂ සීලය - යම් ආපත්ති සකෘයෙක අතරින් අතර ශික්ෂාපද බිඳපියන ලද්දේ ද, අතරින් අතර විසභාග පැහැ ඇති නිත් දෙනක් වැනි හෙයින් **කල්මාෂ සීල** නම් වේ.

සපතවිධ මෛථුන සංයෝගයෝ නම්

1 ඇතැම් මහණ බමුණු කෙනෙක්, තුමූ සම්‍යක් බ්‍රහ්මචාරී යයි ප්‍රතිඥ කරන්නේ, ස්ත්‍රීන් හා සමග මෙවුන්දම් සේවනය නො කරති. එහෙත් ඔවුන් විසින් කරනු ලබන ඇඟ ඉලීම්, නැහැවීම්, අත් පා මැඩීම් ආදිය ඉවසති. ආස්වාදනය කරති. කැමති වෙති. සතුටු වෙති. මෙයින් බ්‍රහ්මචර්‍යාව ඛණ්ඩ ද, ඡිද්‍ර ද, සබල ද, කල්මාෂ ද වෙයි. ඔව්හු මෛථුන සංයෝගයෙන් යුකත වූ, අපිරිසුදු බ්‍රහ්මචර්‍යායෙහි හැසිරෙන්නේ ය. ඔව්හු ජාති, ජරා, මරණාදී වූ දුකින් නො මිදෙන්නාහ.

Free Distribution www.aathaapi.org

2. ඇතැම් මහණ කෙනෙක් එසේ ද නොකරති, නොඉවසති. නුමුත් ඔවුන් සමග කෙලෙස් වශයෙන් සිනාසෙති. සෙල්ලම් කරති. මමත්වය කරති. මෙයින් ද බ්‍රහ්මචර්‍යාව ඛණ්ඩද, ජිද්‍රද, සබලද, කල්මාෂද වෙයි.

3. ඇතැම් මහණ කෙනෙක් එසේ ද නොකරති. නමුත් ස්ත්‍රීන් ඇසින් ඇස පැහැර බලති. මෙයින් ද බ්‍රහ්මචර්‍යාව ඛණ්ඩද, ජිද්‍රද, සබලද, කල්මාෂද වෙයි.

4. ඇතැම් මහණ කෙනෙක් එසේ ද නොකරති, නමුත් බිත්තියෙන්, ප්‍රාකාරයෙන් පිටත සිට සිනාසෙන, කථාකරන, ගායනාකරන, හඬනා ස්ත්‍රියගේ ශබ්දය අසත්. මෙයින් ද බ්‍රහ්මචර්‍යාව ඛණ්ඩද, ජිද්‍රද, සබලද, කල්මාෂ ද වෙයි.

5. ඇතැම් මහණ කෙනෙක් එසේ ද නොකරති. නමුත් පෙර ස්ත්‍රීන් සමග කළ සිනා, කථා, ක්‍රීඩා සිහි කරති. මෙයින් ද බ්‍රහ්මචර්‍යාව ඛණ්ඩද, ජිද්‍රද, සබලද, කල්මාෂ ද වෙයි.

6. ඇතැම් මහණ කෙනෙක් එසේ ද නොකරති. නමුත් පඤ්චකාමයෙන් සමර්පිත, සමඞ්ගීභූත ගෘහපතීන් හෝ ගෘහපති පුත්‍රයන් හෝ දැක පඤ්චකාමය කැමති වෙති. මෙයින් ද බ්‍රහ්මචර්‍යාව ඛණ්ඩද, ජිද්‍රද, සබලද, කල්මාෂ ද වෙයි.

7. ඇතැම් මහණ කෙනෙක් එසේ ද නොකරති. නමුත් එක්තරා දිව්‍ය නිකායක් ප්‍රාර්‍ථනා කොට ගෙන "මම ශීලයෙන් හෝ වෘතයෙන් හෝ තපසින් හෝ බ්‍රහ්මචර්‍යාවෙන් හෝ ප්‍රසිඛ දෙවියෙක් හෝ අප්‍රසිඛ දෙවියෙක් හෝ වෙම්වා"යි බ්‍රහ්මචර්‍යාවෙහි හැසිරෙති. මෙයින් ද බ්‍රහ්මචර්‍යාව ඛණ්ඩද, ජිද්‍රද, සබලද, කල්මාෂ ද වෙයි.

මේ සප්තවිධ මෛථුනය කරණ කොට ගෙන ද භික්ෂුවගේ සීලය ඛණ්ඩද, ජිද්‍රද, සබලද, කල්මාෂද වන බැවින් එයින් යුක්ත වූ, අපිරිසුදු බ්‍රහ්මචර්‍යාවෙහි හැසිරෙන භික්ෂුව, ජාති, ජරා, මරණාදී දුකින් නො මිදෙන්නේ ය.

Free Distribution www.aathaapi.org

සීලයාගේ පිරිසුදු බව

සීලය **අඛණ්ඩ, අවිජ්ඡිද්‍ර, අසබල, අකල්මාෂ** වීමෙන් පිරිසුදු වන්නේ -

1. සඤ්ඤාකාරයෙන් ශික්ෂාපද බිඳ නොගැන්ම ය.

2. බිඳුණු යම් ශික්ෂාපදයකට ප්‍රතිකාර කරගත හැකි නම් එසේ ප්‍රතිකර්ම කර ගැනීම ය,

3. **සපතත්ත්ව මෛථුනයෙන්** වෙන් ව විසීම ය.

4. අන්‍යවූත් **ක්‍රෝධ, උපනාහ, මක්ඛ, පලාස, ඉස්සා, මච්ඡරිය, මායා, සාඨෙය්‍ය, ථම්භ, මාන, අතිමාන, මද, පමාද** යනාදී පාපධර්මයන් නොඉපදවීම ය.

5. **අපිච්ඡතා, සන්තුට්ඨිතා, සල්ලේඛතා**දී ගුණ ඉපදවීමය යන මේ කාරණාවන් හේතුකොට ගෙන ය.

තවද, යම් සීලයක්, **ලාභ, යස, ඛන, ඤාති, අඞ්ග, ජීවිත** පිණිස හෝ නොබිඳ රැකගන්නා ලද්දේ ද, මෛථුන සංයෝගයන්ගෙන් හෝ ක්‍රෝධ, උපනාහාදී පාපධර්මයන්-ගෙන් උපගත නොවූයේ වේද, ඒ සීලය සඤ්ඤාකාරයෙන් ම **අඛණ්ඩ, අවිජ්ඡිද්‍ර, අසබල, අකල්මාෂ** වන්නේ ය.

ඒ සීලයම, තෘෂ්ණාදාස භාවයෙන් මුදන හෙයින් **භුජිස්‍ය** නම් වේ. නුවණැත්තන් විසින් පසස්නා ලද බැවින් **විඤ්ඤුප්පසත්ථ** නම් වේ. තණ්හා දිට්ඨින් විසින් සපශී නොකළ බැවින් **අපරාමට්ඨ** නම් වේ. උපචාර, අර්පණා, සමාධි උපදවන හෙයින් **සමාධිසංවත්තනික** නම් වේ

සීලවොදානය හෙවත් සීලයාගේ පිරිසුදු බව දෙයාකාර-යෙකින් සිදු වේ. එනම්:—

1. **සීලවිපත්තියෙහි ආදීනව දැකීමය.**

2. **සීලසම්පත්තියෙහි ආනිශංස දැකීමය.**

සීලවිපත්තියෙහි ආදීනව මෙසේ දත යුතු.

Free Distribution www.aathaapi.org

1. සීලවිපත්තියට පැමිණී දුශ්ශීලයා ප්‍රමාද හේතුවෙන් මහත් වූ භෝග හානියට පැමිණෙන්නේ ය.

2. ඔහුගේ ළාමක කීර්ති ශබ්දයක් පැන නගින්නේ ය.

3. ඔහු ක්ෂත්‍රිය පිරිසකට හෝ බ්‍රාහ්මණ පිරිසකට හෝ ගෘහපති පිරිසකට හෝ ශ්‍රමණ පිරිසකට හෝ එළඹෙන කල්හි, අවිසාරදව, මකුව එළඹෙන්නේ ය.

4. ඔහු කලුරිය කරණ කල්හි සිහිමුළාව කලුරිය කරන්නේ ය.

5. ඔහු මරණින් මතු අපායෙහි උපදින්නේ ය.

තවද, මේ දුශ්ශීලයා, තම දුශ්ශීල භාවය නිසා දෙවිමිනිසුන්ට අප්‍රිය වෙයි.

පිළිකුල් කටයුතු පුද්ගලයෙකු වන හෙයින් සබ්‍රහ්මචාරීන් විසින් අනුශාසනා නො කළ යුතු වන්නේ ය.

දුශ්ශීලයන්ට ගර්හා කරන කල්හි තෙමේ ද දුක්වන්නේ ය.

සිල්වතුන්හට පසසන කල්හි විපිළිසර වන්නේ ය.

හණ වස්ත්‍රයක් මෙන් ගුණයෙන් හා ශරීරයෙන් ද දුර්වර්ණවේ.

දෘෂ්ටානුගතියට පැමිණෙන්නවුන්ට අපාය දුක් එළවන බැවින් දුස්පර්ශ ද වේ.

දන් දෙන්නවුන්ට මහත්ඵල නො කරන හෙයින් අල්පාශ්‍ර ද වේ.

අවුරුදු ගණන් ඉක්මුණු අශුචි වලක් මෙන් දුර්ගන්ධ වේ.

දරට ද, වැඩට ද නො ගතහැකි සොහොන් පෙනෙහෙල්ලක්මෙන් හිහිකමින් ද, මහණකමින් ද බැහැර වන්නේ ය.

Free Distribution www.aathaapi.org

මමත් ගවයෙක්මි යි ගව සමූහයා අනුව යන කොටළුවකු මෙන් තෙමේ භික්ෂු යයි ප්‍රතිඥා කරතත්, භික්ෂුවක් නොවන්නේ ය.

සියල්ලනට වෛරී පුරුෂයකු මෙන් නිතර උද්වේග වන්නේ ය.

මළමිණියක් මෙන් සහවාසයට සුදුසු නොවන්නේ ය.

බහුශ්‍රැතාදියෙන් යුක්ත නමුදු, බමුණන් විසින් නොසලකුණු ලබන සොහොන් ගින්න මෙන් සබ්‍රහ්මචාරීන් විසින් නොපිදිය යුතු වන්නේ ය.

රූප නොදක්නා අන්ධයා මෙන් විශෙෂාධිගමයෙහි අභව්‍ය වන්නේ ය.

රාජ්‍යයෙහි සැඩොල් කොලු මෙන් සඩ්ඪියෙහි නිරාස වන්නේ ය.

දුකට හිමිව සිටින බැවින් තෙමේම සුඛිතයෙක් යයි සිතන්නේ නමුදු දුකඛිත ම වන්නේ ය.

අගගිකඛණොපම සූත්‍රය වදාරණ භාග්‍යවතුන් වහන්සේ භික්ෂූන්ට මහා ගිනිකඳක් පෙන්වා මෙසේ වදාළ සේක.

"මහණෙනි, අපිරිසුදු, සෑක කටයුතු, හැසුරුම් වලින් යුත්, පිළිසන් කම්නන ඇති, අශ්‍රමණ ව ශ්‍රමණ යයි ප්‍රතිඥා කරන, අබ්‍රහ්මචාරී ව, බ්‍රහ්මචාරී යයි ප්‍රතිඥා කරන, ඇතුළ කුණු වූ, කෙලෙස් වලින් තෙත් වූ, හටගත් කෙලෙස් කසට ඇති, දුශ්ශීලයෙකු ඒ මහා ගිනිකඳ වැළඳ ගෙන හිඳීම හෝ නිදීම හෝ සොඳය. එයින් ඔහුට වන්නේ මරණය හෝ මරණ සමාන දුකෙකි. එයින් හෙතෙම අපායට නොයන්නේ ය. මහණෙනි, දුස්සීල ව, මෘදු මොළොක් අත් පා ඇති ක්ෂත්‍රියාදී කන්‍යාවක් වැළඳ ගෙන හිඳිනේ නම්, නිදියේ නම් එය ඔහුට අහිත පිණිස, දුක් පිණිස වන්නේ ය. එයින් හෙතෙම මරණින් මතු අපායට යන්නේ ය.

Free Distribution www.aathaapi.org

"මහණෙනි, සිව්, සම්, මස්, නහර ඇට සිඳ, ඇටමිදුලු දක්වා හැපී සිටින සේ දැඩි වූ වල්රුහැණෙකින් ජඬඝා දෙක වෙළා ඇදීම සොඳය, එයින් ඔහුට වන්නේ මරණය හෝ මරණය හා සමාන දුකෙක. එයින් හෙතෙම අපායට නො යන්නේ ය. මහණෙනි, දුශ්ශීල ව, භිඳ, ක්ෂත්‍රිය, බ්‍රාහමණ, ගහපති මහා සාලයන්ගේ වැදුම් ඉවසීම අභිත පිණිස දුක් පිණිස වන්නේ ය. එයින් හෙතෙම අපායට යන්නේ ය.

"තියුණු අඩයටියෙන් ළැමිද පැහැරීම හොඳය. එයින් ඔහුට වන්නේ මරණය හෝ මරණ සමාන දුකෙකි. ඔහු එයින් අපායට නො යන්නේ ය. දුසීල ව ක්ෂත්‍රිය, බ්‍රාහමණ, ගහපති මහාසාලයන්ගේ ඇදිලි ඉවසීම දුක් පිණිස වන්නේ ය. එයින් හෙතෙම අපායට යන්නේ ය.

"ගිනිගෙන දිලිසෙන යකඩ පටියකින් ඇඟ වෙළාලීම සොඳය, දුසීල ව, ක්ෂත්‍රිය, බ්‍රාහමණ, ගහපති මහාසාලයන් විසින් දෙන ලද සිවුරු දැරීම දුක් පිණිස වන්නේ ය. එයින් අපායට ද යන්නේ ය.

"ගිනිගෙන දිලිසෙන යකඩ අඹුවකින් මුඛය විවෘත කොට, තොල්, මුව, දිව, උගුර, පපු, දවා අතුණු, අතුණු බහන් බැහැර යන සේ ඇවිලුගත් ලොහෝ ගුලි මුඛයෙහි දමාලීම සොඳය. දුසීලව භිඳ ක්ෂත්‍රිය, බ්‍රාහමණ, ගහපති මහාසාලයන් ශ්‍රඬාවෙන් දෙන පිණ්ඩපාතය වැළඳීම දුක් වන්නේ ය. අපායට ද යවන්නේ ය.

"හිස හෝ කඳ හෝ අල්වා ගෙන ගිනිගෙන දිලිසෙන ඇඳෙක හෝ පුටුවෙක හොවාලීම හෝ හිඳුවීම හෝ සොඳ ය. දුසීල ව, ක්ෂත්‍රිය, බ්‍රාහමණ, ගහපති මහාසාලයන් ශ්‍රඬායෙන් දෙන ලද ඇඳ, පුටු පරිහරණය කිරීම දුක් පිණිස වන්නේ ය. අපායට ද යවන්නේ ය.

"පා උඩුකොට, හිස යටිකොට අල්වා ගෙන ගිනිගෙන දිලිසෙන ලෝහ කුම්භියෙක පෙණ නගමින් වරින්වර

Free Distribution www.aathaapi.org

උඩ යට සරස යන සේ හෙළාලීම් සොඳ ය, දුසිල ව, ක්ෂත්‍රිය, බ්‍රාහ්මණ, ගහපති මහාසාලයන් ශ්‍රාද්ධයෙන් කරවන ලද විහාරයක විසීම දුක් පිණිස වන්නේ ය. අපායට ද යවන්නේ ය.

"මහණෙනි, තොප විසින් අපි යම් කෙනෙකුන්ගෙන් චීවර, පිණ්ඩපාත, සේනාසන, ගිලන්පස, බෙහෙත් පිරිකර වළඳමු ද, ඔවුන්ගේ ඒ උපකාරය අප විසින් මහත්ඵල මහානිසංස කළ යුතු ය. අපගේ මහණකම ද වද නොකොට සඵල කරගත යුතු යයි භික්මිය යුතු. මහණෙනි, ආත්මාර්ථය හෝ පරාර්ථය හෝ උභයාර්ථය හෝ බලන්නහු විසින් අප්‍රමාදයෙන් සම්පාදනය කරගත යුතු ය."

මේ ආදී වශයෙන් භාග්‍යවතුන් වහන්සේ මේ සූත්‍රය දේශනා කළ කල්හි සැටක් පමණ භික්ෂූන්ගේ මුඛයෙන් හුණු ලේ නැංගේ ය. සැටක් පමණ භික්ෂූහු, "සවාමීනි, දුසකරය, අති දුසකරය" යයි සිවුරු හැර ගිහි වූහ. සැටක් පමණ භික්ෂූහු රහත් වූහ.

සීල සම්පත්තියෙහි ආනිසංස

යමෙකුගේ සීලය නිර්මල වන්නේ ද, ඔහුගේ පා සිවුරු දැරීම ප්‍රසාදජනක වන්නේ ය. ප්‍රව්‍රජ්‍යාව ද ඵලවත් වේ.

හිරු කරා අන්ධකාරය නො එළඹෙන්නාක් මෙන් පිරිසුදු සිල් ඇති භික්ෂුවගේ හෘදය කරා අනුතාපවාදී භය නොඑළඹෙන්නේ ය.

අහසෙහි චන්ද්‍රයා ප්‍රභාසම්පත්තියෙන් බබලන්නාක් මෙන් තපොවෙනෙහි සිල්වත් භික්ෂු තෙම සීලසම්පත්තියෙන් බබලන්නේ ය.

සිල්වත් භික්ෂුවගේ කායගන්ධය ද දෙවියන්ට ප්‍රිය වන්නේ ය. ශීලගන්ධය ගැන කියනුම් කිම.

Free Distribution www.aathaapi.org

නගර මල්ලිකාදී සියලු ගන්ධ ජාතීන්ගේ සුවඳ අභිභවනය කොට සීල සුගන්ධය සියලු දිසාවන්හි නොපැකිල හමන්නේ ය.

සිල්වත්හු කෙරෙහි කළ සවලප ක්‍රියා ද මහත්ඵල වන්නේ ය. එ හෙයින් සිල්වත්තයා පරලොව දුකඛයන් ගේ මූල ද කණන්නේ ය.

මනුෂ්‍යයන් අතර ඇතිතාක් සැප ද, දෙව්යන් අතර ඇතිතාක් සැප ද කැමැති වෙතොත් සීලවන්තයාට දුර්ලභ නො වේ.

අත්‍යන්ත ශාන්ත වූ යම් නිර්වාණ සම්පත්තියක් වේද සීලවන්තයාගේ සිත ඒ නිවන් සැප කරාම දිවන්නේ ය.

නුවණ ඇති තැනැත්තේ සියල් සැපතට මුල්වූ සීලයෙහි මෙසේ අනේකාකාර විධවූ ආනිසංස ප්‍රකාශ කරන්නේ ය.

මෙසේ සීලවිපත්තියෙහි ආදීනව හා සීලසම්පත්තියෙහි ආනිසංස ද දැන සීලය පිරිසුදු කරගැනීම පිණිස උත්සාහ කටයුතු.

උපසම්පන්න භික්ෂූන්ගේ අපරියන්ත පාරිසුද්ධි සීල වශයෙන් විස්තර දක්වන ලද නමුත් අනුපසම්පන්නයන් විසින් ද ගිහියන් විසින් ද තම තමන් විසින් රකිනු ලබන යම් සිලයෙක් වේද එහි ශික්ෂාපද බිඳ නොගෙන, කිලිටි කර නොගෙන, නැවත නැවත සමාදන්ව දැහැමෙන් සෙමෙන් දිවි පැවැත්වීමෙන් දෙලෝ අභිවෘද්ධිය සාදා ගත යුතු. මෙය පළමුවන **සීල විසුද්ධිය** නම්.

2. චිත්ත විසුදධිය

උපචාර සමාධි සහිත වූ අෂ්ටසමාපත්තිහු **චිත්ත විසුද්ධි** නම් වේ. එහි විස්තර යට සමාධි භාවනා ශීර්ෂයෙන් දක්වන ලද පරිදි දත යුතු.

Free Distribution www.aathaapi.org

3. දිට්ඨි විසුද්ධිය

නාම-රූප ධර්මයන්ගේ යථාවදර්ශනය හෙවත් ඇති සැටි දැකීම **දිට්ඨි විසුද්ධි** නම් වේ.

දිට්ඨි විසුද්ධිය ලබන පුද්ගලයෝ දෙදෙනෙකි. එනම්:-

1. **සමථයානිකයා** - **අරූප** මුඛයෙන් විදර්ශනාවට බැසගනී.
2. **ශුද්ධ විදර්ශනායානිකයා** - **රූප** මුඛයෙන් විදර්ශනාවට බැසගනී.

උපචාරධ්‍යාන සහිත වූ අෂ්ට සමාපත්තියෙහි පිහිටා විදර්ශනා වඩනු කැමැති **සමථයානික** යෝගාවචර තෙම පළමු කොට නෙවසඤ්ඤානාසඤ්ඤායතන ධ්‍යානය හැර සෙසු රූපාවචර-අරූපාවචර ධ්‍යානයන් අතුරෙන් යම් කිසි ධ්‍යානයකට සමවැද, එයින් නැගී, ඒ ධ්‍යානයෙහි අනන්තර චිත්තක්ෂණයේ ඒ ඒ ධ්‍යානාඞ්ග හා ඒ හා සම්ප්‍රයුක්ත වූ ඵස්සාදී ධර්මයන් ද, ඔවුන්ගේ **ලක්ඛණ, රස, පච්චුපට්ඨාන, පදට්ඨාන** වශයෙන් පිරිසිඳ දත යුතු. මෙසේ පිරිසිඳ දැන, ඒ සියලුම ධ්‍යානාඞ්ග හා සම්ප්‍රයුක්ත ධර්මයන් ද අරමුණට අභිමුඛව නැමෙන **නාම** යයි ව්‍යවස්ථා කට යුතු.

ඉක්බිති, යම්සේ පුරුෂයෙක් ඇතුළු ගෙයි සජීයෙකු දැක ලුහුබැඳයන්නේ සජීයාගේ වාසස්ථානය දක්නේ වේ ද, එ පරිද්දෙන් ම මේ යෝගාවචර තෙම ඒ නාමය නුවණින් පරීක්ෂා කරනුයේ, කුමක් ඇසුරු කොට පවත්නේ දැයි නැවත නැවත සොයනුයේ, එයට නිශ්‍රයස්ථාන වූ හෙවත් වසතු වූ **හෘදය රූපය** දකී. ඉක්බිති ඒ හෘදය රූපයට නිශ්‍රය වූ **සතර මහා භූතයන්** ද, ඒ සතර මහා භූතයන් නිශ්‍රයකොට ගෙන පවත්නා **සෙසු උපාදාය රූපයන්** ද, රූපනය වන හෙයින් **රූපය** යයි ව්‍යවස්ථා කට යුතු.

Free Distribution www.aathaapi.org

මෙසේ අරමුණට නැමෙන **ලක්ෂණය** ඇති හෙයින් **නාමය** යයි ද, විකාරයට පැමිණීම හෙවත් රූපපන **ලක්ෂණය** ඇති හෙයින් **රූපය** යයි සැකෙවින් නාම-රූප යන් ව්‍යවස්ථා කරන්නේ ය.

චතු ධාතු වශයෙන් පරිග්‍රහ කිරීම

1. රූප ධර්මයන් ව්‍යවස්ථා කරන ශුඛ විදර්ශනායානිකයා හෝ සමථයානිකයා හෝ **චතු ධාතු ව්‍යවස්ථානයෙහි** දක්වන ලද පරිදි සාඛඛ **ලක්ෂණය** පඨවිධාතුය යනාදි වශයෙන් ඒ ඒ ධාතු පරිග්‍රහ මුඛයන් අතුරෙන් එක්තරා මුඛයකින් සංක්ෂෙප වශයෙන් හෝ විසතර වශයෙන් හෝ පඨවි, ආපො, තෙජෝ, වායෝ යන සතර ධාතූන් පරිග්‍රහ කෙරේ.

මෙසේ පරිග්‍රහ කොට සතර ධාතූන් ප්‍රකට වූ කල්හි පළමු කොට **කර්මයෙන් හටගත් කෙශයෙහි,** පඨවි, ආපො, තෙජෝ, වායෝ යන ධාතු සතර ද, වර්ණ, ගන්ධ, රස, ඕජා, ජීවිතින්ද්‍රිය, කාය ප්‍රසාදය යයි **කාය දසක** වශයෙන් රූප දසයක් ද, එසේම **කර්මජ** වූ, භාවරූපය සහිත වූ **භාව දසක** වශයෙන් රූප දසයක් ද, **ආහාර සමුට්ඨාන** වූ **ශුඛාෂ්ටකය, ඍතු සමුට්ඨාන** වූ **ශුඛාෂ්ටකය, චිත්ත සමුට්ඨාන** වූ **ශුඛාෂ්ටකය** දැයි, **කර්ම, චිත්ත, ඍතු, ආහාර** සමුට්ඨානයන්ගේ වශයෙන් සුසාළිස් රූපයෙක් වෙයි. මෙසේ **කෙශාදි සූවිසි කොට්ඨාසයන්හි එකක්** පාසා චතුසමුට්ඨානික රූප සුසාළිස බැගින් සූවිසි කොටසෙහි ම **රූප එක් දහස් සපනසක්** (1056) වේ යයි දකී.

එසේම, **සෙදෙ, අස්සු, බෙළෙ, සිඛාණිකා** යන සතරකොටස්හි **ඍතුසමුට්ඨාන ශුඛාෂ්ටකය, චිත්ත සමුට්ඨාන ශුඛාෂ්ටකය** යයි එක එක කොටසෙහි රූප සොළොස (16) බැගින් ඒ සතර කොටසෙක්හි **ඍතු චිත්ත සමුට්ඨාන රූප සැසැටක්** (64) වේ යයි දකී.

Free Distribution www.aathaapi.org

එසේම, **උදරියං, කරීසං, පුබ්බං, මුත්තං** යන සතර කොටස්හි **උතුසමුට්ඨාන ශුද්ධාෂ්ටකය** බැගින් **දෙතිස් රූපයක්** (32) වෙයි

මෙසේ දෙතිස් කොට්ඨාසයන්හි රූපයෝ එක්දහස් එක්සිය පණස් දෙදෙනෙක් (1,152) වෙති. (1056 + 65 + 32 = 1152).

මේ දෙතිස් කොටස්හි රූපයන් ප්‍රකට වූ කල්හි, **තෙජෝ කොටස් සතර ද, වායු කොටස් සය ද** යන දස කොටස්හි ද රූප පරිග්‍රහය කෙරේ.

තේජෝ කොටස් සතර අතුරෙන් **අසිත, පීත, ඛායිත, සායිත,** අහර පැසවන කර්මජ තේජෝ ධාතු කොටසෙහි **ජීවිතින්ද්‍රිය සහිත** වූ **ඕජාට්ඨමක රූප** යයි **රූප නවයක්** (9) වෙයි.

සෙසු, **තවන, දිරවන, දවන** තෙජෝ කොටස් තුනෙහි **ජීවිත නවක කලාපයක්** හා **චිත්තජ, ඍතුජ, ආහාරජ** වශයෙන් ඕජාට්ඨමක කලාප තුන තුන බැගින් (9 + 24 = 33) තෙතිස් රූපයන්ගේ වශයෙන් **රූප අනූ නවයක්** වෙති. (33 × 3 = 99).

වායෝ ධාතු කොටස් සය අතුරෙන් චිත්තජ ආශ්වාස ප්‍රශ්වාස කොටසෙහි ශබ්ද නවක කලාපයෙක් වෙයි. **රූප නවයකි** (9).

සෙසු **උඩඟම වාත, අධොගම වාත, කුවජ්ඡය වාත, කොට්ඨාසය වාත, අඞ්ගමඞ්ගානුසාරී වාත** යන වායු කොටස් පසෙහි ද **ජීවිත නවක කලාපයක් හා චිත්තජ, ඍතුජ, ආහාරජ** වශයෙන් ඕජාට්ඨමක කලාප තුන තුන බැගින් (9 + 24) තෙතිස් රූපයන්ගේ වශයෙන් රූප එක්සිය සැටපසෙක් වෙති (33 × 5 = 165).

මෙසේ **තෙජෝ කොටස් සතරෙහි** සහ **වායෝ කොටස් සයෙහි ද** යන දස කොටස්හි රූපයෝ (9 + 99 + 9 + 165 = 282) **දෙසිය අසූදෙකක්** වෙති.

Free Distribution www.aathaapi.org

සතර ධාතු **කොට්ඨාසයන්ගේ** වශයෙන් **පඨවි** කොටස් (20) ය, **ආපෝ** කොටස් (12) ය, **තෙජෝ** කොටස් (4) ය, **වායෝ** කොටස් (6) ය යයි දෙසාළිස් (42) කොටස්හි මේ භූත රූප සතරත්, උපාදාය රූප සුවිස්සත් ප්‍රකට වූ කල්හි, යෝගාවචර තෙම **වඝනුමාර වශඝයන්** රූප පරිග්‍රහ කරන්නේ ය. ඒ **ෂඩ්වඝනුඝු නම්, චක්ඛු, සොත, ඝාණ, ජිව්හා, කාය, හදයවත්ථු** යන වඝනුඝු ය. **පඤ්චමාර** නම් **චක්ඛු, සොත, ඝාණ, ජිව්හා, කාය** යන ද්වාරයෝ ය. මොවුන්ගේ වශයෙන් **චක්ඛු දඝකය, සොත දඝකය, ඝාණ දඝකය, ජිව්හා දඝකය, කාය දඝකය, හදයවත්ථු දඝක** යයි දසක සයක් හෙවත් **රූප සැටක්** (60) වෙතියි ප්‍රකට වේ.

ඒ යෝගාවචර තෙම, මෙසේ ප්‍රකට වූ සියලු ම රූපයෝ රූපපන ලක්ෂණයෙන් එකක් කොට ගෙන **රූපය** යයි නුවණින් දකී. ඉක්බිති හෙතෙම ද්වාර වශයෙන් **අරූප ධර්ම** ද පරිග්‍රහ කරන්නේ ය.

දෙපස් විඤ්ඤාණයෝ ය, මනොධාතුත්‍රිකය, සෙසු **අටසැටක් මනොවිඤ්ඤාණ ධාතුය** යනාදි වශයෙන් **එක් අසූවක් ලෞකික සිත්** ඔහුට ප්‍රකට වේ. ඒ සිත්හි සහජාත වූ **ඵස්සය, වෙදනාය, සඤ්ඤාය, චෙතනාය, එකඟතාය, ජීවිතින්ද්‍රියය, මනසිකාරය** යන සබඳ චිත්ත සාධාරණ චෛතසික සත ද එසේ ම ප්‍රකට වෙති. මේ අරූපී ධර්මයන්හි අරම්මණ කරා නැමෙන ලක්ෂණය ඇති හෙයින් **නාමය** යි දකී.

මේසේ මේ යෝගාවචර තෙම චතු ධාතු ව්‍යවස්ථාන කිරීම් වශයෙන් නාම-රූප ධර්මයන් විනිශ්චය කරන්නේ ය.

Free Distribution www.aathaapi.org

2. අටලොස් ධාතු වශයෙන් පරිග්‍රහ කිරීම

මේ ශාසනයෙහි ඇතැම් මහණ කෙනෙක්, මේ ආත්ම භාවයෙහි **චක්ඛු ධාතු, සොත ධාතු, ඝාණ ධාතු, ජිව්හා ධාතු, කාය ධාතු,** ඇතැයි ආවජ්ජනා කොට, ලෝකයා විසින්, සුදු, කලු, මණ්ඩලයෙන් විසිතුරු වූ දිග-පුළුල් ඇස්වලෙහි නහර හුයින් බඳනා ලද මස්පිඬුව **චක්ඛුස** යයි හඳුනා ද, එය නොගෙන යට රූප නිදේශයෙහි දක්වන ලද පරිදි උපාදාය රූපයන්ට ඇතුළත් වූ **චක්ඛු ප්‍රසාද රූපය, චක්ඛු ධාතුව** යයි ව්‍යවස්ථා කෙරේ.

එයට නිශ්‍රය වූ **පඨවි, ආපො, තෙජො, වායො** යන සතර මහා භූතයෝ ද, එහි පිරිවර වූ **වණ්ණ, ගන්ධ, රස, ඕජා** යන සතර රූපයෝ ද අනුපාලක ජීවිතින්ද්‍රිය රූපය දැයි මේ **සහජාත රූප නවය** ද, එහි ම පිහිටි කාය දසකය ද, භාව දසකය ද යනාදී වශයෙන් **විසි කම්ජ රූපයෙන්** ද ආහාර, ඍතු, චිත්ත යන ත්‍රිවිධ සමුට්ඨාන වශයෙන් ඕජට්ඨමක තුන බැගින් **සූවිසි අනුපාදිනනක** රූප දැයි මෙසේ චක්ඛු ප්‍රසාද රූපය හැර සෙසු තෙපනස් රූපයෝ (9 + 20 + 24 = 53) **චක්ඛු ධාතුව** නො වේ යයි ද ව්‍යවස්ථා කෙරේ.

සොත ධාතු ආදියෙහි මේ ක්‍රමයෙන් සොත ප්‍රසාද රූපය **සොත ධාතු** යයි ද එයට නිශ්‍රය වූ අවශෙෂ තෙපනස් රූපයෝ සොත ධාතු නොවේ යයි ද, ඝාණ ප්‍රසාද රූපය, **ඝාණ ධාතුව** යයි ද එයට නිශ්‍රය වූ අවශෙෂ තෙපනස් රූපයෝ ඝාන ධාතු නොවේ යයි ද, ජිහ්වා රූපය **ජිව්හා ධාතුව** යයි ද එයට නිශ්‍රය වූ අවශෙෂ තෙපනස් රූපයෝ ජිවහා ධාතු නොවේ යයි ද, කාය **ප්‍රසාද** රූපය, **කාය ධාතු** යයි ද, එයට නිශ්‍රය වූ සහජාත රූප නවය භාවදසකය, ආහාරාදී ත්‍රිසමුට්ඨාන ඕජාට්ඨමක රූප වශයෙන් සූවිසි රූප දැයි (9 + 10 + 24 = 43) තෙසාළිස් රූපයෝ කාය ධාතු නොවෙති යි ද ව්‍යවස්ථා කෙරේ.

Free Distribution www.aathaapi.org

මෙසේ පඤ්චප්‍රසාදයන් හා පඤ්ච ගොචර රූප වූ **රූප ධාතු, ශබ්ද ධාතු, ගන්ධ ධාතු, රස ධාතු, පොට්ඨබ්බ ධාතු** යයි ද **දස ධාතු** කෙනෙක් වෙති. සෙසු සුඛුම රූපයෝ **ධම්ම ධාතු** නම්.

"චක්ඛුං නිස්සායං රූපං ආරබ්භ පවත්තනං චිත්තං චක්ඛු විඤ්ඤාණ ධාතු නාම" යනුවෙන් චක්ෂු ප්‍රසාදය නිසා රූපය අරමුණු කොට පැවැති සිත **චක්ඛු විඤ්ඤාණ ධාතු** නම් වේ. මෙසේ දස්පඤ්ච විඤ්ඤාණයෝ **පඤ්ච විඤ්ඤාණ ධාතුහු** වෙති.

මනොධාතුත්‍රය හෙවත් පඤ්චද්වාරාවජ්ජනය සහ සම්පටිච්ඡනද්වය එකම **මනොධාතු** නම්.

සෙසු අට්සැටක් (68) මනොවිඤ්ඤාණ ධාතු චිත්තයෝ **මනොවිඤ්ඤාණ ධාතු** නම්.

මෙසේ සියලුම එක්අසූ (81) ලෞකික චිත්තයෝ **සපන විඤ්ඤාණ ධාතු** නම් වෙත්.

මේ එක් අසූ චිත්තයන්හි සම්ප්‍රයුක්ත **ඵස්සාදි** චෛතසික ධර්මයෝ **ධම්ම ධාතු** නම් වෙත්.

මෙසේ චක්ෂුරාදි පස හා රූපාදි පස යන සම්පූර්ණ රූප දසය ද ධම්ම ධාතුවට අයත් ධර්මයන් අතුරෙන් සොළොස් සුඛුම රූප ද ගෙන අඩ එකොළොස් (10½) **ධාතුහු රූප** යයි ව්‍යවස්ථා කෙරේ.

පඤ්ච විඤ්ඤාණ ධාතු, මනෝ ධාතු, මනෝ විඤ්ඤාණ ධාතු යන ධාතු සත (7) හා ධම්ම ධාතුවට අයත් ධර්මයන් අතුරෙන් දෙපනස් චෛතසික හා නිර්වාණය යයි **අඩ්ඨට්ඨම** (7½ ක්) නාම ධාතුහු **නාම ධර්මයෝ** යයි ව්‍යවස්ථා කෙරේ.

මෙසේ අඩක් අඩු එකොළොසක් (10½) **රූප ධාතු** හා අඩක් අඩු අටක් (7½) **නාම ධාතු** දැයි, අටළොස් (18) ධාතුහු වශයෙන් **නාම රූප** විනිශ්චය කෙරේ.

Free Distribution www.aathaapi.org

3. ද්වාදසායතන වශයෙන් පරිග්‍රහ කිරීම

යට කී පරිදි චක්ෂු ධාතුව නිශ්‍රය කොට ඇති තෙපනස් ධර්මයන් හැර **චක්ෂු ප්‍රසාද** මාත්‍රය ම **චක්ඛායතන** නම් වේ. මෙසේ **සොතප්‍රසාදය, සොතායතනය** යයි ද, **ඝාණප්‍රසාදය, ඝාණායතන** යයි ද, **ජිව්හාප්‍රසාදය, ජිව්හායතනය** යයි ද, **කාය ප්‍රසාදය, කායායතනය** යයි ද, ඔවුන්ට විෂය වූ **රූප, ශබ්ද, ගන්ධ, රස, පොට්ඨබ්බ** යන පස **රූපායතන, ශබ්දායතන, ගන්ධායතන, රසායතන, පොට්ඨබ්බායතන** යයි ද, මෙසේ ආයතන දසයක් ද, ලෞකික වූ සපත්න විඤ්ඤාණ ධාතුහු **මනායතන** යයි ද, ඒ සිත් හා සම්ප්‍රයුක්ත ධර්මයෝ ද සෙසු රූපයන් ද එක්කොට ගෙන **ධම්මායතන** යයි ද, මෙසේ දෙලොස් ආයතන කෙනෙක් වෙති. එයින් **චක්ඛු, සොත, ඝාණ, ජිව්හා, කාය, රූප, ශබ්ද, ගන්ධ, රස, පොට්ඨබ්බ** යන දස ආයතනයන් හා ධම්මායතනයට අයත් සූක්ෂ්ම රූපයෝ දැයි අඩ එකොළොස් ($10\frac{1}{2}$) ආයතන කෙනෙක් **රූප** යයි ද **මනායතනයත් ධම්මායතනයට** ඇතුළත් සම්ප්‍රයුක්ත ධර්මත් යන අඩක් සහිත වූ එක් ($1\frac{1}{2}$) **නාම** යයි ද, මෙසේ දෙලොස් ආයතනයන්ගේ වශයෙන් **නාම-රූප** ධර්ම විනිශ්චය කෙරේ.

4. ඛන්ධ වශයෙන් පරිග්‍රහ කිරීම

මේ ශාසනයෙහි භික්ෂු තෙම මේ ශරීරය පිළිබඳ වූ **කර්ම, චිත්ත, ඍතු, ආහාර,** යන සතර ප්‍රත්‍යයෙන් හටගත් **පඨවි, ආපෝ, තේජෝ, වායෝ,** යන ධාතු සතරය. ඒ ධාතු නිශ්‍රය කොට ඇති **වර්ණ, ගන්ධ, රස, ඕජා** සතරය. **චක්ඛු ප්‍රසාද, සොත ප්‍රසාද, ඝාණ ප්‍රසාද, ජිව්හා ප්‍රසාද, කාය ප්‍රසාද** යන ප්‍රසාද පසය. **හදය වත්ථු රූපය, භාව රූපය, ජීවිතින්ද්‍රිය රූපය,** චිත්ත, ඍතු දෙකින් නිපන් **ශබ්දය** දැයි මේ සතළොස් (17) රූපයෝ අනිත්‍ය, දුක්ඛ, අනාත්ම වශයෙන් බැලීමට සුදුසු වූවාහු, **කර්මාදි** සතර ප්‍රත්‍යයෙන් නිපන්නාහු, රූපන සභාවයෙන් යුක්ත හෙයින් **රූප-රූප** නම් වෙති.

Free Distribution www.aathaapi.org

කාය විඤ්ඤත්තිය, වාග් විඤ්ඤත්තිය, ආකාශ ධාතුය, රූපයාගේ ලහුතා, මුදුතා, කම්මඤ්ඤතාය, උපචය, සන්තති, ජරතා, අනිච්චතාය යන මේ රූප දසය, අනිත්‍යාදි වශයෙන් බැලීමට සුදුසු නොවන හෙයින් ද, රූපයන්ගේ ආකාර, විකාර හා අතර පිරිසිදීම් මාත්‍රය වූ හෙයින් ද **නිප්ඵන්න රූපයෝ** ද නොවෙති, රූපන ලක්ෂණයෙන් යුක්ත නොවූ හෙයින් ද **රූප-රූපයෝ** ද නොවෙති. එහෙත් රූපයන්ගේ ආකාර විකාර හා රූපාන්තර පරිවෙජ්ද මාත්‍ර හෙයින් **රූපය** යයි ගණනට යෙති. මෙසේ මේ සත්විසි (27) රූපය **රූපක්ඛන්ධ** යයි ව්‍යවස්ථා කෙරේ.

එක් අසූවක් ලෞකික සිත් හා සම්ප්‍රයුක්ත වෙදනාව **වේදනාක්ඛන්ධ** යයි ව්‍යවස්ථා කෙරේ.

එක් අසූවක් ලෞකික සිත් හා සම්ප්‍රයුක්ත සංඥාව **සඤ්ඤක්ඛන්ධය** යයි ව්‍යවස්ථා කෙරේ.

එක් අසූවක් ලෞකික සිත් හා සම්ප්‍රයුක්ත සෙසු ඵස්සාදි සංඛාරයෝ **සංඛාරක්ඛන්ධය** යයි ව්‍යවස්ථා කෙරේ.

එක් අසූවක් ලෞකික සිත් **විඤ්ඤාණ ඛන්ධය** යයි ව්‍යවස්ථා කෙරේ.

මෙසේ රූපඛන්ධය **රූපය** යයි ද සතර **අරූප ඛන්ධයෝ නාම** යයි ද **පඤ්චක්ඛන්ධ** මුඛයෙන් **නාම-රූප** ව්‍යවස්ථා කෙරේ.

5. සංඛේපප වශයෙන් නාම රූප පරිග්‍රහ කිරීම

රූපන ලක්ෂණයෙන් යුත් සියලු **පඨවි, ආපෝ, තේජෝ, වායෝ** යන **සතරමහා භූතරූප** ද, ඒ භූත රූප ඇසුරු කොට පවත්නා සෙසු **සූවිසි (24) උපාදා රූප** ද යන මේ ආත්මභාවයෙහි ලැබෙන සියලු ම රූප සමූහය **රූප** යයි ද, **මනායතන** සහ ධම්මායතනයෙහි **එක**

Free Distribution www.aathaapi.org

දෙශයක් වූ චෛතසික දෙපනස (52) හා විඤ්ඤාණය ද, නාම යයි ද ඉගෙන මේ නාමය ද, මේ රූපය ද, නාම - රූප යයි සැකෙවින් නාම-රූප ව්‍යවස්ථා කෙරේ.

ඉදින්, එසේ ඒ ඒ මුඛයෙන් රූප පරිග්‍රහ කොට, අරූප පරිග්‍රහ කරන ඒ යොගීහට, ඉතා සියුම් හෙයින් අරූපය මනාව නොවැටහේ ද, එහෙයින් ම ඒයර්‍යාය අත් නොහැර රූපය ම නැවත නැවත මෙනෙහි කළ යුතු. නුවණින් විමසිය යුතු. පිරිසිඳ දත යුතු. විනිශ්චය කළ යුතු.

යම් යම් පරිද්දෙකින් ඕහට රූපය මනාකොට, නිරවුල් ව පිරිසුදු ව වැටහේ නම් ඒ ඒ පරිද්දෙන් ම ඒ රූපය අරමුණු කොට පවත්නා නාම ධර්මයෝ ද ප්‍රකට වෙත්.

අපිරිසුදු කැඩපතකින් මුහුණ බලන්නාහට මුහුණ නො පෙනෙන්නේ නම්, එය ඉවත නො දමා, කැඩපත නැවත නැවත පිරිසුදු කොට මුහුණ බලන කල, ඒ කැඩපත පිරිසුදු හෙයින් මුහුණ හෙවත් මුඛ නිමිත්ත තෙමේ ම ප්‍රකට වේ.

තලතෙල් ලබා ගැනීම පිණිස තලපිටි බදුනක දමා දිය ඉස වරක් දෙකක් මිරිකීමෙන් තෙල් නො ලැබුණු පමණින් එය ඉවත නො දමා, නැවත, නැවත ද උණුදිය ඉස මඩින කල ඔහුට තලතෙල් ලැබේ.

ජලය පිරිසුදු කරනු කැමැති පුද්ගල තෙම ඉගිනි ඇට ගෙන කළය තුල අත බහා වරක් දෙකක් ගැටූ පමණින් ජලය පිරිසුදු නො වේ යයි කියා ඉගිනි ඇට ඉවත නො දමා නැවත නැවත ගැටෙන කල තුනී මඩ යටට බැස ජලය මනාව පැහැදීමෙන් ඔහුට පිරිසුදු ජලය ලැබේ.

එ පරිද්දෙන් යෝගාවචරයා විසින් ද භාවනාව අත් නොහැර, වීර්‍යාය අඩු නො කොට රූපය ම නැවත නැවත සම්මර්ශනය කට යුතු, මෙනෙහි කට යුතු, පරිග්‍රහ කට යුතු. විනිශ්චය කට යුතු.

Free Distribution www.aathaapi.org

මෙසේ රූපය යම් පරිද්දෙකින් මනා ව. ප්‍රසන්න ව, නිරවුල් ව, පිරිසුදු ව වැටහේ නම් එ පරිද්දෙන් ම මඩ මතුයෙහි ජලය පිරිසුදු වන්නාසේ, ඒ අරූප ධර්‍ම සම්මර්‍ශනය කරන්නා වූ ඥානයට ප්‍රතිපක්‍ෂ වූ ක්ලේශයෝ යටට බසිත්, සිත ප්‍රසන්න වේ. ඒ රූප ධර්‍මයන් අරමුණු කොට ඇති අරූප ධර්‍මයෝ තුමූ ම ප්‍රකට වෙත්.

පිරිසුදු කොට රූප පරිග්‍රහය කළ යෝගාවචරයාහට **අරූප ධර්‍මයන්** තුන් ආකාරයෙකින් වැටහෙත්. එනම්:-

1. ඵස්ස වශයෙන්

2. වේදනා වශයෙන්

3. විඤ්ඤාණ වශයෙන්

1. පඨවි ධාතුව - කර්‍කශ බව **ලක්‍ෂණ** කොට ඇත්තේ ය. යනාදි වශයෙන් ධාතූන් පරිග්‍රහ කරන්නාවූ යෝගාවචරයාහට ඇතැම් විට **ඵස්සය** පළමු කොට අරමුණු වේ. ඒ ඵස්ස සම්ප්‍රයුක්ත වේදනාව, **වේදනා ඛන්ධය** ය, සංඥාව **සංඥාඛන්ධය** ය, එස්සය ඇතුළු වූ චේතනාදී චේතසික සමූහය **සංඛාරඛන්ධය** ය, සිත **විඤ්ඤාණඛන්ධය** යයි වැටහේ.

එසේම කෙශයෙහි කර්‍කශ බව **පඨවි ධාතුය,** ලොම යෙහි කර්‍කශ බව ද **පඨවි ධාතුය** යනාදි වශයෙන් සියලු කොටස්හි ම කර්‍කශ බව පඨවි ධාතු යයි ගෙන එම අරමුණෙහි පළමුව පතිතවූයේ **ඵස්සය ය.** ඒ හා යෙදුන වේදනාව, **වේදනාඛන්ධය** ය, සංඥාව **සංඥාඛන්ධය** ය, එස්සය ඇතුළු චේතනා දී චේතසික සමූහය **සංඛාර ඛන්ධය** ය, සිත **විඤ්ඤාණඛන්ධය** ය යනාදී වශයෙන් අරූප ධර්‍මයන් **ඵස්ස වශයෙන්** වැටහෙත්.

2. අනෙක් යෝගාවචරයෙකුහට පඨවි ධාතුව කර්‍කශ බව **ලක්‍ෂණ** කොට ඇත්තේ ය. ඒ පඨවි ධාතු නම් වූ

Free Distribution www.aathaapi.org

අරමුණෙහි රස අනුභව කරන වේදනාව, **වේදනාඛන්ධය** ය. ඒ හා යෙදෙන **සංඥාව, සංඥාස්කන්ධය** ය, ඒ හා යෙදෙන **ඵස්සය** හා චේතනාදී චෛතසිකයෝ **සංස්කාරස්කන්ධය** ය, සිත **විඥානස්කන්ධය** යයි වැටහේ.

එසේම කෙශාදී කොට්ඨාසයන්හි පඨවි ධාතුව කර්කශ බව ලක්ෂණ කොට ඇත්තේ ය. ඒ අරමුණු කොට ඇති, රසානුභවණය ලක්ෂණ කොට ඇති වේදනාව **වේදනා ඛන්ධය** ය, සංඥාව **සංඥාඛන්ධය** ය, ඵස්සය හා චේතනාදී සම්ප්‍රයුක්ත ධර්මයෝ **සංඛාරඛන්ධය** ය, **සිත විඥානඛන්ධය** ය යයි වැටහේ. මෙසේ **වේදනා වශයෙන්** අරූප ධර්මයන් වැටහෙත්.

3. අනෙක් යෝගාවචරයෙකුහට පඨවි ධාතුව කර්කශ බව ලක්ෂණ කොට ඇත්තේ ය. ඒ අරමුණු දැනගන්නාවූ **විඥානය, විඥානඛන්ධය** ය, ඒ හා සම්ප්‍රයුක්ත වේදනාව **වේදනාඛන්ධය** ය, සංඥාව, **සංඥාඛන්ධය** ය, ඵස්සය සහිත වූ, චේතනාදී චෛතසික ධර්මයෝ **සංඛාරඛන්ධය** යයි වැටහෙත්. මෙසේ **විඥාන වශයෙන්** අරූප ධර්මයෝ වැටහෙත්.

මේ ක්‍රමයෙන් ම, කර්මයෙන් හටගන්නා කෙස්හි පඨවි ධාතුව **කර්කශ ලක්ෂණය** ය යනාදී වශයෙන් සියලු ම දෙසාළිස් ධාතු කොටස්හි සතර සතර ධාතු වශයෙන් සෙසු චක්ඛු ධාතු ආදී රූප පරිග්‍රහ මුඛයන්හි සියලු නය හෙදය අනුව ගොස් අර්ථ යොදා ගත යුතු.

මෙසේ මනා කොට, පිරිසුදු කොට පවත් වන ලද රූප පරිග්‍රහ ඇත්තා වූ යෝගාවචරයාහට ම නාම ධර්මයන් **ඵස්ස, වේදනා, විඥාන** යන තුන් ආකාරයෙන් ප්‍රකට වන හෙයින් ඒ එවැනි සුපරිශුද්ධ රූප පරිග්‍රහ ඇත්තහු විසින් ම **නාම ධර්මයන්, පරිග්‍රහ කිරීම පිණිස** යෝග කට යුතු. එසේ නැත්තකු විසින් යෝග නො කට යුතු.

Free Distribution www.aathaapi.org

මෙ පරිද්දෙන් යෝගාවචර තෙම, සතර නාමස්කන්ධයෝ **නාම** යයි ද, ඔවුන්ට අරමුණු වූ සතර මහා භූත හා සුවිසි උපාදාය රූපයෝ ද **රූප** යයි ද මෙසේ **නාම-රූප** ධර්ම ව්‍යවස්ථා කෙරේ.

මෙසේ **අටළොස් ධාතුය, දොළොස් ආයතනය, පඤ්චස්කන්ධය** යනාදි වශයෙන් සියලු තෙහුම්ක ධර්මයන් කඩුවකින් සුමුගුවක් විවෘත කරන්නහු මෙන් ද, යමක තල්කඳක් දෙබෑ කොට පළන්නකු මෙන් ද, **නාමය** ද, **රූපය** ද දෙපරිද්දෙකින් විනිශ්චය කෙරේ. **නාම රූප** මාත්‍රයක් මුත් අන්‍ය වූ සත්ත්වයෙක් හෝ පුද්ගලයෙක් හෝ දෙවියෙක් හෝ බ්‍රහ්මයෙක් හෝ නැතැයි නිශ්චාවට පැමිණේ. යෝගාවචර තෙම ඇති සැටියෙන් නාම-රූප ධර්මයන් නියම කොට දැන සත්ත්වය ය, පුද්ගලය ය යන මුළාව දුරු කරනු පිණිස, නුමුලා බැව්හි සිත පිහිටුවීම පිණිස, අන්‍යවූ බොහෝ සූත්‍ර දේශානුසාරයෙන් ද "මේ ධර්ම ස්වභාවය, නාම-රූප මාත්‍රයක් ම වේ. සත්ත්වයෙක් හෝ පුද්ගලයෙක් හෝ නැත්තේය"යි දැන විනිශ්චය කෙරේ.

"රථය සැදීමට උවමනා උපකරණ රැස් කොට සාදා ගත් කල්හි **රථය** යයි වචනයෙන් එය හඳුනාගනු ලැබේ ද, එ පරිද්දෙන් රූපාදී සඤ්ඤයන් ඇති කල්හි **සත්ත්වයෙක** යන ව්‍යවහාරය පවතී".

"ලී දඬු ද, වැල් ද, මැටි ද, තණ ද නිසා අහසින් පිරිවරන ලද්දේ **ගෙ** යයි ව්‍යවහාර වන්නාසේ ඇට, නහර, මස්, සම නිසා අහස පිරිවරන ලද්දේ **ශරීරය** යි ව්‍යවහාරයට යේ."

"දුකම උපදී, දුකම පවතී, දුකම වැනසෙති, දුකින් පිට අන් කිසිවක් නූපදී. දුකින් පිට අන් කිසිවක් නො නැසේ."

මෙසේ නොයෙක් ආකාරයෙන් විමසා, **පඤ්චුපාදාන** ස්කන්ධයන් ඇති කල්හි **සත්ත්වය** ය, පුද්ගලය යන ව්‍යවහාර මාත්‍රය වේ. පරමාර්ථ වශයෙන් රූපාදී එක එක ධර්මයක්

Free Distribution www.aathaapi.org

වෙන් වෙන් වශයෙන් පරීක්ෂා කරන කල්හි "මම වෙමි" යන **අස්මිමානය** ද, **මම ය** යන **ආත්මවාදය** ද ගැනීමට වස්තු වූ කිසි සත්ත්වයෙක් නැත. හුදෙක් **පරමාර්ථ** වශයෙන් **නාම - රූප** මාත්‍රයක් ම ඇත්තේ ය යි මෙසේ නුවණින් බලන්නහුගේ දැකීම, ඇති සැටි දැකීම නම් වූ **යථාභූත ඥානය** නම් වේ.

යමෙක් සත්ත්වයෙක් ඇතැයි ගනී නම්, හෙතෙම ඒ සත්ත්වයාගේ **විනාශය** හෝ භවයෙන් භවයට යන්නේ යයි යන **අවිනාශය** හෝ අනුදන්නේ ය. ඉදින් අවිනාශය අනුදන්නේ නම් ශාස්වත දෘෂ්ටියෙහි වැටේ. විනාශය අනුදන්නේ නම් උච්ඡේද දෘෂ්ටියෙහි වැටේ.

තවද, භාග්‍යවතුන් වහන්සේ වදාරණ සේක්:-

"මහණෙනි, ශාස්වත - උච්ඡේද යන දෘෂ්ටි දෙකින් වැඩුණු දිව්‍ය, මනුෂ්‍යයන් අතුරෙන් ඇතැම් කෙනෙක් ශාස්වත වශයෙන් භවයෙහි ඇලෙති. සමහරෙක් උච්ඡේද වශයෙන් අතිධාවනය කෙරෙත්. ඇති තතු පිරිසිඳ දන්නා නුවණැස් ඇත්තේ පරමාර්ථ සත්‍යය දකී.

"මහණෙනි, ඇතැම් දෙව් - මිනිස් කෙනෙක් භවයෙහි ඇළෙනාහු භවයෙහි සතුටු වූවාහු වෙති. ඔවුනට භවය නැති කිරීම පිණිස ධර්ම දේශනා කරන කල්හි සිත එහි නො පිවිසේ, නො පැහැදේ, නො පිහිටයි, නිශ්චයට නො පැමිණේ. මහණෙනි, මෙසේ ඇතැම් දෙව් - මිනිස්සු භවයෙහි ඇලෙති.

"මහණෙනි, ඇතැම් දෙව් - මිනිස් කෙනෙක් භවයෙන් පිඬිත වන්නාහු ගර්හාවට පැමිණියාහු, පිළිකුලට පැමිණියාහු, විභව සඞ්ඛ්‍යාත උච්ඡේදය කැමැති වෙයි. යම් හෙයකින් මේ ආත්මය මරණින් මතු උච්ඡේද වේ ද, විනාශ වේ ද, මරණින් මතු නොවේ ද, මේ විභවය, ශාන්තය, ප්‍රණීතය, ඇති සුභාව යැයි මෙසේ උච්ඡේදය පිළිගනී. මහණෙනි, මෙසේ ඇතැම් කෙනෙක් උච්ඡේද වශයෙන් අතිධාවනය කෙරෙති.

Free Distribution www.aathaapi.org

"මහණෙනි, මේ ශාසනයෙහි භික්ෂු තෙමේ පඤ්චසඤ්ඤය, පඤ්චසඤ්ඤය වශයෙන් දකී. පඤ්චසඤ්ඤය පඤ්ච සඤ්ඤය සේ දැක, භූත සඞ්ඛ්‍යාත පඤ්චසඤ්ඤයෙහි කළකිරීම පිණිස, නො ඇලීම පිණිස, නිරොධය පිණිස පිළිපන්නේ වේ. මහණෙනි, මෙසේ ඇස් ඇත්තෝ දකිති. යම්සේ දරු යන්ත්‍රය ශූන්‍ය වූයේ, නිර්ජීව වූයේ, උත්සාහ නැත්තේ වේද, එතකුදු වුවත් දැවය, රැහැන් ය, යන මේ දෙය එකතුවීමෙන් යන්නේ වේද, සිටින්නේ වේද, උත්සාහ ඇත්තක්හු මෙන් වැටහේ ද, එසේ මේ නාම රූප දෙක ද සිස්වූයේ ජීවයක් නැත්තේ, උත්සාහ නැත්තේ, වේ. එතකුදු වුවත් ඔවුනොවුන් එකී භාවයෙන් යන්නේ ද, සිටින්නේ ද වේ. උත්සාහ සහිත වූ ව්‍යාපාර සහිත වූවක් මෙන් වැටහෙන්නේ ද වේ."

තවද, බට මිටි දෙකක් එකිනෙක නිසා පවත්නා කල එකක පැවැත්මට එකක් වහල් වේ. එකක් වැටෙන කල දෙකම වැටේ. එසේම පඤ්චවොකාර භවයෙහි නාම – රූප දෙක ඔවුනොවුන් නිසා පවතී. එකක් එකකට උපසඨම්භක වේ. මරණ වශයෙන් එකක් වැටෙන කල අනික ද වැටේ.

තවද, දඬුවෙන් පහළ බෙරය නිසා ශබ්දය පවත්නා කල බෙරය හා ශබ්දය අමිශ්‍රය. බෙරය ශබ්දයෙන් ශූන්‍යය. ශබ්දය ද බෙරයෙන් ශූන්‍යය.

එපරිද්දෙන් ම වස්තු ය, චාරය, ආලම්බනය යන රූපයන් නිසා නාම ධර්මයන් පවත්නා කල රූපය අනිකෙක. නාමය ද අනිකෙක්ම ය. **නාම – රූප** දෙක ඔවුනොවුන් හා අමිශ්‍රය. **නාමය** රූපයෙන් ශූන්‍යය. රූපය ද නාමයෙන් ශූන්‍යය. එහෙත් රූපය නිසා නාමය පවතී.

නාම රූප – දෙකින් **නාමය** තෙද නැත්තේ ය. සවකීය තේජසින් පැවතිය නොහේ. නොකයි, නොබොයි,

Free Distribution www.aathaapi.org

නොබෙණේ, ඉරියව් නොපවත්වයි. **රූපය** ද තෙද නැත්තේ ය. සවකීය තේජසින් පැවතිය නොහේ ඒ රූපයට කනු කැමැති බවක්, බොනු කැමැති බවෙක්, බණනු කැමැති බවෙක්, ඉරියව් පවත්වනු කැමැති බවෙක් නැත. නාමය නිසා රූපය පවතී. රූපය නිසා නාමය පවතී. නාමයට කනු කැමැති බවක් ද, බොනු කැමැති බවක් ද, බණනු කැමැති බවක් ද, ඉරියව් පවත්වනු කැමැති බවක් ද ඇති වූ කල්හි රූපය කයි, බොයි, බෙණෙයි, ඉරියව් පවත්වයි.

ජාත්‍යන්ධයෙක් ද, පිලෙක් ද ගමනක් යනු කැමැත්තාහු, ජාත්‍යන්ධයා පිලාට කියනුයේ, "යහළුව, මට පයින් යා හැකිය, නමුත් මාගීයෙහි සමවිසම තැන් බැලීමට ඇස් නැත." පිලාද, "යහළුව, මම ඇසින් බැලිය හැක්කෙමි. එහෙත් යාම් – ඒම් කිරීමට පා නැතැයි අන්ධයා කීය. එවිට ජාත්‍යන්ධයා පිලාව තම උරහිස නංවා ගත්තේය. පිලාද අන්ධයාගේ උරහිස නැග මෙසේ යව, මෙසේ හැරෙව දකුණට යව, දකුණට හැරෙව යනාදී වශයෙන් කියයි. මෙහි ජාත්‍යන්ධයා ද තෙද නැත්තේය. දුබලය, තමාගේ තේජසින් හෝ බලයෙන් ද යා නොහැකිය. පිලාද තෙද නැත්තේය, දුබලය, තමාගේ තේජසින් හෝ බලයෙන් ද යා නොහැකිය, එහෙත් ඔව්හු දෙදෙන, ඔවුනොවුන් නිසා ගමන කෙරෙත්.

එමෙන් ම **නාමය** ද තෙද නැත්තේ ය. තමා තෙදින් නූපදී. ඒ ඒ ක්‍රියාවන්හි නො පවතී. **රූපය** ද තෙද නැත්තේ ය. තමා තෙදින් නූපදී තමා අයත් ඒ ඒ ක්‍රියාවන්හි නො පවතී. එහෙත් නාම – රූප ඔවුනොවුන් නිසා උපදනේ ද, පවත්නේ ද වේ.

මෙසේ නා නා නයින් **නාම – රූප** විනිශ්චය කරන යෝගාවචරයාගේ **සත්ත සංඥාව** මැඩ, නුමුලා බැව්හි සිටී.

නාම – රූපයන්ගේ ඇති තතු දැනීම හෙවත් යථා දර්ශනය **දිට්ඨි විසුද්ධි** නම් වේ. මේ දිට්ඨිවිසුද්ධියට ම **නාම**

Free Distribution www.aathaapi.org

රූප ව්‍යවස්ථානය යයි ද **සංඛ්‍යාර පරිච්ඡේදය** යයි ද කියනු ලැබේ. මෙසේ විදර්‍ශනා භාවනා කරන යෝගාවචර තෙම **සීලවිසුද්ධි** වශයෙන් සිල් පිරිසුදු කොට ගෙන, උපචාර අර්පණාදී වශයෙන් **චිත්තවිසුද්ධිය** ලබා නාම රූප යන්ගේ ඇති සැටි දැකීමෙන් **දිට්ඨිවිසුද්ධි** වශයෙන් ද පිරිසුදු වෙයි.

4. කඞ්ඛාවිතරණ විසුද්ධිය

නාම-රූප ධර්‍මයන්ගේ ප්‍රත්‍යය පරිසිඳීමෙන් තුන් කල්හි පැවැති සැක දුරු කොට සිටි ඤාණය **කඞ්ඛාවිතරණ විසුද්ධි** නම් වේ.

දක්‍ෂ වෛද්‍යවරයෙක් රෝගයක් දැක එහි නිදානය නොහොත් ඒ රෝගයට හේතුව සොයන්නාසේ ද, චීපියක වැටිහුන් ළදරුවෙකු දැක අනුකම්පා ඇති එක් පුරුෂයෙක් මේ කවරෙකුගේ දරුවෙක් දැයි ඔහුගේ මව්පියන් සොයන්නා සේද, මේ **කඞ්ඛාවිතරණ විසුද්ධිය** ලබාගනු කැමැති මහණ තෙම නාම - රූප ධර්‍මයන්ගේ හේතු ප්‍රත්‍යය සෙවීමෙහි නියුක්ත වෙයි.

ඒ යෝගාවචර තෙම මෙසේ සළකයි:-

1. මේ නාම - රූප ධර්‍මයෝ සියලු තන්හි, සියලු කල්හි, සියල්ලනට සමව නො පැමිණෙන හෙයින් අහේතුක නොවෙති.

2. නාම - රූප දෙකින් මත්තෙහි ඊශ්වරාදී මැවුම් කාරයෙකු නැති හෙයින් ඊශ්වරාදී හේතුවකින් ද හටගත්තේ ද නොවේ.

එහෙයින් ඒකාන්තයෙන් ම, මේ නාම - රූප දෙදෙනාට හේතු ප්‍රත්‍යය ඇති විය යුතු යයි සළකා ඒ හේතු ප්‍රත්‍යය කවරේදැයි පරීක්‍ෂා කරයි.

පළමු කොට **රූපකායයට** හේතු ප්‍රත්‍යය මෙසේ සොයයි.

Free Distribution www.aathaapi.org

මේ කය උපදනා කල්හි උපුල්, පියුම්, හෙළ පියුම්, හෙල්මැලි ආදීන්ගේ අභ්‍යන්තරයෙහි නූපදී. මුතුමැණික් ආකරයක හෝ නූපදී. නො පැසුණු අහර ඇති **ආමාශය** ද පැසුණු ආහාර ඇති **පක්වාශය** ද යන මොවුන් අතරෙහි වූ උදර පටලයට පිටුපා පිටිකටුව පෙරටු කොට, අතුණු, අතුණුබහන් පිරිවරා, තෙමේත් දුගඳව, පිළිකුල්ව, අතිශයින් දුක් සහිත වූ සථානයෙහි කුණු මස්, කුණු කුණප, කුණු කොමු, ගම්දෙර, ගවරවළ, අසුචි වළය යනාදී තැනෙක පණුවකු මෙන් උපදී.

එසේ උපදනා ඔහුට **අවිද්‍යාව, තෘෂ්ණාය, උපාදානය, කර්මය** යන මොවුහු උපදවන හෙයින් **හේතු** නම් වෙති. **ආහාරය** උපස්ථම්භක භාවයෙන් උපකාර වන හෙයින් **ප්‍රත්‍යය** වේ. මෙසේ මේ ධර්ම පස හේතු ප්‍රත්‍යයෝ වෙති. ඒ හේතු ප්‍රත්‍යයන් අතුරෙන් **අවිද්‍යා, තෘෂ්ණා, උපාදාන** යන තුන ළදරුවෙකුට මවක් මෙන් මේ කයට **උපනිශ්‍රය** වේ. **කර්මය** පුතාට පියා මෙන් **ජනක** වශයෙන් හේතු වේ. **ආහාරය,** ළදරුවාට කිරිමව මෙන් ධරා සිටින හෙයින් **උපබෘංහක** වශයෙන් උපකාර වේ.

මෙසේ රූපකායයට ප්‍රත්‍යය පරිග්‍රහ කොට ඉක්බිති නාමකායයට ප්‍රත්‍යය පරිග්‍රහ කරන්නේ **"චක්ඛුංච පටිච්ච රූපෙච උප්පජ්ජති චක්ඛු විඤ්ඤාණං"** යනාදි වශයෙන් චක්ෂු ප්‍රසාදය ද රූපාරම්මණය ද නිසා චක්ඛු විඤ්ඤාණය උපදී. සොත ප්‍රසාදය ද, ශබ්දාරම්මණය ද නිසා සොත විඤ්ඤාණය උපදී. මේ ක්‍රමයෙන් සියලු නාම ධර්මයන්ගේ ප්‍රත්‍යය පරිග්‍රහ කෙරේ.

මේසේ ප්‍රත්‍යය වශයෙන් නාම රූපයන්ගේ පැවැත්ම දැක, මේ **නාම-රූප ධර්මයෝ** දැන් පවත්නාක් මෙන් ම අනිතයෙහි ද හේතු ප්‍රත්‍යය නිසා පැවැත්තේ ය. අනාගතයෙහි ද හේතු ප්‍රත්‍යය නිසා පවත්නේ යයි දකී.

මෙසේ බලන්නා වූ ඒ යොගාවචරයාගේ **පූර්වාන්ත සඞ්ඛ්‍යාත අතීත සඤ්ඤ පඤ්චකය** අරභයා **(1) මම**

Free Distribution www.aathaapi.org

අතීත කාලයෙහි සිටියෙමි ද, (2) නොසිටියෙමි ද, (3) කවරෙක්ව සිටියෙමි ද, (4) කෙබන්දෙක්ව සිටියෙමි ද, (5) කවරෙක්ව සිට කවරෙක් වූයෙමි ද මෙසේ පස් ආකාර වූ **අතීතය** පිළිබඳ **විචිකිච්ඡාව** ප්‍රහීණ වේ.

එසේම අපරාන්ත සඞ්ඛ්‍යාත අනාගතධර්මය අරභයා- **(1) අනාගත කාලයෙහි මම වන්නෙමි ද, (2) නොවන්නෙමි ද, (3) කවරෙක් වන්නෙමි ද, (4) කෙබන්දෙක් වන්නෙමි ද, (5) කවරෙක්ව කවරෙක් වන්නෙමි දැයි** පස් ආකාර වූ **අනාගතය** පිළිබඳ **විචිකිච්ඡාව** ප්‍රහීන වේ.

වර්තමාන සකල්ප පඤ්චකය අරභයා: **(1) මම වෙමි ද, (2) නොවෙමි ද, (3) කවරෙක් වෙමි ද, (4) කෙසේ වෙමි ද, (5) මේ සත්ත්ව තෙම කොයි සිට මෙහි ආවේ ද, (6) නැවත කොහි යන්නෙහි දැයි** මෙසේ **වර්තමානය** පිළිබඳව සය ආකාර වූ **විචිකිච්ඡාව** දැයි මෙසේ **කාලත්‍රය** පිළිබඳ **සොළොස් ආකාර විචිකිච්ඡා** ප්‍රහීණ වේ.

අනෙක් යෝගාවචර කෙනෙක්, **නාමකාය** පිළිබඳ වූ **සාධාරණ, අසාධාරණ** වශයෙන් දෙයාකාර වූ ප්‍රත්‍යය බලයි. **රූපකාය** පිළිබඳ කර්මාදි වශයෙන් චතුර්විධ ප්‍රත්‍යය බලයි.

නාමකාය පිළිබඳ වූ **සාධාරණ, අසාධාරණ** ප්‍රත්‍යයන් අතුරෙන්, **චක්ඛුරාදි ෂඩ්ද්වාරයන්** හා **රූපාදි ෂඩාරම්මණය** ද නාමයට **සාධාරණ ප්‍රත්‍යය** වෙති. කුසලාකුසල විපාක ක්‍රියා භෙදයෙන් සප්ප්‍රකාර වූ නාමය, චක්ඛුරාදි ද්වාරයෙන් රූපාදි සාරම්මණෙහි පවත්නා හෙයිනි.

මනසිකාරාදිය නාමයාගේ අසාධාරණ ප්‍රත්‍යයෝය.

යෝනිසොමනසිකාර, සද්ධම්මශ්‍රවණාදිය කුසලයටම අසාධාරණ ප්‍රත්‍යයෝ ය.

අයෝනිසොමනසිකාර, අසද්ධම්මශ්‍රවණාදිය අකුසලයටම අසාධාරණ ප්‍රත්‍යයෝ ය.

Free Distribution www.aathaapi.org

කම්. අවිද්‍යා, ගති, කාලාදිය විපාකයට අසාධාරණ ප්‍රත්‍යයෝ ය.

භවාඞ්ගාදිය ක්‍රියා චිත්තයට අසාධාරණ පත්‍යයෝ ය.

රූපයට, කර්මය, චිත්තය, ඍතුය, ආහාරය යන ප්‍රත්‍යයෝ සතර දෙනෙක් වෙති.

එයින් **අතීත** වූ **කර්මයම,** කර්මසමුට්ඨාන රූපයට ප්‍රත්‍යය වේ.

චිත්තය, චිත්තසමුට්ඨාන රූපයට **උත්පාදක්ෂණයෙහි** ම ප්‍රත්‍යය වේ.

ඍතු, ආහාර දෙක, ඍතුජ, ආහාරජ රූපයනට **ස්ථිතික්ෂණයෙහිදී** ප්‍රත්‍යය වෙත්.

මෙසේ මේ යෝගාවචර තෙම **නාම-රූප ධර්මයන්** පිළිබඳ ප්‍රත්‍යය පරිග්‍රහ කොට, නාම-රූපයන්ගේ පැවැත්ම බලා; මේ නාම-රූපයෝ වර්තමානයෙහි පවත්නාසේ අතීතයෙහි ද ප්‍රත්‍යය වශයෙන් පැවැත්තේ ය. අනාගතයෙහි ද ප්‍රත්‍යය වශයෙන් පවත්නේ යයි නුවණින් බලයි. මෙසේ බලන ඒ යෝගීහට **තුන් කල්හි ම විචිකිච්ඡාව** යට දැක් වූ පරිද්දෙන් ප්‍රහීණ වේ.

අනෙක් යෝගාවචර කෙනෙක්, **නාම-රූප සඞ්ඛ්‍යාත සංඝඛාරයන්ගේ ජරාවට පැමිණීම** ද, **ජරාවට පැමිණියවුන්ගේ භඞ්ගය** ද දැක. මේ සංඝඛාරයන්ගේ **ජරා-මරණය** උත්පත්තිය ඇති කල්හි වේ. **ජාතිය** කර්ම භවය ඇති කල්හි වේ. **භවය** උපාදානය ඇති කල්හි වේ. **උපාදානය** තෘෂ්ණාව ඇති කල්හි වේ. **තෘෂ්ණාව** වේදනාව ඇති කල්හි වේ. **වේදනාව** ස්පර්ශය ඇති කල්හි වේ. **ස්පර්ශය** ෂඩායතනය ඇති කල්හි වේ **ෂඩායතනය** නාම-රූප ඇති කල්හි වේ. **නාම-රූප** විඤ්ඤාණය ඇති කල්හි වේ. **විඤ්ඤාණය** සංඝඛාර ඇති කල්හි වේ. **සංඝඛාර** අවිද්‍යාව ඇති කල්හි වේ. මෙසේ **ප්‍රතිලෝම පටිච්චසමුප්පාද**

Free Distribution www.aathaapi.org

වශයෙන් **නාම**-රූපයන්ගේ ප්‍රත්‍යය නිශ්චය කෙරේ. එකල්හි ඔහුගේ තුන් කල්හි විවිකිච්ඡාව යට දක්වන ලද පරිදි ප්‍රහීණ වේ.

අනෙක් යෝගාවචර කෙනෙක්. **අවිද්‍යා** ප්‍රත්‍යයයෙන් **සංඝාර** වේය යනාදී ක්‍රමයෙන් අනුලෝම වශයෙන් පටිච්චසමුප්පාද ධර්මයන් මෙනෙහි කොට නාම-රූපයන් ගේ ප්‍රත්‍යය පරිග්‍රහ මකාට තුන් කල්හි පැවති විවිකිච්ඡාව ප්‍රහීණ කෙරේ.

අනෙක් යෝගාවචර කෙනෙක්, පූර්ව කර්ම භවයෙහි **මොහය, අවිද්‍යා ය,** කුසලාකුසල රැස් කිරීම **සංඝාර ය,** පඤ්චකාමයෙහි ඇලීම් සඞ්ඛ්‍යාත නිකන්තිය **තෘෂ්ණා ය,** දැඩිව ගැනීම **උපාදාන ය,** අභිසංඝරණ චෙතනාව **කර්ම භව ය,** මෙසේ පූර්ව කර්ම භවයෙහි මේ පඤ්චවිධ ධර්මයෝ වර්තමාන ප්‍රතිසන්ධියට ප්‍රත්‍යය වෙති.

වර්තමාන ප්‍රතිසන්ධිය **විඥාන ය,** මව්කුසට වැදගැන්ම **නාම-රූප ය,** ප්‍රසාදයෝ **ආයතන ය,** අරමුණ ස්පර්ශ කිරීම **ස්පර්ශ ය,** අරමුණ රසවිඳීම **වේදනා ය,** මේ පඤ්චව ධර්මයෝ වර්තමාන උත්පත්ති භවයෙහි පූර්වයෙහි කළ කර්මයාගේ ප්‍රත්‍යයයෙන් පවතී.

මේ භවයෙහි චක්ෂුරාදි ආයතනයන් මිහිකිරීමට හිය හෙයින් මෝහය **අවිද්‍යා** නම්. කුසලාකුසල රැස් කිරීම **සංඝාර** නම්. පඤ්චකාමයෙහි ඇලීම් සඞ්ඛ්‍යාත නිකන්තිය **තෘෂ්ණා ය** දැඩිව ගැනීම **උපාදාන ය.** චෙතනාව **කර්ම-භව ය.** මේ පඤ්චව ධර්මයෝ මේ කර්මභවයෙහි මතු ප්‍රතිසන්ධි භවයට ප්‍රත්‍යය වෙති.

මෙසේ **කර්මවට්ට, විපාකවට්ට** වශයෙන් නාම-රූපයන් ගේ ප්‍රත්‍යය පරිග්‍රහ කෙරේ.

කර්මවට්ටය විපාක දෙන කාල වශයෙන් චතුර්-විධ වේ:-

Free Distribution www.aathaapi.org

1. **දිට්ඨධම්මවෙදනීය ය,**
2. **උපපජ්ජවෙදනීය ය,**
3. **අපරාපරියවෙදනීය ය,**
4. **අහොසිකම්මය ය,**

එක් ජවන චිත්ත වීථියෙක ජවන් සිත් සත අතුරෙන් කුසල් වූ හෝ අකුසල් වූ හෝ **ප්‍රථම ජවන චෙතනාව, දිට්ඨධම්මවෙදනීය** කර්මය වේ. ඒ කර්මය මේ අත්බැව්හිම විපාක දේ. එසේ විපාකයට නො පැමිණියේ **අහොසි කර්ම** නම්.

කුසලාකුසල වශයෙන් අර්ථ සිද්ධිය කරන සත්වන ජවන චෙතනාව **උපපජ්ජවෙදනීය කර්ම** නම්. ඒ කර්මයෙන් ප්‍රතිසන්ධි විපාකය අනතුරු හෙවත් දෙවන අත්බැව්හි දෙන්නේ ය. එසේ විපාකය නුදුනහොත් **අහොසි කර්ම** වේ.

කුසලාකුසල වූ ඉතිරි ජවන් සිත් පසෙහි එනම් දෙවන, තුන්වන, සතරවන, පස්වන, සවන ජවන චේතනාවෝ **අපරාපරියවෙදනීය කර්ම** නම් වෙත්. ඒ කර්ම අනාගතයෙහි අවකාශ ලද යම් තැනක විපාක දේ. සසර පැවැත්ම ඇතිතාක් කල් එය **අහෝසි කර්ම** බවට නො පැමිණෙත්.

කම්මවට්ටය – විපාක දෙන ක්‍රම වශයෙන් ද චතුර්-විධ වේ.

1. **ගරුකම්ම කර්ම,**
2. **ආසන්න කර්ම,**
3. **ආදාසන්න කර්ම,**
4. **කටත්තා කර්ම** යනුයි.

අකුසල පක්ෂයෙහි මාතෘඝාතකාදී ආනන්තරිය කර්මයක් හෝ කුසල පක්ෂයෙහි ප්‍රථම ධ්‍යානාදී මහද්ගත කර්මයෙක් හෝ වේ නම් එය **ගරු කර්ම** නම්. ඒ ගරුකර්ම ප්‍රථම කොට විපාක දේ.

Free Distribution www.aathaapi.org

යම් කර්මයක් බහුල කොට කරණ ලද්දේ නම් එය **යබ්හුල කර්ම** නම් වේ.

මරණාසන්න කාලයෙහි කළ කර්මය **ආසන්න කර්ම** නම්. මරණාසන්නයෙහි සිහිකළ කර්මය හෝ **යදාසන්න කර්ම** නම්.

මෙයින් අන්‍ය වූ, නැවත නැවත ලබන ලද ආසේවන ඇති කර්මය **කටත්තා කර්ම** නම්. පෙරකී කර්මයන් නැති කල මේ කර්මය විපාක දේ.

කර්මවටටය, කෘත්‍ය වශයෙන් ද චතුර්විධ වේ.

1. **ජනක කර්මය,**
2. **උපස්ථම්භක කර්මය,**
3. **උපපීඩක කර්මය,**
4. **උපඝාතක කර්මය** යනුයි.

කුසල්වූ හෝ අකුසල්වූ හෝ **ජනක කර්මය** ප්‍රතිසන්ධියෙහි ද ප්‍රවෘත්තියෙහි ද රූප අරූප විපාක උපදවයි.

උපස්ථම්භක කර්මයට පමණක් විපාක ඉපදවිය නොහැකි වේ. අන්‍ය කර්මයකින් පටිසන්ධිය දුන් පසු සුවදුක් විපාකයනට රුකුල් දීම් වශයෙන් උපස්ථම්භක වේ.

උපපීඩක කර්මය ද අන්‍ය කර්මයකින් උපන් විපාකය වැළැක්වීම් වශයෙන් පෙළයි

උපඝාතක කර්මය ද කුසල් හෝ අකුසල් හෝ වේ. අනික් දුර්වල කර්මය නසා තමා විපාකයට අවකාශ කෙරේ. මෙසේ කර්මයෙන් අවකාශ කළ කල්හි එහි විපාක උපදනේ වේ.

මේ දෙළොස් වැදෑරුම් කර්මයන්ගේ කර්ම හෙදය හා විපාක හෙදය ද බුදුවරයන්ගේ කර්ම විපාක ඥානයට ම තත්වූ පරිද්දෙන් ප්‍රකට වේ. ශ්‍රාවකයන් හා ද අසාධාරණ වේ. නමුත් විදර්ශනා වඩන යෝගාවචරයා විසින් ද කර්මානන්තරය ද විපාකානන්තරය ද එක දෙශමාත්‍රයකින් වත් දත යුතු.

Free Distribution www.aathaapi.org

යෝගාවචර තෙම මෙසේ සළකා කම්මවට්ට විපාක-වට්ටයන්ගේ වශයෙන් නාම-රූපයන්ගේ ප්‍රත්‍යය බලා, දැන් පවත්නාසේ අතීතයෙහි ද කම්මවට්ට විපාකවට්ට පැවැත්තේ ය. අනාගතයෙහි ද කම්මවට්ට විපාකවට්ට වශයෙන් පවත්නේ යයි මෙසේ-

කම්ම ද-කම්මවිපාක ද,

කම්මවට්ටය ද-විපාකවට්ටය ද,

කම්මප්‍රවෘත්තිය ද-විපාකප්‍රවෘත්තිය ද,

කම්මසන්තතිය ද-විපාක සන්තතිය ද,

ක්‍රියා ද-ක්‍රියා ඵල ද,

නුවණින් දක්නා ඒ යෝගීහට පූර්වාන්තාදිය නිසා යට කියන ලද පරිදි තුන් කල් පිළිබඳ වූ සොළොස් වැදෑරුම් විචිකිච්ඡාව ප්‍රහීණ වේ. සියලුම භව, යෝනි, ගති, විඤ්ඤාණස්ථිති, සත්ත්වාවාසයන්හි හේතුඵල සම්බන්ධ වශයෙන් පවත්නේ **නාම-රූප** මාත්‍රය මැයි වැටහේ. හෙතෙම හේතුවෙන් මත්තෙහි කාරණයක් නොදක්නේ, විපාක පැවැත්මෙන් මත්තෙහි විපාක විඳින්නෙකු නොදකී. කාරණය ඇති කල්හි කාරක යයි ද, විපාක ප්‍රවෘත්තිය ඇති කල්හි ඵල විඳින්නේ යයි ද ව්‍යවහාර මාත්‍රයකින් පණ්ඩිතයන් ව්‍යවහාර කෙරෙති යි මනා නුවණින් මොනවට දකී.

එහෙයින් කියන ලදී-

"කම්මස්ස කාරකෝ නත්ථි-විපාකස්සව වෙදකෝ
සුඛධම්මා පවත්තන්ති-එවෙතං සම්මදස්සනං."

බීජයෙන් වෘක්ෂය ය, වෘක්ෂයෙන් නැවත බීජය ය යි මෙසේ වෘක්ෂ-බීජ සන්තතිය අනාදිමත් කාලික වශයෙන් පවත්නා හෙයින් පූර්වකෝටිය හෙවත් මූල නො පෙනෙන්-නාසේ කම්ම ප්‍රත්‍යයෙන් විපාකය, විපාක ප්‍රත්‍යයෙන්

Free Distribution www.aathaapi.org

නැවත කර්මය යයි කර්මවිපාක සන්තතිය අනාදිමත් කාලික හෙයින් පූර්වකෝටිය හෙවත් මූල නො පෙනේ.

මෙසේ කර්මවර්වයන්ගේ වශයෙන් නාම-රූපයන්ගේ ප්‍රත්‍යය පරිග්‍රහ කොට අතීතාදී කාලත්‍රයෙහි විචිකිච්ඡාව ප්‍රහීණ කළ ඒ යෝගාවචරයාහට සියලු අතීතානාගත පච්චුප්පන්න ධර්මයෝ චුති ප්‍රතිසන්ධි වශයෙන් ප්‍රකට වෙති. අනුපදධර්ම වශයෙන් නොවේ. ඒ යෝගීහුගේ ඒ ප්‍රඥාව නාම-රූප පරිග්‍රහ කිරීම හා නාම-රූපයන්ගේ ප්‍රත්‍යය පරිග්‍රහ කිරීම දැයි මෙසේ ක්‍රමයෙන් පරිවෙජද වශයෙන් දත් හෙයින් **ඤාත පරිඤ්ඤා** නම් වේ.

තවද, හෙතෙම මෙසේ ද දනී.

අතීත භවයෙහි කර්ම ප්‍රත්‍යයයෙන් උපන් සඤ්ඤයෝ ඒ භවයෙහිම නිරුඬ වූහ.

අතීත කර්ම ප්‍රත්‍යයෙන්, මේ වර්තමාන භවයෙහි අනික් සඤ්ඤ පහළ වූහ.

ඒ අතීත භවයෙන් මේ භවයට ආ එකද ධර්මයකුදු නැත්තේ ය.

මේ භවයෙහි ද කර්ම ප්‍රත්‍යයෙන් නිපන් සඤ්ඤයෝ මේ භවයෙහිම නිරුඬ වන්නාහ.

පුනර්භවයෙහි අනික් සඤ්ඤ පහළවන්නාහ.

මේ භවයෙන් පුනර්භවයට එකද ධර්මයෙක් නොයන්නේ ය.

එහෙයින් ධර්මයන්ගේ භවාන්තර හෙවත් භවයන් අතර සංක්‍රමණයෙක් නම් නැත්තේ ය.

ගුරු මුඛයෙන් හදාරණ ලද මන්ත්‍රාදිය අතවැසියාගේ මුඛයට නොපිවිසේ. එහෙත් ඒ නො පිවිසීමෙන් අතවැස්සාගේ මුඛයෙහි හැදෑරීම නො පවත්නේ ද නොවේ. පවත්නේම ය.

Free Distribution www.aathaapi.org

මුහුණෙහි වූ අලඞ්කාර විධානය කැටපත් තලාදියෙහි මුඛප්‍රතිබිම්බයට නො පැමිණේ. ඒ නො පැමිණීමෙන් කැටපත් ආදියෙහි අලඞ්කාර විධානය නො පෙනෙන්නේ නොවේ. පැතේමැයි.

එක් පහන් වැටියක පහන් සිළුව අනික් පහන් වැටියකට සංක්‍රමණය නොවේ. එහෙත් ඒ හේතුවෙන් ඒ පහන් වැටියෙහි පහන් සිළුව නොදැල්වෙන්නේ නොවේ. දැල්වේ මැයි.

මෙසේ අතීත භවයෙන් මේ භවයට ද, මේ භවයෙන් පුනර්භවයට ද, කිසිදු ධර්මයක් සංක්‍රමණය නොවේ. එහෙත් අතීත භවයෙහි සඞ්ඛ, ආයතන, ධාතු ප්‍රත්‍යයයෙන් මේ භවයෙහි ද, මේ භවයෙහි සඞ්ඛ, ආයතන, ධාතු ප්‍රත්‍යයයෙන් පුනර්භවයෙහි ද සඞ්ඛ, ආයතන, ධාතු නූපදින්නාහු නොවෙති. උපදින්නාහු ම ය යි දනී.

මෙසේ චුති ප්‍රතිසන්ධි වශයෙන් දක්නා ලද සියලු ධර්ම ඇති ඕහට හැම ආකාරයෙන් ම නාම-රූපයන්ගේ ප්‍රත්‍යය පරිග්‍රහ ඤාණය සථිර බවට පැමිණ සොළොස් වැදෑරුම් විචිකිච්ඡා ද ප්‍රහීණ වේ.

තවද බුද්ධ, ධම්ම, සඞ්ඝ, සික්ඛා, පුබ්බන්ත, අපරන්ත, පුබ්බන්තාපරන්ත, පච්චයසමුප්පාද ධම්ම යන අටතැන්හි සැකය ද, දෙසැට මිථ්‍යාදෘෂ්ටිහු ද විෂ්කම්භණය වෙති.

මෙසේ නොයෙක් අයුරින් නාම-රූපයනට ප්‍රත්‍යය පරිග්‍රහයෙන් තුන් කල්හි විචිකිච්ඡාව ඉක්ම සිටි ඤාණය කඞ්ඛාවිතරණ විසුද්ධි නම්. එයට ම සථාභූත ඤාණය යයි ද සම්‍යක් දර්ශන යයි ද කියනු ලැබේ.

තවද නො පිරිහුණු කඞ්ඛාවිතරණ විසුද්ධිය ඇති, විදර්ශනා වඩන යෝගාවචර තෙම ලෞකික සීල, සමාධි, ප්‍රඥා සම්පත්තියෙන් යුක්ත හෙයින් මත්තෙහි මාර්ගඵලාධිගමය නො කෙළේ ද, සුගතිපරායණ ම වෙයි.

Free Distribution www.aathaapi.org

එහෙයින් **නියත ගතික** යයි කියන ලදී. එහෙයින් ම **චුල්ලසෝතාපන්න** නමුදු වේ. සෝතාපන්න පුද්ගලයාද අපාය, දුගති, විනිපාත ක්ෂය කළ හෙයිනි.

කඞ්ඛාවිතරණ විසුඩිය ලැබීමෙන් හෙතෙම **ලබ්ධ-ප්‍රතිඡ්ඨා** වේ. හේතු ප්‍රත්‍යය සහිත නාම-රූප දැකීමෙන්, මඩන ලද දිට්ඨිකණ්ටක ඇත්තේ, **අහේතුක-විසම හේතු** වාදයන් මැඩපියන ලද්දේ, තමතමා ප්‍රත්‍යයෙන් ම ධර්ම ප්‍රවෘත්තිය දැන, ශාසනයෙහි පිහිටුවන ලද ශ්‍රද්ධා ඇති හෙයින් ද **ලබ්ධ ප්‍රතිඡ්ඨා** නම් වේ.

නාම-රූප වවත්ථානයෙන්, දුක්ඛසත්‍යය ය ද **ධම්මට්ඨිති ඤාණයෙන් සමුදය සත්‍යය** ද, එයම මෑත භාගයෙහි අනිත්‍යාදී වශයෙන් මෙනෙහි කිරීමෙන් ක්‍රමයෙන් **මාර්ග සත්‍යය** ය ද විශිෂ්ට ඤාණයෙන් දැන, නාම-රූප ප්‍රවෘත්තියෙහි දුක්ඛ භාවය දැන, අප්‍රවෘත්තිය වූ **නිරෝධයෙහි** හෙවත් **නිබ්බාණයෙහි** ඒකාන්ත නැමුණු අදහස් ඇති බැවින් **ලෞකික ඤානයෙන් ම චතුරාර්ය සත්‍යයන්** අධිගත හෙයින් අපායොත්පත්තියට අභව්‍යවූයේ සෝතාපත්ති භූමියට භව්‍ය උත්පත්ති ඇත්තේ වන්නේ යයි ද **නියතගතික** යයි ද **චුල්ලසෝතාපන්න** යයි ද එහෙයින්ම කියන ලදී.

5. මග්ගාමග්ග ඤාණ දස්සන විසුඩිය

මේ මාර්ගය ය, මේ මාර්ගය නොවේ යයි මෙසේ මාර්ගය ද අමාර්ගය ද දැන සිටි ඤාණය **මග්ගාමග්ග ඤාණ දස්සන විසුඩි** නම් වේ. මෙහි ඕභාසාදී දස උපක්ලේශයන් ගෙන් මිදුණු මේ විදර්ශනා ප්‍රඥව ආර්ය්‍ය මාර්ගයට පූර්වභාග වූ **මාර්ග** යයි ද මේ ඕභාසාදී උපක්ලේශ ආර්ය්‍ය මාර්ගය යයි ගැනීම **අමාර්ග** යයි ද දත යුතු.

"යස්මා තීරණ පරිඤ්ඤාය වත්තමානාය මග්ගාමග්ග ඤාණං උප්පජ්ජති. තීරණ පරිඤ්ඤා ච ඤාත පරිඤ්ඤා

Free Distribution www.aathaapi.org

ණනන්තරා, තස්මාපි තං මහග්ගතමග්ග ඤාණ දස්සන විසුද්ධිං සම්පාදෙතු කාමෙන කලාපසම්මසනෙ තාව යොගො කාතබ්බා," යනාදී වශයෙන් **තීරණපරිඤ්ඤාව** ඇති කල්හි **මහග්ගතමග්ග ඤාණය** උපදී. **තීරණ** පරිඤ්ඤාව ද ඤාතපරිඤ්ඤාවට අනතුරුව වේ. එ හෙයින් ඒ මහග්ගතමග්ග ඤාණදස්සන විසුද්ධිය සම්පාදනය කරණු කැමැති යෝගියා විසින් **කලාප සම්මසනයෙහි** පිළිවෙලින් යොග වැඩිය යුතු යයි වදරණ ලදී.

ලෞකික පරිඤ්ඤාවෝ තිදෙනෙකි, එනම් **ඤාත පරිඤ්ඤා, තීරණ පරිඤ්ඤා, පහාණ පරිඤ්ඤා** ය

1. ඤාත පරිඤ්ඤා – රූපය රූපනය හෙවත් බිඳීම **ලක්ෂණ** කොට ඇත්තේ ය. **වෙදනාව** අරමුණු රස විඳීම **ලක්ෂණය** කොට ඇත්තේ ය යනාදී වශයෙන් ඒ ඒ **ඛන්ධ, ආයතන, ධාතු** ආදීන් ඒ ඒවාට අයත් සවභාව හෙවත් ලක්ෂණයන් පිළිබඳව සැලකීම් වශයෙන් පැවැති ප්‍රඥාව **ඤාත පරිඤ්ඤා** නම් වේ. **නාම – රූප පරිග්‍රහය දක්වා පැවැති ප්‍රඥාව ඤාත පරිඤ්ඤාවට භූමි** වේ.

2. තීරණ පරිඤ්ඤා – රූපය අනිත්‍යය, දුක්ඛය, අනාත්මය යන වශයෙන් ඒ රූපාදී ධර්මයන්ගේ ම **අනිත්‍යය, දුක්ඛය, අනාත්මය** යන සාමාන්‍ය හෙවත් සියල්ලට සාධාරණ ලක්ෂණයට නගා පැවැති සවභාවය වූ ලක්ෂණත්‍රය අරමුණු කොට ඇති විදර්ශනා ප්‍රඥාව, **තීරණ පරිඤ්ඤා** නම් වේ. **චක්ඛු දශකාදී කලාප සම්මර්ශනයෙහි පටන් උදයව්‍යානු දර්ශනය තෙක් තීරණ පරිඤ්ඤාවට භූමි** වේ.

3. ප්‍රහාණ පරිඤ්ඤා – ඒ ත්‍රෛභූමික ධර්මයන් කෙරෙහි ම නිත්‍ය සංඥාදිය දුරු කිරීම් වශයෙන් පැවති ලක්ෂණය නො හැරම සකාර්යයන් අරමුණු කරන **ලක්ෂණාලම්බනික විදර්ශනා ප්‍රඥාව ප්‍රහාණ පරිඤ්ඤා** නම් වේ. **භඞ්ගානුදර්ශනයේ පටන් උදයව්‍යානු දර්ශනය තෙක් ප්‍රහාණ පරිඤ්ඤාවට භූමි** වේ.

Free Distribution www.aathaapi.org

ඒ හඞ්ගානු පස්සනාවේ පටන් **අනිත්‍යාදී** වශයෙන් සංස්කාරයන් සම්මර්ශනය කරන්නේ නිත්‍යය, ශාස්වතය යයි පැවැති **මිථ්‍යා සංඥාව** දුරු කෙරේ.

දුක්ඛ වශයෙන් සම්මර්ශනය කරන්නේ **සුඛ සංඥාව** දුරු කෙරේ.

අනාත්ම වශයෙන් සම්මර්ශනය කරන්නේ **ආත්ම සංඥාව** දුරු කෙරේ.

එසේ අනිත්‍යාදී වශයෙන් සම්මර්ශනය කිරීමෙන් සංස්කාර යන් කෙරෙහි කලකිරුණේ **නන්දි** යයි කියන ලද **සප්‍රීතික තෘෂ්ණාව** දුරු කෙරේ.

සංස්කාරයන් කෙරෙහි නො ඇලීම් වශයෙන් සම්මර්ශනය කරන්නේ **රාගය** දුරු කෙරේ.

නිරෝධානුපස්සනාවෙන් බලන්නේ සංස්කාරයන්ගේ **සමුදය** නම් වූ **තෘෂ්ණාව** දුරු කෙරේ.

පටිනිස්සග්ගානුපස්සනාවෙන් බලන්නේ **ග්‍රාහය** දුරු කෙරේ.

මෙසේ මේ ත්‍රිවිධ පරිඥාවන්ගේ වශයෙන් සංස්කාරයන් පිරිසිඳීම ද, ප්‍රත්‍යය පරිග්‍රහය ද සිඳ කරන හෙයින් යෝගාවචරයාහට **ඥාත පරිඥාවම** අධිගත වේ. **තීරණ** පරිඥා හා **ප්‍රහාණ** පරිඥා ද අවබෝධ කළ යුතු වේ.

සකලාප සම්මර්ශනය – අතීත, අනාගත, පච්චුප්පන්න ධර්මයන් එකට සංග්‍රහ කොට අනිත්‍යාදී වශයෙන් විනිශ්චය කිරීමේ ප්‍රඥාව අනිත්‍යාදී වශයෙන් සම්මර්ශනය හෙවත් **තීරණය කිරීමේ ඤාණය** නම් වේ.

අතීත, අනාගත, පච්චුප්පන්න වූ හෝ **අධ්‍යාත්ම** වූ හෝ, **බාහිර** වූ හෝ, **ඕලාරික** වූ හෝ, **සුඛුම** වූ හෝ, **හීන** වූ හෝ, **ප්‍රණීත** වූ හෝ, **දුර** වූ හෝ, **සන්තිකෙ** වූ හෝ

Free Distribution www.aathaapi.org

යම් කිසි **රූපයක්** වේ නම් ඒ එකොළොස් වැදෑරුම් සියලු රූපය **අනිත්‍ය වශයෙන්** ව්‍යවස්ථා කෙරේ. එය එක් සම්මර්ශනයකි.

එම රූප ධර්මයන් ම **දුක්ඛ වශයෙන්** ව්‍යවස්ථා කිරීම එක් සම්මර්ශනයෙකි.

එම රූප ධර්මයන් ම **අනාත්ම වශයෙන්** ව්‍යවස්ථා කිරීම එක් සම්මර්ශනයෙකි.

එසේම **වේදනාව අනිත්‍ය වශයෙන් ද, දුක්ඛ වශයෙන් ද, අනාත්ම වශයෙන් ද,** ව්‍යවස්ථා කෙරේ.

එසේම **සංඥා, සංඛාර, විඤ්ඤාණයන් ද, අනිත්‍ය වශයෙන් ද, දුක්ඛ වශයෙන් ද, අනාත්ම වශයෙන් ද,** සම්මර්ශනය කෙරේ.

මෙසේ **පඤ්චස්කන්ධය, තිලක්ඛණ වශයෙන් සම්මර්ශනය කොට ඉක්බිති චක්ඛුද්වාරාදී ෂඩ්ද්වාරය, රූපාදී ෂඩාලම්බනය චක්ඛුවිඤ්ඤාණාදී ෂඩ් විඤ්ඤාණය, චක්ඛුසම්ඵස්සාදී ෂඩ් ස්පර්ශය ද, චක්ඛුසම්ඵස්සජා වේදනාදී ෂඩ් වේදනා ද, රූප සංඥාදී ෂඩ් සංඥාවෝ ද, රූප සංචේතනාදී ෂඩ් චේතනාවෝ ද, රූපතණ්හාදී ෂඩ් තණ්හාවෝ ද, රූප විතර්කාදී ෂඩ් විතර්කයෝ ද, රූප විචාරාදී ෂඩ් විචාරයෝ ද, එසේම ෂඩ් ධාතුය, දස කසිණය, දෙතිස් කොටස් ය, දොළොස් ආයතනය, අටළොස් ධාතුය, දෙවිසි ඉන්ද්‍රිය ය, නව භවය, සතර ධ්‍යානය, සතර අප්‍රමාණයෝය, සතර සමාපත්තිහුය, දොළොස් පටිච්චසමුප්පාදඞ්ගයෝ ය** යනාදී ධර්මයන් අතීතානාගත පච්චුප්පන්නාදී වශයෙන් ගෙන **අනිත්‍ය වශයෙන්** සම්මර්ශනය කෙරේ. ඒ ධර්මයන් **දුක්ඛ වශයෙන් ද, අනාත්ම වශයෙන් ද** සම්මර්ශනය කෙරේ.

තවද අතීත, අනාගත, පච්චුප්පන්න වූ **රූපය ක්ෂය වන අර්ථයෙන් අනිත්‍යය, භය වන අර්ථයෙන් දුක්ඛය ය,**

Free Distribution www.aathaapi.org

අසාර අර්ථයෙන් අනාත්මය යයි සංක්ෂේප කොට ව්‍යවස්ථා කෙරේ. එසේම වෙදනාදී ධර්මයන් ද චාරාරම්මණ විඤ්ඤාණාදී වූ පටිච්චසමුප්පාදාඞ්ගයන් අවසන් කොට ඇති සියලුම ධර්මයන් ද **ක්ෂය වන අර්ථයෙන් අනිත්‍යය,** භයට කාරණය වන අර්ථයෙන් **දුක්ඛය, අසාරාර්ථයෙන් අනාත්මය** යි සංක්ෂේප කොට ව්‍යවස්ථා කෙරේ.

එ පරිද්දෙන් ම අතීතානාගත පච්චුප්පන්නාදි ප්‍රභෙද ගත එකී රූපාදී සියළුම ධර්ම **අනිත්‍යය, ප්‍රත්‍යයන් විසින් සංස්කරණ ලද්දහු** ය. **ප්‍රත්‍යයයෙන් හටගත්තාහු** ය. **ක්ෂය ස්වභාවය** ඇත්තාහු ය. **විරාග ස්වභාව** ඇත්තාහු ය. **නිරෝධ ස්වභාවය** ඇත්තාහුය යනාදී වශයෙන් සංක්ෂේප යෙන් සම්මර්ශනය කෙරේ.

ජාති ප්‍රත්‍යයෙන් ජරා-මරණ වේ. **ජාතිය** නැති කල්හි **ජරා-මරණ** නොවේ යයි සංක්ෂේප කොට සම්මර්ශනය කෙරේ. **භව ප්‍රත්‍යයෙන් ජාතිය** වේ. **කර්ම භවය** නැති කල්හි **ජාතිය** නොවේ. **උපාදාන ප්‍රත්‍යයෙන් භවය** වේ. **උපාදානය** නැති කල්හි භවය නොවේ. **තණ්හා ප්‍රත්‍යයෙන් උපාදානය** වේ. **තණ්හාව** නැති කල්හි **උපාදානය** නොවේ. **වෙදනා ප්‍රත්‍යයෙන් තෘෂ්ණාව** වේ. වෙදනාව නැති කල්හි **තෘෂ්ණාව** නොවේ. **ඵස්ස ප්‍රත්‍යයෙන් වෙදනාව** වේ. **ඵස්සය** නැති කල්හි **වෙදනාව** නොවේ. **ආයතන ප්‍රත්‍යයෙන් ඵස්සය** වේ. **ආයතන** නැති කල්හි **ඵස්සය** නොවේ. **නාම-රූප ප්‍රත්‍යයෙන් ආයතන** වේ. **නාම-රූප** නැති කල්හි **ආයතන** නොවේ. **විඤ්ඤාණ ප්‍රත්‍යයෙන් නාම-රූප** වේ. **විඤ්ඤාණය** නැති කල්හි **නාම-රූප** නොවේ. **සංස්කාර ප්‍රත්‍යයෙන් විඤ්ඤාණය** වේ. **සංස්කාර** නැති කල්හි **විඤ්ඤාණය** නොවේ. **අවිද්‍යා ප්‍රත්‍යයෙන් සංස්කාර** වේ. **අවිද්‍යාව** නැති කල්හි **සංස්කාරයෝ** නොවෙත්. මෙසේ ද සංක්ෂේප කොට සම්මර්ශනය කෙරේ.

අනාගත කාලයෙහි ද **අවිද්‍යා ප්‍රත්‍යයෙන් සංස්කාර** වේ. **අවිද්‍යාව** නැති කල්හි **සංස්කාර** නොවේ. මේ ආදි ක්‍රමයෙන් සංක්ෂේප කොට ව්‍යවස්ථා කෙරේ.

Free Distribution www.aathaapi.org

මෙසේ අතීත, අනාගත, පච්චුප්පන්න ධර්මයන්ගේ දැනීම සංක්ෂේප කොට ව්‍යවස්ථා කිරීම **සම්මර්ශනයෙහි ඥානය** නම් වේ.

යට දක්වන ලද ධර්මයන් අතුරෙන් **ෂට් ධාතුහු** නම්, **පඨවී, ආපෝ, තෙජෝ, වායෝ, ආකාශ, විඤ්ඤාණ** යන ධාතු සය ය.

ත්‍රි ධාතුහු නම්, **කාම ධාතු, රූප ධාතු, අරූප ධාතු** ය.

නව භවය නම්:- කාම භවය, රූප භවය, අරූප භවය, සඤ්ඤී භවය, අසඤ්ඤී භවය, නෙවසඤ්ඤීනාසඤ්ඤී භවය, එකවොකාර භවය, චතුවොකාර භවය, පඤ්චවොකාර භව ය.

මෙතෙක් සම්මර්ශනය කළ යුතු ධර්ම, මේ පිළිවෙළින් දේශනා කර වදාළේ ආදිකාර්මිකයාගේ විදර්ශනා මනසිකාර පහසුව සඳහාය.

පළමු කොට **පඤ්චස්කන්ධය** අනිත්‍යාදි වශයෙන් ගෙන සම්මර්ශනය කොට **ඉක්බිති** ඒ පඤ්චස්කන්ධයන්ම ආරම්භණයන් හා ආරයන්නි පැවැති ධර්ම වශයෙන් විභාගය ලබන හෙයින් එයට අනතුරුව **මාරාදි** වශයෙන් **ෂට්කයක්** දක්වන ලදී. ත්‍රිවිධ **ලක්ෂණයන්** අතුරෙන් අනාත්ම ලක්ෂණය දුක්ඛ විභාගය කරන හෙයින් ඒ විභාගය පිණිස **ෂට් ධාතුහු** දක්වන ලදී. **ඉක්බිති** ශාසනයෙන් පිටත් තීර්ථකයන්ගේ ආත්මාභිනිවේශය ධ්‍යානයන් නිසා වන හෙයින් එයට අනතුරුව **දස කසිණය** දක්වන ලදී. අනතුරුව දුක්ඛානුපස්සනාවට පරිවාර වශයෙන් පිළිකූල් ආකාර වශයෙන් **දෙතිස් කොටස්හු** දක්වන ලදී. පළමුවෙන් සඤ්ඤා වශයෙන් සංක්ෂේපයෙන් ගත් ධර්ම සංක්ෂේප-විස්තර නොවුවද ක්‍රමයෙන් මෙනෙහි කළ යුතු බව දක්වනු පිණිස **දෙළොස් ආයතන** ද, **අටළොස් ධාතු** ද ගන්නා ලදහ. මේ **ධාතු ආයතන** යන ධර්මයන් ශූන්‍ය බව ය, නිරුත්සාහ බව ය, ජීවී රහිත බව ය, යන

Free Distribution www.aathaapi.org

මොවුන් ඇති කල්හි ධර්‍ම ස්වභාවයෙන් අධිපති වශයෙන් පැවැත්ම දැක්වීමෙන් **අනාත්ම ලක්ෂණය** විභාගවනු පිණිස **දෙවිසි ඉන්ද්‍රියයන්** දක්වන ලදී. මෙසේ නොයෙක් භෙද හින්න ධර්‍ම, භූමිත්‍රයට ඇතුළත් බැවින් ත්‍රිවිධ වේ යයි දක්වනු පිණිස **ධාතුත්‍රය** දක්වන ලදී. මෙසේ නිමිති දක්වා පැවැත්ම දක්වනු පිණිස **කාමාදී නව භවය** දක්වන ලදී. මෙකීතාක් අභිඥෙය්‍ය විෂයෙහි පැවැති මනසිකාර කෞශල්‍යයන් යුක්තවූවහු විසින් සියුම් වූ මහද්ගත විෂයෙහි මනසිකාර පැවැත් විය යුතු බැවි දක්වනු පිණිස **ධ්‍යාන, අප්‍රමාණ්‍ය, ආරූප්‍යයෝ** දක්වන ලදහ. මෙකීතාක් ධර්‍ම **ප්‍රත්‍යය, ප්‍රත්‍යසමුත්පන්න** විභාගයෙන් බෙදා මෙනෙහි කටයුතු බැවි දක්වනු පිණිස **ද්වාදශාංග පටිච්චසමුප්පාදඛණයෝ** දක්වන ලදහ.

සමථභාවනයට එළඹෙන ධර්‍මයන් අතුරෙන් යෝගීහට යම් යම් ධර්‍මයක් ප්‍රකට වේ නම්, සුවසේ පරිග්‍රහ කටහැකි වේ නම්, ඒ ධර්‍මයන් විෂයෙහි ඒ යෝගියා විසින් සමථභාවනය ආරම්භ කටයුතු. පසුව නොවැටහෙන ධර්‍ම ද උපායෙන් වටහා ගෙන නිරවශේෂයෙන් සමථභාවනය කටයුතු.

රූප සමථභාවනය කරන්නහු විසින් යම් රූපයෙක් අතීත වේද, ඉපිද නිරුඬ වී ද, ඒ රූපය අතීතයෙහිම ක්ෂය වූයේය. මේ භවයට නොපැමිණියේ ය. එ හෙයින් **අනිත්‍යය**. මතු අනාගත භවයෙහි යම් රූපයෙක් උපදීද, එයද එහිම ක්ෂයට පැමිණේ. එයින් තුන්වන භවයට නො පැමිණේ. එ හෙයින් ක්ෂය වන අර්‍ථයෙන් **අනිත්‍යය**. ප්‍රත්‍යුත්පන්න වූ යම් රූපයෙක් වේ නම් එයද මේ භවයෙහිම ක්ෂයවේ. මෙයින් දෙවන භවයට නො පැමිණේ. එ හෙයින් **අනිත්‍යය**. සසසන්තානගත අධ්‍යාත්ම රූපයෙක් වේද, එය ද අධ්‍යාත්මයෙහිම ක්ෂය වේ. බහිර්ධා රූපබවට නො පැමිණේ. එ හෙයින් **අනිත්‍යය**. යම් බාහිර රූපයෙක් වේ නම් එය ද බැහැර දීම ක්ෂය වේ. අධ්‍යාත්ම රූප බවට නො පැමිණේ. එ හෙයින් **අනිත්‍යය**. මෙසේම ඕදාරික

Free Distribution www.aathaapi.org

රූප ද, සියුම් රූප ද, හීන රූප ද, ප්‍රණීත රූප ද, දුරවූ රූප ද, සමීපවූ රූප ද යන සියලුම රූපයන් එහිම **ක්ෂය** වේ. එ බැවින් **ක්ෂයාර්ථයෙන් අනිත්‍යය.** මෙසේ මේ අතීතාදී එකොළොස් අවකාශසථ රූපය ම **ක්ෂය වන අර්ථයෙන් අනිත්‍යය** යයි සම්මර්ශනය කටයුතු.

එසේම් ඒ සියලු රූපය ම **භයාර්ථයෙන් දුක්** වේ යයි සම්මර්ශනය කෙරේ. අප්‍රහීණ කෙලෙස් ඇත්තහුට "මම විනාශවෙමි මා සතු දෙය විනාශ වේය" යි සිතන විට භය උපදී.

යමක් **දුක්** වේ නම් එය **අසාර අර්ථයෙන් අනාත්ම** වේ. ආත්ම යයි ද, තමහට වසඟ වූවෙක් ඇතැයි ද, කාරක-යෙක් ඇතැයි ද, විඳින්නෙක් ඇතැයි ද තමහට වසඟ වන සුළු යයිද මෙසේ සලකන ලද ආත්ම සාරයක් ඇතැයි කල්පනා කරනු ලැබේ. එය ද, එකාන්තයෙන් ම අනිත්‍යය, දුකඛය ය, එ හෙයින් ම එයට තමා පිළිබඳ වූ ද අනිත්‍ය භාවය හෝ උත්පාද ව්‍යය දෙක්හි පෙළීම හෝ වැළකීමට හෝ නො හැකි වේ. එ හෙයින් ඔහුගේ කාරකාදී භාවයෙක් නම් නැත්තේම ය.

තව ද, යෝගාවචර තෙම පඤ්චසකඛය අනිත්‍යාදි වශයෙන් **සතළිස් ආකාරයකින්** සම්මර්ශනය කෙරේ:-

1. **අනිත්‍ය වශයෙන්** - යෝගාවචර තෙම එකී එකී සකඛය අනිත්‍ය බව අන්ත කොට ඇති හෙයින්, පුළු අපර කෝටි ඇති හෙයින් ද **අනිත්‍ය වශයෙන්** සම්මර්ශනය කෙරේ.

2. **දුකඛ වශයෙන්** - උත්පාද - ව්‍යය දෙකින් ක්ෂණයක් ක්ෂණයක් පාසා පෙළෙන බැවින් ත්‍රිවිධ දුකඛයට හා සංසාර දුකඛයට වසතු හෙයින් **දුකඛ වශයෙන්** සම්මර්ශනය කෙරේ.

3. **රොග වශයෙන්** - සුදුසු ප්‍රත්‍යයෙන් යැපිය යුතු බැවින් ද සියලු රෝගයනට මූල බැවින් ද **රොග වශයෙන්** සම්මර්ශනය කෙරේ.

Free Distribution www.aathaapi.org

4. **ගණඩ වශයෙන්** – ත්‍රිවිධ දුකඛතා සඞඛ්‍යාත රුජාවෙන් යුකත හෙයින් ද, කෙලෙස් නමැති අසුචි වහනය වන හෙයින් ද, උතපාදය, ජරාය, භඞගය යන මෙයින් ද, ඉදිමීම ය, පැසවීම ය, බිඳීම ය යන මෙයින් ද යුකත හෙයින් **ගඩක් වශයෙන්** සමමශීනය කෙරේ.

5. **සල්ල වශයෙන්** – පීඩා උපදවන හෙයින් ද, ඇතුලත විදින හෙයින් ද, ආශ්‍රී මාගීයෙන් මුත් අන් මගෙකින් බැහැර කළ නොහැකි හෙයින් ද **ශූල වශයෙන්** සමමශීනය කෙරේ.

6. **අඝ වශයෙන්** – හැරහිය යුතු හෙයින් ද, අවැඩ ඵලවන හෙයින් ද, අඝ වසතුවන හෙයින් ද, පාප හෙවත් **අඝ වශයෙන්** සම්මශීනය කෙරේ.

7. **ආබාධ වශයෙන්** – අනුන් වසඟ බැව් කරන හෙයින් ද, ආබාධයට පිහිට හෙයින් ද, **ආබාධ වශයෙන්** සමමශීනය කෙරේ.

8. **පර වශයෙන්** – වශයෙහි නො පවත්නා හෙයින් ද, නො දිරව, නොමියවයි මෙසේ කළ විධානයෙහි නොපිහිටන හෙයින් ද, **පර වශයෙන්** සමමශීනය කෙරේ.

9. **පලෝක වශයෙන්** – ව්‍යාධි, ජරා, මරණයන්ගෙන් බිදෙන හෙයින් **පලෝක වශයෙන්** ද සමමශීනය කෙරේ.

10. **ඊති වශයෙන්** – නොයෙක් ව්‍යසන පමුණුවන හෙයින් **ඊති වශයෙන්** සමමශීනය කෙරේ.

11. **උපදව වශයෙන්** – නො දන්නා ලද්දු වූ ම මහත් අනර්ථ පමුණුවන හෙයින් ද, සියලු උපද්‍රවයනට වසතු හෙයින් ද **උපදව වශයෙන්** සමමශීනය කෙරේ.

12. **භය වශයෙන්** – සියලු භයට ආකර හෙයින් ද, දුක් සංසිදුවීම වූ නිවනට ප්‍රතිපක්ෂ හෙයින් ද **භය වශයෙන්** සමමශීනය කෙරේ.

Free Distribution www.aathaapi.org

13. **උපසඟ්ගහ වශයෙන්** – නොයෙක් අනර්ථ ලුහුබඳනා ලද හෙයින් ද, දෙෂයන් විසින් අරමුණු වශයෙන් සැරිය යුතු හෙයින් ද, රාග – දෙෂාදීන් අනෙක දෙෂයන් ඇලී නිබෙන හෙයින් රාගාදීන් හා ඇලීම් අර්ථයෙන් ද, ඉවසනු නොහැකි හෙයින් ද, **උපසඟ්ගහ වශයෙන්** ද සම්මර්ශනය කෙරේ.

14. **චල වශයෙන්** – ව්‍යාධි, ජරා, මරණයන්ගෙන් ද, ලාභාදී අෂ්ටලෝක ධර්මයෙන් ද චලනය වන හෙයින් **චල වශයෙන්** ද සම්මර්ශනය කෙරේ.

15. **පභඞ්ගු වශයෙන්** – උපක්‍රමයෙන් ද, සවභාවයෙන් ද භඞ්ගයට පැමිණෙන සුළු හෙයින් ද **පභඞ්ගු වශයෙන්** සම්මර්ශනය කෙරේ.

16. **ධ්‍රුව වශයෙන්** – සියලු අවස්ථාවෙහි (වෘක්ෂ ඵලයන් මෙන්) හෙනසුළු බැවින් ද, සථිර බවක් නැති හෙයින් ද **ධ්‍රුව වශයෙන්** සම්මර්ශනය කෙරේ.

17. **අතාණ වශයෙන්** – ජරා – මරණාදි දුකින් හා අපායාදී දුකින් ආරක්ෂා කළ නොහැකි බැවින් ද, ක්ෙෂම බව නොලැබිය හැකි හෙයින් ද **අතාණ වශයෙන්** සම්මර්ශනය කෙරේ.

18. **අලෙන වශයෙන්**-ආරක්ෂා සථාන සොයන්නවුන්ට දුකඛාදීන් ආරක්ෂා වීමට සථාන නො වන හෙයින් ද ඇලුනවුනට ද ආරක්ෂා සථාන නො වන හෙයින් ද **අලෙන වශයෙන්** සම්මර්ශනය කෙරේ.

19. **අසරණ වශයෙන්** – පැමිණි ජාත්‍යාදී භය නැසීමෙන් නිශ්ශ්‍රිතයනට පිහිට වීමට අසමර්ථ හෙයින් **අසරණ වශයෙන්** ද සම්මර්ශනය කෙරේ.

20. **රිත්ත වශයෙන්** – අඥාන ලෝකයා විසින් ඇතැයි සලකන ලද ධ්‍රුව, සුඛ, ආත්ම භාවයෙන් ශූන්‍ය හෙයින් **රිත්ත වශයෙන්** සම්මර්ශනය කෙරේ.

Free Distribution www.aathaapi.org

21. **තුච්ඡ වශයෙන්** – රිත්ත හෙයින් ම අල්ප බැවින් ද ලාමක බැවින් ද, **තුච්ඡ වශයෙන්** ද සම්මර්ශනය කෙරේ.

22. **සුඤ්ඤ වශයෙන්** – සවාමිය, නිවාසිය, කාරකය, වේදකය, අධිට්ඨායිකය, යන ආත්ම භාවයෙන් හිස් බැවින් **සුඤ්ඤ වශයෙන්** සම්මර්ශනය කෙරේ.

23. **අනත්ත වශයෙන්** – තමා ද, සවාමිකාදි සවභාව යෙන් වියුක්ත හෙයින් **අනාත්ම වශයෙන්** සම්මර්ශනය කෙරේ.

24. **ආදීනව වශයෙන්** – භවයෙහි පැවැත්ම දුක් හෙයින් ද, දුක්ඛය ආදීනව හෙයින් ද, නොහොත් නිතර බැහැ බැවින් පවත්නා හෙයින්ද **ආදීනව වශයෙන්** සම්මර්ශනය කෙරේ.

25. **විපරිණාම ධම්ම වශයෙන්** – ජරා – මරණ දෙකින් පෙළෙන හෙයින් **විපරිණාම ධම්ම වශයෙන්** සම්මර්ශනය කෙරේ.

26. **අසාර වශයෙන්** – දුර්බල හෙයින් ද, ඵලයක් මෙන් පහසුවෙන් බිඳිය හැකි හෙයින් ද, **අසාර වශයෙන්** ද සම්මර්ශනය කෙරේ.

27. **අස මූලක වශයෙන්** – පවට මුල් වන හෙයින් **අසමූලක වශයෙන්** සම්මර්ශනය කෙරේ.

28. **වධක වශයෙන්** – මිත්‍රයකු වැනි සතුරකු මෙන් විශ්වාසයෙහි තබා සිටින්නවුන් නසන හෙයින් **වධක වශයෙන්** ද සම්මර්ශනය කෙරේ.

29. **විභව වශයෙන්** – නිත්‍ය, සුභ, සුඛ, ආත්ම සඞ්ඛ්‍යාත වැඩීම් නැති හෙයින් **විභව වශයෙන්** සම්මර්ශනය කෙරේ.

30. **සාසව වශයෙන්** – ආශ්‍රවනයට හේතු බැවින් **සාසව වශයෙන්** සම්මර්ශනය කෙරේ.

Free Distribution www.aathaapi.org

31. **සඞ්ඛත වශයෙන්** - ප්‍රත්‍යයෙන් නිපදවන ලද හෙයින් **සඞ්ඛත වශයෙන්** ද සම්මශීනය කෙරේ

32. **මාරාමිස වශයෙන්** - මෘත්‍යුමාර කුලශ මාරයනට ගොදුරු වන හෙයින් **මාරාමිස වශයෙන්** ද සම්මශීනය කෙරේ.

33. **ජාති ධම්ම වශයෙන්** - ජාතිය සවභාව කොට ඇති හෙයින් **ජාති ධම්ම වශයෙන්** සම්මශීනය කෙරේ.

34. **ජරා ධම්ම වශයෙන්** - ජරාව සවභාව කොට ඇති හෙයින් **ජරා ධම්ම වශයෙන්** සම්මශීනය කෙරේ.

35. **ව්‍යාධි ධම්ම වශයෙන්** - ව්‍යාධිය සවභාව කොට ඇති හෙයින් **ව්‍යාධි ධම්ම වශයෙන්** සම්මශීනය කෙරේ.

36. **මරණ ධම්ම වශයෙන්** - මරණය සවභාව කොට ඇති හෙයින් **මරණ ධම්ම වශයෙන්** සම්මශීනය කෙරේ.

37. **සොක ධම්ම වශයෙන්** - සොකය සවභාව කොට ඇති හෙයින් **සොක ධම්ම වශයෙන්** සම්මශීනය කෙරේ.

38. **පරිදෙව ධම්ම වශයෙන්** - පරිදෙවය සවභාව කොට ඇති හෙයින් **පරිදෙව ධම්ම වශයෙන්** සම්මශීනය කෙරේ.

39. **උපායාස ධම්ම වශයෙන්** - උපායාසය සවභාව කොට ඇති හෙයින් **උපායාස ධම්ම වශයෙන්** සම්මශීනය කෙරේ.

40. **සංකිලෙස ධම්ම වශයෙන්** - තෘෂ්ණා, දෘෂ්ටි දුශ්චරිත සංකෙලශයනට විෂය වන හෙයින් **සංකිලෙස ධම්ම වශයෙන්** ද සම්මශීනය කෙරේ.

මෙකී සතළිස් විදශීනාවෝ අනිත්‍යාදී අනුපස්සනා තුනෙහි අන්තගීත වෙත්. ඒ මෙසේ යි.

Free Distribution www.aathaapi.org

අනිත්‍ය, පලෝක, චල, පභඟුභ, අදඨුව, විපරිණාම ධම්ම, අසාරක, විභව, සඞ්ඛත, මරණ ධම්ම වශයෙන් එකි එකි සකකඤ්ඣයෙහි දසය දසය බැගින් පඤ්චසකඤ්ඣයෙහි පනස් **අනිත්‍යානුපස්සනාවෝ** වෙති.

පර, රිකත, තුච්ඡ, සුඤ්ඤ, අනත්ත වශයෙන් එකි එකි සකඤ්ඣයෙහි පසක් පසක් බැගින් **අනත්තානුපස්සනා** පස්විස්සෙක් වෙයි.

සෙසු පස්විස්සෙහි (25) එකී එකී සකඤ්ඣයෙහි පස්විස්සක් බැගින් පඤ්චසකඤ්ඣයෙහි **දුක්ඛානුපස්සනාවෝ** එක්සිය පස්විස්සෙක් (125) වෙයි.

මෙසේ අනිත්‍යාදී තුන් අනුපස්සනාවන්හි ඇතුළත් වූ දෙසියයක් (200) හෙද ඇති සම්මශීනයෙන් පඤ්චසකඤ්ඣය සම්මශීනය කරන්නා වූ යෝගීහට **නය විදශීනා** සඞ්ඛ්‍යාත **අනිත්‍ය, දුක්ඛ, අනාත්ම** යන ත්‍රිලක්ඛණ සම්මශීනය ස්ථිර වේ.

ඒ යෝගාවචරයාහට මෙසේ සම්මශීනය කොට, විදශීනාව සිඛ නොවී නම් මතු දැක්වෙන නවාකාරයෙන් ශ්‍රඛාදී ඉන්ද්‍රියයන් තියුණු කටයුතු.

ඒ **නව ආකාරය** නම්:-

1. උපන් උපන් සංස්කාරයන්ගේ ක්ෂයම දකී,
2. ඒ ක්ෂය දැකීම සකකච්ච ක්‍රියායෙන් හෙවත් ආදර කිරීමෙන් සපයයි.
3. සාතච්ච ක්‍රියායෙන් හෙවත් සතත ක්‍රියායෙන් සපයයි.
4. ආවාසාදී සප්පාය ක්‍රියායෙන් සපයයි,
5. සමාධිහුගේ නිමිත්ත ගැනීමෙන් ද,
6. සප්ත බොඛ්‍යාඞ්ගයන් අනුව පැවැත්මෙන් ද,

Free Distribution www.aathaapi.org

7. කායයෙහි හා ජීවිතයෙහි නිරපෙක්ෂ බව ඵලවීමෙන් ද,

8. එහිද නෛෂ්ක්‍රම්‍යයෙන් මැඩ,

9. භාවනාවන්ගේ අතර කඩ නොකර සපයයි.

මෙසේ නව ආකාරයෙන් ඉන්ද්‍රියයන් තියුණු කොට සපන අසපපායයන් දුරු කොට, සපන සපපායයන් සේවනය කරමින්, කලෙක **රූප** ද, කලෙක **අරූප** ද සම්මර්ශනය කටයුතු.

රූපය සම්මර්ශනය කරන්නහු විසින් රූපයාගේ උත්පත්තිය බැලිය යුතු. මේ රූපය කර්මාදී සතර ප්‍රත්‍යයෙන් නිපදේ.

කාමාවචරාදී භූමි වශයෙන් ද, අණ්ඩජාදී යෝනි වශයෙන් ද භින්න වූ සියලු සත්ත්වයන්ට උපදනා රූප පළමු කොට **කර්මයෙන්** උපදී.

ප්‍රතිසන්ධික්ෂණයෙහි ගර්භසෙය්‍යක සත්ත්වයන්ට, **ජීවිතින්ද්‍රිය, අවිනිබ්භොග රූපය, හදයවත්ථු රූපය** යන **වත්ථු දසකය** ද,

ජීවිතින්ද්‍රිය ය, අවිනිබ්භොග රූපය-කායප්පසාදය යන **කාය දසකය** ද,

ජීවිතින්ද්‍රිය, අවිනිබ්භොග රූපය, භාව රූපය යන **භාව දසකය** දැයි,

මෙසේ ත්‍රිසන්තති වශයෙන් **වත්ථු දසක, කාය දසක, භාව දසක**යන්ගේ වශයෙන් රූප තිසක් උපදී. ඒ රූප තිසම ප්‍රතිසන්ධි චිත්තයාගේ උත්පාදක්ෂණයේදීම උපදී. එසේම සප්තති **ක්ෂණයෙහි** ද, භඞ්ගක්ෂණයෙහි ද උපදී.

ඒ නාම-රූප දෙකින් **රූපය** සතළොස් චිත්තක්ෂණයකට ආයු ඇති හෙයින් දන්ධව නිරොධ වෙයි.

Free Distribution www.aathaapi.org

චිත්තය වහා නිරුඬ වෙයි. චිත්තයාගේ උත්පාදක්ෂණ-යත්, සිතිති ක්ෂණයත්, භඬ්ග ක්ෂණයත් යන තුනම එක සමානය. රූපයාගේ උත්පාද, භඬ්ග ක්ෂණ දෙක සමානව සැහැල්ලු වෙයි. රූපයාගේ සිතිති ක්ෂණය සොළොස් චිත්ත ක්ෂණයක් පවත්නා හෙයින් මහත් වේ.

ප්‍රතිසන්ධි චිත්තයට අනතුරුව උපදනා **ප්‍රථම භවාඬ්ග චිත්තය,** ප්‍රතිසන්ධි චිත්තය හා එකක්ෂණිකව උපදනා හදයවත්ථු රූපය වූ පුරෙජාත හදයවත්ථු රූපය වස්තු කොට උපදී. එයට අනතුරුව උපදනා භවාඬ්ග සිත ප්‍රථම භවාඬ්ග චිත්තය හා එකක්ෂණිකව උපන් පුරෙජාත හදයවත්ථු රූපය වස්තු කොට ගෙන උපදී. මෙසේ මේ ක්‍රමයෙන් ආයු ඇතිතාක් චිත්ත ප්‍රවෘත්තිය පවතී. මරණාසන්න අවස්ථාවෙහිදී වුනි චිත්තයට සොළොස් චිත්තක්ෂණයට පෙර උපන් හදය වත්ථු රූපය ඇසුරු කොට වුනි චිත්තයෙන් අවසන් වන ඉතිරි සොළොස් චිත්තයෝ පවතිත්.

ඕපපාතික සත්ත්වයනට වනාහි **චක්ඛු දසක, සොත දසක, ඝාණ දසක, ජිව්හා දසක, කාය දසක, භාව දසක, වත්ථු දසක** යන්ගේ වශයෙන් සන්තතිශීර්ෂ වශයෙන්, රූප සැත්තෑවෙක් උත්පත්තික්ෂණයේදී පහළ වෙත්.

අසඤ්ඤසත්ත පටිසන්ධියෙහි චිත්ත ප්‍රවෘත්තියෙක් නැත. එහි කම්ජ රූප වශයෙන් ඇත්තේ ජීවිත නවකය පමණය.

1. මෙසේ **කම්ජ රූපයන්ගේ** ඉපදීම බලන්නාවූ යෝගාවචර තෙම **කම්ම** නම් කුසලාකුසල චේතනාව යයි දනී. **කම්ම සමුට්ඨානය** නම් විපාක වශයෙන් ලැබෙන වේදනාදි සඤ්ඤා හා චක්ඛු දසකාදි සමසැත්තෑ රූපය ද, ජීවිත නවක යයි ද දනී. **කම්ම ප්‍රත්‍යය** නම් කුසලාකුසල කම්යෙන් උපස්ථම්භක ලද එම විපාක සඤ්ඤය හා **කම්ජ**

Free Distribution www.aathaapi.org

රූප බව යයි දනී. **කම්ම ප්‍රත්‍ය චිත්ත සමුට්ඨාන** නම් විපාක චිත්තයෙන් උපන් රූප බව දනී. **කම්ම ප්‍රත්‍ය ආහාර සමුට්ඨාන** නම් කම්ම සමුට්ඨාන රූපයන්හි පවත්නා ඕජාව අනික් ඕජාට්ඨමක රූපයක් උපදවන බව යයි දනී ඒ කම්ම සමුට්ඨාන වූ ද, ආහාර සමුට්ඨාන වූ ද ඕජාව අනෙක් ඕජාට්ඨමක රූපයක් උපදවයි. මෙසේ සමාන සන්තති වශයෙන් රූප කලාප සතරක් හෝ පහක් උපදවයි. **කම්ම ප්‍රත්‍යය උතු සමුට්ඨාන** නම් කම්ජ තෙජෝ ධාතුව සිති අවස්ථාවට පැමිණියේ උතු සමුට්ඨාන ඕජාට්ඨමක රූප කලාපය උපදවන බව ද, ඒ උතු සමුට්ඨානයෙහි ද තෙජෝ ධාතුව අනික් ඕජාට්ඨමක රූපයක් දැයි මේසේ සමාන සන්තති වශයෙන් රූප කලාප සතරක් පහක් උපදවන බව ද දනී. **කම්ජ තේජෝ ධාතුව** නම් ආහාරාදිය දිරවන උෂ්ණය යයි ද දනී.

2. කම්මයෙන් උපදවනු ලබන රූප මෙසේ දැන ඉක්බිති චිත්තය නිසා හටගන්නා රූපයන්ගේ උත්පත්තිය බැලීම පිණිස උත්සාහ කරන්නේ ය.

චිත්තය නම් එකුන් අනූ (89) චිත්තයෝ ය. ඔවුන් අතුරෙන් **කාමාවචර කුසල් අට ය. අකුසල් දෙලොස ය. මහා ක්‍රියා අට ය, මනෝද්වාරාවජ්ජන ය, හසිතෝත්පාද ය, පඤ්චමධ්‍යාන කුසල ක්‍රියා දෙකය** යන දෙතිස් චිත්තයෝ **රූප** ද, **ගමනාදී ඉරියව්** ද, **කායවාග් විඥප්ති** ද උපදවති.

රූපාවචර කුසල් හා ක්‍රියා සිව් දසය, අරූපාවචර කුසල ක්‍රියා අට ය, ලෝකෝත්තර සිව් අට ය යන සවිසි (26) චිත්තයෝ **රූප** ද, **ඉරියව්** ද උපදවති.

කාමාවචර මහා විපාක අටය, සන්තීරණ දෙකය, රූපාවචර විපාක පසය, සම්පටිච්ඡන දෙකය, පඤ්ච ද්වාරාවජ්ජනය, සොමනස්සසන්තීරණය යන එකුන්විසි (19) සිත් **රූප** පමණක් උපදවති.

Free Distribution www.aathaapi.org

දෙපස් විඤ්ඤාණයෝය, ප්‍රතිසන්ධි චිත්තය, රහතුන්ගේ චුති චිත්තය, අරූප විපාක සතරය යන සිත් සොළොස රූප ද, ඉරියව් ද විඥප්ති ද නූපදවති.

චිත්තයාගේ උත්පාදක්ෂණය අනන්තර ප්‍රත්‍යය ලැබීමෙන් බලවත් වන හෙයින්, රූප උපදවන සිත් ඒ චිත්තයාගේ උත්පාදක්ෂණයේදීම රූප උපදවයි. ස්ථිතික්ෂණය හා භඞ්ගක්ෂණය ද දුර්වල හෙයින් රූප ඉපදවීමට ශක්තියක් නැත.

ප්‍රතිසන්ධි චිත්තයාගේ උත්පාදක්ෂණයෙහි උපන් රූපය ප්‍රතිසන්ධි චිත්තයෙන් මතු සොළොස් වන චිත්තය සමග නිරුද්ධ වේ. ප්‍රතිසන්ධි චිත්තයාගේ ස්ථිතික්ෂණයෙහි උපන් රූපය සතළොස් වන චිත්තයාගේ ස්ථිතික්ෂණයට පැමිණ නිරුද්ධ වේ. සසර පැවැත්ම හෝ චිත්ත සන්තතියෙහි පැවැත්ම හෝ ඇති තාක් කල් මේ ක්‍රමයම බව දත යුතු.

චිත්තජ රූප නම් **ශබ්ද නවකය, කාය-වාග් විඥප්ති දෙකය, පරිච්ඡේද රූපය, ලඝුතා, මුදුතා, කම්මඤ්ඤතා** නම් වූ **විකාර රූපය උපචය රූපය** හා **සන්තති රූපය** දැසි සතළොස් රූපයෝ ය.

චිත්ත ප්‍රත්‍යය කොට ඇති රූප නම් පසුව උපන් චිත්ත-චෛතසික ධර්මයන්ගෙන් පච්ඡාජාත ප්‍රත්‍යය වශයෙන් උපකාර ලබන **චතුසමුට්ඨානික රූප** යයි.

චිත්ත ප්‍රත්‍යය ආහාර සමුට්ඨාන රූප නම් චිත්ත සමුට්ඨාන රූපයන්හි ස්ථිතියට පැමිණි ඕජාව අතික් ඕජාට්ඨමක රූප උපදවයි. මෙසේ දෙතුන් ප්‍රවෘත්තියක් ගළපයි.

චිත්ත ප්‍රත්‍යය උතුසමුට්ඨාන නම් සිතින් උපන් තේජෝ රූපය ස්ථිතියට පැමිණියේ අතික් ඕජාට්ඨමක රූපයක් උපදවයි. මෙසේ දෙතුන් ප්‍රවෘත්තියක් උපදවයි.

Free Distribution www.aathaapi.org

3. මෙසේ කම්මසමුට්ඨාන චිත්තසමුට්ඨානාදී රූපයන්ගේ උත්පාදය බලා ඉක්බිති **ආහාරජ රූපයන්ගේ** ඉපැද්ම ද බලන්නේ ය.

මෙහි **ආහාර** නම් **කබළීකාරාහාරය** යි.

ආහාර සමුට්ඨාන නම්:- උපාදින්නක වූ කම්ජ රූප ප්‍රත්‍යය ලැබ, ඒ කම්ජ රූපයෙහි පිහිටා සිටිනි ප්‍රාප්ත ඕජාව විසින් උපදවන ලද **ඕජට්ඨමක රූපය** ද, **ආකාශ ධාතුව** ද, **ලහුතා, මුදුතා, කම්මඤ්ඤතා රූප** ද, **උපචය, සන්තති රූප** දැයි තුදුස් රූපයෝ ය.

ආහාර පච්චය නම් කබළීකාරාහාරයෙන් ප්‍රත්‍යය ලබන **චතුසමුට්ඨානික රූපයෝ** ය.

ආහාර පච්චය ආහාර සමුට්ඨාන නම්:- සමුට්ඨාන ආහාර රූප **විෂයෙහි** සිටිනිප්‍රාප්ත වූ ඕජාව අනික් ඕජාට්ඨමක රූපයක් උපදවයි. මෙසේ දස දෙළොස් වරෙක ප්‍රවෘත්තිය ගළපයි. එක් දවසක් වැළඳූ ආහාරය සත් දවසක් මුළුල්ලෙහි මේ ශරීරයට උපස්ථම්භක වේ. මව බුදින ලද ආහාරය දරුවාගේ සිරුරෙහි පැතිර රූප උපදවයි. සිරුරෙහි ගැල් වූ ආහාර ද රූප උපදවයි.

කම්යෙන් උපන්, උපාදින්නක ආහාරය ද සිටිනිප්‍රාප්ත වූයේ රූප උපදවයි. ඒ උපාදින්නක ආහාරයෙහි ඕජාව ද අනික් රූපයක් උපදවයි. මෙසේ සතර පස් ප්‍රවෘත්තියක් ගළපයි.

ආහාර පච්චය උතුසමුට්ඨාන නම්:- ආහාර ප්‍රත්‍යයෙන් නිපන් තෙජෝ ධාතුව සිටිනිප්‍රාප්ත වූයේ උතුසමුට්ඨාන වූ ඕජාට්ඨමක රූපය උපදවයි. එසේ දස දෙළොස් වාරයක ප්‍රවෘත්තිය ගළපයි.

4. **කම්ජ, චිත්තජ, ආහාරජ** රූපයන්ගේ උත්පාදය මෙසේ දැන **ඍතුජ** රූපයන්ගේ උත්පාදය බැලීමට ද උත්සාහ දරන්නේ ය.

Free Distribution www.aathaapi.org

මෙහි ඍතු නම්:- **කම්මාදී චතුසමුට්ඨානික තෙජෝ ධාතුව** ය. ශීතොෂ්ණ වශයෙන් දෙයාකාරයෙන් දක්වනු ලබන්නේ එකම තෙජෝ ධාතුහුගේ අඩු බව හෝ වැඩි බව ය. සපශී වූවහුගේ ශරීර උෂ්ණයට වඩා අඩුවූයේ **ශීතය** යයි ද, එයට වැඩි වූයේ **උෂ්ණ** යයි ද දත යුතු.

උතුසමුට්ඨාන නම්:- චතුසමුට්ඨාන වූ ඍතුව උපාදින්නක ප්‍රත්‍යය ලැබ සම්පිණ්ඩිත වූයේ ශරීරයෙහි රූප උපදවයි. **උතුසමුට්ඨාන රූපය, සද්ද නවකය, ආකාශ ධාතු, ලහුතා, මුදුතා, කම්මඤ්ඤතා රූපය, උපචය** හා **සන්තති රූප** යන පසළොස් වැදෑරුම් රූප උපදවයි.

ඍතු ප්‍රත්‍යය නම්:- තෙජෝ ධාතුව කර්මාදී චතුසමුට්ඨානික රූපයන්ගේ පැවැත්මට ද, විනාශයට ද ප්‍රත්‍යය වේ.

උතුපචය උතුසමුට්ඨාන නම්:- ඍතුවෙන් හටගත් තෙජෝ ධාතුව සම්පිණ්ඩිත වූවා අනික් ඕජාෂ්ටමක **රූපයක්** දැයි මෙසේ දීර්ඝ කාලයක් අනුපාදින්න පක්ෂයෙහි සිට ද උතුසමුට්ඨානය පවතී.

උතුපචය ආහාර සමුට්ඨාන නම්:- ඍතුජ තෙජෝ ධාතුව සම්පිණ්ඩිත කල්හි එහි ඕජාව අන්‍ය වූ ඕජාෂ්ටමක රූපයක් උපදවයි. එහි ඕජාව ද අන්‍ය ඕජාෂ්ටමක රූප ද මෙසේ දස දෙලොස් වාරයක ප්‍රවෘත්තිය ගළපයි.

අරූප සම්මර්ශනය

මෙසේ චතුසමුට්ඨානික රූපයන්ගේ උත්පත්තිය දැක ඉක්බිතිව අරූප ධර්මයන්ගේ ද උත්පත්තිය දකිනු කැමැති වේ. එයද එක් අසූ ලෞකික චිත්තයන්ගේ වශයෙන් බලන්නේ ය.

මෙහි නාම නම්:- පූර්ව භවයෙහි රැස් කරණ ලද කුසල-අකුසල කර්ම වශයෙන් නිපන් **මහා විපාක** අටය.

Free Distribution www.aathaapi.org

මහගතත විපාක නවය ය, උපෙක්ඛාසහගත සන්තීරණ දෙක ය යන එකුන් විසි (19) විපාක සිත් ය. ප්‍රතිසන්ධියෙහි ඒ ඒ භව වශයෙන් උපදී.

ඒ එකුන් විසි චිත්තය ම, ප්‍රතිසන්ධි චිත්තයට අනතුරු චිත්තයෙහි පටන් භවාඞ්ග වශයෙන් ද, ආයු කෙළවර චුති වශයෙන් ද උපදී.

ඔවුන් අතුරෙන් කාමාවචර විපාක චිත්තය, චක්ඛුරාදි පඤ්චද්වාරයෙහි අතිමහන්තාලම්බනයෙහි ද, මනොද්වාරයෙහි විභූතාලම්බනයෙහි ද, මහාවිපාක අටය, සන්තීරණ තුන ය යන එකොළොස් චිත්තයන්ගෙන් එකක් **තදාලම්බන** වශයෙන් ද පවතී.

ප්‍රවෘත්ති කාලයෙහි චක්ඛු ප්‍රසාදයට රූපාලම්බන භවුම්මෙන් ද, ආලෝකය ඇසුරු කොට ගෙන පැවැති මනසිකාරය හේතු කොට ගෙන ද **චක්ඛු විඤ්ඤාණ සිත** සම්ප්‍රයුක්ත ධර්මයන් සමග උපදී.

උපදනා රූපයන්, නිරුඬ වන රූපයන් කිසිවකට ප්‍රත්‍යය නොවේ. සන්තිප්‍රාප්ත චක්ඛු ප්‍රසාද රූපයෙහි සන්තිප්‍රාප්තවූම රූපාලම්බනය ගැවේ. ඒ ගැටුණු කල **භවාඞ්ග චලන, භවාඞ්ගුපච්ඡේද** වශයෙන් භවාඞ්ග චිත්තය දෙවරක් ඉපිද නිරුඬ වේ. අනතුරුව එම අරමුණෙහිම **ක්‍රියා මනොධාතු** නම් වූ **පඤ්චද්වාරාවජ්ජන සිත** ඒ රූපාලම්බනයෙහිම ආවජ්ජන කෘත්‍ය සිඬ කරමින් උපදී. එයට අනතුරුව එම රූපය ම අරමුණු කරමින් කුසල විපාක වූ හෝ අකුසල විපාක වූ හෝ **චක්ඛු විඤ්ඤාණ චිත්තය ද,** එයට අනතුරුව ඒ රූපය පිළිගනිමින් **විපාක මනොධාතු** නම් වූ **සම්පටිච්ඡන චිත්තය** උපදී. එයට අනතුරුව ඒ රූපය ම මනාකොට තීරණය කරමින් **විපාක අහේතුක මනොවිඤ්ඤාණ ධාතුව** නම් වූ **සන්තීරණ චිත්තය** ද, අනතුරුව එම රූපාලම්බනය ම විනිශ්චය කරමින් **උපෙක්ඛාසහගත ක්‍රියා අහේතුක**

Free Distribution www.aathaapi.org

මනොවිඤ්ඤාණ ධාතුව නම් වූ **උපෙක්ඛාසහගත මනොදවාරාවජ්ජන සිත** ද උපදී. එයට අනතුරුව කාමාවචර කුසල, අකුසල ක්‍රියා චිත්තයන් අතුරෙන් එක් සිතක් මූර්ඡාකාල, මරණාසන්න කාලයන්හි පස්වරක් හෝ ප්‍රකෘති කාලයෙහි සත්වරක් හෝ ජවන වශයෙන් ඉපිද නිරුඬ වේ. එයට අනතුරුව කාමාවචර සත්ත්වයනට යටකී එකොළොස් තදාරම්මණ චිත්තයන් අතුරෙන් ජවනයට සුදුසු සේ යම්කිසි චිත්තයක් තදාරම්මණ වශයෙන් උපදී. සෙසු ශ්‍රොතවාරාදී සිව්වාරයන්හි ද මේ ක්‍රමයම වේ.

මනොවාරයෙහි රූපා-රූප මහග්ගත චිත්ත ද උපදී.

මෙසේ ෂඩ්වාරයන්හි චිත්ත ප්‍රවෘත්තිය දක්ක යුතු. අරූප ධර්මයන් ගේ ඉපදීම බලන්නාවූ යෝගාවචර තෙම කලෙක අරූප සම්මර්ශනය කෙරේ. කලෙක රූප ද, කලෙක අරූප ද නුවණින් විමසා ත්‍රිලක්ෂණයට නගා උදය-ව්‍යය ඤාණානු ක්‍රමයෙන් පිළිපැද ප්‍රඥා භාවනාව සම්පාදනය කෙරේ.

අනෙක් යෝගාවචර කෙනෙක් **රූප සප්පනක අරූප සප්පනක** වශයෙන් ත්‍රිලක්ෂණයට නගා සංඝකාර ධර්මයන් සම්මර්ශනය කෙරේ.

රූප සප්පනකය

"ආදුන නික්ඛිපනතො-වයොවුඩ්ඪ ගාමිතො
ආහාරතො ච උතුතො-කම්මතොවාපි චිත්තතො
ධම්මතාරූපතො සත්ත-විධාරෙන විපස්සති නි."

යනාදී වශයෙන් දක්වන ලද හෙයින් යෝගාවචර තෙම—

1. **ආදුනනික්ඛිප** වශයෙන් ද,
2. **වයොවුඩ්ඪගමන** වශයෙන් ද,
3. **ආහාරමය රූප** වශයෙන් ද,

Free Distribution www.aathaapi.org

4. **සෘතුජ රූප** වශයෙන් ද,

5. **කර්මජ රූප** වශයෙන් ද,

6. **චිත්තසමුට්ඨාන** වශයෙන් ද,

7. **ධම්මතා රූප** වශයෙන් ද,

යන මේ ක්‍රමයෙන් තිලකුණට නගා සංඝකාර ධර්මයන් සම්මර්ශනය කෙරේ.

1. **ආදූනනික්ඛිප වශයෙන්** - මෙහි **ආදූන** නම් ප්‍රතිසන්ධියයි. **නික්ඛිප** නම් චුතියයි. මේ යෝගාවචර තෙම **ප්‍රතිසන්ධිය** හා **චුතිය** අතර පැවැති සියලු **රූප ධර්මයෝ** උත්පාද, නිරුඬ වශයෙන් පවත්නා හෙයින් ද, විපරිණාම හෙවත් ජරා - මරණ දෙකින් පෙරළෙන හෙයින් ද, තාවකාලික හෙයින් ද, නිත්‍ය සභාවයෙන් නො පවත්නා හෙයින් ද, **අනිත්‍යයහ.**

උපන් සංඝකාරයෝ ස්ථිතියට පැමිණෙන හෙයින් ද, ස්ථිතියෙහි පැවැති සංඝකාර ජරායෙන් පීඩිත වන හෙයින් ද, ජරාවට පැමිණි සංඝකාර ඒකාන්තයෙන් බිඳෙන හෙයින් ද, මෙසේ නිතර නිතර පෙළෙන හෙයින් ද, ඉවසීමට දුෂ්කර හෙයින් ද, සසර දුකට පිහිටවන හෙයින් ද, සැපයට ප්‍රතිපක්ෂ හෙයින් ද **දුක්ඛයහ.**

"උපන් සංඝකාර ස්ථිතියට නො පැමිණෙත්වා, ස්ථිතියට පැමිණියාහු නො දිරත්වා, දිරුවාහු නො බිඳෙත්වා." මෙසේ මේ ස්ථිති, ජරා, භෙද යන අවස්ථා තුන කිසිවකුගේ වශයෙහි නො පවත්නා හෙයින් ද, ශූන්‍යහ. එසේ ශූන්‍ය හෙයින් ද, වශයෙහි නො පවත්නා හෙයින් ද, සවාමිවූවක් නැති හෙයින් ද, වශයෙහි පවත්නකු නැති හෙයින් ද, ආත්මයට ප්‍රතිපක්ෂ හෙයින් ද **අනාත්මයහ.**

මෙසේ **ආදූන නික්ඛිප** වශයෙන් ප්‍රතිසන්ධිය හා චුතිය අතර පැවති රූපයෙහි අනිත්‍ය, දුක්ඛ, අනාත්ම ලක්ෂණයන් සම්මර්ශනය කරන්නේ ය.

Free Distribution www.aathaapi.org

2. **වයොවුඩපත්ථගමන වශයෙන්** – මෙහිදී යෝගී තෙම වයස් වශයෙන් වැඩුණු රූපයාගේ අස්තඞ්ගමය බැලීම් වශයෙන් ත්‍රිලක්ෂණයට නගයි. පළමු කොට අවුරුදු සියය තුනකට බෙදූ, ප්‍රථම වයස ය, මධ්‍යම වයස ය, පශ්චිම වයස යයි පිරිසිඳියි. මූල තෙතිස් වස ප්‍රථම වයස ය. මැද සූතිස් වස මධ්‍යම වයස ය. අග තෙතිස් වස පශ්චිම වයස ය. මෙසේ තුන් වයසින් පිරිසිඳ, ප්‍රථම වයසෙහි පැවති රූපය මධ්‍යම වයසට නො පැමිණ එහි ම නිරුඬ වේ. එහෙයින් ඒ රූපය අනිත්‍ය ය. යමක් අනිත්‍ය නම් ඒ දුකය. යමක් දුක් නම් ඒ අනාත්ම යයි විදශීනා වඩයි.

මධ්‍යම වයස්හි පැවැති රූපය ද, පශ්චිම වයසට නො පැමිණ එහි ම නිරුඬ වේ. එ හෙයින් එය ද අනිත්‍යය. දුක්ය, අනාත්ම යයි විදශීනා කෙරේ.

පශ්චිම වයස්හි පැවැති රූපය ද මරණයෙන් මත්තෙහි යමට සමර්ථයෙකු නැති හෙයින් එය ද අනිත්‍යය, දුක්ය, අනාත්මය යි ත්‍රිලක්ෂණයට නගයි. මෙසේ තුන් වයසින් **වයොවුඩපත්ථ ගමන** වශයෙන් ත්‍රිලක්ෂණයට නගයි.

ඉක්බිති හෙතෙම සියයක් වූ වයස දස කොටසකට බෙදූ විදශීනා කරන්නේ ය. ඒ මෙසේයි –

"මන්දෝ, ඛිඩ්ඩාව වණ්ණාව – බලා, පඤ්ඤව, භායනා,
පඛාරාව පවඩ්ඪාව – මොමූහ, සයනා දස."

1. මුල් දස හවුරුද්ද **මන්ද දසකයයි**. එකල හෙතෙම මන්ද, එපල, කුඩා ළදරුවෙක් වේ. මේ දසකයෙහි පැවැති රූපය දෙවන දසකයට නො පැමිණ එහි ම නිරුඬ වේ.

2. දෙවන දසකය නම් **ක්‍රීඩා දසකයයි**. මෙහිදී හෙතෙම බොහෝ සේ ක්‍රීඩායෙහි ඇලෙයි. මේ දෙවන දසකයෙහි පැවැති රූපයෝ තුන්වන දසකයට නො පැමිණ එහි ම නිරුඬ වෙත්.

Free Distribution www.aathaapi.org

3. තුන්වන දසකය නම් **වණ්ණ දසකයයි.** මේ කාලයෙහි ඔහුගේ ශරීර වර්ණය ප්‍රසන්නව වර්ණවත් බවට පැමිණේ. මෙ කල්හි පැවැති රූපයෝ ද පස්වන දසකයට නොපැමිණ නිරුද්ධ වෙත්.

4. සතරවන දසකය නම් **බල දසකයයි.** ශරීරය ශක්ති සම්පන්නව වැඩී පවතින කාලයයි. මෙ කල්හි පැවැති රූපයෝ ද පස්වන දසකයට නොපැමිණ නිරුද්ධ වෙත්.

5. පස්වන දසකය නම් **ප්‍රඥා දසකයයි.** මේ කාලයෙහි ඔහුගේ නුවණ සම්පූර්ණව පිහිටයි. ඒ කාලයෙහි පැවැති රූපයෝ සවන දසකයට නොපැමිණ නිරුද්ධ වෙත්.

6. සවන දසකය නම් **හායන** හෙවත් **පිරිහෙන** දසකයයි. වර්ණ, බල, නුවණාදිය ක්‍රමයෙන් පිරිහෙන්නට පටන්ගනී. මෙ කල්හි පැවැති රූපයෝ සත්වන දසකයට නොපැමිණ නිරුද්ධ වෙති.

7. සත්වන දසකය නම් **පඛ්භාර දසකයයි.** සිරුර ඉදිරියට නැමීමට පටන් ගනියි. මෙහිදී උපන් රූපයෝ ද එහි දීම නිරුද්ධ වෙත්. අටවන දසකයට නොපැමිණෙත්.

8. අටවන දසකය නම් **ප්‍රවඞ්ක දසකයයි.** සිරුර නගුල් කොනක් මෙන් ඉදිරියට නැමෙයි. මෙහිදී ඇතිවන රූප එහිදීම නිරුද්ධ වෙත්. නවවන දසකයට නොපැමිණෙත්.

9. නවවන දසකය නම් **මෝමූහ දසකයයි.** සිහිනුවණ පිරිහී මුළාවට පත්වන කාලයයි. මෙහිදී හටගන්නා රූපයෝ දසවන දසකයට නොපැමිණ නිරුද්ධ වෙත්.

10. දසවන අවසාන දසකය නම් **ශයන දසකයයි.** අධික දුර්වලත්වය නිසා බොහෝ සේ සයනගත වන කාලයයි. මේ කාලයේදී පැවැති රූපයෝ දෙවන භවයට නොගොස් ඒ දසකයෙහිම නිරුද්ධ වෙත්. එ බැවින් මේ සියලුම කල්හි පැවැති රූපයෝ අනිත්‍යයහ. දුක්ඛයහ, අනාත්ම යයි තිලකුණට නගයි.

Free Distribution www.aathaapi.org

මෙසේ දසක වශයෙන් ගෙන **වයොවුඩපථ ගමන** වශයෙන් විදර්ශනාවට නගයි.

මෙසේ ක්‍රමයෙන් අවුරුදු සියයක් වන ජීවිත **කාලය** පස් අවුරුද්ද වශයෙන් විසි කොටසකට ද,

සතර අවුරුද්ද බැගින් පස්විසි කොටසකට ද,

තුන් අවුරුද්ද බැගින් තෙතිස් කොටසකට ද,

දෙවුරුද්ද බැගින් පනස් කොටසකට ද,

එක් අවුරුද්ද බැගින් කොටස් සියයකට ද,

එක් අවුරුද්ද තුන් කොටසට බෙදූ **වස්සාන ඍතුවය, හේමන්ත ඍතුවය, ගිම්හාන ඍතුව** යයි ඍතුව වශයෙන් ද,

එක් අවුරුද්ද සය කොටසකට බෙදූ, **වස්සාන ඍතුවය, සරද ඍතුවය, හේමන්ත ඍතුවය, සිසිර ඍතුවය, වසන්ත ඍතුවය, ගිම්හාන ඍතුවය** යන ඍතු සයක් වශයෙන් ද,

එක් මසක් දෙකකට බෙදූ **කාල පක්ෂය, සුක්ල** පක්ෂය යයි දෙපක්ෂයක් වශයෙන් ද,

එක් දිනක් රෑ දවල් වශයෙන් දෙකොටසකට ද,

එක් දිනක් සයකොටසකට බෙදූ **පූර්වාහ්ණය, මධ්‍යාහ්න-නය, සායන්හය, පෙරයම, මැදියම, පසුයම** වශයෙන් ද ගෙන ඒ ඒ අවස්ථාවන්හි පැවති රූපයෝ අනෙක් අවස්ථාවකට නො පැමිණ එහි ම නිරුඩ වෙත්. එ හෙයින් අනිත්‍යය, දුකය, අනාත්මය යයි ත්‍රිලක්ෂණයට නගයි.

තවද, **ඉරියව් ආදීන්ගේ වශයෙන්** වයොවුඩ්පථගමන මෙනෙහි කරයි. **ඉදිරියට යාමය, පෙරළා ඒමය, ඉදිරි බැලීමය, ඔබමොබ බැලීමය, අත් පා හැකිලීමය, දිග හැරීමය** යන මොවුන්ගේ වශයෙන් ද සලකයි. ඉදිරියට

Free Distribution www.aathaapi.org

යාමෙහි පැවැති රූපය පෙරළා ඊමට නො පැමිණ එහි ම නිරුඬ විය. මේ ආදී වශයෙන් ඒ ඒ ඉරියව්වෙහි පැවැති රූප අන් ඉරියව්වකට නො පැමිණ එහි ම නිරුඬ විය. එ හෙයින් අනිත්‍යය, දුකඛය, අනාත්ම යයි තිලකුණට නගයි.

තවද, එක් පියවරක් **උඬරණ** හෙවත් පය භූමියෙන් නැගීමය, **අතිහරණ,** හෙවත් ඉදිරියට යැවීමය, **විතිහරණ** හෙවත් කණුකටු සර්පාදීන් ගෙන් කිසිවක් දැක, පය ඔබ්මොඬ යැවීමය, **වොස්සජ්ජන,** හෙවත් පය යටට හෙළීමය, **සන්නික්ඛේපන** හෙවත් පොළොවෙහි පය තැබීමය, **සන්නිරුම්භන** හෙවත් පය ඉදිරීමය යනාදී වශයෙන් ගෙන උඬරණ අවස්ථායෙහි පැවැති රූපයෝ අතිහරණ අවස්ථාවට නො පැමිණ එහිදී ම නිරුඬවිය. මේ ක්‍රමයෙන් සෑම ඉරියව්වක් පාසාම උපදනා රූපයෝ අන් ඉරියව්වකට නො පැමිණ නිරුඬ වෙතියි **මෙනෙහිකරත්.** එ හෙයින් අනිත්‍යය, දුකඛය, අනාත්මය යයි විදර්‍ශනාවට නගයි.

මෙකී උඬරණයෙහි, පඨවි, ආපෝ ධාතු හීන ය. **තෙජෝ, වායෝ** ධාතු බලවත් ය. **අතිහරණ, විතිහරණ** දෙක්හි ද එසේ ම ය. **වොස්සජ්ජනයෙහි දී තෙජෝ, වායෝ** ධාතු හීන ය. **පඨවි, ආපෝ** දෙක බලවත් ය. **සන්නික්ඛේපනයෙහි ද, සන්නිරුම්භනයෙහි ද** එසේ ම ය.

යෝගාවචර තෙමේ මෙසේ නා නා අයුරින් වයෝ-වුඬ්ඪගාමී රූපයෙහි තිලකුණු නගා සම්මර්‍ශනය කරන්නේ ය.

3. ආහාරමය රූප වශයෙන් – මේ ආහාරමය රූපය **ක්‍ෂුධා සුභික්ෂ කාල** වශයෙන් ප්‍රකට වේ.

ක්‍ෂුධා කාලයෙහි උපන් රූපය මලානික වේ. කලානත වේ. දැඟිය කණුවක් මෙන් ද අඟුරු පැසෙක සැඟවුණු කවුඩකු මෙන් ද දුර්‍වර්‍ණ වෙයි. නපුරුව සිටී. සුභික්ෂ කල හෙවත් ආහාරයෙන් පිරුණු කල උපන්

Free Distribution www.aathaapi.org

රූපය තෘප්ත වෙයි. ප්‍රණීත වෙයි. මෘදු වෙයි. සිනිඳු වෙයි. මනා පහස් ඇති වෙයි. ඒ යෝගි තෙම එය පරිග්‍රහ කොට ක්ෂුධා කල්හි පැවැති රූප සුභික්ෂ කලට නො පැමිණ ඒ ක්ෂුධා කල්හි ම නිරුඬ වෙත්. සුභික්ෂ කල්හි පැවැති රූප ක්ෂුධා කලට නො පැමිණ එහිම නිරුඬ වෙත්. එ හෙයින් ඒ රූප අනිත්‍ය ය, දුක්ඛය, අනාත්මය යයි ත්‍රිලක්ෂණට නගයි.

4. **ඍතුජ රූප වශයෙන්** – මේ ඍතුජ රූපය ශීත උෂ්ණ වශයෙන් ප්‍රකට වේ. උෂ්ණ කාලයෙහි පවත්නා රූපය මලානික වේ. කැලැන්ත වේ. දුර්වර්ණ වේ. ශීත කාලයෙහි පවත්නා රූපය තෘප්ත වේ. ප්‍රණීත වේ. මෘදු වේ. සුවපහස් ඇත්තේ වේ. සිනිඳු වේ. උෂ්ණ කාලයෙහි පැවැසි රූපය ශීත කාලයට නො පැමිණ එහිම නිරුඬ වේ. ශීත කාලයෙහි පැවැති රූපය උෂ්ණ කාලයට නො පැමිණ එහි ම නිරුඬ වේ. එ හෙයින් එය අනිත්‍ය ය, දුක්ඛය, අනාත්ම යයි මෙසේ ත්‍රිලක්ෂණට නගයි.

5. **කර්මජ රූප වශයෙන්** – කර්මජ රූප ආයතන සංඛ්‍යාත චාර වශයෙන් ද ප්‍රකට වේ. චක්ෂුවාරයෙහි **චක්ෂු දසක, කාය දසක, භාව දසක** යයි, **කර්මජ රූප තිසක්** වේ. ඔවුනට උපස්ථම්භක **ඍතු, චිත්ත, ආහාර සමුට්ඨාන ශුද්ධාෂ්ටක** තුන තුන වශයෙන් සූවිසි රූපයක් දැයි සූපනයක් (54) රූප වෙති. **ශ්‍රොත, ඝාණ ජිව්හා** චාරයන්හි ද එසේම සූපනය බැගින් වෙති. **කායචාරයෙහි කාය භාව** දසක වශයෙන් ද රූප විස්සක් වෙයි. ඍතු, චිත්ත, ආහාර සමුට්ඨාන වශයෙන් ශුද්ධාෂ්ටක තුන තුන බැගින් සූවිසි රූපයක් දැයි සූසාළිස් (44) රූප වෙති. මනොචාරයෙහි **හදය වස්තු දසකය, කාය දසකය, භාව දසකය** යන මොවුන්ගේ වශයෙන් ද **ඍතු, චිත්ත ආහාර** සමුට්ඨාන වශයෙන් ද සූපනයෙක් (54) වේ.

යෝගී තෙම මේ සියලු රූප පරිග්‍රහ කොට චක්ෂුද්වාරයෙහි පැවැති රූපය ශ්‍රොතද්වාරයට නො පැමිණ එහි ම

Free Distribution www.aathaapi.org

නිරුඬ වේ. මෙසේ ඒ ඒ වාරයන්හි පැවැති රූප අන් වාරයකට නො පැමිණ එහි ම නිරුඬ වෙත්. එ හෙයින් එය අනිත්‍ය ය, දුකඛය, අනාත්ම යයි මෙසේ තිලකුණට නගයි.

6. **චිත්ත සමුට්ඨාන වශයෙන්** – මේ රූප සෝමනස්ස දෞමනස්ස කාලයෙහි පැවැතීම් වශයෙන් ප්‍රකට වේ.

සොම්නස් කල උපන් රූපය සිනිඳු වේ. මෘදු වේ. ප්‍රණීත වේ. සුඛසපර්‍ශී ඇත්තේ වේ. දෞමනස් කල උපන් රූපය මලානික වේ. කලාන්ත වේ. දුර්‍ණී වේ.

සොම්නස් කල පැවැති රූපය දෞමනස් කලට නො පැමිණ එහි ම නිරුඬ වේ. දෞමනස් කල පැවැති රූපය සොම්නස් කලට නො පැමිණ එහි ම නිරුඬ වේ. එහෙයින් අනිත්‍ය ය, දුකඛය, අනාත්මය යයි තිලකුණට නගයි.

7. **ඔමමතා රූප වශයෙන්** - **ඔමමතා රූපය** නම් බාහිර වූ අනින්ද්‍රිය බඳ වූ යකඩ, ලෝහ, සුදු ඊයම්, කළු ඊයම්, රත්, රිදී, මුතු, මැණික්, වෙරළු, සක්, කළුගල්, පබළු, රතුකැට, මැසිරිගල්, පොළොව්, පහණ ගල්, තණ, රුක්, ලිය ආදි ප්‍රභෙද ඇති හටගත්නා කප හෙවත් විවටට කල්පය පටන්ගෙන උපදනා රූපයයි. එය මේ යෝගීහට **අශොක අඞ්කුර** වශයෙන් ප්‍රකට වේ යයි කියන ලදී.

අශොක අඞ්කුර රූපය ආදියෙහි තුනී රත්පැහැය ය, දෙතුන් දිනක් ගිය කල මදක් රත් වේ. අනතුරුව තරුණ පත් බදු වණී වේ. අනතුරුව මේරූ පත් බදු පැහැ වේ. එතැන් පටන් වණීාදී වශයෙන් සමාන සභාවය ඇති රූපය හේතු-ඵල පරම්පරා නො සිඳ පවත්නේ අවුරුද්දකින් පමණ පඬුවන්ව නටුවෙන් ගැලවී බිම් හෙයි. ඒ යෝගී තෙම ඒ රූපය පරිග්‍රහ කොට තුනී රතු කල පැවැති රූපය තද රතු කාලයට නො පැමිණ නිරුඬ වේ.

Free Distribution www.aathaapi.org

මේ ක්‍රමයෙන් එක් අවස්ථාවෙක පැවැති රූපය අනෙක් අවස්ථාවකට නො පැමිණ නිරුඬ වේ. එ හෙයින් එය අනිත්‍යය, දුකඛය ය, අනාත්මය යයි තිලකුණට නගා සියලු ම ධම්මතා රූප සම්මශීනය කෙරේ.

මෙසේ රූප සප්තක වශයෙන් පළමු කොට තිලකුණට නගා සංඝකාරයන් සම්මශීනය කෙරේ.

අරූප සප්තකය

"කලාපතෝ, යමකතෝ – ඛණතෝ, පවිපාවිතෝ
දිට්ඨිඋගඝාටතෝ මාන – සමුගඝාටනතෝ පි වා
නිකන්ති පරියාදනා – සත්තාරූප විපස්සනා."

යනාදී වශයෙන් දක්වන ලද හෙයින් යෝගාවචර තෙම—

1. කලාප වශයෙන් ද, **2. යමක** වශයෙන් ද, **3. ඛණික** වශයෙන් ද, **4. පරිපාවි** වශයෙන් ද, **5. දිට්ඨිඋගඝාටන** වශයෙන් ද, **6. මාන සමුගඝාටන** වශයෙන් ද, **7. නිකන්ති පරියාදාන** වශයෙන් දැයි සත් පරිදිදකින් විදශීනා කරන්නේ ය.

1. කලාප වශයෙන් **සම්මශීනය** – යෝගාවචර භික්ෂු තෙම මේ කෙශය අනිත්‍යය, දුකඛය, අනාත්ම යයි සම්මශීනය කිරීමේ දී ඒ සිත හා සම්ප්‍රයුක්ත **ඵස්ස, වෙදනා, සංඤ්ඤා, චෙතනා** හා **චිත්තය** ද යන **ඵස්ස පඤ්චක ධම්මයට අරූප කලාප** යයි කියනු ලැබේ. මේ ඵස්ස පඤ්චමක ධම්මයෝ අනික් කලාපයකට නො පැමිණ කොටස් කොටස් ව විනාශව යෙති. එ හෙයින් අනිත්‍යය, දුකඛය, අනාත්ම යයි සම්මශීනය කෙරේ.

තවද, යට කියන ලද රූප සප්තකයෙහි වූ ආදුන නිකෙඛපාදී රූප වෙන් වෙන් වශයෙන් ගෙන අනිත්‍යය, දුකඛය, අනාත්ම යයි සම්මශීනය කොට ඒ ත්‍රිලක්ඛණයට නැංවූ චිත්තය ද අනිත්‍යය, දුකඛය, අනාත්ම යයි අන් සිතකින් සම්මශීනය කරන කල්හි එය **කලාප සම්මශීනය** නම් වේ.

Free Distribution www.aathaapi.org

2. යමක වශයෙන් සම්මර්ශනය – ආදෘනතිකෙඛපාදී රූපයන් අනිත්‍ය, දුකඛ, අනාත්ම වශයෙන් සම්මර්ශනය කොට ඒ සම්මර්ශනය කළ චිත්තය ද අන් සිතකින් අනිත්‍යය, දුකඛය, අනාත්ම යයි සම්මර්ශනය කිරීමෙන් රූපා රූප යුගල වශයෙන් විදර්ශනා වැඩීම ද, **යමක වශයෙන් සම්මර්ශනය කිරීම** නම් වේ.

3. ඛණ්ඩික වශයෙන් සම්මර්ශනය – ආදෘනතිකෙඛපාදී රූපයන් අනිත්‍ය, දුකඛ, අනාත්ම වශයෙන් සම්මර්ශනය කොට ඒ විදර්ශනා කළ පළමු වන සිත ද අනිත්‍ය, දුකඛ, අනාත්ම වශයෙන් සම්මර්ශනය කොට, ඒ සිත ද අනිත්‍යාදී වශයෙන් අන් සිතකින් සම්මර්ශනය කොට මෙසේ දෙවන තුන්වන, සතරවන සිත දැයි සිත් සතරක් සම්මර්ශනය කිරීම **ඛණ්ඩික වශයෙන් සම්මර්ශනය කිරීම** නම් වේ.

4. පටිපාටි වශයෙන් සම්මර්ශනය – ආදෘනතිකෙඛපාදී රූපයන් අනිත්‍ය, දුකඛ, අනාත්ම යයි විදර්ශනා කොට ඒ විදර්ශනා චිත්තය දෙවන සිතකින් විදර්ශනා කොට මෙසේ පිළිවෙලින් දසවන චිත්තය අනිත්‍ය, දුකඛ, අනාත්ම යයි එකොළොස් වන සිතින් සම්මර්ශනය කෙරේ. මෙසේ දසවන චිත්තය තෙක් විදර්ශනා වැඩීමෙන් රූප කම්මට්ඨානය ද, අරූප කම්මට්ඨානය ද ප්‍රගුණ වේ. මෙසේ සම්මර්ශනය කිරීම පටිපාටි වශයෙන් සම්මර්ශනය කිරීම නම් වේ. මෙසේ විදර්ශනා පිළිවෙලින් මුළු දවසම සම්මර්ශනය කිරීම ද යුතු ම ය.

5. දිට්ඨි උග්ඝාටන වශයෙන් ද,

6. මාන උග්ඝාටන වශයෙන් ද,

7. නිකන්ති පරියාදාන වශයෙන් දැයි යන මේ තුනෙහි වෙන් වෙන් වූ සම්මර්ශනයක් නැත.

රූප සප්පකයෙහි රූප ද, අරූප සප්පකයෙහි අරූපය ද විදර්ශනා වඩා ඒ නාම – රූපයන්ගෙන් මත්තෙහි අනෙක් සත්ත්වයෙකු නො දක්නේ ය. එසේ සත්ත්වයෙකු නුදුටු

Free Distribution www.aathaapi.org

තැන් පටන් සත්ත්ව සංඥාව උගුළු වන ලද්දේ වේ. සත්ත්ව සංඥාව බැහැර කළ සිතින් සංඝකාරයන් පරිග්‍රහ කරන්නා හට **දිට්ඨිය** නූපදී. දිට්ඨිය නූපදනා කල **දිට්ඨිය උගුළු වන** ලද්දී වේ.

දිට්ඨිය උද්ඝාටිත සිතින් සංඝකාරයන් සම්මර්ශනය කරන්නාහට **මානය** නූපදී. මානය නූපදනා කල **මානය සමුද්ඝාටිත** නම් වේ.

මානය සමුද්ඝාටිත සිතින් සංඝකාරයන් පරිග්‍රහ කරන්නාහට **තෘෂ්ණාව** නූපදී. තෘෂ්ණාව නූපදනා කල්හි නිකන්තිය හෙවත් **සියුම් තෘෂ්ණාව** ප්‍රහීණ වෙයි.

තවද, "මම විදර්ශනා කරමි. විදර්ශනාව මාගේය" යි මෙසේ සක්කායදිට්ඨියෙන් ගන්නවුන්ගේ **ආත්ම දිට්ඨිය** නො සිදේ. සංඝකාරයෝම, සංඝකාරයන් විදර්ශනා කෙරෙති, අනිත්‍යාදී වශයෙන් විනිශ්චය කෙරෙති. පරිග්‍රහ කෙරෙති, පිරිසිඳිති යයි ගන්නහුට වනාහි **දිට්ඨිය උඝාටනය** වේ.

"මම මනාව විදර්ශනා කරමි. මගේ විදර්ශනාව මැනවැ"යි ගන්නහුගේ **මානය** නො නැසේ. සංඝකාරයෝ සංඝකාරයන් විදර්ශනා කෙරෙති. සම්මර්ශනය කෙරෙති, විනිශ්චය කෙරෙති, පරිග්‍රහ කෙරෙති, පිරිසිඳිති යයි ගත්තහුගේ **මානය සමුද්ඝාටනය** වේ.

"මට විදර්ශනා කළ හැකිය" යි විදර්ශනාව ආශ්වාදනය කරන යෝගීහුගේ නිකන්ති නම් වූ සියුම් තෘෂ්ණාව ක්ෂය නොවේ. සංඝකාරයෝ ම සංඝකාරයන් විදර්ශනා කෙරෙති, සම්මර්ශනය කෙරෙති, විනිශ්චය කෙරෙති, පරිග්‍රහ කෙරෙති, පිරිසිඳිනියි ගන්නහුගේ **සියුම් තෘෂ්ණාව ක්ෂය** වේ.

මෙසේ සංඝකාරයන් **අනාත්ම වශයෙන්** දක්නහුගේ **ආත්ම දිට්ඨිය සමුද්ඝාටනය** වේ. **අනිත්‍ය වශයෙන්** දක්නහුගේ **මානය සමුද්ඝාටනය** වේ. **දුක් වශයෙන්** දක්නහුගේ **නිකන්තිය දුරු** වේ.

Free Distribution www.aathaapi.org

මේ නයින් රූපා – රූප කම්මට්ඨානය පුහුණු වූ යෝගී තෙම අටලොස් මහා විදර්ශනායෙන් මෙහි දී පළමු කොට එක දෙශයක් ප්‍රතිවෙධ කිරීමෙන් එයට ප්‍රතිපක්ෂ වූ ධර්ම විමර්ශනය කෙරේ.

අටලොස් මහා විදර්ශනාවෝ නම්:—

1. **අනිච්චානුපස්සනාව** – නිත්‍ය සංඥාව දුරු කෙරේ.
2. **දුක්ඛානුපස්සනාව** – සුඛ සංඥාව දුරු කෙරේ.
3. **අනත්තානුපස්සනාව** – ආත්ම සංඥාව දුරු කෙරේ.
4. **නිබ්බිදානුපස්සනාව** – නන්දිය නම් වූ සප්‍රීතික තෘෂ්ණාව දුරු කෙරේ.
5. **විරාගානුපස්සනාව** – රාගය දුරු කෙරේ.
6. **නිරෝධානුපස්සනාව** – සමුදය දුරු කෙරේ.
7. **පටිනිස්සග්ගානුපස්සනාව** – ආදානය නම් වූ භව තෘෂ්ණාව දුරු කෙරේ.
8. **ඛයානුපස්සනාව** – ඝන සංඥාව නම් වූ සන්තති, සමූහ, කෘත්‍ය, ආරම්මණ වශයෙන් ඒකත්වයෙන් ගැනීම දුරු කෙරේ.
9. **වයානුපස්සනාව** – සංස්කාරයන්ගේ රැස් කිරීම දුරු කෙරේ.
10. **විපරිණාමානුපස්සනාව** – ධ්‍රුව සංඥාව නම් වූ ස්ථිර වශයෙන් ගැනීම දුරු කෙරේ.
11. **අනිමිත්තානුපස්සනාව** – නිත්‍ය නිමිත්ත දුරු කෙරේ.
12. **අප්පණිහිතානුපස්සනාව** – ප්‍රණිධිය නම් වූ සුඛ වශයෙන් ගැනීම දුරු කෙරේ.
13. **සුඤ්ඤතානුපස්සනාව** – ආත්ම වශයෙන් අභි නිවේශය දුරු කෙරේ.

Free Distribution www.aathaapi.org

14. අධිපඤ්ඤාධම්මානුපස්සනාඤාණ – තෘෂ්ණා, දිට්ඨි වශයෙන් දැඩිව ගැනීම දුරු කෙරේ.

15. යථාභූත ඤාණ දර්ශනය – සම්මෝහාභිනිවේශය දුරු කෙරේ.

16. ආදීනවානුපස්සනාඤාණ – ආලය වශයෙන් දැඩිව ගැනීම දුරු කෙරේ.

17. පටිසඞ්ඛානුපස්සනාඤාණ – අපටිසඞ්ඛය නම් වූ අවිද්‍යාව දුරු කෙරේ.

18. විවට්ටානුපස්සනාඤාණ – කාමසංයොගාදි කෙලෙස ප්‍රවෘත්තිය දුරු කෙරේ.

මේ අටළොස් මහා විදර්ශනාඤාණයන් අතුරෙන් අනිත්‍ය, දුකඛ, අනාත්ම යන ලක්ෂණත්‍රය වශයෙන් සංස්කාරයන් දක්නා ලද හෙයින් යෝගාවචර තෙම අනිත්‍ය, දුකඛ, අනාත්මානු දර්ශනය ප්‍රතිවෙධ කරන ලද්දේ වෙයි.

අනිච්චානුපස්සනාඤාණ හා **අනිමිත්තානු පස්සනාඤාණ** ද සමානාර්ථ ඇත්තේ වේ.

දුකඛානුපස්සනාඤාණ හා **අප්පණිහිතානුපස්සනාඤාණ** ද සමානාර්ථ ඇත්තේ වේ.

අනත්තානුපස්සනාඤාණ හා **සුඤ්ඤතානුපස්සනාඤාණ** ද සමානාර්ථ ඇත්තේ වේ.

එහෙයින් **අනිත්‍ය, දුකඛ, අනාත්ම** යන **ත්‍රිවිධ අනුපස්සනාඤාණයන්** සමඟ වූ කල්හි **අනිමිත්ත, අප්පණිහිත, සුඤ්ඤත** යන ත්‍රිවිධ අනුපස්සනාඤාණ ද ප්‍රතිවේධ කරන ලද්දේ වේ.

එසේ ම **අධිපඤ්ඤා ධම්මානුපස්සනාඤාණ** සියලු විදර්ශනාඤාණයන්හි ඇති හෙයින් එය ද ප්‍රතිවෙධ කරන ලද්දේ වේ.

Free Distribution www.aathaapi.org

යථාභූත ඤාණ දර්ශනය කඞ්ඛාවිතරණ විශුද්ධියෙහිම සංග්‍රහ කරන ලදී.

සෙසු නිබ්බිදානුපස්සනාදී දස විදර්ශනාවන් අතුරෙන් කිසිවක් එක දේශ මාත්‍රයෙන් ප්‍රතිවෙධ කරන ලද්දේ වෙයි, කිසිවක් ප්‍රතිවේධ නොකරන ලද්දේ ද වෙයි.

තවද, **අනිච්චානුපස්සනාව** සිඩ කල්හි, **නිරෝධානුපස්සනා, භයානුපස්සනා, විපරිණාමානුපස්සනා** යන ත්‍රිවිධ අනුපස්සනාවෝ ද එකදේශ වශයෙන් සිඩවෙති.

දුක්ඛානුපස්සනාව සිඩ කල්හි **නිබ්බිදානුපස්සනාව** හා **ආදීනවානුපස්සනාව** ද එක දේශ වශයෙන් සිඩවේ.

අනත්තානුපස්සනාව සිඩ කල්හි ඉතිරි අනුපස්සනා වෝ ද සිඩවූවාහු වෙත්.

මෙසේ රූපා-රූප කර්මස්ථාන ප්‍රගුණ කළ යෝගාවචර තෙම මතු භඞ්ගානුපස්සනාව පටන් **ප්‍රහාණ පරිඤ්ඤා** වශයෙන් සියලු ආකාරයෙන් පැමිණිය යුතු අටලොස් මහා විදර්ශනාව පළමුව මෙහි ම **එක දෙශයක්** ප්‍රතිවෙධ කරමින් එයට ප්‍රතිපක්ෂ ධර්ම ද පහ කරන්නේ ය.

යෝගාවචර තෙම මෙසේ අනිච්චානුපස්සනාදියට ප්‍රතිපක්ෂ නිච්චසංඥාදිය පහ කිරීමෙන් විසුඬ ඥානය ඇතිව නොයෙක් ආකාරයෙන් කෙලෙසන සංස්කාරයන් පිළිබඳ ත්‍රිලක්ෂණය මෙනෙහි කිරීමෙන් සම්මසන ඥානයාගේ පරතෙරට ගොස් **නය විදර්ශනා** සඞ්ඛ්‍යාත **කලාප සම්මර්ශන ඥානයට** අනතුරුව **"ප්‍රත්‍යුත්පන්න ධර්මයන්ගේ විපරිණාමානුපස්සනාවෙහි පැවැති ප්‍රඥාව උදයව්‍යානු දර්ශනයෙහි ඥානය"** යයි කියන ලද හෙයින් ඒ **උදයව්‍යානු දර්ශනයට** පැමිණීම පිණිස යෝග කිරීමට උත්සාහ කරන්නේ ය.

යෝගාවචර තෙම සංක්ෂෙප වශයෙන් මෙසේ මෙනෙහි කරන්නේ ය. **උපන් රූපය පච්චුප්පන්නය.**

Free Distribution www.aathaapi.org

ඒ රූපයාගේ හටගැනීම් ලක්ෂණය උදය ය. පෙළීම් සඞ්ඛ්‍යාත විපරිණාම ලක්ෂණය ව්‍යය ය. අනුපස්සනාව ඤාණය ය.

මෙසේම උපන් සඤ්ඤා, සඞ්ඛාර, විඤ්ඤාණයෝ, පච්චුප්පන්නය, නිබ්බත්ති ලක්ෂණය උදය ය, විපරිණාම ලක්ෂණය ව්‍යය ය, අනුපස්සනාව ඤාණය ය.

හටගත් දවාදසායතනයෝ පච්චුප්පන්නය, නිබ්බත්ති ලක්ෂණය උදය ය, විපරිණාම ලක්ෂණය ව්‍යය ය, අනුපස්සනාව ඤාණය ය.

මෙසේ ම අටළොස් ධාතු, දෙවිසි ඉන්ද්‍රියයෝ පච්චුප්පන්නය. නිබ්බත්ති ලක්ෂණය උදය ය, විපරිණාම ලක්ෂණය ව්‍යය ය, අනුපස්සනාව ඤාණය ය.

ජාත වූ භවය පච්චුප්පන්නය, ඒ භවයා ගේ හටගැනීම් ලක්ෂණය උදය ය, විපරිණාම ලක්ෂණය ව්‍යය ය, අනුපස්සනාව ඤාණය ය.

නැවත ද, යෝගාවචර තෙම මෙසේ මෙනෙහි කරන්නේ ය. මේ නාම-රූප, උත්පත්තියෙන් පෙර, නූපන් නාම-රූපයන් ගේ රැසෙක් හෝ පිඬුවූවෙක් හෝ නැත්තේ ය. උපදින්නා වූ නාම-රූපයන් ගේ රැසෙකින් හෝ පිඬකින් හෝ ඒමක් නැත්තේ ය. නිරුඬ වන්නාවූ නාම-රූපයන්ගේ ද දිසානුදිසාවන්ට යාමෙක් හෝ නැත්තේ ය. නිරුඬ වූ නාම-රූපයන්ගේ ද එක් තැනෙක රැස්වීමෙක් ද, පිඬු වශයෙන් හෝ නිධාන වශයෙන් හෝ පිහිටා සිටීමෙක් ද නැත්තේ ය.

වීණාව වයන කල්හි උපදනා ශබ්දය උපදින්නට පෙර රැස්වීමෙක් නැත්තේ ය. උපදනේ ද පිණ්ඩයකින් ආයේ නොවේ. නිරුඬ වන්නේ ද දිශානුදිසාවන්ට ගමනෙක් නැත්තේ ය. නිරුඬ වූයේ ද තැනෙක රැස්ව නො සිටී. එහෙත්, වීණාව ද, වාදක උපකරණ ද, ඒ පුරුෂයාගේ එයට සුදුසු ව්‍යායාමය ද නිසා පෙර නොවූ ශබ්දය හට ගනී. හටගෙන නස්නේ ය.

Free Distribution www.aathaapi.org

එ පරිද්දෙන් ම සියලු රූපා-රූප ධර්මයෝ පෙර නොවූවෝ ඇති වෙත්. ඇතිව විනාශ වෙත් යයි මෙසේ සංක්ෂෙපයෙන් උදය-ව්‍යය මෙනෙහි කොට නැවත මේ උදය-ව්‍යය ඥනයම පඤ්චස්කන්ධ වශයෙන් බෙදූ **"අවිජ්ජා සමුදයා රූප සමුදයො, තණ්හා සමුදයා රූප සමුදයො, කම්ම සමුදයා රූප සමුදයො, ආහාර සමුදයා රූප සමුදයො"** යනාදී වශයෙන් **අවිද්‍යාවගේ** උත්පත්තියෙන් රූප ඉපදීම වේ **තෘෂ්ණාවගේ** ඉපදීමෙන් රූප ඉපදීම වේ. **කර්ම සමුදයෙන්** රූප සමුදය වේ. **ආහාර සමුදයෙන්** රූප සමුදය වේ යයි මෙසේ ප්‍රත්‍යයන්ගේ සමුදයාවීයෙන් රූප-සන්ධියාගේ **උදය** බලයි. **එහි නිබ්බත්ති ලක්ෂණය** හෙවත් රූප කලින් නොතිබී අළුතෙන් ම උපදනා බැව් බලන්නේ ද, රූපසන්ධියාගේ සමුදය බලයි. මෙහි **අවිද්‍යා, තෘෂ්ණා, කර්ම** යන ප්‍රත්‍යයෝ අතීත භවයෙහි දී පැවති හේතූහු ය. **ආහාරය** මේ භවයට අයිතිය. හුදෙක් ආහාරය පමණක් නොව **ඍතු චිත්ත සමුට්ඨාන** ද ගත යුතු වේ. එ හෙයින් චතුසමුට්ඨානික රූපයාගේ ප්‍රත්‍යය වශයෙන් **උදය** ය දක්වන ලද්දේ වෙයි.

ප්‍රත්‍යය නැති කල්හි රූපයාගේ අභාවය වන හෙයින් අතීත් මාර්ග ඥනයෙන් අවිද්‍යාවගේ අනුත්පාද නිරොධයෙන් අනාගත රූප නිරොධය වේ. එසේම තෘෂ්ණා නිරොධ-යෙන් ද කර්ම නිරොධයෙන් ද, කබලීකාරාහාර නිරොධ-යෙන් ද, අනාගත රූප නිරොධය වේ. මෙසේ ප්‍රත්‍ය නිරොධාවීයෙන් රූපසන්ධියාගේ **ව්‍යය** ය බලයි.

විපරිණාම ලක්ෂණය බැලීමෙන් ද රූපයාගේ **ව්‍යය** බලයි. රූපසන්ධියාගේ ව්‍යය බලන යෝගී තෙම මේ **අවිද්‍යා, තණ්හා, කර්ම ආහාර නිරොධයෙන් ද, විපරිණාම ලක්ෂණයෙන්** දැයි මේ පස් ආකාරයෙන් බලයි.

එසේම **"අවිද්‍යා සමුදයෙන් ද, තෘෂ්ණා සමුදයෙන් ද, කර්ම සමුදයෙන් ද, ඵස්ස සමුදයෙන් ද වේදනා සමුදය** වේ යයි ප්‍රත්‍යය සමුදයාවීයෙන් **වේදනාස්කන්ධියාගේ**

Free Distribution www.aathaapi.org

සමුදය බලයි. නිබ්බත්ති ලක්ෂණය බලන්නේ ද වේදනාවගේ උදය බලයි. මෙසේ වේදනාස්කන්ධයාගේ උදය බලන්නේ මේ පස් ලක්ෂණ බලයි.

අවිද්‍යා, තණ්හා, කර්ම, ඍතු නිරෝධයෙන් වේදනා නිරෝධය වේ යයි මෙසේ ප්‍රත්‍යය නිරෝධයෙන් වේදනා ස්කන්ධයාගේ ව්‍යය දකී. විපරිණාම ලක්ෂණය ද බලන්නේ වේදනාස්කන්ධයාගේ ව්‍යය බලයි. මෙසේ වේදනාස්කන්ධයාගේ ව්‍යය බලන යෝගී තෙම මේ පස් ලකුණු බලයි.

එසේම "අවිද්‍යා, තෘෂ්ණා, කර්ම, ඍතු සමුදයෙන් සංඥා සමුදය වන්නේ යයි, සංඥාවගේ නිබ්බත්ති ලක්ෂණය ද බලන්නේ ය. අවිද්‍යා, තෘෂ්ණා, කර්ම, ඍතු නිරෝධයෙන් සංඥා නිරෝධය වන්නේ යයි සංඥාවගේ නිරෝධය ද විපරිණාම ලක්ෂණය ද බලන්නේ ය.

එසේම "අවිද්‍යා, තෘෂ්ණා, කර්ම, ඍතු සමුදයෙන් සංස්කාර සමුදය ය වන්නේ ය. සංස්කාරයන්ගේ නිබ්බත්ති ලක්ෂණය ද, අවිද්‍යා, තණ්හා, කර්ම, ඍතු නිරෝධයෙන් සංස්කාර නිරෝධය වන්නේ යයි සංස්කාර නිරෝධ ලක්ෂණය ද, විපරිණාම ලක්ෂණය ද බලන්නේ ය."

එසේම "අවිද්‍යා, තෘෂ්ණා, කර්ම, නාම-රූප සමුදයයෙන් විඤ්ඤාණ සමුදය ය වන්නේ යයි විඤ්ඤාණයාගේ සමුදය ය ද, නිබ්බත්ති ලක්ෂණය ද බලන්නේ ය. අවිද්‍යා, තෘෂ්ණා, කර්ම, නාම රූප නිරෝධයෙන් විඤ්ඤාණ නිරෝධය වන්නේය යි විඤ්ඤාණයාගේ නිරෝධය ද, විපරිණාම ලක්ෂණය ද බලන්නේ ය.

මෙසේ එක් එක් ස්කන්ධයෙහි උදය-ව්‍යය වශයෙන් දසය දසය බැගින් සම්පනස් ආකාරයෙන් උදය-ව්‍යය දක්වන ලද බව දත යුතු.

උත්පත්තික්ෂණයෙහි ම නිබ්බත්ති ලක්ෂණය ද, භඞ්ගක්ෂණයෙහි ම විපරිණාම ලක්ෂණය ද වන හෙයින්

Free Distribution www.aathaapi.org

මෙසේ **ප්‍රත්‍යය වශයෙන් ද, ක්ෂණ වශයෙන් ද,** දෙපරිද්දෙකින් උදය-ව්‍යය බලන්නා වූ ඒ යෝගීහට ප්‍රත්‍යය වශයෙන් උදය දැකීමෙන් **සමුදය සත්‍යය** ප්‍රකට වේ. සඤ්ඤාදීන් උපද වන අවිද්‍යාදී ප්‍රත්‍යය අවබෝධ වන හෙයිනි.

ජාති දුක්ඛය අවබෝධ වන හෙයින් **ක්ෂණ** වශයෙන් උදය දැකීනයෙන් **දුක්ඛ සත්‍යය** ප්‍රකට වේ.

ප්‍රත්‍යය ධර්මයන්ගේ අනුප්පාද නිරෝධයෙන් ප්‍රත්‍යයයෙන් උපදින ධර්මයන්ගේ අනුප්පාද නිරෝධය අවබෝධ වන හෙයින්, ප්‍රත්‍යය වශයෙන් ව්‍යය දැකීනයෙන් **නිරෝධ සත්‍යය** ප්‍රකට වේ.

මරණ දුක අවබෝධ වන හෙයින් **ක්ෂණ** වශයෙන් ව්‍යය දැකීනයෙන් **දුක්ඛ සත්‍යය** ප්‍රකට වේ.

මෙසේ උත්පත්ති වශයෙන් හා ක්ෂණ වශයෙන් උදයව්‍යය දැකීම වූ මේ **ලෞකික සම්මාදිට්ඨිය, මාර්ගයයි, මාර්ගසත්‍යය** ද ප්‍රකට වේ. ප්‍රදීපය තමාද ප්‍රකාශ කරන්නාසේ ආර්‍ය මාර්ගය සමෙමාහවිෂ්‍යතයෙන් නොහොත් මොහොක්කාරය නසමින් තමා ද ප්‍රකට වේ. තවද, ඒ යෝගීහට **ප්‍රත්‍යය වශයෙන්** උදය දැකීනයෙන් **අනුලෝම පටිච්ච සමුප්පාදය** ප්‍රකට වේ. **ක්ෂණ වශයෙන්** උදය-ව්‍යය දැකීනයෙන් සංඛාර ලක්ෂණය අවබෝධ වන හෙයින් **ප්‍රත්‍යසමුප්පන්න ධර්ම** ප්‍රකට වේ.

හේතු-ඵල සම්බන්ධයෙන් සන්තානය නොසිඳ පවත්නා බව අවබෝධ වන හෙයින් **උච්ඡේද දිට්ඨිය** දුරු වේ. උත්පාද, ස්ථිති, භඞ්ග වශයෙන් අලුත් නාම-රූප ධර්මයන් ඉපදීම අවබෝධ වන හෙයින් **ශාශ්වත දිට්ඨිය** දුරු වේ. නාම-රූප ධර්මයන්ගේ තමා වශයෙහි නොපවත්නා බව අවබෝධ වන හෙයින් **ආත්ම දිට්ඨිය** දුරු වේ. ප්‍රත්‍යයට අනුරූප වශයෙන් ඵලයාගේ උත්පාදය අවබෝධ වන හෙයින් **අකිරිය දිට්ඨිය** දුරු වේ. සංඛාර ධර්මයන්ගේ

Free Distribution www.aathaapi.org

උත්සාහ රහිත බව හා ප්‍රත්‍යය පිළිබඳ පැවැතුම් ඇති බව අවබෝධ වන හෙයින් **අනාත්ම ලක්ෂණය** ප්‍රකට වේ. ඇති ව නැති වන බව අවබෝධ වන හෙයින් හා පූර්‍වාන්ත අපරාන්ත විවේකය අවබෝධ වන හෙයින් **අනිත්‍ය ලක්ෂණය** ප්‍රකට වේ. උදය-ව්‍යය දෙකින් නැවත නැවත පෙළෙන බව අවබෝධ වන හෙයින් **දුක්ඛ ලක්ෂණය** ප්‍රකට වේ. උදය-ව්‍යය දෙකින් පිරිසිඳින ලද බව අවබෝධ වන හෙයින් **සවභාව ලක්ෂණය** ද ප්‍රකට වේ. උදය ක්ෂණයෙහි ව්‍යයයාගේ ද, ව්‍යය ක්ෂණයෙහි උදයයාගේ ද අභාවය අවබෝධ වන හෙයින් පඨවි-ඵස්සාදී සවභාව ලක්ෂණයෙහි **සඞ්ඛත ලක්ෂණයාගේ ද, තාවකාලික** බව ද ප්‍රකට වේ.

මෙසේ ප්‍රකට වූ ඒ යෝගාවචරයාහට "පෙර නූපත්-නාවූම ධර්‍මයෝ උපදිති. උපත් නාම-රූප ධර්‍මයෝ නිරුඬ වෙත්" යි යනාදී වශයෙන් නිත්‍යයෙන් ම අළුත්වූවන්ව ම සංස්කාරයෝ වැටහෙති. එය ද, නිත්‍යය නවක ධර්‍ම නොව හිරු උදාවන කල්හි තණ අග පිණි බිඳු මෙන් ද, දිය බුබුලක් මෙන් ද, දඬුයෙන් දියෙහි ඇඳි ඉරක් මෙන් ද, හිදි අග වැටුණු අබැටක් මෙන් ද, විදුලිය ගැසීමක් මෙන් ද, සවල්ප කලක් සිටින්නන්ව ද ඉන්‍ද්‍රජාල, මරිචි, සවප්න අලාත චක්‍ර, ගන්ධර්‍ව නගර, ඵෙණ, කදලි ආදියක් මෙන් ද අසාර වේ යයි ද වැටහෙති.

මෙපමණකින් මේ යෝගාවචරයා විසින්, "ව්‍යය ධර්‍ම වූයේ ම උපදී. උපත් නාම-රූප ධර්‍ම සමූහය විනාශයට පැමිණේ" යයි මේ ආකාරයෙන් සම්පණ්ඩ ලක්ෂණ ප්‍රතිවෙධ කොට පැවැති **උදය-ව්‍යයානුපස්සනා** නම් වූ පළමු වන **තරුණ විදර්‍ශනා ඥානය** ලබන ලද්දේ වේ. එ බැවින් ඒ යෝගීහට **ආරබ්ධ විදර්‍ශකයා** යයි කියනු ලැබේ.

කලාප සම්මර්‍ශනාදී වශයෙන් පැවැති සම්මර්‍ශන ඥානය නිෂ්පර්‍යායයෙන් විදර්‍ශනා නම නොලබයි. උදය-ව්‍යයානුදර්‍ශනාදී වශයෙන් පැවැති ඥානයම **විදර්‍ශනා ඥාන** නම් ලබයි.

Free Distribution www.aathaapi.org

දස විදර්ශනොපක්ලේශයෝ

තරුණ විදර්ශනාවෙන් පටන් ගත් විදර්ශනා ඇති ඒ යෝගාවචරයා හටම **දස විදර්ශනොපක්ලේශයෝ** උපදිත්. ඒ විදර්ශනොපක්ලේශයෝ මාර්ග-ඵල ප්‍රතිවෙධ කළ ආර්ය්‍ය ශ්‍රාවකයාට ද, සීල විපත්ති ආදීන් විප්‍රතිපන්න පුද්ගලයාට ද නූපදිති. සම්‍යක් ප්‍රතිපත්ති ඇති, විදර්ශනා ඇති, විදර්ශනා භාවනාවෙහි යෙදුණු **ආරබ්ධ විදර්ශක** වූ කුලපුත්‍රයා හටම උපදිත්.

"ඔභාසෝ, පීති, පස්සද්ධි - අධිමොක්ඛාව පග්ගහෝ
සුඛං ඤාණ මුපට්ඨාන - මුපෙක්ඛාව නිකන්තී ච."

දස විදර්ශනොපක්ලේශයෝ නම්:-

1. ඕභාසය,	**6. අධිමොක්ඛය,**
2. ඤාණය,	**7. වීර්‍යය,**
3. ප්‍රීතිය,	**8. සම්මෝහය,**
4. පස්සද්ධිය,	**9. උපෙක්ඛාය,**
5. සුඛය,	**10. නිකන්තිය,**

1. ඕභාසය- නම් විදර්ශනා චිත්තයෙන් උපදනා එක්තරා ශරීරාලෝකයකි. අනිත්‍ය වශයෙන් මෙනෙහි කරන්නාහට ම මෙය උපදී. ඒ ආලෝකය උපන් කල්හි ඇතැම් යෝගාවචරයෙක් "පෙර මට මෙබඳු ආලෝකයෙක් නූපන්නේ ය. ඒකාන්තයෙන් ම මාර්ගඵලයට පැමිණියෙමි, ඵලයට පැමිණියෙමි යි අමාර්ගයම මාර්ගය යයි ද, ඵලය නොවූවම ඵලය යයි ද ගනී. එසේ ගන්නාහුගේ විදර්ශනා භාවනාව අමාර්ගයට වැටුණේ වෙයි. ඒ හේතුකොට ගෙන වූ වික්ඛේපය, **උඛවය** නම් වේ. ඒ උඛවයෙන් මඬනා ලද සිත් ඇති යෝගී තෙම අනිත්‍ය වශයෙන් වැටහීම නතුසේ නොදනී. හෙතෙම තමාගේ මූල කම්ටහන හෙවත් විදර්ශනාව හැර ආලෝකය ම ආස්වාදනය කෙරෙමින් හිඳී.

Free Distribution www.aathaapi.org

ඒ ආලෝකය, ඇතැම් භික්ෂුවක්හට, තමා හුත් පයම්බකය පමණ තැන එළිය කෙරෙමින් උපදී. ඇතැම් භික්ෂුවක්හට ඇතුළු ගැබ පමණ ද, ඇතැමෙකුට ගැබින් පිටත ද, කිසිවෙකුට සියලු විහාරය ද, කිසිවෙකුට ගව්වක්, අඩයොදුනක්, යොදුනක්, දෙයොදුනක්, තුන්යොදුනක් පමණ ද, කිසිවෙකුට පොළොවෙහි පටන් අකනිට්ඨ බඹලොව දක්වා ද ඒකාලෝක කෙරෙමින් උපදී. භාග්‍යවතුන් වහන්සේට දසදහසක් සක්වළ ආලෝක කරමින් උපදී.

පෙර සිතුල්පහු වෙහෙර දෙබිති ගෙයක් තුළ තෙරහු දෙනමක් හුන්හ. එක් කරුවල පොහෝ දිනෙක වැසිවලා කුලින් වැසුණු, ගනදුර ඇති මධ්‍යම රාත්‍රියෙහි භාවනායෙහි යෙදී සිටි මේ දෙනම අතුරෙන් එක් නමක් "සවාමීනි, මට දැන් දැහැබ් මලුයෙහි සිංහාසනයෙහි පස්වණක් මල් පැනේ යයි" කිය. එවිට අනික් භික්ෂූන් වහන්සේ "ඇවැත්නි, එය පුදුමයක් නොවේ, මට දැන් මහමුහුදෙහි යොදුනක් තැන මස් කැස්බන් බොහෝ පෙනෙතැ" යි කීහ. **මේ විදර්ශනොපකෙලශය බොහෝ සේ සමථවිදර්ශනාලාභින්හටම වේ.**

තවද, මේ ආලෝකය ඇති වූ කල්හි, සමාපත්ති බලයෙන් විෂ්කම්භනය කරන ලද කෙලෙසුන්ගේ නොහැසිරීමෙන් "මම රහත්වීමි" යි වරදවා සිත් උපදවයි.

තලගුරු වෙහෙර **ධම්මදින්න** නම් සිව්පිළිසිඹියා පත් මහරහතන් වහන්සේ නමක්, බොහෝ භික්ෂුසංඝයාහට අවවාද අනුසාසනා කරමින් සිටි කල්හි එක් දවසක් දිවාසථානයෙහි වැඩහිඳ උන්වහන්සේගේ ආචාර්‍යත්වූ උස්වැලි වැසි **මහානාග** සථවිරයන් වහන්සේගේ මහණ කම මුදුන් පැමිණියේ ද නැද්දැ යි ආවර්ජනා කරනසේක් උන්වහන්සේ පෘථග්ජන බව දැක, "මා නොගිය කල පුහුදුන් ව ම කළුරිය කිරීම වන්නේ" යයි දැන සෘද්ධියෙන් වැඩ දිවාසථානයෙහි වැඩහුන් තෙරුන් සමීපයෙහි බැස, වැඳ වත් පිළිවෙත් කොට එකත්පසෙක වැඩහුන් සේක.

Free Distribution www.aathaapi.org

මහතෙරණුවෝ ද, 'ඇවැත්නි, නො කල්හි ආයේ කිම්දැ" යි විචාළ කල, "සවාමීනි, ප්‍රශ්න ඇසීමට ආයෙමි" යි කීහ. 'ඇවැත්නි, විචාරව, දන්නෙමි කියමි" යි කීහ. තෙරුන් වහන්සේ ද විචාළ ප්‍රශ්න නොපැකිල විසඳූ සේක. එකල ධම්මදින්න තෙරණුවෝ කියනුයේ, "සවාමීනි, ඔබවහන්සේගේ ඤාණය ඉතා තියුණු ය. කවර දෑ මේ ධර්මය අවබෝධ කළ සේක් දැ යි විචාළ කල, "ඇවැත්නි, මෙයින් සැට වසකට පෙර" යයි කීහ. "සවාමින්වහන්සේ සමාධියට සමවදනා සේක් දැ" යි විචාළ කල, "අපට එය බරක් නොවේ" යයි කීහ. "සවාමීනි, එසේ නම් එක් ඇතෙකු මවනු මැනවැ" යි කීහ. තෙරුන්වහන්සේ ද සුදු ඇතෙකු මැවීය. "සවාමීනි, දැන් මේ ඇතා කන්නිශ්චල කොට තබා නගුට දික් කොට ගෙන සොඬ මුවෙහි බහා බිහිසුණු ලෙස කෑඳුවනාද කරමින් ඔබ අභිමුඛයට එන ලෙසක් කළ මැනවැයි කීහ. තෙරුන්වහන්සේ ද එසේ කොට වේගයෙන් තමා වෙත එන ඒ ඇතාගේ බිහිසුණු අයුරු දැක නැගිට පැනයන්නට සැරසුණු සේක. රහත් තෙරුන්වහන්සේ උන්වහන්සේගේ සිවුරුකොණ අල්වා ගෙන, "සවාමීනි, රහතුන්ට තැතිගැනීමක් වේ දැ" යි ඇසූ සේක. උන්වහන්සේ එකල තමා ප්‍රෘථග්ජන බව දැන, "ඇවැත් ධම්මදින්නයෙනි, මට පිහිට වෙවයි කියා පාමුල උක්කුටිකයෙන් හුන් සේක. "සවාමීනි, නුඹවහන්සේට පිහිටවීම සඳහා ම'යි, අනිකක් නො සිතනු මැනවැ යි කියා කමටහනක් වදාළ සේක. තෙරුන්වහන්සේ කමටහන් ගෙන සක්මනට නැගි තුන්වන පියවරෙහි අග්‍ර ඵලය වූ අර්හත්වයට පැමිණි සේක. මේ තෙරුන්වහන්සේ වෙෂ චරිතයෙකු බැවින් ආලෝකයෙහි කම්පාවූයේ යයි කියන ලදී.

2. ඤාණය. අනිත්‍යය වශයෙන් මෙනෙහි කරන යෝගිහට **විදර්ශනා ඤාණය** උපදී. නාම-රූප ධර්මයන් ප්‍රමාණ කරන, විචාරණය කරන ඒ යෝගිහට හරන ලද වජ්‍රායුධය මෙන් නො පැකිලෙන වේග ඇති තියුණු වූ ඉතා විශද වූ විදර්ශනා ඤාණය උපදී.

Free Distribution www.aathaapi.org

3. ප්‍රීතිය නම් විදර්‍ශනා ප්‍රීතිය යි, ආරබ්ධ විදර්‍ශීකයා හට **බුද්දඛ ප්‍රීතිය, ඛණිකා ප්‍රීතිය, ඔක්කන්තිකා ප්‍රීතිය, උබ්බේගා ප්‍රීතිය, එරණ ප්‍රීතිය** යන පස්වැදෑරුම් **ප්‍රීතිය** මුළු ශරීරය පුරමින් උපදී.

4. පස්සද්ධිය නම් විදර්‍ශනා පස්සද්ධි යයි. රාත්‍රි ස්ථානයෙහි හෝ දිවාස්ථානයෙහි හෝ හුන්නාවූ ඒ යෝගීහට කාය චිත්ත දෙක්හි විඩාවක් හෝ. බර බවක් හෝ, කර්‍කීශ බවක් හෝ, අකර්මණ්‍ය බවක් හෝ, ගිලන් බවක් හෝ, වඬ්ඪ බවක් හෝ නොවේ. උඩුවය සංසිඳීමෙන් කාය චිත්තයෝ සංසිඳුනාහු වෙති. පීනම්බය දුරුවීමෙන් සැහැල්ලු වෙති. දිටඨි මාන සංඝ්ඨීමෙන් මෘදු වෙති. සෙසු නීවරණ සංසිඳීමෙන් කර්‍මණ්‍ය වෙති. අශ්‍රද්ධාදිය සංසිඳීමෙන් නො ගිලන් වෙති. මායා සාඨෙය්‍ය සංසිඳීමෙන් ඍජු වෙති. මෙසේ ඒ යෝගීහට මනුෂ්‍යත්වය ඉක්ම සිටි අමානුෂ රතිය හෙවත් ඇලීම සිඳකරන්නා වූ ලහුතාදීන් හා යුක්තවූ **පස්සද්ධිය** උපදී.

5. සුඛය නම් විදර්‍ශනා සුඛය යි. විදර්‍ශනා වඩන ඒ යෝගීහට මුළු සිරුර තෙමමින් ඉතා ප්‍රණීත වූ කිසි කලෙක නොවූ විරූ සුඛයෙක් උපදී.

6. අධිමොක්ඛය නම් විදර්‍ශනා චිත්ත සම්ප්‍රයුක්ත බලවත් ශ්‍රද්ධාවයි. විදර්‍ශනාව වඩත්ම චිත්ත චෛතසික ධර්‍මයන් අතිශය ප්‍රසන්න භාවයට පමුණු වන ඉතා බලවත් ශ්‍රද්ධාව උපදී.

7. ප්‍රග්‍රහ හෙවත් **වීර්‍ය්‍ය** – විදර්‍ශනා චිත්තය හා සම්ප්‍රයුක්ත වූ ළිහිල් නොවූ, ඉතා දැඩි ද නොවූ, මනා කොට ගන්නා ලද වීර්‍ය්‍ය උපදී.

8. උපට්ඨානය හෙවත් **සති** – විදර්‍ශනා චිත්තය හා සම්ප්‍රයුක්ත වූ මනාව එලඹ සිටි, මනාව පිහිටුවන ලද ඉන්‍ද්‍රජාලයක් බඳු වූ ද, නිශ්චල පර්‍වත රාජයකු බඳුවූ ද සතිය උපදී.

Free Distribution www.aathaapi.org

9. උපෙක්ඛාව නම් විදර්ශනොපෙක්ඛාව හා ආවර්ජනොපෙක්ඛාවයි. සියලු නාම-රූප ධර්මයන් උදය-ව්‍යය වශයෙන් මනාව පරීක්ෂා කිරීමෙන් ඒ පිළිබඳ මධ්‍යස්ථ භාවයෙන් පැවැති විදර්ශනා උපෙක්ඛාව ද බලවත්ව උපදී. **තත්‍රමජ්ඣත්තතා උපෙක්ඛා** යයි ද මෙයට ම නමෙකි. මනොද්වාරාවර්ජන චිත්තය හා සම්ප්‍රයුක්ත වූ වේතනාව ආවර්ජනයෙහි මධ්‍යස්ථතාව පැවැත්මෙන් ආවර්ජන උපෙක්ඛාව ද වේ.

10. නිකන්තිය නම් විදර්ශනා චිත්තය පිළිබඳ වූ සියුම් තෘෂ්ණාවයි. මෙසේ ඕභාසාදීන්ගෙන් යුක්තවූ විදර්ශනාවෙහි ආලය කරමින්, සියුම්වූ, ශාන්තාකාර වූ නිකන්තිය උපදී.

මේ ඕභාසය, විදර්ශනාවට අලඞ්කාරයක් වන්නාක් මෙන් ම, ඒ ප්‍රඥාදීන් අතුරෙන් එකක් උපන් කල්හි ඒ යෝගීහට, "මට මෙයින් පෙර මෙබඳු ඤාණයෙක් නූපන්නේ ය. මෙබඳු ප්‍රීතියෙක් පස්සද්ධියෙක්, සුඛයෙක්, අධිමොක්ෂයෙක්, ප්‍රග්‍රහයෙක්, උපට්ඨානයෙක්, උපෙක්ඛාවෙක්, නිකන්තියෙක් නූපන්නේ ය. ඒකාන්තයෙන් ම මම මාර්ගයට පැමිණියෙමි, ඵලයට පැමිණියෙමි" යි අමාර්ගයම මාර්ග යයි ද, ඵලය නොවූව ඵලය යයි ද ගනී.

අමාර්ගය මාර්ග යයි ද, අඵලය ඵලය යයි ද ගන්නා ඒ යෝගිහුගේ විදර්ශනා චිත්ත වීථිය ඉක්ම ගියේ නම් වේ. එකල්හි හෙතෙම තමාගේ ඒ විදර්ශනා කර්මස්ථානය අත්හැර ඕභාසාදියෙහි සියුම් ඇල්ම වූ නිකන්තියම ආස්වාදනය කරමින් හිඳී.

මේ දස උපක්ලේශයන් අතුරෙන් ඕභාසාදිය **උපක්ලේශ වස්තු වන** හෙයින් **උපක්ලේශය** යි කියන ලද නමුත් අකුසල් නිසා නොවන බව දත යුතු. නිකන්තිය උපක්ලේශ ද, උපක්ලේශ වස්තු ද වේ. මෙසේ වස්තු වශයෙන් උපක්ලේශ දසයක් වේ. එයම **තණ්හා, දිට්ඨි, මාන** වශයෙන් ගැනීමෙන් සමතිසක් වේ.

Free Distribution www.aathaapi.org

මට ආලෝකයක් උපනැයි ගන්නාහට **සක්කායදිට්ඨි** වශයෙන් ගැනීම වේ. මනා ආලෝකයක් උපනැයි ගන්නාහට **මාන** වශයෙන් ගැනීම වේ. ආලෝකය ආස්වාදනය කිරීම් වශයෙන් **තෘෂ්ණාව** උපදී. මෙසේ ආලෝකයෙහි **දිට්ඨි, මාන, තණ්හා** වශයෙන් ගැනීම් තුනෙකි. සෙසු උපක්ලෙශ ධර්මයන් කෙරෙහි ද මේ ක්‍රමයම වේ.

අදක්ෂ, අව්‍යක්ත යෝගී තෙම මේ ඕභාසාදී නිමිත්තෙන් කම්පා වේ. වික්ෂිප්ත වේ. ඒ එකක් එකක් පාසාම **"එතං මම එසෝ හමස්මි, එසෝ මෙ අත්තා"** මේ මාගේ ය, මේ මම වෙමි, මේ මාගේ ආත්මය යයි ද **තෘෂ්ණා, මාන, දිට්ඨි** වශයෙන් බලයි.

දක්ෂ, පණ්ඩිත, ව්‍යක්ත, බුද්ධිමත් යෝගී තෙම ඕභාසාදිය උපන් කල මට ආලෝකයෙක් උපන. එය ද අනිත්‍යය, සඞ්ඛතය, පටිච්චසමුප්පන්නය, ක්ෂය වන සුලුය, ව්‍යය වන සුලුය, නැසෙන සුලුය, නිරුද්ධ වන සුලුය යි මෙසේ පරීක්ෂා කෙරේ.

තවද, ඒ ආලෝකය තමා වශයෙහි නො පවත්නා හෙයින් **අනාත්මය ය** ඇතිව නැති වන හෙයින් **අනිත්‍යය.** උදය-ව්‍යය දෙකින් පෙළෙන හෙයින් **දුක්ඛය.** අනිකුදු උපක්ලෙශයන් ද මෙසේ පරීක්ෂා කොට ඒ ඕභාසාදිය **මාගේ නොවේ** යයි ද, **මම නොවෙමි** යයි ද, **මාගේ ආත්මය නොවේ** යයි ද බලයි. මෙසේ බලන්නාවූ හෙතෙම ඕභාසාදියෙහි කම්පා නොවේ. තැති නොගනී. හෙතෙම ඒ සමතිස් වැදෑරුම් උපක්ලෙශ ධර්ම, මාගීය නොවේ යයි ද, ඒ උපක්ලෙශයෙන් මිදුණු, විදර්ශනා මාගීයට පිළිපන් විදර්ශනා ඥානයම **මාර්ග** යයි ද ව්‍යවස්ථා කෙරේ. මෙසේ මේ මගය, මේ නොමග යයි **මාර්ගය** ද, **අමාර්ගය** ද දැන සිටි තුවණ **මග්ගාමග්ග ඤාණදස්සන විසුද්ධි** යයි කියනු ලැබේ.

මග්ගාමග්ග ඤාණදස්සන විසුද්ධියෙහි සිටි යෝගාවචර තෙම **සත්‍යය තුනක්** ව්‍යවස්ථා කරණ ලද්දේ වේ.

Free Distribution www.aathaapi.org

දිට්ඨි විසුද්ධියෙහි නාම-රූප ව්‍යවස්ථාපනය කිරීමෙන් පළමු කොට **දුක්ඛ සත්‍යය** ව්‍යවස්ථා කෙළේ වේ.

කඞ්ඛාවිතරණ විසුද්ධියෙහි ප්‍රත්‍යය පරිග්‍රහණයෙන් **සමුදය සත්‍යය** ව්‍යවස්ථා කෙළේ වේ.

මේ **මග්ගාමග්ග ඤාණදස්සන විසුද්ධියෙහි** මනාව මාර්ගීය ව්‍යවස්ථා කිරීමෙන් **මාර්ග සත්‍යය** ව්‍යවස්ථා කෙළේ වේ.

මේ ත්‍රිවිධ සත්‍යය ව්‍යවස්ථානය **ලෞකික** ඥාන වශයෙන් බව දත යුතු.

6. ප්‍රතිපදා ඤාණදස්සන විසුද්ධිය

උදය ව්‍යය ඥානයාගේ පටන් සඞ්ඛාරෝපෙක්ෂා ඥානය තෙක් පැවැති අෂ්ටවිධ ඥානයාගේ වශයෙන් ශිඛාප්‍රාප්තවූ විදර්ශනා ඥානය හා නවවැනිවූ සච්චානුලෝමික ඥානය ද යන මේ **නවමහා විදර්ශනා ඥානය, ප්‍රතිපදා ඥානදස්සන විසුද්ධි** නම් වේ.

ඕභාසාදී දසවිධ විදර්ශනොපක්ලෙශයන්ගෙන් මිදුණාවූ විදර්ශනා චිත්ත වීථියට බැසගත් හෙයින් **විදර්ශනා** නම් වූ මේ **ඥානයෝ** නවදෙනා නම්:—

1. **උදයව්‍යානු දර්ශනා ඥානය,**
2. **භඞ්ගානු දර්ශනා ඥානය,**
3. **භයතුපට්ඨාන ඥානය,**
4. **ආදීනවානුදර්ශනා ඥානය,**
5. **නිබ්බිදානු දර්ශනා ඥානය,**
6. **මුඤ්චිතුකම්‍යතා ඥානය,**
7. **පටිසඞ්ඛානු දර්ශන ඥානය,**
8. **සඞ්ඛාරෝපෙක්ෂා ඥානය,**
9. **සත්‍යානුලෝමික ඥානය හෙවත් අනුලෝම ඥානය.**

Free Distribution www.aathaapi.org

උදයව්‍යය දැනීම් අතීයෙන් හා ප්‍රත්‍යක්ෂ වශයෙන් දැකීම් අතීයෙන් ද **ඤාන දර්ශන** නම් වේ. එයම ප්‍රතිපක්ෂ ධර්මයන්ගෙන් විශුද්ධ වූ හෙයින් **ඤාන දර්ශන විශුද්ධි** නම් වේ. එයම ආර්‍යාමාර්ගයට පිළිපැදීම් වශයෙන් **ප්‍රතිපදා ඤාන දස්සන විසුද්ධි** නම් වේ.

1. උදයව්‍යානු දර්ශනා ඤානය:- යටකී දස උපක්ලේශයන්ගෙන් කිලිටිවූ උදයව්‍යය ඤානය යථා සභාවයෙන් අනිත්‍ය, දුක්ඛ, අනාත්ම වශයෙන් ත්‍රිලක්ෂණය සලකා ගැනීමට අසමර්ථය. ඒ උපක්ලේශයන්ගෙන් මිදුණු ඤාන යෙන්ම ත්‍රිලක්ෂණ බැලීමට සමර්ථ වේ.

උදය ව්‍යය මෙනෙහි නො කිරීමෙන්, සන්තතියෙන් වැසුණු හෙයින් **අනිත්‍ය ලක්ෂණය** නො වැටහේ. උදය ව්‍යය මෙනෙහි කොට සන්තතිය ඉක්මවීමෙන් **අනිත්‍ය ලක්ෂණය** යථා සභාවයෙන් වැටහේ.

සංස්කාරයන් නිතර පීඩා කරන බව මෙනෙහි නො කිරීමෙන් සතර ඉරියව්වෙන් වැසුණු හෙයින් **දුක්ඛ ලක්ෂණය** නො වැටහේ. සංස්කාරයන් නිතර පෙළෙන බව මෙනෙහි කොට ඉරියව්වෙන් වැසුණු බව ඉක්මවූ කල **දුක්ඛ ලක්ෂණය** යථා සභාවයෙන් වැටහේ.

නා නා ධාතූන් වෙන් කොට මෙනෙහි නො කිරීමෙන්, ඝනයෙන් වැසුණු හෙයින් **අනාත්ම ලක්ෂණය** නො වැටහේ, පඨවි ආදී නා නා ධාතූන් වෙන් වෙන් කොට ඝනය බිඳීම කළ කල්හි **අනාත්ම ලක්ෂණය** යථා සභාවයෙන් වැටහේ. ඔවුනොවුන් හා සම්බන්ධව පවත්නා රූපා රූප ධර්මයන් **එකක්** වශයෙන් ගැනීම වූ **සමූහඝනය** ද, ඒ ඒ ධර්මයනට ප්‍රතිනියත කෘත්‍ය භෙදයෙන් එකත්වයෙන් ගැනීම වූ **කෘත්‍ය ඝනය** ද, ඒ ඒ ආලම්බණ සහිත ධර්මයන් ආලම්බණ භෙදයෙන් එකත්වයෙන් ගැනීම වූ **ආලම්බන ඝනය** දැයි යන ත්‍රිවිධ ඝනයම වෙන් වෙන්ව ධාතු ආදී වශයෙන් වැටහෙන කල්හි අතින් පිරිමදින ලද පෙන

Free Distribution www.aathaapi.org

පිඬක්සේ විනාශයට යෙතියි ප්‍රත්‍ය ලාභයෙන් පවත්නා සූන්‍ය ධර්‍ම මාත්‍රයෙකැයි තතුසේ **අනාත්ම ලක්ෂණය** අතිශයින් ප්‍රකට වේ.

තවද, **අනිත්‍යය** නම් සකඬ පඤ්චකය යි, විනාශය අන්‍යථාත්වය යන සවභාවය ඇති හෙයිනි. ඇතිව නැති වන හෙයින් ද **අනිත්‍යය** නම් වේ.

උත්පාද, ව්‍යය, අන්‍යථාත්වය යන මෙය **අනිත්‍ය ලක්ෂණය** නම් වේ. ඉපිද නැතිවීම යයි කියන ලද ආකාර විකාරය ද අනිත්‍යය ලක්ෂණ යයි.

"යදනිච්චං තං දුක්ඛං" යමක් අනිත්‍ය නම් ඒ දුක යයි වදාළ හෙයින් පඤ්චස්කන්ධයම නිතර පෙළන හෙයින් **දුක්** නම් වේ.

නිතර පෙළෙන ආකාරය **දුක්ඛ ලක්ෂණය** නම් වේ.

"යං දුක්ඛං තදනත්තා" යමක් දුක නම් එය **අනාත්ම** යයි වදාළ හෙයින් ඒ සකඬ පඤ්චකයම වශයෙහි නො පවත්නා හෙයින් **අනාත්ම** නම්.

වශයෙහි නො පවත්නා ආකාරය **අනාත්ම ලක්ෂණ** යයි.

මෙසේ මේ යෝගාවචර තෙම මෙකී ලක්ෂණය හා ඒ ලක්ෂණයෙන් යුත් පඤ්චස්කන්ධය ද යන මේ සියල්ලම උපකෙලෙශයන්ගෙන් මිදුණු, වීර්‍යයට පිළිපන් විදර්‍ශනා සඞ්ඛ්‍යාත උදය ව්‍යයානුදර්‍ශන ඥානයෙන් යථා සවභාවයෙන් සලකා, නැවත නැවත අනිත්‍ය, දුක්ඛ, අනාත්ම යයි රූපාරූප ධර්‍මයන් නිශ්චය කරන, තීරණය කරන කල්හි ඔහුගේ විදර්‍ශනා ඥානය තියුණු වී සංස්කාරයේ සැහැල්ලුව වැටහෙති.

2. භඞ්ගානුදර්‍ශන ඥානය – උදයව්‍යයානුදර්‍ශන ඥානය තියුණුව පවත්නා කල්හි, සංස්කාරයන් සැහැල්ලුව

Free Distribution www.aathaapi.org

වැටහෙන කල්හි ඉපදීමට හෝ සිතියට හෝ පැවැත්මට හෝ සංඝකාර නිමිත්තට හෝ නො පැමිණේ. ක්ෂය ව්‍යය භෙද සඞ්ඛ්‍යාත නිරොධයෙහි සිහිය මනාව පහිටයි. සංඝකාරයන් මෙසේ ඉපිද, මෙසේ නිරුඬ වෙතියි දක්නා වූ යෝගීහට පෙර කී සේ උදය හැර ව්‍යය ම මෙනෙහි කරන කල්හි **භඞ්ගානු දර්ශනය** නම් වූ විදර්ශනා ඥානය උපදී.

රූප, වෙදනාදී වූ යම් අරමුණක් ක්ෂය, ව්‍යය වශයෙන් දුන ඒ ආලම්බනය ක්ෂය ව්‍යය වශයෙන් බැලීමෙන් උපන් ඤාණයාගේ ද යම් භඞ්ගයක් වේ නම් අන්‍ය සිතකින් ඒ භඞ්ගය බැලීමෙන් උපන් ප්‍රඥාව **භඞ්ගානු දර්ශනා ඥාන** නම් වේ. දක්නා ලද අරමුණ ද, ඒ අනුපස්සනා වශයෙන් දක්නා ලද ඤාණය ද යන දෙකම ක්ෂය ව්‍යය වශයෙන් බැලීම යයි දත යුතු. මෙහි භඞ්ගය බලන්නේ ද, අනිච්චානු පස්සනාදී නොයෙක් ආකාරයෙන් නැවත නැවත බලයි. ඒ මෙසේයි. **භඞ්ගය** නම් අනිත්‍යය පිළිබඳ අන්තිම කෙළවරය. එ හෙයින් ඒ භඞ්ගය අනුව බලන යෝගී තෙමේ සියලු සංඝකාරයන්ම **අනිත්‍ය** වශයෙන් බලන්නේ **නිත්‍ය සංඥාව** දුරු කෙරේ. එසේම සියලු සංඝකාරයන් **දුක්** වශයෙන් බලයි. සැප වශයෙන් නො බලයි. දුක් වශයෙන් බලන්නේ **සුඛ සංඥාව** දුරු කෙරේ. එසේම සියලු සංඝකාරයන් **අනාත්ම** වශයෙන් බලයි. **ආත්ම** වශයෙන් නො බලයි. අනාත්ම වශයෙන් බලන්නේ **ආත්ම සංඥාව** දුරු කෙරේ. යමක් **අනිත්‍ය, දුක්ඛ, අනාත්ම** නම් එය **නාම රූප ධර්ම** ආදී වශයෙන් අභිනන්දනය නොකට යුතු. යමක් **අභිනන්දනය** නොකටයුතු නම් එහි **නො ඇලිය** යුතු. එ හෙයින් **භඞ්ගානුපස්සනා** අනුසාරයෙන් අනිත්‍ය, දුක්ඛ, අනාත්ම යයි දක්නා ලද සංඝකාර සමූහයෙහිම කළකිරේ. **කළකිරුණේ** සතුටු නොවේ, නො ඇලේ, නො රැඳේ. එ හෙයින් කළකිරීමෙන් සතුට දුරු කෙරේ, නො ඇලුණේ ලෞකික ඥානයෙන්ම රාගය දුරු කෙරේ. රාගය නිරුඬ කරනුයේ සමුදය

Free Distribution www.aathaapi.org

නො කෙරේ. සමුදය දුරු කෙරේ, තෘෂ්ණාව නුපදවයි, මෙසේ පිළිපන් ඒ යෝගාවචර තෙම සංස්කාරයන් දුරු කෙරේ, නොගනී.

මේ අනිත්‍යාදී අනුපස්සනාව තදඞ්ග වශයෙන් සකල්‍යාදී අභිසංස්කාරයන් සමග කෙලෙසුන් පහකරන හෙයින් **පරිච්චාගපටිනිස්සග්ගය** යයි ද සංස්කාර ධර්මයන්ගේ දෙස් දැකීමෙන් ද සංස්කාර ධර්මයට විපරීත වූ නිර්‍වාණයෙහි නිම්න භාවයෙන් පක්ඛන්දනය වන හෙයින් ද **පක්ඛන්දන පටිනිස්සග්ග** යයි ද කියනු ලැබේ.

විදර්‍ශනාවට ප්‍රවෘත්ති ස්ථාන හෙයින් **වත්ථු** නම් වූ රූපාදී ආලම්බනයාගේ භඞ්ගය දැක නැවත ඒ භඞ්ගය දක්නා ලද සිතෙහි ද භඞ්ගය දැකීම් වශයෙන් පළමු වස්තුවෙන් අන්‍ය වස්තුවකට සංක්‍රමණය වීමෙන්, ව්‍යයෙහි විදර්‍ශනා ප්‍රඥාව මනාව පිහිටීමෙන් ඒ ආලම්බනයාගේ භඞ්ගය දැක නැවත ඒ භඞ්ගය අරමුණු කරන චිත්තයාගේ ද භඞ්ගය දැකීම පිණිස ආවර්ජනා කිරීමෙහි සමත් බව **පටිසඞ්ඛානුපස්සනා නම් වේ.**

ප්‍රත්‍යක්ෂ වශයෙන් දක්නා ලද අරමුණු අනුව යාමෙන්, වර්‍තමාන සකල පඤ්චකය බිඳෙන්නා සේ අතීතයෙහි ද, අනාගතයෙහි ද සංස්කාර බිඳේ යයි ද, දිටිය, අදිටය දෙදෙනාගේ ක්ෂණ භඞ්ගය හිරු නැගි කල තණ අග පිණිබිඳු සේ විනාශ වන සුළු බව ද ඒකාකාරයෙන් ව්‍යවසථා කොට ඒ භඞ්ග සඞ්ඛ්‍යාත නිරෝධයෙහිම අධිමුක්ත බව, ගරු කොට ඇති බව, එයට නැමුණු බව, අවනත බව, අභිමුඛ බව දැකීම **ව්‍යය ලක්ඛණ විපස්සනා** හෙවත් **විපරිණාම ලක්ඛණ භඞ්ගානුදර්‍ශන විදර්‍ශනා** නම් වේ.

භඞ්ගානුදර්‍ශන වශයෙන් රූපාදී අරමුණු දුන ඒ ආලම්බනයාගේ භඞ්ගය දැක, ඒ භඞ්ගය අරමුණු කළ චිත්තයාගේ ද භඞ්ගය දැක, මෙසේ භඞ්ගය අනුව බලන

Free Distribution www.aathaapi.org

ඒ යෝගීහට සංඝකාරයෝම බිඳෙති, සංඝකාරයන්ගේ හෙදයම මරණයය අන්‍ය වූ කිසි ආත්මයක් නැත්තේ යයි **ශූන්‍ය වශයෙන්** වැටහීම වේ.

මෙසේ **ආලම්බන පටිසඛ්ඛා විපස්සනා ප්‍රඥාව** ද, **භඞ්ගානුපස්සනාව** ද, **ශූන්‍ය** යයි **වැටහීම** දැයි මේ තුන් ආකාර විදර්ශනාව **අධිපඤ්ඤා විපස්සනා** නම් වේ.

ඒ හෙයින් මෙසේ වූ විදර්ශනා ඥාන ඇති යෝගාවචර තෙම ශාස්වත දිට්ඨි ආදී නා නා ප්‍රකාර දෘෂ්ටීන්හි කම්පා නොවේ. මෙසේ කම්පා නොවන ඒ යෝගී තෙම, නිරුඩ නුවූයේම නිරුඩ වේ. නොබිඳුනේම බිඳේ යයි පැවැති මනස්කාර ඇත්තේ බිඳෙන දුර්වල භාජනයක් මෙන් ද, විසිරෙන සියුම් දූලි රැසක් මෙන් ද, බදින තල මෙන් ද, සියලු සංඝකාරයන්ගේ උපපාද, ඨිති, පවත්නී, නිමිත්ත හැර හෙදයම දකී.

ඇස් ඇති පුරුෂයෙක් පොකුණු තෙරෙක හෝ ගං තෙරෙක හෝ සිට මහත් පොද ඇති වැස්සක් වස්නා කල දිය පිට මහත්, මහත් බුබුළු නැගි නැගී, වහ වහා බිඳෙන්නවුන් දක්නා සේ, ඒ යෝගී තෙමේ සියලු සංඝකාරයෝ බිඳෙත් බිඳෙත් යයි දකී, දිය බුබුලක්, මිරිඟු දියක් දක්නා සේ ලෝකය බලන යෝගී තෙම අර්හත්වයට පැමිණෙන හෙයින් මරහු නොදකී. මෙසේ බලන ඒ යෝගීහුගේ, **අටඅනුසඝකින් පිරිවරාගත්** **භඞ්ගානුපස්සනා ඤාණය** බලවත් බවට පැමිණේ.

ඒ **අනුසස්** අට නම්:-

1. **භවදිට්ඨි ප්‍රහාණය** හෙවත් ශාස්වත දෘෂ්ටිය දුරු කිරීම.
2. **ජීවිතනිකන්ති පරිත්‍යාගය** හෙවත් ජීවිත ආශාව දුරු කිරීමය.
3. **සදඵුත්තඅඵුත්තතාවය** හෙවත් සතත භාවනායෙහි යුක්ත ප්‍රයුක්තතාවය.

Free Distribution www.aathaapi.org

4. **විසුඛාජීවතා** හෙවත් පිරිසුදු ආජීවතාය.

5. **උස්සුක්කප්පහාන** හෙවත් කෘත්‍යාකෘත්‍යයෙහි ව්‍යාවෘත නො වීමය.

6. **විගතභයතා** හෙවත් කිසිවකට භය නැති බවය.

7. **ඛනතිසොරච්ච ප්‍රතිලාභය** හෙවත් ක්ෂානති සුරතභාව ලාභය.

8. **අරතිරතිසහනතා** හෙවත් අකුසල ධර්මයෙහි අරතිය හා කාමගුණරතිය සහනතාය.

මේ උතුම් අනුසස් අට දැක, ඒ භඞ්ගය බලන සුලු යෝගී තෙම නිවණට පැමිණෙනු පිණිස ගිනිගත් වසත්‍ර, ශීඝ්‍ර ඇතියකු සේ සංඝකාරයන්ගේ භඞ්ගය සම්මර්ශනය කෙරේ.

3. භයතුපට්ඨාන ඤාණය – සියලු සංඝකාරයන්ගේ ක්ෂය, **ව්‍යය** හෙද සඞ්ඛ්‍යාත නිරෝධය අරමුණු කොට පැවැති භඞ්ගානුපස්සනාව ආසේවනය කරන, වඩන, නැවත නැවත වඩන ඒ යෝගාවචරයාහට සියලු භව, යොනි, ගති, විඤ්ඤාණස්ථිති, සත්ත්වාවාසයන්හි බිඳෙන සංඝකාරයෝ, සුවසේ ජීවත්වනු කැමැති බියසුළු පුරුෂයෙකුහට සිංහ, ව්‍යාඝ්‍ර, දිවි, වලස්, යක්, රකුස්, සැඩගොන්, සැඩබලු, මදකිපුණු ඇත්, ඝෝර සර්ප, හෙණ, සොහොන්, යුදබිම්, දිලිසෙන අඟුරු වළ ආදිය දක්නා කලෙක මෙන් මහා භයක්ව වැටහේ.

අතීත සංඝකාරයෝ නිරුඬවූහ. වර්තමාන සංඝකාරයෝ නිරුඬවෙත්. අනාගතයෙහි උපදින සංඝකාරයෝ ද මෙසේ ම මතු නිරුඬ වන්නාහයි බලන්නා වූ යෝගාවචරයාහට **භයතුපට්ඨාන නම් වූ ඤාණය** උපදී.

මෙය අවබෝධ කර ගැනීම පිණිස උපමාවෙක් දක්වනු ලැබේ. එක් සත්‍රියකගේ පුත්‍රයින් තිදෙනෙක් අපරාධ කොට, රජුට අසුවී, හිස් සිඳ දැමීමට නියෝග

Free Distribution www.aathaapi.org

ලැබ වධසථානයට පමුණුවන කල්හි ඕතෝමෝ ද පුතුන් සමඟ වධසථානයට පැමිණියා ය. දෙටුපුතුගේ හිස සිඳ මද්දුම පුතුගේ හිස සිඳීමට සූදානම් වූ කල්හි ඕතොමෝ වැඩිමලාගේ හිස සින්දේය, මද්දුමයාගේ හිස ද සිඳිසි.'' කියා මේ තෙමේද අනික් දෙදෙනා මෙනැයි සිතා බාලයා කෙරෙහි ආලය හැරියා ය.

මේ උපමායෙහි ඒ සත්‍රිය දෙටු පුතුගේ සිඳි හිස දැකීම මෙන් යෝගීහුගේ ඉකුත් සංසකාරයන්ගේ නිරොධය දැකීම ද මද්දුමයාගේ හිස සිඳිනු මෙන් වතීමාන සංසකාර නිරොධය දැකීම ද, මේද මොවුන් වැනි යයි බාලයා කෙරෙහි ආලය හැරීම මෙන් අනාගතයෙහි ද උපදනා සංසකාරයෝ බිඳෙත් යයි අනාගත ධමීයන්ගේ නිරොධය දැකීම ද දත යුතු.

මෙසේ බලන්නාවූ ඒ යෝගීහට මෙතැන **භයතුපටඨාන ඤාණය** උපදී.

මිය යන දරුවන් ඇති එක් සත්‍රියක් දරුවන් දස දෙනකු වැදුවාය. එයින් නව දෙනෙක් මළහ. එකෙක් දැන් මරණාසන්නව අතෙහි සිටී. අනෙකෙක් කුසෙහි ද සිටී. ඕතොමෝ දරුවන් නව දෙනෙකුත් මළ කල, දසවැන්නා ද මියයන්නහු දැක, කුසහොත් දරුවා මළවුන් හා සම යයි ඔහු කෙරෙහි ආලය හැරියා ය.

ඒ උපමායෙහි ද, ඒ සත්‍රියගේ දරුවන් නව දෙනෙකුත්ගේ මරණය සිහි කිරීම මෙන් ඒ යෝගීහුගේ අතීත සංසකාර පිළිබඳ නිරොධය සිහි කිරීම ද, අතදරුවා මිය යනු දැකීම මෙන් වතීමාන සංසකාර නිරොධය දැකීම ද, කුස හොත් දරුවා කෙරෙහි ආලය හැරීම මෙන් අනාගත සංසකාර නිරොධය දැකීම ද දත යුතුයි. මෙසේ බලන්නාවූ ඒ යෝගීහට එකෙණෙහිම **භයතුපටඨාන ඤාණය** උපදී.

මේ **භයතුපටඨාන ඤාණය** වනාහි ''ඉකුත් සංසකාරයෝ නිරුඬයහ. වතීමාන සංසකාරයෝ නිරුඬ වෙත්. අනාගත

Free Distribution www.aathaapi.org

සංඝකාරයෝ නිරුඬ වත්නාහ'' යි **නීරණ මාත්‍රයක් පමණමුත් බිය වන ආකාරයෙන් උපදනා නුවණක් නොවන** බව දතයුතු.

ඇස් ඇති පුරුෂයෙක් නුවර දෙර අහුරු වළවල් තුනක් දැක බිය නොවෙයි. මෙහි යම් යම් කෙනෙක් වැටෙත් නම් ඔහු හැම දෙනම බොහෝ දුක් විඳිනියි **නීරණ** මාත්‍රයෙක්ම ඕහට වේ. භයතුපට්ඨාන ඤාණය ද එ පරිද්දෙන් ම සංඝකාර නිරොධයෙහි නීරණ මාත්‍ර-යෙක්මය.

අනිත්‍ය වශයෙන් මෙනෙහි කරන්නාහට සංඝකාර යන්ගේ භඞ්ගය පෙනෙන හෙයින් ඒ අතීතානාගත ප්‍රත්‍යුපපන්න වූ සංඝකාර නිමිත්ත භය වශයෙන් වැටහේ. **දුක්** වශයෙන් මෙනෙහි කරන්නාහට රූපා රූප භවයන්ගේ ප්‍රවෘත්තිය නිතර පෙළෙන හෙයින් භය වශයෙන් වැටහේ. **අනාත්ම** වශයෙන් මෙනෙහි කරන්නාහට සංඝකාර නිමිත්ත ද භව ප්‍රවෘත්තිය ද ශූන්‍ය ගමක් මෙන් ද, මිරිඟු දියක් මෙන් ද, ගඬිඹී නගරයක් මෙන් ද රිකතය, තුච්ඡය, ශූන්‍යය, අසවාමිකය, අපරිනායක යයි පෙනෙන හෙයින් නිමිත්ත ප්‍රවෘත්ති දෙකම භය වශයෙන් වැටහේ.

මෙසේ අනිත්‍ය දුකඩ, අනාත්ම වශයෙන් සංඝකාර යන්ගේ භඞ්ගය දක්නා යෝගාවචරයාහට **භයතුපට්ඨාන ඤාණය** උපදී.

4. ආදීනවානුදර්ශනාඤාණය – ඒ **භයතුපට්ඨාන ඤාණය** සේවනය කරන්නා වූ, වඩන්නාවූ, බහුල කොට වඩන්නා වූ ඒ යෝගාවචරයාහට සියලුම භව, යොනි, ගති, විඤ්ඤාණට්ඨිති, සත්ත්වාවාසයන්හි සංඝකාරයන් ගෙන් වන්නාවූ අනර්ථයන්ගෙන් ආරක්ෂාවක් හෝ උවදුරු වළක්වාලීමට සැහෙවෙන තැනෙක් හෝ, යායුතු තැනෙක් හෝ පිළිසරණ හෙවත් රක්ෂා කරන තැනක් හෝ නැතැයි

Free Distribution www.aathaapi.org

චැටහේ. එ හෙයින් එකී තැන්හිවූ එක සංඛාරයෙක්හිදු ප්‍රාප්තීනාවෙක් හෝ පරාමාසයක් හෙවත් දෘෂ්ටි වශයෙන් දැඩිව ගැනීමක් හෝ නොවේ. ඒ **ත්‍රිවිධ** භවයම සාලගුරින් පිරි අගුරු වලවල් මෙන් ද, **සතර මහා භූත,** කටුමුඛ, පූතිමුඛ, අගයිමුඛ, සර්පමුඛ නම් වූ ආශිර්විෂයන් සතර දෙනෙකුන් මෙන් ද, **පඤ්චසඤ්ඤාවෝ,** ඔසවාගත් කඩු ඇති වධකයන් පස් දෙනෙකු මෙන් ද, **චක්ඛුරාදී අජ්ඣත්තික ආයතන සය,** ආත්ම-ආත්මීය භාවයෙන් ශූන්‍ය හෙයින් ශූන්‍ය ග්‍රාමයක් මෙන් ද, **බාහිරායතන සය** ගම් පහරන සොරුන් මෙන් ද, **සත්තවිඤ්ඤාණට්ඨිතහු ද, නවසත්තාවාසයෝ** ද රාගාදී එකොළොස් ගින්නෙන් ඇවිල ගත්තවුන් මෙන් ද, දිළිසෙන්නවුන් මෙන් ද, ගිනිසිළු ඇත්තවුන් මෙන් ද, **සියලු සංඝාරයෝ** ගඩ මෙන් ද, රොග මෙන් ද, හුල් මෙන් ද, අසයන් මෙන් ද. ආබාධයන් මෙන් ද වූවාහු ආස්වාද රහිතයන්ව, නිරසයන්ව, මහත් ආදීනව රැසක්ව වැටහෙති.

යම්සේ පුරුෂයෙක් වණඩ මෘගාදීන් ඇති වනගහණාදීන්ට පැමිණ බියපත්ව, **කළකිරුණේ,** හටගත් ලොමුඩැහැගැනීම් ඇතිව හාත්පසින් ආදීනව දක්නාසේ මේ යෝගාවචර තෙමේ ද, **භඞ්ගානුපස්සනා ඤාණයාගේ** වශයෙන් සියලු සංඝාරයන් භය වශයෙන් එළඹ සිටි කල්හි හාත්පසින් ආස්වාද රහිත වූ නීරස වූ ආදීනවයම දකී. මෙසේ බලන්නාවූ ඒ යෝගාවචරයාහට **ආදීනවානුපස්සනා ඤාණය** උපන්නේ වේ.

1. ඉපදීම භයෙක, සංඝාර ප්‍රවෘත්තිය භයෙක, සංඝාර නිමිත්ත භයෙක, ආයූහන සඞ්ඛ්‍යාත ප්‍රතිසන්ධියට හේතුවූ කර්මය භයෙක, ප්‍රතිසන්ධිය භයෙක, නිරයාදී පස්ගතිය භයෙක, නිපැත්ම භයෙක, උපප්‍රාප්තිය භයෙක, ජාතිය භයෙක, ජරාව භයෙක, ව්‍යාධිය භයෙක, මරණය භයෙක, සොකය භයෙක, පරිදෙවය භයෙක, උපායාසය භයෙකැයි භයත්‍රපටඨානයෙහි ප්‍රඥව **ආදීනවයෙහි ඤාන** නම් වේ.

Free Distribution www.aathaapi.org

2. අනුත්පාදය, අප්‍රවෘත්තිය, අනුපායාසය, ක්ෂේම යයි **ශාන්තිපද සඞ්ඛ්‍යාත නිර්වාණයෙහි** ඤාණය වේ.

3. උත්පාදය භයය, අනුත්පාදය ක්ෂේම යයි **ශාන්ති-පදයෙහි ඤාණය** වේ.

4. උත්පාදය, ප්‍රවෘත්තිය, උපායාසය දුක් යයි භයතුපට්ඨානයෙහි ප්‍රඥව **ආදීනවයෙහි ඤාණය** වේ.

5. අනුත්පාදය, අප්‍රවෘත්තිය, අනුපායාසය සුඛ යයි **ශාන්තිපදයෙහි ඤාණය** වේ.

6. උත්පාදය දුක්ය, අනුත්පාදය සුඛ යයි **ශාන්ති-පදයෙහි ඤාණය** වේ.

7. උත්පාදය, සංස්කාර ප්‍රවෘත්තිය, උපායාසය සාමිස යයි භයතුපට්ඨානයෙහි ප්‍රඥව **ආදීනවයෙහි ඤාණය** වේ.

8. අනුත්පාදය, අප්‍රවෘත්තිය, අනුපායාසය නිරාමිස යයි **ශාන්තිපදයෙහි ඤාණය** වේ.

9. උත්පාදය සාමිසය, අනුත්පාදය නිරාමිස යයි **ශාන්තිපදයෙහි ඤාණය** වේ.

10. උත්පාදය, ප්‍රවෘත්තිය, උපායාසය සංස්කාරයහයි භයතුපට්ඨානයෙහි ප්‍රඥව **ආදීනවයෙහි ඤාණය** වේ.

11. අනුත්පාදය, අප්‍රවෘත්තිය, අනුපායාසය නිර්වාණය යයි **ශාන්තිපදයෙහි ඤාණය** වේ.

12. උත්පාදය සංස්කාරයහ, අනුත්පාදය නිර්වාණයහ, ප්‍රවෘත්තිය සංස්කාරයහ, අප්‍රවෘත්තිය නිර්වාණයහ, උපායාසය සංස්කාරයහ, අනුපායාසය නිර්වාණය යි **ශාන්තිපදයෙහි ඤාණය** වේ.

උපදීමය, පැවැත්මය, නිමිත්තය, ආයූහනය, ප්‍රතිසන්ධිය දුක් වශයෙන් දැකීම **ආදීනවයෙහි ඤාණය** යි.

Free Distribution www.aathaapi.org

අනුපාදය, අප්‍රවෘත්තිය, අනිමිත්තය, අනායූහනය, අප්‍රතිසඤ්ඤය සැප යයි දැකීම **නිබ්බාණ සඞ්ඛ්‍යාත ශාන්ති-පදයෙහි ඤාණය** වේ.

මෙසේ උත්පාදාදී ධර්මයෝ භය වශයෙන් මැනවින් වටහාගත් යෝගාවචරයාගේ සිත ඒ භය ආදියට ප්‍රතිපක්ෂ වූ නිර්වාණයට නැමේ.

5. නිබ්බිදානුදර්ශන ඤාණය – ත්‍රෛභූමික වූ සියලු සංස්කාරයන් ආදීනව වශයෙන් දක්නා යෝගාවචර තෙම සියලු භව, යෝනි, ගති, විඤ්ඤාණට්ඨිති, සත්ත්වාවාසයන්හි වූ, බිඳෙන සුලු සියලුම සංස්කාරයන්හි කළකිරෙයි. උකටලී වෙයි, නොඇලෙයි, චිත්‍රකූට පර්වත පාදයෙහි ඇලුණු සවණ් හංසරාජයා අපවිත්‍රවූ සැඩොල් ගම්දෙර ගවර වලෙහි නොඇලෙන්නාක් මෙනි. ඔවුහු සිංහ ප්‍රපාතාදී සප්ත මහාවිල්හිම ඇලේ. එ පරිද්දෙන් ම මේ යෝගී තෙම මනාකොට දක්නා ලද ආදීනව ඇති ත්‍රෛභූමික සංස්කාර-යන්හි නොඇලේ. භාවනායෙහි ඇලුණු හෙයින් භාවනාභිරතියෙන් යුක්තවූයේ **සප්තානුදර්ශනයෙහි** ඇලේ. මෙසේ සියලු සංස්කාර ධර්මයන් කෙරෙහි කළකිරීම් වශයෙන් පැවැති ඤානය **නිබ්බිදානුපස්සනා ඤාණ** නම් වේ.

6. මුඤ්චිතු කම්‍යතා ඤාණය – යට කී නිබ්බිදානු-පස්සනා ඤාණයෙන් කළකිරුණු, උකටලී වූ නොඇලුණු යෝගාවචරයාගේ සිත සියලු භව, යෝනි, ගති, විඤ්ඤාණස්ථිති, සත්ත්වාවාසයන්හි සියලු සංස්කාරයන් අතුරෙන් එකද සංස්කාරයෙක්හිවත් නොඇලේ. නොලැගේ, නොබැඳේ. සියලු සංස්කාරයන් ගෙන් මිදෙනු කැමැත්තෙන්, නික්මෙනු කැමැත්තේ වේ.

දැල ඇතුළට වත් මත්ස්‍යයකු මෙන් ද, සපිමුඛගත මැඩියකු මෙන් ද, මැදිරියක ලූ වලිකුකුළකු මෙන් ද, දැඩි මලපුඩුවකට අසුවූ මූවකු මෙන් ද, අහිකුණ්ඩිකයෙකු අතට පත් නයකු සේ ද, මහමඬෙහි ගැලුණු ඇතකු සේ ද,

Free Distribution www.aathaapi.org

ගරුඬ මුව ගත නාගයකු සේ ද, රාහු මුඛගත චන්ද්‍රයා සේ ද, සතුරන් පිරිවරණ ලද පුරුෂයකු සේ ද, ඒ යෝගීහුගේ සිත ද සියලු සංඝකාරයන්ගෙන් මිදෙනු කැමැත්තේ, නික්මෙනු කැමැත්තේ වේ. මෙසේ සියලු සංඝකාරයෙහි නො ඇලුණු, එයින් මිදෙනු කැමැති ඒ යෝගීහට **මුඤ්චිතුකම්‍යතා ඤාණය** උපදී.

7. පටිසඞ්ඛානුදස්සන ඤාණය – මෙසේ මුඤ්චිතුකම්‍යතා ඤාණය උපදවාගත් යෝගාවචර තෙම සියලු සංඝකාරයන්–ගෙන් මිදෙනු පිණිස නැවත ඒ සංඝකාරයන්ම **පටිසඞ්ඛානුපස්සනා ඤාණයෙන්** ත්‍රිලක්ඛණයට නඟා පරිග්‍රහ කෙරේ.

සියලු සංඝකාරයන් අනිත්‍ය හෙයින් ද, තාවකාලික හෙයින් ද, උදය ව්‍යය දෙකින් පිරිසිඳිනා ලද හෙයින් ද, විනාශ වන හෙයින් ද, බිඳෙන හෙයින් ද, අස්ථිර හෙයින් ද, විපරිණාම ධර්ම හෙයින් ද, අසාරක හෙයින් ද, විභව හෙයින් ද, සඞ්ඛත හෙයින් ද, මරණ ධර්ම හෙයින් ද යනාදී කාරණයෙන් ඒ යෝගී තෙම සංඝකාරයන් **අනිත්‍ය** හැයි දකී.

නිතර පෙළෙන හෙයින් ද, දුකින් ඉවසන හෙයින් ද, දුකට වසඟ හෙයින් ද, රොග හෙයින් ද, ගණ්ඩ හෙයින් ද, දුක් හෙයින් ද, ආබාධ හෙයින් ද, ඊති හෙවත් හිරිහැර හෙයින් ද, උපද්‍රව හෙයින් ද, භය හෙයින් ද, උපසඟ හෙයින් ද, රක්ෂා ස්ථාන නැති හෙයින් ද, නීලීන ස්ථාන නැති හෙයින් ද, අසරණ හෙයින් ද, ආදීනව හෙයින් ද, දුකට මුල් හෙයින් ද, වධක හෙයින් ද, ආශ්‍රව සහිත හෙයින් ද, මාරාමිෂ හෙයින් ද, ජාති සභාව ඇති හෙයින් ද, ජරා සභාව ඇති හෙයින් ද, ව්‍යාධි සභාව ඇති හෙයින් ද, ශොක සභාව ඇති හෙයින් ද, පරිදෙව සභාව ඇති හෙයින් ද, උපායාස සභාව ඇති හෙයින් ද, සංකෙලේශ සභාව හෙයින් දැයි මේ ආදී කාරණයෙන් **දුක්ඛ** යයි දකී.

Free Distribution www.aathaapi.org

අමනොඥ හෙයින් ද, දුශීල හෙයින් ද, පිළිකුල් කටයුතු හෙයින් ද, අමණ්ඩනාර්හ හෙයින් ද, විරූප හෙයින් දැයි මේ ආදී කාරණයෙන් දුකඛ ලක්ෂණයට පරිවාර වූ **අශුභයයහයි** දකී.

පර වශයෙන් ද, පරිත්ත හෙයින් ද, තුච්ඡ හෙයින් ද, ශූන්‍ය හෙයින් ද, අසාමික හෙයින් ද, අනීශ්වර හෙයින් ද, තමා වශයෙහි නො පවත්නා හෙයින් දැයි මේ ආදී කාරණයෙන් **අනාත්ම වශයෙන්** දකී.

සංඝකාරයන් ගෙන් මිදීම සඳහා උපාය සම්පාදනය කරණු පිණිස යෝගාවචර තෙම මෙසේ සංඝකාරයන් පරිග්‍රහ කෙරේ. එයට එක් උපමාවක් දක්වා ඇත.

එක්තරා පුරුෂයෙක් මසුන් ඇල්ලීම පිණිස මස් කරප්පයක් ගෙන ජලයෙහි අටවා ඒ කරක් මුවින් අත දමා දියතුළ වූ සඵියෙකු ගෙලෙන් අල්වාගෙන මසෙක් ගත්නා ලදැයි සතුටුවී මා විසින් මහා මත්ස්‍යයෙක් ලදැයි ඔසවා බලනුයේ සෝවැනි තුන දැක සඵියා හැඳින බියපත්ව, ආදීනව දැක ගැනීමෙන් කළකිරී ඉන් මිදෙනු කැමැතිව එයට උපාය යොදනුයේ නගුට අග සිට අත වෙළුම හැර බාහුව ඔසවා, හිසවට දෙතුන් වරක් කරකවා, ඌ දුබල කොට, දුෂට සඵියා යවයි දුරට දමා ගසා වහා වැ මියරට නැඟී, "පින්වත, මහා සඵිමුඛයෙන් මිදුනෙමි" යි කියා ආ මග බලමින් සිටියේ ය.

මේ උපමායෙහි ඒ පුරුෂයා මත්ස්‍යයෙකැයි සඵියා ගෙන සතුටු වූ කාලය මෙන් මේ යෝගීහුගේ ආදියෙහිම ආත්මය ලැබ සතුටු වූ කාලය ද,

ඔහු කරක් මුවින් සඵි හිස පිටතට ගෙන සෝවැනි තුන දැකීම මෙන් මොහු ඝන විනිර්භොග කොට සංඝකාරයන්ගේ තිලකුණු දැකීම ද,

ඔහු බියවූ කාලය මෙන් මොහුගේ **භයතුපට්ඨාන ඤාණය** ද,

Free Distribution www.aathaapi.org

අනතුරුව ආදීනව දැකීම මෙන් **ආදීනවානුපස්සනා ඤාණය** ද,

සජීයාගෙන් මිදෙනු කැමැත්ත මෙන් **මුඤ්චිතුකම්‍යතා ඤාණය** ද,

මිදීමට උපාය සෙවීම මෙන් **පටිසඞ්ඛානුපස්සනා ඤාණයෙන්** සංඝකාරයන් තිලකුණට නැඟීම ද,

ඒ පුරුෂයා සජීයා හිස වටා සිසාරා දුබල කොට පෙරළා දෂට කිරීමට අසමර්ථ කොට මොනවට මිදුණා සේ මේ යෝගීතෙම තිලකුණට නගා සංඝකාරයන් බමවා දුබල කොට නැවත නිත්‍ය, සුඛ, සුභ, ආත්ම ආකාරයෙන් එළඹ සිටීමට අසමර්ථ බවට පමුණුවා මනාම්දුමෙන් මිදේ.

මෙතෙකින් ඒ යෝගීහට **පටිසඞ්ඛා ඤාණය** උපන්නේ වේ.

8. සඞ්ඛාරෝපෙක්ඛා ඤාණය – පටිසඞ්ඛානුපස්සනා ඤාණය උපදවා ගත් යෝගාවචර තෙම සියලු සංඝකාරයෝ සුන්‍යහයි පිළිගෙන, නැවත මේ සංඝකාර ධර්ම සමූහය ආත්මයෙන් හා ආත්මය පිළිබඳ ධර්මයකින් ද ශූන්‍යහයි මෙසේ **දෙකොණක් ඇති ශූන්‍යත්වය** පරිග්‍රහ කෙරේ.

මෙසේ ආත්මයක් නො ලැබෙන හෙයින් ම ප්‍රත්‍යක්ෂ වශයෙන් ද, අනුමාන වශයෙන් ද, ආත්මයක් නො දැක, තමතමාගේ උපකරණ වශයෙන් සුවදුක් එළවන භාවයෙන් සිටි අන් කිසිවකු හෝ නොදැක නැවත හෙතෙම (1) "මම කිසිතැනෙක්හි ආත්මය නොදකිමි. (2) තමාගේ ආත්මය අන් කිසිවකුට පළිබොධ භාවයෙහි එළවිය යුත්තක් නො දකී. (3) මම ශබ්දය හැර අන්‍යයාගේ ආත්මය ද කිසි තැනක නො දක්නේ ය. (4) අන්‍යයාගේ ආත්මය මාගේ කිසි තැනෙක පළිබොධ භාවයෙහි ඇතැයි නො දකී" යි මෙසේ **චතුකොටික සුඤ්ඤතාවය** පරිග්‍රහ කෙරේ.

Free Distribution www.aathaapi.org

නැවත ද හෙතෙම **සයාකාරයකින්** ශූන්‍යතාවය පරිග්‍රහ කෙරේ. ඒ මෙසේ යි:— **චක්ඛුඃය** (1) ආත්මයෙන් හෝ, (2) ආත්මය පිළිබඳ දැයින් හෝ, (3) නිත්‍යයෙන් හෝ, (4) ධ්‍රුව හෙවත් ස්ථිරත්වයෙන් හෝ, (5) ශාස්වතයෙන් හෝ, (6) අව්පරිණාම ධර්මයෙන් හෝ ශූන්‍යය වේ. මෙසේ චක්ඛු සොතාදීහු ද, රූපශබ්දාදීහු ද, චක්ඛු විඤ්ඤාණාදීහු ද, චක්ඛු සම්ඵස්සාදීහු ද යනාදී ක්‍රමයෙන් ජරා මරණ ධර්මතෙක් මේ සයාකාරයෙන් ශූන්‍යතාවය පරිග්‍රහ කෙරේ.

නැවත ද යෝගාවචර තෙම **අටආකාරයකින් ශූන්‍යතාවය** පරිග්‍රහ කෙරේ. ඒ මෙසේයි:— **රූපය** (1) නිත්‍ය සාරසාරයෙන් හෝ, (2) ධ්‍රුව සාරසාරයෙන් හෝ, (3) සුඛ සාරසාරයෙන් හෝ, (4) ආත්ම සාරසාරයෙන් හෝ, (5) නිත්‍යයෙන් හෝ, (6) ධ්‍රුවයෙන් හෝ, (7) ශාස්වතයෙන් හෝ, (8) අව්පරිණාම ධර්මයෙන් හෝ **අසාරය, නිස්සාරය, සාරාපගතය, වේදනා, සංඥා, සංඛාර, විඤ්ඤාණ, චක්ඛු, සොත, ඝාණ, ජිව්හා, කාය, මන,** යනාදී වශයෙන් **ජරා මරණතෙක්** සියලුම ධර්ම සමූහය **අසාරය, නිස්සාරය, සාරාපගතය** යයි අටාකාරයකින් පරිග්‍රහ කෙරේ.

ඛටය, එරඬුය, දිඹුල්ය, හෙළවරාය, එරබදුය, පෙණපිඬය, දිය බුබුලුය, මිරිඟු දියය, කෙසෙල් කඳය, මායාය, යන මේ දැය සම්සේ අසාර වෙද්ද, නිස්සාර වෙද් ද, සාරාපගත වෙද්ද එසේම යටකී ධර්මයෝ එකී අටාකාරයකින් ශූන්‍යතාවය පරිග්‍රහ කෙරේ.

නැවත ද ඒ යෝගී තෙම **දසාකාරයකින් ශූන්‍යතාවය** පරිග්‍රහ කෙරේ. ඒ මෙසේ යි. (1) **ඒකත්ත** වශයෙන් ද, (2) **තුච්ඡ** වශයෙන් ද, (3) **ශූන්‍ය** වශයෙන් ද, (4) **අනාත්ම** වශයෙන් ද, (5) **අනීශ්වර** වශයෙන් ද, (6) **අකාම කාමී** වශයෙන් ද, (7) **අලබ්භනීය** වශයෙන් ද, (8) **අවසවත්තක** වශයෙන් ද, (9) **පර** වශයෙන් ද, (10) **විවිත්ත** වශයෙන් ද යන මේ දසාකාරයෙන් ශූන්‍යතාවය බලයි. මෙසේ වෙදනා දී සෙසු ධර්මයන් ද මේ දසආකාරයෙන් ශූන්‍යතාවය පරිග්‍රහ කෙරේ.

Free Distribution www.aathaapi.org

නැවත ද යෝගාවචර තෙම **දෙලොස් ආකාරයකින් ශූන්‍යතාවය** පරිග්‍රහ කරන්නේ ය. ඒ මෙසේ යි. **රූපය:** (1) **සත්වයෙක්** නොවේ, (2) **ජීවයෙක්** නොවේ, (3) **නරයෙක්** නොවේ, (4) **මානවකයෙක්** නොවේ, (5) **ස්ත්‍රියක්** නොවේ, (6) **පුරුෂයෙක්** නොවේ, (7) **ආත්මයක්** නොවේ, (8) **ආත්මය පිළිබඳ දෙයක්** නොවේ, (9) **මම** නොවෙමි, (10) **මාගේ** නොවේ, (11) **අනෙකෙකුගේ** නොවේ, (12) **කිසිවෙකුගේ** නොවේ. **වේදනාදී** ධර්ම ද මෙසේ ම ය. මේ දෙලොස් ආකාරයෙන් සියලුම ධර්මයන්ගේ ශූන්‍යතාවය පරිග්‍රහ කෙරේ.

නැවත ද යෝගාවචර තෙම **නීරණ පරිඡ්ඡේද වශයෙන් දසාළිස් ආකාරයකින්** ශූන්‍යත්වය පරිග්‍රහ කෙරේ. ඒ මෙසේ යි:—

රූපය :

1. අනිත්‍යය
2. දුක්ඛය
3. රෝගය
4. ගණ්ඩය
5. සල්ලය
6. අඝය
7. ආබාධය
8. පරය
9. පලෝකය
10. ඊතිය
11. උපද්දවය
12. භයය
13. උපසග්ගය
14. චලය
15. පභඞ්ගුය
16. අද්ධුවය
17. අතාණය
18. අලෙනය
19. අසරණය
20. අසරණීභූතය
21. රිත්තය
22. සුඤ්ඤය
23. තුච්ඡය
24. අනත්තය
25. අනස්සාදය
26. ආදීනවය
27. විපරිණාමධම්මය
28. අසාරය
29. අඝමූලය
30. වධකය

Free Distribution www.aathaapi.org

31. විභවය
32. සාසවය
33. සංඛතය
34. මාරාමිසය
35. ජාතිධම්මය
36. ජරාධම්මය
37. ව්‍යාධිධම්මය
38. මරණධම්මය
39. සොක පරිදෙව දුක්ඛ දෙමනස්ස උපායාස ධම්මය
40. සමුදය ය
41. අත්ථඞ්ගමය
42. නිස්සරණය

යනාදී වශයෙන් වෙදනාදී සියලුම ධර්මයන් දෙසාළිස් ආකාරයකින් ශූන්‍යතා වශයෙන් පරිග්‍රහ කෙරේ.

රූප, වෙදනා, සංඥා, සඞ්ඛාර, විඤ්ඤාණාදීහු අනිත්‍යාදි වූ මේ දෙසාළිස් ආකාරයෙන් ශූන්‍යතා වශයෙන් බලන්නේ ලෝකය බලන්නේ වේ.

මෙසේ සියලු සංස්කාරයන් ශූන්‍ය වශයෙන් දැක, තිල-කුණට නහා සංස්කාරයන් පරිග්‍රහ කරන්නේ, සම්මර්ශනය කරන්නේ සංස්කාරයන්ගේ විනාශය නිසා **භය** ද, සංස්කාරයන්ගේ සම්පත්තිය නිසා ඇති වන **ප්‍රීතිය** ද, හැර, සංස්කාරයන් කෙරෙහි **උදාසීන** වෙයි. **මැදහත්** වෙයි. මම වෙමියි කියා හෝ මාගේ යයි කියා හෝ අත්හළ හායව්‍යාවක් ඇති පුරුෂයකු මෙන් **මිථ්‍යාදෘෂ්ටි** වශයෙන් නොගනී.

සියලු සංස්කාරයන්ගෙන් මිදෙනු කැමැති යෝගීතෙම **පටිසඞ්ඛානුපස්සනා ඤාණයෙන්** සංස්කාරයන් සම්මර්ශනය කොට, මම ය, මාගේ යයි ගත යුත්තක් නොදැක භය ද, ප්‍රීතිය ද හැර සියලු සංස්කාරයන්හි උදාසීනව, මැදහත් වෙයි. මෙසේ දන්නා, මෙසේ දක්නා ඒ යෝගීහුගේ සිත ත්‍රිවිධ භවයෙහි ද, සතර යෝනියෙහි ද, පස්ගතියෙහි ද, සප්තවිඤ්ඤාණ ස්ථිතියෙහි ද, නව සත්ත්වාවාසයෙහි ද හැකිලෙයි. පැකිලෙයි. වැතිරෙයි. නොපැතිරෙයි. මැදහත් බව හෝ පිළිකුල් බව හෝ පිහිටයි.

Free Distribution www.aathaapi.org

මදක් නැමුණු පියුම් පතෙක දිය බිඳුහු හැකිලෙද්ද, පැකිලෙද්ද, වැතිරෙන්ද, නොපැතිරෙද්ද, ගින්නෙහි බහාලූ කුකුළු පිහාටුවෙක් හෝ නහර වැලක් හෝ හැකිලේද, පැකිලේද, වැතිරේද, නොපැතිරේද, එපරිද්දෙන් ම ඒ යෝගාවචරයාගේ සිත ද තුන් භවයෙහි හෝ සතර යෝනියෙහි හෝ පඤ්චගතියෙහි හෝ සප්තවිඤ්ඤාණස්ථිතියෙහි හෝ නව සත්ත්වාවාසයන්හි හෝ මැදහත් බව හෝ පිළිකුල් බව හෝ පිහිටයි. මෙසේ ඒ යෝගීහට **සඞ්ඛාරුපෙක්ඛාඤාණය** උපන්නේ වේ.

මේ **සඞ්ඛාරුපෙක්ඛා ඤාණය සාන්තිපද** සඞ්ඛ්‍යාත **නිබ්බාණය** ශාන්ත වශයෙන් දකී. සියලු සංඝකාර ප්‍රවෘත්තිය හැර නිවණට ම වදී. ඉදින් ඒ ඤාණය **නිබ්බාණය** ශාන්ත වශයෙන් නොදකී නම් නැවත නැවත සංඝකාරයන් ම අරමුණු කොට පවතී. සමුද්‍රිකයන්ගේ **දිසාකාකයා** මෙනැයි කියන ලදී.

මහ මුහුදු තරණය කරන වෙලෙඳ ජනයා නැව් නගින කල්හි දිසා කාකයකු ගෙන යති යම් හෙයකින් වාත වේගයෙන් පහරණ ලද නැව විදේශයකට පැමිණ තෙරක් නොපෙනේ නම් එ කල ඔව්හු දිසා කාකයා අත්හරිත්. එවිට උඹ කුඹගසින් අහසට නැඟී සියලු සතර දිග ද, සතර අනුදිග ද අනුව ගොස් තෙරක් පෙනේ නම් එයට අභිමුඛව යෙයි. එසේ තෙරක් නොදකී නම් නැවත නැවත අවුත් කුඹගසෙහි ම ලැගෙයි.

එ පරිද්දෙන් ම **සඞ්ඛාරුපෙක්ඛා ඤාණය,** ශාන්ත පදය වූ **නිබ්බාණය** ශාන්ත වශයෙන් දකී නම් සියලු සංඝකාර ප්‍රවෘත්තිය හැර **නිවණට ම** වදී. එසේ නිවණ නොදකී නම් නැවත නැවත සංඝකාරයන් අරමුණු කොට පවතී. ඒ විදර්ශනා ඤාණය, කුළු අග පොළනු ලබන පිටි මෙන් ද, පොළා ඇට හරණ ලද කපු පුළුනක් මෙන් ද, නානා ප්‍රකාරයෙන් සංඝකාරයන් පරිග්‍රහ කොට හය ද, නන්දිය ද, හැර සංඝකාර පරිග්‍රහයෙහි මැදහත්ව ත්‍රිවිධානුදර්ශනා

Free Distribution www.aathaapi.org

වශයෙන් සිටී. මෙසේ පැවැති ඒ **සඞ්ඛාරොපෙක්ඛා ඤාණය,** ත්‍රිවිධඅනුපස්සනා වශයෙන් පවත්නා හෙයින් **ශ්‍රද්ධා, සමාධි, ප්‍රඥා** යන ත්‍රිවිධ ඉන්ද්‍රියයන්ගේ අධිපති වශයෙන් **ත්‍රිවිධ විමොක්ෂ මුඛ භාවයට** පැමිණ **සද්ධානුසාරී** ආදී වූ **සප්තායත්‍ති පුද්ගල භාවය** පිණිස ප්‍රත්‍යය වේ.

ත්‍රිවිධ විමොක්ෂ මුඛ නම්:-

1. **අනිමිත්ත විමොක්ෂ මුඛය,**
2. **අප්පණිහිත විමොක්ෂ මුඛය,**
3. **ශූන්‍යතා විමොක්ෂ මුඛය,**

1. අනිච්චානුපස්සනාව බහුල වූවාහුට **ශ්‍රද්ධෙන්ද්‍රිය** බලවත් වේ. හෙතෙම සසර දුකින් එතරවනු පිණිස සංඝකාරයන් උදය ව්‍යය වශයෙන් පරිවෙඡ්ද කොට බලයි. උදය-යෙන් පූර්‍වයෙහි සංඝකාර නැතැයි පිරිසිඳ, ඒ සංඝකාරයන්ගේ ගතිය සොයනුයේ ව්‍යයයෙන් මත්තට නොයෙන බවත්, මෙහි ම අතුරුදන් වන බවත් දකී. මෙසේ **අනිත්‍යය** වශයෙන් මෙනෙහි කොට **ක්ෂය** වශයෙන් සංඝකාරයන් මනාව වැටහෙන හෙයින් ද, සවී සංඝකාර නිමිති නැති හෙයින් අනිමිත්ත වූ අසඞ්ඛත ධාතුවෙහි අධිචිත්තයාගේ අනුප්‍රවෙශය වන හෙයින් ද **අනිමිත්ත විමොක්ෂ** නම් වේ. මෙසේ අනිත්‍යානු දර්‍ශනයෙන් අනිමිත්ත වශයෙන් සංඝකාරයන් පරිග්‍රහ කොට විදර්‍ශනා වඩන යෝගීහුගේ අනිමිත්තා කාරයෙන් නිර්‍වාණය අරමුණු කොට පැවැති **ආර්‍ය්‍ය මාර්ගය** ද **අනිමිත්තවිමොක්ෂ** නමුදු වේ. සසර දුකින් නික්මයාම පිණිස උපකාර වන හෙයින් **අනිමිත්තවිමොක්ෂ මුඛ** නම් වේ.

4. දුක්ඛානුපස්සනාව බහුලවූවහුට **සමාධීන්ද්‍රිය** බලවත් වේ. හෙතෙම සියලු සංඝකාරයන් කෙරෙහි චිත්ත සමුත්තෙජනය පිණිස, නොහොත් සංඝකාර සවභාවය සැලකිමෙන් සංවේගයට පැමිණි චිත්තය **සම්‍යක් ප්‍රතිපත්තියෙහි** තියුණු කරන පිණිස ද රාග ප්‍රභෘතීන්ගේ

Free Distribution www.aathaapi.org

අභාවයෙන් අප්‍රණිහිත ධාතුවෙහි චිත්තයාගේ අනුප්‍රවෙශය වන හෙයින් ද **අප්පණිහිතවිමොක්ඛය** නම් වේ, අප්‍රණිහිතාකාරයෙන් **නිබ්බානය** අරමුණු කොට පැවැති **ආයතී මාඝීය, අප්පණිහිතවිමොක්ඛ** නමුදු වේ. සසර දුකින් නික්ම යාම පිණිස උපකාර වන හෙයින් **අප්පනිහිත විමොක්ඛ මුඛ** නම් වේ.

3. අනත්තානුපස්සනාව බහුලවූවහුට **ප්‍රඥෙන්ද්‍රිය** ය බලවත් වේ. හෙතෙම සියලු සංඝකාර ධර්ම **අනාත්ම** වශයෙන් බලන්නේ, **ආත්මසූන්‍යතා** වශයෙන් ශූන්‍යතා ධාතුවෙහි චිත්තයාගේ අනුප්‍රවෙශය වන හෙයින් **සුඤ්ඤත විමොක්ඛය** නම් වේ. මෙසේ ශූන්‍යතාකාරයෙන් **නිබ්බානය** අරමුණු කොට පැවැති **ආයතී මාඝීය සුඤ්ඤත විමොක්ඛ** නමුදු වේ. සංඝකාර දුකින් නික්ම යාම පිණිස උපකාර වන හෙයින් **සුඤ්ඤතවිමොක්ඛ මුඛ** නම් වේ.

මේ කී **ත්‍රිවිධ විමොක්ඛ මුඛ** වශයෙන් ප්‍රත්‍යය ලැබීමෙන් ඇතිවන **සඋපනායතී පුද්ගලයෝ** නම්:-

1. **සද්ධානුසාරිය,**
2. **සද්ධාවිමුත්තය,**
3. **කායසක්ඛිය,**
4. **උභතොභාගවිමුත්තය,**
5. **ධම්මානුසාරිය,**
6. **දිට්ඨිප්පත්තය,**
7. **පඤ්ඤාවිමුත්තය** යන ආර්‍ය්‍ය පුද්ගලයෝ සත්දෙන ය.

1. සද්ධානුසාරී ආර්‍ය්‍ය පුද්ගලයා- අනිත්‍ය වශයෙන් සංඝකාරයන් මෙනෙහි කිරීමෙන් ශ්‍රද්ධෙන්ද්‍රිය ය තියුණු කර ගෙන ඒ අනුව විඳසුන් වඩා සෝවාන් මාඟී ඥනය ලබන පුද්ගලයා ඒ සෝවාන් මාඟීක්ෂණයේදී **සද්ධානුසාරී** නම් වේ.

2. සද්ධා විමුත්ත ආර්‍ය්‍ය පුද්ගලයා- හේතු-ඵල විශ්වාස කරමින් කෙලෙසුන් කෙරෙන් මිදුණු සෙසු සත් මාඟීඵලලාභී පුද්ගලයෝ **සද්ධාවිමුත්ත ආර්‍ය්‍ය පුද්ගලයෝ** නම් වෙති.

Free Distribution www.aathaapi.org

3. කායසක්ඛී ආර්‍ය පුද්ගලයා- සංස්කාරයන් දුක් වශයෙන් මෙනෙහි කිරීමෙන් පස්සද්ධිය බහුලව, සමාධීන්ද්‍රිය තියුණු කොට ගෙන ඒ අනුව විදසුන් වඩා මාර්ගය ලබා ගත් ආර්‍ය පුද්ගල තෙම හැම තැනම **කායසක්ඛී** නම් වේ. මෙතෙම අරූපධ්‍යාන පළමුව සපරි කොට පසුව නිරෝධය හෙවත් නිර්වාණය ප්‍රත්‍යක්ෂ කරන පුද්ගලයා ය.

4. උභතොභාග විමුත්ත ආර්‍ය පුද්ගලයා- අරූප ධ්‍යානයට පැමිණ අතීත් ඵලය ලබන පුද්ගලයා **උභතොභාග විමුත්ත** පුද්ගලයා නම් වේ. හෙතෙම අරූප ධ්‍යානයෙන් ද ආර්‍ය මාර්ගයෙන් දැයි දෙකොටසින් මුක්ත වූ පුද්ගලයා යි. රූප කාය, නාම කාය වශයෙන් හෝ විඡ්ඣාමත්ත සමුච්ඡේද වශයෙන් හෝ උභයභාගයෙන් හෝ උභය වාරයෙක හෝ මිදුණේ උභතොභාග විමුත්ත යයි ද කියනු ලැබේ.

5. ධම්මානුසාරී ආර්‍ය පුද්ගලයා- සංස්කාරයන් අනාත්ම වශයෙන් මෙනෙහි කොට දැනීම බහුල කොට ඇත්තේ, ප්‍රඥෙන්ද්‍රිය තියුණු කොට ගෙන ඒ අනුව සෝවාන් මාර්ග ඥානය ලබන පුද්ගලයා සෝවාන් මාර්ගක්ෂණයේදී **ධම්මානුසාරී ආර්‍ය පුද්ගල** නම් වේ.

6. දිට්ඨිප්පත්ත ආර්‍ය පුද්ගලයා- සෝවාන් මාර්ගයට අනතුරුව සොවාන් ඵලයෙහි සිට අතීත් මාර්ගය තෙක් පැමිණි ආර්‍ය පුද්ගලයෝ **දිට්ඨිප්පත්ත පුද්ගලයෝ** නම් වෙත්. සංස්කාරයෝ දුකඛයහ, නිරෝධය සුඛයහයි දක්නා ලද්දේ, ප්‍රකට කොට දක්නා ලද්දේ, සපරි කරන ලද්දේ **දිට්ඨිප්පත්ත** නම් වේ.

7. පඤ්ඤා විමුත්ත ආර්‍ය පුද්ගලයා- අනිත්‍යාදි වශයෙන් ප්‍රකාරයෙන් දැන කෙලෙසුන් කෙරෙන් මිදුණු අතීත් ඵලයෙහි පිහිටි පුද්ගල තෙම **පඤ්ඤාවිමුත්ත ආර්‍ය පුද්ගල** නම් වේ.

මෙසේ මාර්ගයට පූර්වයෙහි **නිබ්බිදානුපස්සනා ඥානයෙන්** සංස්කාරයන් කෙරෙහි කලකිරුණු පුද්ගලයා, ඡන්දරාගාදීන් ප්‍රහාණය කිරීමෙන් සසරින් මිදෙනු කැමැතිව **මුඤ්චිතු**

Free Distribution www.aathaapi.org

කම්මතා ඤාණය උපදවා ගෙන සසරින් මිදීමට උපාය කරනු පිණිස නැවත සංඝකාරයන් තිලකුණට නගා **පටිසඞ්ඛානුපස්සනා ඤාණය** ලබා අවසානයෙහි අපෙක්ෂාව හැරීම් වශයෙන් මස්තකප්‍රාප්ත වීමෙන් මැදහත් භාවයෙහි පිහිටි **සඞ්ඛාරුපෙක්ඛා ඤාණය** උපදවා ගත්තේ ය.

මේ **සඞ්ඛාරුපෙක්ඛා ඤාණලාභී** පුද්ගල තෙම විදර්ශනාව මස්තකප්‍රාප්ත කළ බැවින් එයට **සිඛාප්පත්ත විපස්සනා** යයි ද වුට්ඨාන ඝාතික මාර්ගයට යන හෙයින් **වුට්ඨාන ගාමිනී** යයි ද කියනු ලැබේ. මේ ඤාණය සිඛාවට කෘත්‍ය වශයෙන් ද, ප්‍රවෘත්ති වශයෙන් ද, ලෞකික ඤාණයන්ගේ මස්තකයට, උත්තම බවට පැමිණි හෙයින් **සිඛාප්‍රාප්ත** නම් වේ. පිටත විදර්ශනාවට අරමුණු වූ අනිත්‍යාදී ඝන විනිබන්ධ කළ පඤ්චස්කන්ධ සඞ්ඛාත වස්තුවෙන් ද, අධ්‍යාත්ම සන්තානයෙහි පවත්නා මිත්‍යාදෘෂ්ටි ආදියෙන් හා ඒ අනුව පවත්නා ක්ලේශයන් කෙරෙන් ද නැගී සිටින හෙයින් ද වුට්ඨාන නම් වූ මාර්ගයට යන හෙයින් ද **වුට්ඨාන ගාමිනී** නම් වේ.

මේ අනිත්‍යාදී ලක්ෂණය ද වුට්ඨානය ද ප්‍රකට කරනු ලබන්නේ මෙසේ යි:-

1. අධ්‍යාත්මයෙහි පිවිස අධ්‍යාත්මයෙන් නැගී සිටී,
2. අධ්‍යාත්මයෙහි පිවිස බාහිරයෙන් නැගී සිටී,
3. බාහිරයෙන් පිවිස බාහිරයෙන් නැගී සිටී,
4. බාහිරයෙන් පිවිස අධ්‍යාත්මයෙන් නැගී සිටී,
5. රූපයෙහි පිවිස රූපයෙන් නැගී සිටී,
6. රූපයෙහි පිවිස අරූපයෙන් නැගී සිටී,
7. අරූපයෙහි පිවිස අරූපයෙන් නැගී සිටී,
8. අරූපයෙහි පිවිස රූපයෙන් නැගී සිටී,
9. එකප්‍රහාරයෙන් පඤ්චස්කන්ධයෙන් නැගී සිටී,

Free Distribution www.aathaapi.org

10. අනිත්‍ය වශයෙන් පිවිස අනිත්‍ය වශයෙන් නැගී සිටී,

11. අනිත්‍ය වශයෙන් පිවිස **දුක්** වශයෙන් ද, අනාත්ම වශයෙන් ද නැගී සිටී.

12. දුක් වශයෙන් පිවිස දුක් වශයෙන් ද, අනිත්‍ය වශයෙන් ද, අනාත්ම වශයෙන් ද නැගී සිටී,

13. **අනාත්ම** වශයෙන් පිවිස **අනාත්ම** වශයෙන් ද, අනිත්‍ය වශයෙන් ද, **දුක්** වශයෙන් ද නැගී සිටී.

මේ ශාසනයෙහි **එක්** යෝගාවචර කෙනෙක් පළමු කොට අධ්‍යාත්ම සංස්කාරයන් විෂයෙහි පිවිස හෙවත් අධ්‍යාත්ම සංස්කාරයන් **අරමුණු** කිරීමෙන් විදර්ශනාව ආරම්භ කොට අධ්‍යාත්ම සංස්කාරයන් මනා කොට බලයි. අධ්‍යාත්ම සංස්කාර දර්ශනයෙන් පමණක් මාගී ව්‍යුත්ථානය නොවන හෙයින් බාහිර සංස්කාරයන් ද බැලිය යුතු වේ. එ හෙයින් පරසන්තානගත සතතියන් ද, අනුපාදින්න නොහොත් අනින්ද්‍රිය බව සංස්කාරයන් ද අනිත්‍ය, දුකඛ, **අනාත්ම** වශයෙන් බලයි. මෙසේ හෙතෙම **කලෙක** අධ්‍යාත්ම සංස්කාරයන් සම්මර්ශනය කෙරේ. **කලෙක** බාහිර සන්තානගත සංස්කාරයන් සම්මර්ශනය කෙරේ. යෝගී තෙම මෙසේ සම්මර්ශනය කරන කල්හි, අධ්‍යාත්ම සංස්කාරයන් සම්මර්ශනය කිරීමේදී, විදර්ශනාව මාගීය හා ගැළපේ නම් **අධ්‍යාත්මයෙහි පිවිස අධ්‍යාත්මයෙන් නැගී සිටී** නම් වේ. බාහිර ධර්මයන් සම්මසනය කළ විදර්ශනාව මාගීය හා ගැළපේ නම් **අධ්‍යාත්මයෙහි පිවිස බාහිරයෙන් නැගී සිටී** නම් වේ. මෙ පරිද්දෙන් ම පළමු කොට බාහිර සංස්කාරයන්හි පිවිස විදර්ශනා ආරම්භ කොට බාහිර අධ්‍යාත්ම දෙතන්හිම සංස්කාරයන් සම්මර්ශනය කොට, එයින් බාහිර ධර්මයන් සම්මසනය කළ විදර්ශනාව මාගීය හා ගැළපේ නම්, **බාහිරයෙහි පිවිස බාහිරයෙන් නැගී සිටී නම්** වේ. අධ්‍යාත්ම සංස්කාරයන් සම්මසනය කළ විදර්ශනාව මාගීය හා ගැළපේ නම්, **බාහිරයෙහි පිවිස අධ්‍යාත්මයෙන් නැගී සිටී** නම් වේ.

Free Distribution www.aathaapi.org

ඇතැම් යෝගාවචර කෙනෙක් පළමු කොට රූපයෙහි පිවිසෙයි, හෙවත් රූපය අරමුණු කොට විදර්ශනා ආරම්භ කරයි. හෙතෙම භූත රූප ද, උපාදා රූප ද රැසක් කොට දකී. රූප දර්ශනයෙන් පමණක් මාර්ගව්‍යුත්ථානය නොවන හෙයින් අරූපය ද දැකිය යුතු වේ. එ හෙයින් ඒ රූපය අරමුණු කොට උපත් වේදනා, සංඥා, සංස්කාර, විඤ්ඤාණ යන මෙය අරූප යයි අරූප සම්මර්ශනය කෙරේ. හෙතෙම මෙසේ කලෙක රූපය සම්මර්ශනය කෙරේ, කලෙක අරූපය සම්මර්ශනය කෙරේ. මෙසේ සම්මර්ශනය කරන ඒ යෝගී හට රූපය සම්මසන කාලයෙහි විදර්ශනාව මාර්ගය හා ගැළපේ නම් රූපයෙහි පිවිස රූපයෙන් නැගී සිටී නම් වේ. අරූප සම්මසනය කළ විදර්ශනාව මාර්ගය හා ගැළපේ නම් රූපයෙහි පිවිස අරූපයෙන් නැගී සිටී නම් වේ. ඉදින් හෙතෙම පළමු කොට අරූපයෙහි පිවිස අරූප රූප දෙතන්හිම විදර්ශනා වශයෙන් සම්මසනය කළ, අරූප සම්මර්ශනය කරන කාලයෙහි විදර්ශනාව මාර්ගය හා ගැළපේ නම්, අරූපයෙහි පිවිස අරූපයෙන් නැගී සිටී නම් වේ. රූපය සම්මර්ශනය කරන කාලයෙහි විදර්ශනාව මාර්ගය හා ගැළපේ නම් අරූපයෙහි පිවිස රූපයෙන් නැගී සිටී නම් වේ.

ඇතැම් යෝගී කෙනෙක් "යං කිඤ්චි සමුදය ධම්මං සබ්බං තං නිරොධ ධම්මං" යයි උදය වන සුලුවූයේ ව්‍යය වන සුලුය යි මෙසේ අභිනිවෙශ කොට විදර්ශනා වඩන කල්හි මාර්ගව්‍යුත්ථාන කාලයෙහි එක ප්‍රහාරයෙන්ම පඤ්චසන්තතියෙන් නැගී සිටී නම් වේ.

තවද, එක් යෝගාවචර කෙනෙක් පළමු කොට අනිත්‍ය වශයෙන් සංස්කාරයන් සම්මර්ශනය කෙරේ. අනිත්‍ය වශයෙන් සම්මර්ශනය කළ පමණින්ම මාර්ගව්‍යුත්ථානය නොවන හෙයින් දුක් වශයෙන් ද, අනාත්ම වශයෙන් ද, සම්මර්ශනය කළ යුතු වේ. එ හෙයින් හෙතෙම දුක් වශයෙන් ද, අනාත්ම වශයෙන් ද සංස්කාරයන් සම්මර්ශනය කෙරේ. එසේ පිළිපැද අනිත්‍ය වශයෙන් සම්මර්ශනය

Free Distribution www.aathaapi.org

කරන කල මාගීව්‍යුත්ථානය වේ නම් නොහොත් විදර්ශනාව මාගීය හා ගැළපේ නම් **අනිත්‍ය වශයෙන් පිවිස අනිත්‍ය වශයෙන් නැගී සිටී** නම් වේ. දුක් වශයෙන් ද, අනාත්ම වශයෙන් ද සම්මර්ශනය කරන කල මාගීව්‍යුත්ථානය වේ නම් **අනිත්‍ය වශයෙන් පිවිස දුක් වශයෙන් ද, අනාත්ම වශයෙන් ද නැගී සිටී** නම් වේ.

මේ පරිද්දෙන් ම පළමු කොට **දුක් වශයෙන් හෝ අනාත්ම වශයෙන් හෝ පිවිස දුක් වශයෙන් ද, අනිත්‍ය වශයෙන් ද, අනාත්ම වශයෙන් ද නැගී සිටී** නම් වේ.

මේ යෝගීන් අතුරෙන් ඇතැම් කෙනෙක් පළමු කොට අනිත්‍ය වශයෙන් අභිනිවේශය කෙරේ. ඇතැම් කෙනෙක් කෙනෙක් දුකඛ වශයෙන් අභිනිවේශය කෙරේ. ඇතැම් කෙනෙක් අනාත්ම වශයෙන් අභිනිවේශය කෙරේ. මොවුන් අතුරෙන් යමෙක් වුට්ඨාන කාලයෙහි අනිත්‍ය වශයෙන් වුට්ඨානය වේ නම්, ඒ තුන්දෙනම **අධිමොක්ඛ** බහුලයෝ වෙති. **ශ්‍රද්ධෙන්ද්‍රිය** ය පිළිලබත්. **අනිමිත්ත විමොක්ෂයෙන්** මිදෙත්. සෝවාන් මාගීක්ෂණයෙහි දී **සද්ධානුසාරීහු** වෙති. සෙසු සත් තන්හි **ශ්‍රද්ධා විමුක්තයෝ** වෙති.

යමෙක් වුට්ඨාන කාලයෙහි දුකඛ වශයෙන් වුට්ඨානය වේ නම්, ඒ තුන්දෙනම **පඤ්ඤා** බහුලයෝ වෙති. **සමාධීන්ද්‍රිය** පිළිලබති. **අප්පණිහිත විමොක්ෂයෙන්** මිදෙති. සියලු තන්හිම **කායසක්ඛිහු** වෙති.

අරූපධ්‍යානය මෙහිදී යමෙකුට පාදක වේ නම් හෙතෙම අර්හත් ඵලයෙහිදී **උභතොභාග විමුක්ත** වේ.

යමෙක් වුට්ඨාන කාලයෙහි අනාත්ම වශයෙන් වුට්ඨානය වේ නම් ඒ තුන්දෙනම **ප්‍රඥා** බහුලයෝ වෙති. **ප්‍රඥෙන්ද්‍රිය** පිළිලබති. **ශූන්‍යතා විමොක්ෂයෙන්** මිදෙත්. සෝවාන් මාගීක්ෂණයෙහි දී **ධම්මානුසාරීහු** වෙති. සෝවාන් ඵලය සිට අර්හත් මාගීය තෙක් **දිට්ඨිප්පත්තයෝ** වෙති. අර්හත් ඵල යෙහි **ප්‍රඥා විමුක්තයෝ** වෙති.

Free Distribution www.aathaapi.org

මේ **සඞ්ඛාරුපෙක්ඛා ඤාණය**, මත්තෙහි **ආර්‍ය්‍ය මාර්ගයාගේ** ද, **බොධ්‍යාඞ්ග, මාර්ගාඞ්ග, ධ්‍යානාඞ්ග ප්‍රතිපද, විමොක්ෂ** යන මොවුන්ගේ ද විශේෂය නියම කෙරේ.

1. ධ්‍යානලාභී නොවූ **ශුෂ්කවිදර්ශකයාහට උපන් මාර්ග** ය ද,

2. සමාපත්තිලාභී යෝගියාහට ධ්‍යාන පාදක නොකොට උපන් මාර්ග ය ද,

3. ප්‍රථම ධ්‍යානය පාදක කොට ඒ පාදක ධ්‍යාන යෙන් අන්‍ය වූ **ප්‍රකීර්ණක සංඝස්කාරයන් සම්මර්ශනය** කොට **උපදවන ලද මාර්ග** ය ද **ප්‍රථම ධ්‍යානිකයෝ** ම වෙති.

මේ තුන් ප්‍රකාර මාර්ගයෙහි ම **සප්ත බොධ්‍යාඞ්ගයෝ** ද, **අෂ්ට මාර්ගාඞ්ගයෝ** ද, **පඤ්ච ධ්‍යානාඞ්ගයෝ** ද වෙති.

ආර්‍ය්‍ය මාර්ගයන්ගේ **පූර්වභාග විදර්ශනාව, සෞමනස්‍ය සහගතව** ද, **උපෙක්ඛා සහගතව** ද වේ. වුට්ඨාන කාලයෙහි හෙවත් මාර්ගඵල කාලයෙහි **සඞ්ඛාරුපෙක්ඛා** භාවයට පැමිණ **සෞමනස්‍ය සහගත** වේ.

පඤ්චකනය වශයෙන් **ද්විතීය ධ්‍යානය** පාදක කොට මාර්ග උපදවන කල්හි විතර්ක හැර **ධ්‍යානාඞ්ග සතරක්** වේ. **තෘතීය ධ්‍යානය** පාදක කොට මාර්ග උපදනා කල්හි විතර්ක විචාරයන් හැර **ධ්‍යානාඞ්ග තුනෙක්** වේ. **චතුර්ථ ධ්‍යානය** පාදක කොට මාර්ග උපදවන කල්හි විතර්ක, විචාර, ප්‍රීති හැර **ධ්‍යානාඞ්ග දෙකෙක්ම** වේ. මෙකී සියලු තන්හිම විතර්ක නැති හෙයින් සම්මා සඞ්කප්පය හැර **මාර්ගාඞ්ග සතක්ම** වෙත්. **චතුර්ථ ධ්‍යානයෙන්** උපදවන කල්හි ප්‍රීති සම්බොධ්‍යාඞ්ගය හැර **බොධ්‍යාඞ්ග සයෙක්** වේ. මේ විශේෂය **පාදකධ්‍යාන නියමයෙන්** ද, **විපස්සනා නියමයෙන්** ද වේ මෙයින් පූර්වභාග විපස්සනාව සෞමනස්‍ය සහගතව ද, උපෙක්ඛා සහගතව ද වේ. වුට්ඨානගාමිනී ප්‍රඥාව සෞමනස්‍ය සහගත ම වේ.

Free Distribution www.aathaapi.org

පඤ්චමඣ්ඣානය පාදක කොට උපදවන මාගීයෙහි, උපෙක්ඛා, එකග්ගතා වශයෙන් **ඣානාඞ්ගයෝ දෙදෙනෙක්** වෙත්. එහි **ඉඞ්ඣාඞ්ගයෝ** ප්‍රීතිය හැර **සදෙනෙකි. මාගීාඞ්ගයෝ** සම්මාසඞ්කප්පය හැර **සත්දෙනෙකි.** මේ විශේෂය ද පාදක ධ්‍යාන නියමය හා විදශීනා නියමය ද යන උභය නියමයන්ගේ වශයෙන් වේ. මෙහිදී ද පූර්වභාග විපස්සනාව සොමනස්ස සහගතව හෝ උපෙක්ඛා සහගතව හෝ වෙයි. වුට්ඨානගාමිනී විදශීනාව **උපෙක්ඛා සහගත** ම වේ.

අරූප ධ්‍යානයන් පාදක කොට උපදවන ලද මාගී යෙහි ද මේ ක්‍රමයම වේ.

මේ **සඞ්ඛාරුපෙක්ඛාව** මුල පටන් කෙලෙස් විෂකම්ඣනය කරණුයේ දුකින්, උත්සාහයෙන් විෂ්කම්ඣනය කිරීමට හැකි වී නම් ඒ ප්‍රතිපදාව දුක් සහිත වූ හෙයින් **දුක්ඛාපටිපදා** නම් වේ. විපර්‍යාසයෙන් **සුඛාප්‍රතිපදා** නමුදු වේ. කෙලෙසුන් විෂ්කම්ඣනය කොට මාගීය පහළවීම සෙමෙන් කෙරෙන කල්හි **දන්ධාභිඤ්ඤා** නම් වේ. විපර්‍යාසයෙන් **ඛිප්පාභිඤ්ඤා** ද වේ. මෙසේ **මේ සඞ්ඛාරු පෙක්ඛාව** ආගමනීය ස්ථානයෙහි සිට තම තමන්ගේ මාගීයට නම් නියම කෙරේ. එහෙයින් මාගීය නම් සතරක් ලබයි. එනම් **දුක්ඛාපටිපදා දන්ධාභිඤ්ඤා, දුක්ඛාපටිපදා ඛිප්පාභිඤ්ඤා, සුඛා පටිපදා දන්ධාභිඤ්ඤා, සුඛා පටිපදා ඛිප්පාභිඤ්ඤා** කියා යි.

මේ ප්‍රතිපදාව ඇතැම් භික්ෂුවක්හට වෙන් වෙන් වශයෙන් ද වේ. කිසි භික්ෂුවක්හට සතර මාගීයෙහි එකම ප්‍රතිපදාවෙක් ම වෙයි. බුදුරදුන්ට වූ කලී සතර මාගීයම **සුඛා පටිපදා ඛිප්පාභිඤ්ඤා** විය. දම්සෙනෙවි සැරියුත් මහ තෙරුන්ට ද එසේ ම විය. මහමුගලන් තෙරණුවන්ට වනාහි සෝවාන් මාගීය **සුඛා පටිපදා ඛිප්පාභිඤ්ඤා** විය. මතු තුන **දුක්ඛා පටිපදා දන්ධාභිඤ්ඤා** විය.

මෙසේ සඞ්ඛාරුපෙක්ඛා ඤාණය **ප්‍රතිපදා විශේෂය** නියම් කෙරේ. **විමොක්ඛ විශේෂය** නියම කෙරෙන පිළිවෙල යට දක්වන ලදී.

Free Distribution www.aathaapi.org

තවද, මේ මාගීය කරුණු පසෙකින් ද නම් ලබයි.

1 **සවරස වශයෙන්** – මේ සඞ්ඛාරුපෙක්ඛා ඤාණය, සංස්කාරයන් **අනිත්‍ය** වශයෙන් සම්මර්ශනය කොට නැගේ නම් ඒ මාගීය **අනිමිත්ත විමොක්ෂ** නම් වේ **දුක්** වශයෙන් සංස්කාරයන් සම්මර්ශනය කොට නැගේ නම් ඒ මාගීය **අප්පණිහිත විමොක්ෂ** නම් වේ. **අනාත්ම** වශයෙන් සම්මර්ශනය කොට නැගේ නම් ඒ මාගීය **සුඤ්ඤත විමොක්ෂ** නම් වේ. මෙය සවරස වශයෙන් නම් ලැබීම වේ

2. **ප්‍රත්‍යනීක වශයෙන්** – මේ මාගීය **අනිත්‍යානුදර්ශනයෙන්** සංස්කාරයන්ගේ ඝන විනිර්භෝග කොට **නිත්‍ය නිමිත්තය, ධ්‍රුව නිමිත්තය, ශාශ්වත නිමිත්තය** යන මොවුන් දුරු කෙරෙමින් ආ හෙයින් **අනිමිත්ත** නම්. **දුක්ඛානුදර්ශනයෙන්** සුඛ සංඥාව හැර ප්‍රණිධිය හෙවත් ප්‍රාර්ථනාව වියළවමින් ආ හෙයින් **අප්පණිහිත** නම්. **අනත්තානුපස්සනාවෙන්** **ආත්මය** ය, **සත්ත්වය** ය, **පුද්ගලය** යන සංඥා හැර සංස්කාර ශූන්‍යතාවයෙන් දක්නා ලද හෙයින් **සුඤ්ඤත** යයි මෙසේ ප්‍රත්‍යනීක වශයෙන් සිඩ නාම වෙති.

3. **සවගුණ වශයෙන්** – රාගාදීන්ගෙන් සූන්‍ය හෙයින් **සුඤ්ඤත** නම්. රූප නිමිති ආදීන්ගේ ද, රාග නිමිති ආදීන් ගේ ද අභාවයෙන් **අනිමිත්ත** නම්. රාග ප්‍රාර්ථනා ආදීන්ගේ අභාවයෙන් **අප්පණිහිත** යයි ද මේ මාගීයට සවගුණ වශයෙන් සිඩ නම් වෙති.

4. **ආලම්බන වශයෙන්** – මේ මාගීය ශූන්‍ය වශයෙන් නිර්‍වාණය අරමුණු කරන හෙයින් **සුඤ්ඤත** ය. අනිමිත්ත වශයෙන් නිර්‍වාණය අරමුණු කරන හෙයින් **අනිමිත්ත** ය. අප්‍රණිහිත වශයෙන් නිර්‍වාණය අරමුණු කරන හෙයින් **අප්පණිහිත** ය. මෙසේ මාගීයට ආලම්බන වශයෙන් මේ නාමයෝ වෙති.

5. **ආගමනය වශයෙන්** – **විපස්සනාගමනය, මහග්ගතගමනය** කියා ආගමන දෙවිධ වේ. එයින් මාගීයෙහි **විදර්ශනාගමනය** වේ. ඵලයෙහි **මාර්ගගමනය** ලැබේ.

Free Distribution www.aathaapi.org

9. සත්‍යානුලෝම ඤාණය

සඞ්ඛාරුපෙක්ඛා ඤාණය ආසේවනය කරන්නාවූ ද, වඩන්නාවූ ද, බහුලීකෘත කරන්නාවූ ද යෝගාවචරයාහට අධිමොක්ඛ සඞ්ඛ්‍යාත වූ **ශ්‍රද්ධාව** බලවත්ව උපදී. ප්‍රතිපක්ෂ කෙලෙසුන් මැඩීමට සමත් **වීර්‍යය** මනා කොට උපදී. ආලම්බනානිමිත්ත භාවයෙන් **සතිය** මනාව එළඹ සිටියේ වේ. පස්සද්ධි සුඛාදීන්ගේ බලවත් වීමෙන් සිත **සමාධිය** වේ. අතිශයෙන් තීක්ෂණ වූ **සඞ්ඛාරුපෙක්ඛා ඤාණය** උපදී. ඒ යෝගීහට මාගීය දැන් දැන් උපදී යයි කිව යුතු බවට පැමිණි කල්හි සඞ්ඛාරුපෙක්ඛා ඤාණය ත්‍රෛභූමික සංඝස්කාරයන්හි එල්ල **අනිත්‍ය** යයි හෝ, **දුක්ඛ** යයි හෝ, **අනාත්ම** යයි හෝ සම්මර්ශනය කොට භවාඞ්ගයට බසී. අනතුරුව සඞ්ඛාරුපෙක්ඛා ඤාණය අනිත්‍යාදී වශයෙන් අරමුණු කළාක් මෙන් ම සංඝස්කාරයන් **අනිත්‍ය** යයි හෝ **දුක්ඛ** යයි හෝ, **අනාත්ම** යයි හෝ සම්මර්ශනය කොට අරමුණු කරමින් මනොද්වාරාවජ්ජන චිත්තය උපදී. එයට අනතුරුව එය ම අරමුණු කරමින් **පරිකර්ම** නම් වූ පළමු වන ජවන් සිත උපදී. අනතුරුව එම සංඝස්කාරයන් ම අරමුණු කරමින් **උපචාර** නම් වූ දෙවන ජවන් සිත උපදී. එයට අනතුරුව එසේම සංඝස්කාරයන් අරමුණු කරමින් **අනුලෝම** නම් වූ තුන් වන ජවන් සිත උපදී. මේ සිත් තුන වෙන් වෙන් වූ නමින් හැඳින්වුනු ලබන්නේ ඒ නමුත් ඒ ත්‍රිවිධ ජවන චිත්තයන්ට **ආසෙවන** යයි ද, **පරිකර්ම** යයි ද, **උපචාර** යයි ද, **අනුලෝම** යයි ද කිය යුතු වේ.

මේ **අනුලෝම** බව පූර්වභාග, පශ්චිම භාග යන දෙතන්හිම වූ ධර්මයන් පිළිබඳව වේ. ජවන චිත්තය පූර්ව වූ උදය-ව්‍යයාදී අට වැදෑරුම් විදර්ශනා ඤාණයන්ට **ලක්ෂණ** ත්‍රය සම්මර්ශනය කිරීම වූ **තථ කෘත්‍යය** වන බැවින් **අනුලෝම** වේ. මත්තෙහි ද සත්තිස් බොධිපාක්ෂික ධර්මයන්ට **තථ කෘත්‍යය** සිඳ කරන හෙයින් **අනුලෝම** වේ.

Free Distribution www.aathaapi.org

අනුලෝම ඤාණය අනිත්‍ය, දුකඛ, අනාත්ම වශයෙන් සංඛාරයන් අරමුණු කොට පවත්නා හෙයින්, **උදය-ව්‍යය ඤාණය** ද, උදය-ව්‍යයවත් සංඛාරයන්ගේම **උදය ව්‍යය ඤාණය** දිටි යයි ද, **භඞ්ගානුපස්සනා ඤාණය,** ඒකාන්තයෙන් භඞ්ගය ඇති ධර්මයන්ගේ **භඞ්ගය** දිටි යයි ද, ඒකාන්තයෙන් භය සහිත වූ යෙහිම **භයතුපට්ඨාන ඤාණයට** සංඛාරයන් භය සහිතව වැටහිණැයි ද, **ආදීනවානුපස්සනා ඤාණය** ආදීනව සහිත වූ යෙහිම **ආදීනව** දිටි යයි ද, **නිබ්බිදා ඤාණය** නිර්වේද කටයුත්තෙහිම කළකිරුණේ යයි ද, **මුඤ්චිතුකම්‍යතා ඤාණය,** මිදිය යුත්තෙහිම මිදෙනු කැමැතිවී යයි ද, **පටිසඞ්ඛානුපස්සනා ඤාණය,** අනිත්‍යාදී වශයෙන් පටිසඞ්ඛා හෙවත් නුවණින් සැලකීම **කරණ** ලදැයි ද, **සඞ්ඛාරුපෙක්ඛා ඤාණයෙන්** උපෙක්ෂා කටයුත්තෙහිම උපෙක්ෂිත යයි ද, අර්‍ථ වශයෙන් කියන්නාක් මෙන් මේ අටවැදෑරුම් ඤාණයන්ගේ තථ කෘත්‍ය ඇති හෙයින් මතු මාගීයෙහි ද සත්තිස් බෝධිපාක්ෂික ධර්මයන්ට ඒ සම්‍යක් ප්‍රතිපත්තියෙන් පැමිණිය යුතු බැවින් ද **අනුලෝම** වෙයි

මේ **අනුලෝම ඤාණය** සංඛාරාලම්බනික වූ **වුට්ඨාන-ගාමිණී විදර්‍ශනාවගේ** කෙළවර වේ.

මේ **වුට්ඨානගාමිනී විදර්‍ශනාවට, අතම්මයතාය** යයි ද, **නිබ්බිදා** යයි ද, **ධම්මට්ඨිති ඤාණය** යයි ද, **සඤ්ඤෝගභය** යයිද, **පාරිශුද්ධිපධානියඞ්ගය** යයි වදරන ලද බව දත යුතු.

7. ඤාණදර්‍ශන විශුද්ධිය

යටකී **අනුලෝම ඤාණයට** අනතුරුව **ගෝත්‍රභූ ඤාණය** වේ. ඒ **ගෝත්‍රභූ ඤාණය** මාගීය ආවර්‍ජනා කරන ස්ථානයෙහි වූ හෙයින් **ප්‍රතිපදා ඤාණ දස්සන විසුද්ධිය** නොවේ. එසේම **ඤාණ දර්‍ශන විසුද්ධිය** ද නොවේ. **ක්‍රියා මනොධාතුව** විඤ්ඤාණ ධාතූන්ට විෂය **දක්වන්නාක් මෙන්** ගෝත්‍රභූ සිත මාගීයට ආවර්‍ජනා ස්ථානය ගන්නේ ය. එහෙත් වුට්ඨානගාමිනී විදර්‍ශනාවගේ අවසානය වූ විදර්‍ශනා

Free Distribution www.aathaapi.org

ශ්‍රොතයෙහි පතිත වූ හෙයින් විදර්‍ශනා සඞ්ඛ්‍යාවට යේ. **ගෝත්‍රභූ චිත්තයට** අනතුරුව **සෝවාන් මාර්ග චිත්තය** වේ.

සෝවාන් මාර්ගය, සකෘදාගාමි මාර්ගය, අනාගාමි මාර්ගය, අර්හත් මාර්ගය යන මේ සතර මාර්ගයෙහි ඥනය **ඥානදර්‍ශන විශුද්ධිය** නම් වේ.

සෝවාන් මාර්ග ඥානය සම්පාදනය කරනු කැමැති යෝගාවචරයා විසින් අනුලෝම ඥනය උපදවා ගැනීමෙන් ම මාර්ගය පිණිස වැඩිය යුතු විදර්‍ශනාවන් අවසන් කොට වඩන ලද හෙයින් ඒ සඳහා කළමනා අන් කිසිවක් නැති බවට පැමිණේ.

හෙතෙම **පරිකර්ම, උපචාර අනුලෝම** යන ත්‍රිවිධ අනුලෝම ඥනයෙන් තමතමන්ගේ ශක්ති පමණින් මහත් මහත්, සත්‍යය වසා සිටි මොහාන්ධකාරය දුරු කළ කල්හි, සියලු සංස්කාර ගතයෙහි සිත නොඳුවයි. එසේම සංස්කාර ධර්‍මයන්හි සිත නොසිටී, නො ඇලේ, නො රැඳේ, නො ලැගේ, නො බැඳේ. නෙළුම් පතෙහි වත් දිය බිඳක් මෙන් හැකිලේ, පැකිලේ, පෙරැලේ. සියලු සංස්කාරාලම්බනයෝ ද, සියලු විපාක ප්‍රවෘත්ති ආලම්බනයෝ ද පළිබෝධ වශයෙන් වැටහෙත්. සියලු නිමිත්තාරම්මණයන් හා පවත්තාරම්මණයන් ද පළිබෝධ වශයෙන් වැටහුණු කල්හි, අනුලෝම ඤාණයාගේ ආසේවනය ලත් හෙයින් අනුලෝම චිත්තයට අනතුරුව සංස්කාර නිමිති නැති හෙයින් **අනිමිත්ත** වූ, සංස්කාර ප්‍රවෘත්ති නැති, සංස්කාරයෙන් වියුක්ත වූ, සංස්කාර විරෝධ වූ, නිරොධ වූ **නිර්‍වාණය** අරමුණු කරමින් පෘථග්ජන ගෝත්‍රය ද, පෘථග්ජන සඞ්ඛ්‍යාව ද, පෘථග්ජන භූමිය ද ඉක්මවන්නාවූ ආර්‍ය්‍ය ගෝත්‍රයට, ආර්‍ය්‍ය සඞ්ඛ්‍යාවට, ආර්‍ය්‍ය භූමියට පමුණුවන්නා වූ, නිර්‍වාණාලම්බනයෙහි පළමු ආවර්ජනය වූ, පළමු ආභොගය වූ, පළමු සමන්නාහාරය වූ මාර්ගයට **අනන්තර, සමනන්තර, ආසේවන, උපනිස්සය, නත්ථි, විගත** යන සහාකාර ප්‍රත්‍ය භාවය සිඳ කරමින්, විදර්‍ශනාවගේ මස්තකය වූ පෙරලා නො එන **ගෝත්‍රභූ චිත්තය** හෙවත් **ගෝත්‍රභූ ඥානය** එක් වරක් උපදී.

Free Distribution www.aathaapi.org

උත්පාදය, ප්‍රවෘත්තිය, දැඩි ආයාසය, බාහිර සංඝකාර නිමිති මඬිනුයි **ගෝත්‍රභූ** නම්. එසේම අනුපපාදවූ ද, සංඝකාර ප්‍රවෘත්තිය නැත්තාවූ ද, උපායාස නැත්තාවූ ද, සංඝකාර නිරෝධය වූ නිර්වාණයට වදිනුයි **ගෝත්‍රභූ** නම් වේ.

මෙකී **පරිකර්ම, උපචාර, අනුලෝම, ගෝත්‍රභූ, මාර්ග, ඵල** චිත්තයෝ එකම ජවන වීථියෙහි උපදනා චිත්තයෝ ය.

මහ ඇළකින් පැන එතර පිහිටනු කැමැති එක්තරා පුරුෂයෙක් වහා දුවගෙනවිත් ඇළ මෙතෙර සිට වෘක්ෂ ශාඛායෙහි බැඳි එල්බෙන රැහැනක් හෝ යෂ්ටියක් හෝ ගෙන උඩින් පැන පරතීරයට නැමුණු බරවූ කය ඇතිව පරතීරයේ මතු භාගයට පැමිණ ඒ රැහැන හෝ යෂ්ටිය හෝ හැර වෙවුලමින් පරතෙර පතිතව සෙමෙන් පිහිටයි.

එ පරිදිදෙන් ම යෝගාවචර තෙමේ ද, භව, යෝනි, ගති, විඤ්ඤාණස්ථිති, සත්ත්වාවාසයන්ගේ පරතෙර වූ නිවණෙහි පිහිටනු කැමැත්තේ, උදය-ව්‍යයානු දර්ශනාදී වේගයෙන් දුව විත් ආත්මභාව නමැති වෘක්ෂ ශාඛායෙහි එල්වන ලද රූප නැමති රැහැන හෝ වෙදනාදීන් අතුරෙන් **එක්** වේදනාදී නැමැති දණ්ඩක් හෝ, අනිත්‍ය යයි හෝ දුකඛ යයි හෝ අනාත්ම යයි හෝ අනුලෝම ආවර්ජනයෙන් ගෙන ඒ නොහැරම ප්‍රථම අනුලෝම චිත්තයෙන් උඩ නැඟී, දෙවන අනුලෝම චිත්තයෙන් පරතීරයට නැමුණු, බරවූ සිත් ඇතිව, තුන්වන අනුලෝම චිත්තයෙන් පරතීරයේ මතු භාගයට පැමිණියාක් මෙන් දැන් පැමිණිය යුතු නිවණට ආසන්නව ඒ තුන් වන අනුලෝම චිත්ත නිරෝධයෙන් ඒ සංඝකාරාලම්බනය හැර ගෝත්‍රභූ සිතින් විසංඛාර වූ, පරතීරය වූ නිර්වාණයෙහි පතිත වේ. **එක්** වරක්ම ලද අරමුණෙහි ආසේවන නොලද බැවින් වෙව්ලන ඒ පුරුෂයා මෙන් පළමු කොට මනාව පිහිටියේ නොවේ, ඉක්බිති **මාර්ග ඥානයෙන්** මනාව පිහිටන්නේ වේ.

අනුලෝම ඤාණය සත්‍යය වසා සිටින ක්ලේශාන්ධකාරයන් දුරු කිරීමට සමත් වේ. නමුත් නිවණ අරමුණු

Free Distribution www.aathaapi.org

කිරීමට සමත් නොවේ. **ගෝත්‍රභූ ඤාණය** නිවණ අරමුණු කිරීමට සමත් වේ. නමුත් සත්‍යය මුවහ කරණ කෙලෙසාකාරය දුරු කරන්නට සමත් නොවේ.

ඇස් ඇති පුරුෂයෙක් චන්ද්‍රයා බලා නක්ෂත්‍ර යෝගයක් දැන ගැනීම පිණිස රාත්‍රි කාලයෙහි නික්ම ගොස් අහස බැලූ කල වලාවෙන් වැසුණු හෙයින් සඳ නො දුටුයේ ය. ඒ වේලෙහි එක් වාතයක් නැඟ ඝන ඝන වලාපටලයන් පහ කෙළේ ය. නැවත ද වාතයක් නැගී මධ්‍යම වලාපටලයන් පහ කෙළේ ය. නැවත ද අනෙක් වාතයෙක් නැගී සියුම් වලාහකයන් ද පහ කෙළේ ය. ඉක්බිති ඒ පුරුෂයා පහවූ වලා ඇති අහසෙහි සඳ දැක නක්ෂත්‍රයෝගය දැන ගත්තේ ය.

එහි තුන් වලාහකයන් මෙන් සත්‍යය මුවහ කරන ඝනවූ ද, මධ්‍යමවූ ද, සියුම්වූ ද කෙලෙසාකාරය දත යුතු. තුන් වාතයන් මෙන් තුන් අනුලෝම් සිත් දත යුතු. ඇස් ඇති පුරුෂයා මෙන් ගෝත්‍රභූ ඤාණය ද, සඳ මෙන් නිවණ ද, එකි එකී වාතයෙන් පිළිවෙලින් වලාහකයන් පහ කිරීම මෙන් එකි එකි අනුලෝම චිත්තයාගේ සත්‍යය වසා සිටි කෙලෙසාකාරය දුරු කිරීම දත යුතු. වලා පහවූ අහසෙහි ඒ පුරුෂයාගේ පිරිසුදු සඳ දැකීම මෙන් සත්‍යය වසා සිටි මොහාන්ධකාරය නැසුණු කල ගෝත්‍රභූ ඤාණයාගේ නිර්‍වාණ දර්‍ශනය ද දත යුතු.

මේ **ගෝත්‍රභූ චිත්තය** ආවර්ජනා නුවූයේම ආවර්ජනා ස්ථානයෙහි සිට මෙසේ උපදුවයි මාගීයට සංඥ දෙන්නක්හු මෙන් නිරුඬ වේ. අනතුරුව උපදනා **මාගීය** ද ඒ ගෝත්‍රභූ චිත්තයා විසින් දුන් සංඥව නො හැරම අතුරක් නැති ප්‍රබන්ධ වශයෙන් ඒ ගෝත්‍රභූ ඥනය ලුහු බඳිනු ලබන්නේ පෙර නොවිදූ විරූ නොපැලූ විරූ ලොභස්කන්ධය ද, දෝෂස්කන්ධය ද, මොහස්කන්ධය ද විදිමින් පළමින් උපදනේ වේ.

එක් දුනුවායෙක් අට ඉස්බක් පමණ දුර සිට පුවරු සියයක් තබවා වස්ත්‍රයෙකින් මුහුණ වසා බැඳ හියක්

Free Distribution www.aathaapi.org

සවිකොට චක්‍රයන්ත්‍රයෙහි සිටියේ ය. අනෙක් පුරුෂයෙක් චක්‍රයන්ත්‍රය කරකවා යම් වෙලාවක දුනුවායාට පුවරු සියය අභිමුඛ වේ නම් එකල ඒ චක්‍රයෙහි දණ්ඩෙකින් සළකුණු දෙයි. දුනුවායා දඬුවෙන් කළ සළකුණු නොහැර ගිය විද පුවරු සියයම විද දමයි.

එහි දඬු සලකුණ මෙන් ගෝත්‍රභූ ඥානය ද, දුනුවායා මෙන් මාගී ඥානය ද, දුනුවායාගේ, දුනු දඬුවෙන් කළ සංඥව නොහැර, පුවරු සියය විදීම මෙන්, මාගී ඥානයට ගෝත්‍රභූ ඥානයෙන් දෙන ලද සංඥව නොහැර නිවන් අරමුණු කොට පෙර නොවිදි, පෙර නොපැලූ ලොභ, ද්වේෂ, මොහසඤ්ඤයන් පැළීම ද දත යුතු.

මෙසේ උපදනා මාගී සිත, ලොභ, දෙෂ, මොහසඤ්ඤා-යන් පමණක් නොව, අනවරාග්‍ර සංසාරවටට දුකඛ සමුදය වියළවයි. සියලු අපායවාරයන් වසා දමයි. සපත්තායත්‍ත ධනයට අභිමුඛ කෙරෙයි. අෂ්ටාඞ්ගික වූ මිථ්‍යා මාගීය දුරු කරයි. සියලු කෙලෙස් සතුරු බිය සංසිඳුවයි. සම්‍යක් සම්බුඩයන් වහන්සේගේ ඔෂරස පුත්‍ර භාවයට පමුණුවයි. අනෙක් නොයෙක් සියගණන් ආනිසංසයන්ගේ ප්‍රතිලාභය පිණිස ද පවතී. මෙසේ අනෙකානිසංස දායක වූ සෝවාන් මාගීය හා සම්ප්‍රයුකත ඤාණය **සොතාපත්තිමග්ග ඤාණ** නම් වේ. මේ **පළමු වන ආයත්‍ත පුග්ගලයා** ය.

සොවාන් මාගී සිතට අනතුරුව එම මාගීඥානයාගේ විපාකය වූ සොවාන් ඵල සිත් දෙකක් හෝ තුනක් උපදින්. මෙයට **අකාලික ඵලය** යයි ද **ආනන්තරික සමාධිය** යයි ද කියනු ලැබේ.

මාගී-ඵල චිත්තයන් උපදනා මනොවාරික චිත්තවීථියෙහි ජවන් සිත් සතක්ම විය යුතු. එය අපිණා චිත්තවීථියක් බැවින් එහි සතරවැනිව හෝ පස්වැනිව අපිණාව විය යුතු. ඉන් ඔබ්බෙහි භවාඞ්ගයට ආසන්න හෙයින් අපිණා චිත්තය නූපදී. මේ නියමය අනුව **මනුජ්‍යාඥ පුග්ගලයාහට** පිළිවලින් මනොවාරාවජ්ජනයට අනතුරුව පළමු ජවනය වශයෙන්

Free Distribution www.aathaapi.org

පරිකර්ම චිත්තය ද, දෙවන ජවනය, **උපචාර චිත්ත** යද, තුන්වන ජවනය **අනුලෝම චිත්තය** ද, සතර වන ජවනය **ගෝත්‍රභූ චිත්තය** ද වේ. පස්වනුව උපදනා ජවන-ක්ෂණය අර්පණා ප්‍රාප්තවූ **මාගී චිත්තය** යි, ඉතිරිවූ සවන, සත්වන ජවනක්ෂණයෝ **ඵල සිත්** දෙකින් සම්පූර්ණ වෙති. **තීක්ෂප්‍රාඥ පුද්ගලයාට වනාහි පරිකර්මයක්** නූපදනා හෙයින් පළමු ජවනක්ෂණය **උපචාර** වශයෙන් ද, දෙවන ජවනක්ෂණය **අනුලෝම** වශයෙන් ද, තුන්වන ජවනක්ෂණය **ගෝත්‍රභූ** වශයෙන් ද, සතරවන ජවනක්ෂණය **මාගී චිත්තය** වශයෙන් ද, පස්වන, සවන, සත්වන ජවනක්ෂණයෝ ඵල සිත් තුනකින් ද යුක්ත වන බව දත යුතු. මාගී සිතට අනතුරුව ඵල සිත් දෙකක් හෝ තුනක් උපදින බව නියන ලද්දේ එ හෙයිනි.

මේ සෝවාන් ඵලසථ පුද්ගලයාහට **දෙවන ආර්‍ය්‍ය පුද්ගලයා යයි** කියනු ලැබේ.

සොවාන් ඵලසථ දෙවන ආර්‍ය්‍ය පුද්ගලයා දෙව් සැප, සක්විති සැප ආදිය ලැබීමෙන් ඉතා ප්‍රමාදවූයේවී නමුත් සත්වරක් දෙවියන් අතර ද, මනුෂ්‍යයන් අතර ද ඉපිද දුක් කෙළවර කිරීමට සමත් වේ.

සෝවාන් ඵල චිත්තයන් ඉපිද නිරුඬ වූ පසු ඒ ආර්‍ය්‍ය පුද්ගලයාගේ සිත භවාඞ්ගයට බසී. ඉක්බිති භවාඞ්ගය සිදී තමා උපදවා ගත් **සෝවාන් මාගීය** ප්‍රත්‍යවෙක්ෂා කරනු පිණිස මනොවාරාවජ්ජන චිත්තය ඉපිද නිරුඬවූ පසු පිළිවෙලින් මාගීය ප්‍රත්‍යවේක්ෂා කරන කාමාවචර ජවන් සිත් සතක් උපදී. එයින් "මම මේ මාගීයෙන් ඒකාන්තයෙන්ම නිවණට පැමිණියෙමි" යි ප්‍රත්‍යවෙක්ෂා කෙරේ.

මාගී ප්‍රත්‍යවෙක්ෂා ජවනයන්ට අනතුරුව නැවත භවාඞ්ගය වේ. ඉක්බිති "මා විසින් මේ අනුසස් ලබන ලදැ යි" **සොතාපත්ති ඵලය** ප්‍රත්‍යවෙක්ෂා කරමින් පෙරසේ ම ප්‍රත්‍යවෙක්ෂා ජවන් සතකින් යුත් චිත්ත වීථියක් උපදී. එයට අනතුරුව සිත භවාඞ්ගයට බසී.

Free Distribution www.aathaapi.org

මෙසේ ඵලය ප්‍රත්‍යවේක්ෂා කොට අනතුරුව "මාගේ මේ මේ කෙලෙස් පහවී" යයි **පහවූ කෙලෙස්** ප්‍රත්‍යවෙක්ෂා කරනු සඳහා නැවත පෙරසේ චිත්ත වීථියක් උපදී. එයට අනතුරුව භවාඞ්ගය වේ.

එයට ඉක්බිතිව "මාගේ මෙනම් කෙලෙස් ඉතිරිවී" යයි **ඉතිරි කෙලෙස්** ප්‍රත්‍යවෙක්ෂා කරනු සඳහා නැවත ද චිත්ත වීථියක් ඉපිද අනතුරුව භවාඞ්ගයට බසී.

අවසානව "මා විසින් මේ ධර්මය අරමුණු කරමින් ප්‍රතිවෙධ කරන ලදැ"යි අමෘත වූ **නිර්වාණය ප්‍රත්‍යවෙක්ෂා කරනු** සඳහා චිත්ත වීථියක් ඉපිද භවාඞ්ගයට බසී.

මෙසේ ප්‍රත්‍යවෙක්ෂණයන් පස් දෙනෙක්ම ඇති වන්නේ උතුකෑමට පරිවේශද වශයෙනි. සමහර **ශෛක්ෂ** පුද්ගලයන් හට **ප්‍රහීණ කෙලෙස්** හා **ඉතිරි කෙලෙස්** ප්‍රත්‍යවෙක්ෂණ-යක් නොවෙයි. මේ ක්‍රමයෙන් සෝවාන්, සකෘදාගාමී ආර්‍යපුද්ගලයන්හට උතුකෑමට වශයෙන් ප්‍රත්‍යවෙක්ෂණයෝ පස් දෙන බැගින් ප්‍රත්‍යවෙක්ෂණ පසළොසක් වෙති. අනාගත් වූ ආර්‍ය පුද්ගලයාහට වනාහි ඉතිරි කෙලෙස් නැති හෙයින් ප්‍රත්‍යවෙක්ෂණයෝ සතර දෙනෙක් ම වෙති. එහෙයින් **එකුන්විසි ප්‍රත්‍යවෙක්ෂා කෙනෙක්** ඇති බව වදාරණ ලදී.

සසරින් එතර වනු කැමැති යෝගාවචර තෙමේ, මෙසේ සංඛාර ධර්මයන් අනිත්‍ය, දුඃඛ, අනාත්ම වශයෙන් සම්මර්ශනය කොට සීල විසුද්ධි, චිත්ත විසුද්ධි, දිට්ඨි විසුද්ධි, කඞ්ඛාවිතරණ විසුද්ධි, මග්ගාමග්ගඤාණදස්සන විසුද්ධි, සම්මර්ශන පඤ්ච විසුද්ධීන්ගේ වශයෙන් විසුද්ධි බවට පැමිණ, ප්‍රතිපදා ඤාණදස්සන විසුද්ධිය පිණිස උදයව්‍යයාදි නවමහා විදර්ශනා ඥාන උපදවා ගෙන පරිකර්ම, උපචාර, අනුලෝම ගෝත්‍රභූ පිළිවෙළින් ගොස් මාර්ගයත් ඵලයත් උපදවා ගෙන ආර්‍ය භාවයට පැමිණෙන්නේ ය.

මේ පිළිවෙතෙහි දක්වන ලද වුට්ඨානගාමිනී විදර්ශනා යෙහි, භයතුපට්ඨාන ඤාණයෙහි පටන් ඵල ඤාණය දක්වා සියලු ඤාණ කාර්‍යයන් ප්‍රකට කිරීම පිණිස උපමා දක්වනු ලැබේ.

Free Distribution www.aathaapi.org

එක් වටුලියක් ශාඛා පසක් ඇති මී රුකෙක වසා, "මෙහි මලක් හෝ ගෙඩියක් හෝ ලබමි"යි සිතා එහි එක් ශාඛාවක් පරමශීනය කොට එහි ගත යුතු කිසි මලක් හෝ ඵලයක් හෝ නො දැක, පිළිවෙළින් දෙවන, තුන්වන, සතරවන, පස්වන ශාඛාවත් ද පරාමශීනය කොට, ඉන් එකෙකවත් මලක් හෝ ඵලයක් නො දැක, ඒකාන්තයෙන් මේ රුක ඵලනැත්තෙකැයි එහි ගතමනා කිසිවක් නැතැයි නිගමනය කොට එහි ආලය හැර යෑපුවූ ශාඛාවට නැග හිස ඔසවා උඩ බලා අහසෙහි පියාඹා අනික් ඵල ඇති රුකෙක වැසුවා ය.

මේ උපමාවෙහි යෝගී තෙම වටුලිය මෙන් ද, **පඤ්ච උපාදානක්ඛන්ධය** ශාඛා පසක් ඇති මී රුක මෙන් ද, වටුලිය මී රුකෙහි වැසීම මෙන් යෝගීහුගේ **පඤ්චුපාදානක්ඛන්ධයෙහි අභිනිවෙශය** ද, ඇයගේ එක එක ශාඛාව පරාමශීනය මෙන් යෝගියාගේ **රූපූපාදානක්ඛන්ධය සම්මශීනය** කොට ගතමනා කිසිවක් නො දැක සෙසු ස්කන්ධයන් සම්මශීනය කිරීම ද, ඇය ඒ රුක නිෂ්ඵල යයි රුකෙහි ආලය හැරීම මෙන් පඤ්චුපාදානක්ඛන්ධයෙහි **අනිත්‍යාදී ලක්ඛණ** දැකීම් වශයෙන් කලකිරුණු යෝගීහුගේ **මුඤ්චිතුකම්‍යතා, පටිසඞ්ඛානුපස්සනා, සඞ්ඛාරුපෙක්ඛා** යන ත්‍රිවිධ ඤාණ ද, ඇය යෑපූ ශාඛාවෙන් මත්තෙහි නැගීම මෙන් යෝගීහුගේ **අනුලෝම ඤාණය** ද, හිස නඟා උඩ බැලීම මෙන් **ගෝත්‍රභූ ඤාණය** ද, ආකාශයෙහි ඉහළ නැගීම මෙන් **මාර්ගඤාණය** ද, අන් ඵලරුකෙක වැසීම මෙන් **ඵලඤාණය** ද දත යුතු.

යට පටිසඞ්ඛානුපස්සනාඤාණයෙහිදී දක්වන ලද සකීයාගේ උපමායෙහි ද, සකීයා හැරීම මෙන් **ගෝත්‍රභූ ඤාණය** ද, සකීයා මුදු හැර ආ මග බලන්නාක් මෙන් **මාර්ග ඤාණය** ද, එයින් මිදී අභයස්ථානයෙහි සිටීම මෙන් **ඵල ඤාණය** ද දත යුතු.

තවද, ගෙහිමියෙක් රාත්‍රි අහර නිමවා යහනට නැඟී නිදිගත් කල ගෙය ගිනිගත් හෙයින් ඔහු පිබිදී ගිනි දැක

Free Distribution www.aathaapi.org

බියවී මේ ගින්නෙන් නොදැවී නික්ම යේ නම් මැනැවැයි සිතා වටපිට බලන්නේ මගක් දැක එයින් නික්ම වේගයෙන් නිර්භීය ස්ථානයකට ගොස් සිටියේ ය.

මේ උපමායෙහි ගෙහිමියා අහර ගෙන යහනට නැගී නිදීම සේ බාල පෘථග්ජනයා පඤ්චස්කන්ධයෙහි "මම ය, මාගේ" යයි මමායනය ද, පිබිද ගිනි දැක බියපත් කල මෙන් සම්‍යක් ප්‍රතිපත්තියෙහි පිළිපැද තිලකුණු දැක ඇති වූ **භයතුපට්ඨාන ඤාණය** ද, නික්මෙන මග සෙවීම මෙන් **මුඤ්චිතුකම්‍යතා ඤාණය** ද, මග දැකීම මෙන් **අනුලෝම ඤාණය** ද, නික්මයාම මෙන් **ගෝත්‍රභූ ඤාණය** ද, වේගයෙන් යාම මෙන් **මාර්ග ඤාණය** ද. අභයස්ථානයෙහි සිටීම මෙන් **ඵල ඤාණය** ද දත යුතු.

තවද, එක් ගොවියකු රෑ නිදාගත් කල ගාල බිඳගෙන ගවයෝ පලාගියහ. ඔහු අලුයම එහි ගොස් බැලූ කල ඔවුන් පැනගිය බව දැන පියවර අනුව ගොස් රජුගේ ගොනුන් දැක "මේ මාගේ ගෙරිහු" යයි සිතා ගවයන් ගෙන යන්නාවූ හෙතෙම අළුයම්හි මේ මාගේ ගෙරිහු නොවෙති, රජහුගේ ගෙරිහු යයි හැඳින මේ සොරෙකැයි මා රාජ පුරුෂයන් දැක අල්ලා පෙළන්නට පෙර පලායෙමැයි බියව ගවයන් හැර වේගයෙන් පලාගොස් බිය නැති තැනෙක සිටියේ ය.

මේ උපමායෙහි මාගේ ගෙරිහු යයි රජුහුගේ ගොනුන් ගැනීම මෙන් බාල පෘථග්ජනයන්ගේ **"මම ය, මාගේ"** යයි ගැනීම ද, අලුයම්හි රජුගේ ගෙරිහු යයි හැඳිනීම මෙන් යෝගීහුගේ තිලකුණු වශයෙන් **අනිත්‍යය, දුක්ඛය, අනාත්ම** යයි සකඛයන් හැඳිනීම ද, බිය වූ **කාලය** මෙන් **භයතුපට්ඨාන ඤාණය** ද ගොනුන් හැර පලායනු කැමැත්ත මෙන් **මුඤ්චිතුකම්‍යතා ඤාණය** ද, ගොනුන් අත්හැරීම මෙන් **ගෝත්‍රභූ ඤාණය** ද, පලායාම මෙන් **මාර්ග ඤාණය** ද, පලා ගොස් අභයස්ථානයෙහි සිටීම මෙන් **ඵල ඤාණය** ද දත යුතු.

තවද, එක් පුරුෂයෙක් යකින්නක් හා සමග සහවාසය කෙළේ ය. ඕතොමෝ රාත්‍රි කාලයෙහි "මෙතෙම

Free Distribution www.aathaapi.org

නිදිවන්නේ'' යයි සිතා අමුසොහොනට ගොස් මිනීමස් කයි. හෙතෙම ඈ නොදැක, ඈ කොහි දැයි ලුහුබැඳ මිනී මස් කනු බව දැක, ඇය මිනිස් නොවන බව දැන, මාද කන්නට පෙර පැන යම් යි භය වී වේගයෙන් පලාගොස් අභය සථානයක සිටියේ ය.

ඒ උපමාවෙහි මිනිසාගේ, යකින්න හා සහවාසය මෙන් සකකියන් ''මම ය, මාගේ'' යයි ගැනීම ද, සොහොනෙහි මිනීමස් කනු දැක ''මෝ යකින්නකැ''යි ගැනීම මෙන් සකකියන්ගේ තිලකුණු දැක අනිතයාදී ලකෂණ දැකීම ද, බියපත් වූ කල මෙන් භයතුපටඨානඤාණය ද, පලායනු කැමැත්ත මෙන් මුඤචිතු කමයතා ඤාණය ද, සොහොන හැරීම මෙන් ගොත්‍රභු ඤාණය ද, වේගයෙන් පලායාම මෙන් මාගී ඤානය ද, අභය සථානයෙහි සිටීම මෙන් ඵල ඤාණය ද දත යුතු.

තවද, දරු සෙනහය ඇති එක් සත්‍රියක් පහයෙක මහු මහලෙහි සිටියේ ඇතුළු වීථියෙහි දරුහඬක් අසා ''මා පුතු කිසිවෙක් පෙලාදැ''යි වේගයෙන් ගොස් තමාගේ පුත්‍රයා යයි හැඟීමෙන් අත් පුතකු ගත්තාය. ඕ තොමෝ මේ පර පුතෙකැයි හැඳින හෙයින් ඔබමොබ බලන්නී මෝ දරු සොරෙකැයි කිසිවකු කියන්නට පෙර දරුවා එහි බස්වා පෙරලා වේගයෙන් පහයට නැඟී හුන්නේ ය.

මේ උපමායෙහි තමාගේ පුත්‍රයා යයි සඤඤයෙන් පර පුතු ගැනීම මෙන් මම ය, මාගේ යයි පඤචසකකිය ගැනීම ද, මේ පර පුතු යයි හැඳිනීම මෙන් තිලකුණු වශයෙන් මම නොවෙමි, මාගේ නොවේ යයි හැඳිනීම ද, බියවීම මෙන් භයතුපටඨාන ඤාණය ද, පැනයාමට ඔබ මොබ බැලීම මෙන් මුඤචිතු කමයතා ඤාණය ද, එහි ම දරුවා බැස්වීම මෙන් අනුලෝම ඤාණය ද, බස්වා ඇතුළු වීථියෙහි සිටි කාලය මෙන් ගොත්‍රභු ඤානය ද, පහයට නැඟීම මෙන් මාගී ඤානය ද, නැග භිඳීම මෙන් ඵල ඤාණය ද දත යුතු.

Free Distribution www.aathaapi.org

තවද, බඩගින්නෙන් මඩනා ලද, සාගිනි ඇති පුරුෂ-යෙකු මිහිරි වූ රස බොජුනක් කැමැති වන්නා සේ මේ යෝගාවචර තෙම සංසාර වෘත්තිය නමැති බඩසයින් පෙළුණේ අමාරස වූ **කායගතා සති** නම් වූ බොජුන ප්‍රාර්ථනා කරයි.

පිපාසිත පුරුෂයෙකු වියළි හෙළ මුව ඇතිව නොයෙක් ද්‍රව්‍යයෙන් යුත් පානයක් පතන්නා සේ මේ යෝගී තෙම සංසාර වෘත්ත සඞ්ඛ්‍යාත පිපාසයෙන් පෙළුණේ **ආයති අඡටාඞ්ගික මාගී** නමැති පානය පතන්නේය.

සීතලින් පෙළුණු පුරුෂයකු උණුසුම පතන්නා සේ සංසාර වෘත්තයෙහි තෘෂ්ණා, සෙනහ ශීතයෙන් පෙළුණේ කෙලෙස් තවන **මාගී සඞ්ඛ්‍යාත** වූ උෂ්ණය පතයි.

උෂ්ණයෙන් පහරන ලද පුරුෂයකු සිහිල පතන්නා සේ සංසාර වෘත්තියෙහි රාගාදී එකොළොස් ගින්නෙන් තැවුණු යෝගී තෙම එකොළොස් ගිනි සංසිඳුවන නිවන පතයි.

අන්ධකාරයෙන් මඩනා ලද පුරුෂයකු එළියක් පතන්නා සේ අවිද්‍යාන්ධකාරයෙන් වෙළා වට කරන ලද යෝගී තෙම ඤාණාලෝකය ගෙන දෙන මාගී භාවනාව පතයි.

විෂ කැවුණු පුරුෂයකු විෂ නසන බෙහෙතක් පතන්නා සේ කෙලෙසයෙන් වළඳනා ලද මේ යෝගී තෙම කෙලෙස් විෂ මඩනා අමෘතය ඖෂධයක් වූ **නිවන** පතයි.

සෝවාන් ඵලයට පැමිණි දෙවන ආර්ය පුද්ගල තෙම, යට කියන ලද පරිද්දෙන් මාගීය ද, ඵලය ද, ප්‍රහීණ කෙලෙස් ද, අවශෙෂ කෙලෙස් හා නිවණ ද ප්‍රත්‍යවෙක්ෂා කොට එම ආසනයෙහිම හිඳ හෝ අන් කලෙක හෝ කාමරාග, ව්‍යාපාද තුනී කිරීමෙන් දෙවන ශ්‍රාමණ්‍ය ඵලය වූ **සකෘදාගාමී** මාගී ඵල ප්‍රතිලාභය පිණිස යෝග කෙරේ. හෙතෙම **ශ්‍රද්ධාදී පඤ්චෙන්ද්‍රියන් ද, ශ්‍රද්ධාදී පඤ්ච බලයන් ද, සති ආදී සප්තබොධ්‍යඞ්ගයන් ද**, රැස් කොට රූප, වෙදනා, සඤ්ඤා, සඞ්ඛාර, විඤ්ඤාණ යන භේද ඇති සංඝාත අමූහය **අනිත්‍යය, දුක්ඛය, අනාත්මය** යයි නුවණින් සම්මර්ශනය

Free Distribution www.aathaapi.org

කොට, උදය-ව්‍යයානු දර්ශිතයෙහි පටන් විදර්ශනා වීථියට බසී. මෙසේ පිළිපන් ඒ පුද්ගලයා හට පෙර උදයව්‍යය ඤාණාදිය උපන්නාසේ යටකී නයින්ම සංඝකාරොපෙක්ෂාවගේ අවසාන යෙහි අනුලෝම වොදන ඤාණයන් උපන් කල වොදන ඤාණයට අනතුරු ව සකෘදාගාමි මාර්ගය උපදී. ඒ සකෘදාගාමි මාර්ග සම්ප්‍රයුක්ත ඥානය **සකෘදාගාමි මාර්ග ඥාන** නම් වේ. මේ තෙමේ **තුන්වන ආර්‍ය්‍ය පුද්ගලයා** නම් වේ.

සකෘදාගාමි මාර්ගයට අනන්තරව යට කීසේ සකෘදාගාමි ඵල සිත් තුනක් හෝ දෙකක් උපදී. සකෘදාගාමි ඵලයට පැමිණි මේ පුද්ගලයා **සතරවනආර්‍ය්‍යපුද්ගලයා** නම් වේ. හෙතෙමේ එක් වරක් මේ ලෝකයට පැමිණ දුක් කෙළවර කිරීමට සමර්ථවූයේ වේ.

ඇතැම් සකෘදාගාමි ඵලස්ථ ආර්‍ය්‍යයෝ මෙහිදීම රහත්ව පිරිනිවන් පාන්නාහ.

ඇතැම් කෙනෙක් මෙහිදී සකෘදාගාමීව, දෙව්ලොවදී පිරිනිවන් පාන්නේ ය.

ඇතැම් කෙනෙක් දෙව් ලොවදී සකෘදාගාමීව දෙව් ලොවදීම පිරිනිවන් පාන්නේ ය.

ඇතැම් කෙනෙක් දෙව් ලොවදී සකෘදාගාමීව මෙලොවට පැමිණ පිරිනිවන් පාන්නේ ය.

තවත් කෙනෙක් මෙහිදී සකෘදාගාමීව දෙව් ලොව ඉපිද ආයු ආතිතාක් එහි වැස නැවත මිනිස් ලොවට විත් පිරිනිවන් පාන්නේ ය.

සකෘදාගාමි ඵල සිතට අනතුරුව, මාර්ගය, ඵලය, නැසුණු කෙලෙස් ය. අවශෙෂ කෙලෙස් ය, නිවණය යන මේ ප්‍රත්‍යවෙක්ෂා කරන චිත්ත වීථි උපදී.

ඒ සකෘදාගාමි ඵලස්ථ ආර්‍ය්‍ය පුද්ගල තෙම එම ආසනයෙහි ම භිඳ හෝ එයට පසුව හෝ කාමරාග, ව්‍යාපාදයන් නිරවශෙෂප්‍රහාණයෙන් තුන්වන ආර්‍ය්‍ය භූමිය වූ **අනාගාමි මාර්ගයට** පැමිණීම පිණිස විදර්ශනා කරන්නේය.

Free Distribution www.aathaapi.org

හෙතෙම **ඉන්ද්‍රිය, බල, බොධ්‍යඞ්ග ධර්මයන්** එකඟතාවයෙන් **එක් රැස්** කොට, සියලු සංඝකාරයන් අනිත්‍ය, දුකඛ, අනාත්ම යයි විදර්ශනා ඥානයෙන් සම්මර්ශනය කොට විදර්ශනා වීථියට බසී. මෙසේ පිළිපන් ඒ යෝගීනට පෙර කී සේ ම **සඞ්ඛාරුපෙකඛා ඤාණයාගේ** අවසානයෙහි **අනුලෝම චෝදන** සිත් උපන් කල්හි **අනාගාමි මාර්ගය** උපදී. මේ මාර්ගය හා සම්ප්‍රයුක්ත ඥානය **අනාගාමි මග්ග ඤාණ** නම් වේ. මෙනම් **පස්වන ආර්‍යපුද්ගලයා** ය.

අනාගාමි මග්ගඤාණයට අනතුරුව යට කී පරිදි **අනාගාමි ඵල සිත්** දෙකක් හෝ තුනක් උපදී. **අනාගාමි ඵලස්ථ පුද්ගල** තෙම **සවන ආර්‍ය පුද්ගලයා** නම් වේ.

අනාගාමි ආර්‍ය පුද්ගල තෙමේ මරණින් මතු බඹලොව වැස එහි ම රහත්ව පිරිනිවන්පාන්නේය. නැවත කාම භවයට නොඑන හෙයින් **අනාගාමි** යයි කියනු ලැබේ. එයට අනතුරුව පෙර කී සේ ප්‍රත්‍යවෙක්ෂා චිත්ත වීථි උපදී.

ඒ අනාගාමි ආර්‍ය ශ්‍රාවක තෙමේ එම ආසනයෙහි හිඳ හෝ පසුකලෙක හෝ **රූපරාග, අරූපරාග, මාන, උඛව, අවිජ්ජා** යන පඤ්ච උර්ධ්වභාගීය සංයෝජනයන්ගේ නිරවශේෂ ප්‍රහාණයෙන් සතර වන අර්හත් භූමියට පැමිණීම පිණිස නැවත විදර්ශනා වඩන්නේ ය. හෙතෙම **ඉන්ද්‍රිය, බල, බොධ්‍යඞ්ගයන්** එකඟතායෙන් එක්රැස් කොට සංඝකාරයන් අනිත්‍ය, දුකඛ, අනාත්ම යයි විදර්ශනා ඥානයෙන් සම්මර්ශනය කෙරේ. මෙසේ පිළිපන් ඒ යෝගීහට යට කී සේ **සඞ්ඛාරෝපෙක්ඛා ඤාණයාගේ** අවසානයෙහි **අනුලෝම, චොදන ඤාණයන්** උපන් කල චොදන සිතට අනතුරුව **අර්හත් මාර්ගය** උපදී. ඒ මාර්ගය හා සම්ප්‍රයුක්ත ඥානය **අරහත්තමග්ග ඤාණ** නම් වේ. මේ **සත්වන ආර්‍ය පුද්ගලයා** ය.

අර්හත් මාර්ග ඤාණයට අනතුරුව පෙර කී සේ ඵල සිත් දෙකක් හෝ තුනක් උපදී. මෙතෙකින් හෙතෙමේ

Free Distribution www.aathaapi.org

අටවන ආයෂ් පුද්ගලයා නම් වේ. මෙයින් මේ ආයෂ් පුද්ගල තෙම **මහා බීණාසව** වූ අන්තිම දේහය දරණ, බහා තබන ලද සකඬාදී බර ඇති, **සවකීය** අර්ථයට පැමිණි, **ක්ෂය** කළ භව සංයෝජන ඇති, සකඬාදීන්ගේ සකඬාදී අර්ථයන් මොනවට දැන විමුක්ත වූ, දෙවියන් සහිත ලෝකයාගේ අග්‍රදක්ෂිණාවට සුදුසු වූ මහරහත් බවට පැමිණි **අටවන ආයෂ් පුද්ගලයා** වන්නේය.

මෙසේ **සොතාපත්ති මගඵය, සකදාගාමි මගඵය, අනාගාමි මගඵය, අරහත්ත මගඵය** යන මේ චතුර්විධ මාගීයෙහි **ඤාණය, ඤාණදස්සන විසුද්ධි** නම් වේ.

ඤාණදස්සන විසුද්ධියේ ආනුභාවය

1. පරිපූණ් බොධිපාක්ෂික භාවය,

සතර සතිපට්ඨානයෝ ය,

සතර සම්‍යක් ප්‍රධානයෝ ය,

සතර ඉද්ධිපාදයෝ ය,

පසළව ඉන්ද්‍රිය ය,

පසළව බලය ය,

සපත බොධ්‍යාඞ්ගය ය,

අෂ්ට ආයෂ් මාගීාඞ්ගය ය.

යන මේ සත්තිස් (37) ධර්මයෝ නිර්වාණාවබොධය කරවන හෙයින්, **බොධි** නම් වූ ආර්‍ය මාගීයාගේ **පක්ෂයෙහි** වූ හෙයින් උපකාරක භාවයෙහි සිටි හෙයින් **බොධිපාක්ෂික** නම් වේ.

සතර සතිපට්ඨාන

කායාදී ඒ ඒ ආරම්මණයන්හි අනුව පිවිස, අනුව ගොස්, එළඹ සිටින හෙයින් **පට්ඨාන** නම්. **සතියම** පට්ඨානවූයේ **සතිපට්ඨාන** නම්.

Free Distribution www.aathaapi.org

මේ **සතිපට්ඨානය, කාය,** වෙදනා, **චිත්ත, ධම්ම** යන මේ සතර ධර්මයන්හි පිළිවෙලින් **අශුභය, දුක්ඛය, අනිත්‍යය, අනාත්මය** ය යන මේ ආකාරයන් ගැනීම් වශයෙන් ද, **ශුභය, සුඛය, නිත්‍යය, ආත්මය** ය යන මේ සංඥාවන්ගේ ප්‍රහාණ කෘත්‍යය සිඳ කිරීම් වශයෙන් ද පවත්නා හෙයින් **සතර සතිපට්ඨානයෝ** නම් වෙත්. මෙහි කායාදී සතරෙහි අශුභාදී ආකාර වශයෙන් ගැනීම **පුබ්භාග සතිපට්ඨාන** වශයෙන් ද, ඒ සතරෙහි වූ ශුභාදී සතර සංඥාවන්ගේ ප්‍රහාණ කෘත්‍ය සාධනය **මාර්ග සතිපට්ඨාන** වශයෙන් ද දත යුතු.

සතර සම්‍යක් ප්‍රධානයෝ – චිත්ත චෛතසික ධර්මයන් මනාව වීර්‍ය කරවන හෙයින් ද, කෙලෙසයන්ගෙන් වන විරූපභාවය පහ කොට සොභන වූයේම භිතසුව නිපදවීම් වශයෙන් උත්තම භාවය ඵළවන බැවින් ද **සම්‍යක් ප්‍රධාන** නම් වේ.

මේ **සම්‍යක්ප්‍රධාන** නම් වූ **වීර්‍ය**ය, උපන් අකුසලයන්ගේ **ප්‍රහාණ කෘත්‍යය** ද, නූපන් අකුසලයන්ගේ **අනුත්පාද කෘත්‍යය** ද, නූපන් කුසලයන්ගේ **උත්පාද කෘත්‍යය** ද, උපන් කුසලයන්ගේ **ස්ථිති කෘත්‍යය** ද සිඳ කරන හෙයින් සතරවැදෑරුම් වේ.

සතර ඍද්ධිපාදයෝ – **ඡන්ද, චිත්ත, වීරිය, වීමංස** යන ධර්මයෝ තමා හා සම්ප්‍රයුක්ත ධර්මයන්ට පූර්ණාඛ්‍යාතයෙන් හෝ ඵල වූ ඒ ඍද්ධියට පූර්භාග කරන අර්ථයෙන් හෝ ඍද්ධිහුගේ පාදවේ හුයි **ඍද්ධිපාද** නම් වේ. **ඡන්ද ඉද්ධිපාද, චිත්ත ඍද්ධිපාද, වීරිය ඍද්ධිපාද, වීමංසා ඉද්ධිපාද** යන සතර ධර්මයෝ ලොකොත්තරම වෙති. ඡන්දාදී සතර අධිපතීන්ගේ වශයෙන් සමාධිය චිත්තයාගේ එකග්‍රතාවය ලබා නම් එය ඡන්ද සමාධි ආදී සමාධිහු වෙති. ඒ හා සම්ප්‍රයුක්ත ඵස්සාදී ධර්මයෝ ද **ලෞකික ඍද්ධිපාද** වෙති.

පඤ්ච ඉන්ද්‍රියයෝ – **ශ්‍රද්ධා, වීරිය, සති, සමාධි ප්‍රඥා** යන පඤ්ච ධර්මයෝ ප්‍රතිපක්ෂ ධර්මයන් මැඩ පියන හෙයින් ඒ මැඩීම් අර්ථයෙන් **ඉන්ද්‍රිය** නම් වෙති.

Free Distribution www.aathaapi.org

ශ්‍රද්ධාව – එයට ප්‍රතිපක්ෂ වූ අකුසල ධර්මයවූ ද, අවසානුක ප්‍රසාද ප්‍රතිරූපක වූ මිථ්‍යාදෘෂ්ටිය යන අශ්‍රද්ධාව නසයි.

විරිය – පින මිඩ සම්ප්‍රයුක්ත කුසිත බව මැඩලයි.

සතිය – සමෘති විප්‍රවාසය වූ ප්‍රමාදය දුරු කරයි.

සමාධිය – නන් අරමුණෙහි සිත විසුරු වන වික්ෂේපය නසයි

ප්‍රඥාව – අරමුණෙහි මුළා බව නම් වූ සම්මෝහය නසයි.

පඤ්චබල ධර්ම – අශ්‍රද්ධාදී ප්‍රතිපක්ෂ ධර්මයන් විසින් මැඩපිය නොහෙන අර්ථයෙන් **ශ්‍රද්ධා, විරිය, සති, සමාධි, ප්‍රඥා** යන ධර්ම පස **බල ධර්මයෝ යි.**

සප්ත බොධ්‍යාඞ්ග – චතුරාර්ය්‍ය සත්‍ය ධර්මයන් අවබෝධ කරන සත්ත්වයාහට අඞ්ගභාවයෙන් **සති, ධම්මවිචය, විරිය, පීති, පස්සද්ධි, සමාධි උපෙක්ඛා** යන සප්ත ධර්මයෝ **බොජ්ඣඞ්ග** නම් වෙත්.

යම් පුද්ගලයෙකු ලොකොත්තර මාර්ගක්ෂණයෙහි උපදනා මේ සති ආදී ධර්ම සමුදය කරණකොට කෙලෙස් සන්තාන නිද්‍රාවෙන් නැගෙන හෙයින් ද, චතුරාර්ය්‍ය සත්‍යය ප්‍රතිවේධ කරන හෙයින් ද, නිර්වාණය හෝ අවබෝධ කරන හෙයින් ද, මාර්ගඥානයට **බෝධි** යයි කියනු ලැබේ. ඒ බෝධියට අඞ්ග වන හෙයින් සති ආදිය **බොජ්ඣඞ්ග** නම් වෙත්.

අෂ්ට ආර්ය්‍ය මාර්ගාඞ්ග – සසරින් නික්මවන, ගෙන යන අර්ථයෙන් සම්මාදිට්ඨි ආදී ධර්ම අටදෙන **මාර්ගාඞ්ග** නම් වෙත්.

මේ සත්තිස් බෝධිපාක්ෂික ධර්මයෝ මාර්ගයට පූර්වභාගයෙහි නානා චිත්තක්ෂණයන්හි පවතිත්. ලෞකික විදර්ශනාව පවත්නා කල්හි **ආනාපානසති, ඉරියාපථ, චතු-සම්පජඤ්ඤ, පටිකූලමනසිකාර පඪි** හා **නවසිවථික පඪි** වශයෙන් තුදුස් පරිද්දෙකින් පරිග්‍රහ කරන්නහුට **කායානුපස්සනා සතිපට්ඨානය** ද,

Free Distribution www.aathaapi.org

නවප්‍රකාරයකින් වෙදනා පරිග්‍රහ කරන්නහුට **වෙදනානුපස්සනා සතිපට්ඨානය ද,**

සොළොස් ආකාරයෙන් **සරාග, සදෝස, සමෝහ, සංඛිත්ත, මහග්ගත, සමාධිත, සඋත්තර, විමුත්ත** යන සප්‍රතිපක්ෂ පදයන්ගේ සොළොස් ආකාරයෙන් සිත පරිග්‍රහ කරන්නාහුට **චිත්තානුපස්සනා සතිපට්ඨානය ද,**

නීවරණ, උපාදානක්ඛන්ධ, ආයතන, බොජ්ඣඞ්ග, සච්ච යන පස්වැදෑරුම් පැවි වශයෙන් ධර්මයන් පරිග්‍රහ කරන්නහුට **ධම්මානුපස්සනා සතිපට්ඨානය ද** ලැබේ.

මේ ආත්මභාවයෙහි තමා සතන්හි නූපත්, පරහට උපන් අකුසලය දැක, යම් යම් පරිද්දෙකින් පිළිපන් ඔහුට මේ වධබන්ධනාදිය උපන්නේ නම් මම එසේ නොපිළිපදිමි සි, මෙසේ ඇති කල්හි ඒ අකුසලය මට නූපදිනුයි ඒ අකුසල් නූපදීමට වෑයම් කරන කල්හි **පළමුවන සම්‍යක් පධානය ද,**

තමා සතන්හි උපන් අකුසලයක් දැක ඒ අකුසල ප්‍රහාණය පිණිස වෑයම් කරන්නහුට **දෙවන සම්‍යක් ප්‍රධානය ද,**

මේ අත්බැවිහි නූපත් විරූ ධ්‍යාන විදර්ශනාදියක් ඉපදවීමට වෑයම් කරන්නහුට **තුන්වන සම්‍යක් ප්‍රධානය ද,**

තමා සතන්හි උපන් ධ්‍යානාදියක් නොපිරිහෙනසේ නැවත නැවත උපදවන්නහුට **සතර වන සම්‍යක් ප්‍රධානය ද** වේ.

ඡන්දය ප්‍රධාන කොට කුසලය උපදවන කල **ඡන්දිද්ධිපාදය** වේ. **චිත්තය** ප්‍රධාන කොට කුසලය උපදවන කල **චිත්තිද්ධිපාදය** වේ. **විරිය** ප්‍රධාන කොට කුසලය උපදවන කල **විරිසිද්ධිපාදය** වේ. **ප්‍රඥාව** ප්‍රධාන කොට කුසලය උපදවන කල **වීමංසා ඉද්ධිපාදය** වේ.

මෙසේ අනිකුදු බෝධිපාක්ෂික ධර්මයෝ ඒ ඒ අවස්ථාවන්හි ලැබෙන බව සැලකිය යුතු.

Free Distribution www.aathaapi.org

සතර මාර්ග චිත්තයන්ගේ උත්පත්ති කාලයෙහි මේ බෝධිපාක්ෂික ධර්මයෝ එක සිතෙහි ම ලැබෙති.

මේ සියලු බොධිපාක්ෂික ධර්ම, වස්තු ධර්ම වශයෙන් තුදුසෙක් වේ. එනම්:—

1. සති	**8. පීති**
2. විරිය	**9. පස්සද්ධි**
3. ඡන්ද	**10. උපෙක්ඛා**
4. චිත්ත	**11. විතක්ක**
5. පඤ්ඤා	**12. සම්මාවාචා**
6. සද්ධා	**13. සම්මාකම්මන්ත**
7. සමාධි	**14. සම්මාආජීව.**

මෙයින්—

ඡන්ද, චිත්ත යන දෙදෙන **ඉද්ධිපාද** වශයෙන් ද,

පීති, පස්සද්ධි, උපෙක්ඛා යන තිදෙන **බොජ්ඣඞ්ග** වශයෙන් ද,

සම්මාසඞ්කප්ප, සම්මාවාචා, සම්මාකම්මන්ත, සම්මා-ආජීව යන සතරදෙන **මග්ගාඞ්ග** වශයෙන් දැයි නව ධර්මකෙනෙක් එක් එක් වැදැරුම් වේ.

ශ්‍රද්ධාව – ඉන්ද්‍රිය, බල වශයෙන් දෙවැදැරුම් වේ.

සමාධිය – සමාධින්ද්‍රිය, සමාධිබල, සමාධිසම්බොජ්ඣඞ්ග, සම්මා සමාධි වශයෙන් සිව්වැදැරුම් වේ.

ප්‍රඥාව – ඉන්ද්‍රිය, බල, බොජ්ඣඞ්ග, (ධම්මවිචය) **සම්මාදිට්ඨි,** (මග්ගාඞ්ග) **වීමංසිද්ධිපාද** වශයෙන් පස් වැදැරුම් වේ.

Free Distribution www.aathaapi.org

සතිය – සතර **සතිපට්ඨාන, ඉන්ද්‍රිය, බල, බොජ්ඣඞ්ග, මඟඟඞ්ග, ඉද්ධිපාද** වශයෙන් ද නව වැදැරුම් වේ.

ප්‍රථමඣානික මාගියෙහි මේ වසතු ධර්ම තුදුසම ලැබෙති.

ද්විතියඣානික මාගියෙහි සඞ්කපපය හැර තෙළෙසකි.

චතුර්ථ පඤ්චක ඣානික මාගියන්හි ප්‍රීතිය ද නැති හෙයින් වසතු දෙලොසෙකි.

2. වුට්ඨානයෙන් ද, බලයෙන් ද යුක්ත බව, වුට්ඨාන බල සමායෝගය වේ.

වුට්ඨානය නම් **නිමිත්තයෙන්** හා **ප්‍රවෘත්තයෙන්** නැගීම ය.

බලසමායොගය නම් **සමථ විදර්ශනා බලයෙන්** සම්ප්‍රයුක්ත බව ය.

වුට්ඨානය හා **බලසමායෝගය - වුට්ඨාන බලසමා-යෝග** නම්.

ලෞකික විදර්ශනාව සංස්කාර නිමිත්ත අරමුණු කොට ඇති හෙයින් නිමිත්තෙන් නොනැගිටියි. සංස්කාර නිමිත්ත හැර **නිවන්** අරමුණු කිරීමේදී නිමිත්තයෙන් නැගීම වේ.

ප්‍රවෘත්ති කාරණා වූ සමුදය සමුච්ඡේද නොකරන හෙයින් නොසිඳින හෙයින් විපාක ප්‍රවෘත්තියෙන් නොනැගේ. හේතු නිරෝධයෙන් ආයති විපාක ප්‍රවෘත්තිය මතු නූපදනා සවභාවයට පැමිණවීම ප්‍රවෘත්තයෙන් හෙවත් පැවැතීමෙන් නැගීම නම් වේ.

ලෞකික අෂ්ටසමාපත්තීන් භාවනා කාලයෙහි සමාධි භාවනා වශයෙන් **සමථ බලය** අධික වේ.

අනිච්චානුපස්සනාදිය භාවනා කරන කාලයෙහි **විදර්ශනා බලය** අධික වේ.

Free Distribution www.aathaapi.org

ආයූහි මාගීක්ෂණයේදී ඒ සමථ විදශීනා ධර්මයෝ දෙදෙන සමව, අන්‍යෝන්‍යයත් වැළඳගත්නවුන් මෙන් පවතිත්. එ බැවින් මේ සතර මාගීක්ෂණයෙහිම **සමථ-විදශීනා බල සමායෝගය** වේ

3. ඒ ඒ මාගීයෙන් ප්‍රහාණය කටයුතු සංයෝජනාදිය ප්‍රකීණ කිරීම.

මේ චතුර්විධ මාගීයන් අතුරෙන් යම් මාගීඥනයකින් ප්‍රහාණය කළ යුතු යම් සංකෙලශ ධර්මයක් වේ නම් එය ද ප්‍රහාණයවීම එක් ආනුභාවයකි. ඒ සංකෙලශයෝ නම්—

1. **සංයෝජන** - මෙලෝ, පරලෝ සකඤයන් ද, ඵලය හා කර්මය ද, දුක හා සත්ත්වයන් ද එකට බැඳ තබන හෙයින් **සක්කායදිට්ඨි, විචිකිච්ඡා, සීලබ්බතපරාමාස, කාමරාග, පටිඝ, රූපරාග, අරූපරාග, මාන, උද්ධච්ච, අවිජ්ජා** යන දස දෙන සංයෝජන නම් වෙත්. මෙයින් **සක්කායදිට්ඨි** ආදී මුල් ධර්ම පස කාම භවයෙහි සත්ත්වයන් බැඳ තබන හෙයින් **ඕරම්භාගීය සංයෝජන** නම් වෙත්. රූපරාගාදී ඉතිරි පස රූපාරූප භවයන්හි සත්ත්වයන් බැඳ තබන හෙයින් **උද්ධම්භාගීය සංයෝජන** නම් වෙත්.

2. **කෙලස** – තමාම කිලිටි වන හෙයින් ද සම්ප්‍රයුක්ත ධර්ම කිලිටි කරන හෙයින් ද **ලෝභ, දෝස, මෝහ, මාන, දිට්ඨි, විචිකිච්ඡා, ථීන, උද්ධච්ච, අනොත්තප්ප** යන දස ධර්මයෝ **ක්ලේශ ධර්ම** නම් වෙත්.

3. **මිච්ඡත්ත** – වරදවා විපරීත අදහසින් පවත්නා හෙයින් ද, මිථ්‍යාභාවයෙන් යුක්ත වන හෙයින් ද, **මිච්ඡාදිට්ඨි, මිච්ඡාසංකප්ප, මිච්ඡාවාචා, මිච්ඡාකම්මන්ත, මිච්ඡාආජීව, මිච්ඡාවායාම, මිච්ඡාසති, මිච්ඡාසමාධි** යන ධර්මයෝ අටදෙන **අෂ්ටමිච්ඡත්ත** නම් වෙත්. **මිච්ඡාවිමුත්ති, මිච්ඡාඤාණ** යන දෙකත් සමග මිච්ඡත්තයෝ දස-දෙනෙකි.

Free Distribution www.aathaapi.org

4. **ලෞකික ධර්ම** – සකාශයන්ගේ පැවැත්ම ඇති කල අනුපරම ධර්ම වශයෙන් පවත්නා **ලාභ, අලාභ, අයස, යසස, නින්දා, පසංසා, සුඛ, දුක්ඛ** යන ධර්ම අටදෙන **අෂ්ටලෝකික ධර්ම** නම් වෙත්.

5. **මච්ඡරිය** – අනුන් හා සාධාරණ බව නොඉවසන කාරයෙන් පවත්නා **ආවාස මච්ඡරිය, කුල මච්ඡරිය, ලාභ මච්ඡරිය, ධම්ම මච්ඡරිය, වණ්ණ මච්ඡරිය,** යන ධර්ම පස **මච්ඡරිය** ධර්ම නම් වෙත්.

6. **විපල්ලාස** – **අනිත්‍ය, දුක්ඛ, අනාත්ම, අශුභ** වස්තූන්හි **නිත්‍ය, සුඛ, ආත්ම, සුභ,** වශයෙන් පැවති **සංඥා, චිත්ත, දිට්ඨි** යන ධර්මයෝ තිදෙන **විපල්ලාස ධර්ම** නම් වෙත්.

7. **ග්‍රන්ථ** – නාම, රූප කායයන් භවයෙන් භවයෙහි ගැටගසන **අභිජ්ඣා, ව්‍යාපාද, සීලබ්බතපරාමාස, ඉදං සච්චාභිනිවෙස** යන ධර්ම සතර **කායග්‍රන්ථයෝ** නම් වෙත්.

8. **අගති** – **ඡන්ද, දෝස, මෝහ, භය** යන සතර ධර්මයන්හි යෙදී නොකටයුතු කිරීම හා කටයුතු නොකිරීම. **අගති** නම් වේ. ආර්‍යයන් විසින් නොයා යුතු මඟ වන හෙයින් ද **අගති** නම් වේ.

9. **ආශ්‍රව** – ආරම්මණ වශයෙන් ගෝත්‍රභූ සිත දක්වා ද භවාග්‍රය දක්වා ද, වහනය වන හෙයින් හෝ සංවරණය නො කළ චක්ඛුරාදී වාරයෙන් කළ සිදුරු වලින් ජලය මෙන් වහනය වන හෙයින් නිතර වැගිරීම් අර්ථයෙන් හෝ සසර දුක වහනය වන හෙයින් හෝ **කාමරාග, භවරාග, මිච්ඡාදිට්ඨි, අවිද්‍යා** යන සතර ධර්මයෝ **ආශ්‍රව** නම් වෙත්.

10. **ඕඝ** – භව සයුරට ඇද හෙලන අර්ථයෙන් හා එතර වීමට දුෂ්කර අර්ථයෙන් **කාම, භව, දිට්ඨි, අවිද්‍යා** යන සතර ධර්මයෝ **ඕඝ** නම් වෙත්.

11. **යෝග** – ආලම්බන වියෝගයට හා දුක්ඛ වියෝගයට ද අවකාශ නොදෙන හෙයින් **කාම, භව, දිට්ඨි, අවිද්‍යා** යන සතර ධර්මයෝ **යෝග** නමුදු වෙති.

Free Distribution www.aathaapi.org

12. **නීවරණ** - සඟමොක් මග ද, කුසල චිත්තය ද විශේෂයෙන් ධ්‍යාන චිත්තය ඵලකිම් වශයෙන් ආවරණය කරණ හෙයින් ද, වැසීම කරන හෙයින් ද, කුසලාදීන් පිරිසිද දැක්ක නොදී පැවැත්ම වන හෙයින් ද, **කාමච්ඡන්ද, ව්‍යාපාද, ථිනමිද්ධ, උද්ධච්ච කුක්කුච්ච, විචිකිච්ඡා** නම් වූ ධර්ම පස **නීවරණ ධර්ම** නම් වෙත්.

13. **පරාමාස** - කායාදී ඒ ඒ ධර්මයාගේ අශුභාදී සවභාවය ඉක්ම ශුභාදී වශයෙන් නැති සවභාවයෙන් දැඩි කොට ගැනීම් ආකාරයෙන් පවත්නා මිථ්‍යාදෘෂ්ටිය **පරාමාස** නම් වේ.

14. **උපාදාන** - **කාම, දිට්ඨි, සීලව්‍රත, ආත්මවාදදී** වශයෙන් දැඩිව ගන්නා අර්ථයෙන් **කාමූපාදාන, දිට්ඨුපාදාන, සීලබ්බතූපාදාන, අත්තවාදූපාදාන** යන සතර ධර්මයෝ **උපාදාන** නම් වෙත්.

15. **අනුසය** - බලවත්ව උපන් බැවින් ද, නැවැත කාමරාගාදීන්ගේ උත්පත්තියට හේතුභාවයෙන් අනුව සයනය කරන හෙයින් **කාමරාග, පටිඝ, මාන, දිට්ඨි, විචිකිච්ඡා, භවරාග, අවිජ්ජා** යන ධර්ම සත **අනුසය** ධර්ම නම් වෙති.

16. **මල** - තෙල් අදුන් කැලැයක් මෙන් තමනුත් කිලුටු බැවින් ද අනුනුත් අශුද්ධ කරන හෙයින් ද, **ලෝභ දෝස, මෝහ** යන තුන **මල** නම් වෙත්.

17. **අකුසල කර්මපථ** - අකුසල කර්මභාවයෙන් ද, දුගතියට මාර්ගභාවයෙන් ද, **පාණාතිපාත, අදින්නාදාන, කාමෙසුමිච්ඡාචාර, මුසාවාද, පිසුණාවාච, ඵරුසාවාච, සම්ඵප්පලාප, අභිජ්ඣා, ව්‍යාපාද, මිච්ඡාදිට්ඨි** යන දසය **අකුසල කර්මපථ** නම් වෙත්.

18. **අකුසල චේතෝභාව** - **ලෝභමූලික** අකුසල් සිත් අටය, **දෝසමූලික** දෙකය, **මෝහමූලික** දෙකය යන දෙළොස **අකුසල චේතෝභාව** නම් වෙත්.

Free Distribution www.aathaapi.org

සතර මාර්ග ඥානයාගේ කෙලෙස ප්‍රහාණය

කෙලෙස ධර්ම	සෝවාන් මාර්ග ඥානයෙන්	සකෘදාගාමි මාර්ග ඥානයෙන්	අනාගාමි මාර්ග ඥානයෙන්	අර්හත් මාර්ග ඥානයෙන්
සංයෝජන	සක්කායදිට්ඨි, විචිකිච්ඡා, සීලබ්බත පරාමාස, අපායට පමුණුවන කාම රාග, පටිඝ	ඕඳාරික කාමරාග හා පටිඝ	කාමරාග, පටිඝ	රූපරාග, අරූපරාග, මාන, උද්ධච්ච, අවිජ්ජා
කෙලෙස	දිට්ඨි, විචිකිච්ඡා		වෙෂය	ලෝභ, මෝහ, මාන, ඵීන, අහිරික, අනොත්තප්ප, උද්ධච්ච
මිච්ඡත්ත	දිට්ඨි, මුසාවාද, මිච්ඡාකම්මන්ත, මිච්ඡාආජීව		මිච්ඡාසංකප්ප පිසුණාවාචා ඵරුසාවාචා	සම්ඵප්පලාප, මිච්ඡාවායාම, මිච්ඡාසති, මිච්ඡා-සමාධි, මිච්ඡා-විමුත්ති, මිච්ඡාඤාණ
ලෞකික ධර්ම			අලාභ, අයස, නින්දා, දුක්ඛ	ලාභ, යසස, පසංසා, සුඛ

Free Distribution www.aathaapi.org

කෙලෙස ධර්ම	සෝවාන් මාර්ග ඥානයෙන්	සකෘදාගාමි මාර්ග ඥානයෙන්	අනාගාමි මාර්ග ඥානයෙන්	අර්හත් මාර්ග ඥානයෙන්
මච්ඡරිය	මච්ඡරිය			
විපල්ලාස	අනිත්‍යයෙහි නිත්‍යය අනාත්මයෙහි ආත්මය යයි ගන්නා සංඥා, චිත්ත, දිට්ඨි, විපල්ලාස, දුකඛයෙහි සුඛය, අශුභයෙහි ශුභයයි ගන්නා දිට්ඨි විපල්ලාස		අශුභයෙහි ශුභ-යයි ගන්නා සංඥා, චිත්ත, විපල්ලාස	දුකඛයෙහි සුඛයයි ගන්නා සංඥා, චිත්ත, විපල්ලාස
ග්‍රන්ථ	සීලබ්බතපරාමාස ඉදංසච්චාභිනිවෙස කායග්‍රන්ථ		ව්‍යාපාද කාය ග්‍රන්ථ	අභිධ්‍යා කාය ග්‍රන්ථ
අගති	සතර අගතීහු			
ආශ්‍රව	දිට්ඨාසව		කාමාසව	භවාසව, අවිද්‍යාසව
ඕඝ	දිට්ඨෝඝ		කාමෝඝ	භවෝඝ, අවිජ්ජෝඝ
යෝග	දිට්ඨියොග		කාමයොග	භවයොග, අවිජ්ජා-යොග

Free Distribution www.aathaapi.org

කෙලෙස ධර්ම	සෝවාන් මාර්ග ඥානයෙන්	සකෘදාගාමි මාර්ග ඥානයෙන්	අනාගාමි මාර්ග ඥානයෙන්	අර්හත් මාර්ග ඥානයෙන්
නීවරණ	විචිකිච්ඡා, ඖදාරික කුක්කුච්ච		කාමච්ඡන්ද, ව්‍යාපාද, කුක්කුච්ච	ථීනමිද්ධ, උද්ධච්ච
පරාමාස	පරාමාස (මිච්ඡාදිට්ඨි)			
උපාදාන	දිට්ඨි, සීලබ්බත පරාමාස අත්තවාද			කාමූපාදාන
අනුසය	දිට්ඨි, විචිකිච්ඡා		කාමරාග, පටිඝ	මාන, භව, අවිද්‍යා
මල			දෙස	ලොභ, මොහ
අකුසල කර්මපථ	ප්‍රාණඝාත, අදත්තාදාන, කාමමිථ්‍යාචාර, මුසාවාද, මිච්ඡාදිට්ඨි		පිසුණාවාචා, පරුසාවාචා, ව්‍යාපාද	සම්ඵප්පලාප, අභිජ්ඣා
අකුසල චිත්තෝත්පාද	දිට්ඨිගත සම්ප්‍රයුක්ත සිත් සතර විචිකිච්ඡා සම්ප්‍රයුක්ත සිත	ඖදාරිකපටිඝ සම්ප්‍රයුක්ත චිත්තෝත්පාද	පටිඝ සම්ප්‍රයුක්ත සිත් 2	දිට්ඨි විප්‍රයුක්ත සිත් සතර හා උද්ධච්ච සම්ප්‍රයුක්ත සිත

Free Distribution
www.aathaapi.org

සතර මාගී ඤනයෙන් ප්‍රහාණය කරනු ලබන කෙලෙසයෝ අතීත කෙලෙස් නොවෙති. ඔව්හු අතීතයෙහි ම නිරුඩ වූහ. අනාගත කෙලෙස් නූපත් හෙයින් අනාගත කෙලෙස් ද නොවෙති. කෙලෙස් ඇති කල මාගී භාවනාවක් නොවන හෙයින් ප්‍රතයුත්පන්න කෙලෙස් ද ප්‍රහාණය නොවෙත්.

මෙතෙක් ගෙඩි හට නොගත් තරුණ ගසක් යම් පුරුෂයෙක් මූලින් සිඳී නම් ඒ ගසෙහි හට නොගත් ඵල නූපත්නාහු ම නූපදිති. හට නොගත්තාහු ම හට නොගනිති. පහළ නොවූවෝම පහළ නොවෙත්. මෙසේ ඵල හට නොගත් ගසක් මූලින් සිඳි කල මතු ඉපදීමට, සුදුසු වූ, සිඳීමෙන් ම නූපත්, ඵල නැසුණවුන් වන්නාක් මෙන් මාගී භාවනාව නොකළ කල ඉපදීමට සුදුසු කෙලෙස්, මාගී භාවනාවෙන් නුපදින හෙයින් ප්‍රහීණ වූයේ වේ කෙලෙස් ඉපදීමට උත්පත්තියම හේතුව ද වේ. ප්‍රත්‍ය ද වේ. ඒ උත්පත්තියෙහි ආදීනව දැක අනුත්පාදයෙහි හෙවත් නිබ්බානයෙහි සිත පිහිටියේ. එසේ නිවණෙහි සිත පිහිටි හෙයින් ඉපදීම හේතුකොට වන්නා වූ කෙලෙස් නූපදනවුත්ම නූපදනා හෙයින් ප්‍රහීණ නම් වේ. පහළ නොවූවෝම පහළ නොවෙති. මෙසේ හේතුනිරෝධයෙන් ඵලය වූ දුක්ඛනිරෝධය වේ.

කෙලෙස් ඉපදීමට හා පැවැත්මට භූමියක් ඇති විය යුතු. ඒ භූමිය නම් විදර්ශනා ප්‍රඥාවට අරමුණු වන උපාදාන ස්කන්ධ පඤ්චක යයි. එ හෙයින් කෙලෙස් ඉපදීමට හේතු වූ පඤ්චුපාදානස්කන්ධ සඞ්ඛ්‍යාත භූමිය ලැබූ කල්හි උපදනා කෙලෙසයෝ භූමිලබ්ධඋත්පන්නයෝ ය. එය වර්තමානාදී උත්පත්තියනට ප්‍රතිපක්ෂය.

උත්පන්නයෝ සතර දෙනෙකි. එනම්:-

1. වර්තමාන උත්පන්න ය,
2. භූත්වාපගත උත්පන්න ය,
3. අවස්කාශස්කෘත උත්පන්න ය,
4. භූමිලබ්ධ උත්පන්න ය,

Free Distribution www.aathaapi.org

1. වර්තමාන උත්පත්තයෝ – උත්පාද, ජරා, භඞ්ගයෙන් යුක්ත වූ නාම-රූපයෝ **වර්තමාන උත්පන්න ධර්මයෝ** ය.

2. භුක්තාපගත උත්පත්තය – අරමුණු රස අනුභව කොට නිරුද්ධ වූ අනුභූතාපගත නම් වූ කුසල් අකුසල් ද, උත්පාදාදී ක්ෂණත්‍රයට පැමිණ නිරුද්ධ වූ කුසලාකුසලයෙන් පිටත් සෙසු සඞ්ඛත ධර්මයෝ ද **භුක්තාපගතෝත්පන්නයෝ** නම් වෙත්.

3. අවකාශ ක්‍රිය උත්පත්තය – විපාකදීමට අවකාශ කිරීම් වශයෙන් උපද වන ලද අතීත කර්මය ද, එයින් උපදනට සිටි අනාගත විපාක ද **අවකාශ ක්‍රිය උත්පන්න** නම් වෙත්.

4. භූමිලබ්ධ උත්පත්තය – ඒ ඒ දිව්‍ය මනුෂ්‍යාදී ආත්මභාව සඞ්ඛ්‍යාත පඤ්චස්කන්ධය නම් වූ භූමියෙහි නො නසන ලද අකුසලය, නැතැයි නොකිය හැකි හෙයින් **භූමිලබ්ධෝත්පන්න** නම් වෙත්. එනම් ප්‍රහීණ නොකළ ක්ලේශයෝ ය. ඒ සකඞ්ක විෂයෙහි අප්‍රහීණාර්ථයෙන් අනුශයිත ක්ලේශයෝ ද වෙති. ඒ පුද්ගලයාගේ ඒ සකඞ්කයෝ ඒ ක්ලේශයන්ට වසඟ වෙති. අනුත් සන්තක වූ සකඞ්කයෝ වසඟ නොවෙති.

සෝවාන් ආදී ආර්‍ය්‍ය පුද්ගලයන් අතුරෙහි යම් යම් ආර්‍ය්‍ය පුද්ගලයෙකුගේ සකඞ්ක විෂයෙහි ඒ ඒ වට්ටමූල අනුශය ක්ලේශ සමූහය ඒ ඒ මඟින් ප්‍රහීණවූයේ නම් ඒ ඒ ආර්‍ය්‍ය පුද්ගලයෝ ඒ ඒ සකඞ්ක ප්‍රහීණ වූ ඒ ඒ වට්ටමූල ක්ලේශයනට වසඟ නොවන හෙයින් භූමිය යන ව්‍යවහාරය නො ලබයි.

පෘථග්ජනයන්ගේ වට්ටමූල ක්ලේශ ප්‍රහීණ නොකළ බැවින් ඔවුන් විසින් කරනු ලබන චේතනා චෛතසික හෙද ඇති යම් කිසි කර්මයක් කුසල් හෝ අකුසල් වේ. මේසේ අප්‍රහීණ අනුශය ක්ලේශ ඇති හෙයින් ඒ පෘථග්ජනයන් හට කර්ම – ක්ලේශ ප්‍රත්‍යයයෙන් සංසාර වෘත්තිය පවතී. ඒ වට්ටමූලය ඔවුන් පිළිබඳ වූ සකඞ්ක පඤ්චකයෙහිම පවතී.

Free Distribution www.aathaapi.org

තවද, මේ **උත්පත්තිය,**

1. **සමුදාචාරය,**
2. **ආරම්මණාධිගහණිතය,**
3. **අවිකඛමණිතය,**
4. **අසමූහතය** යි ද චතුර්විධ වේ.

මේ සතර වැදෑරුම් උත්පත්තියන් අතුරෙන් වර්තමාන උත්පත්තිය **සමුදාචාර උත්පත්තිය** නම්.

චක්ෂුරාදියට අරමුණු හමුවූ කල්හි, පූර්වභාගයෙහි පැවැති ජවනවාර නූපදනා කෙලෙස්, අරමුණ දැඩි කොට ගත් කල්හි පසුව නියමයෙන් ම උපදනා හෙයින් **ආරම්මණාධිගහණිත උත්පත්තිය** නම් වේ.

කැලණිගම පිඩු පිණිස හැසුරුණු **මහාතිස්ස** තෙරණුවෝ දවල් කාලයෙහි විසභාග රූපයන් දැක රාත්‍රි කාලයෙහි, එම අරමුණෙහි බලවත් ව උපන් කෙලෙස් විෂ්කම්භණය කොට රහත්වූහ.

සමථ - විපස්සනාවන් අතුරෙන් එකෙකින්වත් විෂ්කම්භණය නොකළ කෙලෙස් චිත්ත සන්තතියට නොනැඟි නමුත් කෙලශොත්පත්තිය වළක්වන හේතුවක් නැති හෙයින් **අවිකඛමණිතුප්පත්ති** නම් වේ.

සමථ විපස්සනා වශයෙන් විෂ්කම්භණය කළ කෙලෙස් ද, ආර්‍ය්‍ය මාර්ගයෙන් නො නැසූ හෙයින් ද, උත්පත්ති ස්වභාවය නො ඉක්ම වූ හෙයින් ද, **අසමූහතුප්පත්ති** නම් වේ. අහසින් යන අෂ්ට සමාපත්තිලාභී තෙරුන්ට මල් පිපි රුක් ඇති උයනෙක මල් නෙලමින් මිහිරි හඬින් ගායනා කරන මාගමකගේ ගීත ශබ්දය ඇසීමෙන් උපන් කෙලෙස් මෙනි.

මේ සතර වැදෑරුම් උත්පත්තියන් අතුරෙන් **ආරම්මණාධිගහණිතුප්පත්තිය, අවිකඛමණිතුප්පත්තිය, අසමූහතුප්පත්තිය** යන ත්‍රිවිධ උත්පත්තියෝම, **භූමිලබ්ධොත්පත්ති** යෙන්ම එකට සංග්‍රහ වෙති. **වර්තමානය, භූතාපගතය, අවකාශ කෘතය, සමුදාචාරය** යයි කියන ලද සතර

Free Distribution www.aathaapi.org

වැදැරුම් උත්පත්තියෝ මාගීවධ්‍ය නොවන හෙයින් සතර මාගී ඥනයෙන් පහ කළ යුතු නො වේ. **කුම්මිලබ්ධය, ආරම්මණාධිගහනිතය, අච්ඡකම්මිතය, අසඞ්ගහතය** යි කියන ලද චතුර්විධ උත්පත්තියාගේ උත්පත්ති භාවය විනාශ කරමින් ඒ ඒ ලෞකික – ලොකොත්තර ඥන උපදින හෙයින් සියල්ල ම පහ කළ යුතු වේ.

මාගීාවබොධකාලයෙහි නොහොත් චතුරාර්ය්‍ය සත්‍යයන් අවබෝධ කරන කාලයෙහි ඒ සතර මාගී ඥනයන් අතුරෙන් එක් එක් මාගී ඥනයකින් **පරිඤ්ඤා, ප්‍රහාණ, සච්ඡිකිරිය, භාවනා** යන සතර සතර කෘත්‍යයන් එකවර සිඛ කරනු ලැබේ.

පහන ඉදිරිපසු නොවී එකවර වැටිය දැවීමය, අඳුරු දුරු කිරීමය, ආලෝකය පැතිරවීමය, තෙල් ක්ෂය කිරීමය යන සතර කෘත්‍යයන් සිඛ කරන්නාක් මෙන් **මාගී ඥානය** ද පෙරපසු නොවී එක ක්ෂණයෙහි ම **දුක පිරිසිඳ දැනීමය, සමුදය පහ කිරීමය, මාගීය වැඩීමය, නිවණ සාක්ෂාත් කිරීමය** යන සතර කෘත්‍යයන් සිදු කෙරේ.

දුක් දක්නා මහණ තෙම දුක්ඛසමුදය ද, දුක්ඛ නිරොධය ද, දුක්ඛ නිරොධගාමිනී ප්‍රතිපදාව ද දක්නේය. මේ ක්‍රමයෙන් සමුදය දක්නා පුද්ගලයා ද, නිරොධය දක්නා පුද්ගලයා ද, මාගීය දක්නා පුද්ගලයා ද චතුරාර්ය්‍ය සත්‍යයයන්ම දකී.

මාගී ඥනයාගේ චතුර්විධ කෘත්‍යයන් අතුරෙන් **පරිඤ්ඤාව ත්‍රිවිධ වේ.** එනම්:- **ඤාත පරිඤ්ඤා, තීරණ පරිඤ්ඤා, පහාණ පරිඤ්ඤා** යනු යි. **අභිඤ්ඤෙය්‍ය** වූ හෙවත් දතයුතු දුය දැනගැනීමේ ඤාණය **ඤාත පරිඤ්ඤා** නම්. ඤාත පරිඤ්ඤාවගේ ප්‍රත්‍යය සහිත නාම – රූපයන් දැනීම තීරණාර්ථයෙන් **තීරණ පරිඤ්ඤා** නම්. අනිච්චානුපස්සනාවෙන් නිත්‍ය සංඥාව ප්‍රහාණ කෙරේ යනාදී වශයෙන් බැහැර කරන ලද කෙලෙශ ධර්මයන් පිළිබඳ දැනීම **ප්‍රහාණ පරිඤ්ඤා** නම් වේ.

එසේම **ප්‍රහාණය** ද ත්‍රිවිධ වේ. එනම්: **විෂ්කම්භන ප්‍රහාණය, තදඞ්ග ප්‍රහාණය, සමුච්ඡේද ප්‍රහාණය** යනු යි.

Free Distribution www.aathaapi.org

ලෞකික සමාධියෙන් නීවරණාදී විරුඬ ධර්මයන් විෂ්කම්භණය වීම **විෂ්කම්භන ප්‍රහාණ** නම්. විෂ්කම්භණය නම් ඔබාලීමයි. **නීවරණයෝ** ධ්‍යානයට පූර්භාගයෙහි ද, පශ්චාත්භාගයෙහි ද වහා සිත නොමඬනාහු වෙති.

විදර්ශනාවට අවයව වූ ඒ ඒ ඤාණයෙන් කෙලෙසයන්ගේ ප්‍රහීණ කිරීම **තදඞ්ග ප්‍රහාණය** යි. මේ තදඞ්ග ප්‍රහාණය සීල විසුද්ධි ආදීන්ගේ වශයෙන් සිදුවේ.

නාම - රූප පරිච්ඡේදයෙන් පළමුකොට **සක්කාය දිට්ඨිය** ප්‍රහීණ වේ.

ප්‍රත්‍යය පරිග්‍රහයෙන් අහේතුක දෘෂ්ටි, විෂම හේතු දෘෂ්ටීන්ගේ ද, සොළොස් වැදෑරුම් **කඞ්ඛා මලයන්ගේ** ද ප්‍රහාණය වේ.

කලාප සම්මර්ශනයෙන් මම ය, මාගේ යයි සමූහ වශයෙන් ගැනීම ද ප්‍රහීණ වේ.

මාර්ග අමාර්ග ව්‍යවස්ථානයෙන් අමාර්ගයෙහි මාර්ග යන සංඥාව ද ප්‍රහීණ වේ.

උදය දර්ශනයෙන් උච්ඡේද දෘෂ්ටිය ප්‍රහීණ වේ.

ව්‍යය දර්ශනයෙන් ශාශ්වත දෘෂ්ටිය ප්‍රහීණ වේ.

භයතුපට්ඨාන ඤානයෙන් භය සහිත පඤ්චස්කන්ධයෙහි අභය සංඥාව දුරු වේ.

ආදීනවානු දර්ශනයෙන් පඤ්චස්කන්ධයෙහි ආස්වාද වශයෙන් පැවති සංඥාව ප්‍රහීණ වේ.

නිබ්බිදානුපස්සනාවෙන්, වෘත්තයෙහි ඇලීම් සංඥාව ප්‍රහීණ වේ.

මුඤ්චිතුකම්‍යතා ඤානයෙන් නොමිදෙනු කැමැති බව ප්‍රහීණ වේ.

පටිසඞ්ඛා ඤානයෙන් එයට ප්‍රතිපක්ෂ වූ මොහයාගේ ප්‍රහාණය වේ.

Free Distribution www.aathaapi.org

සඞ්ඛාරුපෙක්ඛා ඤාණයෙන් අනුපෙක්ෂණයෙක් වන නිත්‍යග්‍රාහයාගේ ප්‍රහාණය වේ

අනුලෝම ඤාණයෙන් මාගීසත්‍යාභිගමයට විලෝම් වූ නිත්‍යාදී ග්‍රාහයාගේ ප්‍රහාණය වේ.

තවද, **අනිච්චානුපස්සනාදී** අටළොස් විදර්ශනාවන්ගෙන් නිත්‍ය සංඥදීන්ගේ ප්‍රහාණය වේ.

මේ සියල්ලම **තදඞ්ග ප්‍රහාණ** වශයෙන් සිඳ වේ.

ආයතී මාගී ඤාණයෙන් සංයෝජනාදී ධර්මයන් නැවත නො පවත්නාසේ ප්‍රහීණවීම **සමුච්ඡේද ප්‍රහාණය** නම් වේ. අභිසමය කාලයෙහි නොහොත් **ඤාන දර්ශන** විසුද්ධියෙන් සමුච්ඡේද ප්‍රහාණය වේ.

එ හෙයින් ඒ යෝගීහට පූර්භාගයෙහි **තදඞ්ග විෂ්කම්භන ප්‍රහාණයෝ** ද, මාගීාවධියෙහි වන **සමුච්ඡේද ප්‍රහාණයට** උපකාර වේ. එ හෙයින් මේ ප්‍රහාණත්‍රයම මාගී ඤානයාගේම කෘත්‍යය යයි දත යුතු.

සාක්ෂාත් කිරීම ද, **ලෞකික සාක්ෂාත් කිරීමය, ලෝකොත්තර සාක්ෂාත් කිරීම** යයි විධ වේ. ලොකොත්තර සාක්ෂාත් කරණය ත්‍රිවිධ වේ.

ප්‍රථම ධ්‍යානය ලැබුවෙම්, වසඟ කෙළෙම්, එය මා විසින් සාක්ෂාත් කරන ලදැයි යනාදී වශයෙන් ප්‍රථම ධ්‍යානාදිය සපගී කිරීම **ලෞකික සාක්ෂාත් කිරීම** නම් වේ. මෙහි **සපගී කිරීම** නම් අධිගම කොට, මෙය මා විසින් අධිගත යයි ප්‍රත්‍යක්ෂයෙන් අරමුණු කිරීම් සඞ්ඛ්‍යාත ඤාණයෙන් සපගී කිරීමයි. එකඛු, රූපාදී වූ සියලුම **සාක්ෂාත්** කළ යුතු ධර්මී සපගී කිරීම් වශයෙන් **සාක්ෂාත් කිරීම ලෞකික සාක්ෂාත් කිරීම** නම් වේ.

ප්‍රථම වූ සෝවාන් මාගීක්ෂණයෙහි නිවන් අවබෝධ කිරීම **දර්ශන සාක්ෂාත් කෘත්‍යය** වේ. සෙසු සකෘදගාමි ආදි මාගීක්ෂණයන්හි නිවන් අවබෝධ කිරීම **භාවනා සාක්ෂාත් කෘත්‍යය** වේ.

Free Distribution www.aathaapi.org

භාවනා ද, **ලෞකික භාවනාය, ලොකොත්තර භාවනා** යයි විධ වේ.

ලෞකික සීල, සමාධි, ප්‍රඥාවන්ගේ ඉපදවීම ද, ඒ **සීල, සමාධි, ප්‍රඥාවන්ගෙන්** තමා සතන්හි පුරුදුවීම් වශයෙන් පැවති සන්තාන වාසනාව ද, **ලෞකික භාවනා** ය. යම් පමණෙකින් ලෞකික වූ **සීල භාවනා, චිත්ත භාවනා, ප්‍රඥා භාවනාවෝ** උපදන ලද්දාහු ද, එයින් ම සන්තානය ද **පරිභාවිතය.**

ලෝකොත්තර වූ **සීල, සමාධි, ප්‍රඥාවන්ගේ** ඉපදවීම ද, ඒ සීලාදීන්ගෙන් පැවති සන්තාන වාසනාව ද **ලෝකොත්තර භාවනාය.** මෙහි ඤාණදස්සන විසුද්ධියෙහි වූ ලෝකොත්තර භාවනාව කියන ලදී. **ලොකොත්තර** වූ **සීලය** නම් **සම්මා වාචා, සම්මා කම්මන්ත, සම්මා ආජීව** යයි. **ලොකොත්තර සමාධිය** නම් **සම්මා වායාම, සම්මා සති, සම්මා සමාධි** යයි.

ප්‍රඥා භාවනායෙහි අනුසස්

ප්‍රඥා භාවනාවගේ නොයෙක් සියදහස් ආනිසංසයන් අතුරෙන් ප්‍රධාන වශයෙන් අනුසස් සතරෙක් වේ. එනම්:–

1. **සක්කායදිට්ඨි** ආදී නොයෙක් **කෙලෙස්** නැසීම ය,
2. **ආර්‍ය ඵල රස** අනුභව කිරීම ය,
3. **නිරෝධ සමාපත්තියට** සමවැදීමට සමත් බවය,
4. **ආහුනෙය්‍ය භාවාදී** සිඳිය ය.

1. පූර්වභාගයෙහිදී නාම – රූප පරිච්ඡේදයෙහි පටන් **සක්කායදිට්ඨි** ආදීන්ගේ වශයෙන් නා නා විධ කෙලෙසයන්ගේ දුරු කිරීම **ලෞකික ප්‍රඥා භාවනායෙහි** ආනිසංසය වේ.

ආර්‍ය මාර්ගක්ෂණයෙහි **සංයෝජනාදි** නානාවිධ **කෙලෙසයන්ගේ** නැසීම **ලොකොත්තර ප්‍රඥා භාවනායෙහි** ආනිසංසය වේ.

Free Distribution www.aathaapi.org

2. ශ්‍රාමණ්‍ය ඵලය නම් වූ **ආර්‍ය්‍ය මාර්ග ඵලයෙහි රසානුභවය** තවත් ආනිසංසයකි. එය දෙවැදෑරුම් වේ.

(1) මාර්ග චිත්ත වීථියෙහි වූ ඵලය

(2) ඵල සමාපත්තියෙන් ප්‍රවෘත්ති කාලයෙහි ඵලරසානුභවය.

මාර්ගීය උපදනා චිත්තවීථියෙහි මාර්ග චිත්තයට අනතුරුව ඵල සිත් දෙකක් හෝ තුනක් අකාලික විපාක වශයෙන් ද, ආනන්තරික සමාධිය වශයෙන් ද උපදනා සැටියට දක්වන ලදි.

ඵල සමාපත්තිය – ආර්‍ය්‍ය ඵලයාගේ නිරෝධයෙහි අපිණාව පිහිටීම **ඵල සමාපත්ති** නම්. සියලුම **ආර්‍ය්‍යයෝ** තම තමන්ගේ ඵල සමවතට සමවදිති. මතු **සකෘදාගාමී** ආදී ආර්‍ය්‍යයෝ යට සෝවාන් ඵලාදියට සමනොවදින්. යට සොවාන් ඵලාදියෙහි පිහිටියාහු මතු සකෘදාගාමී ඵලාදියට සම නොවදින්.

රජකු රාජ්‍යසුඛය අනුභව කරන්නාසේ, දෙවියන් දිව්‍යසුඛය අනුභව කරන්නාසේ, ආර්‍ය්‍යයෝ ද ඉහාත්මයෙහි කෙලෙස් විඛා සංසිඳුවා සුවසේ වසනු පිණිස කාලය පිරිසිඳ කැමති කැමති කෙණෙහි **ඵල සමවතට** සමවදින්.

ඵල සමාපත්තියට සමවැදීම දෙයාකාරයකින් සිදුවේ. එනම්:–

(1) නිවණින් අන්‍ය වූ අරමුණක් මෙනෙහි නොකිරීම ය.

(2) නිවණ මෙනෙහි කිරීම ය.

ඵල සමවතට සමවදනා කැමැති ආර්‍ය්‍ය ශ්‍රාවකයා විසින් රහසිගතව, නත් අරමුණෙන් වැළකී, උදයව්‍යයාදී වශයෙන් සංස්කාරයන් විදර්‍ශනාවට නැගිය යුතු. පැවති අනුපූර්‍ව විදර්‍ශනා ඇති ඒ යෝගිහුගේ, සංස්කාරයන් අරමුණු කොට ඇති වෝදන සිතට අනතුරුව ඵල සමාපත්ති වශයෙන් නිවන් අරමුණු කොට සිත පිහිටයි. ඒ පුද්ගලයාහට **ප්‍රථම ධ්‍යානික මාර්ගය** අධිගතවී නම් **ප්‍රථමධ්‍යානික ඵලයම**

Free Distribution www.aathaapi.org

උපදී. විතියාදී ධ්‍යානයන් අතුරෙන් යම් කිසි ධ්‍යානයක් අධිගතවී නම් ඒ විතිය ධ්‍යානිකාදී වූ ඵලයම උපදී. මෙසේ ඵල සමාපත්තිය සිදු වේ.

මේ **ඵල සමාපත්තිය** හෙවත් **අනිමිත්ත චෙතෝ-විමුත්තිය** නො සිඳ පැවැත්මට ප්‍රත්‍යයෝ තිදෙනෙක් වෙති. එනම්:-

(1) සංඝකාර නිමිති මෙනෙහි නො කිරීම ය,

(2) අනිමිත්ත ධාතුව (නිවණ) මෙනෙහි කිරීම ය,

(3) කාලය පිරිසිඳීම ය.

සමවතට සමවැදීමට ප්‍රථම අසුවල් කාලයෙහි සමවතින් නැගී සිටිමි යි පිරිසිඳියි. ඒ පිරිසිඳි කාලයෙහි සමවතෙහි සිටීම වේ.

ඵල සමවතින් නැගිටීමට ද කරුණු දෙකක් වෙති. එනම්:-

(1) සංඝකාර නිමිති මෙනෙහි කිරීම ය,

(2) අනිමිත්ත ධාතුව මෙනෙහි නො කිරීම ය.

මාගී ඵලයෙහි **ඵල චිත්තයට** මාගී සිත අනන්තර ප්‍රත්‍යය වේ.

පුළු පුළු ඵල චිත්තය පසුව පසුව වූ ඵල චිත්තයට අනන්තර ප්‍රත්‍යයයෙන් ප්‍රත්‍ය වේ. ඵල සමාපත්තියෙහි පළමු ඵල චිත්තයට අනුලෝම ඥනය සඛ්‍යාත වොදනය අනන්තර ප්‍රත්‍යය වේ.

රහතන් වහන්සේගේ අනුලෝම ඥනය ඵල සමවතට අනන්තර ප්‍රත්‍යය වේ.

3. **නිරොධ සමාපත්තියට** සමවැදීම ද ප්‍රඥා භාවනාවගේ තවත් ආනිසංසයෙක් වේ. මේ පිළිබඳ විස්තරය යට දක්වන ලදී.

4. **ආහුණෙය්‍ය භාවාදී සිද්ධිය** ද ලොකොත්තර ප්‍රඥාවේ එක් ආනිසංසයකි.

Free Distribution www.aathaapi.org

ලොකොත්තර ප්‍රඥාව වැඩූ හෙයින් භාවිතප්‍රාඥ වූ පුද්ගලතෙමේ දෙවියන් සහිත ලොකයාට **ආහුණෙය්‍ය** වේ හෙවත් දුරින් ගෙනැවිත් දෙන දානයට සුදුසු වේ. එසේ ම ආගන්තුක දානයට සුදුසු වන හෙයින් **පාහුණෙය්‍ය** ද වේ. පරලොව සඳහා දෙන දානයට සුදුසු හෙයින් **දක්ඛිණෙය්‍ය** නමුදු වේ. සියලු ලොකයා විසින් දෙහොත් මුදුනෙහි තබා කරණ **අඤ්ජලිකම්මයට** ද සුදුසු වේ. සියලු ලෝකයාගේ අනුත්තර පින් කෙතක් ද වේ.

මෙසේ සතර මග නුවණින් ආර්‍යීභාවයට පැමිණි පුද්ගලයන් අතුරෙන් **සෝවාන් පුද්ගලයෝ** තිදෙනෙක් වෙති. එනම්: **එකබීජී, කොලංකොල, සත්තක්ඛත්තුපරම** යන තිදෙනා ය.

තියුණු වූ විදසුන් වඩා තියුණු වූ ශ්‍රද්ධාදී ඉඳුරන් ඇතිව සෝවාන් මාර්ග ඥානය උපදවා එකම ප්‍රතිසන්ධියක් ලැබ සසර දුක් කෙළවර කරන්නේ **එකබීජී** නම් වේ.

මධ්‍යම වූ විදර්ශනාවෙන් හා මධ්‍යම වූ ශ්‍රද්ධාදී ඉඳුරන් ඇතිව කුල දෙක තුනක හෝ සය දක්වා පිළිසිඳීම් වශයෙන් සසර සැරිසරා දුක් කෙළවර කරන්නේ **කොලංකොල** නම් වේ.

මද වූ විදර්ශනාවෙන් සෝවාන් බවට පැමිණ ශ්‍රද්ධාදී මෘදු වූ ඉඳුරන් ඇත්තේ ම දෙව්මිනිස් ලෝ වශයෙන් සත් සුගති භවයෙක ප්‍රතිසන්ධි වශයෙන් සසර ඇවිද දුක් කෙළවර කරන්නේ **සත්තක්ඛත්තුපරම** නම් වේ.

සකෘදාගාමී පුද්ගලයෝ පස්දෙනෙකි.

1. සකෘදාගාමී ඵලය ලබා මෙහි ම පිරිනිවන්පාන පුද්ගලයා ය.
2. මෙහි සකෘදාගාමීව දෙව්ලොව ඉපිද එහි පිරිනිවන්පාන පුද්ගලයා ය.
3. දෙව්ලොවදී සකෘදාගාමීව එහිදීම පිරිනිවන්පාන පුද්ගලයා ය.

Free Distribution www.aathaapi.org

4. දෙව්ලොවදී සකෘදාගාමීව මෙහි ඉපිද පිරිනිවන්පාන පුද්ගලයා ය.

5. මෙහිදී සකෘදාගාමීව, දෙව්ලොව ඉපිද එහි ආයු ඇතිතාක් සිට නැවත මෙහි ඉපිද පිරිනිවන්පාන පුද්ගලයා ය.

අනාගාමී පුද්ගලයෝ ද පස්දෙනෙකි.

1. **අන්තරා පරිනිබ්බායි අනාගාමී** – අවිහාදීන් අතුරෙන් යම් කිසි සුඛාවාසයක ඉපිද එහි ආයු ප්‍රමාණයෙන් මධ්‍යයට නො පැමිණ පිරිනිවන්පාන අනාගාමී පුද්ගලයා ය.

2. **උපහච්ච පරිනිබ්බායි අනාගාමී** – එහි ආයු මධ්‍යය පසු කොට පිරිනිවන්පාන අනාගාමී පුද්ගලයා ය.

3. **අසඞ්ඛාර පරිනිබ්බායි අනාගාමී** – නිරුත්සාහයෙන් අර්හත් මාර්ගය උපදවා පිරිනිවන්පාන අනාගාමී පුද්ගලයා ය.

4. **සසඞ්ඛාර පරිනිබ්බායි අනාගාමී** – උත්සාහයෙන් අර්හත් මාර්ගය උපදවන අනාගාමී පුද්ගලයා ය.

5. **උඩ්ඪංසෝත අකනිට්ඨගාමී අනාගාමී** – උපන් සුඛාවාස භූමියෙන් ක්‍රමයෙන් මතු මතු ලොකයට යමින් අකනිට්ඨාව තෙක් ගොස් පිරිනිවන්පාන පුද්ගලයා ය.

මේ අනාගාමී පුද්ගලයන් පස්දෙනා අතුරෙන් **අන්තරා පරිනිබ්බායි** පුද්ගලයෝ **තිදෙනෙක්** වෙති. එනම්: (1) අවිහයෙහි උපන් කෙණෙහිම රහත්ව පිරිනිවන් පාන **එක්** පුද්ගලයෙක්, (2) ආයු මධ්‍යයට නො පැමිණ පිරිනිවන්පාන **එක්** පුද්ගලයෙක, (3) ආයු මධ්‍යයෙහි පිරිනිවන්පාන **එක්** පුද්ගලයෙක.

උපහච්ච පරිනිබ්බායි එක් පුද්ගලයෙකි.

උඩ්ඪංසෝත අකනිට්ඨගාමී එක් පුද්ගලයෙකැයි පුද්ගලයෝ පස්දෙනෙක. මේ පස්දෙන ද **අසංඛාර**

Free Distribution www.aathaapi.org

පරිනිබ්බායි, සසංඛාර පරිනිබ්බායි වශයෙන් **දසඑකනෙක** මෙසේ **අවිහ, අතප්ප, සුදස්ස, සුදස්සී** යන සතර සුඛාවාසයන්ගේ වශයෙන් සතළිස් (40) දෙනෙක.

අකණිට්ඨගාමි, උඩංසොත අකණිට්ඨගාමි පුද්ගලයා හැර සතර දෙනෙක. ඒ සතර දෙනා ද **අසංඛාර, සසංඛාර** භෙදයෙන් අටදෙනෙක. මෙසේ අනාගාමීහු සතළිස් අටදෙනෙක් වෙත්.

සතර වන අර්හත් මාගී ප්‍රඥාවෙහිදී කිසිවෙක් **සඛාවිමුක්ත** වෙයි, කිසිවෙක් **ප්‍රඥාවිමුක්ත** වෙයි, කිසිවෙක් **උභතොභාග විමුක්ත** වෙයි, කිසිවෙක් **ත්‍රිවිද්‍යප්‍රාප්ත** වෙයි, කිසිවෙක් **ෂඩභිඥප්‍රාප්ත** වෙයි, කිසිවෙක් **සිව්පිළිසිඹියාපත් මහා ක්ෂීණාශ්‍රව** වෙයි.

මෙසේ නුවණ ඇති පුද්ගල තෙමේ සසර දුකින් මිදෙනු පිණිස **සමථ විපස්සනා** වශයෙන් භාවනා කොට සපත විසුදින්ගේ වශයෙන් සෝවාන්, **සකෘදාගාමි, අනාගාමි, අර්හත්** යන සතර මග සතර ඵලයන්ට පැමිණ දුක් කෙළවර කොට දෙවියන් සහිත ලොකයා අතර අග්‍රදක්ෂිණේය්‍ය භාවයට පැමිණ සසර දුකින් මිදී නිවණට පැමිණ වදුරණ සේක.

ත්‍රිපිටකධර අනුරුඬ සවාමීන්ද්‍රයන්වහන්සේ විසින් සමපාදිත **අභිධම්මාවතාර සංග්‍රහ** නම් වූ අභිධම්ම ග්‍රන්ථයට අනුව යමින් එහි ඇතුළත් ධර්මයන් පිළිබඳ විස්තර විවරණයක් වශයෙන් කාණ්ඩ සතරකින් යුක්තකොට ධර්මාවබෝධය පිණිස සැදැහැයෙන් කළ **අභිධම්මාවතාර ප්‍රදීපිකා** නම් වූ ග්‍රන්ථය මෙතෙකින් සමාප්තයි.

Free Distribution www.aathaapi.org